HRISTOITIA
(BUNUL MORAL AL CREŞTINILOR)

Care cuprinde 13 cuvinte foarte folositoare de suflet, aşezate pentru îndepărtarea relelor obiceiuri ale creştinilor şi
Cele mai de căpetenie porunci ale Vechiului şi Noului Testament

Pururea pomenitul şi prea învăţatul dascăl
NICODIM AGHIORITUL

Cu aprobarea nr. 2536 din 16 ianuarie 1937 şi binecuvântarea Sf. Sinod al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române, cartea de faţă se tipăreşte pentru prima oară în româneşte, prin sârguinţa monahilor din Sf. Munte Athos
spre folosul tuturor creştinilor ortodocşi

Bucureşti, 1937

Iar a doua oară la Editura Bunavestire, Bacău, 2001
cu binecuvântarea
P.S. IOAN
Episcopul Covasnei şi Harghitei

APOLOGETICUM
2005

Dedicăm acest „Bun Moral al creştinilor”, Maicii Domnului, ocrotitoarea sfântului Munte şi mângâierea asupriților, spre folosul nemuritorului suflet al tuturor ortodocşilor creştini.

Rugați-vă, frați creştini, pentru cei care s-au ostenit la realiyarea acestei ediții digitale pe care o închinăm tuturor craților noştri români de pe toate meridianele pământului spre folos sufletesc şi mântuire.

ISBN: 973-98155-4-5

Scanare : I. Dumitru
Corectură şi tehnoredactare : Apologeticum
Digitalizare pdf : Apologeticum

http://apologeticum.net
http://www.angelfire.com/space2/carti/
apologeticum2003@yahoo.com

Aprobarea

Prea Sfinţitului, Prea înţeleptului şi Prea îndumnezeitului, mai înainte Patriarh Ecumenic D.D. Grigorie.

(Scrisoare întăritoare, folosului prezentelor cuvinte, care a trimis-o osârdnicului autor, pe când acesta, făcea îndeletniciri în Sfântul Munte al Atonului, în sfinţita şi cinstita Mănăstire a Ivirului).

„Prea cuvioase şi prea cuvântăreţule bărbat, Domnule Nicodime, fiu în Domnul iubit al smereniei noastre, fie har cuvântăreţiei tale şi pace de la Dumnezeu.

Am primit coalele scrise ce ne-ai trimis şi după care ai alcătuit cartea spre folosul poporului celui cu numele lui Hristos numit şi, care coale se întind până la 13 Omilii. Le-am citit cu multă luare aminte şi din citirea lor, te-am lăudat, mulţumind foarte mult lui Dumnezeu celui ce ţi-au dat har, pentru rugăciunile Grăitorului de Aur, din Darul care au dat şi aceluia. Pentru că în adevăr au dat şi ţie a străluci ca aurul în cuvinte fiindcă prea mult te-ai ostenit în scrierile Grăitorului de Aur citindu-le. Şi să nu ai nici o îndoială, pentru că prea bine şi ritoriceşte şi după asemănarea râvnei dumnezeiescului Părinte le-ai scris, iubite; şi care foarte mult vor folosi pe cititori.

Deci, de e vreo nădejde să se tipărească de Sfântul Mitropolit de Ioanina, bine, iar de nu, să se facă grijire prin alţii ca să se tipărească — pentru că sunt trebuincioase la credincioşi toate aceste cuvinte, în acest veac. Iar Darul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Grăitorului de Aur, fie cu isteţimea şi învăţătura ta”.

1799 Decembrie 5.

Cel mai înainte al Constantinopolului, Grigorie V.

PREFAȚA

Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu a toate, a zis în sfinţita Sa Evanghelie: „ Cercaţi Scripturile... că întru dânsele veţi afla viaţă veşnică; şi acelea sunt care mărturisesc pentru mine” (Ioan 5, 39) Şi gura lui Hristos, marele Apostol Pavel, scrie lui Timotei ucenicul său: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea spre dreapta, ca să fie deplin omul lui Dumnezeu, spre tot lucrul bun, desăvârşit” (II Timotei 3, 16 -17).

Iar sfântul Ioan Gură de Aur spune: „că nu este cu putinţă cu adevărat, să se mântuiască cineva, de nu va petrece neîncetat întru duhovniceasca citire. Şi în adevăr e de mirare dacă şi împărtăşindu-ne totdeauna din această masă duhovnicească, vom putea să ne mântuim cândva “ (Cuvântul 3 la Lazăr).

Dar nimenea să nu zică acest cuvânt prea rece: „noi nu înţelegem ce scriu cărţile şi de ce să le mai cumpărăm? Avem femei şi copii, avem case şi suntem încurcaţi cu grija vieţii şi deci cum putem să citim cărţi? Aceasta este a călugărilor din pustie. Ce spui omule, nu este lucrul tău să citeşti scripturile pentru că te smulgi de nenumărate griji? Mai ales tu ai nevoie de citirea lor, că nu atâta au trebuinţă aceia aşa de ajutorul dumnezeieştilor Scripturi, precum cei ce petrec în mijlocul pricinilor celor multe” (Ibidem).

Deci, acestea socotindu-le, fraţilor creştini şi văzând pe de o parte pe vrăjmaşii credinţii noastre, că au mare râvnă şi se silesc să distrugă obiceiurile creştinilor cele bune; iar pe de altă parte pe învăţătorii şi misionarii Bisericii noastre Ortodoxe de Răsărit, tăcând, neavând la îndemână dovezi din sfintele Scripturi ca să le poată sta împotrivă, am hotărât să traducem şi să tipărim această carte foarte folositoare, şi prea trebuincioasă oricărui creştin, ca dintru dânsa să-şi folosească nemuritorul suflet. Lucrarea este a prea învăţatului şi pururea pomenitului dascăl Nicodim Aghioritul, care, pentru prima dată se dă la lumină prin sârguinţa monahilor din Sfântul Munte Athos.

Nicodim s-a născut la 1748 în una din insulele Ciclade, a studiat literatura elină în Smirna şi la 1775 a îmbrăţisat viata monahală în Sf. Munte Athos. După câțiva ani petrecuţi în ascultare pe la diferite mănăstiri din Sf. Munte şi din insulele vecine, voi să călătorească în Moldova spre a vedea pe stareţul Paisie, care, pentru viaţa lui plină de fapte bune, se făcuse renumit în Sf. Munte încă de pe la 1762, când se afla acolo. Neputându-şi îndeplini această dorinţă, din împrejurări mai presus de voinţa sa, în 1783 Nicodim s-a aşezat în mănăstirea Pantocrator. Acolo petrecu până la moartea sa (1809), dedându-se cu cea mai mare râvnă la studiul sfintei Scripturi şi al sfinţilor Părinţi.

Sârguindu-se în gradul cel mai înalt la umilinţa monahală, petrecând necurmat în rugăciuni şi studiu, Nicodim se numeşte pe sine mai în toate lucrările „o lepădătură” (către cititori) deşi din scrierile sale se vede că posedă o întinsă cultură, nu numai bisericească, ci şi profană; cunostiinţe adânci filosofice, sociale, economice, medicale, astronomice, şi chiar strategice dă el la iveală. Nicodim a desfăşurat o mare activitate literară. În timp de 33 de ani a compus 27 de scrieri voluminoase, din care parte sunt traduse şi tipărite şi în limba noastră cu litere cirilice.

Prelaţii noştri de odinioară, dorind să fie tradusă această carte şi în limba noastră, precum: Fericitul şi pururea pomenitul Mitropolit Veniamim Costaki, I.P.S. Mitropolit Iosif Gheorghian, Ghenadi Petrescu şi alţii, li s-a împlinit această dorinţă, pentru sfintele lor rugăciuni cele către Domnul, precum încredinţează I.P. Sa Atanasie Mironescu, fost Mitropolit Primat: „Hristoitia” — după cum I.P.S. Mitropolit Iosif Gheorghian a binevoit să ne comunice—cuprinde o filosofie morală, practică, şi un fel

de cod al bunelor purtări. Această carte se preda elevilor din clasa cea mai superioară a şcolilor greceşti, ce au funcţionat în ţară până pe la 1840. Cartea spune că nu trebuie să glumească cineva; arată felul cum să se facă mustrarea frăţească, oprind pe creştini să cânte în organe şi din gură. Ea mai cuprinde şi poveţe curat de politeţă; de ex.: când mergi cu un superior, să-i dat totdeauna locul din dreapta sa. Nu ştiu dacă această carte e tradusă în limba română, ceea ce ar fi de mar e folos" (PreCuvânt celor 14 Trimiteri ale Apost. Pavel pag. XXV).

Tot creştinul e dator să citească acest „Bun moral al creştinilor" care nu trebuie să lipsească din nici o casă ce doreşte să petreacă o viată cu adevărat creştinească şi bine plăcută lui Dumnezeu. Feriţi-vă de: istorii, fabule, comedii, romane şi alte cuvinte stricătoare de suflet ale scriitorilor, care nu vă aduc nici un folos.

La traducere ne-am servit de următoarele cărţi:

a) Citatele din Vechiul şi Noul Testament s-au copiat întocmai cum sunt în ediţia Sfântului Sinod din 1914.

b) Cele mai multe din citatele Sf. Ioan Gură de Aur s-au luat din cele patru cărţi tipărite cu litere cirilice în Bucureşti, iar restul s-au găsit în manuscris prin bibliotecile Sf. Munte.

c) Citatele Sfântului Vasile cel Mare, sunt din „Exaimeronul" său, iar restul, precum şi ale celorlalţi Sfinţi: Grigorie Teologul, Isidor Pilusiotul, Scărarul, Sfântul Simeon Noul Teolog[1], Efrem Sirul, Filocalia[2], unele s-au găsit tipărite, altele prin manuscrise, iar altele s-au tradus cu multă luare aminte şi cu întrebarea unor bărbaţi greci iscusiţi în viaţa duhovnicească, ca să aibă acelaşi înţeles al autorului, printre care se numără şi eruditul monah Antonie Mustaca.

În traducere n-am ţinut socoteala de înfrumuseţarea şi terminologia cuvintelor, nepotrivită monahilor, căci zice proverbul: „ vorbeşte, cum ţi-e vorba, şi poartă-te cum ţi-e portul", că nici autorul nu s-a grijit de aceasta — precum însuşi spune în prefaţa către cititori — „ci numai un singur scop am avut, să folosesc pe fraţii mei şi să nu rămână vreun cuvânt fără înţeles sufletesc", de aceea în multe locuri s-a repetat câte un cuvânt în felurite ziceri, numai şi numai să fie înţeles de fraţii noştri creştini ortodocşi din toate regiunile şi colţurile ţării, precum şi din alte ţări unde se vorbeşte româneşte.

După trei ani de străduinţă de a tipări cartea în Sf. Munte, neavând mijloace—fiind în ţară străină—în August 1936, trecând în patria mea România, 6 luni de zile am alergat bătând în uşile celor ce ar fi putut contribui la tipărirea acestei minunate cărţi. În disperarea mea, fiind silit de autorităţi să părăsesc ţara, am întâlnit pe Dl. prof. Gh. Preduţ, Directorul Revistei, „Cursurilor şi Conferinţelor", care Revistă e cunoscută şi în Sf. Munte, făcându-mi cunoscut onoratele persoane care îşi dau tot interesul pentru îndreptarea creştinilor. Din purtarea de grijă a Maicii Domnului Mângâietoarea scârbiţilor, mi-a luat apărarea să stau pe loc spre a-mi împlini făgăduinţa şi datoria de a ajuta la mântuirea fratelui, prea evlaviosul şi prea învăţatul D-nul dr. Nichifor Crainic, profesor universitar—care doreşte să se tipărească toate manuscrisele sfinţilor părinţi din Sf. Munte —, prin cinci cuvinte scrise de auritul său condei (după Apostolul) împăcând lumea şi aducând lucrul bineplăcut la desăvârşire. Inainte de tipărire, manuscrisul s-a revăzut şi stilizat de o comisie formată din Gh. Preduţ, profesor şi N. Bădescu Pleniţa, care sunt şi membrii comitetului de tipărire de sub preşedinţia D-lui. profesor Nichifor Crainic.

[1] Sfântul Simeon Noul Teolog, îl avem în sf. Munte dactilografiat şi revăzut după textul grecesc cu note, gata de tipărit.

[2] Filocalia", se află gata pentru tipar, aranjată şi îmbogăţită şi cu alte scrieri ale sfinţilor părinţi, relativ la misticism de monahul Arsenie Pustnicul.

Traducerea fiind construită într-un stil bisericesc şi curat românesc, sus numita comisie, găsind de cuviinţă să se respecte mireasma acestui stil şi să se pună numai oarecari puncte trebuincioase, după ortografia de acum. Mulţi din termenii cunoscuţi numai de cler, i-am lăsat aşa, iar parte din ei s-au tradus în paranteză ca să fie înţeleşi şi de popor.

Toate paragrafele s-au numerotat spre a găsi cu înlesnire cititorul orice doctorie sufletească ca într-o reţetă. Iar citatelor din Vechiul şi Noul Testament, precum şi ale Sfinţilor care documentează lucrarea autorului, s-au pus pe margine semnele citării ca să se deosebească de zicerile lui, precum şi de numărul cuvintelor, omiliilor şi chiar paginile de unde sunt luate, ca dorind cineva, să le poată găsi acolo.

Traducerea s-a făcut în pustnicescul schit al Marelui Vasile din Sf. Munte Athos, ajutaţi cu hrană (locul neproducând nimic) de Duhovnicescul Arsenie Neluş de lângă mănăstirea Xeropotamul, iar în tot timpul şederii mele în Bucureşti, pentru tipărire, am fost ocrotit şi îngrijit de evlavioasele familii: St. Georgescu com. Colentina, fraţii Abagiu ş.a.

De se va afla vreun cuvânt sau literă cât de mică în această carte care să nu fie după cum porunceşte Sfânta şi Soborniceasca lui Dumnezeu Biserică de Răsărit, să se şteargă şi să se strice cu toată slobozenia, cartea fiind tradusă după diferite ediţii în care, poate şi acolo se aflau greşeli. Iar găsindu-se ceva nepotrivit, din puţina mea învăţătură, orice cititor sau dascăl ortodox, care cunoaşte duhul Bisericii, să îndrepteze greşeala, precum şi cele de tipar—însă după Dumnezeu, iar nu cu vrăjmăşie, zavistie şi osândire, ştiut fiind că, tot omul este supus greşelilor, rugându-se lui Dumnezeu pentru mântuirea şi iertarea păcatelor celor ce s-au ostenit la tipărire si, a editorului Ieromonah Carion Popescu, care a plătit tiparul.

Fiţi sănătoşi sufleteşte şi trupeşte,

Iona şi Antonie schimonahii
din sfântul Munte Athos,
10 Mai 1937

Către cititori

Nu mă ruşinez a propovădui cu glas tare, că n-am învăţat meşteşugul retoricei şi minunata convingere ce urmează dintr-aceasta; însă chiar dacă vreodată am meditat acest meşteşug — când eram copilandru — din multa vreme trecută de atunci, a pierit şi s-a şters din memoria mea şi mai cu seamă de când m-am hotărât să petrec viaţă smerită monahicească după Hristos, toată trufia cuvintelor am părăsit-o. Iar învăţătura (retorica) pe care am avut-o (dacă am avut-o) ca pe un dar şi jertfă prea săracă am adus-o Cuvântului celui mai-nainte de veci, din Care şi prin Care şi către Care cuvintele tuturor izvorăsc şi se aduc. Şi dacă aş fi avut dreptate, puteam să zic şi eu pentru cuvintele mele, zicerea Teologului Grigorie, eu, care nu sunt vrednic să dezleg cureaua încălţămintelor lui: „în cuvinte mult m-am ostenit în multă vreme, dar şi pe acestea, Cu faţa la pământ înaintea picioarelor lui Hristos le-am aruncat", (În Cuvânt ce zicea pentru sine).

Dar cu adevărat, astfel de meşteşug public, care este retorica, — precum l-a numit înţeleptul Sinesie — (Cuvânt pentru împărăţie), toţi bărbaţii din lume caută să-i folosească, iar unui bărbat monah şi ţăran care a fugit de tulburările lumii, precum sunt eu, îi este cu totul nepotrivit. Pentru aceea şi cuvintele pe care le-a alcătuit neputinţa mea, scoţându-se la priveala lumii, nu sunt împodobite cu forme retoriceşti, n-au începuturi meşteşugite şi mare slavă, nu sunt întocmite cu povestiri înfrumuseţate, nu sunt împodobite cu mare cuviinţă din meşteşugul gândirii şi al cuvintelor numite alegorice, nu sunt atât de mişcătoare simţământului, nu se îmbogăţesc cu falnice citiri şi simplu a zice, nu sunt înfrumuseţate cu florile şi feluritele daruri din livezile retoricei din care urmează aplauzele şi laudele ascultătorilor. Totuşi se ivesc la lumină prin tipar neîrnpodobite, fără retorică, îmbrăcate în haine zdrenţuroase, pe care le are ţărănimea noastră şi pustnicia. Că nu sunt numai neînvăţat, ci oarecum nici nu doresc aplauzele ce urmează din meşteşugul retoricei, eu, cel care am întocmit aceste cuvinte.

Şi dacă acel Ioan, cel care pentru covârşitorul dar al bunei vorbiri s-a numit Gură de Aur, cel ce a întrecut şi pe vechiul retor Demostene, în puterea retoricei — precum aceasta o zicea înaintea împăratului Iulian, retorul Libanie, după anonimul scriitor al vieţii lui Hrisostom. Pe Demosten acela, zic, care pe toate le arăta că sunt cu putinţă — prin meşteşugul retoricii — şi iarăşi le arăta că sunt cu neputinţă, cum spunea sfântul Isidor Pilusiotul (Epist. 1276, către Olimpie Prezviterul). Căci însuşi Segnieri cel numit de Italieni noul Demosten, numea pe Hrisostom, prea lăudat retor al său (că aşa zicea el italieneşte despre Hrisostom: „Mio Avocatore" adică: Retorul meu). Dacă acela, zic, care îi era pe buze buna vorbire, precum altora le este lesne simpla vorbire, acela căruia îi era buza ageră spre înduplecare — după comici — şi mai presus de meşteşugul retoricesc grăia, după oarecare. Pentru aceea de multe ori fiind aplaudat sub Amvon de cei ce ascultau acea limbă numită aurită, nu-i plăcea să alcătuiască cuvinte cu meşteşug şi retoriceşti; şi nu numai aceasta, dar şi mustra pe creştinii care iubeau astfel de cuvinte. Cum era deci cu dreptate ca eu să alcătuiesc cuvinte nepotrivite cinului (rangului) meu? Eu, care sunt atât de departe de retorica lui Hrisostom, cât este de departe pământul de cer. Şi dacă acela care era vrednic de mii de laude, nu iubea aplauzele ascultătorilor, cum era cuviincios ca eu pustnicul şi vieţuitorul în tufe să vânez laude şi slave?!

Si întocmai cum acelui dumnezeesc bărbat, cel în adevăr cu Limba şi cu gura de aur căruia nu-i plăceau cuvinte retoriceşti, ba încă şi prihănea pe cei ce iubeau şi scriau astfel de cuvinte; este martor el însuşi după cum spune: „Aceasta a răsturnat bisericile (adunarea „poporului”) căci şi voi nu căutați a auzi cuvânt smerit, ci ascultați la cuvintele care pot să vă veselească cu vocea lor cea tare şi cu alcătuirea şi împletirea vorbelor, precum ale cântăreților şi chitariştilor. Iar noi facem rău urmând gustul vostru, însă trebuie să înlăturăm aceasta. Şi se întâmplă la fel: precum un tată nechibzuit al unui fiu prea dezmierdat, care deşi este bolnav, cu toate acestea îi dă dulcețuri şi apă rece şi numai cât îi pricinuiesc veselie; iar de cele ce 1-ar folosi nu face nici o purtare de grijă. Aceasta o pătimim şi noi cei care luăm aminte fără folos la frumusețea şi potrivirea cuvintelor; ca să îndulcim şi nu ca să folosim; ca să fim admirați, nu ca să învățăm; ca să pricinuim veselie şi nu umilință; ca să ne aplaude cei de față şi să plecăm lăudați, şi nu ca să îndreptăm obiceiurile” (Cuvânt 30 la Fapte).

Însăşi de plesnetul palmelor ce-l făceau ascultătorii se îngrețoşa şi se mâhnea dumnezeiescul Părinte şi numai o singură aprobare căuta şi iubea, aceea: să facă ascultătorii cele spuse lor şi pe aceasta o dovedeşte iarăşi aceeaşi bună limbă: *„Ce folos îmi este mie din aplauzele acestea şi ce dobândesc eu din laudele şi onorurile zgomotoase? Lauda mea este, ca să arătați voi cu lucru pe toate cele zise, atunci eu sunt mulțumit şi fericit; nu când adeveriți, ci când faceți cu toată osârdia pe câte le auziți de la mine”* (Andr. 2). Şi într-alt loc: „Una numai voesc, ca în linişte şi silință să ascultați şi să faceți cele zise vouă, aceasta este aplauda şi lauda mea” (Omil. 17, la Matei). Pentru aceasta, i-a făcut să înțeleagă în cele din urmă, ca să înceteze de a mai bate în palme, cum erau deprinşi ascultătorii să facă şi i-a îndemnat numai să asculte cu tăcere la cele spuse, precum aceasta se vede în cel mai de sus cuvânt 30 al lui, la Fapte, în care zice: *„De multe ori am gândit să hotărăsc ca să se oprească aplauzele şi să vă fac a asculta în tăcere şi cu bună rânduială. Dar aveți vă rog, puțină răbdare şi ascultați-mă... Şi dacă vi se pare bine, să întărim acum această orânduială şi să nu fie îngăduit nimănui din cei ce ascultă, să bată în palme, în timpul când se vorbeşte. Ci de voieşte cineva să admire, să facă aceasta tăcând, căci nimenea nu-l opreşte, însă să-şi dea toată silința şi sârguința ca să facă şi să primească cele ce i se spun”.*

Deci, acestui cu adevărat retor al Bisericei lui Hristos şi om de trei ori fericit, urmându-i la acestea şi eu, cel ce nu sunt vrednic nici cureaua încălțămintei lui a o dezlega, cu simplă vorbire şi cu fraze nemeşteşugite am compus aceste cuvinte, privind nu la laudele celor puțini şi pricepuți, ci la folosul sufletesc al creştinilor celor mulți şi neştiutori, a) Pentru că laudele şi sunetul palmelor risipindu-se în aer, se pierd, iar folosul sufletului rămâne nepieritor şi pricinuieşte plată nemuritoare şi celui ce vorbeşte şi celor ce ascultă, după cum spune tot acest Hrisostom: *„Căci ce folos am eu din laudele voastre, când văd că nu sporiți în fapta bună? Fiindcă lauda celui ce vorbeşte nu este aplauda, ci râvna ascultătorilor pentru bunacredință. Aplauda, îndată ce a ieşit din gură, risipindu-se în aer, se pierde, iar prefacerea spre mai bine a ascultătorilor, aduce plată neîmbătrânitoare, veşnică şi nemuritoare celui ce spune cuvânt şi celor ce ascultă şi împlinesc cu fapta”* (Cuvânt la Apost. ce zice: *De flămânzeşte vrăjmaşul tău, hrăneşte-l*).

b) Pentru că cei ce caută la laudele oamenilor şi alcătuiesc cuvinte spre arătare cu înțeles nelămurit cu chip grăbit şi cu terminologii în fraze şi cu tot înfocatul metod al acestui meşteşug, deodată pricinuiesc trei mari pagube: una, căci lipsesc de folosul sufletesc pe cei mai mulți dintre simplii creştini, fiindcă nu sunt pricepute de urechea lor şi prin urmare nici se înțeleg cuvintele cele retoriceşti şi în mod radical; a doua, pentru că şi cei puțini cari înțeleg cuvintele cele retoriceşti şi radicale, lăudându-le şi

nefăcându-le, mai mult păcătuiesc; şi a treia, că şi cei care spun cuvânt spre arătare şi laudă, se fac vrednici de râs, fiindcă nu-şi ating scopul şi sfârşitul pentru care compun cuvintele cele cu meşteşug şi radicale, din care ar ieşi folos pentru ascultători, ci numai una fac: arată Biserica lui Hristos, nu loc de învăţătură şi şcoală duhovnicească, ci ca pe un teatru în care se fac numai plesnituri în palme şi laude de la privitori şi mai mult nimic. Aşa retoricescul condei a lui Ioan a scris cu litere de aur: *„Căci dacă lauzi cele spuse, iar nu faci pe câte le auzi, osânda şi dispreţul sunt destul de mari, iar isprava noastră de ruşine şi batjocură! Oare aici este teatru? Nu cumva staţi acum aici ca să priviţi scamatorii şi să bateţi în palme numai? Aici este şcoală duhovnicească"* (Omil. 17, la Matei).

Pentru aceasta şi eu la alcătuirea acestor cuvinte, nu m-am îngrijit de retoriceasca buna aşezare a cuvintelor şi de împodobirea numirilor, ca un sărac şi nepriceput la acestea, ci numai o podoabă m-am îngrijit să o păzesc, aceea a adevărului şi a lucrurilor; căci aceasta este adevărata filozofie lăuntrică, după Teologul Grigorie ce zice: „Socotesc că toţi cei cu minte sănătoasă nu vor tăgădui că nu numai bunătatea învăţăturii noastre cea înaltă are întâietatea, ci şi ceea ce trece cu vederea şi defăima tot cuvântul împodobit şi iubitor de slavă deşartă şi caută numai spre mântuire şi frumuseţea celor cereşti" (Deasupra mormântului Marelui Vasile). De aceea am întrebuinţat cuvinte ţărăneşti şi simple, numai şi numai ca să înţeleagă toţi ţăranii şi simplii mei fraţi creştini; deoarece văd, că şi Marele Vasile în epistola sa cea către Diodor, laudă astfel de compunere, zicându-i: *„Am primit şi citit cărţile cele trimise de cucernicia ta... simplitatea şi firea cuvintelor mi s-au părut că se potrivesc oricărui creştin care scrie, nu cu scop să fie slăvit, ci mai ales pentru folosul cel de obşte"*. Dar şi mai-nainte de Marele Vasile, dumnezeiescul Apostol, dojeneşte pe cei care vorbesc către cei simpli şi de altă limbă ce nu o pot ei înţelege, dimpotrivă însă, laudă pe cei ce vorbesc în limbă simplă către cei simpli ca să înţeleagă; uneori zicând: „Iar acum fraţilor, de voi veni la voi grăind în limbi, ce voi folosi vouă?" (Cor. 14, 6); şi: „de nu voi înţelege puterea cuvântului, voi fi asemenea celui ce vorbeşte în altă limbă barbară" (I Cor. 14, 11). Iar alteori: „Pentru că de voi binecuvânta cu duhul, cel ce împlineşte locul celui prost, cum va zice, amin, după mulţumirea ta, căci nu ştie ce zice? că tu înţelegi pentru ce mulţumeşte, dar celălalt nu se foloseşte sufleteşte" (I Cor. 14, 17). şi în Biserică voiesc cinci cuvinte a grăi cu mintea mea, ca şi pe alţii să-i învăţ, decât zece mii de cuvinte în limbă" (I Cor. 14, 19); şi: „Toate spre zidire sufletească să se facă" (I Cor. 14, 26).

Primiţi deci cu bună voinţă aceste cuvinte simple şi prea folositoare de suflet, fraţii mei în Hristos prea iubiţi, pe care am găsit de cuviinţă a le numi: **„Bunul Moral al creştinilor"**, pentru că cea mai mare parte din ele sunt alcătuite spre îndreptarea relelor obiceiuri ale creştinilor de acum şi vă încredinţez, că de le veţi cugeta neîncetat pe acestea şi le veţi ceti şi veţi pune în lucrare pe cele cetite, în puţină vreme veţi schimba obiceiurile şi năravurile cele rele şi necreştineşti, pe care le aveţi acum şi veţi căpăta altele bune, drepte şi cu adevărat creştineşti. Iar prin astfel de obiceiuri bune şi pe voi înşivă vă veţi mântui şi păgânilor şi necredincioşilor, care vă văd, le veţi da prilej a se minuna de obiceiurile cele bune ale petrecerii voastre dinafară şi de dogmele credinţei voastre cele dinăuntru. Şi a se minuna păgânii de acestea, nu este lucru mic, ci mare, căci dintr- acestea ei merg cu mintea mai departe şi se minunează şi laudă pe Hristos cel crezut de creştini şi puţin câte puţin se îndeamnă a crede în El. Pentru aceea a zis Grăitorul de Aur: *„De care faptă se va minuna închinătorul de idoli? De credinţa noastră? Căci nu din dogma credinţei noastre judecă ei credinţa noastră, ci din faptele cele bune şi din pilda vieţuirii noastre. Iar aceasta nu este lucru mic, ci prea mare, a se minuna adică de credinţa noastră din purtarea şi petrecerea cea bună a noastră"* (Omil. 4, la cea către Timotei).

Şi fiindcă viaţa noastră, credinţa, obiceiurile şi dogmele acestea, zic, se întregesc una pe alta şi tind către aceiaşi ţintă, încât oricine are pe una din ele, de nevoie se cade a avea şi pe cealaltă, precum a zis Teologul Grigore, în cugetările sale cele cu două stihuri, compuse din versuri eroice:

“Deopotrivă este după mine, a avea viaţa rea, sau cugetul necredincios. Şi una din acestea de ai, vei avea şi pe cealaltă.” Prin urmare, dacă creştinii au viaţă şi obiceiuri bune, negreşit vor da păgânilor care îi văd, să înţeleagă că au credinţa adevărată şi dogme drepte, iar dacă au viaţa şi obiceiurile rele, dau ocazie neamurilor să spună că: toţi creştinii au credinţă neadevărată şi dogme false. De aceea petrecerea şi obiceiurile sunt dovadă credinţei şi dogmelor şi nu almintrelea. „Şi eu voi arăta ţie, din faptele mele credinţa mea” (Iacov, 2, 18). Iar de câtă osândă şi muncă se face cineva vrednic când, din pricina lui se huleşte de neamuri Credinţa şi Dogmele creştine, limba omenească nu poate să spună.

Nu vă minunaţi deci fraţii mei creştini, văzând aceste cuvântări aşa de lungi, căci aceasta am făcut-o: a) ca să dăm material, argumente şi dovezi destule prea cucernicului şi evlaviosului preot D. Gheorghie, care a cerut aceste cuvinte şi care se trage cu neamul din orăşelul Kesaria, numit turceşte: „Nem Seer”, şi oricărui alt neiscusit misionar (sfinţit propovăduitor) al dumnezeieştei Evanghelii; şi b) pentru că binecuvântatul şi dumnezeiescul Hrisostom, retorul meu, cu prea dulcea sirenă a bineglăsuitoarei sale limbi, şi cu puterea cea atrăgătoare şi îndemânatecă a auritelor lui cuvinte din care am adunat cele mai multe dovezi, atât de mult m-au fermecat şi m-au tras cu totul, încât, când voiam să aduc vreo dovadă a lui aurită ca s-o introduc în lucrarea noastră de faţă; de multe ori mă sileam s-o las, dar nu puteam. Pentru aceasta şi fără să vreau, s-au întins cuvintele prea mult, pentru care cer iertare cititorilor. Mângâie însă lungimea lor şi uşurează osteneala cititorilor, despărţirea acestor cuvinte în deosebite capete şi felurimea zicerilor celor multe din Sf. Scriptură şi părerea şi simţământul dumnezeieştilor Părinţi; dar mai cu seamă cuvântul cel spus de Marele Vasile: *„Nu este saţiu bisericii (adunării) de acest fel de ascultători cu luare aminte; pe care-l adevereazä cuvântul Eclesiastului, că nu se va sătura urechea de a auzi”* (Eccl. l, 8) (Omil. pentru credinţă).

Deci, citind şi folosindu-vă din aceste cuvinte, vă rog fraţilor aduceţi-vă aminte şi rugaţi pe Dumnezeu pentru iertarea păcatelor întocmitorului acestora, ale celui ce m-a îndemnat să le scriu şi ale creştinului celui ce le-a dat în tipar.
Fiţi sănătoşi.

Autorul
NICODIM AGHIORITUL

CUVÂNT I
Care învață pe crestini, să se întoarcă de la obiceiurile cele rele şi să îmbrățişeze pe cele bune.

PRECUVÂNTARE

Două lucruri au între ele vrăjmăşie şi împotrivire, bine-cuvântaților creştini: fapta buna şi binele, păcatul şi răul. Fapta bună şi binele, s-au făcut de Dumnezeu, carele este începutul, pricina şi rădăcina a toată fapta bună şi a tot binele. Păcatul şi răul, nu s-au făcut de Dumnezeu ci de diavolul, întâiul începător şi pricinuitor a tot păcatul şi răutatea.

Fapta bună şi binele, e lucra care este; iar păcatul şi răul, nu e lucru care este, ci este lipsirea lucrului celui ce este1); precum şi întunericul este lipsirea luminei, cum zice dumnezeiescul Grigorie Nisis: „Precum se desparte cel ce este, de cel ce nu este; şi nu este fireşte a zice cineva că, ceea ce nu este, se desparte şi se deosebeşte de ceea ce este; ci zicem: că lipsirea[3]; precum şi întunericul este lipsirea luminii, cum zice dumnezeiescul Grigorie de Nyssa: *„Precum se desparte cel e este de cel ce nu este, şi nu este firesc a zice cineva că, ceea ce nu este se desparte şi se deosebeşte de ceea ce este; ci zicem: că lipsirea desparte de cel ce este. Într-acest fel şi răutatea se împotriveşte faptei bune, nu căci este ea ceva în sine, ci din lipsirea faptei bune se înțelege"* (Cap. 6, la Catehism). Fapta bună şi binele, este lucru firesc şi scris în toate legile cele nescrise ale firei, căci aceasta alcătuieşte şi ține toată firea şi lucrurile cele fireşti, cereşti şi pământeşti. Păcatul şi răul, nu sunt fireşti, ci afară de fire, şi toate legile firei îi fac război şi-l izgonesc, fiindcă el nu întăreşte, ci strică şi pierde firea şi toate lucrurile cele fireşti. Fapta bună şi binele, sunt scrise în toate legile lui Dumnezeu cele scrise, atât în Legea Veche, cât şi în cea Nouă a Evangheliei, se adevereazâ şi se întăreşte de ele. Păcatul şi răul, nu se află scris în vreo Lege a lui Dumnezeu, veche sau nouă, nici se întăreşte de ea, ci mai mult se răstoarnă, se strică şi se sfărâmă de toate legile lui Dumnezeu. Fapta bună şi binele, sunt scrise în toate legile oamenilor, adică: într-ale dumnezeieştilor Prooroci, ale purtătorilor de Duh Apostoli, ale Sinoadelor ecumenice şi localnice, şi din parte ale Sf. Părinți şi binecredincioşilor şi ortodocşilor împărați; ale înțelepților judecători şi legiuitori, ale înțelepților dascăli şi onoraților senatori şi ale altor asemenea bărbați, care toți într-un glas, poruncesc la toți oamenii, mici şi mari, să păzească fapta bună şi binele.

Păcatul şi răul, nu este scris în nici o Lege a ortodocşilor, nici în a celor înțelepți şi iscusiți, nici în acelor ce au dreaptă socoteală, căci aceasta e o fărădelege şi lucru fără judecată şi afară de dreapta socoteală. Şi ca să zic în scurt, fapta bună şi binele, se laudă şi se admiră de toate legile firei, de toate legile lui Dumnezeu şi ale oamenilor. Şi oricine va lucra fapta bună şi binele, se cinsteşte şi se încununează în această viață de aceste trei legi, iar în cealaltă, primeşte ca plată o împărăție cerească şi fără sfârşit.

Din contră, păcatul şi răul, se prihăneşte de toate legile firei de toate legile lui Dumnezeu şi de toate legile oamenilor; şi cineva face păcatul şi răul în viața aceasta, se pedepseşte foarte aspru de toate legile mai sus zise, iar în cealaltă viață, se osândeşte în munca cea veşnică.

[3] „Lipsind fapta bună şi binele de la om, ia loc păcatul şi răutatea" (Filocalie). N.tr.

1. Cum au stăpânit răutățile

Deci, fiindcă păcatul şi răul nu se întăreşte de vreo lege, nici firească, nici dumnezeească şi nici omenească, ci mai mult, se răstoarnă de toate legile, cu ce drept, au stăpânit acestea în lume şi țin acum pe ticăloşii oameni? Eu vă voi spune: păcatul, frații mei, nu s-a întărit, nici s-a înmulțit în lume din altă pricină, fără numai din cauza relelor obiceiuri ale tâmpiților şi stricaților oameni; din mai-nainte apucăturile cele rele ale unor oameni neînțelegători, şi din predaniile cele nelegiuite şi fără socoteală, pe care le-au născocit oamenii cei din vechime, iar cei din urmă ca nişte orbi, urmându-le, le-au păzit. Aşa spre pildă: strămoşul unuia, inventând un rău şi lucrându-l, acest rău l-a imitat şi moşul sau urmaşul aceluia şi după aceasta, l-a urmat şi tatăl, apoi şi fiul; şi aşa unul de la altul după moştenire primind răul şi urmându-l, l-a întărit şi adeverit prin continuare; şi obiceiul iarăşi s-a făcut deprindere, iar deprinderea s-a făcut ca o lege şi fire; precum zice pe deoparte înțeleptul Solomon: „După aceea, cu vreme, întărindu-se acest păgânesc obicei, ca o lege s-a păzit” (Ințelep. 14, 16); iar pe de altă parte Marele Vasile: *„Obiceiul prin îndelungata vreme întărindu-se, ia putere firească”*, şi înțeleptul Nil: *„Deprinderea este de la obicei, iar din deprindere se face fire; iar firea a o muta şi a o schimba, greu lucru este”* (Cuvânt pustnicesc).

Din aceasta, însă, ce a urmat? Să socotească ticăloşii oameni fărădelegea, lege adevărată; nebinecuvântarea, binecuvântare; necuviința, bunăcuviință; cele vătămătoare, folositoare; şi ca să zic în scurt, răul să-l socotească bun, şi păcatul în loc de faptă bună. O! jalnică înşelăciune a oamenilor! O! rea întâmplare vrednică de plâns! O! nenorocire vătămătoare de suflet! Şi oare, poate fi mai mare orbire decât aceasta? Dar fie, că nu e de mirare, dacă aceasta urmează: la închinătorii de idoli, la evrei, la turci şi la celelalte neamuri. Deoarece ei, fiindcă sunt orbi şi întunecați la credință şi religie, prin urmare sunt orbi şi întunecați şi cu viața şi cu relele obiceiuri.

Dar să stăpânească o astfel de orbire şi întunecare a relelor obiceiuri pe ortodocşii creştini? care sunt fiii luminei şi văd adevărul şi care au credința mai luminoasă decât soarele? Acest lucru este cu adevărat de nesuferit şi de nerăbdat! Pentru aceasta, frați creştini, şi eu am hotărât să vorbesc astăzi de obşte despre obiceiurile cele bune şi rele şi să vă îndemn ca să le păziți pe cele bune şi folositoare de suflet; iar de cele rele şi vătămătoare de suflet, să vă feriți şi să le urâți. Şi iată încep.

2. Povestire

Pe lângă alte obiceiuri şi predanii rele, pe care le aveau cărturarii, fariseii şi bătrânii evreilor, aveau şi aceste două: una, a-şi spăla mâinile înainte de a mânca; şi alta, a învăța copiii să nu cinstească, nici să hrănească şi să ajute pe părinții lor când au trebuință de ajutor la bătrânețe, precum porunceşte Legea lui Dumnezeu, ci să-i lase neajutorați şi neîngrijiți la bătrânețe. Şi ca să aibă la aceasta, pricină binecuvântată, învățau copiii să afierosească orice aveau în Korvana, adică, în sfânta vistierie a Bisericei. Şi dacă părinții cereau cândva de la fiii lor ca să-i ajute, ei le răspundeau: Noi am dăruit toată averea noastră la vistieria Bisericei şi n-avem nici o putere (stăpânire) să o cheltuim spre a vă ajuta. Iar după ce afieroseau bogăția lor la Korvana, cărturarii şi fariseii, împărțeau împreună cu copiii, banii cei dăruiți şi aşa rămâneau nenorociții părinți neajutorați şi neîngrijiți la bătrânețe, precum tâlcuieşte sfântul Teofilact. Iar când Domnul nostru Iisus Hristos, umbla prin Iudeea şi învăța, atunci au venit la El nişte cărturari şi farisei, şi vrând să-L defaime, cu pricină binecuvântată, L-au întrebat cu neruşinare zicându-I: Pentru ce ucenicii Tăi nu păzesc obiceiul cel predat de bătrânii evreilor? adică nu-şi spală mâinile când mănâncă pâine după cum facem noi ci mănâncă

cu mâinile nespălate? „Pentru ce ucenicii Tăi calcă aşezământul bătrânilor? că nu-şi spală mâinile când mănâncă pâine” (Mat. 15, 2).

Domnul răspunzându-le a zis: Pentru ce şi voi călcaţi porunca lui Dumnezeu, iar aşezământul şi obiceiul oamenilor îl păziţi? Dumnezeu poruncind a zis: Să cinstească copiii pe tatăl şi pe mama lor, şi ori cine va grăi de rău pe tatăl sau pe mamă-sa, să se ucidă; iar voi porunciţi copiilor să zică către nenorociţii lor părinţi, — când cer să-i ajute, — că, averea noastră s-a sfinţit şi n-avem cu ce să vă ajutăm şi prin obiceiul acesta, arătaţi că, a necinsti cineva pe tatăl său, sau pe mamă-sa, nu este vreun păcat Şi aşa pentru predania şi răul vostru obicei, defăimaţi Legea lui Dumnezeu.

Iar El răspunzând, le-au zis lor: *„pentru ce şi voi călcaţi porunca lui Dumnezeu pentru aşezământul vostru. Că Dumnezeu a poruncit, zicând: Cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta. Şi, cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mama sa, cu moarte să moară. Iar voi ziceţi: cela ce ar zice tătâne-său, sau mâne-sa, dar este aceea cu care te-ai fi folosit de la mine, şi să nu cinstească pe tatăl său, sau pe mumă-sa. Şi aţi stricat porunca lui Dumnezeu, pentru aşezământul vostru”.*

3. Că obiceiurile cele împotriva poruncilor, se cade să se lepede, precum şi obiceiurile împotriva Canoanelor

Din istoria aceasta şi din răspunsul cel dat de Domnul nostru, ce învăţăm fraţilor? Învăţăm, că, poruncile Domnului şi ale sfintei Evanghelii, se cuvine a le păzi cu toată puterea noastră; iar obiceiurile şi predaniile oamenilor cari sunt contra poruncilor lui Dumnezeu, se cade a le defăima şi a le socoti de nimic; fiindcă e mai bine să ascultăm pe Dumnezeu şi să păzim cuvintele lui, decât să ascultăm pe oameni şi să păzim obiceiurile şi predaniile lor cele stricate; precum zic Sfinţii Apostoli: „Se cuvine a asculta pe Dumnezeu, mai mult decât pe oameni” (Fapt. 5, 29).

Pentru aceasta spune şi dumnezeiescul Grigorie Teologul: „Să defăimăm legea cea omenească, pentru Legea Duhului” (Cuvânt I. pentru pace). Căci, dacă după marele Vasile, se cade a lepăda creştinii chiar şi această Lege Veche a lui Dumnezeu; fiindcă orice creştin ar păzi dreptatea Legei Vechi, acesta ca un preacurvar se judecă; ce încă va mai zice cineva pentru predaniile oamenilor? cât se cade a se lepăda şi a se călca? şi cât are a se judeca orice creştin care voieşte să le păzească? „Căci, dacă porunca Legii cea păzită de oarecari din cei ce au mărturisit lui Dumnezeu la Botez, că nu vor mai vieţui loruşi, ci Celui ce a murit şi a înviat pentru ei, aduce la osânda preacurviei, ce va mai zice cineva pentru predaniile cele omeneşti?” (Cuvânt 2, pentru Botez).

Şi nu numai că se cade a defăima relele obiceiuri ce se opun însuşi cuvintelor lui Dumnezeu, adică Scripturii Vechi şi celei Nouă, dar se cade să defăimăm încă şi să ne întoarcem şi de la celelalte obiceiuri şi predanii ale oamenilor, cari se împotrivesc Sf. Canoane ale Sinoadelor ecumenice şi localnice şi canoanelor şi dumnezeieştilor cuvinte ale purtătorilor de Dumnezeu Părinţi şi Sf. învăţători ai Bisericei noastre. Fiindcă Sf. Sinoade şi Dumnezeieşti părinţi, n-au spus cuvintele lor, nici au grăit cu duhul lumii aceştia, după cum vorbesc oamenii cei lumeşti, ci au grăit prin luminarea şi Darul Sf. Duh şi cuvintele lor sunt învăţături dumnezeieşti care povăţuiesc pe oameni la mântuirea sufletului şi la împărăţia cerurilor. Pentru aceea şi împăratul Leon cel înţelept, porunceşte în Nearaua lui a 6-a, să se calce şi să nu se mai ţină obiceiul care este oprit de dumnezeieştile şi Sf. Canoane; dar şi Canonul I al Sf. Sinod localnic cel din Sardichia, hotărăşte, să se desfiinţeze din temelie obiceiul care strică şi vătăma

bisericeştile lucruri: „Nu atât răul obicei, pe cât stricarea cea prea vătămătoare a lucrurilor se cade din însăşi temelii a se dezrădăcina”.

4. Obiceiurile cele împotriva dreptului cuvânt, se cade a se lepăda ca nişte vătămătoare de suflet

Ce zic? dacă un obicei care se face, nu se împotriveşte nici dumnezeieştilor Scripturi, nici Sf. Canoane sinodiceşti, nici cuvintelor dumnezeieştilor Părinţi, ci se împotriveşte numai firescului şi dreptului cuvânt şi este vătămător numai sufletului, cu toate acestea, acel obicei se cade să se strice şi să se lepede; aşa adeverează dumnezeiescul Ioan Gură de Aur zicând: *„Nu căuta, te rog, întru nimic obiceiul, ci cea de trebuinţă şi nu cea vătămătoare de suflet”* (Omil. 56, la Facere). Şi ca să zicem despre obiceiuri un cuvânt de obşte şi cuprinzător, fraţii mei iubiţi, dacă este lucrul bun, trebuincios şi folositor sufletului nostru, să se facă de noi acel obicei, măcar că din vechime n-a fost obicei la acest lucra; iar de este lucrul rău şi vătămător sufletului nostru şi netrebnic să nu se facă acel obicei de noi, chiar de ar fi fost din vechime astfel de obicei, ci să se urască şi să se lepede; precum şi pe aceasta o dovedeşte tot acest Hrisostom zicând: *„Să nu-mi zică mie cineva, că este obicei. Unde se îndrăzneşte şi se face păcatul, de obicei nu-mi pomeni. Ci de sunt rele cele ce se fac, măcar obicei vechi de va fi, strică-l pre el; iar de nu sunt rele, măcar de nu va fi fost obicei, bagă-l şi-l sădeşte pe el”.* (Cuvânt la graiul Apost. Iar pentru a ne feri de curvii, fiecare să-şi aibă femeia sa).

Impotrivire — Dezlegare Care obicei şi când ţine locul Legei

Dar ce răspund unii? Obiceiul locului, capul legii. Şi iarăşi alţii zic: Legile împărăteşti poruncesc că obiceiul să aibă putere ca o lege nescrisă. Ascultaţi nepricepuţilor oameni, câţi sunteţi care răspundeţi acestea: Da, poruncesc legile împărăteşti, să aibă putere obiceiul ca legea cea nescrisă, dar care obicei? Obiceiul cu pricină binecuvântată, obiceiul cel legiuit, cel drept, cel care s-a ţinut cu dreaptă socoteală şi care s-a cercat de bărbaţi înţelepţi şi vrednici de cuvânt, precum zice legiuitorul Armenopol (Cart. I, titlu 1) şi nu obiceiurile cele necuviincioase, nu obiceiurile cele fără socoteală şi nefolositoare, căci acestea nu se cade să se întărească şi să stăpânească, ci să se defaime şi să se distrugă, după acest Armenopol.

Şi când trebuie să aibă obiceiul putere ca o lege nescrisă? Nu simplu şi totdeauna, ci numai când acel obicei se va adeveri şi întări de vreo judecătorie, sau de legile cele nescrise a fi drept şi când acesta nu s-ar împotrivi legii cele scrise; aşa porunceşte cartea II, a împărăteştilor legi, (titlul. I, cap. 41). Iar câte obiceiuri nu s-au adeverit în felul acesta, şi sunt contra legii scrise, acelea trebuie să se strice, să se desfiinţeze şi să se socotească de nimic.

Alţii iarăşi pricinuind zic: Ce să facem dacă răul şi stricatul obicei al oamenilor are putere să înşele pe oameni şi este cu anevoie a se păzi cineva de el, precum zice pe deoparte Marele Vasile, iar pe de alta, dumnezeiescul Gurădeaur. Pentru aceea Marele Vasile spune: *„Dacă ne-au înşelat pe noi prea înrăutăţitul obicei, prin urmare s-a făcut nouă pricină de mari răutăţi, stricatul obicei al oamenilor”* (Cuvânt pentru judecăţile lui Dumnezeu).

Iar Hrisostom zice: *„Greu lucru este obiceiul şi are putere mare de a ne împiedica, şi cu anevoie poate cineva să scape de el”* (Cateheză către cei ce vor să se boteze). Către care răspundem: Da, ştim şi noi că obiceiul are putere să înşele pe oameni, precum zice Gură de Aur; căci pe câtă putere are obiceiul, încă pe atâta şi mai multă putere şi silință trebuie să pună omul, ca să strice acel rău şi puternic obicei, ca să scape de el; iar în locul celui rău să întărească alt obicei bun şi folositor de suflet după cum iar acest Sf. Gură de Aur, mai jos zice acestea: *„Deci cu cât mai mult cunoşti puterea obiceiului, pe atât mai mult sileşte-te să scapi de răul obicei, şi către altul mai bun mută-te”.*

Fiindcă într-adevăr, e o mare ruşine, ca răul obicei, răutatea, păcatul şi necunoştința, să aibă atâta putere şi tărie, încât să înşele pe oameni; iar bunul obicei, adică, fapta bună, bunătatea şi întreaga înțelepciune, să fie biruite şi călcate, şi să nu aibă putere spre a povățui pe oameni la lumină şi la adevăr. Că după toate legile, prea cuviincios este, să biruiască totdeauna cele bune pe cele rele, şi înțelepciunea pe necunoştința, dar nicidecum cele rele pe cele bune; adică necunoştința pe ințelepciune, precum zice Solomon: „Pe înțelepciune nu o biruieşte răutatea” (Int. 7; 30).

Pentru aceasta frații mei creştini, să urâm şi să ne ferim din tot sufletul de obiceiurile cele rele, care se țin la noi; precum porunceşte Sf. Evanghelie, dumnezeieştile şi Sf. Canoane, Sf. Părinți şi legile împăraților; şi să nu ne facem neascultători atâtor mărturii, pe care le-am pomenit mai sus. Să nu ne luăm după reformele cele născocite de unii creştini neînțelegători, atât la zidirea caselor, cât şi la mâncări şi băuturi şi la îmbrăcămintea bărbaților şi a femeilor; pentru care reforme, porunceşte Ap. Pavel lui Timotei şi-i zice: „Iar de poftele tinereţelor, fugi” (II Timotei 2, 22). şi care sunt poftele tinereților? Răspunde Sf. Teofilact şi zice: *„că este orice poftă necuviincioasă, ori dezmierdare, ori Creştinii trebuie sa se întoarcă de la obiceiurile rele, slavă, ori bani; care toate sunt visuri deşarte ale minții celei neaşezate; fiindcă poftele acestea şi fanteziile, sunt nebuneşti şi însuşite minților celor tinereşti şi neintarite”.*

6. Obiceiurile rele, au băgat în creştini înşelăciuni păgâneşti

Fiindcă aceste reforme (moda) şi obiceiuri rele, sunt asemenea cu aerul cel stricat şi purtător de moarte. Pentru aceea, precum cei ce respiră aerul cel purtător de moarte şi vătămat, întâi ei se molipsesc şi mor, şi după aceasta, molipsesc şi pe câți se apropie de dânşii şi le pricinuiesc moarte; într-acest fel şi câți urmează relelor obiceiuri şi reformelor, ei întâi se strică sufleteşte, apoi strică şi pe cei ce le urmează lor, măcar că nu simt; aşa hotărăşte Marele Vasile: *„Precum la satele cele molipsite de boale, aerul cel respirat, pe ascuns bagă boala în locuitorii cei de acolo; aşa şi obiceiul ruşinos, mari răutăți bagă în suflet, deşi omul nu simte îndată vătămarea”* (pag. 92, tom. I, al Octateucului). Aceste din urmă rele obiceiuri şi reforme, au băgat înlăuntrul sfintei vieți creştineşti, superstițiile[4] şi înşelăciunile, pe care le au necredincioşii şi păgânii. Şi oare, nu este, frații mei, înşelăciune păgânească a zidi creştinii cei de astăzi case mari cu ziduri înalte, strujite cu meşteşug, zugrăvite pe dinafară şi mărețe la privire? Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom mustră pe creştinii care zidesc case strălucite, zicând: *„Să nu fim nesățioşi şi nemulțumitori; să nu căutăm case strălucite; căci, suntem călători şi nu stătători. De aceea, dacă cineva a cunoscut că viața aceasta este ca o cale şi oştire; sau cum ar zice cineva, oaste trecătoare, nu va căuta case strălucite*

[4] Credința falsă, într-alte religiuni... (a păzi obiceiuri, care nu trebuiesc păzite). A ieşi înaintea cuiva cu vas deşert, e semn rău, pentru care se va zice în cuv. 9 (Nota traducătorului).

şi împodobite” (Cuvânt 23, la cea către Efes). şi Solomon zice: „Cel ce-şi face casă înaltă, caută sfărâmare” (Pild. 17, 17)[5].

Nu este obicei păgânesc a se împodobi creştinii, — atât bărbaţii cât şi femeile — afară de cuviinţă cu haine strălucite şi scumpe? cu luxoase încălţăminte, cu aurării, cu argintării şi cu giuvaere? Nu este obicei păgânesc să clevetească creştinii, să jure strâmb şi să se pârască unul pe altul? Nu este obicei păgânesc a juca creştinii cărţi, cube, dame şi alte jocuri de acest fel şi a bârfi, a glumi şi a râde? Nu este păgânesc obicei şi a se unge creştinii cu mirosuri şi a ţine la ei parfumuri şi mirosuri ca să miroasă? Nu este obicei păgânesc, a se desfăta şi a se îmbuiba creştinii, cu atâtea feluri de mâncări prea gustoase?

Şi ca să zic în scurt, nu sunt mai toate obiceiurile creştinilor de acum întocmai cu obiceiurile necredincioşilor şi ale păgânilor? Nu joacă şi cântă şi vorbesc măscări creştinii ca şi necredincioşii. Nu aleargă la vrăjitori şi la vrăjitoare ca să le ghicească, şi fac flecării şi poveşti ca şi păgânii? Nu se vrăjesc creştinii de către cei de altă credinţă, şi poartă baiere spre păzirea lor, şi nădăjduiesc în acestea întocmai ca necredincioşii păgâni? Nu încalecă pe cai[6] şi armăsari buni? Nu se duc de privesc la teatre, la circuri, şi

---

[5] Şi în alt loc acest dumnezeiesc Hrisostom istoriseşte că un filosof intrând odată într-o casă a unui boier, care era împodobită şi aurită şi cu mărgăritare şi cu stâlpi sculptaţi frumos. Văzând însă că şi pardoseala casei aceleia este peste tot aşternută cu pefc (aşternuturi scumpe), a scuipai în faţa stăpânului casei. Certând, deci, boierul pe filosof de ce a făcut aceasta, i-a răspuns că nefiind loc deşert pentru a scuipa, a fost silit să scuipe în faţa lui, fiindcă numai aceea era goală de podoabe şi aşternuturi. Iar după aceea adaugă sfântul şi zice: Vezi cât este vrednic de râs şi lesne defăimat de toţi, cel care împodobeşte pe cele dinafară? Şi cu dreptate, căci de care pedeapsă nu e vrednic să primească cel ce îşi împodobeşte zidurile şi sălile casei sale şi celelalte lucruri ale lui, iar sufletul îl lasă neîmpodobit, urât zdrenţăros, flămând, plin de rănile patimilor şi de mii de răutăţi zdrenţuit? “Vezi cât e vrednic de batjocorit cel care împodobeşte pe cel dinafară şi lesne defăimat de toţi cei ce au minte? Şi, intr-adevăr, căci dacă zidirile şi saloanele şi toate celelalte le împodobeşti, iar sufletul îl laşi mânjit, negrijit, îmbrăcat în zdrenţe, necurăţit, flămând, plin de răni şi de mii de câini sfâşiat; spune-mi, de care pedeapsă nu eşti vrednic? (în Ecloghi).

[6] Dovadă că nu se cade a încăleca creştinii pe cai, mărturiseşte: a) Legea Veche, care porunceşte că împăraţii şi boierii evreilor să nu aibă cai. „Nu vei înmulţi, zice, ţie-ţi cal, şi să nu întorci pe popor în Egipt după ce-ţi vei înmulţi cai“ (II Lege 17,16). De aici luând pricină şi proorocul David, a zis: „Mincinos este calul spre mântuire, întru mulţimea puterii sale nu se va mântui“ (Ps. 32,17). Pe care tâlcuind-o marele Vasile, zice: „... cu totul s-a lepădat din întrebuinţarea Sfinţilor calul, şi nici în războaie bine norocind Israil, putere călărească se vede că a uneltit, nici deosebi cineva din sfinţi, folosirea cailor ca pe o potrivită a primit-o“. Acum, dacă Evreii, care erau încă prunci faţă de creştini, şi mai cu seamă, dacă împăraţii Evreilor şi boierii erau opriţi a întrebuinţa cai şi armăsari, cum a zis dumnezeiescul Vasile, cu mult mai mult creştinii cei ce au ajuns la bărbat desăvârşit al vârstei lui Hristos, sunt opriţi de a încăleca pe cai? b) A nu încăleca creştinii pe cai, o adeverează însuşi începătorul şi Săvârşitorul mântuirii noastre, Iisus Hristos, carele în tot timpul petrecerii Sale pe pământ, n-a umblat călare, ci pe jos cu picioarele, a înconjurat toată Palestina, propoveduind Evanghelia împărăţiei cerurilor, iar când avea trebuinţă să meargă călare ca să împlinească proorocia n-a întrebuinţat cal sau catâr, ci asin, dând pilda creştinilor şi ucenicilor Săi ca să-i urmeze şi ei asemenea. Iar de este cineva bolnav cu trupul, sau bătrân, şi nu poate să meargă pe jos, să nu întrebuinţeze cai sau catâri, ci să meargă călare pe asini (măgari) numai pentru împlinirea trebuinţei şi nevoia trupului, şi afară de trebuinţă să nu iasă precum tâlcuieşte Gură de Aur: „Pentru aceasta şi acum, fiindcă se întâmplă unii mai neputincioşi care, să aibă trebuinţă de dobitoace, şi la acestea s-a pus măsură (de Domnul adică), arătând că nu cai, nici catâri înhămând se cade a se purta, ci asini a folosi, şi mai încolo a nu păşi, şi pretutindenea trebuinţa a se împlini“ (în şirul celei de la Matei cap. 20). Ştii al cui este obiceiul să umble călare pe cai şi cai mândri şi scumpi? este al Turcilor, al Neamurilor, al Asirienilor, al Egiptenilor, al mândrului Faraon şi al îngâmfatului Sinahirim, precum zice marele Vasile, şi nu al creştinilor celor smeriţi, şi ucenici ai smeritului Iisus. „Faraon a întrebuinţat cai şi călăreţi; şi Senahirim cel trufaş, cu fălnicia şi arătarea cailor lui, s-a trufit. Pentru aceasta caii şi călăreţii lui Faraon i-au aruncat în mare; iar lui Sinahirim i-au adormit toţi călăreţii lui“ (Tâlc. la Ps. 32). Unele ca acestea zice dumnezeiasca Scriptură şi Sf. Părinţi, oprind cu desăvârşire pe

la sporturi, ca şi neamurile? O vai de noi! Şi unde este acum un alt Ieremie, să plângă pe creştinii cei de acum, după cum a plâns, oarecând pe Evrei, şi să zică pentru ei cuvintele acelea: „Cum se va negri aurul? Schimba-se-va argintul cel bun? vărsatu-s-au pietrele, cele sfinte la începutul tuturor ieşirilor. Fiii între vase de lut, care sunt lucruri de mâinile olarului?" (Plân. 4, l, 2). Adică, cum s-a negrit aurul? cum s-a schimbat argintul cel curat? cum s-a aruncat în drumuri pietrele cele de mult preț şi sfinte? Cum fiii cei de aur ai Sionului s-au făcut ca vasele cele de lut ale olarului!

Şi în adevăr, păgânii cei necredincioşi, se cădea să imiteze obiceiurile cele bune ale creştinilor, iar nu din contră, creştinii să urmeze amăgitoarele obiceiuri ale păgânilor. Pentru că neamurile sunt aramă şi plumb; iar creştinii sunt aurul cel curat şi argintul. De aceea, precum se spoieşte arama şi plumbul cu aur, şi prin spoirea lui se străluceşte şi se face frumos; aşa se cădea şi păgânii să se înfrumusețeze şi împodobească de la cinstitele şi sfintele obiceiuri ale vieții creştinilor. Dar acum, vai! se fac toate din contră; creştinii cari sunt aurul cel curat, se afumă de la sluțenia aramei şi a obiceiurilor celor păgâneşti; argintul se face plumb, pietrele cele de mult preț, se fac pietre necinstite, şi cei cari strălucesc după credință ca zăpada şi ca laptele şi ca lumina, se fac, din viețuire, şi din fapte, ca nişte funingine şi cărbuni negri. Pentru aceasta plângând iarăşi Ieremia zicea: „Curățitu-s-au cei sfințiți ai mei mai mult decât zăpada, luminatu-s-au mai mult decât laptele, închegatu-s-au mai mult decât piatra safirului smulgerea lor. Intunecatu-s-au mai mult decât funinginea chipul lor, nu s-au cunoscut întru ieşiri. (Plân. 4; 7-8). Iar proorocul David: „Si s-au amestecat între păgâni şi au deprins lucrurile lor" (Ps. 105, 34).

7. Obiceiurile cele rele ale creştinilor, nu lasă neamurile să creadă în Hristos. Creştinii au să dea răspuns şi pentru neamuri

Creştinii au poruncă de la Dumnezeu să se facă sfinți, precum şi Dumnezeu este sfânt „Fiți sfinți, că sfânt sunt eu, Domnul Dumnezeul vostru". (Leviticul 19, 2). Pentru aceasta toate lucrurile şi obiceiurile creştinilor, se cuvine prin urmare să fie şi acestea toate sfinte, toate cinstite, toate cu bună aşezare, toate evlavioase, încât văzându-le pe acestea, cei necredincioşi şi neamurile, nu numai să laude pe creştini ca pe o sămânță binecuvântată de Dumnezeu, precum zice Isaia: „Şi se va cunoaşte întru neamuri sămânța lor şi a fiilor lor în mijlocul popoarelor, tot cel ce va vedea pe ei îi va cunoaşte, că aceştia sunt sămânță binecuvântată de Dumnezeu" (Isaia 61, 9); ci să se îndemne încă să creadă în Iisus Hristos şi să primească credința creştinilor.

Văzând neamurile cele necredincioase, că la creştini se țin lucruri şi obiceiuri păgâneşti, nu se îndeamnă să creadă în Hristos, şi să slăvească pe Dumnezeu şi Tatăl, precum ne-a poruncit Domnul zicând: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă lucrurile voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri" (Matei 5, 16); ci se pornesc şi zic acestea: Creştinii se laudă că sunt mai buni decât noi în credință, dar şi ei sunt asemenea ca şi noi, pentru că lucrurile şi obiceiurile pe care le facem noi, şi ei le fac, şi cu aceste cuvinte hulesc pe Dumnezeu şi numele cel sfânt al creştinismului, şi cauza acestei hule suntem noi, după cum însuşi Dumnezeu, cu multă întristare zice: „Pentru voi numele Meu, pururea se huleşte întru neamuri" (Isaia 52, 5). Pentru aceasta foarte cu înțelepciune, şi prea cu adevărat spune un părinte: „Că

creştini de a călări pe cai şi catâri; iar dacă în vreun loc sunt drumurile grele şi cu anevoie de călătorit cu asini, este iertat creştinilor să întrebuinţeze şi cai sau catâri; însă nu de mult preț, nici îmbrăcați şi împodobiți cu multă cheltuială, ci smeriți îmbrăcați, precum se cade creştinilor. Şi dacă toți creştinii nu se cade a întrebuința cai frumoşi sau catâri îmbrăcați cu multă cheltuială, cu cât mai mult nu se cade a întrebuința prea sfințiții Arhierei şi preoții?

noi creştinii, avem să dăm seamă înaintea lui Dumnezeu, nu numai pentru noi, ci şi pentru neamuri şi pentru cei necredincioşi.”

Dacă noi am avea viaţă sfântă, precum şi credinţa ne este sfântă, într-adevăr am fi tras şi pe păgâni la credinţa noastră cea creştinească. Şi aceasta este pricina pentru care Domnul a asemănat împărăţia cerurilor, şi propovăduirea dumnezeieştii Evanghelii cu aluatul. „Asemenea este împărăţia cerurilor, ca aluatul pe care luându-l femeia l-a ascuns în trei măsuri de făină, până ce s-a dospit toată” (Matei 13, 33), ca să ne arate prin asemănarea aceasta, că, precum aluatul când se va frământa cu făina, schimbă întru asemănarea lui toată făina aceea şi o preface în aluat, şi acela iarăşi poate să schimbe altă făină şi să o facă iarăşi aluat.

Într-acest chip, şi Domnul, a pus întâi pe Apostolii Săi, ca pe un aluat al credinţei în cele trei neamuri ale oamenilor, al Iudeilor, zic, al păgânilor şi al Samaritenilor (că aceştia erau între iudei şi neamuri), dar nici iudei desăvârşiţi, şi nici neamuri desăvârşite; şi aşa frământându-se, ne-au făcut aluat asemenea lor, sau asemenea creştinilor. A lăsat deci pe ceilalţi oameni, adică pe cei necredincioşi şi necinstitori de Dumnezeu, ca să-i prefacem noi creştinii în credinţa lui Hristos, şi ca un aluat ce suntem, să-i frământăm pe toţi şi să-i facem aluat asemenea nouă, adică credincioşi creştini.

Acum socotiţi, de câtă osândă suntem noi vrednici! Apostolii, cari erau atât de puţini, au întors pe cei mai mulţi din oameni la buna credinţă, iar noi care suntem atât de mulţi, nu putem acum să întoarcem pe cei puţini necinstitori de Dumnezeu ce au mai rămas. Pentru ce? Pentru lucrurile noastre cele viclene şi pentru viaţa şi petrecerea noastră cea păgânească şi stricată; de aceea a zis dumnezeiescul Gură de Aur: „Pentru aceasta a amestecat Dumnezeu mulţimea celor ce credem Lui, ca să împărtăşim pe ceilalţi din cunoştinţa noastră (creştinească). ...Că dacă 12 oameni pe toată lumea a frământat-o, înţelegeţi, câtă este răutatea noastră, când atâţia fiind, să nu putem îndrepta pe cei ce au mai rămas, atâtea milioane fiind noi, am fi de ajuns să se facă frământătura” (Omil. 46, la Mat.)[7].

8. Ce certări iau cei ce urmează obiceiurile păgânesti

Prin urmare, fraţilor, dacă până acum am urmat relelor obiceiuri vătămătoare de suflet, ale păgânilor şi necredincioşilor, de astăzi înainte, să ne pocăim şi să încetăm de la acestea, şi să ne temem de certările şi afuriseniile cu care dumnezeieştii Apostoli canonisesc şi pedepsesc pe cei ce fac obiceiuri păgâneşti; căci aşa zic ei în aşezământurile lor: „Dacă cineva urmează obiceiurile elineşti, ori basmele iudaiceşti, ori să înceteze, ori să se scoată afară din Biserică” (Car. 8, cap. 32). Aţi auzit, creştinilor, ce poruncesc Sf. Apostoli? Oricare, zice, va urma obiceiurile Elinilor şi ale Neamurilor, sau basmele Evreilor, acesta, ori să lase acele obiceiuri şi să înceteze, ori de nu va înceta, să se scoată şi să se depărteze de la Sf. Taine şi din Biserică şi de însoţirea creştinilor, şi să se socotească ca un necredincios şi păgân. Vrednic de mirare este, că dumnezeieştii Apostoli zic aceasta şi pentru cei necredincioşi, care cer credinţa cea în Hristos. Adică, dacă vreun necredincios şi păgân va cere să se boteze şi să creadă în Hristos, acesta, sau să înceteze de la elineştile obiceiuri, sau de nu va înceta, să se lepede şi să nu se primească la credinţă.

[7] Cei înţelepţi, împart populaţia lumii cunoscute, în 30 de părţi, dintre care, 19 părţi sunt Păgâni şi slujitori de idoli; iar cele 5 sunt şi se numesc Creştini; iar 6 sunt Turci. Deci, socotiţi câtă osândă vom lua noi creştinii, fiindcă pentru reaua noastră vieţuire, noi ne-am împuţinat, iar închinătorii de idoli şi Turcii, s-au înmulţit (Vezi pentru aceasta în cartea „Ingăd. religiunilor").

Să auzim însă şi deosebit pe Apostolul Pavel cât de înfricoşat ne porunceşte nouă creştinilor, să nu umblăm ca celelalte neamuri cu mintea deşartă şi întunecată şi depărtată de la Dumnezeu, pentru necunoştinţa şi învârtoşarea inimei lor. „Drept aceea, aceasta zic şi mărturisesc întru Domnul, ca să nu-mi umblaţi voi, precum şi celelalte neamuri umblă întru deşertăciunea minţii lor, întunecaţi fiind la minte înstrăinaţi de viaţa lui Dumnezeu, pentru necunoştinţa care este întru ei, pentru învârtoşarea inimei lor" (Efeseni 4, 17).

Deci, să arătăm întru noi, fraţilor, acele luminate semne, cu care ne despărţim şi ne deosebim de Neamuri, şi prin acestea, să ne cunoaştem că noi suntem adică botezaţi, iar aceia nebotezaţi; că noi suntem creştini, iar aceia păgâni; noi suntem binecredincioşi şi Ortodocşi, iar aceia, necredincioşi şi rău slăvitori. Şi care sunt semnele acestea? Răspunde dumnezeiescul Grigorie de Nyssa şi zice, că nu este schimbarea şi deosebirea firei şi a caracterului omenesc. Nu. Fiindcă, firea pe care o au creştinii, aceiaşi o au şi păgânii şi acelaşi caracter al trupului pe care îl au creştinii înainte de a se boteza, îl au şi după botez; căci firea omenească rămâne una şi aceeaşi, fără a se schimba. Dar zice, că semnele cele arătate ale creştinului sunt, deosebirile cunoştinţei spre mai bine, schimbarea curatei vieţi şi sfinte, a lăsa creştinii obiceiurile lor cele vechi şi rele şi a întrebuinţa alte obiceiuri bune, care se potrivesc cu viaţa lor cea nouă după Hristos.

Acestea sunt semnele care deosebesc pe omul cel nou de cel vechi; acestea sunt semnele care despart pe creştini de păgâni şi pe cei botezaţi în numele lui Hristos, de cei necredincioşi şi nebotezaţi. *„Arată-mi mie după tainicul Dar al Botezului, şi pe chipul schimbării şi prefacerea spre mai bine, prin curata vieţuire...Căci caracterul trupului rămâne neschimbat şi privirea firilor şi plăsmuirea nu se schimbă; ci este trebuinţă întru toate de o curată lămurire, prin care să se arate şi să se deosebească omul cel de curând născut şi nou, de cel vechi, prin oarecare semne. Şi aceasta socotesc să fie mişcările cele din voinţa sufletului, care despărţindu-se pe sine de obiceiul cel vechi, îşi va croi altă vieţuire mai nouă, arătând luminat celor cunoscuţi, că ei sau făcut alţii din alţii, nici un semn al obiceiului celui vechi purtând"* (Cuvânt la Botez).

9. Creştinii nu trebuie să urmeze pe cei ce scornesc obiceiuri rele. Nu se cuvine să se lupte cu cei care îndreaptă obiceiurile rele. Cei ce le stau împotrivă, cu cine se aseamănă

Pentru aceea, dacă vreun creştin, cleric sau mirean, bărbat sau femeie, ar voi să născocească vreun nou şi rău obicei, sau vreo născocire necuviincioasă creştinilor şi vătămătoare de suflet; sau în mâncări, sau altceva asemenea; păziţi-vă bine şi luaţi aminte, fraţii mei să nu-i urmeze nimenea dintre voi, sau să-i laude că a făcut bine; fiindcă şi voi acelaşi păcat veţi avea cu cel ce a născocit acel rău obicei şi deopotrivă vă veţi munci. Pentru aceasta, porunceşte Marele Vasile şi zice: *„Că nu se cuvine să urmăm stricatelor înşelăciuni a celor mulţi, şi să întărim pe cele rele prin împărtăşirea lucrului"* (Hotar, pe larg 40). Ce zic? Ba nici odată nu se cade să faceţi sau să imitaţi acel rău obicei şi reformă; ci din tot sufletul să-i urâţi şi să vă întoarceţi dinspre el. Aşa vă porunceşte dumnezeiescul Gură de Aur, zicând: *„Nu-mi spune mie obiceiul, pentru că de va fi lucru rău, nici odată să nu se facă; iar dacă nu este rău, să se facă totdeauna"* (Omil. 12, la cea dintâi către Corinteni).

Iar de s-ar afla iarăşi vreun creştin temător de Dumnezeu, preot, sau mirean, bărbat sau femeie, care prihăneşte şi ceartă vreun obicei rău, şi caută în tot chipul să-l distrugă din temelie, pentru că vătăma şi munceşte sufletele creştinilor, păziţi-vă bine şi luaţi aminte, fraţii mei, să nu vă sculaţi asupra lui să-i faceţi vreun rău şi să-l clevetiţi

cum că caută să strice acel vechi obicei pe care l-au păzit atâția oameni, că de veți face așa, sunteți asemenea cu evreii cei fără de lege şi ucigători de Dumnezeu, cari mărturisind minciuni împotriva Sf. întâi mucenic şi arhidiacon Ştefan, îl învinuiau spunând: „Ştefan a zis, că Iisus Nazarineanul vrea să strice obiceiurile pe care le-a predat Moise Evreilor". Că l-am auzit pe el zicând: „Că Iisus Nazarineanul acesta, va strica locul acesta, şi va schimba obiceiurile care ne-a dat nouă Moise" (Fapt. 6, 14).

Să zic ceva încă şi mai înfricoşat? Toți cei care pârăsc şi caută să facă rău omului celui ce voieşte să strice obiceiurile cele rele şi vătămătoare de suflet, şi să întărească altele bune şi folositoare, unii ca aceştia sunt mai răi încă şi decât draci. Aceasta se dovedeşte din istoria spusă la faptele Sf. Apostoli, care zice aşa: Era odată la Filipeni, apostolul Pavel cu apostolul Sila şi Timotei, propovăduind Evanghelia. Acolo se afla şi o slujnică a unui Elin ce avea duh pitonicesc, adică drac ghicitor, întâlnindu-se deci slujnica aceea cu Apostolii, când se duceau la rugăciune, mergea în urma lor şi striga: „Oamenii aceştia sunt robi Dumnezeului celui prea înalt şi vă vestesc vouă calea mântuirei" (Fapt. 17).

Deci auzind-o Pavel, s-a milostivit şi a scos dracul dintr-însa. Dar stăpânii slujnicei aceleia văzând că au pierdut câştigul ce-l căpătau din ghiciturile ce le făcea dracul, prin slujnica lor, s-au sculat asupra lui Pavel şi a lui Sila, şi a celorlalți Apostoli, şi i-au dus în târg, dându-i ostaşilor şi zicând: „Aceşti oameni tulbură cetatea noastră. Iudei fiind, şi vestesc obiceiuri care nu este slobod nouă a le primi, nici a le face, romani fiind noi" (Fapte 16, 20). Socotiți, fraților! Dracii strigau că Apostolii vestesc calea mântuirii, iar oamenii strigau că propovăduiesc alte obiceiuri noi. Pentru aceasta şi creştinii care grăiesc de rău pe oamenii ce caută să strice obiceiurile cele vechi şi rele şi să întemeieze altele bune şi sfinte, sunt mult mai răi şi decât dracii.

Incheiere

Dar voi, iubiții mei frați, nu vă asemănați cu aceşti oameni, adică cu stăpânii slujnicei vindecate, nici să vă arătați şi de cât dracii mai învârtoşați, ci mai ales lăudați prin cuvinte şi imitați cu lucrul pe oamenii cei ce se silesc şi se nevoiesc să strice obiceiurile cele vătămătoare de suflet, ce se țin în locurile voastre; şi să-i aveți pe ei, ca pe nişte făcători de bine şi bine voitori mântuirii sufletelor voastre, ai vieții şi pricinuitori veşnicilor bunătăți. Ca prin lucrarea dimpreună a tuturor să se stingă din viața şi petrecerea creştinilor păgâneştile obiceiuri ce au stăpânit până acum. Să se sădească şi să crească copaci mari, înflorind, cu timpul, bunele şi folositoarele de suflet obiceiuri ale strămoşilor şi sfinților noştri creştini din vechime. Cu darul şi iubirea de oameni, a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava şi stăpânirea, împreună cu Tatăl şi Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT II
Care învaţă pe creştini, că nici de cum nu se cade a cânta cu organe, nici să joace şi să cânte din gură.

PRECUVÂNTARE

Vai! celor ce se scoală dimineaţa şi umblă după „băutură beţivă, aşteptând până seara, că vinul îi va arde pe ei. Cu chitare, cu alăute, cu timpane şi cu fluiere beau vinul; iar spre lucrurile Domnului nu caută, şi lucrurile mâinilor Lui nu le socotesc. Pentru aceasta s-a luat în robie poporul meu, că n-a cunoscut pe Domnul şi mulţi au murit de foame şi de sete de apă. Şi şi-a lărgit iadul lăcomia sa, şi şi-a deschis gura sa fără de încetare” (Isaia 5; 11-14).

Iată iubiţii mei creştini, ce înfricoşate cuvinte a grăit Duhul Sfânt prin proorocul Isaia împotriva celor ce mănâncă şi bea cu alăute şi cu timpane! Iată care este hotărârea înfricoşată dată de Dumnezeu asupra celor ce cântă cu felurite organe, joacă şi cântă din gură! Iată cât de jalnice sunt glasurile care strigă Atotţiitorul, văicărind pe toţi cântătorii din organe, pe toţi jucătorii şi pe cei ce cântă din gură. Vai! zice şi amar celor ce se scoală de dimineaţă din somn, şi aleargă să bea rachiu. Vai! celor ce zăbovesc în cârciumi până seara, pentru că vinul şi rachiul îi va arde de tot! Aceştia beau vinul cu alăute, cu chitare, cu timpane şi cu fluiere, iar la poruncile Domnului nu voiesc să caute, şi lucrurile lui Dumnezeu nu le socotesc. Pentru aceasta poporul meu se va robi, şi mulţi din ei vor muri de foame şi de sete; pentru că nu cunosc, nici se tem de Domnul şi iadul s-a deschis şi şi-a lărgit gura ca să-i primească.

Trei pedepse înfricoşează Dumnezeu cu aceste cuvinte, să dea celor ce cântă din organe, joacă şi cântă din gură: 1) Robia: „Pentru aceasta s-a luat în robie poporul meu”; 2) moarte de foame şi de sete: „Si mulţi au murit de foame şi de sete de apă”; şi 3) munca şi osânda, jos în Iad: „Şi şi-a lărgit iadul lăcomia sa şi şi-a deschis gura sa fără de încetare”. Toate trei pedepse sunt într-adevăr înfricoşate şi groaznice, căci nu pedepsesc numai trupul, ci şi sufletul; nu pedepsesc numai în viaţa aceasta, ci şi în cea viitoare.

Şi ce este mai rău decât robia? Ce altă răutate e mai mare, decât a muri de foame? Ce pedeapsă mai înfricoşată, decât întunericul iadului şi decât munca cea veşnică? Pentru aceasta apucând mai înainte a zis Dumnezeu despre aceşti muzicanţi şi jucători şi cântători din gură: Vai şi amar! Fiindcă, vai, după cum tâlcuieşte marele Vasile, înseamnă că: „Tânguitor este graiul” (Cuvânt pentru cei beţivi). Deci, cu adevărat sunt vrednici de plâns cei ce cântă din organe şi cei ce cântă din gură şi joacă; căci se lipsesc nu numai de viaţa aceasta prin robie şi prin a muri de foame; dar se lipsesc încă şi de împărăţia cerurilor şi moştenesc numai şi numai pedeapsa muncii şi iadul. Pentru aceasta şi eu am voit astăzi să vorbesc către voi, fraţii mei creştini şi să vă arăt câte rele au pricinuit şi pricinuiesc muzicile, jocurile şi cântecele din gură şi prin urmare să vă dovedesc că, nu se cade creştinilor să întrebuinţeze acestea; şi luaţi aminte ca să înţelegeţi.

10. Câte rele pricinuiesc jocurile şi horele

Cea dintâi şi mai mare răutate, pe care a pricinuit-o şi o pricinuiesc cântecele şi jocurile, este închinarea de idoli. Vrei să te adeverezi? Urmează-mi să mergem la Muntele Sinai. Aici, proorocul Moise, suindu-se să primească Legea cea scrisă de Dumnezeu, a vorbit cu El patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, iar poporul Evreilor jos, văzând că întârzie Moise a se pogorî din Munte, s-a sculat asupra lui Aaron, fratele lui Moise, şi au cerut să le facă Dumnezeu.

Iar Aaron, adunând toţi cerceii de aur de la femeile evreilor, i-a turnat în topitoare şi din topitoare a ieşit un chip de viţel; şi le-a zis lor: „Aceştia sunt dumnezeii tăi Israile, care te-au scos din pământul Egiptului" (Ieşirea 32, 4). Atunci poporul văzând idolul s-a bucurat şi şezând a mâncat şi a băut şi după aceasta s-a sculat şi a început să joace, aducând jocurile ca o slujbă şi închinăciune şi cinste idolului. „Şi a şezut poporul de a mâncat şi a băut, şi s-a sculat să joace" (Ieşirea 32, 6). Pentru aceasta zice şi marele Vasile că: *„Jocul lor era închinarea de idoli"* (Cuvânt contra beţivilor).

A doua răutate pe care a pricinuit-o şi o pricinuiesc cântările şi jocurile, este jurământul mincinos şi blestemul; căci citim la Judecători, că după ce cele 11 neamuri ale lui Israil au bătut pe neamul lui Veniamin, pentru acea mare desfrânare ce o făcuse femeii Levitului, n-au scăpat din ei decât numai 600; şi au făcut jurământ lui Dumnezeu şi au pus blestem asupra celor ce vor da femei la cei 600 care au scăpat. „Că s-au jurat fii lui Israil, zicând: blestemat să fie cel ce va da femeie lui Veniamin" (Judecători 21,18).

Cu toate acestea s-a făcut călcare acestui jurământ şi blestemul acesta s-a întors asupra lor, deşi nu de-a dreptul, ci cu vicleşug, din pricina jocurilor. Pentru că nişte femei din cele ce locuiau în Silom, au ieşit şi jucau la sărbătoarea Domnului, pentru aceasta s-au apucat cele 11 neamuri şi au sfătuit pe neamul lui Veniamin, să se ducă să răpească acele femei care jucau şi să le aducă la locul lui Veniamin şi acolo să le aibă de femei. „Mergeţi şi vă ascundeţi în vii, şi când veţi vedea că au ieşit fetele celor ce locuiesc în Silom, jucând cu dansuri, să ieşiţi din vii, şi fiecare bărbat să-şi răpească lui femeie, din fetele Silomului, şi să mergeţi în pământul lui Veniamin" (21, 20).

A treia răutate, pe care a pricinuit-o şi o pricinuiesc cântecele şi jocurile, sunt vărsările de sânge şi uciderile; ucideri, nu de oameni simpli şi cum s-ar întâmpla, ci oameni prooroci şi înainte mergători; şi această dovadă este foarte lesne de aflat. Pentru că oricine va deschide Evanghelia cea de la Matei, şi va citi la cap. 14, va vedea acolo că, pentru jocul necinstitei fete a preacurvei Irodiada înaintea lui Irod, şi pentru plăcerea jocului ei, a înduplecat pe Irod să trimită ca să taie în temniţă capul celui mai mare decât toţi proorocii, al dumnezeiescului Ioan înaintemergătorul, şi să-i dea ei ca dar pentru joc, acel sfânt şi prea cinstit cap proorocesc, pe care îl cinsteau şi i se închinau în pustie, fiarele sălbatice şi leu.

Şi ce alt rău, iubite, nu se pricinuieşte din jocuri şi din cântarea cu organe şi din gură? Din acestea se nasc împodobirile trupului şi înfrumuseţările. Că cei ce se duc să joace şi să cânte, — ori bărbaţi, ori femei de vor fi — întâi se împodobesc şi se înfrumuseţează cu haine strălucite şi cu podoabe şi apoi se duc. Din aceasta se naşte purtarea miresmelor şi a parfumurilor; din aceasta se nasc privirile ochilor, cele fără rânduială şi necinstite; din acestea se pricinuiesc auzirile cele curveşti; din acestea se pricinuiesc vorbirile cele ruşinoase şi glumele şi necuviincioasele râsuri şi chipurile şi mişcările cele fără rânduială; din acestea se nasc poftele cele trupeşti şi curviile cele din inimă şi preacurviile, precum a zis Domnul: „Tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată, a preacurvit cu dânsa, întru inima sa" (Matei 5, 28).

Căci dacă cineva din întâmplare, întâlnind o femeie şi va pofti frumuseţea ei, curveşte şi preacurveşte cu dânsa, întru inima sa; cu cât mai mult curvesc şi preacurvesc în inima lor, atât bărbaţii cât şi femeile care se duc într-adins la horă, numai şi numai ca să vază frumuseţile bărbaţilor şi ale femeilor? Şi mai cu seamă când bărbaţii apucând femeile şi jucând cu ele, se aprind mai mult spre poftă trupească şi diezmierdare, prin atingerea[8] şi apucarea cu mâinile.

Să zic ceva şi mai mult? De la jocuri şi cântece din gură se fac însă şi curviile şi preacurviile cele cu fapta şi cu lucrul. Pentru aceasta înţeleptul Sirah porunceşte, să nu se apropie cineva de femeia cântăreaţă, ca să nu cază cu ea în curvie. „Cu muierea cântăreaţă să nu fii adesea, ca nu cumva să te prinzi în meşteşugul ei" (Cap. 9, 4); şi Marele Vasile hotărăşte că, femeile care joacă, dacă ar fi fecioare, îşi pierd fecioria lor, iar de sunt măritate pierd întreaga înţelepciune; că zice: *„Mişti picioarele şi sari nebuneşte, şi joci jocuri care nu ţi se cuveneau; fiind trebuinţă de a-ţi pleca genunchii spre închinăciune? Pe cine să tânguiesc? Pe fetele cele neispitite de nuntă, sau pe cele supuse jugului nunţii? Că acelea s-au întors neavând fecioria, iar acestea, curăţenia n-au dus-o înapoi bărbaţilor"* (Cuvânt asupra celor ce se îmbată).

11. Cu ce se aseamănă cântecele din organe şi horele. — Unde se fac hore, acolo este şi diavolul — La Botez creştinii au dat făgăduinţă să nu cânte din organe, nici să joace — Căci cântecile şi jocurile sunt pompă a satanei

Pentru aceasta cu toată dreptatea se cade a numi cineva cântecele din organe, jocurile şi cântecele din gură, şcoala satanei, căci satana şi diavolul este cel întâi învăţător, iar slujitorii lui, dracii, sunt subînvăţători. Cei întâi şcolari însă, sunt cei ce cântă cu viorile şi cu alte organe; iar elevi şi eleve, sunt bărbaţii şi femeile care joacă şi cântă din gură. Lecţiile care se predau la şcoala aceasta sunt: desfrânarea şi neruşinarea, ruşinoasele cuvântări şi nebuneştile grăiri, curviile şi preacurviile, sodomiile şi orice alt păcat.

Se cade încă a numi cineva cântecele şi jocurile sport (întrecere) şi luptă a diavolului; iar loc al nevoinţei şi stadie (stadion), este casa în care se lucrează şi se săvârşesc acestea; răsplătitor însă şi dătător de cununi, care şade pe scaunul cel înalt al casei, este diavolul.

Privitori ai sportului, sunt toţi dracii care privesc şi se bucură; iar luptători şi nevoitori sunt jucătorii şi cei ce cântă din organe şi din gură, fie bărbaţi, fie femei. Şi oricine din aceştia, cântă din organe sau joacă, sau cântă din gură mai bine decât altul şi-l întrece, primeşte în loc de cunună, păcatul şi veşnica muncă. Pentru aceasta prea potrivit şi prea înţelepţeşte a zis hotărâtor dumnezeiescul Ioan Gură de Aur, că, unde se fac hore şi sunt orchestre, acolo negreşit, este şi diavolul; *„Eu îndrăznind, dau pe faţă că, unde este dans, acolo e şi diavolul; şi că curvia, nu numai înverşunaţi face, ci şi ucigători de nevinovaţi"* (Matei 14).

Şi iarăşi acest Gură de Aur zice: *„Ce faci nepriceputule om? Tu chemând la casa ta organe şi făcând jocuri, te faci al doilea Irod. Pentru că imiţi pe Irod acela şi aduci la masa ta ca o altă Irodiadă, femei şi bărbaţi jucători? Că deşi pe Ioan nu-l*

---

[8] Lăsăm să judece singuri creştinii cei de acum, care îşi dau fiii şi fiicele la şcoala de dans, unde, nu numai atingeri fac, dar şi îmbrăţişări ruşinoase şi necuviincioase creştinilor şi prea vătămătoare sufletului. Nota Trad.

omori, dar cu adevărat omori mădularele lui Hristos, adică atâtea şi atâtea suflete ale celor ce joacă şi a celor ce şed la masa ta şi privesc, ceea ce este şi mai rău. Pentru că acel diavol, care atunci prin jocul Irodiadei, a ucis pe Ioan, acelaşi şi acum prin jocuri, ucide sufletele celor ce şed şi privesc. Că deşi nu se ucide, Ioan, ci mădulările lui Hristos care este mult mai înfricoşat; căci nu cap pe tipsie cer cei care joacă acum ci sufletele celor ce şed şi privesc că deşi nu stă de faţă fata Irodiadei, ci diavolul care juca atunci prin aceia, şi acum joacă prin aceştia, şi sufletele celor adunaţi, prinzându-le şi robindu-le, fuge” (Omilia 48, la Matei).

Şi într-alt loc acest Hrisostom, loc de curvăsărie numeşte casa acelui om, care aduce curve la ea şi joacă: *„Loc de curvie ţi s-a făcut casa ta, patimă şi strechie, şi nu este ruşine să năimeşti aceste dezmierdări?”* (Cuvânt I, către Coloseni).

Deci, pentru aceasta, fraţii mei creştini, fraţii mei prea iubiţi şi mult doriţi, încetaţi pentru dragostea lui Dumnezeu, şi pentru Sângele lui Iisus Hristos, cel ce a murit pentru a voastră mântuire, încetaţi vă rog de la aceste cântări din organe, jocuri şi cântece din gură lumeşti, fiindcă acestea sunt lucrurile diavolului şi paguba vieţii voastre; sunt pierzătoare mântuirii sufletului vostru; sunt lucruri şi fapte nu ale creştinilor care sunt ucenicii lui Iisus Hristos şi fiii luminei şi moşteni împărăţiei cerurilor, ci sunt lucruri şi fapte ale Elinilor, ale Evreilor, ale Turcilor, ale necredincioşilor şi păgânilor, cari sunt întunecaţi de înşelăciunea diavolului şi nu ştiu nici ce cugetă, nici ce lucrează.

Dacă până acum aţi fi fost dedaţi la astfel de sataniceşti şi păgâneşti îndeletniciri, de astăzi înainte însă, lăsaţi-vă de acestea şi urâţi-le pe ele. Şi dacă cineva dintre creştini, vă îndeamnă silindu-vă a vă duce la casa lui ca să cântaţi din organe, sau să jucaţi şi să cântaţi cântece curveşti, păziţi-vă cu dinadinsul şi nu-l ascultaţi, măcar stăpânitor de ar fi, măcar vreunul din cei sfinţiţi, sau şi mirean; fiindcă ei nu pot să vă ajute în ziua judecăţii sau să vă scape din muncă.

Voi, când v-aţi botezat în sfânta scăldătoare, în numele Sfintei Treimi, aţi dat făgăduinţă înaintea lui Dumnezeu şi a îngerilor şi a oamenilor, ca să vă întoarceţi şi să urâţi toate aceste lucruri diavoleşti şi de ce acum călcaţi făgăduinţele voastre? Vrei să te adeverezi creştine cum că te-ai făgăduit la sfântul Botez să nu cânţi din organe, nici să joci şi să cânţi din gură? Ascultă: Când tu te botezi, mărturiseşti înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor aceste cuvinte: „Mă lepăd de satana, şi de toate lucrurile lui şi de toată cinstea lui”.

Ce va să zică „mă lepăd”? Răspunde Sf. Chiril al Ierusalimului şi zice că, va să zică: eu răstorn şi stric tocmeala aceea şi învoiala ce a făcut-o Adam, şi dimpreună cu Adam toată firea omenească la sfatul diavolului, ca să calce porunca lui Dumnezeu şi să mănânce din rodul pomului cunoştinţei. Această tocmeală, eu o stric prin sfântul Botez, pe care-l primesc; scuip toată slava satanei şi puterea lui, lepăd prietenia şi unirea lui, mă întorc şi urăsc toate lucrurile lui, adică, orice fel de păcat. Mă întorc şi urăsc toată pompa lui.

Şi care este pompa şi slava satanei? Este toată înconjurarea răutăţilor care îl însoţesc, adică: teatrele, feluritele cântece din organe, drăceştile jocuri, sataniceştile cântări din gură, alergările de cai, sporturile şi altele asemenea. Iar după ce ai făgăduit acestea, încă ai mărturisit şi ai zis, că: Mă împreun cu Hristos?”

Ce va să zică „Mă împreun cu Hristos?” Răspunde însuşi Sfântul Chiril întru învăţăturile lui pentru cei chemaţi, şi zice că, va să zică: „Eu fac tocmeală şi făgăduinţă, să fiu rob lui Hristos, să mă supun poruncilor Lui şi să săvârşesc voia Sa.” Zic încă şi

sfinţii Apostoli în aşezământurile lor, cartea 3, Cap. 18: *„Deci cel botezat să fie străin de necredinţă, nelucrător către păcat; prieten iubit lui Dumnezeu, vrăjmaş diavolului, lepădat de satana, de puterea şi de înşelăciunea lui, şi de toate lucrurile lui, neîntinat, curat, cuvios, iubitor de Dumnezeu, fiu lui Dumnezeu."*

12. Creştinii nu se cade să cânte cu organe şi să dănţuiască la Paşti, sărbători şi la lăsatul de carne

Aţi auzit, fraţilor, ce înfricoşate mărturisiri şi făgăduinţe aţi dat la sfântul Botez? Deci, aceste făgăduinţe să le pomeniţi totdeauna şi să nu le uitaţi; pentru că voi, poate le veţi uita, dar Dumnezeu nu le uită, fiindcă le are scrise în cartea Sa şi de acolo este cu neputinţă să se şteargă vreodată, ba încă aveţi să daţi seama pentru ele în ziua judecăţii şi cu acestea, are să vă judece înfricoşatul Judecător şi să vă zică: Voi, v-aţi făgăduit la sfântul Botez să urâţi pe diavolul şi toate lucrurile, cinstea şi slava lui, şi de ce n-aţi păzit făgăduinţa voastră? „Robi vicleni, prin gura voastră vă voi judeca. Legându-le lor mâinile şi picioarele, luaţi-i pe ei şi-i aruncaţi întru întunericul cel mai din afară" (Matei 22, 13). O, jalnică întâmplare! O, pagubă vrednică de plâns!

Drept aceea, ca să nu pătimiţi şi voi, fraţii mei, această osândă când auziţi muzici şi jocuri şi cântece lumeşti, astupaţi-vă urechile, fugiţi ca de foc de la casa aceea şi locul unde se joacă. Şi dacă diavolul şi gândul cel rău din inimă vă sileşte şi vă zice: duceţi-vă şi voi de priviţi, nu-l ascultaţi, ci ziceţi-i: Noi am dat, făgăduinţă lui Dumnezeu să urâm aceste lucruri şi să fugim de pompa satanei; şi făgăduinţa noastră este scrisă în cartea lui Dumnezeu. Şi deci, cum putem, noi ticăloşii, să o călcăm şi să ne muncim pentru aceasta? Mergi înapoia noastră satano şi răule gând, nu te vom asculta ca să ne mai ducem.

Dar ce zic unii? Bine, în alte zile nu se cade să cânte cineva şi să joace, dar când este praznic şi sărbătoare, când vin Paştile, când sunt zilele luminilor, când este lăsatul de carne, atunci cum să arătăm bucuria şi veselia noastră? Cum să arătăm că prăznuim şi lăsăm sec de carne? Fără numai să tragem cu puşca şi să cântăm versuri în cinstea sărbătorii noastre, şi întru bucuria sufletelor noastre. Acestea sunt pricinuiri nebuneşti, pe care le pun înainte unii. Dar ascultaţi nepricepuţilor oameni cei ce pricinuiţi unele ca acestea: Serbările şi praznicile sfinţilor, nu s-au făcut pentru alt scop, fără numai spre a se aduna la acestea creştinii, ca să asculte isprăvile sfinţilor care se prăznuiesc şi după puterea lor, să-i imite şi să le urmeze lor, şi aşa să primească în sufletul lor evlavie, îndreptare şi luare aminte cu amănuntul în viaţa lor. Căci aşa zice prea aurita limbă a lui Gură de Aur: *„Praznic este, arătare a lucrurilor cele bune, suflet evlavios şi viaţă cu scumpătate"* (Cuvânt 28, la cea I către Corinteni). Deci, dacă tu, creştine, nu faci într-acest fel la praznicile sfinţilor, ci chemi muzicanţi şi joci şi cânţi din gură, nu mai slăveşti, nici cinsteşti pe sfinţii cei serbaţi, ci mai mult îi necinsteşti.

Căci faci acele lucruri pe care le urăsc sfinţii şi se întorc dinspre ele; pentru că nu urmezi sfinţilor, ci urmezi păgânilor. Ce zic? Tu cu organele, cu jocurile şi cu cântecele care le întrebuinţezi în sărbători, nu cinsteşti pe sfinţi, ci cinsteşti şi slăveşti pe diavolul; pentru că aceasta este pompa şi slava diavolului, şi te faci următor, nu sfinţilor, ci diavolilor.

De asemenea şi Paştile se fac, ca să-şi aducă aminte creştinii, cum Fiul lui Dumnezeu, cu patimile Lui, cu Crucea, cu moartea şi cu Sf. învierea Sa, i-a răscumpărat din mâna diavolului, şi i-a izbăvit din iad; i-a slobozit din moarte şi le-a dăruit învierea şi împărăţia cerurilor. Şi aşa să mulţumească pentru toate aceste faceri de bine şi dăruiri lui Hristos, care a pătimit, S-a răstignit, a murit şi a înviat pentru dragostea lor.

13. Creştinii nu se cade să tragă cu puşca la Paşti

Acum, fraţii mei creştini, vă lasă inima şi conştiinţa voastră, ca în loc să mulţumiţi şi să slăviţi pe prea dulcele Iisus Hristos, pe Dumnezeu şi Tatăl, şi Făcătorul vostru, voi să-i necinstiţi şi să-i ocărâţi cu diavoleştile lucruri pe care le faceţi în zilele învierii Lui? El să pătimească atâtea patimi, ca să omoare păcatul, şi voi iarăşi să-i înviaţi? El să învieze, ca să vă ridice din răutăţi, şi voi să cădeţi iarăşi în acestea? Şi când? Chiar în zilele întru care v-a ridicat. O! ce mare nemulţumire! O! neauzită împietrire de inimă a creştinilor! Voi tot sfântul post şi săptămâna cea mare, ridicaţi mâinile voastre ca să vă rugaţi şi vă faceţi cruce; iar când vin Paştile, îndrăzniţi de faceţi mâinile acestea organe păcatului? Şi cântaţi cu lira, cu vioara, cu chitara şi cu alte drăceşti organe? Voi cu limba şi cu buzele voastre vă împărtăşiţi în ziua de Paşti, cu trupul şi sângele lui Hristos şi cântaţi atâtea duhovniceşti şi dumnezeieşti cântări şi apoi, tot cu aceeaşi limbă şi buze să cântaţi lumeşte şi să grăiţi curveşti şi drăceşti cântece?

Voi cu picioarele voastre, staţi în biserica lui Dumnezeu şi faceţi metanii şi plecări de genunchi, închinându-vă lui Dumnezeu atotţiitorului; şi când vin Paştile, vă lasă inima să bateţi cu aceleaşi picioare şi să săriţi ca ţapii? Să jucaţi ca cei nebuni şi îndrăciţi şi cu aceste fără rânduială mişcări, să vă închinaţi diavolului? În sfârşit, voi vă faceţi în sfintele zile ale marelui post şi la Paşti biserici lui Dumnezeu şi ale Sfântului Duh, şi iarăşi tot voi să vă faceţi locaş diavolului şi duhurilor celor viclene, cu sataniceştile muzici şi cu jocurile şi cântecele pe care le uneltiţi?

Acestea sunt lucruri nepotrivite creştinilor. Pentru că ce unire are lumina cu întunericul? Diavolul cu Hristos? Biserica lui Dumnezeu cu capiştea idolilor? Precum zice Pavel: „Că ce împărtăşire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtăşire are lumina cu întunericul? Sau ce unire are Hristos cu veliar? Sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios?” (II Cor. 6, 14).

Precum am mai spus, la Paşti şi în zilele acestei sărbători nu se cade creştinilor să cânte din organe, să joace şi să cânte din gură; tot aşa zicem că nu se cade în aceste zile să tragă cu puşca, sau cu pistolul, sau cu alte arme de acest fel; deoarece lui Hristos cel ce a înviat, nu numai că nu-I trebuiesc acestea, ci încă le şi urăşte, şi se îngreţoşează de ele: a) pentru că cu acestea mulţi din oameni se vătăma, şi de multe ori se şi omoară; iar b) căci cu pocniturile lor nu lasă pe creştini să asculte slujba şi troparele cele duhovniceşti şi cântările Invierii.

Că de ar fi fost descoperit în vechime praful şi armele de împuşcat şi ar fi împuşcat creştinii cu ele la Paşti, prea cu adevărat, toţi sfinţii şi dumnezeieştii Păruiţi, aveau să scrie pentru aceasta şi s-ar fi silit a dezrădăcina un obicei rău şi păgânesc ca acesta. Că al neamurilor este a împuşca cu nişte arme ca acestea la praznicele lor, şi nu al creştinilor. Iar creştinilor le este cuviincios să tragă numai clopotele şi toaca, şi să cânte „Hristos a Inviat” şi celelalte cântări făcătoare de bucurie ale Sf. Invieri.

14. Dumnezeu se mânie, la sărbătorile creştinilor, pentru cântatul din organe şi pentru jocuri

Cu adevărat, fraţilor, voi cu neorânduielile ce faceţi în zilele sărbătorilor şi la Paşti, atât de mult întărâtaţi spre urgie pe Dumnezeu, încât Il faceţi să vă înfricoşeze şi să vă zică cuvintele pe care le-a zis odinioară evreilor, prin proorocul Amos, adică, că are să întoarcă sărbătorile şi praznicile voastre întru plângere şi jale, şi duhovniceştile voastre cântări, în tânguire şi lacrimi: „Şi voi întoarce sărbătorile voastre în plângere, şi toate cântările întru tânguire” (Amos. 8, 10); precum pentru aceste lucruri a făcut şi pe timpul Macabeilor, deoarece citim la ei că: „Sfinţenia Ierusalimului s-a pustiit ca pustia,

praznicile lui s-au întors în jale, sâmbetele lui întru batjocură, cinstea întru defăimare" (I Macabei 1, 14).

Voi cu muzicile, cu jocurile şi cu cântecile din gură, cu beţiile, cu războaiele, cu luptele şi cu alte răutăţi care le faceţi la sărbători şi la Paşti, siliţi pe Dumnezeu să strige, că a urât şi nu mai voieşte astfel de praznice, ci se îngreţoşează de sărbătorile voastre: „Urât-am, lepădat-am sărbătorile voastre, şi nu voi mirosi întru adunările voastre" (Amos, 5, 21).

Şi dacă Dumnezeu, pentru păcatele evreilor, a urât şi n-a voit să mai asculte la dumnezeieştile cântări ce-l cântau, şi la Sf. organe şi duhovniceştile jocuri ce le jucau înlăuntrul Bisericii Sale; şi cu toate că ei cântau din ele spre slavoslovia, cinstea şi marea cuviinţă a sfântului Său nume, în zilele sărbătorilor; că zice: „Strămută de la mine glasul cântărilor tale, şi cântarea organelor tale nu o voi auzi" (Amos, 5, 23).

Dacă pe acelea, zic, le-a urât, cu cât mai mult şi fără asemănare urăşte şi se îngreţoşează de drăceştile organe când voi creştinii cântaţi din ele la sărbători, nu spre slava lui Dumnezeu ci spre slava, cinstea şi pompa satanei? Cu cât mai mult urăşte şi se îngreţoşează de jocurile şi cântecele necinstitelor femei şi bărbaţi, care şi numai cu singur auzul pricinuiesc toată strechia şi gâdilitura poftei, şi dezmierdării trupeşti? precum zice Marele Vasile: *„Este a vedea femei neruşinate, care să se poarte de beţie cu necuviinţă, şi cu frângerile sale să îndemne spre înverşunare şi cântece dezmierdătoare să cânte, care să poată şi numai auzindu-se, să pricinuiască celor desfrânaţi, toată strechia dezmierdării?* (Cuvânt pentru beţie).

15. Ce răutăţi fac creştinii la Lăsatul de carne

Şi cine va putea povesti neorânduielile pe care le fac creştinii în timpul lăsatului de carne, dar mai cu seamă, la ţară? Că în adevăr poate să zică cineva că atunci toţi creştinii se îndrăcesc fiindcă joacă, sărind şi cântând din gură fără mustrare de ştiinţă, până şi cei mai bătrâni; şi cine nu joacă, sau nu cântă, se socoteşte de nebun. Pentru că bărbaţii se îmbracă femeieşte, iar femeile bărbăteşte; fiecare se îmbracă cu hainele pe dos şi-şi pun măşti pe faţă, iar pe alocurea se şi vrăjesc.

Atunci nu are deosebire ziua de noapte, pentru că deopotrivă toată ziua şi toată noaptea se cheltuieşte la glume, la jocuri, la neorânduieli şi la măscăriciuni. Atunci nu se deosebeşte mireanul de cleric, că toţi deopotrivă fac neorânduieli. Atunci, ca să zic aşa, prăznuieşte desfrânarea, serbează neînfrânarea, se veseleşte beţia, se bucură dezmierdarea şi curvia; joacă dracul cu zece basmale şi împreună cu el, joacă toată mulţimea dracilor. Căci, cât câştigă ei numai la lăsata secului, nu pot câştiga în tot anul. Fapta bună însă, se mâhneşte; întreaga înţelepciune se posomorăşte, seriozitatea şi buna aşezare se tânguieşte, frica lui Dumnezeu şi a judecăţii ce va să fie şi a muncilor se izgoneşte; plânge Hristos şi dimpreună cu El plâng toţi îngerii şi toţi sfinţii şi drepţii.

O! şi cine nu va plânge? O! şi cine nu va vărsa picături de lacrimi din inimă, văzând pierzarea şi neînţelegerea atâtor creştini? Ei sunt atât de nebuni, că în loc să câştige ceva din sfântul post cel de patruzeci de zile (care urmează), mai mult se păgubesc de la lăsatul secului; şi ca să câştige una, pierd o sută. Fac ticăloşii întocmai ca negustorii cei nepricepuţi, alergând spre pagubă şi nu spre folos. Că fără asemănare este, mai mare vătămarea ce o iau mai înainte la lăsata secului, decât folosul ce-l primesc din postul ce urmează! Milostiv, milostiv, milostiv să le fie Dumnezeu. Fie ca El să lumineze pe sfinţii arhierei şi duhovnici şi învăţători să oprească aceste răutăţi, cu afurisanii şi legături, după cum porunceşte şi Canonul 62, al sfântului Sinod ecumenic al VI-lea.

16. Cum se cade a se bucura creştinii la sărbători şi la Paşti

Fraţilor creştini, voiţi să vă bucuraţi în adevăr şi să vă înveseliţi în zilele sărbătorilor şi la Paşti şi la lăsaturile de sec? Nu cântaţi din organe, nu întinderi hore, nu cântaţi din gură cântări lumeşti, nu; ci cântaţi vreun tropar, sau cântare pe care o ştiţi, a lui Hristos sau a Maicii Domnului. Cântaţi Hristos a inviat; cântaţi Ingerul a strigat, sau Cuvine-se cu adevărat, că aşa porunceşte apostolul Iacov să facă creştinii, zicând: „De este vesel cineva, să cânte” (Iac. 5, 13); adică cine are bucurie şi inimă bună, să cânte duhovniceşte, iar nu lumeşte. Într-acest fel Dumnezeu blagosloveşte masa voastră, în chipul acesta, îngerii lui Dumnezeu stau de faţă şi vă păzesc. Cu acest chip, mâncările şi băuturile voastre, sărbătorile şi lăsaturile de carne ale voastre, toate se fac spre slava lui Dumnezeu, precum se cuvine creştinilor şi după cum porunceşte dumnezeiescul Pavel: Toate câte le faceţi, spre slava lui Dumnezeu să le faceţi” (I. Cor. 10, 31). Iar Gură de Aur zice că: *„Precum unde este noroi, acolo aleargă porcii; iar unde sunt aromate, se adună albinele; aşa şi unde sunt cântări curveşti, se grămădesc dracii; iar unde sunt cântări duhovniceşti, acolo vine darul lui Dumnezeu, şi sfinţeşte gura şi sufletul”* (Tâlc. la Psalmul 41).

17. Bucuriile şi mâncările creştinilor, se cuvine să se facă cu frică

Pentru aceasta şi dimpreună toţi dumnezeieştii Apostoli poruncesc în aşezărnânturile lor, arătat la toţi creştinii: să nu grăiască, nici să facă vreun cuvânt sau lucru necuviincios în Duminici, sau în celelalte sărbători; ci veseliile, mâncările şi băuturile creştinilor, să se facă cu frică şi cu cutremur. Şi nici un creştin să nu cânte cântece păgâneşti sau curveşti, ca nu cumva în loc de a intra Duhul Sfânt în inima lui, să intre diavolul şi duhul cel viclean: ,,Nici în zilele Duminicilor cele veselitoare nu vă dăm voie a face ceva necuviincios, sau să grăiţi, sau să lucraţi; că zice undeva Scriptura: Slujiţi Domnului cu frică, şi vă bucuraţi Lui cu cutremur. Prin urmare şi veseliile voastre, cu frică şi cu cutremur se cuvine să le faceţi. Că negreşit, creştinul cel credincios, nici cântare păgânească nu se cade a cânta, nici curvească; iar de nu, se întâmplă lui prin cântare, să pomenească numele cele drăceşti ale idolilor, şi în loc de Sfântul Duh, să intre pe ascuns duhul cel viclean” (Cart. V, Cap. 10).

Aceasta la fel o zice şi Sf. Ioan Gură de Aur, într-un cuvânt pentru rugăciune, şi tâlcuieşte că, cea mai de sus zicere a proorocului David, „şi vă bucuraţi lui cu cutremur”, se înţelege pentru veselia ce primeşte omul când mănâncă şi bea; care veselie se cade să fie totdeauna amestecată cu frică, cu cutremur şi cu multă luare aminte, ca nu cumva din multa bucurie şi săturare a mâncărilor şi a băuturilor, să se plece omul: spre gânduri curveşti, la jocuri, la cântece şi la alte păcate. Precum este scris pentru poporul lui Israil, că după ce a mâncat şi s-a îngrăşat, pe urmă a uitat şi a părăsit pe Dumnezeu făcătorul său. „Şi a mâncat Iacov şi s-a săturat şi s-a lepădat de cel iubit; îngroşatu-s-a, îngrăşatu-s-a, lăţitu-s-a şi a părăsit pe Dumnezeu, Cel ce l-a făcut pe el, şi s-a depărtat de la Dumnezeu mântuitorul său” (II Lege 32, 15).

18. Pentru ce s-a aşezat după masă rugăciunea de mulţumire

Pentru aceasta şi dumnezeieştii Părinţi ai bisericii noastre, au scris la mulţumirea mesei (care este tipărită în Ceaslov) începând aşa: „Bine este cuvântat Dumnezeu care ne miluieşte şi ne hrăneşte pe noi din tinereţile noastre; Cel ce dă hrană la tot trupul, umple de bucurie şi de veselie inimile noastre, s.c.l.” în mulţumirea aceasta, zic, au scris la sfârşit şi aceste cuvinte: „ca să ne aflăm înaintea Ta bineplăcuţi şi neruşinaţi, când vei

răsplăti fiecăruia după faptele lui"; ca să ne invețe prin aceasta că, sculându-ne de la masă, şi pântecele fiind plin de bucate şi de băuturi, se cade a ne aduce aminte de înfricoşata zi a judecății lui Dumnezeu, întru care avem să dăm răspuns de cele ce am făcut, am grăit şi am gândit.

Şi aşa cu frica aceasta şi cu aducerea aminte, să înfrânăm pornirile şi poftele trupului nostru celui sătul şi să gonim gândurile cele ruşinoase, care atunci mai mult ne supără, fiind pântecele plin. Pentru aceea şi dumnezeiescul Gură de Aur (Omil. 52, la cea de la Matei), foarte mult laudă această mulțumire în acest cuvânt, şi îndeamnă pe toți creştinii să o zică după masă.

19. Ce se cade a zice creştinii când lucrează

Iar câți bărbați sau femei sunteți meşteri, să nu cântați lumeşte acolo unde lucrați, nici să vorbiți cuvinte deşarte şi nefolositoare; deoarece nu numai că veți da seamă în ziua judecății de cuvintele cele nefolositoare pe care le grăiți, precum hotărăşte Domnul: „Deci, grăiesc vouă, că pentru tot cuvântul deşert, care vor grăi oamenii, vor să dea seamă de dânsul în ziua judecății" (Matei 12, 36); ci lângă acestea nu aveți nici un spor la meşteşugul vostru.

Dar ce să faceți? Acolo unde lucrați, uneori să vă rugați cu mintea voastră şi să ziceți: „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă"; iar alteori să ziceți aceasta şi cu gura, sau să cântați vreun alt tropar cu linişte, precum: „Cuvine-se cu adevărat, Născătoare de Dumnezeu, Sfinte Dumnezeule." Şi în scurt, orice meşteşug şi lucru, când lucrați, să-l dregeți cu rugăciunea şi cu sfânt numele Domnului nostru Iisus Hristos şi al Născătoarei de Dumnezeu, cum se drege mâncarea cu sare; ca să se binecuvinteze de Dumnezeu toate lucrurile şi averile voastre şi să sporească şi să se înmulțească. Aşa vă poruncesc sfinții apostoli să faceți în aşezământurile lor: *„Nu fi ca un repezit, umblând prin ulițí fără rânduială şi luând aminte la cei ce viețuiesc rău; ci ia aminte la meşteşugul şi la lucrul tău, şi caută cele ce plac lui Dumnezeu; şi gândeşte la cuvintele lui Hristos, şi neîncetat cugetă-le; căci zice Scriptura: „La Legea Ta voi cugeta ziua şi noaptea, şi în țarină umblând, şi în casă şezând, şi dormind şi deştept fiind, ca să pricepi întru toate"* (Cart. I, cap. 4).

Tot aşa vă sfătuieşte să ziceți, şi dumnezeiescul Hrisostom: *„Meşteşugar eşti? şezând, roagă-te cu gura; dar nu voieşte gura să cânte? cu mintea fă aceasta. Mare tovarăş este psalmul, nimic rău nu vei pătimi din aceasta, ci ca într-o mănăstire poți să şezi, că nu locul este îndemânatec la aceasta, ci luarea aminte cu scumpătate ne dăruieşte nouă liniştea. Fiindcă şi Pavel la meşteşugul său lucrând, nimic n-a vătămat fapta lui cea bună, adică rugăciunea"* (Andr. 21). La fel porunceşte meşterilor şi Marele Vasile (Epistola I).

20. Care sunt certările celor ce cântă din organe şi care joacă

Deci, frații mei creştini, vă ajunge vremea cea trecută până acum, în care ați cântat din organe, ați jucat şi ați cântat din gură, nu ca nişte creştini sfinți şi fii ai lui Dumnezeu, ci ca nişte necredincioşi şi păgâni; de acum înainte, urâți acestea din toată inima voastră ca să nu cădeți sub înfricoşata osândă, afurisanii, blestem şi dumnezeasca urgie cea hotărâtă de sfinții Apostoli şi sinoadele ecumenice, şi de Dumnezeu, împotriva celor ce fac aceste fapte nelegiuite. Că Sf. Apostoli afurisesc[9] pe lirişti, pe vioriști, pe jucători şi pe toți cântătorii din organe şi începătorii de jocuri, zicând în aşezământurile lor: *„Dacă vreun bărbat sau femeie, care a fost începător de jocuri, va veni la credință,*

[9] „Afurisesc" se înțelege: despart de Biserică pentru un timp.

sau jucător, sau luptător în privelişte, sau din cei ce cântă din fluier, sau chitaragiu sau viorist, sau învăţător de jocuri, ori să înceteze, sau de nu, să se lepede" (Cart. 8, Cap. 32). Acum dacă Apostolii leapădă pe necredincioşii muzicanţi sau scamatori şi nu-i primesc la credinţa lui Hristos, de nu mai întâi vor înceta de la aceste jocuri, cu atât mai mult leapădă pe credincioşii care joacă acestea.

Canonul 62, al sfântului Sinod ecumenic VI, opreşte (hotărăşte) să nu joace femeile în public, iar care ar juca, să se afurisească. Sfântul Sinod ecumenic al VII-lea, dimpreună cu muzicanţii, afuriseşte şi pe creştinii care cheamă la casa lor pe aceştia şi joacă. De asemenea şi pe creştinii care cu cântecele curveşti şi cu dansuri mănâncă şi beau, şi nu dau cuviincioasa mulţumire lui Dumnezeu dătătorul de hrană. *„Iar celor ce au viaţa cu nuntă şi cu fii, şi cu aşezare mirenească, a mânca împreună, bărbaţii şi femeile, este lucru din cele neprihănite, numai să aducă mulţumire celui ce dă hrana, şi nu prin oarecare meşteşugiri, muiereşti, adică prin sataniceşti cântece de alăute şi răsfrângeri curveşti. Asupra cărora vine proorocescul blestem, cel ce zice aşa: „Vai celor ce cu alăută şi cu cântări beau vinul, iar la lucrurile Domnului nu se uită, şi la lucrul mâinilor lui nu se gândesc." Şi dacă cândva ar fi unii ca aceştia între creştini, îndrepteze-se. Iar de nu, ţie-se pentru dânşii cele canoniceşte aşezate de cei mai-nainte de noi, (adică certările şi afurisaniile)."* (Can. 22). Dar şi sfântul Sinod localnic din Cartagina, porunceşte în canonul 69, să nu se facă jocuri şi cântece în sărbători şi la pomenirea mucenicilor nici în cetăţi, nici afară la bisericile mucenicilor, că unde se fac unele ca acestea, sunt obiceiuri elinesti. Marele Vasile dă următoarele pedepse şi canoane asupra celor de mai sus, adică: Câţi bărbaţi ori femei s-ar fi îmbătat să postească atâta timp, iar câţi au cântat, să se canonisească şi să citească atâţia psalmi din Psaltire; şi dacă nu ştiu carte, să zică rugăciunea aceasta: „Doamne Iisuse Hristoase Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă". Câţi au râs fără rânduială, să plângă şi să lăcrimeze. Câţi bărbaţi sau femei au jucat, să facă atâtea plecări de genunchi, adică metanii până la pământ. Câţi au plesnit în palme la joc, să-şi bată de multe ori pieptul. Câţi s-au împodobit şi s-au dus la hore, să se smerească şi să se pocăiască; şi cuprinzător, cine a lucrat cele de mai sus necuviinţe, să facă milostenii ca să se izbăvească de păcat. „... postul să vindece pe beţie; psalmul, pe cântarea cea de ruşine; lacrimile, să se facă tămăduire a râsului, în locul jocului, să se plece genunchii, în locul plesnetului mâinilor, să se bată pieptul; în locul podoabei hainelor, să se arate smerenia. Peste toate, milostenia să te răscumpere pe tine de la păcat" (Cuvânt pentru beţie). Iar cel mai mare canon al celor zise mai sus, este acesta: Porunceşte Sfântul mai jos, tuturor creştinilor care n-au cântat din organe, nici au jucat, nici au cântat din gură cântece curveşti că, dacă vor vedea pe cei ce au cântat din organe, sau au jucat şi au cântat din gură, că se pocăiesc, să-i compătimească ca pe nişte mădulări ale lor bolnave; iar dacă obrăznicesc cu defăimare şi fac tot pe aceleaşi, să nu mai vorbească sau să aibă legătură cu ei, nici să-i heretisească[10]; ca în felul acesta să-şi vie întru simţire de răutăţile lor şi să se pocăiască. *„De-i veţi vedea că se pocăiesc pentru necuviinţa celor ce s-au lucrat, milostiviţi-vă spre ei, ca spre nişte mădulări ale voastre bolnave. Iar de-i veţi vedea că obrăznicesc şi defăima mâhnirea voastră cea pentru dânşii, ieşiţi din mijlocul lor, şi vă osebiţi, şi de necurat să nu vă atingeţi; că aşa ruşinându-se, să-şi vie întru cunoştinţa răutăţii lor; iar voi să primiţi plata râvnei lui Finees"* (Cuvânt pentru beţie).

Acestea sunt certările şi canoanele ce le dau Apostolii, Sinoadele ecumenice şi Sfinţii: muzicanţilor, jucătorilor şi cântătorilor din gură.

[10] Feliciteze. Creştinii nu se cuvine să cânte din organe, nici să joace

21. Care sunt pedepsele de la Dumnezeu asupra muzicanților și a dănțuitorilor

Deci, care sunt şi pedepsele pe care le dă Dumnezeu acestora? Sunt blestemele şi vaiul, precum zice prin Amos şi Isaia: „Vai celor ce bat în palme la glasul organelor, ca şi cum ar sta au socotit, şi nu ca şi cum ar fugi! Vai celor ce beau vinul strecurat, şi cu mirurile cele mai de frunte se ung! (6, 5). Vai celor ce cu chitare, cu alăute, cu timpane şi cu fluiere beau vinul" (Isaia 5, 13); sunt urgii dumnezeieşti, că bucuriile acestora se vor schimba întru întristări; cântecele lor, se vor preface în lacrimi şi plângere; muzicile şi alăutele lor şi jocurile, se vor întoarce întru întristări şi suspinări. Aşa strigă prin gura lui Iov: „Şi s-a întors în jale chitara mea, şi cântarea mea în plâns". (Iov 30, 31). Şi prin gura lui Iezechil: „Si va face să înceteze mulțimea cântăreților tăi, şi glasul organelor tale, nu se va mai auzi întru tine" (Iezechil 26, 13); şi cu gura lui Ieremia: „Stricatu-s-a bucuria inimei noastre, întorsu-s-a întru plângere jocul nostru" (Plân. 5, 15); şi cu a Macabeilor: „Si s-a luat bucuria de la Iacov şi s-a sfârşit fluierul şi alăuta" (I Macabei 2, 45). Să zic încă şi alte pedepse mai mari pe care le dă Dumnezeu acestora? Câți se îndeletnicesc la cântece din organe îi părăseşte Dumnezeu de cad în mâinile vrăjmaşilor şi a necredincioşilor barbari, şi se robesc şi pier de foame şi de sete. Aşa zice Dumnezeu prin gura proorocilor Isaia şi Amos: „Pentru aceea s-a luat în robie poporul meu, că n-a cunoscut pe Dumnezeu, şi mulți au murit de foame şi de sete de apă (Isaia 5, 14); pentru aceasta acum robi vor fi de la începutul celor puternici" (Amos 6, 7). Şi precum se vede, acesta este începutul şi pricina pentru care şi noi creştinii ne-am luat în robie şi ne aflăm sub jugul robiei[11] celor necredincioşi; adică pentru unele ca acestea şi pentru alte asemenea necuviincioase lucruri ale noastre.

Iar cea mai de pe urmă pedeapsă pe care o vor lua muzicanții şi dănțuitorii şi cântătorii din gură este că dacă ei nu vor înceta de la aceasta şi nu se vor pocăi primind canonul cel hotărât mai sus de marele Vasile, ci vor muri aşa nepocăiți, cu adevărat după moarte se vor duce în iad, ca să se muncească. Aşa zice Dumnezeu prin proorocul Isaia, cum am zis mai-nainte: „Şi, şi-a lărgit iadul pântecul său, şi şi-a deschis gura sa fără încetare" (Isaia 5, 15).

Văzut-ați fraților nenorocire? Văzut-ați pedeapsă înfricoşată? Ați văzut reaua întâmplare pe care o iau de la Dumnezeu cei ce cântă din organe şi dănțuiesc şi cântă din gură? Aşadar, de aici înainte, iubiților creştini, să ne temem, ca să nu luăm şi noi aceste pedepse de la Dumnezeu; iar în cealaltă vreme a vieții noastre, nu numai să nu facem acestea, ci încă nici să ne ducem deloc unde cântă din organe şi fac hore şi cântă din gură. Pentru că numai dacă ne vom duce acolo şi vom privi, acelaşi păcat şi aceeaşi pedeapsă o vom lua cu aceia, măcar că nu vom cânta din organe, nici vom juca sau cânta din gură; fiindcă de ne vom duce să privim, le dăm pricină, să joace şi să cânte, ca noi să ne mirăm şi să ne distrăm. Iar dacă nu ne vom duce acolo, ei vor fi siliți să înceteze cântecele şi să plece. Prin urmare, noi cei care ne ducem şi-i privim, suntem pricinuitorii pierzării acelor ticăloşi şi mai ales când le şi plătim.

Incheiere

Aşa vă rog cu lacrimi, ascultați aceste cuvinte ale lui Dumnezeu şi ale Sfinților, iubiții mei frați, şi nu întristați pe Duhul sfânt şi îngerii lui, făcând bucurie diavolului şi slujitorilor săi draci cu aceste păgâneşti neorânduieli contra creştinismului. Nici să întărâtați pe Dumnezeu făcându-L să se mânie asupra voastră, şi să trimită în viața aceasta:

[11] Poate pentru robia turcilor zice.

foamete, boli, robii, morți, sărăcii, nenorociri şi alte asemenea răutăți; iar în cealaltă viață, să vă lipsească de împărăția Lui şi să vă trimită în munca cea veşnică, „pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării”, precum zice dumnezeiescul Pavel (Col. 3, 6). Ci mai ales să îmblânzim mânia lui Dumnezeu şi să-L milostivim prin depărtarea de cele mai sus zise neorânduieli, prin pocăință, prin smerenie, prin buna rânduială şi buna cuviință, care se potrivesc vieții celei sfinte a creştinilor. Ca prin acestea să ne izbăvim de muncile cele de veci şi să ne învrednicim împărăției cerurilor, cu Darul Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cade slava şi puterea, împreună şi Tatălui şi Duhului în veci. Amin.

Cuvânt III
Care învață pe creştini că nu se cade să cânte din organe, să dănțuiască şi să cânte din gură, la nunțile lor

PRECUVÂNTARE

Limba omenească, nici a celui prea meşter ritor nu poate să laude după vrednicie pe fericitul Pavel, vasul alegerii, pe cel răpit până la al treilea cer, pe dascălul neamurilor şi vârful apostolilor. Pentru că având el în inima sa pe Hristos grăind şi pe darul Sfântului Duh lucrând, nu numai că a legiuit şi a învățat pentru toate celelalte taine ale credinței noastre ortodoxe, dar şi pentru acestea lămurit ne-a sfătuit: Nunțile creştinilor nu se cade să aibă vreo necuviință sau neorânduială, ci trebuie să fie cu bunăcuviință, aşezate şi cinstite; şi nu numai simplu cinstite, ci întru toate; că aşa cu mare glas spune în epistola sa cea către Evrei: „Cinstită este nunta întru toate, şi patul nespurcat" (Evrei 13, 4).

Cinstită este nunta întru toate, nu numai la cei bătrâni, dar şi la cei tineri şi la toate persoanele. Cinstită este nunta întru toate, nu numai într-o vreme, ci în toată vremea; înainte de a se blagoslovi bărbatul şi femeia, când se blagosloveşte şi după blagoslovenie. Cinstită este nunta întru toate, nu numai într-un fel, şi nici într-un singur loc, ci în toate chipurile şi locurile, la mâncări şi băuturi, la îmbrăcăminte, în biserică, în casă, şi la masă şi pretutindenea. Că aşa tâlcuieşte zicerea lui Pavel, Marele Gură de Aur, şi urmaşul său Teofilact al Bulgariei: *„Deci întru toate, nu numai întru bătrânețe, iar în tinerețe nu; ci întru toate şi în tot chipul şi în toată vremea. Nu numai întru întristare, iar în tihnă nu. Nu numai în acest loc să fie cinstită, iar în altul nu, ci întru toate desăvârşit cinstită."*

Pentru aceea câte nunți ale creştinilor se fac astăzi cu organe, cu jocuri, cu cântece din gură şi cu alte neorânduieli, nu pot să fie întru toate cinstite şi cu bunăcuviință, precum porunceşte Apostolul şi după cum sfătuiesc aceşti dumnezeieşti tâlcuitori: Gură de Aur şi Teofilact; ci sunt necinstite, necuviincioase şi fără rânduială la creştini; pe atât pe cât se necinstesc cu muzicile cele de râs, cu necuviincioasele hore şi ruşinoasele cântece din gură. Pentru aceasta şi eu astăzi, fraților, am socotit să vorbesc despre aceasta, dragostei voastre, şi să vă arăt pentru care pricină creştinii, nu se cade să cânte din organe, să joace şi să cânte din gură la nunțile lor. Şi iată încep.

22. Cauzele pentru care se numeşte nunta, Taină

Pentru trei pricini, zic sfinții Teologi, că nunta se numeşte Taină: a) pentru drăgăstoasa unire într-un suflet, a bărbatului şi a femeii; b) pentru că nunta este închipuirea duhovniceştei uniri a lui Hristos cu Biserica; precum zice Pavel: „Taina aceasta mare este; iar eu zic în Hristos şi în Biserică" (Efeseni 5, 32); şi c) pentru că nunta are întru sine dumnezeiescul Dar, precum îl au şi celelalte Taine; şi pentru aceasta dezleagă pe bărbat şi pe femeie de păcatul curviei, după cum pocăința şi Maslul, dezleagă pe om de păcat. Că zice însuşi Pavel: „Iar pentru curvie, fiecare să-şi aibă femeia sa, şi fiecare să-şi aibă bărbatul său" (I Corinteni 7, 2; Gheorghie Coresie în cea pentru Taine şi alții).

23. Organele şi jocurile se împotrivesc alcătuirei Tainei Nunţii

Acum noi, de vom voi să socotim, aflăm că organele, jocurile şi cântecele din gură, se împotrivesc acestor trei pricini de mai sus, şi prin urmare vatămă Taina Nunţii.

a) Organele, jocurile şi cântecele din gură, vatămă iubita unire într-un suflet a bărbatului şi a femeii. Deoarece mirele văzând alte femei acolo şi jucând cu ele, se trage cu sufletul şi cu inima la dragostea şi pofta acelora; şi mai cu seamă când acestea se întâmplă să fie mai tinere şi mai frumoase decât femeia sa. Asemenea şi mireasa văzând alţi bărbaţi, şi jucând cu ei, se trage cu sufletul şi cu inima spre dragostea şi pofta lor, când aceştia se întâmplă să fie mai tineri şi mai frumoşi decât bărbatul ei. Şi aşa acolo unde nunta este spre unirea sufletelor a bărbatului şi a femeii, cu drăceştile muzici şi cu jocurile, se face despărţirea sufletului acestei uniri a bărbatului şi a femeii.

b) Muzicile, jocurile şi cântecele din gură, care se fac la nuntă, se împotrivesc şi vatămă închipuirea duhovniceştii uniri a lui Hristos cu Biserica. Iar cum vatămă aceasta, ascultă tu, ori şi care vei fi mire la orice nuntă: Hristos a sfinţit şi a curăţit Biserica cu sfântul Botez, precum zice Pavel: „Ca pe ea să o sfinţească curăţind-o cu baia, apoi prin cuvânt” (Efeseni 5, 26); iar tu bărbatul mire, chemând la nunta ta fluiere şi trâmbiţi, şi lăsând a se face jocuri şi cântece din gură la casa ta; în loc să curăţeşti şi să sfinţeşti femeia şi mireasa ta, tu o întini şi o faci necurată la suflet, ba chiar şi tu te întini şi te faci asemenea necurat.

Hristos a întemeiat întru sine preaslăvita şi frumoasa Biserică, fără să aibă vreo zbârcitură ori întinăciune, sau vreo pată; că aşa strigă însuşi Pavel: „Ca să pună înainte pe ea Lui-şi slăvită Biserică, neavând întinăciune, nici prihană, sau altceva de acest fel; ci să fie sfântă şi fără prihană” (Efeseni 5, 27); iar tu bărbate, cu organele, horele şi cântecele curveşti, pe care le laşi să se facă la nunta ta, strici podoaba, frumuseţea şi slava femeii tale, şi o arăţi pe ea urâtă, neslăvită, cu multe pete şi întinăciuni, ba chiar te faci şi tu asemenea ca ea, urât şi fără podoabă.

Hristos a iubit atât de mult Biserica, încât pentru dragostea ei s-a dat pe Sine la moarte. „Bărbaţilor, iubiţi-vă femeile voastre, precum şi Hristos a iubit biserica, şi pe Sine s-a dat pentru dânsa” (Efeseni 5, 25); iar tu bărbate, nu-ţi iubeşti femeia ta cu aceeaşi dragoste adevărată, ci o urăşti, căci dacă ai iubi-o în adevăr, n-ai aduce la nunta ta acele sataniceşti pricini vătămătoare sufletului ei, care sunt: muzicile, jocurile şi cântecile din gură. Ce zic? Chiar tu însuţi nu te iubeşti în adevăr pe tine însuţi, ci îţi eşti vrăjmaş ca un nepriceput; pentru că laşi să se facă la casa ta acelea care îţi vatămă sufletul.

Şi ca să zic în scurt, câte beţii, câte neorânduieli, câte răutăţi laşi să se facă la nunta ta omule, toate acestea se abat şi se aduc la duhovniceasca nuntă a lui Hristos şi a Bisericii, a cărei nuntă, chip şi icoană este nunta ta. Fiindcă după marele Vasile: „cinstea sau necinstea icoanei, trece la chipul cel dintâi” (Pentru Sfântul Duh, cap. 18). Zice însă şi dumnezeiescul Hrisostom pentru nuntă: Dacă nu te ruşinezi de nuntă, ruşinează-te măcar de Hristos şi de Biserică, al cărei chip este nunta şi nu aduce organe şi dansuri la aceasta.

„Nu cumva nunta este teatru? Taină este şi închipuire de mari lucruri (a lui Hristos şi a Bisericii); şi dacă nu te cucerniceşti de această taină, măcar cucerniceşte-te de cel ce este chipul acesteia... la tainele Elinilor sunt jocurile; iar la ale noastre tăcerea şi buna rânduială, evlavia şi cucernicia. Mare Taină se săvârşeşte aici! Afară curvele, afară cei pângăriţi... Mir este nunta; deci pentru ce bagi putoarea mocirlei în alcătuirea mirului (adică în locul unde se săvârşeşte nunta)? Toate trebuie să fie pline de întreagă înţelepciune, toate cu cucernicie, toate cu podoabă. Acum văd însă din contră: săriţi asemenea cămilelor şi cailor; pentru aceasta voiesc a curăţi nunta, încât s-o aduc la cinstea

cea potrivită ei, şi să astup gura ereticilor, fiindcă s-a ocărât darul lui Dumnezeu, rădăcina (tainei) renaşterii noastre... Spune-mi mie săvârşeşti Taină şi chemi pe diavolul?" (Cuvânt 12, la cea către Coloseni).

c) Organele, jocurile şi cântecele din gură, care se fac la nuntă, strică şi se împotrivesc darului ce-l are Taina nunții al cărei scop este a dezlega şi a depărta de la păcatul curviei pe bărbat şi pe femeie. Pentru că aceste drăceşti organe, jocuri şi cântece, silesc nunta să se facă nu dezlegarea curviei şi a păcatului, ci chiar înlesnire, pricină şi prilej curviei, preacurviei şi altor păcate. Şi nu se fac din acestea la nunți atâtea curvii ascunse, atâtea tainice preacurvii în inimă? Nu curvesc cu pofta sufletului, precum a zis Domnul, şi cei ce cântă cu organe, şi cei care joacă şi cântă din gură? Nu preacurvesc cu mintea lor cei ce se adună la nuntă şi privesc cu iscodire fețele femeilor, şi ascultă curveştile acelea şi amoroasele cântece şi se prind de mâini?

Las să zic pe celelalte păcate care se fac la nunți din cauza acestor organe şi a dansurilor, a necuviincioaselor cuvinte, zic, a celor neruşinați glumeți, neruşinoasele cuvinte ale bețivilor, curveştile împodobiri ale hainelor, muiereiasca ungere a mirurilor şi a parfumului şi a celorlalte mii de neorânduieli, pe care de va voi cineva să le scrie cu amănuntul, poate să umple o carte întreagă. Şi mai ales când nunțile se întind nu numai într-o zi sau două ci până la opt zile, iar în multe locuri şi până la 15 zile, atunci, cine poate să mai numere răutățile şi păcatele care se fac? Milostiv, milostiv fii Dumnezeule!

Pentru aceea, ca să împreun într-un cuvânt cele zise mai sus, nunțile creştinilor celor de astăzi, pentru nepotrivitele şi necuviincioasele lucruri care se fac la nuntă, se primejduieşte să nu mai fie Taină sfântă, Taină plină de dar şi cinstită, — precum şi este cu adevărat — precum hotărăşte sfânta Biserică a lui Hristos; ci să fie ca o ceremonie păgânească şi elinească, necuviincioasă şi necinstită, sau ca o meşteşugire şi mreajă a vrăjmaşului de obşte, cu care adună pe oameni spre a-i face să păcătuiască şi să se muncească.

24. Nunta se cade a fi păzită de orice neorânduială

O! şi cine nu va plânge? O! şi cine nu se va tângui? văzând cum diavolul a întors lucrurile pe dos, şi Tainele cele mântuitoare ale creştinilor, le-a întrebuințat organe ale răutății şi pierzării lor, şi mai ales nunta, care trebuia mai mult decât toate să fie păzită de orice neorânduială. Pentru că nunta s-a cinstit mai întâi de Dumnezeu cu facerea Sa: „că bărbat şi femeie i-au făcut pe ei" (Facerea I, 27) şi cu binecuvântarea Lui: „Creşteți şi vă înmulțiți şi umpleți pământul" (I, 28). S-a cinstit şi pe urmă de Hristos prin Sfânta Sa venire la nunta din Cana, şi cu începutul minunilor Sale, „aceasta, zice, a făcut începătură minunilor, Iisus în Cana Galileii" (Ioan, 2, 11); fiindcă nunta este începutul înmulțirii şi al moştenirii oamenilor.

Prin nuntă toată lumea se uneşte şi se ține, şi fără nuntă, toată lumea avea să fie în neregulă. Şi ca să zic în scurt, nunta este pricină firească şi rădăcină a tuturor oamenilor. Pentru aceea, dacă nunta şi rădăcina se fac sfinte, sfinte vor fi şi mlădițele, adică oamenii cei născuți din nuntă, precum zice Pavel: „Şi de este rădăcina sfântă, sunt şi ramurile" (Romani 11, 16); iar dacă nunta şi rădăcina se fac necurate şi sălbatice, necurate vor fi şi ramurile, adică cei născuți din nuntă. Şi aceasta socotesc că este pricina, pentru care cei mai mulți din oamenii cei de astăzi sunt plecați spre păcat, deoarece se nasc din nunți păcătoase şi necurate.

25. Precum la celelalte Taine nu se fac jocuri şi cântece din organe, aşa nu se cade să se facă nici la nunta

Aţi înţeles acum, iubiţii mei fraţi, că la nunţile creştinilor nu se cade să cânte cineva din organe şi să joace, sau să cânte din gură? Şi aceasta o veţi înţelege încă mai lămurit din cele următoare:

Şapte sunt Tainele credinţei noastre celei soborniceşti şi ortodoxe, cu care se numără şi **nunta:** Botezul, Mirul, Liturghia, Preoţia, Mărturisirea, Maslul şi Nunta. Acum, de ar fi fost cuviincios şi după lege, a cânta din organe şi a dănţui şi a cânta lumeşte la nuntă, care este una din cele 7 Taine, trebuia să se facă aceasta şi la Botez, la Mir, la Preoţie şi la celelalte şase Taine.

Dar fiindcă nici când se botează creştinii, nu cântă din organe şi joacă nici cântă din gură, nici când se miruiesc, nici când se împărtăşesc, nici când primesc preoţia, nici când se mărturisesc, nici când fac maslu; prin urmare, nici când se însoară nu se cade de asemenea să cânte din aceste organe, sau să joace şi să cânte din gură. Că dacă era, ca să cânte din organe la nuntă şi să facă hore şi cântece, una din două e de nevoie să urmeze: Sau că nunta nu este Taină, după cum sunt şi celelalte şase; sau că şi la celelalte şase Taine asemenea se cade a cânta din organe şi a juca şi a cânta din gură, pentru că deopotrivă sunt toate Tainele. Însă amândouă acestea sunt la fel nepotrivite şi rele. Prin urmare, nu se cuvine creştinilor să cânte din organe, să joace şi să cânte din gură la nunţile lor.

26. Câte lucruri trebuiesc, ca să se facă nunta cea legiuită

Apoi gândiţi-vă, fraţii mei, încă şi la aşezarea şi chipul cu care porunceşte sfânta Biserică a lui Hristos la toţi creştinii de obşte, ca să se facă nunta. Unsprezece lucruri trebuiesc spre a se face nunta cea legiuită şi canonică.

1) Să nu fie cu vreun fel de rudenie, trupească, ori din sfântul Botez, pe care o opresc legile cele bisericeşti;

2) trebuie să voiască şi să se unească la nuntă părinţii celor ce voiesc să se însoare, deoarece nunţile cele făcute fără voia părinţilor, sunt ca şi curvia, după canonul 38 al Marelui Vasile, şi trei ani se canonisesc după ce se împacă părinţii;

3) trebuie să se învoiască şi bărbatul şi femeia, cei ce voiesc a se însura, şi să se voiască unul pe altul[12];

4) să se facă logodirea cu preot şi cu obişnuita sărutare ce o dau unul altuia cei logodiţi, când este bărbatul de 15 ani, iar femeia de 13, după însemnarea Patriarhului Nicolae, şi aşezământul împăratului Alexie Comnino, şi a lui Leon înţeleptul. Iar a se face logodna numai în cuvinte şi cu daruri, aceste logodne nici sunt, nici se numesc. Să se ştie, însă, că se face nunta şi fără logodire, după sinodiceasca hotărâre a celui sus zis patriarh Nicolae, adică fără să dea sau să ia daruri părinţii înainte de nuntă;

[12] Pildă a însoţirii celei iubite, au fost cele două prea iubite însoţiri, pe care ni le pune istoria de faţă: Capaneu şi Evadni în Elada; şi Plantie şi Orestila din Italia; care aveau atâta dragoste şi unire între dânşii, încât, când a murit Capaneu şi ardeau trupul lui în foc ca să nu se împută (precum era atunci obiceiul la Elini), soţia sa, Evadni, nesuferind despărţirea bărbatului ei, a alergat singură şi s-a aruncat în foc, şi a ars împreună cu Capaneu. Şi iarăşi, fiindcă a murit mai înainte Orestila, şi-i ardeau trupul ei, Plantie bărbatul său s-a aruncat pe sine în foc şi a ars împreună cu Orestila; şi astfel a ars femeia în flacăra bărbatului, şi bărbatul în flacăra femeii. Şi după cum au fost nedespărţiţi în viaţă, aşa au rămas nedespărţiţi şi la moarte. A căutat moartea să-i despartă, însă iubirea şi dragostea i-a păzit împreună. Las să ia pildă creştinii cei însuraţi de la aceşti păgâni, ca să nu se osândească mai rău decât neamurile în ziua judecăţii. Căci dacă Elinii păzeau atâta dragoste întru însoţirea lor, cu toate că nunta lor nu era taină sfântă, cu cât mai mult sunt datori creştinii să se iubească şi să aibă unire şi dragoste către femeile lor, şi femeile către bărbaţi, acum când nunta lor este Taină dumnezeiască şi sfântă?

5) se cuvine a păzi fecioria cei logodiți, fără să strice pe logodnicele lor mai înainte de nuntă, pentru că se socotesc ca nişte curvari, şi se canonisesc şi se pedepsesc de canonul 26 al Marelui Vasile; adică 7 ani să nu se împărtăşească;

6) când va veni vremea să se încununeze trebuie bărbatul şi femeia să se mărturisească la duhovnic, şi să se gătească cu oarecare pregătire, adică cu post şi rugăciune, pentru ca să se împărtăşească;

7) când se vor cununa, trebuie întâi preotul cel care îi va cununa, să ia vreme ca să facă sfânta Liturghie, şi după ce va face sfânta Proscomidie, să iasă afară din Altar, aşa cum este îmbrăcat cu toate sfințitele veşminte, şi aducând bărbatul şi femeia în mijlocul bisericii, aici să-i încununeze după aşezământul din Molitfelnic; însă, să nu umple paharul cu vin şi pâine de obşte şi să le dea să bea, după cum e scris în Molitfelnic, pentru că acesta este un obice nou, pe care l-au adăugat oarecari neînvățați, (în Molitfelnic), în loc de Dumnezeiasca împărtăşire, pe care se cuvine a o primi cei de curând căsătoriți, când nu au nici o opreală canonicească;

8) iar după ce va încununa preotul pe cei însoțiți, îi pune să stea într-un loc al bisericii, şi intrând în sfântul Altar, începe: „Bine este cuvântată împărăția", care este sfânta Liturghie;

9) iar când iese preotul şi glăsuieşte: „Cu frica lui Dumnezeu, cu credință şi cu dragoste să vă apropiați", atunci vine mirele şi mireasa şi se împărtăşesc amândoi;

10) apoi după Liturghie, se duc cei încununați la casa lor, însoțiți de preoți şi de clerici şi de poporul cel poftit. Şi aşa se aşează la masă, de mănâncă şi bea, şi se veselesc şi se bucură cu cucernicie şi cu bună rânduială întru slava lui Dumnezeu, precum se cuvine creştinilor,

11) se cade să se păzească mirele şi mireasa, să nu doarmă împreună în seara aceea, fiindcă s-au împărtăşit cu dumnezeieştile Taine, ci în seara următoare.

Aceasta este regula, fraților, ce o hotărăsc sfinții Părinți, ai Bisericii noastre, să se facă la nunțile creştinilor. Pe care, vai! - O! şi cum să o zic fără lacrimi? o calcă şi nu o păzesc cei mai mulți din creştinii de astăzi; pentru aceasta, nu văd procopseală nici trupească, şi cu atât mai mult sufletească, nici ei, nici fiii lor.

27. Cei logodiți, nu se cade a intra în casele logodnicelor lor — Pentru ce se încununează nunta

Câți creştini sunteți, însă, care aveți frica lui Dumnezeu în inimile voastre şi doriți să vă mântuiți şi să faceți copii cu fapte bune şi procopsiți, această sfântă regulă sârguiți-vă, frații mei, a o păzi când vă căsătoriți; şi mai cu seamă voi cei ce voiți să căsătoriți pe fiii voştri, grijiți-vă pentru dragostea lui Dumnezeu, să-i căsătoriți în felul acesta, dacă voiți să sporească şi să vă bucurați de procopseală lor.

Sârguiți-vă deci, să-i căsătoriți îndată ce vor ajunge în vârstă, şi nu-i lăsați să treacă multă vreme, ca să nu se întâmple lor să cază în curvie, ori în vreo altă stricare a fecioriei lor, precum vă sfătuieşte dumnezeiescul Gură de Aur, zicând: *„Degrab să-i însurați pe ei (pe copii adică), ca astfel curate şi neatinse trupurile lor să primească pe mireasă, dragostele acestea sunt mai fierbinți. Cel ce mai înainte de nuntă, petrece întru înfrânare şi curățenie, cu mult mai mult după nuntă va petrece aşa, iar cel ce s-a învățat să curvească mai înainte de nuntă, şi după nuntă va face aceasta"* (Cuvânt 9, la cea I către Timotei).

Pentru aceasta a zis şi Sirah: „Pentru curvar, toată pâinea este dulce, nu va înceta până la sfârşit" (Sirah, 23, 23). Şi dacă cineva, ori preot, ori mirean, ținut fiind de răul şi răzvrătitul obicei de astăzi, vă va împiedica de la aceasta, să nu-l ascultați, ci faceți tot ce puteți ca să cununați pe fiii voştri după cum hotărăşte Sf. Biserică a lui Hristos. Dar mai

ales şi mai vârtos, luaţi aminte bine de păziţi pe fiii voştri, ca să nu intre în casele logodnicelor lor (după cum porunceşte Nearaua împăratului Alexie Comnino), fiindcă din deasa convorbire şi privire ce o fac ei cu logodnicele, se aprind de iubire, şi mai-nainte de nuntă se împreună cu ele.

La aceasta trebuie să bage de seamă şi să poarte grijă şi sf. Arhierei; ca să taie reaua şi blestemata deprindere, ce se ţine în multe locuri, de a intra adeseori cei logodiţi în casele logodnicelor lor, deoarece, câţi se vor împreuna mai înainte de nuntă cu ele, nu numai că se canonisesc ca nişte curvari, după cum am zis mai sus, nu numai că nu sunt vrednici să se împărtăşească după binecuvântare, precum hotărăşte Biserica, dar nu sunt vrednici nici să ia cununiile pe capul lor când se binecuvintează. Fiindcă cununiile sunt semnele biruinţei, că adică, nu s-au biruit tânărul şi tânăra de îndulcirea trupului şi de poftă, ci au rămas nebiruiţi şi şi-au păzit fecioria înainte de nuntă, precum zice aceasta marele Hrisostom: *„Pentru aceasta se pun cununiile pe capetele lor, ca un semn al biruinţei, că nebiruindu-se şi neînfrângându-se de dezmierdare aşa se apropie de pat; iar dacă biruindu-se de dezmierdare se vor da pe sine la curvie, pentru care pricină mai poartă cununa pe cap, biruiţi fiind?"* (Omilia 9, la cea I către Timotei).

Acum deci vă întreb, iubiţii mei creştini, să-mi spuneţi adevărul. Un tânăr, sau o tânără, care se vor binecuvânta şi încununa cu cea de mai sus rânduială, mai au ei dreptul să cheme la nunta lor fluiere şi muzici, şi să întindă jocuri şi să cânte din gură? Mai este cuviincios acestora, care au auzit atâtea binecuvântări şi atâtea cuvinte sfinte rostindu-se de preoţii cei ce i-au cununat, să-şi spurce urechile lor iarăşi cu necuratele şi neruşinatele cântece? Ei, care au stătut în Biserica lui Dumnezeu şi şi-au sfinţit picioarele, se potriveşte să le mai spurce iarăşi cu drăceştile jocuri? Cu un cuvânt, mai este cu dreptate, ca ei care s-au împărtăşit în ziua aceea cu preacuratele Taine, să nu-şi păzească curate toate simţirile trupului lor, şi toate simţirile şi puterile sufletului pentru darul, cinstea şi sfinţenia ce au primit? Este drept, zic, ca ei să mai privească neruşinoasele priveliști şi muzici, şi jocuri şi alte neorânduieli, sau să mai facă vreo faptă ruşinoasă? Eu sunt încredinţat, cum că toţi într-un glas veţi răspunde că, nu este cuviincios; şi aşa şi este.

Pentru aceasta, Sfântul Sinod localnic adunat în Laodichia, şi întărit de al şaselea Sinod ecumenic, arătat opreşte pe creştini să cânte din organe şi să joace când se duc la nuntă, ci cu cinste şi cu bună aşezare să mănânce la prânz şi să cineze la aceasta. Că aşa porunceşte Sinodul acesta cuvânt cu cuvânt, în canonul 53: „Nu se cade creştinii, mergând la nunţi să cânte în organe, ori să joace; ci cu cinste să cineze, ori să prânzească, precum se cade creştinilor".

28. Că nici cei vechi nu cântau la nunţile lor cu organe

Drept aceea, iubiţii mei fraţi, încetaţi de acum înainte de la o fărădelege ca aceasta şi prea rău obicei, dacă voiţi să fie înlăuntrul casei voastre rugăciunile şi binecuvântările sfinţilor Părinţi ai sfântului Sinod de mai sus şi ale întregii Biserici; dacă voiţi să binecuvânteze Dumnezeu nunta voastră şi pe mire şi mireasă, precum a binecuvântat pe Avraam şi pe Sarra, pe Isaac şi pe Reveca, pe Iacov şi pe Lia, pe Iosif şi Asinet. Căci şi acei drepţi au făcut nunţile lor cu cucernicie şi cu bună rânduială, şi nu cu drăceşti jocuri şi alăute.

Şi martor cuvântului meu este marele Ioan Gură de Aur, carele zice, că sluga lui Avraam, a luat pe Reveca din Mesopotamia şi a dus-o în pământul Hanaan pentru fiul său Isaac, fără timpane şi hore, ci având numai pe îngerul lui Dumnezeu împreună. „Dar să vedem după ce a luat-o pe ea (adică sluga lui Avraam pe Reveca) în ce chip au făcut nunta? oare cu chimvale, cu surle, cu jocuri şi tobe şi fluiere şi cealaltă falã trăgea cu sine? Nici una dintru acestea, ci numai pe ea luând-o, aşa se ducea, având cu sine pe

înger petrecându-l şi împreună călătorind” (Cuvânt Ce fel de femei trebuie a lua întru însoţire).

Acum, dacă acei vechi drepţi strămoşi şi patriarhi, care erau încă noi începători, şi ca nişte copii mici în comparaţie cu creştinii cei desăvârşiţi bărbaţi ai Evangheliei; dacă aceia, zic, n-au întrebuinţat muzici şi jocuri la nunţile lor, cu toate că nunta lor nu era ridicată la cinstea şi gradul de Taină; nu este ruşine mare să uneltească acum creştinii jocuri şi muzici, când au ajuns la scumpătatea Evangheliei şi la bărbaţi desăvârşiţi ai plinirii lui Hristos? Nu este ruşine să necinstească creştinii nunţile lor cu astfel de lucruri fără de rânduială? şi mai cu seamă acum când nunta este şi se numeşte Taină?

29. Din cauza neorânduielilor nunţilor, se nasc copii bolnavi şi betegi

Pentru aceasta fraţilor, urmaţi acelor Sfinţi strămoşi, şi încetaţi cu neorânduielile, dacă voiţi să vă dăruiască Dumnezeu copii mulţi şi buni, întregi şi sănătoşi, puternici, frumoşi şi procopsiţi. Că de nu veţi înceta, voi părinţii, de la acestea, faceţi pe Dumnezeu să se mânie asupra voastră, şi să vă pedepsească cu felurite boli şi pagube; iar pe fiii ce-i veţi naşte, să fie betegi, ciungi, urâţi, însemnaţi şi neprocopsiţi, ca să-i vedeţi şi să ardă inima voastră.

Şi de unde învăţăm aceasta? Din istoria dreptului Iov. Că acest adevărat om al lui Dumnezeu, cu toate că a păzit toate poruncile Domnului şi era sfânt, depărtându-se de orice lucru rău — după cum mărturiseşte însuşi Dumnezeu — totuşi, când au murit toţi copiii lui, şi a pierdut toate averile şi s-a leproşat, atunci a început să blesteme ziua în care s-a născut, zicând: „Piară ziua în care m-am născut, şi noaptea aceea întru care s-a zis: iată bărbatul” (Iov. 3, 2).

Şi pentru care pricină a blestemat ziua în care s-a născut? Răspunde unul din tâlcuitori nearătat, şi zice: că era obicei în vremea veche, când se naştea vreun copil, părinţii copilului chemau pe oamenii locului aceluia, să-i hrănească cu mâncare şi cu băutură pentru bucuria celui născut. Pentru aceasta şi dreptul Iov, temându-se ca nu cumva în ziua în care s-a născut şi el, mâncând şi bând cei chemaţi, ori s-au îmbătat ori au vărsat, ori au cântat, ori au jucat, ori vreo altă neorânduială şi păcat au făcut, şi pentru aceasta a slobozit Dumnezeu să se pedepsească Iov, şi să moară fiii săi. Pentru aceasta a blestemat ziua şi noaptea în care s-a născut. Aţi auzit creştinilor? Dacă dreptul Iov s-a temut, ca nu cumva în ziua naşterii sale să se fi făcut vreo neorânduială şi păcat şi pentru aceea a slobozit Dumnezeu, a se pedepsi el şi să-şi piardă şi pe fiii săi! Cum, voi neînţelegătorilor, nu vă temeţi pentru atâtea neorânduieli ce le faceţi la nunţile voastre? Cum nu vă cutremuraţi, ca nu cumva şi pentru răutăţile şi păcatele care se fac când vă cununaţi, să sloboadă Dumnezeu a vă pedepsi pe voi, iar fiii voştri să moară?

Într-adevăr, eu nu pot să vă numesc cu alt nume, fără numai cu cel ce a numit proorocul Isaia pe Iudei, adică: să vă numesc surzi şi orbi. „Cei surzi auziţi, şi cei orbi priviţi să vedeţi; şi cine este orb, fără numai slugile mele? şi surzi, fără numai cei care-i stăpânesc pe ei? şi s-au orbit slugile lui Dumnezeu” (Isaia 42, 18). Pentru că voi nici auziţi nici vedeţi pagubele cele mari, pe care le pricinuiesc muzicile, jocurile şi cântecele, atât sufletelor, cât şi vieţii voastre; atât vouă, cât şi feciorilor voştri şi avuţiilor voastre.

30. Împotrivire (obiecţie) — Dezlegare

Dar ce pricinuiesc unii, care se arată mai deştepţi decât alţii? Iată canonul 54 al sfântului Sinod din Laodichia, amintit mai sus, cum hotărăşte că, preoţii şi clericii, nu se cade la nunţi şi la cine (mese) să privească fapte fără rânduială; ci mai înainte de a veni muzicanţii să cânte, să se scoale şi să plece de acolo. Deci după canonul acesta, este

iertat să se cânte la nunți şi la cine, către aceştia noi, alta nu răspundem, fără numai pe cea zisă de Domnul nostru către Fariseii care îl întărâtau şi-i ziceau că: Moise a poruncit să dea bărbații carte de despărțire femeilor lor şi să se despartă de ele pentru orice pricină. „Că Moise pentru învârtoşarea inimii voastre, a îngăduit vouă să lăsați muierile voastre; iar din început n-a fost aşa”. (Matei 19, 8). Tot aşa zicem şi noi celor ce pun înainte canonul cel mai de sus: Că pentru învârtoşarea şi nesupunerea creştinilor a făcut pogorământ sfântul Sinod şi a zis acestea, şi nu din bună voință, sau cu scop de economie şi pogorământ.

Şi că aceasta este adevărată, poate fieştecine să înțeleagă din canonul 53 de mai sus, pe care l-a hotărât sfântul Sinod spre aceasta, în care spune lămurit care este cel mai de căpetenie scop şi voie a sa. Adică să nu cânte deloc creştinii din organe la nunți şi să joace, ci cu cucernicie şi bună rânduială să prânzească şi să cineze, precum se cuvine creştinilor. Iar dacă se vor afla oarecare creştini împietriți la inimă, şi nesupuşi, fii ai neascultării, care vor căuta să-şi facă voia lor cea rea şi obiceiul cel răzvrătit, aducând organe la nunți, defăimând prin aceasta hotărârea sfântului Sinod, şi al maicii lor sfânta Biserică, pentru aceasta dumnezeiescul Sinod a fost silit să facă pogorământ şi să zică în următorul său canon 54, că întâmplându-se ca aceşti nesupuşi creştini să aducă la nunțile lor organe, atunci, preoții şi clericii să se scoale şi să fugă de acolo, ca să nu fie şi ei părtaşi la neorânduiala şi păcatul acesta.

Ah creştinilor! nu înțelegeți măcar din aceasta, că jocurile şi cântecele care se fac la nunți sunt nepotrivite şi rele? şi pentru aceasta porunceşte sfântul Sinod preoților şi clericilor să nu stea să le privească? Căci de erau bune acestea, se cădea ca Sinodul să hotărască, să stea şi ei să le privească.

Vai fraților! şi cum vă ține inima să vedeți pe preoții Dumnezeului celui prea înalt, fugind de la nunțile voastre, iar muzicanții şi jucătorii să vie la acestea? Cum vă rabdă sufletul să plece din casele voastre robii lui Dumnezeu, cei ce vă binecuvintează şi vă sfințesc, şi care au binecuvântat nunta şi masa voastră, iar în locul lor să intre şi să şadă slugile satanei? Cei care vă întina sufletele cu jocurile cele necuviincioase? Nu vă gândiți nepricepuților! că făcând aşa, este întocmai cum ați izgoni pe sfinți de la nunțile voastre şi ați pofti pe păcătoşi? Să izgoniți pe cei binecuvântați şi să poftiți pe cei blestemați? Să izgoniți pe cei ce vă luminează şi să chemați pe cei ce vă întunecă? Să izgoniți pe îngeri, şi să chemați pe draci? Să izgoniți pe Hristos, şi în locul lui să chemați pe diavolul?

Vai de netemerea de Dumnezeu a creştinilor de astăzi! Şi poate fi mai mare necredință decât aceasta? Mai mare defăimare şi neomenie? Eu socotesc şi aceasta, că cel de mai sus sfânt Sinod, pentru acest scop a hotărât să se scoale şi să fugă preoții şi clericii de la nunți, când vin muzicanții, ca văzându-i creştinii pe ei că pleacă, să se ruşineze, şi izgonind muzicanții, să oprească pe preoții Domnului în casele lor.

31. Hristos nu intră unde sunt muzici

Voiți să vă încredințați, că şi Domnul nostru Iisus Hristos nu intră în casa în care cântă muzici? Urmați-mă să mergem la Ierusalim. Ați ajuns? Aici a murit o fiică, şi tatăl ei, care se numea Iair, a venit la Iisus, rugându-L pe dânsul cu durere de inimă să meargă la casa lui să o învieze.

Prea milostivul Iisus Hristos, făcându-i-se deci milă, de necazul şi reaua întâmplare a lui Iair, s-a dus la el acasă. Aici, însă, vede multă tulburare şi fluierători care cântau din fluiere şi surle, nu ca să pricinuiască bucurie, ci întristare, cu oarecare mâhnicioasă cântare ce grăiau; (că zice istoricul Iosip, că era obicei în vremea aceea, ca Evreii să cheme muzicanți la morții lor, pentru a grăi jalnice cântări, şi prin acestea să pornească pe oameni spre lacrimi (Cartea 3, Cap. 30; pentru robirea Iudeilor). Aceasta la

fel o zice şi sfântul Ioan Gură de Aur în tâlcuirea capului 9 de la Matei. Iar văzându-i pe ei Domnul, n-a voit să intre înlăuntrul casei lui Iair, nu; ci a poruncit să iasă toţi afară, şi după ce au ieşit, atunci a intrat El în casă; şi apucând pe fecioară de mână, îndată a înviat-o cu atotputernică stăpânirea Dumnezeirii Sale. „Şi viind Iisus în casa boierului, şi văzând fluierătorii şi mulţimea gâlcevind, a zis lor: fugiţi, că n-a murit fecioara, ci doarme. Şi îşi râdeau de dânsul. Iar dacă s-a scos afară poporul, intrând, o a luat de mână, şi s-a sculat fecioara" (Matei 9, 23).

Acum să socotească fiecare, deosebirea ce au muzicanţii nunţilor de astăzi, cu fluierătorii şi muzicanţii morţilor din vremea veche. Pentru că aceia fluierau ca să pornească plânsul, suspinurile şi lacrimile, care nu sunt vătămătoare sufletului, ci şi folositoare; iar muzicanţii cei de acum, cântă la nunţi spre a pricinui bucurie, râsuri şi cântece curveşti, care sunt vătămătoare şi păgubitoare sufletului. Aceia fluierând şi cântând, făceau casa unde cântau, casă de jale şi de întristare; iar aceştia cântând cu organele lor, fac casa aceea unde cântă, casă de desfrâu şi de păcat, precum zice Solomon: „Mai bine este a merge la casa plângerii, decât la casa ospăţului" (Eccl. 7, 3). Dar cu toate acestea, Domnul nostru, nici în casa unde erau muzicanţii aceia n-a voit să intre, ci după ce au ieşit ei, atunci a intrat; ca să ne înveţe prin aceasta, cât urăşte şi se îngreţoşează cu totul despre toţi muzicanţii, atât de cei ce pricinuiesc bucurie, cât şi de cei ce pricinuiesc întristare, şi ca să ne dea pildă să facem şi noi asemenea, adică, să-i urâm şi să nu-i băgăm în casele noastre să cânte.

Ce ziceţi acum voi tinerilor miri şi mirese? Hristos voieşte să vie împreună cu îngerii în casa voastră, ca să binecuvinteze nunta, precum a binecuvântat şi pe cea din Cana; să binecuvinteze masa voastră şi să prefacă apa în vin; adică, să pricinuiască bucurie cu sfânta Sa arătare şi toată bunătatea în sufletele voastre şi a celor ce se vor afla la nunta voastră. Deci ce hotărâţi? Voiţi să vie Hristos în casa voastră ca să vă dăruiască toate aceste binecuvântări şi daruri? Dacă voiţi pe Hristos, este nevoie să nu mai aduceţi în casele voastre muzici şi hore, iar dacă voiţi muzicile şi horele, Hristos nu suferă să fie într-o casă dimpreună cu acestea, ci îndată fuge şi se depărtează; iar depărtându-se El, se depărtează şi preoţii Lui şi clericii, precum şi orice altă bunătate. Iar de la casa care pleacă Hristos şi slujitorii Săi, cine rămâne? fără numai satana şi slujitorii lui, draci şi toată răutatea şi păcatul şi nenorocirea.

Deci, dacă sunteţi adevăraţi creştini şi următori şi ucenici ai lui Iisus Hristos, vă aflaţi în mare nevoie fraţilor, să alegeţi de o mie de ori mai bine să lipsească muzicanţii, jocurile şi cântecele cele curveşti de la casa şi nunta voastră, decât să fugă Hristos şi slujitorii Săi preoţii şi să vă lipsiţi dimpreună cu aceştia de orice bunătate sufletească şi trupească, pământească şi cerească, vremelnică şi veşnică; aşa zice dumnezeiescul Hrisostom: *„Dacă pe acestea le vei alunga, va veni Hristos la nunţi; iar Hristos fiind de faţă, şi ceata îngerilor va fi de faţă; şi de voieşti şi acum se lucrează minuni, precum şi atunci, şi va preface şi acum apa în vin"* (Cuvânt 12, la cea către Coloseni).

32. Impotrivire (obiecţie) — Dezlegare
Cum se cuvine creştinilor să se bucure la nunţile lor

Dar ce zic unii? Nunta este bucurie şi cum vom arăta deci bucuria noastră fără numai să chemăm muzicanţi şi să încingem hore şi să cântăm din gură? Ascultaţi, voi câţi sunteţi şi ziceţi acestea, iar eu vă voi învăţa în ce chip să vă bucuraţi cu adevărat şi să vă veseliţi. Fraţii mei creştini, tinerilor miri şi mirese, când faceţi nunta voastră, chemaţi un cântăreţ cu glas bun şi puneţi-l pe acesta să cânte vreun irmos şi cântare a lui Hristos, sau a Născătoarei de Dumnezeu, sau a sfinţilor; rugaţi şi pe sfinţii preoţi şi clerici să cânte fiecare câte un irmos sau tropar şi mai ales să cânte vreo cântare duhovnicească, potrivită la Taina nunţii voastre; precum sunt spre pildă: mărimurile şi sedelnele, pe care le scriem aici.

Către cea prea Cinstită

Binecuvintează Doamne Dumnezeule, pe aceşti noi căsătoriţi, precum ai binecuvântat pe Avraam şi pe Sarra de demult; pe Isaac şi pe Reveca şi din toată vătămarea pe ei izbăveşte-i.

Păzeşte pe aceşti însoţiţi robi ai Tăi Iisuse, în dragoste adevărată, în unirea sufletului şi în duhul păcii şi dumnezeieştii împărăţii pe ei îi învredniceşte.

Această cinstită nuntă Hristoase, întru toate o păzeşte şi neîntinat şi curat păzeşte-le patul, celor ce acum s-au încununat, şi de sfârşit bine plăcut lui Dumnezeu pe aceştia îi învredniceşte.

Dăruieşte-le iubitorule de oameni Iisus acestor noi căsătoriţi, îmbelsugarea bunătăţilor, multă naştere de fii împreună şi buni fii, ca iubindu-Te pururea să te slăvească.

Sedealna Gl. 1, Mormântul tău Mântuitorule.

Binecuvintează Hristoase însoţirea aceasta, din înălţimea cerului, precum ai binecuvântat de demult pe drepţii care i-ai iubit şi pe toţi strămoşii; împreună cu Avraam, pe Isaac şi Iacov, dimpreună cu Sarra, pe Reveca şi Lia, ca un singur iubitor de oameni.

Slavă asemenea...

Să slăvim cu un glas fraţilor pe Hristos, carele de demult în Cana Galileii de faţă fiind, nunta binecuvântând-o şi început minunilor făcând şi preaslăvit apa în vin prefăcând şi pe cei, chemaţi la nuntă cu aceasta veselindu-i.

Şi acum, a Născătoarei de Dumnezeu asemenea.

Fecioară Maria, Maică nenuntită, pe această bună mireasă păzeşte-o, Fecioară, de toate înconjurările neatinsă, dimpreună cu soţul ei; încă şi buni feciori dăruieşte-le şi toată îndestularea bunătăţilor Fiului tău, şi sfârşit mântuitor.

Sau să cânte şi altele asemenea acestora, însă cucernice, dumnezeieşti şi duhovniceşti şi nu netrebnice şi ruşinoase; adică aşa cum se cuvine creştinilor, şi precum porunceşte şi apostolul Pavel: „De aceea, fraţii mei, câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt de bună laudă; orice faptă bună şi orice laudă, acestea să gândiţi" (Filipeni 4, 8). Într-acest chip, fraţii mei, bucuraţi-vă în Domnul şi veseliţi-vă; într-acest fel nunta voastră, cântecele şi masa voastră şi toate se fac întru slava lui Dumnezeu şi Tatăl, întru mulţumirea iubitului său Fiu, a Domnului nostru Iisus Hristos şi spre lauda şi cinstea prea Sfântului şi de viaţă făcătorului Său Duh, a celei de o fiinţă şi nedespărţitei Treimi.

33. Pentru gelozie, nu se cade mirii să aducă la nunţile lor organe

Vă mai spun încă şi alta, de care mi-am adus aminte, şi apoi fac sfârşit. Gelozia, ştiu că este un obicei deosebit şi nedespărţit de bărbaţii care au femei şi mai cu seamă de la bărbaţii cei de curând căsătoriţi. Aceştia mai mult decât la orice lucru, ţin mai mult la cinstea şi bună purtarea femeilor lor şi mai bine doresc să piardă şi bogăţie şi casă şi însăşi

viața, decât să se viclenească patul şi nunta lor. Pentru care Solomon zicea despre această râvnă a bărbaților: „Că plină este de râvnă mânia bărbatului ei, şi nu-i va fi milă de el în ziua judecății. Nu va lăsa vrajba pentru nici o plată, nici se va îmblânzi pentru multe daruri" (Pilde 6, 34). Iar poetul Ovidiu a zis, că două lucruri nu voiesc tovărăşie, „Afrodita şi tronul, nu iubesc tovărăşie", că nu voieşte tovărăşie tronul, nici nunta. Şi deci luați aminte, voi cei ce sunteți de curând căsătoriți şi dacă toate celelalte pe care le-am zis, nu vă pleacă să nu chemați muzicanți la nunțile voastre, măcar mai pe urmă vă va pleca gelozia pe care fireşte o aveți în inima voastră, pentru cinstea şi buna purtare a femeilor voastre.

Fiindcă voi aducând organe la nunțile voastre, şi aşezând hore şi cântece din gură, nu faceți alta fără numai că aduceți din toate părțile în casa voastră învrăjbitori femeilor voastre, furători ai neîntinatului vostru pat, stricători cinstei voastre şi făcători de rău nunții voastre. Cel ce înțelege, înțeleagă, „şi cel ce are urechi de auzit să audă" (Matei 13, 43).

Incheiere

Iar Domnul nostru Iisus Hristos, cel ce a făcut pe om din început bărbat şi femeie, din care se leagă şi se împreună femeia cu bărbatul, precum zice Solomon: „Iar femeia bărbatului de la Domnul se rânduieşte" (Pilde 19, 14). Acesta, fie ca să vă lumineze mintea voastră, frații mei creştini, cu lumina dumnezeieştii cunoştințe şi a adevărului, iar inima şi voința voastră să o înduplece cu dulceața lucrării darului, ca să înțelegeți cele ce v-am spus, căci sunt adevărate, drepte şi folositoare; şi să voiți a le pune şi în lucrare, întorcându-vă de la orice cântece din organe, şi jocuri şi cântece din gură, şi de la orice beții şi alte neorânduieli ale nunților voastre. Şi pentru această ascultare a voastră, fie ca să vă învrednicească Domnul să fiți înlăuntrul casei voastre: bărbații, ca nişte finici[13] înalți, înfloriți şi încărcați de roduri, şi ca Chedrii Livanului întăriți şi binemirositori, „Dreptul, zice, ca finicul va înflori, şi ca chedrul cel din Livan se va înmulți" (Ps. 91, 12); iar femeile să fie într-aceasta ca nişte vii bineroditoare; iar copiii voştri, să stea împrejurul mesei voastre ca nişte odrasle de măslin; pentru că aşa se binecuvintează omul cel ce se teme de Dumnezeu, „Femeia ta ca o vie rodită în laturile casei tale, fiii tăi ca nişte tinere odrasle de măslin împrejurul mesei tale; iată aşa se va binecuvânta omul cel ce se

[13] In ce fel ar putea fi cu dragoste între ei bărbatul şi femeia, a arătat un filosof de năravuri în cuvintele acestea: „Bărbatul, zice, să iubească pe femeia sa, dacă voieşte să fie iubit şi el de către ea, şi să fie cu dreaptă socoteală, dacă voieşte să o aibă supusă. Aşa şi el dacă voieşte să fie cinstită, să fie şi el cinstit. Gaia Cecilia, a fost chip şi pildă femeilor celor iubite; şi Gaiu Serviu, a fost pildă bărbaților celor iubiți. Pentru aceasta s-a ținut obicei şi când se făceau nunțile, mirele zicea către mireasă: Poți să fii pentru mine femeie bună? şi mireasa răspundea: Dacă tu eşti Gaius sunt şi eu Gaia; şi dacă tu te faci pentru mine Serviu, mă fac şi eu pentru tine Cecilia". Dragostea celor căsătoriți se capătă încă şi când bărbatul ca un cap, şi ca un mai- nainte înțelegător şi îndrăzneț, umblă afară de locuința sa (a casei), ca să aducă în aceasta cele de trebuință şi de nevoie; iar femeia ca o supusă şi soție bărbatului şi fricoasă, sade în casă pentru a păzi cele aduse de bărbat. Pentru aceea sculptorul Fidias, a sculptat chipul femeii, având piciorul ei deasupra unei broaşte țestoase, pentru două pricini: întâi, pentru că femeia este fricoasă ca broasca țestoasă; şi al doilea, pentru ca să şadă în casă să o păzească, şi afară din ea să nu iasă; după cum face şi broasca țestoasă. Fiindcă femeia când se află afară din casa sa, se strică casa aceea şi arde; precum s-a ars capiştea Artemidei, de către Irostat, pe când aceasta lipsea, aşteptând afară la naşterea lui Alexandru, cum băsnuiesc Elinii. Pentru aceasta şi Solomon vorbind despre înțelepciunea şi iconomia femeii, zicea: „Nu poartă grijă de cele din casă bărbatul ei, când se zăboveşte undeva" (Pilde 31, 21). Şi iarăşi: „Strâmte sunt cărările casei sale (Pilde 31, 27). Femeia, ca să fie iubită de bărbat, se cade lângă acestea să fie mai mult simplă, decât iscoditoare, să crească copiii cu blândețe creştinească şi să voiască aceea ce voieşte bărbatul său şi voie deosebită a sa să nu aibă. Să aibă supunere către bărbat, la cele după lege însă, binecuvântate şi bune lucruri, iar nu la lucrurile cele rele, fărădelege şi nebinecuvântate. Pentru aceasta şi firea cu părul, (că nu s-a aflat niciodată femeie pleşuvă, precum bărbații) şi legea cu acoperământ acoperă capul femeii, pentru ca să o învețe că ea are alt cap al său, pe bărbat.

teme de Domnul” (Ps. 127, 3). Şi pe bărbaţi împreună şi pe femei şi pe fii, totdeauna să vă păzească Domnul întru această viaţă într-un fel (în purtarea Sa de grijă) în casa voastră cu totul în pace şi dragoste şi într-un cuget, într-un suflet şi inimă. Că zice: „Dumnezeu face a locui pe cei ce sunt într-un fel în casă” (Ps. 67, 8). Şi astfel fiind uniţi, El (Domnul) să se afle în mijlocul vostru, după cum s-a făgăduit cel prea Nemincinos, zicând: „Unde vor fi doi sau trei adunaţi întru numele Meu, acolo sunt în mijlocul lor” (Matei 18, 20); iar prin doi sau trei, se înţelege, bărbatul femeia şi fiul, precum tâlcuieşte sfinţitul Climent Stromateul. Tot aşa şi în viaţa cealaltă să vă învrednicească Domnul a dobândi şi bunătăţile Ierusalimului celui de sus. „Că vei vedea, zice, (adică vei dobândi, după tâlcuirea sfântului Grigore de Nyssa) bunătăţile Ierusalimului în toate zilele vieţii tale” veşnic şi totdeauna (Ps. 127, 5); căruia slava şi stăpânirea împreună Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, în veci. Amin.

CUVÂNT IV
Care învață pe creştini că nu se cade să se facă clevetitori, vânzători şi martori mincinoşi.

PRECUVÂNTARE

Clevetirea, vânzarea, pârâciunea şi mărturia mincinoasă, sunt atât de mari răutăţi, binecuvântaţilor creştini, încât s-au temut de ele şi aceşti mari filosofi şi oameni drepţi. Proorocul David, nu s-a temut atât de altă răutate, pe cât s-a temut de clevetire; pentru aceasta şi cu călduroase rugăciuni se ruga lui Dumnezeu să-l izbăvească de ea. Şi spre răsplătirea acestei dăruiri, se făgăduieşte a păzi necălcate toate poruncile Domnului, pentru care şi zicea: „Izbăveşte-mă de clevetirea oamenilor şi voi păzi poruncile tale" (Ps. 118).

Înţeleptul Solomon porunceşte tuturor oamenilor să cugete în legea Domnului şi să se deprindă cu dumnezeieştile lui porunci. Şi pentru care scop? Ca să poată din această cugetare a dumnezeieştii legi, să primească luminare în sufletele lor şi cunoştinţă şi judecată şi prin acestea să înveţe a se păzi de clevetiri şi de mărturii mincinoase şi de vânzarea oamenilor pârâtori, „că porunca legii este sfeşnic şi lumină, şi cale vieţii şi mustrare şi învăţătură, ca să te păzească de pâra limbei străine" (Pilde 6, 23). Şi într-alt loc tot el, atât de mare socoteşte mărturia mincinoasă, încât o numeşte toiag gros, sabie purtătoare de moarte şi săgeată otrăvitoare, pe cel ce o face, „Măciucă şi sabie şi săgeată ascuţită, aşa este şi omul, cel ce mărturiseşte asupra prietenului său mărturie mincinoasă" (Pilde 25, 18).

Înţeleptul Sirah, în rugăciunea ce o face către Dumnezeu, mai înainte de toate, aduce mulţumire cum l-a izbăvit Dumnezeu de pâra limbii şi de buzele mincinoase, la fel ar fi voit să-l izbăvească de vreo cursă purtătoare de moarte, sau de altă oarecare primejdie mare, „Mărturisi-mă-voi Ţie Doamne împărate, şi te voi lăuda, pe Tine Dumnezeule mântuitorul meu. Mărturisescu-mă numelui Tău, că acoperitor şi ajutător Te-ai făcut mie, şi ai mântuit trupul meu de la pieire, şi din laţul limbii ocărâtoare şi de buzele cele ce grăiesc minciună" (Sirah 51, 1). Şi apostolul Pavel socoteşte clevetirea şi pârâciunea atât de înfricoşat păcat, încât, legiuieşte a se face diaconiţe numai acele femei care sunt slobode de acest păcat; iar câte se află pârâtoare şi clevetitoare, să nu se facă; că se cade a fi departe astfel de păcat de tagma clericilor şi a celor ce s-au dăruit pe sine lui Dumnezeu. Pentru aceea a scris către Timotei, să aşeze în Biserica lui Dumnezeu diaconiţe, „Femei aşijderea cucernice, neclevetitoare, nelimbute, treze, credincioase întru toate" (Timotei 3, 11); şi către Tit: „Asemenea şi bătrânele să fie întru îmbrăcăminte cu sfinţenie încuviinţate, neclevetitoare" (Tit 2, 3).

Pentru aceasta şi eu am hotărât astăzi, fraţilor, să vă vorbesc despre: clevetire, vânzare, pârâciune şi mărturie mincinoasă şi să vă arăt câte răutăţi pricinuiesc acestea şi celui ce le lucrează şi celorlalţi şi prin urmare să arăt că nu se cade să se facă creştinii clevetitori, vânzători, pârâtori şi martori mincinoşi şi iată încep.

34. Care este cea dintâi răutate pe care clevetitorii şi martorii mincinoşi o pricinuiesc lor înşile

Cea dintâi răutate pe care şi-o pricinuiesc lor clevetitorii, vânzătorii, pârâtorii şi martorii mincinoşi, este a închipui în inima lor pe diavolul şi de aceea se numesc fii ai diavolului, iar diavolul se numeşte tatăl lor. Şi măcar că toţi câţi păcătuiesc şi lucrează lucrurile diavolului, se zic că se nasc din diavolul, pentru asemănarea pe care o iau de la el, precum pe deoparte a zis Domnul: „Voi din tatăl diavolul sunteţi, şi poftele tatălui vostru voiţi să faceţi" (Ioan 8, 44); iar pe de altă parte, Ioan cel iubit: „Cel ce face păcatul, din diavolul este; că din început diavolul păcătuieşte" (Ioan 3, 8). însă, după osebit chip, clevetitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi, sunt şi se numesc fii ai diavolului, pentru că se fac ucenici şi următori diavolului la clevetiri şi la vânzări.

35. Pentru ce diavolul se numeşte aşa (diavol)

Deoarece, precum diavolul este tatăl minciunei, şi cu minciună a ucis pe om, „Acela ucigător de oameni a fost din început, şi întru adevăr n-a stătut pentru că nu este adevăr întru el. Când grăieşte minciuna, grăieşte întru ale sale că mincinos este, şi tatăl ei" (Ioan 8, 44), aşa şi clevetitorii şi martorii mincinoşi, cu învrăjbirile şi mincinoasele lor mărturii, omoară pe oamenii cei nevinovaţi. Ce zic? Clevetitorii şi vânzătorii nu se numesc numai fii ai diavolului, ci şi desăvârşiţi diavoli; şi cu drept cuvânt. Căci, precum au urmat diavolului întru răutate, aşa au moştenit şi pe însuşi numele diavolului. Pentru aceea şi de toţi oamenii, atât de cei vechi cât şi de cei noi, atât de cei binecinstitori cât şi de păgâni, vânzătorii şi clevetitorii s-au numit şi se numesc totdeauna învrăjbitori şi diavoli. Fiindcă precum diavolul s-a numit clevetitor, întâi, pentru că a pârât şi a clevetit pe Dumnezeu la oameni, zicând lui Adam şi Evei: că Dumnezeu, din pizma Lui i-a oprit să mănânce din pomul cunoştinţei, ca să nu se facă dumnezei, „că ştie Dumnezeu, că în ori ce zi veţi mânca dintr-însul, se vor deschide ochii voştri şi veţi fi ca nişte dumnezei cunoscând binele şi răul" (Facerea 3, 5); şi al doilea, pentru că cleveteşte şi pârăşte pe oameni şi pe cei prea Sfinţi la Dumnezeu, precum zice sfântul Apocalips: „Şi s-a aruncat balaurul cel mare, şarpele cel vechi, care se cheamă diavol şi satana, pârâtorul fraţilor noştri, cel ce pâra pe ei înaintea Dumnezeului nostru ziua şi noaptea" (Apoc. 12, 9).

Pentru aceea a zis şi dumnezeiescul Hrisostom: *„Diavolul, fraţilor, nu după fire are numele, ci după voire, că nu diavol s-a făcut din început, ci înger s-a zidit; iar diavol s-a numit, ca cel ce învrăjbeşte pe Dumnezeu cu oamenii, şi pe oameni cu Dumnezeu, şi ca un întărâtător al stăpânului asupra slugii, şi sluga asupra stăpânului"* (Cuvânt 3, la Iov)[14]. Precum, zic, diavolul s-a numit clevetitor, fiindcă cleveteşte; aşa şi vânzătorii şi clevetitorii se numesc diavoli pentru că întărâtă şi clevetesc pe oamenii cei nevinovaţi, ca pe nişte vicleni şi destrăbălaţi, vânzându-i pe ei la judecăţi şi în mâinile stăpânitorilor; şi pentru că grăiesc minciună asupra celor fără prihană, şi defăima numele cel bun al celor sporiţi în fapte bune, ca pe un rău.

[14] Cam în acelaşi fel zice şi marele Vasilie: „Se numeşte diavol, fiindcă acesta se face împreună şi lucrător păcatului nostru şi pârâtor, bucurându-se de pierzarea noastră, şi vădindu-ne pe noi pentru relele ce am făcut" (Cuvânt cum că Dumnezeu nu este pricinuitor relelor).

36. Care este a doua răutate, pe care clevetitorii şi martorii mincinoşi o pricinuiesc lor înşile

A doua răutate pe care o pricinuiesc clevetitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi lor înşile este, a-şi căpăta (preface) mădulările lor, nu omeneşti, ci sălbatice şi nefireşti.

1) Ochii clevetitorilor, ai pârâtorilor şi ai martorilor mincinoşi, se aseamănă cu ochii Vasiliscului; căci precum Vasiliscul scoate otravă din ochii lui şi departe otrăveşte pe oameni, — precum zic istoricii — aşa şi vânzătorii, clevetitorii şi martorii mincinoşi, n-au ochii lor ca să vază făpturile lui Dumnezeu şi să se bucure şi să-L slăvească, ci îi au ca să vază greşelile unuia şi ale altuia şi cu clevetirile şi vânzările lor şi mincinoasele mărturii, să-i otrăvească.

2) Urechile vânzătorilor şi ale martorilor mincinoşi, sunt asemenea cu ale Aspidei; că precum Aspida îşi închide urechile, ca să nu audă glasul muzicilor şi să se îmblânzească, „Ca a unei Aspide surde ce-şi astupă urechile sale, care nu va auzi glasul vânătorilor" (Ps. 57, 4); aşa şi vânzătorii şi clevetitorii şi martorii mincinoşi îşi astupă urechile ca să nu auză vreun cuvânt de învăţătură a lui Dumnezeu şi să înceteze de la răutăţile lor şi să se înţelepţească, ci le deschid pe ele ca să afle ce face unul şi altul, şi aşa să alerge îndată la judecători să-i vânză, să-i pârască şi să mărturisească minciuni asupra lor.

Gura clevetitorilor, a vânzătorilor şi a martorilor mincinoşi, este groapă şi fântână prea adâncă, şi cine va cădea într-însa, vai şi amar! a mai ieşi de aici nu va putea, precum zice Solomon: „Groapă adâncă este gura celor fără de lege, şi pe carele l-a urât Domnul, acela va cădea într-însa" (Pilde 22, 14).

Gâtlejul vânzătorilor şi al martorilor mincinoşi, este asemenea mormântului deschis, care scoate putoarea şi împuţiciunea clevetirii, a minciunii şi pârâciunii.

Limba clevetitorilor şi a martorilor mincinoşi, este brici ascuţit, fiindcă cu clevetirile, vânzările şi mărturiile mincinoase ce le fac la judecători, taie şi omoară pe cei nevinovaţi; precum zice dumnezeiescul David: „Groapă deschisă gâtlejul lor, cu limbile sale vicleneau" (Ps. 5, 9); şi iarăşi: „Nedreptate a gândit limba ta, ca un brici ascuţit ai făcut vicleşug" (Ps. 51, 1); şi Solomon zice: „Mărturia nedreptăţilor este înşelătoare" (Pilde 12, 18), şi iarăşi: „Martorul grabnic, are limba nedreaptă" (Pilde 12, 20). Buzele clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi sunt asemenea cursei, că precum fără veste se prinde cineva în cursă, aşa şi de buzele clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi se prinde omul şi se predă într-o vreme în care nu nădăjduieşte; deoarece, clevetitorul grăieşte cuvinte dulci, ca să amăgească, iar otrava o ascunde în inimă, ca să omoare; sărută, dar ca să vânză; salută, dar ca să piarză. Precum şi Iuda vânzătorul, cu sărutarea şi cu salutarea, a dat pe Domnul spre moarte, zicând: „Bucură-te învăţătorule, şi l-a sărutat pe El" (Matei 26, 49). Pentru aceea a zis şi Pavel: „Venin de aspidă sunt buzele lor" (Romani 3, 13); şi proorocul David: „Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decât untul de lemn, şi acelea sunt săgeţi" (Ps. 54, 24).

Mâinile clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi, sunt spurcate de darurile pe care le primesc ca plată de la judecători, ca să vândă şi să jure strâmb, şi pline de sânge, pentru pagubele şi uciderile ce pricinuiesc la cei nevinovaţi. Aşa strigă dumnezeiescul Isaia: „Că mâinile voastre sunt spurcate cu sânge" (Isaia 59, 3), şi Ieremia: „Şi în mâinile tale s-au aflat sângiuiri de suflete nevinovate" (Ieremia 2, 34).

Picioarele clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi, nu umblă pe calea cea dreaptă a binelui, a faptei bune şi a adevărului, precum a poruncit Dumnezeu, ci umblă pe calea cea strâmbă, pe calea cea prăpăstioasă a curviei şi a minciunii, alergând în sus şi în jos ca să vândă vreun creştin şi în calea ce este plină de pietre şi piedici, de aceea totdeauna se împiedică şi cad şi se surpă; pentru care a zis Solomon: „Picioarele lor aleargă la

răutate” (Pilde 1, 16); şi Ieremia: „Şi vor strica întru alunecări piciorul tău” (Ieremia 38, 22).

Astfel de sluțite sunt mădulările cele dinafară ale clevetitorilor, vânzătorilor şi martorilor mincinoşi; iar cele dinlăuntru (mădulări) ale lor, ce socotiți frații mei, că sunt de alt fel? Nu! Pentru că inima vânzătorilor şi a martorilor mincinoşi este nemilostivă şi vârtoasă ca piatra şi ca nicovala; şi aceasta este scaunul şi cuibul şi locuința, amăgirea şi viclenia satanei; pentru aceea a zis Iov: „Inima lui este încremenită ca o piatră, şi stă ca o nicovală neclătită” (Iov, 41, 14) şi Solomon: „Vicleşug este inima celui ce meşteşugeşte rele” (Pilde 12, 21). Şi iarăşi zice: „Şi inima îndărătnică meşteşugeşte rele; în toată vremea unul ca acela tulburări face cetății (Pilde 6, 14). Asemenea şi măruntaiele cele dinlăuntru ale vânzătorilor şi martorilor mincinoşi sunt vârtoase ca pavăza de fier, şi toate cele dinlăuntru ale lor, sunt prea vârtoase ca piatra ce se numeşte **şmirid**[15]**,** precum scrie Iov, „Ficații lui pavăză de aramă, iar legăturile lui ca piatra smiridului” (Iov 41, 5).

Şi măcar că Iov a zis acestea pentru balaurul diavol însă se potrivesc şi la clevetitori şi martorii mincinoşi, care, cum am zis mai înainte, au închipuit înlăuntru lor pe satana. Deci, precum clevetitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi îşi au toate mădulările lor în chipul fiarei sluțite şi saticeşti, într-acest fel au şi gândurile şi înțelegerile lor sluțite, neomeneşti şi drăceşti. Şi orice ar gândi şi cugeta, toate sunt pline de otrava purtătoare de moarte a amăgirii şi a minciunii. Şi chiar cuvintele pe care le grăiesc, ies din gura lor ca nişte făclii aprinse şi ca nişte grătare cu cărbuni, arzând pe ticăloşii săraci şi nevinovați, cu vânzările şi mărturiile mincinoase; precum şi aceasta este scrisă la Iov: „Din gura lor ies ca nişte făclii aprinse şi scapără ca nişte gratii de foc” (Iov, 41, 9). De aceea şi Solomon pentru martorii mincinoşi deosebit zice că, aceştia aprind ca pe nişte foc cuvintele cele mincinoase şi pricinuiesc judecăți şi pricini în cuvinte între frați, “ațâță minciună mărturia nedreaptă, şi scorneşte judecăți între frați” (Pilde 6,19).

37. Care este a treia răutate, pe care clevetitorii şi martorii mincinoşi o pricinuiesc lor înşile

A treia răutate pe care o pricinuiesc clevetitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi lor înşile este a fi urâți şi grețoşi şi a se întoarce toți de la ei ca de la o împuțiciune a lumii, şi grețoşi la toți oamenii îndeobşte, mari şi mici, bărbați şi femei, tineri şi bătrâni, clerici şi mireni. Ce zic? Clevetitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi, nu sunt urâți numai de ceilalți oameni, ci chiar de însuşi judecătorii şi de împărații către care fac clevetirile, vânzările şi mărturiile mincinoase; căci ei, măcar că iubesc clevetirile, vânzările şi mărturiile mincinoase, ca să ia daruri şi să câştige, cu toate acestea, îi urăsc şi se îngrețoşează de ei. Astfel Iulie Cezarul obişnuia să zică: „îmi place vânzarea, dar nu şi vânzătorul”; aşa şi împăratul August zicea: „Eu vânzarea o iubesc, însă pe vânzător nu-l sufăr”. Tot aşa şi împăratul Antigon: „Iubesc, zicea, pe trădători până când trădează, iar după ce săvârşesc trădarea, desăvârşit îi urăsc”. Cam la fel zicea şi Filip împăratul Macedonilor. O răutăți! O rea întâmplare! O rea nenorocire a ticăloşilor clevetitori şi martori mincinoşi!

38. În câte lucruri vatămă pe alții clevetitorii şi martorii mincinoşi

Văzut-ați fraților, ce rele pricinuiesc clevetitorii, trădătorii şi martorii mincinoşi lor înşile? Şi cum că ei în loc să fie la chip ca oamenii şi iubiți de către toți, se fac în chipul

[15] Piatră tare din care se fac tocilele numite „Polizor".

dracilor şi în chip de fiară şi urâţi de oameni? Acum învăţaţi-vă şi ce răutăţi pricinuiesc la alţii. În trei lucruri vatămă pe oameni trădătorii, clevetitorii şi martorii mincinoşi: la cinste, la avere şi la viaţă.

39. Care este întâia răutate, pe care o pricinuiesc clevetitorii şi martorii mincinoşi altora

Intâi adică, vatămă pe oameni la cinste, fiindcă ei pârăsc şi clevetesc pe bărbaţi şi pe femeile cele cinstite, şi-i fac mincinoşi ca pe nişte necinstiţi; pe cei întreg înţelepţi, ca pe nişte curvari; pe cei curaţi, ca pe nişte necuraţi; pe cei drepţi, ca pe nişte nemilostivi; pe cei curajoşi, ca pe nişte obraznici; pe cei economi, ca pe nişte iubitori de argint. Şi cu un cuvânt, ei clevetesc pe cei ce lucrează fapta bună, ca pe nişte făţarnici şi pe creştinii cei buni, îi prihănesc ca pe nişte vicleni şi răi[16]. Pentru aceea, cu clevetirile lor şi mărturiile mincinoase, despart pe bărbaţi de femei şi pe femei de bărbaţii lor, întărâtă pe fii asupra părinţilor, şi pe părinţi asupra fiilor; pe fiice asupra maicelor, şi pe maici asupra fiicelor; pe rude asupra neamului lor, pe arhierei asupra preoţilor, pe preoţi asupra diaconilor, pe diaconi asupra clericilor şi pe clerici asupra poporului.

Stârnesc sminteli între prieteni, tulbură pe cei împăciuiţi; pricinuiesc pomeniri de rău, vrăjmăşii şi lupte între săraci şi bogaţi, între stăpânitori şi stăpâniţi, între boieri şi supuşi; iar de multe ori şi între împăraţi şi întregul popor. Pentru aceasta a zis înţeleptul Sirah despre aceşti învrăjbitori că: „Omul păcătos va tulbura pe prieteni şi între oamenii cei ce au pace va arunca vrajbă” (Sirah, 28, 9). Aceasta a spus-o şi Solomon pentru martorii mincinoşi mai sus:, Aţâţă minciună mărturia nedreaptă, şi scorneşte judecăţi între fraţi” (Pilde 6, 19).

Toate acestea însă, le dovedesc din parte, pildele ce se află în Sfânta Scriptură, căci citim în a 3-a carte a împăraţilor cap. 21, că: clevetitorii şi martorii mincinoşi au pârât şi au mărturisit minciună cum că dreptul acela Nabot, era nedrept; cel binecinstitor, că era necinstitor; cel supus împăratului, cum că era nesupus; şi cel temător de Dumnezeu, că era hulitor, „Şi a pus pe Nabot să şează cu căpetenia poporului. Şi au intrat doi oameni fiii fărădelegilor, şi au şezut în preajma lui, şi mărturisiră oamenii cei fărădelege asupra lui Nabot, înaintea poporului zicând: A hulit Nabot pe Dumnezeu şi pe împărat”.

Citim încă şi la Susana, că cei doi neînfrânaţi şi răi bătrâni ai Evreilor, au pârât şi au mărturisit minciună, că înţeleapta Susana era curvă şi preacurvă; cea cinstită, că era necinstită; şi cea curată, că era necurată şi întinată, şi prin aceasta a pricinuit atâta tulburare şi atât de mare neplăcere şi întristare între dreapta aceea şi bărbatul ei şi între neamul ei şi în tot poporul evreilor.

40. Care este a doua răutate pe care o pricinuiesc clevetitorii şi martorii mincinoşi altora. — Clevetitorii şi martorii mincinoşi, şi pe cele sfinte le păgubesc.

[16] Iar cât de rău este a prihăni cineva pe cei sporiţi în fapta bună ca pe nişte făţarnici şi răi, martor este Marele Vasile, numind răutatea aceasta hulă împotriva Duhului Sfânt Că aşa zice în Hotarul său pe scurt 273: „Să ne temem, nu cumva şi noi împreună cu cei ce hulesc împotriva Duhului Sfânt, să ne muncim şi aici şi acolo... Fiindcă este arătat că şi acum acela huleşte împotriva Duhului Sfânt, care întoarce pe dos lucrarea şi rodurile Sf. Duh; pe care o pătimim cei mai mulţi şi cu primejdie ne muncim. Căci pe cei ce se silesc la fapta bună, îi numim slăviţi în deşert, iar pe cei ce arată râvnă curată, îi prihănim ca pe nişte mânioşi. Şi multe de acestea cu păreri viclene, minţind îi defăimăm."

Al doilea, clevetitorii şi martorii mincinoşi vatămă pe oameni la averi, căci cu vânzarea şi cu mărturiile mincinoase, pe care le fac la judecători şi la stăpânitorii locului, păgubesc şi pierd pe creştinii cei de o credinţă cu ei. Fiindcă judecătorii, ca unii ce sunt lumeşti şi nedrepţi şi caută să răpească arginţi, nu cercetează precum hotărăsc legile dreptăţii, dacă clevetirile şi mărturiile mincinoase ale pârâtorilor sunt adevărate sau nu; ci prinzându-i cu nedreptate pe creştinii cei pârâţi, cu mărturii mincinoase, mai întâi îi bat şi-i închid, şi cu felurite pedepse schingiuindu-i, după aceasta îi păgubesc cu amenzi grele. Şi unuia îi iau banii, pe altul îl fac să-şi vânză ogorul şi via, pe altul să-şi vânză oile, boii, albinele şi dobitoacele sale; altul copacii, altul grădina, şi altul să-şi vânză tot ce are adunat cu multă osteneală, ca să trăiască şi el nenorocitul, şi să-şi economisească femeia, copiii şi casa. Şi deci, din pricina năpăstuitorilor acestora şi a martorilor mincinoşi; o! câte văduve plâng, că n-au cu ce-şi hrăni pe orfanii lor! O câţi orfani se jelesc şi plâng pentru că n-au pâinea cea de toate zilele! O! câţi bogaţi lipsindu-se de bogăţia lor, ajung la desăvârşită sărăcie, şi mulţi din ei, în cele din urmă au ajuns să se facă cerşetori! O! câţi dintre-aceşti vânduţi pe nedrept şi jefuiţi, ajung la atâta sărăcie, încât sunt siliţi să se facă hoţi şi să răpească lucruri străine!

De aceea, şi Solomon socotind răutăţile cele mari şi nedreptăţile care se fac în lume de clevetitori şi trădători şi cum cei năpăstuiţi şi vânduţi, plâng şi lăcrimează, că n-au pe cineva care să-i mângâie şi să-i izbăvească din mâinile clevetitorilor. Acestea, zic, socotindu-le, a fericit mai bine pe cei morţi decât pe cei vii; şi dintr-aceşti doi, a fericit mai bine pe cei ce nu s-au mai născut în lume, şi n-au cercat pagubele năpăstuitorilor, „Şi m-am întors eu, şi am văzut toate siniciile, cele ce se fac sub soare, şi iată lacrimile celor ce se năpăstuiesc şi nu este cine să-i mângâie pe ei, şi în mâna celor ce-i necăjesc pe ei, putere, şi nu este lor mângâietor. Şi am fericit eu pe toţi cei morţi care au murit, mai mult decât pe cei vii, care trăiesc până acum. Şi decât amândoi aceştia, mai bun este, cel ce încă nu s-a născut, care încă n-a văzut lucrul cel rău, care s-a făcut sub soare" (Ecclis. 4, 1).

Iar dumnezeiescul David, tatăl lui Solomon, povesteşte răutăţile pe care le fac martorii cei mincinoşi, adică, cum ei zic şi mărturisesc acelea pe care nu le pune omul în minte. Cum răsplătesc cu rău în locul facerilor de bine pe care le primesc; şi cum fac pe nenorociţii părinţi să-şi sărăcească pe fiii lor cu mincinoasele mărturii; că zice: „Sculându-se asupra mea mărturii nedrepte, de cel ce nu ştiam m-au întrebat. Răsplătit-au mie rele pentru bune, şi nerodire sufletului meu" (Ps. 34, 10).

Clevetitorii şi martorii mincinoşi, nu păgubesc numai o parte din oameni, ci păgubesc încă şi neamuri şi oraşe întregi. Nu se mulţumesc a păgubi numai pe mireni şi averile cele de obşte, ci ajung la atâta răutate, încât se fac pricinuitori cu trădarea lor şi mincinoasa mărturie, să răpească de la stăpânitori lucrurile bisericilor, averile mănăstirilor, şi banii cei afierosiţi lui Dumnezeu la sfintele biserici. Voiţi să vă adeveriţi? Citiţi a doua carte a Macabeilor, şi acolo veţi vedea în cap. 3, că, în visteria din Ierusalim a bisericii celei mari a evreilor, se aflau, spre păstrare pentru orfani şi văduve, şi bani afierosiţi lui Dumnezeu, până la patru sute talanţi de argint, şi două sute talanţi de aur, care făcea o mare sumă. Un clevetitor, vânzător şi martor mincinos însă, cu numele Simon, fiind puţin certat cu arhiereul Onia, s-a dus la generalul Siriei şi al Finikiei, Apolonie, şi a trădat (spus) că, visteria Ierusalimului e plină de mulţime de bani nenumăraţi, pe care împăratul ar putea să-i ia pe toţi. Nearătând adevărul, că erau numai atâţia la număr, adică, numai patru sute de talanţi de argint şi două sute talanţi de aur; nici că sunt spre păstrarea orfanilor şi văduvelor, ci a mărturisit minciună, cum că erau nenumăraţi şi că sunt proprietatea sfinţitei case: „Şi i-a spus lui, cum că vistieria cea din Ierusalim este plină de nenumăraţi bani, cât mulţimea celor ce se adună din biruri, este nenumărată, şi nu se cuvin aceştia la jertfe; şi poate să fie ca toate acestea să vie sub puterea împăratului" (II Macabei 3, 6). Apolonie, descoperind aceasta lui Seleuc împăratul Asiei, împăratul a trimis la Ierusalim un ofiţer al său cu numele Iliodor, poruncindu-i ca îndată să ia orice bogăţii va găsi în vistieria Ierusalimului, şi să le aducă la el. Deci, ducându-se Iliodor după porunca

împăratului la Ierusalim, a intrat în vistierie, şi în adevăr era să ia toţi banii şi să dezgolească întreaga cetate şi poporul, dacă Dumnezeu pentru rugăciunile şi lacrimile arhiereului şi a tot poporul nu făcea minune, prin care a înfricoşat pe Iliodor făcându-l mai mult nevrând să părăsească această faptă îndrăzneaţă. Iată care sunt pagubele şi relele pricinuite de trădători şi de martorii mincinoşi.

41. Care este a treia răutate pe care o pricinuiesc clevetitorii şi martorii mincinoşi altora

Iar a **Treia,** şi cea mai de pe urmă, clevetitorii, trădătorii şi martorii mincinoşi, vatămă pe oameni la viaţă, căci cu clevetirile şi mărturiile cele mincinoase pe care le spun la stăpânitori, se fac pricinuitori a se ucide oamenii pe nedrept. Aşa bărbaţii Haldei, s-au prezentat la împăratul Nabucodonosor şi au pârât pe cei trei tineri că nu se închină chipului său şi aşa i-au aruncat în cuptorul cel cu foc (Daniil 3, 8). Aşa rânduitorii şi satrapii (Prefecţi de provincii persani) împăratului Darie, au pârât pe proorocul Daniil, cum că se închină lui Dumnezeu de trei ori în zi, şi de aceea l-au osândit în groapa leilor (Daniil 6). Aşa cei doi martori mincinoşi, care au mărturisit minciună asupra nevinovatului Nabot, cum că a hulit pe Dumnezeu şi pe împăratul, s-au făcut pricină de l-au ucis cu pietre şi a murit, precum este scris (III Im. 21,13). Aşa ceilalţi doi martori mincinoşi şi bătrâni ai evreilor, au mărturisit minciună asupra prea înţeleptei Susane, şi aşa din pricina lor s-a osândit la moarte, de care însă, Dumnezeu a scăpat-o prin proorocul Daniil (Susana). Tot aşa şi cei doi mincinoşi care au mărturisit minciună asupra lui Iisus Hristos, s-au făcut pricinuitori să se omoare prea nevinovatul Fiu al lui Dumnezeu, precum este scris (Matei 26, 60). Şi aşa în sfârşit, din pricina martorilor mincinoşi s-a ucis cu pietre pe nedrept, nevinovatul întâiul mucenic şi arhidiacon Ştefan, după cum se vede la fapte (Fapte 6, 13).

Deci, nu numai unul sau doi, ori mai mulţi se ucid din pricina clevetitorilor şi a martorilor mincinoşi, ci neamuri întregi. Şi dovedeşte cuvântul meu iarăşi Sfânta Scriptură care ne arată în cartea Esterei, că în vremea când evreii erau robiţi sub împărăţia lui Artaxerxe împăratul Perşilor şi Medilor, un mare general — al doilea după împărat — Aman cu numele, fiindcă un oarecare evreu numit Mardoheu, om drept şi cu fapte bune, n-a voit să se închine lui nu din mândrie, ci ca să nu se arate că se închină la om şi face pe acesta întocmai cu Dumnezeu. Pentru această pricină, zic, s-a mâniat Aman. Şi ce născoceşte? Cleveteşte la împărat pe tot neamul evreilor şi-l vinde, mărturisind minciună, cum că ei nu păzesc legile împărăteşti, şi sunt nesupuşi şi vrăjmaşi împărăţiei, şi că legile lor sunt contra oricărui neam.

Acestea şi alte minciuni zicând către împăratul, l-a înduplecat şi a trimis scrisori împărăteşti pretutindenea, prin care poruncea stăpânitorilor a tot locul, să omoare pe evrei dimpreună cu femeile şi copiii lor şi să piarză pe tot neamul lor fără nici o milă şi milostivire, în luna Februarie, în a 14-a zi. Ticăloşii evrei, auzind aceste veşti, în tot locul unde se aflau, au postit trei zile, aşternând sub ei saci şi presărându-şi pe capete cenuşă, au strigat plângând şi văitându-se şi rugându-se lui Dumnezeu să-i izbăvească de nedreapta moarte. Însă mai mult decât toţi postea, plângea şi ruga pe Domnul, atât cel mai sus zis Mardoheu, cât şi nepoata lui, Estera, împărăteasa şi femeia lui Artaxerxe. Şi aşa, de abia şi cu sila, a auzit Domnul rugăciunea lor şi i-au izbăvit de la moarte prin mijlocirea împărătesei Estera.

42. Clevetitorii şi martorii mincinoşi şi pe preoţi îi omoară

Nu ajung numai până aici răutăţile clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi; şi nu vatămă numai pe mireni, ci îndrăznesc încă... O mare nefrică de Dumnezeu, sau mai bine zis

necredinţă! Ei se fac pricinuitori să se omoare şi preoţi; şi nu numai unul sau doi, ori mai mulţi preoţi, ci neam şi oraş întreg de preoţi; precum ne adeverează dumnezeiasca Scriptură. Că se povesteşte în cea I a împăraţilor, cap. 21, 22, cum că proorocul David când fu izgonit de împăratul Saul, s-a dus într-o cetate numită Nobe la preotul Avimelec şi i-a spus că este trimis de Saul. Auzind Avimelec că David e trimis de împăratul l-a primit şi nu numai că i-a dat sabia lui Goliat, cel de alt neam ce se afla acolo, pe care puţin mai înainte îl ucisese David, ci şi sfintele pâini ale punerii înainte le-a dat lui şi voinicilor săi de le-au mâncat; pentru că erau topiţi de foame şi alte pâini nu se aflau acolo.

Atunci s-a întâmplat să fie de faţă un slujitor cu numele Doeg, care păştea catârii împăratului Saul. Şi văzând cum Avimelec a primit pe David, vrăjmaşul împăratului, s-a dus şi l-a pârât la Saul, nespunându-i adevărul, după cum se făcuse lucrul, ci a mărturisit minciună, şi a zis: „Văzut-am pe fiul lui Iesei, venind în Nobe, la Avimelec preotul, fiul lui Ahitov; şi a întrebat pentru ei pe Dumnezeu, şi de mâncat i-a dat, şi sabia lui Goliat cel de alt neam i-a dat lui" (I Împ. 22, 9). Acestea îndată auzindu-le împăratul, chemă pe Avimelec împreună cu toţi preoţii, şi după ce i-au ocărât pentru ce au primit pe David, a poruncit oamenilor lui şi acestui clevetitor Doeg, de a ucis pe preoţi şi au stricat şi toată cetatea lor, şi n-au lăsat nici bărbat, nici femeie, nici copil sugător, nici bou, sau asin, sau oaie „Şi s-a întors Doic Sirul, şi a omorât pe preoţii Domnului în ziua aceea, 305 bărbaţi, toţi care purtau efod. Şi Nobe cetatea preoţilor o au bătut cu ascuţitul săbiei de la bărbat până la femeie, de la prunc până la sugător şi boul şi asinul şi oaia" (I Împ. 22, 18). Pentru această pricină şi proorocul David a făcut psalmul 51, care începe aşa: „Ce te făleşti întru răutate puternice, fărădelege a grăit gura ta?" Şi în acesta blestemă pe Doeg, să-l şteargă Dumnezeu din pământul celor vii, pentru că cu vânzarea şi cu mincinoasa lui mărturie, a făcut limba lui ca un brici ascuţit şi a ucis neamul preoţilor.

43. Relele pricinuite de diavol dracilor, le pricinuiesc şi clevetitorul şi martorul mincinos celor ce-l ascultă

Aţi văzut, fraţii mei creştini, câte rele pricinuiesc clevetitorii, trădătorii şi martorii mincinoşi? Aţi aflat ce necinste, ce pagube şi ce vărsări de sânge fac în lume? Deci aţi înţeles că omul vânzător, clevetitor şi martor mincinos este un alt Iudă Iscarioteanul; mincinos, viclean, nedrept, şi ucigător de oameni; este un de obşte vrăjmaş al firii omeneşti; este o ciumă, care stinge neamul omenesc; este un duşman al cinstei, al averilor şi al vieţii oamenilor; şi în sfârşit, este un câine turbat care muşcă ori pe cine găseşte în cale şi-l omoară; şi pentru aceasta se cade a fi urât de către voi toţi, şi să vă întoarceţi de la el, şi să-l arătaţi cu degetul ca pe o sluţenie a firii, ca pe un însemnat şi nevrednic de a se numi om. Pentru că clevetitorul, trădătorul şi martorul mincinos, deşi se văd pe dinafară oameni, dar înlăuntru sunt diavoli; fiindcă ce este diavolul între îngeri, aceasta este şi clevetitorul şi martorul mincinos între oameni. Pentru aceasta şi Domnul nostru, diavol a numit pe vânzătorul Iuda. „ci unul din voi, diavol este" (Ioan 6, 70). şi luaţi aminte aici fraţii mei, cum Domnul n-au zis vânzătorului Iuda, duh, adică unul din slujitorii diavolului, ci l-a numit diavol, adică cel întâi şi începător tuturor duhurilor, ca să ne dea cu aceasta a înţelege cum că acele răutăţi pe care le-a pricinuit diavolul supuşilor lui îngeri şi draci, amăgindu-i şi făcându-i să stea împotriva lui Dumnezeu şi din îngeri să se facă draci; aceleaşi răutăţi pricinuieşte şi clevetitorul şi martorul mincinos oamenilor care ascultă mincinoasele lui mărturii şi clevetiri.

Pentru aceasta se cade a avea mare luare aminte toţi cei ce ascultă pe aceşti clevetitori şi vânzători şi martori mincinoşi, şi mai cu seamă stăpânitorii şi judecătorii, către care ei fac pârâciunile, trădările şi jurământurile cele mincinoase, să nu creadă cu lesnire cuvintele lor, fără a cerceta cu de amănuntul mai înainte şi a se încredinţa dacă

martorii sunt adevăraţi şi vrednici de credinţă[17]; şi se cuvine ca ei să imite pe marele împărat Alexandru, şi când ascultă vreo clevetire, o ureche se cade a o avea deschisă ca să asculte pe cel ce cleveteşte şi cheamă la judecată, iar pe cealaltă, să o astupe cu mâna, păzind-o curată ca să asculte pe cel adus la judecată şi pârât.

Aceştia, când cunosc pe unii dintre pârâtori, clevetitori şi martori mincinoşi, se cade a se întoarce dinspre ei şi a-i izgoni departe de la faţa lor, şi nicidecum să nu-i asculte; precum astfel de poruncă le dă Solomon: „Leapădă de la tine gura cea îndărătnică, şi buzele cele nedrepte le depărtează de la tine” (Pilde 4, 24); iar mai vârtos trebuie să-i pedepsească şi să-i osândească, precum le porunceşte acelaşi Solomon zicând: „Mărturia mincinoasă nu va fi fără de pedeapsă; şi cel ce pârăşte cu strâmbătate, nu va scăpa” (Pilde 19, 5) - Şi precum le poruncesc şi dumnezeieştii Apostoli în aşezămintele lor (cart. 2, cap. 50), să nu-i primească pe ei cu blândeţe, dându-le îndrăzneală a vorbi şi a pârî pe unul şi pe altul cu prihănitoarea lor limbă, precum este scris: „Vântul de la miazănoapte ridică nori, iar faţa fără de ruşine întărâtă limba” (Pilde 28, 25); căci, dacă judecătorii şi stăpânitorii ascultă mincinoasele cuvinte ale clevetitorilor şi ale martorilor mincinoşi şi fac judecată nedreaptă şi amendează, ori pedepsesc pe cineva nefiind vinovat, vor avea păcatul şi munca împreună cu clevetitorii şi cu martorii mincinoşi. Tot aşa zice şi Marele Vasile; cine ar grăi de rău pe altul, ori primeşte şi ascultă grăirea de rău, amândoi sunt vrednici să se despartă de Biserică: *„Şi cel ce grăieşte de rău pe fratele, şi cel ce îngăduie pe grăitorul de rău, amândoi sunt vrednici de despărţire”* (Hotar, pe scurt 26). Dar şi Dumnezeu zice, că sunt nedrepţi judecătorii care se învoiesc la pârâciunile nedrepţilor,

---

[17] Legea porunceşte ca martorii să fie vrednici de credinţă, titlul I, cart 21, a Vasilicalelor (de Fotie, cap. 2). Iar zicând legea, ca martorii să fie de încredere, arată că opreşte, după Armenopol (Cart I Titlul 6; şi cart. 5, titl. I) să nu mărturisească oameni de jos şi necinstiţi, curvari şi necunoscuţi, luptători cu hiară, măscărici, jucători şi cei osândiţi de judecăţile publice, cum că au făcut vreun lucru necinstit sau răutate, şi nu s-au dezvinovăţit, şi alţii ca aceştia. Iar dacă martorii nu sunt vrednici de credinţă, se cuvine a se cerceta chipul şi fapta lor cea bună precum zic apostolii în hotărârile lor (Cart II, cap. 49). Deci vrednici de credinţă fiind martorii, e de prisos lucru să mai jure; căci jurând, cad în bănuială că nu sunt vrednici de credinţă din chipul şi fapta lor şi pentru aceasta voiesc să dovedească mărturiile lor cu jurământ. Căci zice Solomon: „Mărturia credincioasă nu minte" (Pilde 14, 5). De aceea, după Armenopol, este lege care porunceşte să nu jure martorii (Cart. I, titl. 1). Prin urmare, multă cercetare cu luare aminte trebuie să facă judecătorii, ca să afle dacă martorii sunt adevăraţi şi vrednici de credinţă; după cum porunceşte Dumnezeu în doua Lege cap. 19, 15. Şi când văd mulţime multă de martori, să nu se încredinţeze cu lesnire că ar fi vrednici de credinţă; căci de multe ori se întâmplă de se învoiesc la răutate şi la minciună, doi sau trei, şi mai mulţi martori; precum a mărturisit minciună asupra lui Nabot în Samaria, asupra Susanei în Babilon, asupra lui Ştefan şi asupra Domnului în Ierusalim, „Şi multe mărturii, zice, mincinoase viind de faţă" (Matei 26, 60). Dar nu se cuvine să fie crezuţi cu lesnire martorii, nici când sunt bătrâni eu vârsta, aducându-ne aminte că şi martorii cei asupra dreptei Susanei, erau bătrâni şi pentru aceasta au fost crezuţi ca nişte bătrâni „şi i-au crezut pe ei adunarea, ca pe nişte bătrâni ai poporului şi judecători". (Sus. 41); cu toate acestea, proorocul Daniil i-au arătat pe ei mincinoşi.

Dar şi din cuvinte se cade judecătorul să cunoască pe martorii cei adevăraţi, sau pe cei mincinoşi; că de multe ori martorii mincinoşi, ori adaugă, ori scad ori schimbă cuvintele pe care le-au auzit. Şi aceasta este dovedită de la martorii cei mincinoşi care au mărturisit minciuni asupra Domnului; căci cuvintele zise de Domnul; „Stricaţi biserica aceasta şi în trei zile o voi ridica" (Ioan 2, 19); mincinoşii martori, le-au schimbat au adaos şi au scos, prefăcând aceste cuvinte. Şi în loc de „Stricaţi" au zis: (pot să stric); şi iar în loc de: „biserica aceasta", ei au zis, biserica lui Dumnezeu; în loc de: „trei zile", aceia au zis: şi în trei zile; şi în loc de: „o voi ridica", ei au zis: să o zidesc pe dânsa. Şi toată mărturia mincinoasă a lor este aceasta, precum zice evanghelistul Matei; „Iar mai pre urmă viind două mărturii mincinoase, au zis: Acesta a zis: pot să stric biserica lui Dumnezeu, şi în trei zile să o zidesc pre dânsa" (Matei 26, 60). Ce zic? de multe ori martorii mincinoşi, spun cuvintele care le-au auzit fără vreo adăugire sau scădere, ori schimbare, însă cu alt scop rău, şi nu în felul acela cum a zis omul; precum Domnul în cuvintele cele de mai sus, a zis pentru biserica trupului Său, iar Iudeii au luat-o că a zis pentru biserica lui Solomon (Ioan 2, 22). Pentru aceea şi din scopul cu care martorii spun cuvintele, se cade judecătorul să afle pe cei adevăraţi, sau pe cei mincinoşi. Iar pentru a cunoaşte judecătorii care sunt martorii cei adevăraţi sau mincinoşi, se cuvine să imite pe proorocul Daniil, care întrebând deosebit pe fiecare martor, din nepotrivirea răspunsului, a cunoscut ca martorii sunt mincinoşi (Susana).

şi mincinoasele mărturii, făcându-se părtaşi răutăţii lor, măcar de ar fi ei şi muiţi. „Să nu primeşti cuvânt deşert, să nu te uneşti cu cel strâmb ca să fii mărturie strâmbă. Să nu fii cu cei mai mulţi spre rău, să nu te adaugi cu mulţimea a te abate cu cei mai mulţi, ca să abaţi judecata" (Ieşirea 23, 1). Se minunează însă şi un dascăl al Bisericii, că cine ar avea oare păcat mai mult? Cel ce grăieşte de rău, sau cel ce ascultă cu bucurie grăirea de rău? Şi dezleagă singur mirarea zicând: cel grăitor de rău, are pe diavolul în limbă; iar cel ce ascultă cu bucurie, are pe diavolul în urechi. Fiindcă, dacă şi-ar fi arătat el faţa sa posomorâtă şi mânioasă, vorbitorul de rău şi pârâtorul n-ar fi îndrăznit nici să-şi deschidă gura.

44. Însuşirile pe care le are diavolul, le au şi clevetitorii şi martorii mincinoşi

Dumnezeiescul Hrisostom zice: *„Diavolul se numeşte de Sfânta Scriptură, mistreţ, sau porc sălbatic, pentru sălbăticia şi necurăţia lui"* (Cuvântul 6 la cea către Filipeni); şi omul clevetitor, trădător şi martor mincinos tot aşa este, fiindcă aleargă ca un porc sălbatic în sus şi în jos, căutând ce clevetiri şi pârâciuni să născocească asupra fratelui său, şi fiindcă se tăvăleşte în noroiul necurăţiilor, se sileşte a molipsi şi pe alţii din cei curaţi, prihănindu-i ca pe nişte necuraţi.

Diavolul se numeşte şi leu, pentru răpirea lui, după acest Hrisostom; şi pârâtorul şi martorul mincinos, tot aşa este, pentru că umblă ca un leu mânios căutând pe cine să înghită cu clevetirea şi mărturisirea lui cea mincinoasă. Diavolul se numeşte şarpe şi scorpie, pentru lucrarea lui cea otrăvitoare, purtătoare de moarte şi pierzătoare; precum zice Hrisostom. Şi omul pârâtor, vânzător şi martor mincinos, tot aşa este; pentru că uneori otrăveşte ca un şarpe cu clevetirile şi cu mărturiile lui cele mincinoase; iar alteori răneşte ca o scorpie cu viclenia lui. Diavolul se numeşte balaur şi aspidă, pentru puterea ce o are şi pentru otrava lui cea purtătoare de moarte, după acelaşi Hrisostom; şi pârâtorul, vânzătorul şi martorul mincinos, asemenea sunt pentru că ei, întru ascuns sunt ca nişte balauri puternici şi mari, ascunzând în inimă pierzarea fratelui lor, iar întru arătare sunt aspide otrăvind cu cuvintele cele blânde şi dulci pe care le au şi omorând pe cei ce-i ascultă: precum şi aspida cu dulceaţă omoară pe cei muşcaţi de ea, cum zic istoricii.

Şi în scurt, după cum diavolul este fiară prea prefăcută şi puternică care tulbură toată lumea, precum zice Hrisostom: *„Pentru că mult împleticită şi vicleană este fiara şi felurită; şi multă putere având, toate le mişcă, toate le tulbură, toate le întoarce pe dos";* aşa şi omul pârâtor, trădător şi martor mincinos, este fiară prefăcută şi mult împleticită; tulbură judecăţile, desparte pe bărbat de femeie, încurcă stăpânitorii, face dezbinări, întărâtă pe oameni unul asupra altuia, desparte prieteni, varsă sânge, păgubeşte, răpeşte, nedreptăţeşte, îmbogăţeşte pe cei săraci, dezbracă orfanii, întristează văduvele, strică case, risipeşte sate, pustieşte oraşe şi pierde popoare întregi. Pentru aceea şi Dioghen fiind întrebat, care fiară vatămă mai rău decât toate? a răspuns: „Decât cele sălbatice, clevetitorul; iar decât cele domestice, măgulitorul".

45. Clevetitorul şi martorul mincinos, este mai rău şi decât diavolul

Să spun răutăţi de ale diavolului şi mai înfricoşate? Clevetitorul, vânzătorul şi martorul mincinos sunt mai răi şi decât diavolul, pentru că diavolul are numai o singură răutate, adică zavistia; iar clevetitorul şi martorul mincinos, pe lângă răutatea diavolului ce o au mereu în sufletul lor, adaogă şi voinţa lor, şi aşa se face răutatea îndoită. Pentru aceasta şi proorocul David, a rugat pe Dumnezeu să-l izbăvească, nu de lei şi de balauri,

nu de diavol, ci de omul viclean şi răzvrătit, care este: clevetitorul, vânzătorul, şi martorul mincinos: „Scoate-mă Doamne de la omul viclean, de la bărbatul nedrept mă izbăveşte" (Ps. 139, 1). Fiindcă omul viclean este mai cumplit întru răutate, nu numai decât fiarele, ci şi decât diavolul; 1) pentru că diavolul cunoaşte şi se teme de Dumnezeu, de aceea şi zice: „Te ştiu pe tine cine eşti; „sfântul lui Dumnezeu" (Marcu, 1, 24): şi când omul va numi pe Dumnezeu, sau îşi va face cruce, îndată acela se va depărta şi va fugi, şi 2) pentru că diavolul, numai ceea ce i se dă voie de la Dumnezeu şi i se porunceşte să facă omului, numai aceea o face; şi nu poate nici să adaoge, nici să scază; precum zice Marele Vasile, tâlcuind al 13 cap. la Isaia; „Domnul le-a poruncit (dracilor adică) şi ori ce vei întrebuința spre măgulire şi împiedicare, el (diavolul) va face cea poruncită de Dumnezeu, şi a trece hotarul nu poate; nici a împuțina asprimea, nici a adăoga ceva de la sine". Iar clevetitorul, vânzătorul şi martorul mincinos, de Dumnezeu nu se tem, de oameni nu se ruşinează, nu se milostivesc, nu ascultă rugăciunile, nu se pleacă spre lacrimi, nu se moaie de suspinuri, ci numai un singur scop au, cum să adaoge clevetire la clevetire, vânzare la vânzare, năpaste la năpaste, şi mărturie mincinoasă la mărturie mincinoasă, cu acestea să vatăme, să necinstească, să păgubească şi să omoare.

Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom, scriind cuvânt deosebit la: „Scoate-mă Doamne de la omul viclean", zice: „mă minunez de ce oare nu s-a rugat (proorocul) să se izbăvească de diavolul, ori de iei, ori de balauri, ci de omul viclean? Arătând, adică, că mai răi sunt oamenii cei vicleni decât leii; şi iar zice: Deci mai rău este omul viclean decât îngerul viclean; că îngerul cel viclean, cele poruncite lui păzeşte, iar omul cel viclean, şi pe cele poruncite le preface".

46. Pârâciunile şi mărturiile mincinoase nu sunt ale creştinilor

Ticăloşilor clevetitori, nemernicilor trădători, mişeilor pârâtori, nenorociților martori mincinoşi, auzit-ați ce răutăți faceți? V-ați învățat cât de mare este fărădelegea voastră? Cunoscut-ați cum că sunteți asemenea diavolului, ba încă şi mai rău? Deci, acum când ați înțeles cât este de mare păcatul vostru, pocăiți-vă din inimă, fraților, şi încetați de la pârâciuni, pentru dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl; încetați de la vânzări pentru dragostea lui Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu cel răstignit, şi chiar pentru dragostea voastră; încetați de la clevetiri şi mărturii mincinoase pentru dragostea Sfântului Duh, cu al cărui Dar v-ați sfințit când v-ați botezat. Căci de nu vă veți pocăi şi nu veți înceta de la pârâciuni, de la vânzări şi jurăminte mincinoase, nu sunteți vrednici nici să vă mai numiți creştini; fiindcă pârâciunile, vânzările şi jurămintele strâmbe, sunt ale dracilor, ale păgânilor, ale evreilor, ale turcilor şi ale altor neamuri. Iar de la creştini sunt atât de departe şi atât de împotrivnice, pe cât este de departe cerul de la pământ, şi pe cât este de împotrivnic focul cu apa. Că, după Apostolul, acela este creştin care s-a dezbrăcat de omul cel vechi, adică de fapta păcatului, şi a îmbrăcat pe cel nou, adică, fapta bună şi lucrurile cele bune. „Dezbrăcându-vă de omul cel vechi dimpreună cu faptele lui. Şi îmbrăcându-vă în cel nou, care se înnoieşte spre cunoştință după chipul celui ce i-au zidit" (Coloseni 3, 9). Iar voi pârâtorilor, vânzătorilor şi martorilor mincinoşi, vă dezbrăcați de omul cel nou şi de fapta bună, şi vă îmbrăcați în cei vechi şi cu păcatul, cu pârâciunile, cu vânzările şi mărturiile voastre mincinoase.

Creştinul, după marele Atanasie, *„este adevărată casă cuvântătoare a lui Hristos, alcătuită din lucruri bune şi porunci drepte"* (Tom. 1); iar voi părătorilor, vânzătorilor şi mincinoşilor martori, vă faceți locuința lui antihrist, cu vicleniile, cu drăceştile lucruri şi cu strâmbele şi răzvrătitele voastre înțelegeri.

Creştinul, făgăduieşte să fie asemenea lui Dumnezeu, pe cât este cu putință omului, precum zice marele Vasile: *„Ce este creştinătatea? Asemănarea lui Dumnezeu, precât se poate firii omeneşti"* (Omilia 10, la Exaimeron). Iar voi clevetitorilor,

vânzătorilor şi martorilor mincinoşi, făgăduiţi să vă asemănaţi diavolului şi lucrurilor lui. Creştinul a primit poruncă de la Hristos să nu judece vreun om, măcar de l-ar vedea şi păcătuind pe faţă: „nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi” (Matei 7, 1); nici să mintă şi să năpăstuiască pe fratele său, „...să nu minţiţi şi nimenea să nu înşele pe fratele” (Leviticul 19, 11), nici să mărturisească mărturie strâmbă şi mincinoasă asupra altuia, care este a 8-a poruncă din cele zece, ce zice: „Să nu mărturiseşti strâmb asupra vecinului tău mărturie mincinoasă” (Ieşire 20, 16). Iar voi învrăjbitorilor, vânzătorilor şi jurătorilor strâmb, faceţi tot din contră, judecând şi pârând pe fratele vostru la judecători, şi cu mincinoasele mărturii, îl năpăstuiţi şi-l vindeţi.

Şi ca să zic în scurt, creştin, este acela care se nevoieşte şi se sileşte a păzi toate îndemnările şi poruncile Domnului nostru Iisus Hristos, şi mai cu seamă, pe cele două mai de căpetenie porunci; adică, a iubi pe Dumnezeu din tot sufletul şi din toată inima, şi pe fratele său ca pe sine însuşi. Dar voi pârâtorilor, vânzătorilor şi martorilor mincinoşi, vă nevoiţi dimpotrivă şi vă siliţi a călca mai toate poruncile Domnului; şi mai ales lucrul vostru este, a nu iubi pe fraţii voştri ca pe voi înşivă, după datoria ce aveţi, ci ai urî şi a le face rău cu nedrepte clevetiri, cu vânzări şi cu mărturii mincinoase. Şi nu ştiţi ticăloşilor că răutăţile pricinuite săracilor voştri fraţi, cu trădările voastre, însuşi lui Dumnezeu le pricinuiţi, şi-L faceţi să se mânie asupra voastră? Precum zice Solomon: „Cel ce năpăstuieşte pe sărac, întărâtă pe făcătorul lui” (Pilde 14, 32). Deci gândiţi-vă singuri căci, cu răutăţile pe care le faceţi, nu sunteţi vrednici a vă mai numi creştini; pentru aceasta una din două se cade a face. O! pârâtorilor, vânzătorilor şi mincinoşilor martori! Sau să vă pocăiţi şi să încetaţi de la pârâciuni şi vânzări şi mărturii mincinoase, sau nepocăindu-vă şi neîncetând, de la acestea, nu sunteţi vrednici să vă mai numiţi creştini.

47. Împotrivire — Dezlegare

Dar cum se dezvinovăţesc unii? Eu, zice unul, am sărăcit, şi într-alt fel nu pot să-mi chivernisesc casa mea, fără numai cu pârâciuni şi clevetiri; pentru că zice Solomon: „împăratul cel lipsit de venituri, mare asupritor este” (Pilde 28, 16); iar altul spune: „Eu, pârâtor, vânzător şi martor mincinos n-aş fi voit să ajung; dar ce să fac? dacă altul s-a dus şi m-a pârât mai înainte la judecător, şi acesta m-a amendat? iar eu ca să mă răzbun, m-am dus şi eu de l-am pârât. Acestea sunt îndreptări pe care le pune diavolul în mintea unora, şi-i face pârâtori, vânzători şi martori mincinoşi. Iar noi vom răspunde celui dintâi, acestea:

Nepriceputule om, oricare vei fi şi zici acestea, a lipsit celelalte meşteşuguri şi lucruri de mâini, ca lucrând să trăieşti şi să-ţi chiverniseşti casa ta? Şi numai această drăcească meserie a mai rămas, a vânzării şi a juratului strâmb, ca să te întreţii cu ea? O de nebunia ta! Şi nu vezi ticălosule cum toţi oamenii din lume, se chivernisesc din osteneala lor, ca să le urmezi şi tu? Dar ştiu eu ce este pricina care te sileşte pe tine să te faci pârâtor, vânzător şi martor mincinos.

Tu, fiind nepăsător şi leneş, nu voieşti să lucrezi cum lucrează ceilalţi oameni; pentru aceea ca să scapi de osteneală, ai născocit meşteşug neobositor, ca să aduni bani şi să te economiseşti. Însă să ştii, că aceşti bani cu nedreptate, şi bogăţia care o aduni din pârâciuni, din trădări şi mărturii mincinoase, şi din sângele săracilor, al orfanilor şi văduvilor, în curând ai s-o verşi, după cum zice Iov: „Avuţia cu nedreptate adunată se va scoate din casa lui” (Iov 20, 16), căci sau încă trăind tu, o vei pierde din mâinile tale, ori după moartea ta are să se lipsească de ea femeia şi copiii tăi, după cum zice Solomon: „Cel ce năpăstuieşte pe sărac, înmulţeşte relele sale, şi dă bogatului pe mai puţin” (Pilde 22, 16). Iar dacă în cele din urmă, eşti beteag, sau bolnav şi nu poţi să lucrezi, cere milă şi ajutor de la ceilalţi creştini, ca să te economiseşti; fiindcă de mii de ori este

mai bine să te faci cerşetor, decât să te faci vânzător, pârâtor şi martor mincinos. Că de vei fi cerşetor, nu te munceşti, ba chiar te vei şi mântui; iar dacă te faci vânzător şi martor mincinos, te vei munci negreşit

Iar celor ce vând pe alţii, fiindcă şi aceia i-au vândut pe ei, le răspundem: Nu se cade creştinilor să facă răzbunare, nici să răsplătească rău pentru rău, ci să facă bine în loc de rău şi să lase judecata la Dumnezeu, căci El va face răsplătirea degrabă; aşa porunceşte dumnezeiescul Apostol: „Nimănui rău pentru rău răsplătind... nu vă izbândiţi singuri vouă iubiţilor, ci daţi loc mâniei (lui Dumnezeu), că scris este: „A mea este izbânda, Eu voi răsplăti, zice Domnul" (Romani 12, 17). Şi Domnul ne porunceşte să iubim pe vrăjmaşii noştri şi să le facem bine, iar nu rău, „Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, binecuvântaţi pe cei ce vă blesteamă pe voi, bine faceţi celor ce vă urăsc pe voi" (Matei 5, 44). Ce zic? Şi acest Solomon, care a fost în umbra legii, porunceşte îndeosebi pentru această pricină şi sfătuieşte pe Iudei, să nu mărturisească minciună cineva sau să pârască pe altul, fiindcă acela l-ar fi pârât mai înainte şi a mărturisit minciună împotriva lui, ci să rabde şi să nu facă răsplătire; că zice: „Nu fii mărturie mincinoasă împotriva cetăţeanului tău, nici te lărgi cu buzele tale. Să nu zici: Precum mi-a făcut el mie, face-voi şi eu lui, şi voi răsplăti lui cu cele ce mi-a răsplătit" (Pilde 24, 28). Şi iar zice: „Să nu zici: plăti-voi neprietenului, ci aşteaptă pe Domnul, ca să-ţi ajute" (Pilde 20, 12).

Acum, dacă evreii care erau ca nişte copii mici, — în faţă cu creştinii, — aveau datorie să nu pârască, să nu vânză şi să nu mărturisească minciună împotriva celor ce i-au pârât, sau i-au vândut, sau au mărturisit, minciună împotriva lor; cu cât mai mult aveţi voi datoria ca creştini şi ucenici ai Darului şi Evangheliei, care aţi ajuns la bărbat desăvârşit al vârstei lui Hristos, să nu pârâţi şi să nu vindeţi pe cei ce v-au pârât şi v-au vândut, nici să răsplătiţi răul pentru rău? Căci de veţi face aşa, şi nu veţi răsplăti rău pentru rău, vă veţi face asemenea lui Dumnezeu şi Tatăl vostru, cel ce răsare soarele Său peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi; precum a zis Domnul: „Ca să fiţi fiii ai Tatălui vostru Celui din ceruri, că pe soarele Său îl răsare peste cei răi şi peste cei buni, şi plouă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi" (Matei 5, 45); iar dacă vindeţi pe cei ce vă vând pe voi, şi răsplătiţi răul cu rău, nu mai sunteţi creştini şi asemenea cu Dumnezeu, ci vă asemănaţi cu cei necredincioşi, sau mai bine zis, asemenea diavolului.

48. Pârâciunea şi năpăstuirea sunt nesuferite

Da, ştiu, că pâra şi năpasta este lucru foarte greu, şi aproape de nesuferit, atât încât şi pe cei desăvârşiţi în fapta bună, îi turbură şi-i pogoară din înălţimea faptei bune a lor, cum zice marele Vasile: *„În adevăr, năpăstuirea smereşte pe bărbat, şi pârâciunea târăşte pe săraci... şi atâta este răutatea din clevetire, încât şi pe cel desăvârşit îl pogoară din înălţimea lui"* (Epist. către Evstatie al Sevastiei); dar mai ştiu şi aceasta că, pe cât este de mare răutatea năpăstuirei, pe atât de mare este plata şi cununa celui ce o rabdă cu smerenie şi mulţumire; pentru aceea zice sfântul Isaac: *„Cel cu adevărat smerit cugetător, năpăstuit fiind, nu se tulbură, nici face răspundere pentru lucrul, întru care nedreptate i s-a făcut; ci „primeşte clevetirile, ca pe un adevăr, şi nu se grijeşte să încredinţeze pe oameni că s-a năpăstuit, ci iertăciune cere"* (Cuvânt 56). Deci, fraţii mei, lăsaţi pricinuirile acestea care vi le pune înainte diavolul, vrăjmaşul sufletelor voastre, ca să vă muncească; şi ascultând cuvintele acestea, de astăzi înainte încetaţi de la pârâciuni, şi de la vânzări şi clevetiri; şi mărturisindu-vă la duhovnic, pocăiţi-vă, şi prin duhovnic — în taină — daţi înapoi orice bani, sau lucruri aţi luat de la fraţii voştri cu clevetirile şi mărturiile cele mincinoase ale voastre, dacă voiţi să fiţi iertaţi; precum şi Zaheu vameşul şi năpăstuitorul, când s-a pocăit, nu numai că a împărţit milostenie jumătate din averea sa,

dar şi celor ce i-a năpăstuit, a dat înapoi împătrit paguba ce le făcuse; precum zice singur: „Iată jumătate din avuția mea Doamne, o dau săracilor; şi de am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit” (Luca, 19, 8). Căci de nu le veți da înapoi, nu veți dobândi iertare de la nici un duhovnic; iar dacă nu aveți să le dați înapoi, cădeți în genunchi la cei care i-ați năpăstuit şi ați mărturisit minciună, ca să vi le ierte. Temeți-vă de osândă şi de canoanele dumnezeieştilor Apostoli care se dau pârâtorilor năpăstuitorilor şi martorilor mincinoşi; temeți-vă de blestemurile şi anatemiile care vă zic săracii cei năpăstuiți. Cutremurați-vă de dumnezeiasca urgie şi pedeapsă cu care Dumnezeu vă pedepseşte în viața aceasta şi în ceea ce va să fie; şi pentru toate acestea, pocăiți-vă şi încetați de la răutatea voastră.

49. Ce certări iau clevetitorii şi martorii mincinoşi

Pentru că sfinții Apostoli vă canonisesc pe voi pârâtorilor, vânzătorilor, năpăstuitorilor şi martorilor mincinoşi şi pe cei asemenea mincinoşi; întâi adică, să fiți depărtați de biserica lui Hristos; iar după aceasta, dacă vă veți pocăi, vă canoniseşte cu post, şi aşa vă primeşte în biserică. Afară de acestea, vă poruncesc să vă păziți de a mai face iarăşi pe acelea; iar dacă şi a doua oară pârâți, sau năpăstuiți, sau mărturisiți strâmb, poruncesc să vă scoată desăvârşit afară din biserică, şi din adunarea credincioşilor, ca pe nişte bolnavi de ciumă: că aşa poruncesc către Episcopi în aşezământurile lor (Cart. II, cap. 43): *„Să-l faci deci pe el (pe clevetitor adică şi vânzător şi martor mincinos), despărțit de Biserică, ca pe un ucigător de frate; apoi după ce va trece puțin timp, dacă va zice că se pocăieşte, să-l smereşti cu post; şi după aceasta punând mâna asupra lui primiți-l; însă păzindu-l nu cumva să tulbure iarăşi pe cineva. Iar dacă va veni în biserică, şi tot stă împotrivă şi nu încetează de a tulbura şi necinsti cu ocări pe fratele, găsindu-i pricini cu pâra ce face; pe unul ca acesta scoateți-l ca pe un bolnav de ciumă, ca să nu vateme biserica lui Dumnezeu; căci unul ca acesta aduce tulburare cetății”.* Deci, afară clevetitorilor, afară vânzătorilor, afară pârâtorilor, afară jurătorii strâmb din Biserica lui Hristos, căci nu sunteți vrednici să stați într-însa.

50. Ce blesteme iau clevetitorii şi martorii mincinoşi

Şi iarăşi, săracii, orfanii şi văduvile care s-au necinstit şi s-au păgubit şi lipsit de averile lor, cu clevetirile, vânzările şi mincinoasele voastre mărturii, O! cât vă blestemă, o!, cât vă anatematisesc, şi cu lacrimi şi suspinuri, strigă şi roagă pe Dumnezeu, să vă pedepsească şi să vă răsplătească, precum zice Iov: „De mulțime asuprindu-se, vor striga şi vor răcni în mâinile celor puternici” (Iov 35, 9). Şi uneori vă blestemă cu cuvintele acelea, cu care proorocul David blestema pe clevetitorul şi vânzătorul Doeg, cum am zis mai înainte: „Iubit-ai răutatea mai mult decât bunătatea; nedreptatea mai vârtos decât a grăi dreptatea. Pentru aceasta Dumnezeu te va sfărâma până în sfârşit; smulge-te-va şi te va muta de la lăcaşul tău, şi rădăcina ta din pământul celor vii” (Ps. 51); iar alteori cu cuvintele lui Iov, ca să semănați şi alții să secere şi să iasă umărul vostru din încheietura lui şi mâna din cotul ei. Femeile voastre să placă altora şi copii voştri să se smerească; să rămâneți pe pământ fără rădăcină şi alte blesteme asemenea (Iov 31); iar mai cu seamă citesc în toate zilele blestemătorul psalm al lui David, asupra voastră, adică: 108, al cărui început este: „Dumnezeule lauda mea să nu o taci”, pe care l-a făcut David, proorocul asupra clevetitorului şi vânzătorului Iuda. Şi de aceea cuprinde acest psalm 30 de blesteme, fiindcă şi Iuda 30 de arginți a luat şi a vândut pe Hristos. Altă dată iarăşi, cei cari i-ați clevetit şi ați jurat strâmb asupra lor, strigă către Dumnezeu întru durerea inimei, cuvintele pe care le-a zis dreapta Susana asupra celor doi bătrâni ai evreilor, ce o pârâseră şi juraseră strâmb asupra ei: „Dumnezeule cel veşnic, cunoscătorul celor

ascunse, cela ce ştii toate mai înainte de a se face, Tu ştii că minciuni au mărturisit aceştia asupra mea. Şi iată mor, nefăcând nimic din cele ce au viclenit aceştia asupra mea” (Susana 42).

51. Ce pedepse dumnezeieşti iau pârâtorii şi martorii mincinoşi aici pe pământ

Pentru aceasta Domnul, auzind rugăciunile şi suspinurile celor năpăstuiţi şi nedreptăţiţi de voi, vă pedepseşte cu felurite pedepse; şi averile voastre, le ia şi le dă celor pe care i-aţi vândut şi clevetit; iar sfârşitul vieţii voastre sloboade a se face prin furcă, prin spânzurare, cu ucidere de pietre şi cu alte asemenea schingiuiri şi necinstite morţi; şi în groapa ce aţi săpat-o ca să aruncaţi pe alţii, Dumnezeu sloboade de cădeţi voi singuri. Aşa a luat avuţiile şi banii lui Aman — de care am zis mai sus — şi le-au dat Esterei; şi a slobozit să se spânzure Aman însuşi pe lemnul pe care cugeta el să spânzure pe Mardoheu. „Şi a fost spânzurat Aman de lemnul pe care-l gătise lui Mardoheu... şi în ziua aceea împăratul Artaxerxe a dăruit Esterei tot ce avea Aman, vrăjmaşul” (Ester 7, 10). Aşa a judecat să fie aruncaţi în aceea groapă a leilor şi să fie mâncaţi de ei, acei vânzători care au condamnat pe proorocul Daniil să fie aruncaţi într-însa; precum este scris: „Şi a poruncit împăratul, şi au adus pe bărbaţii cei ce au pârât pe Daniil, şi i-au aruncat pe ei în groapa leilor, şi n-au ajuns la fundul gropii, până ce i-au sfâşiat pe ei leii, şi toate oasele lor le-au mărunţit” (Daniil 6, 24)!

Aşa Dumnezeu a ascultat glasul prea înţeleptei Susane şi a ridicat darul Sfântului Duh pe proorocul Daniil de a judecat pe cei doi martori mincinoşi şi bătrâni ai evreilor, şi aşa moartea ce era să o primească dreapta Susana, a luat-o acei nedrepţi martori mincinoşi, ucigându-se cu pietre de popor, precum scrie: „Şi le-au făcut lor după legea lui Moise, precum cu vicleşug au fost gândit să facă aproapelui său; şi i-au omorât pe ei şi a scăpat sângele cel nevinovat în ziua aceea” (Sus. 62). Astfel porunceşte Dumnezeu, tuturor celor ce voiesc să mărturisească minciună împotriva altui frate şi apoi se dă pe faţă, să ia aceeaşi pedeapsă şi osândă, pe care era să o ia acela, împotriva căruia au mărturisit minciună; „Iar de se va scula mărturie nedreaptă asupra vreunui om... şi vor cerceta judecătorii cu amănuntul şi de vor afla că mărturie strâmbă au mărturisit şi cu nedreptate a stătut împotriva fratelui său, să-i faceţi lui precum a gândit el să facă rău asupra fratelui său, şi vei ridica răul dintre voi”(A doua Lege 19, 16). Aşa în cele din urmă a slobozit Domnul să se spânzure şi să se strângă singur de gât Iuda, pârâtorul şi vânzătorul, după cum este scris: „Şi aruncând argintii în biserică s-a dus de acolo; şi mergând s-a spânzurat” (Matei 27, 5)[18].

---

[18] Adaug aici încă şi această osândă, pe care o iau în viaţa aceasta năpăstuitorii, vânzătorii şi martorii mincinoşi: Mor ticăloşii afurisiţi, neiertaţi şi neîmpăcaţi cu oamenii aceia pe care i-au năpăstuit. Căci oamenii cei năpăstuiţi de ei, sau la cinste, sau la avere, sau la viaţă, nerăbdând necinstea şi strâmbătatea ce le-au pricinuit-o clevetitorii, se duc la Arhiereu şi scot scrisoare de afurisire şi blestemă pe cei ce i-au necinstit şi i-au păgubit cu clevetirea lor. Iar asupritorii, şi vânzătorii auzind afurisania, nu se părăsesc, nici se pocăiesc, nici se duc la cei asupriţi să le ceară iertare; ci de ruşine, ori din mândria lor, rămân neîndreptaţi şi nepocăiţi, neîngrijindu-se să facă pace cu cei ce i-au năpăstuit şi să primească iertare; de aceea mor ticăloşii afurisiţi şi neiertaţi şi se duc din viaţă având legături la suflet şi la trupul lor. Alţii iarăşi, mai răi, fiind întru răutate, şi chiar năpăstuitori, vânzători şi martori mincinoşi, şi cunoscând că sunt vinovaţi, nu se liniştesc, nici se pocăiesc, ci încă adaugă păcate peste păcate. Şi ducându-se la Arhiereu, sau la locţiitorul arhiereului, iau scrisoare de la el afurisitoare, şi se afurisesc singuri, deşi au cunoştinţă de asupreala şi vânzarea aceea; şi aceasta o fac ca să se dezvinovăţească, şi să nu aibă nume rău în faţa oamenilor. Alţii iarăşi se duc, ori pe faţă ori pe ascuns, şi iau bilet de iertare de la Arhiereu, iar cu creştinul acela pe care l-au năpăstuit, nu au grije ca să se ierte. Deci prea nebuni cu adevărat sunt toţi câţi fac aşa şi vrăjmaşi de moarte ai sufletelor lor. Pentru aceasta fraţii mei, dacă aţi năpăstuit pe cineva sau l-aţi vândut întru ascuns, şi l-aţi nedreptăţit duceţi-vă şi cereti-i iertăciune: căci de nu vă va ierta el, să ştiţi că nu sunteţi iertaţi.

52. Ce pedepse iau pârâtorii şi martorii mincinoşi, după moarte

Acestea sunt înfricoşatele pedepse pe care vi le dă Dumnezeu vouă în viaţa aceasta pârâtorilor, vânzătorilor şi martorilor mincinoşi. Dar care sunt pedepsele care vi le dă după moarte? Munca cea veşnică, focul cel nestins, viermele cel neadormit, întunericul cel mai din afară, tartarul cel neîncălzit şi despărţirea de Dumnezeu, de îngeri şi de sfinţi şi tovărăşia veşnică cu dracii şi cu Iuda vânzătorul; că aşa hotărăşte Duhul Sfânt prin înţeleptul Solomon: „Mărturia mincinoasă, va pieri” (Pilde 21, 28), şi prin David: „Să lipsească cei ce clevetesc sufletul meu” (Ps. 70, 14); şi mai curat prin sfinţitul Apocalips: Izgoneşte Dumnezeu afară din împărăţia Sa, pe toţi cuvântătorii mincinoşi şi-i aruncă în iezerul cel cu foc nestins, „Iar afară câinii şi tot cel ce iubeşte şi face minciună” (Apoc. 22, 15). Si: „tuturor celor mincinoşi, partea lor în iezerul cel ce arde cu foc şi cu pucioasă; care este moartea a doua” (Apoc. 21, 8). O! vai vouă ticăloşilor vânzători, pârâtori şi martori mincinoşi! Era mai bine să nu vă fi mai născut în lume, decât să vă naşteţi şi să luaţi astfel de munci. Că se potriveşte şi la voi acel cuvânt vrednic de milă şi înfricoşat, pe care l-a zis Domnul pentru vânzătorul Iuda: „Iar vai omului aceluia prin care Fiul Omului se vinde; mai bine ar fi fost lui, de nu s-ar fi născut omul acela” (Matei 26, 24).

Incheiere

Pentru aceea, ca să scăpaţi de aceste munci, apucând mai înainte, fraţii mei, începeţi de vă pocăiţi şi „opriţi limba voastră de la rău, şi buzele voastre ca să nu grăiască vicleşug” — precum vă zice David— (Ps. 33,13). Păziţi poruncile Domnului şi nu vă răzbunaţi, ci iubiţi pe fratele vostru, acoperindu-l pe el când îl vedeţi greşind ceva, ca pe un mădular al vostru; şi nu-l judecaţi, nici să-l clevetiţi ca pe un păcătos, sau să-l vindeţi; ca şi împărăţiei cerurilor să vă învredniciţi ca nişte iubitori de fraţi, cu Darul Domnului nostru Iisus Hristos; căruia i se cuvine slava şi stăpânirea împreună cu Tatăl şi Sfântul Duh în veci. Amin.

CUVÂNT V
Care cuprinde: a) că nu se cade creştinilor să se împodobească; b) nu se cuvine să ţină mirosuri (parfumuri); c) nu se cade să uneltească dresuri şi d) că nu se cuvine să privească cu iscodire.

PRECUVÂNTARE

Inţeleptul temându-se, se fereşte, de rău; iar cel „fără de minte nădăjduindu-se în sine, se amestecă cu cei fără de lege” (Pilde 14, 16). Acestea sunt cuvintele cele grăite de Duhul Sfânt, prin gura lui Solomon, ca să ne înveţe cu acestea, că e de datoria chiar şi a oamenilor înţelepţi, să se teamă şi să se ferească de pricinile răutăţilor, ca să nu cadă în cele pricinuite şi în fapte: să se teamă de rădăcini ca să nu se încurce în ramuri; să se teamă de cele mici, ca să nu cadă în cele mari. Iar a oamenilor nebuni este, să facă tot dimpotrivă; pentru că ei bizuindu-se în puterea lor, defăimă pricinile răutăţilor şi cad în împlinirea cu lucrul; defăimă pe cele mici şi se stăpânesc de cele mari. De multe ori, însă şi de cele mici pe care le defăima, se defăima dimpotrivă şi ei se stăpânesc de ele; după cum şi pe aceasta o zice parimiastul: „Cel ce nu bagă în seamă lucrul, nebăga-se-va în seamă de el; iar cel ce se teme de poruncă, acela este sănătos” (Pilde 13, 13).

Sunt mulţi creştini şi creştine, care, poate că nu voiesc cu toată inima să curvească şi să preacurvească; dar voiesc să se împodobească cu haine, voiesc să poarte cu ei parfumuri şi mirosuri, voiesc să puie dresuri pe faţă şi să privească cu iscodire frumuseţi străine; şi aşa din acestea ajung la acelea şi cad în curvii şi în preacurvii; din cele de voie, în cele fără voie şi din acelea pe care le voiesc, ajung la cele ce nu voiesc. Mare înşelăciune şi meşteşug al diavolului este acesta, cu care strică şi pierde sufletele creştinilor. El şopteşte creştinilor şi le zice, că nu e lucru rău a întrebuinţa împodobirea hainelor, purtarea parfumurilor, dresul cu pudre şi privirea cu iscodire, cu scop ca să-i amăgească şi să-i arunce în fapta curviei, a preacurviei şi ale altor necuraţii. Fiindcă acestea sunt pricinile, iar curviile şi preacurviile sunt faptele şi săvârşirile; acestea sunt rădăcinile şi acelea ramurile; acestea sunt cele mici, iar acelea cele mari; acestea sunt căile cele socotite drepte, care duc către acelea, iar acelea sunt sfârşitul acestor căi prăpăstioase care duc în iad. „Este cale care se pare oamenilor dreaptă; iar sfârşitul ei duce în fundul iadului” (Pilde 14, 12). Pentru aceasta şi eu am hotărât astăzi, fraţilor, să vă descopăr această înşelăciune mare şi vătămătoare de suflet a diavolului, pe care cei mai mulţi nu o pricep, şi prin urmare să vă arăt, că nu se cade a întrebuinţa creştinii nici una din cele zise mai sus şi luaţi aminte ca să înţelegeţi.

53. Ce răutăţi pricinuiesc împodobirile

Întâi, pentru că împodobirile hainelor moi, a încălţăminei frumoase şi a împodobim capului, fireşte moleşesc şi slăbesc mădularele trupului; iar după ce se va moleşi trupul dimpreună se moleşeşte şi sufletul şi-şi pierde cugetul cel bărbătesc şi aşezarea sa cea curajoasă şi aşa trupul împreună cu sufletul, se pleacă la plăceri şi la poftele trupului. Pentru aceea omul cel ce se împodobeşte şi se ferchezuieşte, ajunge de se face pătimaş,

nefiind el pătimaş mai înainte de a se împodobi; măcar de ar fi şi nechipeş şi urât la faţă, sau bătrân şi trecut cu vârsta. Că nu numai cel împodobit se face astfel, ci şi câte femei îl văd pe el, se pleacă şi ele de asemenea la această plăcere şi poftă trupească; iar dacă cel împodobit s-ar întâmpla să fie fireşte frumos şi tânăr, atunci îndoit şi întreit urmează de a se face femeilor care îl văd, putere atrăgătoare către desfrânare şi boldurile poftelor se întreiesc întru inimile lor. Aceasta ce urmează bărbaţilor celor împodobiţi, la fel se întâmplă şi femeilor celor împodobite să atragă ele, ca să nu zic că şi mai mult. Căci precum bărbatul este lucrător, iar femeia întărâtoare patimei, — precum zic fizicienii — de aceia, nu numai frumuseţea celuilalt trup al femeilor trage pe bărbaţi la pofta lor, ci şi numai singuri pantofii femeilor; precum este scris despre Iudita pentru Olofern: „Pantofii ei, răpiră ochii lui” (Iudita 16, 7).

54. Împodobirea hainelor, este undiţa curviei

Este ştiut aşadar, că împodobirile hainelor, de sine însăşi privindu-se, sunt pricinuitoare plăcerilor trupeşti. Şi dacă vreun bărbat întrebuinţează aceste rele meşteşugiri, ca să prindă în undiţa lui vreo femeie, sau o femeie, ca să prindă în undiţa ei vreun bărbat, precum astăzi cei mai mulţi din bărbaţi — ca să nu zic că toţi, — şi cele mai multe femei, pentru acest scop, se împodobesc. Atunci înfrumuseţările şi împodobirile trupului, nu sunt altceva, fără numai atâtea semne şi atâtea undiţi ale curviei şi ale preacurviei; şi câţi bărbaţi sau femei întrebuinţează acestea, se dau pe faţă chiar tăcând, cum că sunt curvari şi curve, preacurvari şi preacurve. Şi-mi adevereazǎ cuvântul meu, pe deoparte dumnezeieştii Apostoli, poruncind, în Aşezământurile lor bărbaţilor, să nu-şi împodobească pe dinafară, cu podoabe lumeşti, fireasca lor frumuseţe, nici să-şi lase părul şi să-l piaptăne, ci să-l taie; nici să-l împletească, sau să-l vopsească blond, nici să poarte haine îndemânatece spre amăgirea acelor ce îi privesc, sau pantaloni, sau încălţăminte, sau inele de aur; nici să radă şi să ciumpăvească bărbile şi să prefacă frumuseţea omului cea după fire, în cea afară de fire; precum porunceşte şi legea, zicând: „Să nu vă încreţiţi părul capului vostru, nici să stricaţi faţa bărbii voastre” (Leviticul 19, 27). Şi după aceste porunci, adaugă şi sfinţii Apostoli, zicând: „Că toate acestea sunt semnele curviei” (Aşez. cart. 1, cap. 3). Iar pe de-altă parte, dumezeiasca Scriptură lămurit dovedeşte că, împodobirile sunt însăşi ale femeilor curve; şi că, femeile cele împodobite — precum cele mai multe — nu ţintesc la alt scop, fără numai să atragă pe bărbaţi la curvie.

Aşa Tamar, nora lui Iuda, s-a împodobit ca o curvă, ca să atragă pe socrul său: „Şi ea dezbrăcând de pe sine hainele cele de văduvie, s-a învelit cu brobodelnicul şi s-a înfrumuseţat şi a şezut la porţile Enanului” (Facerea 38, 14). Pentru aceasta Iuda, din împodobirea ei, socotind-o ca pe o curvă, s-a împreunat cu ea. Aşa Iudit, şi-a împodobit cu podoabe capul, mâinile, picioarele şi tot trupul ca să înşele nu numai ochii lui Olofern, ci şi ai celorlalţi oameni care o vor vedea. „Şi s-a înfrumuseţat foarte, ca să înşele ochii bărbaţilor, care o vor vedea” (Iudit 19, 4). Aşa Iezavel s-a împodobit şi s-a uitat pe fereastră, ca să atragă pe împăratul Iu, „Şi a venit Iu la Iezavel şi Iezavel a auzit, şi şi-a vopsit ochii săi şi şi-a împodobit capul său, şi s-a uitat pe fereastră” (IV Împ. 9, 30). Aşa şi Estir s-a înfrumuseţat spre a atrage pe Artaxerx, „Şi s-a dezbrăcat de hainele cele de întristare şi s-a îmbrăcat în cele de mărire” (Estir 5, 1)[19].

[19] Pentru aceasta şi dumnezeescul Isidor Pilusiotul, ca pe o curvă osândeşte pe femeia care se împodobeşte spre a înşela pe bărbaţi; chiar dacă nu va înşela pe nimeni, ci zice: „Fie-ţi ţie şi aceasta cunoscută, că femeia cea falnică, care se împodobeşte, cheamă la sine pe cei ce o privesc. Că deşi nu vânează pe cei ce întâlnesc, se judecă însă ca şi cum i-ar fi prins; căci otravă au făcut şi cu tulbureală a adăpat, şi pahar a adus, deşi nu s-a găsit nimenea să-l bea. Pentru că cele mai multe din lucruri, nu din ispravă se judecă, ci din scopul cu care se fac" (Epist 1654, către Iron presviterul).

55. Ce rău pricinuiesc mirosurile (Parfumurile)

Al doilea, a se unge cineva cu miruri, sau a purta parfumuri şi alte unsori mirositoare, asemenea şi acestea trândăvesc trupul, moleşesc sufletul şi întărâtă pe om ca cu lesnire să se povârnească la patimile trupului. Pentru aceasta, bărbaţii care întrebuinţează unele ca acestea, pescuiesc cu ele ca şi cu nişte mreji pe femei spre păcat; pentru care şi dumnezeieştii Apostoli poruncesc bărbaţilor, să înceteze de la acestea zicând: „Ca nu cu împarfumarea ta, să te prinzi pe sine-ţi în laţ, sau pe femei să le prinzi" (Aşez. cart. 1. cap. 3). Asemenea şi femeile care se ung cu mirosuri, sau ţin arome, alt scop nu au, fără numai să tragă prin acestea pe bărbaţi la păcat. Şi cuprinzător a zice: Câţi bărbaţi şi femei întrebuinţează aceste parfumuri, sunt curvari şi curve.

De aceea Solomon, povestind pentru femeia curvă, ce lucruri unelteşte ca să atragă pe bărbaţi, adaogă: că ea are stropit patul său cu şofranul dulcei răsuflări şi casa ei cu scorţişoară bine mirositoare şi pofteşte pe bărbaţi şi le zice: „Am stropit aşternutul meu cu şofran, şi casa mea cu scorţişoară" (Pilde 7, 17). Tot aşa şi Iudita, ca să atragă la pofta sa pe Olofern — zice dumnezeiasca Scriptură: „Că s-a uns cu mir gros" (Iudita 10, 3). Citim încă şi la Ester că, femeile împăratului Artaxerxe, era lege, întâi să se ungă cu unt de smirnă şase luni, şi alte şase să întrebuinţeze alt fel de mirosuri, şi după aceasta să se arate la împăratul, „în şase luni se ungeau cu ulei de mirsin, şi în şase luni cu alte mirodenii şi cu săpunurile femeilor" (Ester 2, 12).

56. Dresurile pe faţă sunt pricinuitoare curviei

Al treilea, dresurile pe care le întrebuinţează bărbaţii, potrivindu-şi perii capului, frezându-i şi ciumpăţindu-şi bărbile împrejur şi ajustându-le. Iar femeile, împletindu-şi părul şi ele peste măsură şi înnegrindu-şi sprâncenele cu stimi[20] şi dregându-se cu pudră şi suliman pe faţă şi altele asemenea făcând, ca să se arate frumoase şi chipeşe. Acestea, zic, cine nu mărturiseşte, că sunt undiţi diavoleşti, neruşinate şi pricinuitoare curviei şi preacurviei? Pentru aceasta se prihăneşte Izabela ca o curvă, fiindcă şi-a vopsit ochii şi a pus sulima» pe faţă — cum am zis mai sus. Că a zis Iu împăratul către Ioram fiul Izabelei: „Ce pace? Curviile Izabelei mamei tale şi fermecăturile ei se înmulţesc încă" (VI Împ. 9, 22). Pentru aceasta Ieremia, defăima cetatea Ierusalimului, căci ca o femeie curvă a pus dresuri: „Şi tu ce vei face de te vei îmbrăca cu roşu? Şi de te vei împodobi cu podoabă de aur, de vei unge cu roşu ochii tăi, în deşert este frumuseţea ta, lepădatu-te-au ibovnicii tăi, sufletul tău caută (Ieremia 4, 30). Tot pentru aceasta şi Iezechiel prihăneşte Ierusalimul ca pe o curvă, căci văzând pe cineva că vine către el, de alte neamuri, îndată se spăla, şi se lucea şi dresuri punea, „... şi cum veneau ei, îndată te spălai şi ungeai ochii tăi, şi te împodobeai cu podoabă... Şi mergea către ea cum merg la femeia curvă" (Iezechiel 23, 40).

57. Privirile cu iscodire, duc la curvie

Al patrulea. Privirile cele cu iscodire ale ochilor, duc pe om în curvie şi în preacurvie; şi cel întâi martor la aceasta este însuşi Domnul, zicând: „Tot cel ce caută la femeie spre a o pofti pe ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa" (Matei 5, 28). Şi al doilea: dumnezeieştii Apostoli, zicând în Aşezămintele lor (Cart. 7, cap. 6): „Şi nu fii

[20] Un fel de preparaţie chimică (acid antimoniu) (nota trad.)

grăitor ruşinos, nici poftitor cu ochii, nici bețiv; că dintru acestea se nasc curviile şi preacurviile".

V-ați învățat acum frații mei creştini, că împodobirile hainelor, ținerea aromelor, sulemenirea şi privirea cu iscodire, sunt lucruri de ruşine, lucruri muiereşti şi pricinuitoare curviei şi preacurviei şi a altor necurații? Deci, întoarceți-vă de la acestea şi urâțile pentru dragostea lui Dumnezeu. Încetați de acum înainte de a le mai întrebuința, că e nepotrivit şi necuviincios creştinilor, a întrebuința acestea; fiindcă creştinii se cade a împodobi pe omul cel dinlăuntru, iar nu pe cel din afară. Se cade a înfrumuseța sufletul şi nu trupul; şi nu cu podoabe stricăcioase şi vremelnice, ci cu nestricăcioase şi veşnice; nu cu podoabe trupeşti şi pământeşti, ci cu duhovniceşti şi cereşti. Adică, cu haina cea de mult preț a dragostei, a blândeței, a smeritei cugetări şi a celorlalte fapte bune. Cu dumnezeieştile Daruri ale Sfântului Duh şi cu bunele şi neprihănitele obiceiuri, cele cuviincioase petreceri creştinilor. Deoarece, creştinii sunt fii ai cerescului împărat şi acest fel de fii, astfel de îmbrăcăminte trebuie să aibă, adică, toate să fie cereşti, toate dumnezeieşti, toate nestricăcioase, precum din partea aceasta adeverează şi Solomon zicând: „Podoaba tinerilor este înțelepciunea" (Pilde 20, 29).

Tot aşa şi femeile creştine şi ele nu se cuvine să se împodobească cu haine de mult preț, nici cu mărgăritare, cu aur şi cu împletirea părului, ci cu haine cinstite şi smerite, cu ruşine şi cu întreagă înțelepciune şi cu lucruri bune; precum le porunceşte Apostolul Pavel: „Voiesc ca femeile cu podoabă de cinste, cu sfială şi cu întreagă înțelepciune să se împodobească pe sine; nu cu împletiturile părului sau cu aur, sau cu mărgăritari, sau cu haine scumpe; ci (precum se cuvine femeilor celor ce făgăduiesc temere de Dumnezeu) cu fapte bune" (I Timotei 2, 9); fiindcă ele sunt mirese şi fecioare ale cerescului împărat Hristos şi nişte fecioare ca acestea, astfel de podoabe se cade să aibă; adică, toate sufleteşti, toate duhovniceşti, toate dumnezeieşti, toate dinlăuntru. „Că toată, mărirea fiicei împăratului, zice David, este înlăuntru" (Ps. 44, 15); pentru care şi întâiul apostol Petru, asemenea porunceşte femeilor, să se împodobească, cu cea dinlăuntru podoabă a inimii şi cu blând şi liniştit şi smerit duh, care este de mult preț înaintea lui Dumnezeu celui ce încearcă inimile; „A căror podoabă să fie nu cea din afară a împletirii părului şi a înfăşurării aurului, sau a îmbrăcămintei hainelor; ci omul cel ascuns al inimii întru nestricăciunea duhului celui blând şi lin care este înaintea lui Dumnezeu de mult preț" (I Petru 3, 3).

58. Şapte rele se nasc din împodobirile femeilor

Unde sunt acum deci acele femei nepricepute, care s-au dedat cu totul la împodobiri? Unde sunt acele eve necinstite care au o covârşitoare patimă la hainele cele scumpe şi la podoabele cele de mult preț ale capului? La ghirlandele cele cu pietre de mărgăritar, la brâiele cele de mult preț, la încălțămintele cele scumpe şi la celelalte împodobiri cu multă cheltuială a tuturor mădularelor trupului? Unde sunt? Să stea de față aici, ca să le văd— neruşinatelor şi obraznicelor femei, ce este această nebunie care v-a stăpânit? Nu înțelegeți ticăloaselor, că prea multa împătimire ce aveți la împodobiri, este de la diavolul, care caută pierzarea sufletelor voastre şi ale altora? Nu vă gândiți că, voi poftind hainele cele scumpe şi necuviincioasele împodobiri ale trupului, pricinuiți multe răutăți şi pagube mari?

1) Pentru că vă moleşiți şi trupeşte şi sufleteşte şi vă faceți desăvârşit fricoase, ca nişte copii mici cu aceste copilăreşti pofte ale împodobirilor voastre;

2) Împuținați averile şi iconomia casei şi vă lipsiți copiii voştri de cele de trebuință cu înfrumusețările voastre cele netrebnice;

3) Lipsiți şi pe săracii voştri frați, fiindcă acelea care le-ați fi putut da lor, fiind trebuință să-i ajutați, voi le cheltuiți la deşartele împodobiri;

4) Întristaţi şi amărâţi pe bărbaţii voştri şi pe părinţi, silindu-i să vă cumpere acest fel de haine şi podoabe scumpe; iar ei neavând cu ce, se bagă sărmanii în datorie, luând bani cu împrumut şi plătind dobândă pentru ei; pentru care a zis marele Vasile (cuvânt pentru cei bogaţi): „Nici o bogăţie nu este de ajuns să împlinească poftele muiereşti, măcar din râuri de ar curge; când se întrebuinţează de dânsele mirul cel barbaricesc ca untul de lemn din târg; iar florile cele de mare, cohili, pina, mai mult decât lâna oilor. Iar aurul care leagă şi întăreşte pietrele cele scumpe, unul se face lor podoabă înainte pe frunte, iar altul împrejur la gât şi altul la brâie şi altul le leagă mâinile şi picioarele; că se bucură cele iubitoare de aur să fie legate cu cătuşi, numai aur să fie cel ce le leagă pe ele. Când dar se vor griji de suflet, cel ce robeşte poftele muiereşti? Că precum viscolele şi furtunile îneacă corăbiile cele putrede, aşa aşezările cele rele ale muierilor pe sufletele cele slabe ale bărbaţilor";

Pentru că vă faceţi curse viclene întregii înţelepciuni şi cinstei voastre, prin atragerea la dragostea voastră pe bărbaţii cei ce vă privesc împodobite; şi aşa urmează, nu numai să munciţi sufletele voastre, dar şi sufletele ticăloşilor acelora.

Pentru că faceţi pildă rea şi altor femei care vă privesc şi pricină ca să silească şi ele pe bărbaţii lor spre a le cumpăra haine asemenea de mult preţ.

Şi cea din urmă, această turbare drăcească ce o aveţi la împodobiri, sileşte multe ticăloase femei să-şi vânză cinstea lor şi să curvească şi să preacurvească, numai ca să capete haine frumoase şi să nu se arate şi ele mai prejos decât altele.

Iată neînţelegătoarelor femei mârşavul rezultat al împodobirei voastre! Iată puturoasele roduri ale înfrumuseţării voastre! Iată şiragul cel în şapte împletit al răutăţilor, care se naşte din turbatele pofte ale hainelor voastre! Care răutăţi, dacă voi aţi fi judecat după cum se cade, într-adevăr v-aţi fi hotărât mai bine să purtaţi rasă şi sac, sau haine cârpite şi rupte, decât să pricinuiţi atâtea păcate cu hainele voastre cele scumpe. Ce zic? Dacă aţi fi socotit cu amănuntul răutăţile pe care le pricinuiţi cu împodobirile, aţi fi ales mai bine să umblaţi goale ca şi cuvioasa Maria Egipteanca, decât să coborâţi atâtea şi atâtea suflete în iad.

Pentru aceea, dacă sunteţi cinstite şi cuminţi, acum, după ce aţi aflat câte rele se nasc din împodobiri, întristaţi-vă de pierzarea sufletelor voastre, întristaţi-vă de bărbaţii şi părinţii voştri, care se jelesc toată ziua şi plâng şi se tânguiesc, că nu le ajunge vreme şi avere să vă împodobească. Întristaţi-vă de copii voştri şi de săracii care sunt lipsiţi din pricina împodobirilor voastre. Temeţi-vă de pedeapsa ce o iau cei care smintesc pe alţii, precum şi voi sminitiţi. Iar pedeapsa este: să-şi atârne de gâtul lor o piatră de moară şi cu ea să se arunce întru adâncul mării; precum zice Domnul: „Vai omului acelui prin care vine sminteala... „mai de folos i-ar fi lui, să-şi spânzure o piatră de grumazul lui, şi să se înnece întru adâncul mării" (Matei 19, 67). Şi în cele din urmă, întristaţi-vă de pierzarea şi munca atâtor şi atâtor suflete ale bărbaţilor, care văzându-vă împodobite, curvesc şi preacurvesc întru inima lor, după cum mai sus a zis Domnul. Şi pentru toate acestea pocăiţi-vă, şi încetaţi de acum înainte de la dobitoceasca poftă a acestor podoabe; dar mai ales, urâţi din suflet aceste împodobiri, ca pe unele ce sunt momeală, undiţă, mreji şi curse ale diavolului, cu care înşeală, prinde, pescuieşte şi încurcă spre moarte sufletele privitorilor[21].

[21] Se potriveşte aici istoria pe care o aduce dumnezeiescul Isidor Pilusiotul, zicând: Că a fost odată o fecioară foarte frumoasă şi chipeşă, pe care, fiindcă o iubea un tânăr pătimaş la femei, a făcut toate meşteşugurile ca să-şi împlinească pofta lui cu acea fecioară; iar fecioara înştiinţându-se, cum că tânărul acela pătimeşte atâta de dorul său, a găsit un fel de meşteşugire prin care şi pe sine s-a păzit curată şi pofta acelui ticălos a stins-o. Deci, care era meşteşugul? Şi-a ras toţi perii capului, apoi luând cenuşă amestecată cu apă şi-a mânjit toată faţa; după aceasta chemând pe tânăr să vie la ea, i-a zis: Ticălosule, această urâciune iubeşti? Iar el văzând-o sluţită în acest fel de jalnică privire vrednică de îngreţoşat şi nu de dragoste, şi-a venit întru sine, deşteptându-se din beţie. Şi nu numai că a stins focul poftei, ci s-a făcut de aici înainte un călduros îndrăgitor al întregei înţelepciuni şi al fecioriei.

59. Sufletul trebuie să se împodobească, iar nu trupul şi numai faptele cele bune sunt adevărată podoabă

Deci, voi îmbrăcându-vă şi înfrumusețându-vă, socotiți că vă îmbrăcați şi vă înfrumusețați pe sine-vă şi pe omul cel adevărat? Neînțelegătoare ce sunteți! Chiar adevăratul vostru om, nu este trupul cel arătat, precum zice marele Vasile. Nu. „Nu trupul cel văzut este om, ci sufletul cel nevăzut şi omul cel dinlăuntru gândit; pentru că sufletul este cel ce viază, hrăneşte şi mişcă pe trup, şi-l face să simtă; iar trupul fără de suflet este mort, nemişcat şi nesimțitor". Pentru aceea, voi împodobindu-vă, nu faceți altceva, fără numai împodobiți un idol nemişcat de sine, nesimțitor, orb şi surd, după cum împodobeau pe idolii cei nesimțitori, oamenii din vechime care se închinau lor, după Ieremia: „Că legiuirile neamurilor deşarte sunt, lemn este din dumbravă tăiat, lucru de teslar şi turnat. Cu argint şi cu aur înfrumusețate sunt" (Ieremia 10, 3).

Aşadar, această poftă ce o aveți acum ca să împodobiți pe omul cel dinafară şi mincinos, întoarceți-o la suflet şi la omul cel adevărat dinlăuntru şi împodobiți-l cu fapte bune. Căci, cu adevărat, este mare nepricepere a împodobi cineva trupul cel muritor, care astăzi este şi mâine nu este; iar pe suflet să-l treceți cu vederea neîmpodobit şi neîngrijit, care este nemuritor. Aşa vă mustră dumnezeiescul Ioan Gură de Aur şi vă zice: „Pentru ce împodobeşti trupul, iar de suflet nu bagi seamă, stăpânindu-te de necurăție? Pentru ce nu dai sufletului atâta purtare de grijă, pe cât dai trupului? Măcar că trebuia şi mai mult... Şi având-l pe el grozav, urât şi negru, socoteşti că te foloseşti ceva din obiectele cele de aur? Şi de câtă nebunie sunt acestea! Întoarce podoaba aceasta înlăuntru şi ghirlandele acestea pune-le împrejurul sufletului" (Omilia 69, la Ioan).

Voiți să vă arătați frumoase şi chipeşe? Mulțumiți-vă cu plăsmuirea şi cu chipul ce vi l-a dăruit Ziditorul, şi nu adăugați frumuseți străine peste acesta, fiindcă cu aceasta arătați că voi sunteți mai desăvârşite şi mai înțelepte decât Dumnezeu şi de aceea vă ispitiți ca şi cum să îndreptați nedesăvârşita Sa zidire; precum însuşi Hrisostom, vă ceartă zicând: „Voieşti să te arăți frumoasă şi chipeşă? Îndestulează-te cu plăsmuirea Ziditorului, ce adaugi obiectele cele de aur ca şi cum ai voi să îndreptezi ceea ce a zidit Dumnezeu?" (Cuvânt 10, la cea către Coloseni).

Voiți să vă arătați frumoase? Îmbrăcați-vă cu milostenia, cu întreaga înțelepciune, cu smerenia şi cu celelalte fapte bune; fiindcă această podoabă este mai cinstită decât aurul, decât mărgăritarul şi decât pietrele cele de mult preț. Această podoabă, pe femeia cea frumoasă, o arată mai frumoasă, iar pe cea urâtă o arată frumoasă; deci fără această podoabă, femeia cea prea frumoasă se arată cu totul urâtă şi grețoasă; aşa scrie auritul condei al lui Ioan: *„Voieşti să te arăți frumoasă? Îmbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu iubirea de oameni, îmbracă-te cu întreaga înțelepciune şi cu smerenia, şi să lipsească de la tine trufia. Acestea toate sunt mai cinstite decât aurul; acestea şi pe cea frumoasă, mai frumoasă o fac; acestea şi pe ceea ce nu este chipeşă, o fac chipeşă, iar pe cea rea şi vicleană, nu poate cineva, de ar fi şi frumoasă, să o zică frumoasă".*

60. Ce podoabe peste tot trupul purtând femeile, se fac frumoase, curajoase şi sănătoase

Şi ca să zic în scurt, de voiți în adevăr să fiți frumoase, siliți-vă de vă împodobiți cu această podoabă peste tot trupul şi peste toate mădularele: adică, în loc de legătura

---

Acestei iubitoare de Dumnezeu şi prea înțeleaptă fecioară, se cuvine a-i urma şi femeile din timpul nostru şi nu numai să nu se împodobească, ci şi frumusețea cea firească pe care o au, se cuvine a o strica ca să nu se facă pricinuitoare pierzării sufletelor celor ce le privesc. (Epistola 553, către Ieraki presviterul).

capului, să aveți dreapta credință, în loc de obiecte (bijuterii), să aveți întâi buna supunere şi ascultare către Dumnezeu şi către poruncile lui, iar a doua, ascultare către bărbații voştri; precum vă porunceşte Petru Verhovnicul: „Că aşa odinioară şi sfintele femei, care nădăjduiau întru Dumnezeu, se împodobeau pe sine, plecându-se bărbaților lor. Precum Sarra asculta pe Avraam, domn pe acela chemându-l” (I Petru 3, 5). În loc de ghirlande şi podoabele gâtului, să aveți evlavie şi supunere către cele dumnezeieşti; În loc de legătura pieptului, să aveți în inima voastră cugetarea numelui lui Iisus Hristos, zicând totdeauna: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă”.

De asemenea să aveți şi pomenirea cugetelor curată, întorcându-vă dinspre gândurile cele ruşinoase şi viclene; în loc de haine, să aveți întreaga înțelepciune şi curăția; în loc de purtarea brățărilor, să aveți lucrarea faptelor bune; în loc de inele, să aveți unire într-un cuget către bărbații voştri şi încredere şi dragoste; în loc de brâu, să aveți înfrânarea şi domolirea poftei; iar în loc de încălțăminte, să aveți smerenia, socotindu-vă mai jos decât toate celelalte femei.

Aceasta este adevărata podoabă, acestea sunt hainele cele potrivite şi scumpe ale femeilor creştine, pe care, orice femeie de le-ar purta, măcar deşi s-ar părea goală, totuşi, este cu adevărat mai frumoasă decât toate, strălucindu-se cu slava lui Dumnezeu. După cum şi Eva, goală fiind în Rai, era împodobită cu dumnezeiască slavă; dimpotrivă, însă, femeia care nu poartă aceste podoabe, deşi s-ar vedea împodobită, este cu adevărat şi decât cea goală, mai urâtă; după cum grăieşte gura lui Ioan cea aurită; „S-a împodobit oarecând Egipteanca; îmbrăcată era aceea, dar era mai grozavă decât o goală, pentru că întreaga înțelepciune nu avea... Era şi Eva goală, dar era împodobită cu slava lui Dumnezeu în haina păcatului, atunci era urâtă” (Omilia 10, la cea către Coloseni.).

Deci câte femei poartă această podoabă, nu numai că se fac frumoase, ci şi curajoase la trup şi nu numai curajoase, ci şi sănătoase, fără să le supere vreo boală trupească; precum a fost Sarra, Reveca, Rahila, Valla, Zelfa şi celelalte femei ale Drepților din vremea veche; slujind, lucrând, alergând în sus şi în jos şi chiar lucrurile bărbaților făcându-le. Pentru aceea şi limba cea aurită şi bine glăsuitoare a lui Ioan, s-a mişcat a zice aceste cuvinte: „Că împreună cu fapta bună a sufletului, şi trupurile fecioarelor în vremea veche erau tari. Că nu le hrănea pe ele mamele lor, într-acest fel, precum pe cele de acum, cu băi, cu unsori de miruri, cu dresuri, cu haine moi şi cu alte nenumărate chipuri stricându-le şi peste cuviință plăpânde făcându-le, ci le purtau pe ele acelea întru toată asprimea. Pentru aceea la dânsele şi frumusețea trupului era bine înflorită şi adevărată, ca ceea ce era firească, iar nu făcută de mână şi meşteşugită. Pentru aceea şi sănătate aveau curată şi frumusețea lor era neurmată, fiindcă nici o boală nu supăra trupul”. (Cuvânt *Ce fel de femei trebuie a lua întru însoțire*. Tom. 8).

61. Femeile nu trebuie să se ducă la Biserică împodobite

Aşa totdeauna şi în orice vreme se cuvine ca femeile să nu poarte podoabe, dar mai cu seamă când se duc la biserica lui Hristos; fiindcă atunci este vremea rugăciunii, vremea lacrimilor, vremea suspinurilor, iar suspinuri şi împodobiri sunt lucruri protivnice şi a se uni împreună nu este cu putință nici o dată pentru aceea şi dumnezeiescul Hrisostom, nu încetează a mustra acest lucru nepotrivit, zicând: *„Ce zici? Te apropii să te rogi lui Dumnezeu, şi te înfăşori cu obiecte de aur şi cu împletituri de păr?... Şi cum poți să suspini, cum poți să lăcrimezi? Cum să te rogi cu dinadinsul, fiind înfăşurată cu acest fel de formă? (Cuvânt 8, la cea I către Timotei)... Cu adevărat eu zic, că astfel de femei, care vin în biserica lui Dumnezeu înfrumusețate şi împodobite, moştenesc blestemul acela, care zice proorocul David: „Şi rugăciunea lor se va face spre păcat”* (Ps. 108, 7). Deoarece, cu acest fel de podoabe, în loc să milostivească pe Dumnezeu prin rugăciune pentru păcatele lor, îl pornesc mai mult să se mânie asupra lor.

62. Femeile se cuvine să umble acoperite

Mai adăugăm încă şi aceasta, că, precum nu se cade a se împodobi femeile şi mai cu seamă când se duc la Biserică, tot aşa nu se cuvine să umble cu faţa descoperită, ci trebuie să-şi acopere nu numai capul, ci şi faţa lor când ies afară din casă şi mai ales când se duc la biserica lui Dumnezeu. Căci, precum este lucru cinstit şi sfânt a se ruga cu capul acoperit — după porunca şi hotărârea Apostolului, — fiindcă cu acoperământul capului, pricinuiesc slavă bărbaţilor lor şi cinste şi onoare îngerilor care le păzesc. Iar femeia zice, slavă bărbatului este. Şi iarăşi: „pentru aceea datoare este femeia să aibă învelitoare pe cap, pentru îngeri” (I Corinteni 11, 7-10). Precum, zic, este cinstit şi sfânt lucru a-şi avea femeile capul lor acoperit când se roagă, tot aşa este cinstit şi sfânt să aibă şi faţa acoperită; pentru că din acest acoperământ al feţei lor, şase bunătăţi se pricinuiesc;

1. pricinuiesc cinste lor înşile, sfială şi smerită cugetare;
2. pricinuiesc bărbaţilor lor cinste şi nume bun;
3. pricinuiesc slavă lui Hristos carele este capul lor,
4. pricinuiesc slavă sfinţilor îngeri păzitorilor lor,
5. nu smintesc pe bărbaţii cei străini care le văd, ci prin acoperământul feţii lor, îi scapă de pofta trupească;
6. şi cea din urmă, de ar fi şi urâte femeile însă, cu acoperământul feţei lor, îşi acoperă împreună şi urâciunea feţei şi fac pe alţii a le socoti că sunt frumoase — lucru ce le este lor poftit.

Să nu socotească cineva că este nou obiceiul de a umbla cu faţa acoperită. Nu. Acest obicei este vechi, care s-a păstrat de sfintele acelea drepte femei ale strămoşilor noştri; a lui Avraam, a lui Isaac, a lui Iacov, a lui Iuda şi a celorlalţi; precum aceasta se vede în cartea Facerii, unde citim că Tamar când a întâmpinat pe Iuda îşi avea faţa sa acoperită, pe care, în adevăr de n-ar fi fost astfel de obicei, n-avea să-l urmeze, „Că, ea şi-a acoperit faţa sa, şi n-a cunoscut-o” (Facerea 38, 15). Dar şi Susana îşi avea faţa sa acoperită când judeca; după cum citim: „Iar Susana era gingaşă foarte şi frumoasă la chip; iar aceşti fărădelege au poruncit să se descopere ea, că era acoperită, ca să se sature de frumuseţea ei” (Susana 31). Însă şi până astăzi se păstrează un obicei la femeile Evreilor şi ale Turcilor, care, când umblă afară din casă, îşi au faţa acoperită.

Acum, nu este ruşine mare, ca femeile necredincioşilor şi ale păgânilor, să imite obiceiul cel bun şi sfânt al dreptelor femei din vechime, iar femeile creştinilor să nu voiască a-i imita? Nu este ocară şi ruşine, ca femeile cele necredincioase să umble cu faţa acoperită ca să nu smintească pe bărbaţii care le văd; iar femeile creştine să umble fără nici o ruşine cu faţa şi cu pieptul descoperite şi aşa să smintească şi să muncească sufletele bărbaţilor care le privesc? Cu adevărat bine a zis dumnezeiescul Pavel: „neamurile care n-au lege, păzesc, fireşte cele ale legii: iar femeile creştinilor care au legea şi Sfânta Evanghelie, nu voiesc să păzească cele ale legii, ci fac aşa ca şi cum n-ar avea lege; pentru aceasta mai rău decât neamurile se vor judeca. Căci, câţi fărădelege au greşit, fărădelege vor şi pieri; şi câţi în lege au greşit, prin lege se vor judeca... deoarece, neamurile cele ce n-au lege, din fire, fac ale legii, acelea, lege neavând, îşi sunt singuri lege” (Romani 2, 12).

Pentru aceea vă rog surorile mele creştine întru Domnul, să întrebuinţaţi acest bun obicei şi când ieşiţi din casele voastre şi mai cu seamă când vă duceţi la biserică, acoperiţi-vă feţele, ca să nu pricinuiţi sminteală bărbaţilor când vă văd. Căci dacă femeile când citesc vreo sfântă carte, se cade a se acoperi, ca să arate şi cu chipul cel din afară pe cea dinlăuntru evlavie a inimii, precum zice sfinţitul Hrisostom: *„Deci, îndată ne strângem şi mâinile le spălăm, când voim să luăm vreo carte... Şi femeia de va fi descoperită, îndată se înveleşte cu broboada, că pe cea dinlăuntru evlavie, o arată portul. Vezi cum chipul*

evlaviei cel dinafară, se face propovăduitor celui dinlăuntru?" (Omilia 53 la Ioan). Dacă zic, se învelesc femeile în vremea citirei sfintelor cărți, cu cât mai mult se cuvine a se acoperi când se duc la biserica lui Dumnezeu ca să se roage? Fiindcă cu acoperământul cel din afară, arată pe evlavia cea dinlăuntru a sufletelor lor. Căci, de nu veți asculta, iată vă spui mai înainte că, în ziua judecății, are să vă judece femeile evreilor şi ale turcilor; fiindcă ele, cu toate că erau necredincioase şi necumpătate, îşi acopereau fețele lor, iar voi care sunteți credincioase şi vă făgăduiți întreaga înțelepciune şi curăție, umblați pe drumuri descoperite şi dintr-aceasta multe suflete ați coborât în iad.

63. Cât de rău este să mănânce femeile buruieni de sterpiciune, ca să nu se facă urâte

Aici mi-am adus aminte de alte două diavoleşti şi sataniceşti răutăți, pe care le întrebuințează oarecare femei, dintre care, unele mănâncă nişte buruieni purtătoare de moarte şi dintr-aceasta rămân sterpe şi niciodată nu nasc copii; şi aceasta o fac cu scop de a se arăta totdeauna frumoase şi ca să nu se facă fața lor urâtă, din reaua pătimire a naşterii şi a creşterii copilului; iar altele iarăşi, după ce nasc doi sau trei copii, întrebuințează aceste buruieni purtătoare de moarte, stârpesc şi nu mai nasc; fac acest lucru tot ca să nu-şi schimbe frumusețea feții lor. O, urgisitelor de Dumnezeu! O, blestematelor! O, pângăritelor! Cu adevărat drăcesc lucru este acesta pe care îl întrebuințează, cu adevărat înfricoşat şi mare păcat de moarte este această faptă; pentru că se fac ucigătoare şi ucid nu unul, doi sau trei oameni, ci fac atâtea ucideri, câți copii aveau să nască după urmarea trebuinții şi a legii fireşti pe care Dumnezeu a hotărât-o. Pentru aceasta cu femeile care au ucis de bunăvoie, se numără împreună şi acestea, de întâiul canon al sf. Sinod al 6-lea şi de canonul 21 al localnicului Sinod din Anghira; şi de al 2-lea şi de al 8-lea canon al Marelui Vasile; şi ca nişte ucigaşe, se canonisesc şi de al doilea şi al 8-lea canon al Marelui Vasile; şi ca nişte ucigaşi se canonisesc, 10 ani să nu se împărtăşească, după acelaşi canon 21 din Anghira şi al 2-lea al Marelui Vasile.

Că ce altceva arată cu această faptă, aceste pângărite femei? Fără numai că sunt pe față curve şi preacurve şi pentru aceasta voiesc să fie totdeauna frumoase, ca să atragă cu frumusețea lor, pe bărbați la drăcescul lor amor. Dumnezeu a dat ca un blestem sterpiciunea femeilor; iar ca o binecuvântare şi bună norocire, a dat pe multă rodire, creşterea şi înmulțirea copiilor, că aşa zice la Ieşirea; „Nu va fi neroditor nici sterp pe pământul tău" (Ieşirea 23, 26); şi la a doua Lege: „Nu va fi întru voi fără de rod sau sterp". (A doua lege 7, 14). Iar aceste prea înrăutățite, binecuvântarea şi buna norocire pe care le-au dat-o Dumnezeu, o întorc spre blestem şi nenorocire.

Câte femei, altele împărătese şi principese, mari şi bogate şi câți bărbați împărați şi stăpânitori şi bogați, n-au copii pentru fireasca sterpiciune ce li s-au rânduit lor de la Dumnezeu; precum zice însuşi prin Isaia: „Au n-am făcut eu şi pe ceea ce naşte, şi pe cea stearpă? Zis-au Dumnezeul tău" (Isaia 66, 9); pentru aceea doresc nenorociții să facă orice să câştige copil şi să dea toată bogăția lor şi chiar viața precum aceasta o arată şi dumnezeiasca Scriptură prin cuvintele ce le-a zis stearpa Rahila lui Iacov: „Dă-mi feciori; iar de nu, voi muri eu" (Ieşirea 30, 1). Alte femei, zic, doresc atât de mult să aibă copil şi aceste neînțelegătoare şi fără de minte femei mult roditoare fiind şi ca nişte vii bineroditoare, a naşte fii mulți, se fac de bunăvoie sterpe şi neroditoare, omorându-şi frumosul rod al pântecelui lor; de multe ori, aceste femei, se omoară singure mâncând aceste buruieni purtătoare de moarte şi sterpitoare. O, mare netemere de Dumnezeu! O, înfricoşată osândă pe care o vor lua ticăloasele după moarte, de nu se vor pocăi şi nu vor înceta de a mai întrebuința aceste diavoleşti şi sataniceşti lucruri!

64. Bărbații nu se cuvine să se împodobească, nici chiar cei sfințiți

Din cele zise, până acum, deducem că, este nepotrivit, necuviincios şi cu totul neiertat, în petrecerea creştinilor, să poarte femeile haine înfrumusețate şi mai cu seamă bărbații. Căci, dacă acestea sunt oprite de la femeia care este fire moleşită, neputincioasă şi fireşte iubitoare de lume. „Că nu va uita, zice, mireasa podoaba sa şi fecioara legătura pieptului ei". (Ieremia 2, 32); cu cât mai mult este oprit de la bărbații care sunt fire vârtoasă, îndrăzneață şi fireşte neiubitoare de lume. Pentru că bărbații cei ce se împodobesc cu adevărat nu sunt bărbați, ci îşi tăgăduiesc numele lor şi se muieresc, se fac curvari şi muieratici; după cum bine a zis marele Vasile despre ei: *„că a fi cineva înfrumusețat, sau să se numească aşa, asemenea este ruşinos, fiindcă se socoteşte la fel cu cel ce pătimeşte ruşinea, sau vicleneşte pat străin"*. (Cuvânt către cei tineri).

Şi dacă de la bărbați sunt oprite desăvârşit hainele cele împodobite cu cât mai mult şi fără asemănare este oprit de la cei sfințiții şi de la toți clericii? Care, precum întru toate celelalte se cuvine să se facă pildă bună mirenilor, aşa sunt datori a se face şi cu hainele cele cinstite şi smerite. Că după sfântul şi ecumenicul Sinod al 7-lea: Din vechime şi din început, orice cleric, se purta cu haine smerite, iar nu de mătase pestrițe şi de alte culori; pentru că mândria aceasta este asemenea îngâmfării mireneşti, care se cuvine să fie departe, de tagma celor sfințiți. Deci, ascultă şi cuvintele Sfântului Sinod: „Tot luxul şi împodobirea trupului străine sunt de ieraticeasca rânduială... Că din învechitele vremi tot bărbatul ieraticesc, cu măsurată şi cucernică îmbrăcăminte petrecea. Că tot ceea ce nu este pentru trebuință, ci pentru împodobire, are prihănire de deşertăciune, precum a zis marele Vasile... „Că nici cu îmbrăcăminte de țesături de mătase împestrițată se îmbrăcau, nici adăugau oarecari tivuri cu străină floare la marginile hainelor lor. Că au auzit de la limba cea de Dumnezeu grăitoare, că cei ce poartă cele moi, în casele împăraților sunt". (Canon, 16.).

65. Monahii nu se cuvine să se împodobească — împodobirile sunt numai ale păgânilor

Iar dacă sunt oprite de la clerici şi de la cei sfințiți, hainele cele luxoase, cu cât mai mult şi fără asemănare sunt oprite de la călugări şi monahi, care s-au lepădat de lume şi de toate cele din lume şi care au omorât cele ale vieții şi trupul şi numai în Hristos petrec viață ascunsă. Şi cuprinzător a zice, împodobirile trupului, nu sunt ale creştinilor, ci ale Elinilor, ale Turcilor, ale Evreilor şi a celorlalte neamuri, care sunt străini de credință; fiii acestora şi fiicele, sunt înfrumusețate şi împodobite ca închipuirile bisericei: pentru aceasta proorocul David roagă pe Dumnezeu să-l izbăvească din mâinile acestora: „Izbăveşte-mă şi mă scoate din mâna fiilor celor stăini... ai căror fii, ca nişte tinere odrasle înfipte întru tinerețele lor. Fetele lor înfrumusețate şi împodobite ca asemănarea Bisericii" (Ps. 143, 12). Iar „al creştinilor este, a purta haina cea luminată, prea bună şi strălucită şi îmbrăcămintea cu care s-au îmbrăcat din sfântul Botez, care este Iisus Hristos şi cea după Hristos viață, curățenie, şi dar. „Căci zice: câți, în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat". (Galateni 3, 27).

Dacă cu această podoabă sunt îmbrăcați creştinii şi dracii se tem de ei şi oamenii se ruşinează, precum zice frumoasa şi binegrăitoarea limbă a lui Hrisostom: „De te vei îmbrăca întru Hristos şi dracii se vor teme de tine; iar dacă în aur, şi omaneii te vor râde. De

te vei îmbrăca în Hristos, şi oamenii se vor cucernici de tine” (Omilia 10, la cea către Coloseni).

66. Dresurile sunt oprite de la creştini

Cele ce-am zis despre împodobirile hainelor, zicem şi pentru dresuri, adică pentru vopsirea genelor, sulimanuri, vopsirea sprâncenelor şi a părului, pentru ciumpăţirea bărbilor, schimonosirea glasului, umbletul cu delicateţă, căutătura cea curvească, mişcările cele necuviincioase, prefacerile cele dezmierdătoare şi alte drăceşti şi sataniceşti lucururi ca acestea, curioase şi de prisos; că negreşit toate acestea sunt oprite de la creştini, de la bărbaţi şi de la femei, precum sunt oprite şi hainele cele împodobite, ba chiar sunt oprite mai mult decât acealea. Şi de unde dovedim aceasta? 1) Din aşezămintele împreună ale tuturor şi Sf. Apostoli, căci zic ei în cartea întâi, cap. 8 acestea: *„Nu-ţi zugrăvi faţa ta cea făcută de Dumnezeu, căci nimic nu este la tine care i-ar trebui altă podoabă, fiindcă cele făcute de Dumnezeu, sunt bune foarte; iar toată podoaba ruşinoasă pusă peste cea bună, ocărăşte darul Meşterului (a lui Dumnezeu)”;* 2) din cuvintele cele mai dinainte ale Apostolilor Petru şi Pavel, căci dacă ei opresc femeile de a se împodobi cu haine scumpe şi ţesute cu aur şi mărgăritare, care sunt semne numai ale bogăţiei; cu atât mai mult, opresc pe femei de a pune dresuri şi sulimanuri pe faţă, care sunt din fire de mirare, prea dichisite şi curioase, curveşti şi sataniceşti, precum tâlcuieşte dumnezeiescul Hrisostom: „Dacă semn al bogăţiei netăgăduit este aceea adică a se înfăşură (cum zice Pavel) cu aur, cu mărgăritare, cu haine de mult preţ, cum nu este mult mai mult al dichisirei de prisosit a se încărca cu sclivisituri, vopsiri pe ochi, umblare moleşită, glas piţigăiat, ochi amoroşi şi plini de toată curvia?... Căci acestea toate sunt neruşinare şi urâciune” (Omilia 8, la cea I către Timotei). Iar dacă sclivisirea feţii şi dresurile le opresc dumnezeieştii Apostoli de la femeile cele măritate, trufaşe şi bogate, cu atât mai mult opresc acestea, de la copile şi de la fecioare, după acest Grăitor de Aur: *„Şi dacă de la cele cu bărbat, dezmierdate şi bogate sunt oprite acestea, cu atât mai mult de la cele ce au făgăduit feciorie”.*

67. Cum mustră Teologul Grigorie dresurile

Unde sunt acum deci, acele femei neruşinate care uneltesc dresuri pe faţă spre a înşela ochii oamenilor ca să le socotească că sunt frumoase? Să auză cum le mustră Teologul Grigorie şi le zice: *„O femei fără de minte! încetaţi de a mai face capul vostru ca un turn înalt şi de a mai pune batiste multe şi păr străin pe el; încetaţi de a vă mai unge faţa cu dresuri, cu sulimanuri, cu roşeli şi alte vopsele, care este chipul şi zidirea lui Dumnezeu. Că în loc să aveţi faţa voastră firească precum v-a dăruit-o Dumnezeu, voi puneţi mască străină şi mânjituri, cu care vă arătaţi nu oameni, ci mascarale oamenilor”* (în cuvintele asupra femeilor celor ce se împodobesc).

68. Dresurile sunt frumuseţi mincinoase

Deci, dacă şi firea v-a dat frumuseţe şi sunteţi din fire frumoase, nu acoperiţi fireasca frumuseţe cu străine vopseli şi cu alifii, căci cu acestea, ori amestecaţi şi faceţi mincinoasă frumuseţea cea dăruită de Dumnezeu, sau cel puţin arătaţi că nu sunteţi fireşte frumoase şi pentru aceasta vă siliţi cu meşteşuguri şi izvădiri străine să vă arătaţi frumoase. Iar dacă din fire nu sunteţi frumoase, nu mai adăugaţi şi altă sluţire pe faţa voastră cu mincinoasa frumuseţe a vopselelor făcute de mâini. Frumuseţe mincinoasă, şi falsă pe care o cumpără şi femeile cele curve şi sărace cu puţini bani; frumuseţe

mincinoasă, care, spălându-vă pe faţă, îndată cade pe pământ; frumuseţe mincinoasă, pe care o risipeşte o lacrimă, o picătură de apă şi puţină sudoare a feţei voastre. Ce zic, astfel de frumuseţe şi un singur râs, mişcându-se obrazul, o face să pice pe pământ şi acolo unde mai-nainte eraţi frumoase, îndată vă arătaţi urâte. Având două chipuri şi aşa vă ruşinaţi şi pricinuiţi râs celor ce vă privesc. (Ibidem).

Adăugă însă şi aceasta Sfântul: că măcar de ar fi cu putinţă ca voi femeile să amăgiţi cu dresurile pe bărbaţi a vă socoti că sunteţi frumoase, dar nu vi se cade nici odată a suferi să vă schimbaţi faţa şi chipul cel dăruit de Dumnezeu, cu alta meşteşugită şi omenească, sau mai bine zis drăcească. (Ibidem).

69. Ce va zice Dumnezeu femeilor care pun dresuri pe faţă

Deoarece, Dumnezeu în ziua judecăţii, se va mânia asupra voastră şi văzând că aveţi altfel de faţă, afară de cea dăruită de El, va răcni cu mare glas şi cu urgie asupra fieştecăreia din voi şi va zice: Pleacă de aici femeie neruşinată, fugi din faţa Mea ca să nu te mai văd; afară din împărăţia Mea, nu te cunosc cine eşti, nu eşti zidirea Mea, că Eu nu ţi-am dat astfel de faţă, ci diavolul şi satana. Faţă de căţea neruşinată, Eu nu te-am zugrăvit cu dresuri, ci te-am zidit după chipul şi asemănarea Mea şi cum deci voi putea să te bag în împărăţia Mea? Să am în loc de chipul Meu, pe tine care te-ai făcut idol diavolului cu roşelele, cu sulimanul şi cu pudrele (Ibidem).

70. În ce fel ceartă Hrisostom femeile care se dreg pe faţă. Nici femeile din Legea veche nu puneau dresuri pe faţă

Acestea sunt cuvintele cele dojenitoare ale Marelui Părinte Grigorie; iar dumnezeiescul Ioan Gură de Aur, mustrând şi el pe femeile care întrebuinţează dresuri, zice: Dacă Lia aceea, femeia Patriarhului Iacov, cu toate că era urâtă din fire şi nu era iubită de bărbatul ei precum soră-sa Rahila şi măcar că era crescută de elini şi de închinătorii de idoli, cu toate aceste arătate deci şi adevărate pricini binecuvântate, n-a îndrăznit să pună dresuri pe faţă şi să-şi strice firescul caracter al feţii sale, ci l-a păzit întreg. Cum tu creştină fiind şi având cap pe Hristos, îndrăzneşti a pune pe faţa ta această satanicească mască? Cum nu-ţi aduci aminte că această faţă pe care o dregi cu suliman, ai curăţit-o cu Sf. Botez? Cum nu te gândeşti, că aceste buze pe care le roşeşti acum, le-ai vopsit de atâtea ori cu sângele Stăpânului Hristos când te-ai împărtăşit? Să ştii, că te-ai unit şi te-ai logodit cu împăratul Hristos, care nu se bucură de aceste vopsele din afară ale trupului, ci de frumuseţea cea dinlăuntru a sufletului, care îi este foarte îndrăgită.

Pentru aceasta încetează, o, femeie, de la astfel de neorânduială a dresurilor. „Că Lia, muierea patriarhului, nefiind frumoasă, n-a fost silită să întrebuinţeze nimic de acest fel, ci şi urâtă fiind, şi nu prea iubită de bărbatul său, nu şi-a stricat faţa cu dresuri, ci a rămas păzind întreg caracterul şi mai vârtos fiind crescută de neamurile cele păgâne. Iar tu cea credincioasă, care ai cap pe Hristos, ne aduci nouă meşteşugire satanicească? Şi nu-ţi aduci aminte de apa care a acoperit faţa ta? De jertfa care împodobeşte buzele tale? De sângele care a roşit limba ta? Căci de-ţi vei pune în minte toate acestea, măcar cât vei fi iubitoare de astfel de podoabe, nu vei îndrăzni, nici vei suferi să iei pulberea şi cenuşa aceea. Cunoaşte că te-ai logodit cu Hristos, şi te depărtează de această ocară. Că nici se veseleşte de aceste vopseli, ci caută altă frumuseţe, pe care foarte o iubeşte, ca pe o

podoabă a sufletului zic. La aceasta ție şi proorocul îți porunceşte să te nevoieşti, zicând: „Şi va pofti împăratul frumusețea ta". (Omilia 30 la Matei).

71. Femeile nu au nici un motiv binecuvântat să puie dresuri pe față.

Să mai spun? Nici un motiv n-aveți o femeilor, ca să întrebuințați dresuri; căci de sunteți fireşte frumoase, acestea sunt de prisos vouă; iar de sunteți urâte, acestea vă arată încă mai urâte; pentru că zice Eclesiastul: „Ce este strâmb nu se va putea îndrepta" (Eccl. 1, 15); şi iarăşi: „Cine va putea înfrumuseța, pe care-l strică Dumnezeu?" (Eccl. 7, 14). De voiți ca prin acestea să fiți mai bine plăcute bărbaților voştri, să ştiți că mai mult îi veți întrista cu aceasta şi mai neplăcute vă veți arăta lor, iar de sunteți bătrâne şi voiți să vă arătați tinere, cu dresurile, să ştiți că sbârcitura feței, părul vostru cel alb şi dinții cei scoşi, vădesc bătrânețea voastră[22].

Iar dacă în cele din urmă, voiți a vă împodobi ca să fiți lăudate cu acestea, vai de voi. Acestea vă fac mai mult a vă ruşina, a vă smeri, şi a vă ascunde de oameni şi mai cu seamă de bărbații şi femeile cele asemenea vouă, care vă ştiu că întrebuințați acestea. „Voieşti să placi bărbatului? Aceasta mai mult îl mâhneşte pe el şi nu numai pe el, ci şi pe cei din-afară îi face prihănitori. Vrei să te arăți tânără? Aceasta degrabă te va duce pe tine la bătrânețe. Voieşti să te împodobeşti? Aceasta te va face să te ruşinezi. (Omilia 30, la cea de la Matei).

72. Împodobirile hainelor sunt lucruri copilăreşti

Prin urmare, dacă bărbații creştini şi femeile cele creştine, nu se îndeamnă din alta ca să defaime hainele cele frumoase, măcar cel puțin se cade a-i sili să le defaime din cauza pe care o zic: Căci precum copii cei mici, pentru nepriceperea minții lor, se bucură şi se laudă cu covrigi, cu fluieraşe, cu orice şi alte asemenea lucruri de nimic, care în fața bărbaților celor în vârstă şi cunoscători sunt prea defăimate, tot aşa şi oamenii cei cu minte copilărească şi cu puțină pricepere, se bucură şi se laudă întru împodobirea hainelor, pe care bărbații cei înțelepți şi pricepuți le disprețuiesc ca pe nişte proaste şi de nimic.

Şi în adevăr, nu-ți este ție ruşine mare omule, tu cel ce te-ai zidit de Dumnezeu cuvântător şi împărat dobitoacelor celor necunvântătoare, să te împodobeşti şi să te bucuri de pieile oilor, ale lupilor, ale jderilor, ale iepurilor, ale vulpilor, ale cerbilor şi ale altor sălbăticiuni? Nu te ruşinezi veselindu-te în ațele şi mațele viermilor de mătase? Nu-ți este ruşine a te dezmierda în boielile, vopselele şi culorile pământului, pe care culori, le au mult mai strălucite şi mai frumoase decât tine, iarba pământului, care astăzi este şi mâine se aruncă în foc; precum a zis Domnul? Nu e mare ruşine pentru tine femeie, tu cea cinstită,

---

[22] Se potriveşte aici istoria pe care o povesteşte Pavel: O Doamnă foarte frumoasă şi chipeşă, cu numele Filomatia, avea o servitoare care, când cerea stăpână-sa spălătorul ca să-şi albească fața, îi răspundea; deşi cam linguşitor, însă adevărat;„Eu nu voiesc să ți-l dau, fiindcă a albi tu fața ta cu spălătorul, este la fel cum ai albi oasele de Elefant". Şi când stăpână-sa cerea apă să-şi spele mâinile pentru înfrumusețare, servitoarea îi răspundea: „Nu-ți trebuieşte: pentru ca mâinile tale mai cu lesnire pot să curățească apa, decât să se curețe de ea". şi când cerea podoabele ca să se împodobească, servitoarea îi răspundea „De prisos iți sunt podoabele ție; pentru că tu mai mult împodobeşti podoabele decât podoabele pe tine". Vedeți cum până şi femeile din afară şi roabele, socoteau de prisos spălările şi podoabele pentru femeile cele frumoase"? Pentru acestea şi sf. Isidor Pilusiotui, lăuda pe acea femeie elină, care a zis că, împodobirea este însăşi a femeilor curve, „şi nu a celor întreg înțelepte". Foarte mă minunez de vechea femeie Lachedemonă, care a oprit pe femeile cele înțelepte de a se împodobi. Socotind că aceasta mai cu seamă curvelor se potriveşte, care născocesc curse şi mreji spre vânzarea neîhfrânaților tineri" (pist 1485, către Ofelie scholasticul).

după chipul lui Dumnezeu, să te împodobeşti cu aurul şi cu argintul, lutul şi tina pământului, să te lauzi în mărgăritarii, care după fizici sunt ouă de scoici şi de stridii, care sunt un nimic, şi vieţuiesc în mare? Nu este ruşine să te încarci cu atâta greutate a pietrelor de mult preţ? Lucru pe care şi poetul acela elin, Homer, l-a socotit nu fericire şi rugăciune, ci nenorocire şi blestem pe care tu l-ai moştenit cu împodobirile tale; precum zice înţeleptul Sinesie: „Trăgându-şi asupra blestemul cel homeric cu haina cea ţesută cu pietre" (Cuvânt pentru împărăţie). Şi în scurt a zice, nu vă ruşinaţi, voi creştinii şi creştinele cei ce v-aţi zidit pentru cer, de care toată lumea nu e vrednică, cum zice Pavel (Evrei 11). Nu vă ruşinaţi, zic, să fiţi atât de plecaţi şi atât de înclinaţi la împodobirea hainelor celor pământeşti, stricăcioase, netrebnice şi mâncate de molii?

Pentru aceea, prea înţelepţeşte a zis Marele Vasile că, de vezi, pe vreunul care poartă haine înflorite şi înfrumuseţate, să-l socoteşti ca pe un om nebun şi cu minte copilărească şi aşa să-l dispreţuieşti. *„Deci, când vei vedea pe cineva că se ţine mare pentru sine, cu haină înflorită, îmbrăcat, strălucit, la mână cu inel, pecete din pietrile cele de mult preţ purtând şi pentru aceasta mare cugetând cu mătăsuri sirieneşti împodobit. Dacă este altceva, teme-te; iar de este ţărână, din pământ, cel ce arată cu trufie pe acestea, defăimează-l"* (Cuvântul 11, la Exaimeron). Însă şi dumnezeiescul Hrisostom, zice: „A sufletului celui moleşit şi trândav este, să se minuneze de haine strălucite şi lucrate subţire. Iar a sufletului cu minte înaltă, care poate să simtă adevărata podoabă, este, a defăima şi scuipa toate îmbrăcămintele cele moi, dorind de cele mai prea sus de acestea, de cea neluxoasă, de cea prea încuviinţată şi prea cinstită, şi alegând mai mult decât toate, curăţenia" (Cuvânt că nu trebuie să glumească pustnicul).

73. Câte răutăţi pricinuieşte privirea cea cu iscodire a ochilor

Am zis că nu se cade să se înfrumuseţeze creştinii, să ţie mirosuri şi să întrebuinţeze dresuri, nici bărbaţii, nici femeile. Acum să spunem ceva şi despre privirea cu iscodire. Nu se cade creştinilor să privească cu iscodire frumuseţile trupurilor fiindcă din privirile cele iscoditoare ale feţelor frumoase, se pricinuieşte strechia amorului şi a poftei în inimile lor şi nu numai că curvesc şi preacurvesc cu mintea, cei ce privesc cu iscodire, precum a zis Domnul (Matei 5, 28); dar în cele din urmă ajung să curvească şi să preacurvească cu fapta. Pentru aceea a zis înţeleptul Sirah: „întoarce ochiul tău de la femeia frumoasă şi nu te uita la frumuseţea străină. Cu frumuseţea femeii, mulţi s-au înşelat, că de la ea iubirea, ca şi focul se aprinde" (Sirah 9, 8). Pentru aceea şi parimia cea de obşte, peste toate, zice aceasta: „Din a vedea, se naşte a pofti". Aşa fiii lui Dumnezeu (ai lui Sit) văzând pe fiicele oamenilor (ale lui Cain) că erau frumoase, şi-au luat lor femei din toate care au ales (Facerea 6, 2). Aşa Samson a văzut în Tamnata femeie din cele de alt neam şi a iubit-o pe ea, şi a pătimit acele răutăţi ce a pătimit (Jud. 14, 1). Aşa David, văzând pe Baştiba spălându-se, a căzut în preacurvie şi ucidere (II Regi 11, 2).

Scurt zicând, nenumăraţi sunt cei ce au căzut în curvii şi preacurvii din pricina iscodirii ochilor şi aproape cei mai mulţi din cei ce cad astăzi în patimile trupului, cea întâi şi mai de căpetenie pricină a luat-o din iscoditoarea privire a ochilor; pentru aceea dumnezeiescul Isidor Pilusiotul, s-a îndemnat să scrie acestea: *„Fiindcă din privire se naşte îndrăgirea, pentru aceasta Hristos, pe cel ce cu neînfrânare se îndulceşte din privirea feţelor l-a hotărât cum că este prea curvar, nu numai ca să oprească fapta, ci şi înţelegerea să o împuţineze"* (Epistola 254 către Pavel). Şi iarăşi: *„Neînfrânata privire ce se hrăneşte din străine frumuseţi, cu dreptate Mântuitorul a înfricoşat că o va munci; izbăvindu-ne pe noi din lucrare şi de multa necunoştinţă, că nu după ce va intra frumuseţea prin ochi, să robească mintea noastră şi puterile sufletului legându-le, să facă gândul a se pleca spre patimi, care fiind ţinut, se face răul cu anevoie de vindecat (ca să*

nu zic nevindecat)" (Epistola 2411, către Ilie Diaconul). Iar dumnezeiescul Hrisostom a fost silit să zică, că cei ce privesc cu iscodire frumuseţile femeilor, *„era mai bine să fi fost desăvârşit orbi, decât să întrebuinţeze ochii la unele ca acestea"* (din Eclog.).

74. Ce trebuie să facă creştinii când vorbesc cu femeile

Şi sfântul Grigorie teologul, zice: *„Legea porunceşte, să nu curveşti; iar tu nici să pofteşti, aprinzându-ţi patima din căutătura cu iscodire şi cu aprindere"* (Cuvânt la Paşti). Pentru aceasta câţi creştini se tem de Dumnezeu şi iubesc întreaga înţelepciune şi mântuirea sufletelor lor, nu se cade a-şi întinde privirea lor la feţele, atât ale femeilor, cât şi ale bărbaţilor, măcar de ar fi ele babe şi bătrâni; precum sfătuiesc dumnezeieştii Părinţi, ce se numesc trezvitori[23]. Iar de va fi trebuinţă să vorbească cu femei, se cade a căuta cu ochii în jos şi a-i întoarce de la privirea lor şi aşa să vorbească cu ele. Iar de vederea şi vorbirea cu călugăriţe, atâta trebuie a se păzi cineva, precum se păzeşte de foc şi de cursa diavolului. Tot aşa sfătuieşte şi sfântul Isaac să facă creştinii şi monahii: *„De vei fi silit a vorbi cu femei, întoarce-ţi faţa ta despre vederea lor şi aşa vorbeşte cu dânsele. Iar de călugăriţe depărtează-te ca de foc şi de cursa diavolului şi de întâlnirea şi de împreună vorbirea şi de vederea lor"* (Cuvânt 7, pag. 60).

75. Cei ce nu privesc la femei, se izbăvesc de poftă

Însă precum îndeobşte, din privirea ochilor, cei mai mulţi cad în patimile trupului — cum am mai zis — aşa dimpotrivă, din întoarcerea ochilor şi din a nu voi cineva să privească în faţa femeilor, scapă de poftă. În felul acesta, toată ceata cuvioşilor părinţi fugind în pustietăţi şi nevăzând frumuseţe muierească, cu lesnire s-au izbăvit de pofta trupească; tot aşa de multe ori şi păgânii, nesuferind să vază femei frumoase, au rămas slobozi de dulceţile trupeşti.

76. Cel ce va vedea şi va pofti femeie, ce trebuie să facă ca să se izbăvească de poftă

Pentru aceasta marele împărat Alexandru, biruind pe împăratul. Darie cu toată casa sa şi auzind de la prietenii lui vorbindu-se că, femeia lui Darie e mai frumoasă decât toate femeile Asiei, a poruncit să nu o aducă înaintea lui să o vadă, iar Marele Vasile zice: că nici pe fiicele lui Darie cele atât de frumoase, n-a voit Alexandru să le vadă (Cuvânt către cei tineri). Pentru aceasta bătrânul Scipion, n-a voit niciodată să aducă înaintea lui vreo femeie din cele roabe, pe care le prindeau soldaţii în război. Tot pentru aceasta şi Kir împăratul Perşilor, n-a voit să vadă în faţă pe Pantia femeia lui Avradat împăratul Suşilor, care întrecea cu frumuseţea pe celelalte femei, precum scrie dumnezeiescul Ieronim. Pentru aceasta şi Africanul, marele general al Romanilor, n-a primit nici să vadă fetele Spaniolilor.

De aceea şi proorocul nostru, împăratul David, fiindcă, a căzut în patima trupului din privirea ochilor, s-a înţeleptit şi din cauza aceasta roagă pe Dumnezeu să-i întoarcă ochii lui ca să nu vadă deşertăciuni şi frumuseţi vremelnice; „întoarce ochii mei să nu vază deşertăciune" (Ps. 118, 37), fiindcă ştia, că la războiul trupului nu este altă biruinţă mai lesnicioasă, decât să nu privească omul şi să fugă desăvârşit de feţele cele

[23] Trezvitori, se numesc sfinţii Părinţi care învaţă pe tot creştinul, ca prin curăţenia minţii să pomenească neîncetat Sfântul Nume al Domnului nostru Iisus Hristos.

smintitoare; pentru aceea şi Pavel a zis hotărât: „Nu numai să stați şi să luptați, ci să şi fugiți de curvie”. (I Corinteni 6, 18).

Iar de se întâmplă să vadă cineva vreo femeie frumoasă şi să o poftească, ce trebuie să facă ca să scape de pofta cea rea? Il sfătuieşte dumnezeiescul Hrisostom şi-i zice: că nu trebuie să privească a doua oară pe acea femeie, ci să-şi întoarcă mintea sa la citirea cărților folositoare de suflet, la grijile cele de nevoie, la sprijinirea săracilor, la ajutorarea celor nedreptățiți, la rugăciuni, la cugetarea morții, a judecății şi a muncilor.

Deci când vezi femeie frumoasă şi pătimeşti ceva către dânsa, nu te mai uita la ea şi te-ai izbăvit. Şi cum voi putea să nu mai caut la dânsa, zice, trăgându-mă de poftă? La altele dă-te pe tine, care atrag sufletul: la cărți, la griji de nevoie, la apărări, la ajutorarea celor ce se nedreptățesc, la rugăciuni, la cugetarea şi grija cea pentru cele ce vor să fie; cu de acestea leagă-ți sufletul”. (Cuvântul 7, la a doua către Corinteni). Pe lângă acestea, îl sfătuieşte pe el să nu socotească pe cea din afară floare şi frumusețe a feții, ci cu mintea sa, scoțând şi despuind pielea cea deasupra feței, să socotească, că ceea ce este ascuns sub piele, e atât de puturoasă, încât nu e cu putință omului să o vadă fără îngrețoşare; căci nu este altceva, fără numai o căpățână jupuită, roşie, plină de sânge, sălbatică şi înfricoşată la vedere. „Nici aici nu lua aminte la floare, ci mai înlăuntru treci cu gândul, şi pielea cea frumoasă, jupuind-o cu mintea, iscodeşte cele ce sunt sub dânsa” (Ibidem).

77. Împotrivire (Obiecție)

Dar ce răspund unii dintre bărbați şi femei? Noi, zic, nu ne împodobim pentru curvie, sau preacurvie, nici purtăm mirosuri, nici ne dregem pe față, ori privim cu iscodire pentru vreun rău, nu; ci întrebuințăm toate acestea simplu şi numai din obicei.

Dezlegare

La care noi în trei feluri vom răspunde, zicând cu dumnezeiescul Hrisostom; întâi. Dumnezeu care cercetează inimile şi rărunchii. El, ştie dacă în adevăr şi în conştiința sufletului vostru ziceți acestea şi nu din fățărnicie mințind; alta având în inima voastră şi alta zicând din gură, că înaintea lui Dumnezeu, voi veți da seama în ziua judecății, dacă acestea nu le întrebuințați cu scop de rău, precum ziceți: „Aceasta nu o faci, adică, ca să curveşti? Dar pentru ce alta? Ca să se mire de tine? Şi nu te ruşinezi, nici te roşeşti, vrând să fii lăudată pentru acest scop? Ci aşa zice, numai simplu le port şi nu pentru acest scop. Ştie Dumnezeu cele ce zici către noi (de sunt adevărate), că n-ai să-mi dai mie răspuns, ci Celui ce este de față la toate câte se fac şi Carele atunci va cerceta acestea” (Cuvânt 8, la cea I către Timotei).

Al doilea răspundem: Fie după cum ați zis, că voi bărbații şi femeile care vă împodobiți, nu faceți aceasta cu scop rău şi curvesc; dar şi aşa, nu se cuvine deloc să le întrebuințați. Pentru că fie şi aşa, tu bărbatul cel ce te împodobeşti şi te ungi cu mirosuri, nu faci aceasta ca să curveşti, ori să preacurveşti; dar acea nenorocită de femeie care te vede aşa înfrumusețat, aşa dres şi ferchezuit, se trage şi se prinde în lațul poftei tale şi prin poftire curveşte şi preacurveşte cu tine; pentru aceea, tu te faci mijlocitor păcatului şi pierzării ei şi moşteneşti osânda, ca cel ce ai smintit sufletul ticăloasei aceleia. Lasă zice că tu de multe ori eşti silit să cazi în curvie cu acea muiere căreia i-ai plăcut pentru înfrumusețarea ta, văzând-o pe ea căutând aşa la tine. Şi cel ce mai înainte nu te împodobeai pentru curvie, mai pe urmă pici în curvie din cauza împodobirii.

Aşa adeverează dumnezeieştii Apostoli, zicând în Aşezământul lor (cart. 1, cap. 3): „Nu te împodobi spre a vâna vreo altă femeie, căci de vei fi silit să faci cu ea păcatul, moarte veşnică va veni peste tine de la Dumnezeu şi întru simțire amar te vei munci. Sau chiar nesăvârşind ruşinea, ci scuturând-o o vei lepăda pe ea şi atunci

iarăşi ai păcătuit, că deşi n-ai săvârşit păcatul, de ajuns este numai să faci adică, ca prin împodobirea ta, să vânezi femeia de a te pofti pe tine, făcând-o pe ea pătimaşă, încât să preacurvească prin poftă cu tine... Şi iarăşi: căci ea văzându-te pe tine... s-a rănit în inimă, de frumuseţea tinereţei tale şi de împodobirea ta, încât să te iubească şi vei fi vinovat căderii aceleia, ca unul ce te-ai făcut pricină de sminteala ei şi prin urmare moştenitor iadului".

De asemenea, fie după cum s-a zis, că şi tu femeie care te împodobeşti şi te ungi cu mirosuri şi pui dresuri, eşti înţeleaptă şi nu întrebuinţezi acestea cu scop curvesc; dar bărbaţii cei ce te văd aşa dichisită, se rănesc în inimă şi curvesc şi preacurvesc cu tine şi curviei acestora şi păcatului, tu eşti cauza, deoarece tu dai ocazie. Pentru aceea fiind înţeleaptă, capeţi nume rău de curvă şi chiar aşa te socoteşti, fără să te foloseşti ceva din cumpătatea ta. Aşa o adeverează: a) dumnezeieştii Apostoli zicând: „Că deşi tu nu faci aceste spurcăciuni cu scop ca să păcătuieşti, ci numai ca să te împodobeşti, nici aşa nu vei scăpa de judecată în ziua aceea, fiindcă ai silit pe altul să vie cu poftă către tine şi nu te-ai păzit pe tine, încât nici tu să cazi în păcat, nici alţii să se smintească de tine..." (Aşezăm. Cart. 1, cap. 8); şi b) dumnezeiescul Hrisostom zicând: *„Nici cea înţeleaptă, câştigă ceva din înţelepciune, dacă prin purtarea ei cea dinafară va lua nume de preacurvă... Şi ce am să pătimesc eu, zice, dacă altul va bănui că eu aş fi preacurvă? Tu îi dai prilej cu chipul, cu privirea şi cu mlădierile curveşti"* (Cuvântul 8, la cea I, către Timotei). Iar precum s-a zis, ei poate nu vin spre poftă din pricina împodobirii tale, dar se îndeamnă şi zic: că această femeie de se împodobeşte aşa, în adevăr este curvă şi rea şi pentru aceasta întrebuinţează podoabele, ca să atragă pe bărbaţi spre dragoste. Tot aşa zicem şi către cei ce privesc cu iscodire, că adică de şi tu care priveşti aşa cu luare aminte feţele cele frumoase, nu te sminteşti, dar fratele tău care te vede căutând aşa cu ochii la frumuseţile femeilor şi ale bărbaţilor, se sminteşte de tine, socotindu-te ca pe un iubitor de curvie şi neînfrânat şi aşa păcătuieşte şi se osândeşte sufletul ticălosului aceluia pentru care Hristos a murit; cum zice Pavel şi te faci tu vinovat păcatului şi pierzării lui pentru că îi dai pricină şi prilej.

Al treilea şi cel din urmă, răspundem către cei ce zic că nu se împodobesc, nici se ung cu mirosuri şi celelalte zise nu le fac cu scop rău şi curvesc. Voi, fraţilor, care ziceţi acestea, vă arătaţi că încă nu cunoaşteţi nici chiar inima voastră, nici însuşi patimile acestea care le ascunde inima întru adâncul ei; ci vedeţi numai cu ochii cei dinafară şi simţiţi şi priviţi numai la arătarea cea din afară a lucrurilor. Pentru aceasta sunteţi nesimţitori şi nu înţelegeţi de care patimi şi gânduri vă purtaţi şi vă luptaţi. Şi într-adevăr suferiţi, iar boala de care suferiţi n-o cunoaşteţi; după cum pătimesc unii oameni bolnavi ce sunt groşi sau stricaţi la minte şi copilăroşi. Că de veţi lua aminte cu gândul vostru la omul cel dinlăuntru şi de veţi cerceta gândurile şi mişcările minţii voastre, cu adevărat, nu veţi îndrăzni niciodată să ziceţi că vă împodobiţi şi ţineţi miruri şi altele faceţi, fără să aveţi vreun gând curvesc şi rău.

Şi este cu putinţă vreodată, fiind oameni pătimaşi, oameni ce au pline vinele de sânge, plini nervii de duh, şi oasele încărcate cu cărnuri grase, oameni fragezi, mâncând şi bând în toate zilele, oameni, în sfârşit obişnuiţi a se pleca la plăcerile trupului? Este cu putinţă, zic, astfel de oameni a se împodobi cu haine strălucitoare şi a se unge cu parfumuri scumpe, a întrebuinţa necuviincioase dresuri de prisos, a privi frumuseţile femeilor cu patimă şi cu iscodire, şi după aceasta să nu păcătuiască pe ascuns în inimă şi să nu se întine cu gânduri curveşti? Eu zic şi hotărăsc, că mai lesne le este lor a învia morţii, decât să întrebuinţeze nepotrivitele lucruri cele de mai sus zise şi să nu se plece la patimile curviei. Şi aceasta o zic, urmând dumnezeiescul Ieronim, care spune: Că a petrece cineva împreună cu femei şi a nu gândi la ele, este lucru mai preaslăvit decât a învia morţii.

Pentru aceasta, vă rog călduros, fraţii mei şi surorile mele întru Domnul, lăsaţi aceste dezvinovăţiri, cu care diavolul caută să piarză sufletele voastre şi încetaţi de la împodobiri, parfumuri şi dresuri, care au începutul de la mândrie şi slava deşartă. Căci, câte femei şi câţi bărbaţi fac acestea, din slava deşartă le fac, precum a zis Isaia: „Pentru că s-au înălţat fetele Sionului şi au umblat cu grumazi ridicaţi şi clipind din ochi şi cu păşitul picioarelor împreună târăsc hainele şi împreună joacă cu picioarele" (Isaia 3, 15). Acestea, zic îşi au începutul de la mândrie, iar sfârşitul lor ajunge la curvie şi preacurvie şi necurăţia trupului; şi temelia le este deşertăciunea şi zadarnica osteneală. Căci, dacă Solomon cel ce a cercat toate acestea, a zis: „Deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni" (Ecl. 1, 2), cine nu vede că şi dichisirile hainelor şi ungerea cu parfumuri şi altele care am zis şi acestea sunt deşertăciunea deşertăciunilor? Temeţi-vă aşadar, de certările pe care sfintele Sinoade ecumenice le hotărăsc asupra celor mai de sus şi înfricoşatele pedepse pe care le dă Dumnezeu celor ce întrebuinţează acestea şi încetaţi de la această neorânduială.

78. Ce certări iau cei ce se împodobesc

Dar sfântul Sinod ecumenic al 6-lea porunceşte să se îndrepteze cu certări, bărbaţii şi femeile care se ferchezuiesc şi-şi împletesc perii capului lor, spre vătămarea şi amăgirea celor ce-i privesc; şi dacă nu se îndreptează, îi desparte, zicând astfel în canonul 96 al lui: *„Cei ce întru Hristos prin Botez s-au îmbrăcat, au mărturisit a urma petrecerea lui cea în trup. Deci, pe cei ce au părul capului spre vătămarea celor ce-i văd, cu aflări de împodobire îl împletesc şi-l gătesc, şi amăgire din aceasta propun sufletelor celor neîntărite, cu certare potrivită părinteşte îi vindecăm... Iar dacă cineva afară de canonul acesta ar face, să se afurisească"*. Tot aşa şi sfântul şi ecumenicul Sinod al 7-lea supune certării pe Episcopii şi clericii care se împodobesc cu haine luxoase, sau se ung cu mirosuri; căci aşa zice în canonul 16 al lui: *„Deci, Episcopii sau clericii care se împodobesc pe sine cu haine strălucite şi luminate, aceştia trebuie a se îndrepta. Iar de ar stărui, să se dea certării. Aşijderea şi cei ce se ung cu mirodenii; iar certarea aceasta este: pe o săptămână să se afurisească, după al 27-lea canon al Sinodului 6, Ecumenic"*.

79. Ce pedepse iau cei ce se împodobesc

Însăşi Dumnezeu, nu încetează a pedepsi pe bărbaţii şi femeile ce se împodobesc şi ţin mirodenii şi întrebuinţează dresuri; câteodată, adică cu robii, iar altă dată cu moarte. Că aşa înfricoşează El prin proorocul Isaia, să smerească pe boieroaicele Ierusalimului şi să le ia podoabele lor, iar în loc de binemirositoare parfumuri, să le împută cu praf puturos, în loc de brâiele cele scumpe, să le încingă cu funii; şi în loc de împodobirea capului, să pleşuvească şi să râieze capetele lor, în loc de hainele cele roşii, să le îmbrace cu saci de păr: „Va smeri Dumnezeu pe doamnele, fetele Sionului şi Domnul va dezveli chipul lor în ziua aceea. Şi va lua Domnul mărirea îmbrăcămintei şi podoabele lor şi gătelele părului lor... Şi în locul mirosului celui frumos, va fi praf, şi în loc de brâu te vei încinge cu funie şi în locul podoabei celei de aur a capului, vei avea pleşuvie pentru faptele tale şi în locul hainei celei de porfiră, te vei îmbrăca cu sac" (Isaia 3, 17).

Aşa Ieremia plânge pe bărbaţii Ierusalimului cum s-au robit şi cei ce se împodobeau cu haine roşii şi binemirositoare, s-au îmbrăcat pe urmă cu haine împuţite şi defăimate, „Cei ce se apleacă în făşi, îmbrăcatu-s-au cu gunoi" (Plâng. 4, 5). Şi iarăşi: „Şi voi pierde de la ei glasul cel de bucurie şi glasul cel de veselie, mirosul cel de mir şi lumina din sfeşnic" (Ieremia 25, 10). Aşa cu moarte şi moarte necinstită şi osândită a pedepsit

Dumnezeu pe Izabela, pentru că s-a împodobit şi a pus dresuri pe faţă, iar Iu împăratul, îndată ce a văzut-o că s-a plecat pe fereastră înfrumuseţată ca să-l vază, a poruncit şi a aruncat-o jos şi sângele ei a stropit zidul şi caii au călcat-o şi câinii au mâncat trupul ei şi nimic n-au lăsat fără numai capul şi oasele mâinilor şi ale picioarelor; pentru aceea nici oasele ei nu s-au îngropat, ci au rămas afară pe pământ defăimate ca un gunoi. „Şi va fi trupul cel mort al Izabelei ca gunoiul pe faţa ţarinei în câmpul Israil, ca să nu mai zică cineva: aceasta este Izabela" (4 Împ. 9, 37).

Aţi auzit, voi bărbaţilor, care vă împodobiţi, sub ce pedepse cădeţi? Aţi auzit, femeilor, care puneţi dresuri pe faţă, ce osândă luaţi? Deci, nu vă mai faceţi şi voi alte Izabele, pentru ca nici osânda morţii ei să nu o luaţi. Ce faceţi neînţelegătorilor bărbaţi şi neînţelegătoarelor femei? Împodobiţi trupul şi ungeţi tina cu mirosuri? Trupul cel prea puturos şi împuţit, trupul carele îşi are începutul lui din stricăciune şi din rea putoare? Trupul care şi viu fiind, este ca un sicriu puturos şi după moarte atât de prea puturos se face, încât nu sunt de potriva acestei putori toate privăţile din lume. O, mare neînţelegere! într-adevăr, voi cu acestea pe care le săvârşiţi, vă arătaţi că voiţi a încerca să faceţi cu putinţă pe cele ce sunt cu neputinţă parimiei, adică: Să spălaţi tina, să aduceţi apă cu ciurul, să scoateţi apă din vas găurit, să împletiţi funie din nisip şi altele asemenea. Pentru aceea, veniţi-vă în simţiri şi încetaţi de la astfel de zadarnică silinţă.

80. Împodobirile sunt nepotrivite creştinilor celor ce-şi petrec viata în pocăinţa

Toată viaţa creştinilor, fraţii mei, este viaţă de pocăinţă, viaţă de plângere şi de întristare; iar pocăinţei şi plângerii, sunt străine cu totul şi nepotrivite împodobirile hainelor, ungerea cu mirosuri şi dresuri; pocăinţei şi întristării sunt potriviţi sacii de păr şi cenuşa şi alte rele pătimiri ale trupului. Aşa David, când se pocăia purta sac: „Iară eu când mă supărau aceia, m-am îmbrăcat cu sac" (Ps. 34, 12). Şi Ahav când s-a umilit şi s-a pocăit pentru cuvântul pe care l-a auzit de la proorocul Ilie a purtat sac şi a postit: „Şi dacă a auzit Ahav cuvintele acestea, şi-a rupt hainele sale, şi a încins sac peste trupul său şi a postit (3 Împ. 21, 27). Aşa Ninevitenii, când s-au pocăit, au purtat sac şi au aşternut cenuşă. „Si împăratul s-a sculat de pe scaunul său şi s-a dezbrăcat de hainele sale şi s-a îmbrăcat cu sac şi au şezut în cenuşă... Şi s-au îmbrăcat cu saci oamenii" (Iona 3, 6).

81. Hristos haine sărăcăcioase a purtat

Ah! aşa şi creştinii cei de astăzi trebuiau să facă şi pentru viaţa lor cea în pocăinţă şi pentru robia ce o sufăr[24], cu care se cercetează în toate zilele sub tiranicul jug al robiei, se cădea ca nişte înţelepţi să nu caute împodobiri şi luxuri, ci mai cu seamă să se îmbrace cu saci, să şază pe cenuşă, să plângă şi să se întristeze, pocăindu-se pentru răutăţile pe care le fac; măcar cel puţin prin aceste rele pătimiri să milostivească pe Dumnezeu şi să-L înduplece spre milă ca să-i slobozească de tiranie. Fiindcă, om robit şi om împodobit, sunt două lucruri protivnice unul altuia şi nepotrivite; şi las să zic că împodobirile creştinilor, pornesc şi pe vrăjmaşii lor tirani să le pizmuiască şi să-i tiranisească mai mult. Iar dacă creştinii nu voiesc să poarte sac, după cum cere viaţa lor cea în pocăinţă şi în robie, cel puţin trebuie să poarte haine cucernice, smerite, defăimate şi sărace, precum se cuvine creştinilor ucenicii lui Hristos. Căci şi Hristos al nostru dulcele învăţător şi începătorul şi săvârşitorul mântuirii noastre, astfel de haine sărace şi smerite a purtat în viaţa Sa. Că haina Domnului era de pânză, ţesută de sus până jos, o haină defăimată şi sărăcăcioasă, pe care obicinuia să o poarte Galilienii cei săraci; după cum zice Sfântul Isidor Pilusiotul,

[24] Aici autorul zice pentru robia Grecilor de sub jugul Turcilor. (Nota trad.).

scriind către un oarecare: *„Cine nu ştie de haina cea defăimată pe care o întrebuinţează Galilienii cei săraci, şi pe care chiar cu bucurie o poartă”?* Şi la sfârşit zice: *„Deci dacă râvneşti la aceste fapte, imită haina cea smerită a lui Iisus; pentru că luxul este al moliciunei şi neghiobiei cei de aici, şi nu al purtărei de lumină cel de sus”* (Ep. 74).

82. Încheiere

Sfârşesc, pecetluind cuvântul meu cu o frumoasă istorie, pe care o aduce dumnezeiescul Grigorie de Nyssa, în cuvântul cel către Armonie, în care dovedeşte care este chemarea creştinilor.

În Alexandria, era un om făcător de scamatorii, care trăgea după el urşi, maimuţe şi alte sălbătăciuni ca acestea şi pe care învăţându-le să joace, cu acestea aduna pe oameni şi-i făcea să se minuneze, să se veselească şi să râdă. Deci, într-una din zile avea o maimuţă împodobită cu haine strălucite, purta pe cap o mască de om, care juca şi se îndoia atât de cu înlesnire, încât făcea pe oamenii ce priveau să rămâie uimiţi şi să socotească că îi adevăr este om. Unul însă — dintre privitori — voind să facă poporul să râdă şi să arate că ceea ce se vede, este maimuţă şi nu om, aruncă înaintea maimuţei câteva migdale şi alte de acestea care sunt foarte plăcute maimuţelor. Iar maimuţa văzând acestea, a uitat că era îmbrăcată strălucit ca un om şi aducându-şi aminte de firea ei, îndată alergă la migdale şi fiindcă era îmbrăcată faţa ei şi nu putea să le mănânce, a sfâşiat cu unghiile masca ce purta şi a aruncat hainele cele împodobite; iar cei ce priveau, văzând că aşa degrabă s-a schimbat şi în loc de om s-a arătat maimuţă, s-au pornit la râs şi hohot.

„Iar maimuţa fără să zăbovească de loc, când a văzut migdalele risipite înaintea ei, uitând locul unde juca şi baterea în palme şi podoaba hainelor ei, năvălind asupra migdalelor, şi cu ghearele aduna cele de faţă. Şi ca să nu-i facă piedică masca la gură, a sfâşiat-o degrabă cu unghiile, şi a făcut bucăţi acel chip prefăcut ce o împodobea, încât a pornit spre râs pe privitori. Şi în loc de laude şi de aplauze, s-au arătat de râs fără de masca ce-i acoperea oasele” (Tomul 3).

Ah! eu mă tem, că tot aşa au să păţească şi câţi bărbaţi şi femei poartă acum haine împodobite. Fiindcă ei îndată ce după moarte vor arunca podoabele hainelor dimpreună cu toată fala acestei lumi deşarte şi se vor arăta în ziua judecăţii înaintea priveliştii a toată lumea, goi de orice podoabă şi despuiaţi, atunci, câţi îi vor vedea aşa goi şi lipsiţi de cele mai dinainte podoabe, au să-i râdă ca pe nişte neînţelepţi şi nebuni, pentru că s-au silit să-şi împodobească trupul lor în această viaţă trecătoare cu străine şi lumeşti podoabe, iar sufletul l-au lăsat gol de fapte bune, care sunt chiar frumuseţea creştinilor celor adevăraţi, iar dreptul şi înfricoşatul Judecător, are să-i certe şi să le zică la fiecare: „Prietene, cum ai intrat aicea, neavând haină de nuntă”. (Matei 22, 12); ai împodobit trupul tău şi cum n-ai împodobit şi sufletul? Ai cheltuit vremea vieţii tale la grijirea şi bună podoaba trupului tău şi cum n-ai întrebuinţat măcar puţină vreme la grija şi împodobirea sufletului? Tu eşti creştin şi cum de nu eşti îmbrăcat în podoaba ce se cuvine a fi purtată de creştinii, care este urmarea vieţii Mele şi lucrurile cele bune? Legati-i mâinile şi picioarele lui şi aruncaţi-l întru întunericul cel mai din afară. „Atunci a zis împăratul slujitorilor: Legându-i lui mâinile şi picioarele, luaţi-l pe dânsul şi-l aruncaţi întru întunericul cel mai dinafară, acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor” (Matei 22, 13).

O, ticăloasă nenorocire! O, osândă şi pedeapsă veşnică! Pe care ca să nu o pătimiţi şi voi, fraţii mei creştini şi surorile mele, lăsaţi deşartele împodobiri ale muritorului şi mâncatului de viermi trup şi banii ce îi cheltuiţi la hainele cele strălucite, împărţiţi-i milostenie la săraci, ca să cumpăraţi cu ei o împărăţie cerească. Grijiţi-vă deci, numai şi numai cum să împodobiţi pe nemuritorul şi cinstitul vostru suflet. „îmbrăcaţi-vă, precum zice Pavel, ca nişte aleşi ai lui Dumnezeu, sfinţi şi iubiţi, întru milostivirile îndurărilor, întru bunătate, întru smerenie, întru blândeţe, întru îndelunga răbdare”

(Coloseni 3, 12), „să lepădăm dar lucrurile întunericului, şi să ne îmbrăcăm în arma luminii" (Romani 13, 12). „Şi noi fii ai zilei fiind, să fim treji, îmbrăcându-ne în haina credinţii, şi a dragostei, şi în coiful nădejdii de mântuire" (II Tesalonicieni 5, 8). Pentru că hainele cele luminate şi înfrumuseţate ale trupului, împreună cu moartea le veţi arunca, ca şi maimuţa aceea şi le veţi lăsa aici ca pe nişte străine şi de prisos. Iar aceste îmbrăcăminţi, le veţi lua împreună şi după moarte, ca pe nişte cuviincioase şi potrivite creştinilor. Şi cu acestea veţi intra în bucuria şi împărăţia Domnului, îmbrăcaţi adevărat cu haină vrednică de nunta cerului. Fie ca noi toţi să dobândim această haină, în Hristos Iisus Domnul nostru, căruia slava şi stăpânirea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

CUVÂNT VI
Care cuprinde, că nu se cuvine creştinilor să joace: domino, cube, cărţi, lupte, alergări şi nici alte asemenea jocuri; nici chiar să privească asemenea jocuri sau orice fel de spectacole.

PRECUVÂNTARE

Mai scump decât timpul, nu este alt lucru; şi iarăşi: nu este altceva mai ieftin decât timpul. Nu este altceva mai scump, întâi, fiindcă, câte lucruri, deşi le va pierde cineva, aur, argint, cinste şi slavă, sau îndulciri ale trupului, este cu putinţă iarăşi a le căpăta. Dar timpul, odată pierdut, nu este cu putinţă să-l mai apuce în mâinile lui a doua oară; precum a zis Teologul Grigorie: „Lupta aceasta ne cheamă pe noi să ne apucăm de ea cu sârguinţă... şi să n-o lăsăm pe viitor; nici să pierdem vremea care este cu neputinţă a o mai dobândi" (Cuvânt la Exisotin)[25]. Asemenea şi dumnezeiescul Hrisostom: „Mai mult se cade a defăima orice lucru decât vremea; căci de vei cheltui aurul, vei putea iarăşi să-l câştigi; iar de vei pierde vremea, cu greu este a o mai căpăta" (Omilia 58, la cea de la Ioan). Iar cauza este, pentru că toate celelalte lucruri îşi au firea şi fiinţa lor în oarecare stare şi aşteptare; dar vremea îşi are firea ei în oarecare neîncetată mişcare şi curgere şi vărsare, încât, numai abia ajunge să vie întru a fi, şi îndată se şi strică şi se supune întru a nu fi.

Şi **al doilea,** pentru că, cu timpul poate cineva să răscumpere tot Cerul şi împărăţia cea din cer, poate să dobândească darul lui Dumnezeu, să se facă fiu al lui Dumnezeu şi să se unească cu Dumnezeu; şi cuprinzător a zice, poate să se facă omul cel muritor, — după dar şi punere — Dumnezeu.

Şi iarăşi: Nu este alt lucru mai ieftin astăzi decât timpul; deoarece, creştinii cei de acum, de toate celelalte se întristează, le pare rău şi le scumpesc şi cu mare nevoie le lasă din mâinile lor; dar timpul care este atât de scump şi prea cinstit, atât de ieftin îl au, încât îl cheltuiesc fără părere de rău, la zadarnicele şi deşartele lucruri, adică: la domino, la cube, la cărţi, la alergări de cai, la teatre, la circuri şi la alte asemenea distracţii. Şi pentru aceasta se aseamănă şi ei cu neînţelegătorul acela German, care, după cum scriu istoricii găsind piatra cea preţioasă de diamant, pe care o avusese Carol Ducele Burgundiei, care piatră, pentru mărimea ei colosală ce o avea, era o comoară mare şi adunată, mai pre sus de orice preţ. Această piatră, zic, de mult preţ, găsind-o acela, n-a cunoscut cât costă, şi dispreţuind-o ca pe o piatră simplă, a vândut-o pentru o ploscă de vin. Sau mai bine a zice, creştinii de astăzi, care nu cunosc cât de scumpă este vremea pe care le-a dăruit-o Dumnezeu, sunt asemenea necuvântătorului cocoş de care scrie Esop: care scurmând într-o baligă şi găsind un diamant scump, a zis: că era mai bine pentru el dacă găsea un grăunte de orz, decât o piatră aşa de preţioasă; schimbând adică un lucru preţios, cu unul fără preţ şi unul prea scump, cu unul prea ieftin.

Creştinii, auzind pe proorocul Isaia, că Domnul „degrabă vine şi nu va zăbovi" (Isaia 14, 1), şi pe Avacum: „Venind, va veni şi nu va întârzia" (2, 3); cu toate acestea, ei socotesc tot dimpotrivă, că Dumnezeu zăboveşte a veni, şi-şi cheltuiesc vremea vieţii lor privind la jocurile altora.

[25] Dregător sau controlor de cântare şi impozite.

Creştinii, auzind pe înțeleptul Sirah poruncindu-le: „Adu-ți aminte omule, că moartea nu zăboveşte” (Sirah 14, 12); adu-ți aminte că urgia lui Dumnezeu este aproape ca să te ajungă. „Adu-ți aminte că mânia nu va zăbovi” (Sirah 7, 17); totuşi ei îşi închid urechile ca aspida şi nu ascultă poruncile pe care le zice Duhul Sfânt, ci socotesc că moartea este foarte departe de ei şi că urgia lui Dumnezeu întârzie să vie asupra lor şi aşa cheltuiesc fără socoteală vremea cea scumpă care le-au dăruit-o Dumnezeu spre a se pocăi ca să poată scăpa de urgia lui Dumnezeu, la priveliştile cele vătămătoare de suflet ale jocurilor, ale măscăricilor şi altele asemenea.

O! mare înşelăciune, cu care diavolul râde şi înşală pe oamenii creştini cei de acum şi-i face să se muncească sufletele lor! Pentru aceasta şi eu am hotărât astăzi să mustru această înşelăciune şi să arăt răutățile pe care le pricinuiesc jocurile de mai sus şi celor ce joacă şi celor ce privesc; şi prin urmare să dovedesc că, creştinii nu se cade nici să joace de acestea, nici să le privească şi iată încep.

83. Jocurile pricinuiesc tulburări celor căsătoriți

Întâi, jocurile pricinuiesc nelinişte, tulburări şi neînțelegeri între cei căsătoriți; pricinuiesc despărțiri între părinți şi fii şi izgoniri fiilor şi slujitorilor din casa părinților şi stăpânilor lor; şi aceasta o dovedeşte dumnezeiasca Scriptură în cap. 21 al Facerii, unde vedem că, pentru jocul lui Ismail cu Isaac, i-a părut rău Sarrei şi pentru aceasta a înduplecat pe Avraam să alunge din casa lui pe Ismail dimpreună cu mama sa Agar, slujnica lui Avraam; „Şi văzând Sarra pe fiul Agarei Egiptencei, care se născuse lui Avraam, jucându-se cu Isaac fiul său, a zis lui Avraam: goneşte pe slujnica aceasta, şi pe fiul ei... Şi foarte greu s-a părut cuvântul acesta înaintea lui Avraam pentru fiul său Ismail” (Facerea 21, 9). Iată o însoțire cea mai paşnică şi cea mai cu dar dăruită de la Dumnezeu şi binecuvântată, în ce întărâtare a venit din pricina jocurilor.

84. Jocurile pricinuiesc războaie şi ucideri

Al doilea, jocurile acestea nasc pârâciuni unul asupra altuia, războaie şi în cele din urmă, ucideri şi vărsări de sânge. Şi acestea se dovedesc din istoria cap. 2. la a doua a împăraților, unde citim: Odată, s-a întâmplat de s-au întâlnit la izvorul Gavaonului, cei doi Generali: Avenir generalul lui Memfivoste fiul lui Saul cu voinicii săi şi Ioav generalul lui David, cu Avissa şi Assail frații lui şi cu ceilalți voinici ai săi. Dar şezând ei acolo, a zis Avenir: Să se scoale voinicii şi să joace înaintea noastră spre a face o îmbucurătoare privire: „Şi-a zis Avenir către Ioav: să se scoale voinicii şi să se lupte înaintea noastră” (II Regi 2, 14). S-au sculat deci şi jucau; dar să vedeți ce nenorocit sfârşit au luat jocurile lor. Pentru că aici unde jucau, s-au pornit spre mânie, dintre care 12 voinici ai lui Avenir şi 12 ai lui Ioav, s-au ucis între ei. N-a ajuns răutatea numai până aici, că războiul şi uciderile s-au înmulțit mai mult. „Şi s-a făcut bătaie foarte în ziua aceea”(Acolo 17). Avenir văzând acestea, a fugit, iar Asail fratele lui Ioav, îl gonea din urmă şi fiindcă n-a voit să-l lase din goană, Avenir, pe dinapoi, l-a lovit cu lancea şi l-a omorât. Iar Ioav şi Avissa, văzând că s-a omorât fratele lor, gonea din urmă pe Avenir împreună şi pe voinicii lui; şi aşa s-au bătut până ce a apus soarele, încât din voinicii lui Avenir, s-au ucis 360, iar din ai lui Ioav, 19.

85. Jocurile nasc multe rele şi mai cu seamă cărţile de joc

Al treilea, jocurile nasc călcări de jurăminte, blesteme, cuvinte mincinoase, mânii, strigări, înjurături, ocări şi pe celălalt şirag şi lanţ mult împleticit al răutăţilor; iar mai ales, pe aceste răutăţi le pricinuiesc blestematele de Dumnezeu jocuri de cărţi. Pentru că cei ce joacă cărţi, O, Doamne miruieşte! şi cine va suferi să auză cum mănâncă Westernurile ca pe varză, după parimie? Cum se aprind de mânie şi se fac ca nişte nebuni şi îndrăciţi? Cum fără frică deschid gurile lor cele neastupate şi blestemă pe Dumnezeu, credinţa şi pe Sfinţi, mai cu obrăznicie de cât cei necredincioşi şi mai fără frică decât dracii? Cum înjură! Cum strigă! Cum se fac din ei alţii, din răutatea lor! Şi mai ales când nu câştigă, ci pierd şi păgubesc mulţime de averi! Ce să grăiesc mai mult? Într-atât de turbată aşezare ajung, cei ce joacă aceste jocuri şi mai cu seamă cărţile, încât ticăloşii, de bună voie se fac robi la alţii, se leagă şi se vând.

Aşa citim în „Teatrul Politic”, cap. 14, pag. 260, că Germanii ajunseseră demult în această necunoştinţă, că jucând ticăloşii cărţile cu atâta îndrăzneală, erau siliţi ori să câştige, ori să piarză, încât voiau să se lipsească şi de averile lor. Jucau, în sfârşit, în libertatea lor la cărţi şi cine ar fi fost biruit să piarză, se făcea rob celui ce câştiga, deşi ar fi fost tânăr, de bun neam şi tare, suferea însă, să fie legat şi să se vânză de către învingătorul său ca un rob. O, roduri otrăvitoare! O, ticălos sfârşit al jucătorilor!

86. Cei ce joacă, se numără dimpreună cu furii

Al patrulea, jocurile s-au făcut lângă acestea şi se tot fac pricină, de a se sui mulţi dintre oamenii cu rele năravuri şi destrăbălaţi la dregătorii politiceşti. Şi unul se face Guvernator, iar altul General, şi altul altă funcţie primeşte; şi prin urmare, din aceasta se întâmplă să se pustiască cetăţi şi oraşe, să se distrugă eparhii, se pierd multe suflete şi se pogoară în Iad. Pentru aceea găsim scris în istorii că, Enric împăratul Angliei şi pe cei prea nevrednici, i-a ridicat la ranguri, numai de ar fi ştiut să joace cu mândrie la cărţi. Pentru aceasta avea dreptate înţeleptul Aristotel, să numere împreună cu furii şi cu cei necivilizaţi şi excroci, pe cei ce joacă cărţi şi alte jocuri; aşa zicând: „Jucătorul în cube, tâlharul şi furul, nu sunt slobozi; pentru că sunt pungaşi (Etica Nicomahică, cartea 4); fiindcă în adevăr şi aceştia sunt tâlhari, ca să nu zic, că şi mai rău decât tâlharii. Deoarece hoţii şi tâlharii sunt arătaţi şi oricine se păzeşte de ei; iar cei ce joacă pentru câştig şi mai cu seamă jucătorii în cărţi, pe ascuns şi cu vicleşug răpesc banii oamenilor.

De aici, pornindu-se dumnezeiescul Hrisostom a zis: *„Jocurile, nu numai blestemuri, urgii şi pagube, dar şi alte răutăţi mai grele au pricinuit şi pricinuiesc. „Silinţa la jocul în cube, de multe ori a adus blestem, pagube, urgii, ocări şi alte milioane de acestea mai grozave”* (Cuvânt 15 Andriande). Citeşte şi cartea numită *„Mântuirea păcătoşilor”,* ca să vezi acolo, câte rele pricinuiesc, deosebit jocul cărţilor, las să zic că, aceste jocuri drăceşti, răcesc evlavia cea către Dumnezeu, răcesc dumnezeiasca frică, împuţinează dumnezeiasca dragoste şi fac pe acei ticăloşi care le joacă, de ajung în atâta nefrică de Dumnezeu şi neevlavie, încât să petreacă la acestea toată ziua, ba de multe ori, şi toată noaptea, iar la biserica lui Dumnezeu să nu se apropie nicidecum, nici la Vecernie, nici la Utrenie, nici la sfânta Liturghie, precum cere datoria creştinilor.

87. Câte vătămări capătă cei ce privesc la jocuri — Cum se mai numesc teatrele şi alergările de cai

Aceleaşi răutăţi pe care le pricinuiesc drăceştile jocuri celor ce le joacă şi le lucrează, le pricinuiesc şi celor ce stau de le privesc şi se bucură de aceste privelişti, fiindcă şi cei ce le privesc, asemenea îşi vatămă sufletul lor. Deoarece, văd acolo atâtea neorânduieli ruşinoase, atâtea chipuri curveşti, atâtea mişcări mânioase şi aud acolo atâtea cuvinte ruşinoase, atâtea blestemuri, atâtea cuvinte mincinoase, atâtea înjurături şi ocări şi simplu a zice, fiindcă cei ce privesc acestea, în toate simţirile primesc milioane de bolduri ale dulceţii şi vătămare în inima lor, prin care îşi ucid ticălosul suflet. Din cauza acestora, primesc mare răceală la evlavie şi dumnezeiasca frică, negrijire de poruncile lui Hristos şi ajung într-atâta nefrică de Dumnezeu, defăimare a mântuirii lor şi uitare de judecata lui Dumnezeu, încât auzind că toacă pentru Utrenie şi dumnezeiasca Liturghie, nu se duc la Biserica lui Dumnezeu, să se roage după datoria cea creştinească ce o au, că îndată ce se lumină de ziuă, aleargă la târguri şi la alergările de cai, ca să vază drăceştile jocuri, sataniceştile privelişti şi vânările fiarelor şi acolo îşi petrec tot timpul zilei până seara, fără rugăciune, fără cuvântul lui Dumnezeu, ca nişte necredincioşi şi păgâni.

O! şi cine nu va vărsa picături de lacrimi din inimă, văzând ticăloasa aşezare în care au ajuns creştinii? Pentru aceea cu toată dreptatea dumnezeiescul Hrisostom numeşte Ipodromul, sau locul unde aleargă caii: Drumul satanei, trupescul ipodrom al curviei, ba chiar să zic mai bine, priveliştea satanicescului drum (Cuvânt despre Ipodrom). Iar locul unde se joacă cube, domini, cărţi, aruncări cu mingea şi toate celelalte drăceşti jocuri, locul acesta, zic, îl numeşte Sfântul, şcoală de obşte a neînfrânării, gimnaz public al curviei şi preacurviei, scaun şi catedră al bolnavilor de ciumă, loc plin de orice boală, cuptor al Babilonului şi alte asemenea prea rele şi necinstite numiri. Şi pe lângă acestea mai zice că, nimic nu se folosesc creştinii din posturile pe care le fac în patruzecimi, dacă în timpul când postesc se duc şi privesc cele sus zise privelişti şi jocuri. *„Ce folos este postind să se suie la priveliştile fărădelegii, să intre în şcoala cea de obşte a curviei, în gimnaziul cel slobod al înverşunării, să şadă pe scaunul pierzătorilor? Căci scaun al pierzării şi gimnaz al înverşunării şi şcoală a curviei şi cu toate numirile cele de ruşine de va numi cineva locul cel de comedie, nu va greşi; pe locul cel prea rău acela şi plin de toate felurile de boli, pe cuptorul cel babilonesc; căci ca într-un cuptor, în teatru băgând diavolul cetatea, aşa de jos, o aprinde”* (Cuântul 2 pentru post).

88. Chiar şi moarte iau acei ce privesc jocurile

Voiţi să ştiţi că, şi cu moarte se pedepsesc, nu numai cei ce joacă jocuri şi fac teatre, precum am zis mai-nainte, dar încă şi cei ce stau de le privesc? Urmaţi-mi să mergem la Palestina. Aici se aflau într-o casă, ca la 3000 de bărbaţi şi muieri ai celor de alt neam, care mâncau şi mulţumeau dumnezeului lor Dagon, pentru că le-au dat în mâini pe vrăjmaşul lor Samson. Aici era şi viteazul acela şi nenorocitul Samson, orbit de amândoi ochii, pus înlăuntrul temniţei şi defăimat de toţi. Cei de alt neam însă, după ce au mâncat şi au băut şi s-au veselit, au poruncit să aducă pe orbul Samson din temniţă, ca să joace înaintea lor vreun joc, să rază de jocul lui şi să se bucure. Deci a venit Samson şi a jucat înaintea lor, iar ei l-au pălmuit peste obraz. „Şi a fost când se veselea inima lor, au zis: Chemaţi pe Samson din casa temniţei şi să joace înaintea noastră, şi au chemat pe Samson din temniţă şi a jucat înaintea lor, şi-şi băteau joc de el” (Judecători 16, 26).

Cei de alt neam, toţi bărbaţii şi femeile stăteau deasupra casei aceleia şi priveau pe defăimatul Samson cum juca jos între stâlpii casei, „Iar casa era plină de bărbaţi şi de femei, şi erau acolo toţi domnii celor de alt neam şi pe podul casei ca la vreo trei mii de bărbaţi şi de femei, care priveau, când batjocoreau pe Samson” (Acolo, 28). Dar acum să

vedeţi şi, ce ticălos sfârşit au luat cei care priveau jocul acesta. Nenorocitul Samson, acolo unde juca şi se defăima de cei de alt neam, şi-a adus aminte de vitejia lui de odinioară şi n-a suferit să fie batjocorit de aceia pe care el, de multe ori, i-a biruit şi i-a distrus; pentru aceea a plâns. Şi după ce a rugat pe Dumnezeu să-şi aducă aminte de el şi să-l împuternicească încă odată, ca să răsplătească celor de alt neam răsplătirea ce i-au dat-o, a îmbrăţişat cei doi stâlpi pe care sta toată casa aceea şi cu putere mare scuturându-i, a surpat toată casa şi aşa au murit toţi cei de alt neam, care priveau cu bucurie jocurile lui Samson. „Şi proptindu-se Samson a îmbrăţişat amândoi stâlpii cei din mijloc, pe care se proptea casa... Şi a zis Samson: „Sfârşească-se viaţa mea împreună cu cei din alt neam, şi plecându-se cu putere, a căzut casa peste domni şi peste tot poporul, care era într-însa" (Judecători 16, 30).

Aţi văzut fraţii mei creştini, câte rele pricinuiesc jocurile, atât celor ce joacă acestea, cât şi celor ce stau de le privesc? Aţi înţeles câte vătămări nasc priveliştile cele drăceşti: la suflet, la trup, la cinste şi la viaţă? Deci, încetaţi pentru dragostea lui Dumnezeu şi pentru dragostea mântuirii sufletelor voastre, de a mai juca acestea, şi fugiţi ca de foc de privirea lor. Căci, precum focul cel mare, nu arde numai pe cele ce se aflã într-însul, ci şi pe cei ce vor să se apropie de el, îi arde cu scânteile cele aprinse pe care le aruncă şi le împrăştie în aer. Aşa şi jocurile acestea şi teatrele, nu vatămă numai pe cei ce fac acestea, ci şi pe cei ce sunt acolo aproape de le privesc; şi deşi nu-i va arde desăvârşit, dar puţin oarece le arde sprâncenele, le aprinde părul, le orbesc ochii cu fumul lor şi le negresc feţele, adică, le vatămă toate simţurile şi le păgubesc sufletele lor.

89. Cei care dau bani la cei ce joacă, păcătuiesc

De aceea şi dumnezeieştii Apostoli, poruncesc creştinilor acestea: „Fugiţi deci şi de necuviincioasele privelişti; de teatre, zic şi de pompele Elineşti" (Aşez. cart. 2, cap. 62). Şi iarăşi: „Se cade a fugi însă şi de sărbătorile şi jocurile ce se fac la ele, căci cel credincios nu trebuie să se ducă la praznicile lor, fără numai spre a cumpăra câte sunt trebuincioase trupului şi folosesc sufletul, şi altele care sunt trebuincioase pentru întreţinere" (Ibidem).

Iar câţi dau şi bani la cei ce joacă şi cântă la teatre, aceştia foarte mult păcătuiesc, pentru că dau prilej pierzării acelor ticăloşi, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: *„Dă celui lipsit, şi nu da celui ce joacă, ca nu cu banii tăi să pierzi sufletul aceluia; că tu eşti pricinuitor pierzării lui pentru deşartă ta plată. Pentru că de ştia acela care joacă, că lucrul lui n-are nici un câştig, din început ar fi încetat de a-i întrebuinţa. Iar văzându-te pe tine că alergi şi baţi în palme la ei, cheltuind orice ai ca să-l priveşti; deşi n-ar voi să urmeze acestui meşteşug, o fac însă biruindu-se de pofta câştigului"* (Omilia 42, la Ioan).

90. Jocurile pun mari piedici la mântuirea creştinilor

Jocurile şi priveliştile, nu pricinuiesc numai răutăţi, căci pe lângă cele zise, pun mari împotriviri mântuirii creştinilor. Deoarece, vremea ce era să o cheltuiască la mântuirea lor, o petrec la lucrurile cele deşarte şi trecătoare. Drept aceea, iubiţii mei creştini, voi nu v-aţi zidit de Dumnezeu în această lume ca să jucaţi, ci ca să faceţi lucruri bune, iar pentru lucrurile acestea să moşteniţi împărăţia cerurilor; precum zice Pavel: „Că a lui făptură suntem zidiţi întru Hristos Iisus spre fapte bune, care mai-nainte le-a gătit Dumnezeu, ca să umblăm întru ele" (Efeseni 2, 19).

Voi, creştinilor, aţi crezut în Hristos, şi v-aţi botezat în numele Sfintei Treimi, nu ca să priviţi la teatre, ci ca să lucraţi poruncile Domnului, adică, să iubiţi pe Dumnezeu şi pe fraţii voştri; ca să hrăniţi pe cei flămânzi, să adăpaţi pe cei însetaţi, să îmbrăcaţi pe cei

goi, să primiți pe cei străini, şi ca să cercetați pe cei bolnavi şi pe cei din închisori. Voi, creştinilor, nu aveți voie de la Hristos şi de la Evanghelie, ca să trăiți în distracții, la teatre, şi să petreceți viața asemenea cu a păgânilor, căci astfel de viață, este o cale lată şi desfătată, care duce pe cei ce călătoresc pe ea, în pierzare, „Că largă este uşa, şi lată calea ceea ce duce în pierzare" (Matei 7, 13). Ci dimpotrivă, aveți poruncă să viețuiți o viață ferită de toate patimile, omorâtă de toate răsuflările şi de toate dulcețile lumii. Pentru că viața aceasta este o cale strâmtă şi necăjită, duce pe cei ce călătoresc pe ea, în viața veşnică. „Că strâmtă, zice, este uşa şi îngustă calea, care duce la viață" (Matei 7, 14).

Dar acum, de ce faceți toți cele contra acestora? Cum, voi socotiți că vi s-a dat această viață ca să vă îndeletniciți la desfătări şi ca să prăznuiți în toate zilele la alergări de cai, la lupte şi la teatre? după cum zice Solomon: „A socotit că viața noastră este jucărie şi traiul nostru târg de câştig" (Inț. 15, 12). Cum voi cei ce ați făgăduit lui Dumnezeu la sfântul Botez, să urâți toată pompa satanei, acum călcați făgăduința ce ați dat? şi iubiți iarăşi cinstea satanei, care sunt teatrele şi jocurile, după Dumnezeiescul Hristostom (Cuvâtul 20 Andriade). Ah! şi nu înțelegeți ticăloşilor, căci cu aceasta ce o faceți, vă asemănați cu câinele care-şi mănâncă vărsătura sa şi cu porcul care se întoarce iarăşi la cel dintâi noroi, cum zice Apostolul Petru: „Câinele s-a întors la borâtura sa, şi porcul scăldat la mocirla tinei" (II Petru 2, 22).

Ah! Eu mă tem, nu cumva are să zică şi pentru voi Apostolul Petru, acelea pe care le-a zis cândva şi pentru unii din cei asemenea păcătoşi, care călcaseră făgăduințele cele date lui Dumnezeu că adică, era mai de folos vouă să nu fi ştiut deloc calea dreptății şi a creştinătății, decât că ați cunoscut-o şi pe urmă o batjocoriți şi vă întoarceți iarăşi la răutățile voastre cele dintâi, „Pentru că mai bine era lor să nu fi cunoscut calea dreptății, decât după ce au cunoscut-o să se întoarcă înapoi de la sfânta poruncă ce li s-a dat lor" (II Petru 2, 21). Fiindcă voi creştinii cei ce cunoaşteți credința lui Hristos şi pe urmă o defăimați, să ştiți că mai mult aveți să vă munciți decât neamurile şi decât cei necredincioşi, care n-au ajuns să cunoască credința cea adevărată a creştinătății; precum a zis Domnul: „Cel ce a ştiut voia Domnului său, şi n-a gătit, nici a făcut voia Lui se va bate mult. Iar cel ce n-a ştiut şi a făcut cele vrednice de bătăi, se va bate puțin" (Luca 12, 47). Aceasta la fel înseamnă şi cea zisă de Solomon: „Că celui mai mic se îngăduieşte milă; iar cei tari, cumplit se vor certa" (Inț. 6, 6).

91. Împotrivire (obiecție) — Dezlegare

Dar ce răspund unii? Iată că sfântul Sinod ecumenic al 6-lea, în canonul 66, opreşte a nu se face alergări de cai şi teatre în săptămâna luminată. Asemenea şi canonul 70, din Cartagena, opreşte să se facă privelişti şi jocuri, atât în săptămâna luminată, cât şi în Duminici şi în Sărbători. Dintr-aceasta aşadar, se încheie că, teatrele nu se fac în zile de sărbători, iar în zilele lucrătoare nu sunt oprite de a se face; către aceştia, noi răspundem împătrit:

a) că acest sfânt Sinod ecumenic al 6-lea, în canonul 51 al lui, opreşte să nu se facă privelişti, nu numai în unele zile adică, să se facă, iar în altele nu; ci niciodată să se facă. Şi cu toată deplinătatea, acesta este cel mai de căpetenie scop al acestui sfânt Sinod, a nu se face adică de către creştini niciodată teatre sau jocuri. Că aşa zice în canonul 51 al lui: „Desăvârşit opreşte sfântul şi ecumenicul Sinod pe cei ce se zic mimi, şi teatrele acestora; dar apoi şi privirile vânaturilor, şi jocurile cele de pe scenă a se face".

b) însuşi sfântul Sinod din Cartagina, zice în canonul 17 al lui că, „pururea şi în tot locul să spuneți la toți creştinii, că nicidecum să nu se apropie şi să privească la locurile acelea unde sunt hule şi alte neorânduieli care se fac la teatre".

c) răspundem aceea pe care o zice Marele Vasile: „Că nici un lucru de sine prihănit, nu poate să se facă vreodată bun cu timpul, din care se face" (Hotar, pe

larg 20). Iar fiindcă teatrele şi jocurile sunt de sine, osândite, prin urmare, nici cele făcute în zilele de lucru nu sunt lăudate şi bune.

d) şi cea din urmă, zicem graiul Părintelui nostru Hrisostom: adică, dacă teatrele sunt lucruri bune, fie să se facă totdeauna; iar de sunt rele, să nu se facă niciodată. „Deci, dacă este rău, niciodată să se facă; iar de este bun, pururea să se facă” (Omilia 12, la cea I către Corinteni).

92. Jocurile nu sunt ale bărbaţilor, ci ale pruncilor

Jocurile, fraţilor, sunt petreceri ale copiilor şi fetişoarelor celor mici, care, pentru nevârstnicia lor, au mintea nesăvârşită şi copilărească şi socotesc de mare fericire a lor şi bucurie, a juca diferite jocuri, precum este scris la Zaharia: „Şi uliţile cetăţii Ierusalim se vor umplea de prunci şi de fete, jucându-se în uliţile ei” (Zaharia 8, 5). Iar a bărbaţilor celor desăvârşiţi şi bătrâni este, a defăima aceste copilăreşti jocuri ca pe nişte de nimic şi vrednice de defăimat şi nepotrivite minţii cei bărbăteşti şi, a cugeta însă cu mintea şi a căuta cu voinţa cele mari şi în alte isprăvi ale faptelor bune, şi vrednice de împărăţia cerurilor, precum zice Pavel: „Când eram prunc, ca un prunc grăiam, ca un prunc cugetam, ca un prunc gândeam; iar dacă m-am făcut bărbat, am lepădat cele pruncești” (I Corinteni 13, 11).

Aşadar, câţi bărbaţi şi câţi bătrâni joacă jocuri, nu arată alta, decât că sunt cu mintea pruncească, sunt copilăroşi la minte şi nedesăvârşiţi la cuget. Şi chiar este potrivit a zice cineva pentru dânşii, cea zisă de Domnul pentru Iudei: „Şi cu cine voi asemăna pe neamul acesta? Asemenea este copiilor celor ce şed în târg? (Matei 11, 16). Şi cu adevărat. Ce ruşine! Ce necuviinţă! Ce lucru îngrozitor este a vedea cineva un creştin, bărbat desăvârşit cu vârsta şi bătrân cu barba albă, să şază în uliţi toată ziua, în prăvălii şi cârciumi şi să joace: domino, table, cube, cărţi şi alte copilăreşti jocuri! Să se laude cu acestea şi să se bucure, precum se bucură şi copilul! Să strige şi să răcnească ca Gotul, să alerge şi să sară ca tigrii; să chibzuiască cum ar birui pe tovarăşul lui de joc ca şarpele; să înjure şi să se înjure ca un rob şi să vieţuiască o viaţă nepăsătoare ca un necredincios! O, mare batjocură! O, nesuferită ruşine a creştinismului! Şi cum aceşti ticăloşi creştini vor putea să mai sfătuiască pe cei mai tineri, să nu joace şi să nu facă neorânduieli, deoarece ei sunt mai bătrâni şi se fac acelora, cu lucrul, pildă rea? Milostiv, milostiv, fii Dumnezeule! Fiindcă astăzi cu drăceştile jocuri şi cu sataniceştile spectacole, joc şi teatru s-au făcut sfânta viaţă a creştinilor. Pentru aceea Elinii, Iudeii, Turcii şi ceilalţi necredincioşi şi păgâni, văzând acestea şi altele asemenea care se fac de către creştini, îi fac să hulească bunul şi sfântul nume al creştinismului cu care ne-am chemat; precum zice Iacov, fratele lui Dumnezeu: „Au nu ei hulesc numele cel bun, care s-a chemat peste voi”? (Iacov 2, 7).

Însă precum îndeobşte, creştinii cei de astăzi, aflându-se în mare nevoie, să facă una din două; ori să înceteze de acum înainte de a mai juca jocuri şi de a mai privi la spectacole, iar dacă nu încetează nu sunt vrednici a se mai numi creştini. Pentru că cel ce voieşte să se numească cu numele lui Hristos, şi să se zică creştin, se cade a fi departe de orice nedreptate şi păcat, departe de orice joc şi privire; că aşa porunceşte apostolul Pavel: „Să se depărteze de la nedreptate tot cel ce numeşte numele lui Hristos” (II Timotei 2, 19). Pentru ce? Ca nu cu reaua şi răzvrătita viaţă ce trăieşte, să facă a se huli numele lui Dumnezeu şi învăţătura dumnezeieştei Evanghelii şi iarăşi acest Pavel zice: „Ca să nu se hulească numele lui Dumnezeu şi învăţătura” (I Timotei 6, 1).

93. Împotrivire (obiecție) şi Dezlegare

Dar cum se dezvinovățesc unii? Mă duc să joc puțin sau să privesc pe cei ce joacă, ca să treacă vremea. Ce zici omule, ori şi cine ai fi tu care pricinuieşti acestea? Te duci să joci ca să treacă vremea? Şi pentru aceasta, ți-a dat Dumnezeu vremea, ca să o cheltuieşti la jocuri? Pentru aceasta ți-a dăruit viața, ca să o petreci la teatre? Şi nu găseşti alt lucru bun ca să-ți treci vremea cu el, decât cu neorânduielile şi necuviincioasele jocuri, cu care întristezi pe Dumnezeu şi-L întărâți? O, vai de nebunia şi neînțelegerea ta! Că de ai fi ştiut ticălosule cât este de scumpă vremea aceasta, care tu iubeşti a o cheltui la lucruri deşarte şi păcătoase, atât ai fi economisit-o, încât n-ai fi voit să cheltuieşti dintr-însa la jocuri nici măcar un singur minut.

Vremea acestei vieți ți-a dăruit-o Dumnezeu, frate, 1) ca să-ți aduci aminte de păcatele pe care le-ai făcut şi L-ai întristat şi să te pocăieşti pentru ele şi să ceri iertare; 2) ca să cugeti de înfricoşatul ceas al morții şi de silnica despărțire ce o va lua sufletul tău de trup; şi să plângi şi să suspini, rugând pe Dumnezeu ca să te izbăvească din mâinile dracilor în ceasul cel înfricoşat; 3) ca să-ți aduci aminte de înfricoşata judecată a lui Dumnezeu, şi de răspunsul ce-l vei da acolo pentru toate gândurile tale, pentru cuvinte şi pentru toate lucrurile tale; 4) ca să-ți aduci aminte de munca ce va să fie, care o vor lua păcătoşii în focul cel veşnic, din care nu se vor izbăvi niciodată; şi 5) ca să-ți aduci aminte de fericirea şi împărăția cea viitoare, de care se vor învrednici drepții în ceruri în vecii vecilor.

Acestea socoteşte-le, de acestea adu-ți aminte, acestea cugetă-le, care sunt folositoare sufletului tău, ca să treacă vremea şi ceasul. Îți zic ție şi alta: Când voieşti să treacă vremea şi ceasul, ia în mâini vreo carte folositoare de suflet şi citeşte — dacă ştii carte, — iar dacă nu ştii, roagă pe vreun frate care ştie, ca acela să citească şi tu să asculți. Voieşti să treacă vremea şi ceasul? Lucrează vreo poruncă a lui Hristos, du-te să vezi vreun bolnav, ca să-l mângâii cu cuvântul; iar dacă poți să-l ajuți şi cu lucrul. Du-te înlăuntru în sfânta biserică, sau şi în Artica Biserici, şi aici priveşte cu luare aminte sfintele Icoane, şi închină-te lor cu evlavie. Dă o privire cu evlavie în sfântul Altar, şi gândeşte cum aici înlăuntru se jertfeşte Fiul lui Dumnezeu în fiecare zi, tainic, pentru ca să te hrănească şi sfințească prin Dumnezeiasca împărtăşire. Gândeşte cum că biserica cea pământească este închipuirea cerului, şi aici se află nevăzute cetele îngerilor cele cereşti, şi ale sfinților, şi acolo aflându-te, roagă-te lui Dumnezeu ca să te miluiască. Strigă din adâncul inimii şi zi: „Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu miluieşte-mă”; fă şi câteva metanii, sau şi închinăcini câte poți.

Voieşti să treacă vremea şi ceasul? Priveşte zidirile lui Dumnezeu: Cerul, Soarele, Luna, Stelele, Pământul, lemnele, dobitoacele, marea, peştii şi toate celelalte, cât sunt de frumoase! Cât de bine întocmite! Cât de bune! Cât de puternice! Slăveşte şi mulțumeşte ziditorului Dumnezeu, care le-a zidit pentru bunătatea Sa şi pentru dragostea ta. Acestea sunt sfintele jocuri — ca să zic aşa — la care se cuvine să te îndeletniceşti fratele meu, ca să treacă vremea. Acestea sunt privelişti sfințite, lăudate şi potrivite chiar pentru creştini, pe care se cuvine a le privi ca să treacă vremea şi nu jocurile cele sataniceşti şi spurcate şi necurate; nu teatrele cele defăimate şi drăceşti, cele potrivite la Elini şi la păgâni; la care să nu doreşti niciodată să cheltui nici măcar un singur moment din vremea vieții tale.

94. Lumea aceasta este târg (bâlci)

Lumea aceasta, frații mei creştini, este ca un praznic (târg) şi vremea vieții oricărui om, este vremea cea îndemânatecă ca să cumpere de la praznicul acesta diferite mărfuri, şi

cu acestea să câştige şi să se facă bogat şi neguţător mare. Aşa Domnul când a dat zece mşiţnas[26] la cei zece slujitori ai lui, le-a poruncit să neguţătorească şi să câştige până ce va veni la a doua venire a lui. „Şi chemând zece slugi ale sale le-au dat lor zece mnas, şi au zis către ei: Neguţătoriţi până ce voi veni" (Luca, 19, 13). Aşa Teologul Grigorie, într-un glas cu cuvintele Domnului, praznic numeşte viaţa aceasta şi neguţătorie, câştigul pe care îl face cineva în vremea vieţii sale.

„Viaţa aceasta, praznic să o socoteşti,
Din care poţi câştig să neguţătoreşti;
Schimbă pe cele mici cu cele mari
Iar pe cele trecătoare, cu cele vecuitoare".

Drept aceea, precum cel ce merge la praznic, de va umbla încoace şi încolo şi va pierde vremea cu lucruri deşarte, care era să o neguţătorească şi să o câştige, când se va risipi praznicul, se va întoarce la casa lui gol de orice câştig şi negustorie. Aşa şi cel ce cheltuieşte vremea vieţii sale la jocuri, la teatre şi la alte lucruri nefolositoare şi deşarte, când va veni moartea, se află ticălosul gol şi sărac de orice bogăţie duhovnicească şi de orice câştig al faptelor bune. Pentru aceeaşi iarăşi a zis Teologul de mai sus:

„Iar de va trece vremea, alta nu mai ai".

Şi Marele Vasile: „Nimeni după risipirea praznicului nu neguţătoreşte, nici după luptă venind, nu se încununează, nici după război venind, nu se arată viteaz" (*Cuvânt pentru cei bogaţi*). Atunci şi el, nu numai că are a se căi, fiindcă şi-a cheltuit vremea vieţii la cele deşarte, dar şi osândă mare va lua de la Dumnezeu pentru că nu şi-a neguţătorit bine vremea pe care i-a dăruit-o ca să capete veşnicul câştig al mântuirii lui.

95. Ce va zice, cel ce-şi cheltuieşte toată vremea vieţii sale la jocuri

Ah, unde este acum? — va striga nenorocitul, — unde este acum acea vreme scumpă pe care o aveam în mâinile mele şi am cheltuit-o la jocurile cele deşarte şi spurcate? Unde sunt acum acele ceasuri scumpe, zile şi săptămâni, luni şi vremi şi înconjurări de ani, pe care mi le-a dăruit Dumnezeu ca să lucrez poruncile Lui şi să-i slujesc în această lume, ca să fi câştigat acum viaţa cea veşnică? Iar eu le-am cheltuit spre a privi sataniceştile teatre şi spectacole? O! vai de mine, vai de mine! Cum m-am amăgit! Cum m-am înşelat nepriceputul şi am pierdut atâta vreme a vieţii mele, — din care acum, dacă mi-ar da puţine zile, aş putea să mă pocăiesc şi să capăt Raiul! Ah! Dar aceasta a se face, nu este cu putinţă niciodată; căci vremea cea trecută, nu se mai întoarce înapoi, precum scrie în sfântul Apocalips: „Vremea nu se mai întoarce încă" (Apoc. 16)[27].

96. Ce va zice Dumnezeu celui ce-şi cheltuieşte vremea vieţii sale la jocuri (distracţii)

Cele de mai sus, pe de o parte, are să le zică acel ticălos; iar pe de alta Dumnezeu are să-i ceară socoteală cu amănuntul pentru vremea pe care a cheltuit-o rău: }i-am dăruit,

[26] O monedă 100 drahme.
[27] Pentru aceea filozofii cei din vechime, obişnuiau să zugrăvească vremea şi timpul ca pe un tânăr, înaintea feţii lui având păr, iar `napoia capului (la ceafă) fiind pleşiv şi gol, ca să arate cu ghicitura aceasta, că atunci numai poate să întrebuinţeze cineva şi să prinză vremea, când vine înaintea lui; iar după ce va trece şi va întoarce spatele, a o mai prinde şi întrebuinţa, nu se mai poate.

— are să-i zică dreptul Judecător— ți-am dăruit nemulțumitorule şi nepriceputule om, atâtea zile bune şi atâta vreme scumpă a vieții; se cuvenea însă, a o cheltui la slujirea mea şi la lucrarea poruncilor mele, ca să câştigi cu ea veşnică mântuire; iar tu ai cheltuit-o spre a juca la jocuri şi a privi la teatre, şi cu acestea ți-ai câştigat pierzare sufletului tău. Deci, fiindcă tu te-ai arătat slugă vicleană, şi ai netrebnicit darul vremii, ce ți-am dăruit, iată poruncesc slujitorilor mei, să te arunce întru întunericul cel mai din afară şi acolo să te osândeşti, „unde este plângerea şi scrâşnirea dinților" (Matei 25, 30). Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom în unire cu cele de mai sus zise, pe cei ce cheltuiesc vremea vieții lor la teatre, şi tot aşa zice că, are să le ceară Dumnezeu socoteală, fiindcă şi-au cheltuit rău vremea vieții lor, că aşa glăsuieşte acea frumoasă limbă: „Dumnezeu ți-a pus hotar vieții ca să săvârşeşti poruncile Lui; iar tu cel ce o cheltuieşti la cele deşarte, în zadar şi de nici un folos, întrebi încă, care este paguba? Şi dacă simplu şi cum s-ar întâmpla cheltuieşti puțini bani, acest lucru îl socoteşti de pagubă; iar când pierzi toate zilele tale la voile drăceşti, socoteşti că nu faci nimic fără rânduială? Se cădea a cheltui toată viața ta în litanii şi rugăciuni... Iar dacă vremea aceasta nu o vom cheltui cum se cuvine, ce răspuns vom da când vom merge acolo? Că ne va zice Dumnezeu nouă: V-am dat vreme, zice, spre a învăța meşteşugul evlaviei, deci pentru ce ați cheltuit-o aşa de cu nepăsare la cele deşarte?" (*Omilia 58, la cea de la Ioan*).

97. Vremea vieții noastre este puțină spre câştigarea săvârşirii şi a fericirii

Voi creştinii mei, socotiți că vremea vieții voastre este atât de multă încât ar fi de ajuns să cheltuiți din ea la amândouă: Şi la slujirea sufletului vostru, şi la jocuri şi teatre; dar această socoteală a voastră oare este dreaptă? nu; dar şi prea mult înşelată! Pentru că slujirea sufletului este atât de multă, şi bunătățile cele cereşti care le vom moşteni, sunt atât de multe la număr, şi atât de nemărginite, întru bunătate şi în mărime, încât, dacă ar fi fost cu putință să trăiască vreun om după ce s-a zidit lumea, până la sfârşitul ei şi toată vremea vieții sale ar fi cheltuit-o la slujirea lui Dumnezeu şi la câştigarea bunătăților acelora, fără a pierde nici un moment din ea la vreun lucru al lumii, totuşi, această vreme n-ar fi fost destulă spre a ajunge cineva la săvârşirea faptei bune şi în cea după vrednicie câştigare a fericitelor bunătăți. Deoarece, nemărginirea cu mărginirea, nu are vreo asemănare, pentru aceea apostolul Pavel, deşi a ajuns până la al treilea cer, deşi s-a răpit în Rai încă fiind viu şi a auzit cuvinte negrăite, care nu sunt cu putință omului să le grăiască; deşi la cele dinainte se întindea, iar pe cele dinapoi le uita; cu toate acestea, tot el propovăduieşte şi zice: — nu pentru smerenie, ci într-adevăr, cum că n-a ajuns încă la vreo măsură a săvârşirii „Fraților, eu încă nu mă socotesc să fiu ajuns" (Filipeni 3, 13); şi iarăşi: „Nu că acum am luat, sau acum sunt desăvârşit; ci alerg, ca doară voi şi ajunge întru care sunt şi ajuns de Iisus Hristos" (Filipeni 3, 12).

Şi nu numai Pavel cugeta acestea şi zicea, dar porunceşte să le gândim şi noi pe acestea, zicând: „Deci câți desăvârşiți suntem, aceasta să gândim" (Acolo), pe care tâlcuind-o sfințitul Teofilact, zice: „Aceasta, care? A uita, adică, cele din urmă şi a alerga la cele dinainte, că însuşirea celui desăvârşit este a nu se socoti pe sine şi desăvârşit sau deplin"; Pentru aceia şi dumnezeiescul Grigorie de Nyssa, a zis: „Aceasta este adevărata săvârşire, a nu sta niciodată cel ce înaintează la cel bine la care a ajuns, nici să cuprindă săvârşirea într-un semn hotărât" (*Cuvânt către Olimpie monahul, Tom. 3*). Din aceasta luând pricină şi sfântul Ioan Scărarul, înțelepţeşte a zis: „Că cea de aici desăvârşita săvârşire, este nesăvârşită". Deci, aceasta este cea desăvârşit a celor desăvârşiți, mai nesăvârşită săvârşire (*Cuvântul 29*).

Acum, dacă o viață atât de lungă şi de mulți ani, cât este toată lumea aceasta, nu este de ajuns pentru slujirea lui Dumnezeu şi pentru câştigarea săvârşirii, gândiți-vă cât de neînțelegători sunteți voi cei ce socotiți că viața voastră cea de puțini ani, este de ajuns ca să slujiți lui Dumnezeu şi sufletului vostru, şi ca să jucați şi să priviți la teatre şi alte spectacole. Şapte mii patru sute de ani, şi mai bine, are diavolul de când a căzut din cer, iar până la sfârşitul lumii, Dumnezeu ştie câți ani au să mai treacă. Totuşi, timpul acesta atât de lung, diavolul îl socoteşte foarte puțin, spre a-şi face voile lui cele drăceşti şi a-şi sătura răutatea lui, amăgind şi nimicind pe oameni. Pentru aceasta este scris în sfântul Apocalips că, după ce s-a surpat Bosforul din ceruri de arhanghelul Mihail, s-a pogorât pe pământ cu mânie mare, fiindcă ştia că puțină vreme are să mai împărătească şi să înşele pe oameni. „Vai celor ce locuiesc pământul şi marea, că s-a pogorât diavolul la voi, având mânie mare, ştiind că puțină vreme are” (Apocalipsa 12, 12). Diavolul, socoteşte pe cei şapte mii de ani, de puțină vreme şi pentru aceasta se sileşte cu multă mânie să înşele pe oameni; iar creştinii socotesc pe cei 70, sau 80 de ani ai vieții lor, timp mult şi pentru aceasta voiesc să-l cheltuiască la jocuri şi la petreceri. O, mare nebunie şi necunoştință a creştinilor!

98. Câtă este viata oamenilor

Şi aveți răbdare, dacă toți creştinii de astăzi, trăiesc 70 de ani întregi, ori 80 — care am arătat mai sus, — că cei mai mulți din ei, unii mor şi în vârstă de 40 de ani, iar alții la 20, alții la 10 şi alții de abia ajung în vârsta copilărească şi se săvârşesc. Dar deşi unii trăiesc pe cei 80 de ani întregi, însă de vom scădea din ei pe cei 40 de ani, care îi cheltuiesc noaptea dormind; 15 ani, în care n-au deplină dreaptă socoteală, a binelui şi a răului; alți 5 ani, pe care se întâmplă a-i cheltui în boli şi în patimile trupului, nu rămân fără numai decât 20 de ani. Gândiți-vă aşadar, cât de neînțelegători sunt creştinii cei de 80 de ani, care socotesc de vreme multă pe cei 20 de ani rămaşi, şi pentru aceasta voiesc să-i cheltuiască la deşartele şi vătămătoarele de suflet jocuri şi teatre şi nu voiesc să-i cheltuiască la lucrarea mântuirii lor.

99. Ce certări iau cei ce fac jocuri

Pentru aceasta frații mei creştini, lăsați motivele acestea pe care vi le pune diavolul, ca să muncească sufletele voatre şi încetați de a mai juca jocuri şi a mai privi la teatre. Temeți-vă de înfricoşatele certări şi canoane pe care le hotărăsc sfinții Apostoli şi sfintele Sinoade ecumenice şi purtătorii de Dumnezeu părinți ai Bisericii noastre, asupra celor ce joacă şi se duc la teatre ca să vază neorânduielile ce se fac acolo. Certările acestea sunt: afurisiri şi despărțiri de la dumnezeieştile Taine, scoateri din biserică şi depărtări de adunarea şi unirea cu creştinii. Temeți-vă încă şi de înfricoşatele pedepse pe care le dă Dumnezeu celor ce joacă astfel de jocuri; căci sfinții Apostoli în canonul lor 43 afurisesc pe creştinii mireni, care se îndeletnicesc a juca table şi alte jocuri. Iar în Aşezământurile lor zic, că, orice Elin va veni la credința lui Hristos, care se zăboveşte la jocuri şi la teatre, acesta, ori să înceteze de la acestea, ori să se izgonească şi să nu fie primit la credința lui Hristos: „Cel ce cu nebunie stăruieşte la teatre, ori vânătorii, ori la alergări de cai, ori la lupte; sau să înceteze, sau să se scoată” (*Aşezământ. Cartea 8, cap. 37*).

Acum dacă dumnezeieştii Apostoli izgonesc de la credința lui Hristos pe păgânii care se duc la teatre, cu cât mai mult izgonesc şi despart de la biserica lui Hristos pe cei care joacă cărți, table, domino şi altele ca acestea şi privesc la teatre şi alte priveliști nefolositoare? Iar sfântul Sinod Ecumenic al 6-lea, în Canonul 51 afuriseşte pe creştinii mireni, care, ori fac, ori privesc la teatre şi la vânarea fiarelor, la comedii şi la hore; iar la

sfârşitul canonului de mai sus, zice Sinodul aşa: „Dacă cineva canonul acesta l-ar defăima, şi către ceva din cele oprite pe sineşi s-ar da; de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească”. Iar dumnezeiescul Hrisostom, în cuvântul pe care-l face într-adins pentru aceasta, adică, pentru ca să nu se ducă creştinii la spectacole, afuriseşte pe cei ce s-ar duce la acestea şi nu la biserică. (*Cuvânt pentru a nu se apropia de teatre*). Tot aşa îi desparte şi în alt cuvânt pe care-l face la fel, cu titlul: *„Pentru cei ce lipsesc de la biserici, şi se duc la teatre”.*

100. Dumnezeiescul Gură de Aur, s-a dus singur şi a oprit jocurile şi teatrele

Vă dau drept pildă, pe acest mare Părinte Hrisostom; care avea atâta râvnă ca să împiedice jocurile şi teatrele de la creştini, încât nu numai în multe locuri a scris şi a învăţat, cu auritele şi prea înţeleptele sale cuvinte, să nu meargă creştinii la teatre, dar şi cu lucru şi cu fapta a oprit acestea. Căci istoriseşte un anonim — în viaţa lui Hritostom — că în Constantinopol era un loc, la care se adunau creştinii Duminica şi la alte sărbători de jucau jocuri şi le priveau, pe care de multe ori învăţându-i acest dumnezeiesc Părinte ca să înceteze a le mai juca, nu l-au ascultat. Pentru aceea într-o Duminică văzând că prea puţini creştini au venit la biserică, iar cei mai mulţi s-au dus la teatru; umplându-se de râvnă în sufletul său de trei ori fericitul şi luând împreună cu sine pe toţi preoţii şi clericii, şi poruncindu-le lor să ia Crucea în mâini, au ieşit din biserică şi s-au dus la locul unde erau jocurile şi teatrele; şi atâta mustrare a făcut creştinilor celor ce se aflau acolo, pentru nefrica de Dumnezeu şi neorânduiala lor, încât văzând şi auzind creştinii limba lui cea bine grăitoare, s-au ruşinat foarte mult şi au plecat, şi nimeni n-a mai îndrăznit să se ducă şi să joace la locul acela. Şi de atunci toţi se duceau la biserică, pocăindu-se şi cerând iertare de la Sfântul. „Şi întru pocăinţă mai ales curată, alergau la Bisericile lui Dumnezeu, şi-şi cereau de la el adevărata iertare”.

101. Cei sfinţiţi şi monahii, nu se cade să joace jocuri nici să le privească

De asemenea această pildă a dumnezeiescului Hrisostom, se cuvine a o imita astăzi şi sfinţiţii Arhierei, dascăli şi duhovnici, şi să oprească pe creştini de la jocuri şi de la teatre, nu numai cu cuvinte şi învăţături, dar şi cu lucrul, ducându-se adesea la casele şi locurile de jocuri şi teatre, ca să certe pe creştinii cei ce joacă şi privesc acolo. Şi dacă creştinii mireni sunt opriţi de Sfinţii Apostoli şi de sinoadele ecumenice şi de Sfinţi, să nu joace jocuri şi să nu le privească; cu atât mai mult este oprit să joace şi să le privească arhiereii, preoţii şi toţi clericii, care sunt povăţuitori mirenilor şi pildă a toată buna rânduială şi faptă bună? Şi dacă sunt opriţi cei sfinţiţi şi clericii, să nu facă unele ca acestea, cu cât mai mult sunt opriţi de la acestea, călugării şi călugăriţele, cei cu adevărat morţi lumii şi celor din lume?!

102. Nici fiii preoţilor, nu se cade să facă teatru sau să-l privească

Pentru aceasta sfinţii Apostoli în sfintele lor canoane, caterisesc pe cei sfinţiţi şi pe clericii care joacă cărţi şi alte asemenea jocuri; zicând cuvânt cu cuvânt în canonul 43: „Episcopul, sau prezviterul, sau diaconul, cu cărţi zăbovindu-se, sau cu beţii; ori

înceteze, ori caterisească-se”. Iar în al 43-lea canon al lor, hotărăsc: „Ipodiaconul, sau citeţul, sau cântăreţul, cele asemenea făcând: ori înceteze, ori afurisească-se”. Tot aşa, şi sfântul Sinod ecumenic al 6-lea, în canonul 24 al său, opreşte pe cei sfinţiţi şi pe monahi să meargă la teatru şi la alergări de cai, nici să stea să privească aceste jocuri. Iar în canonul 51 al său, porunceşte să se caterisească acei clerici care joacă sau privesc la teatrele scamatorilor şi ale luptătorilor cu fiare. Prin urmare, nu numai preoţii, dar şi copiii preoţilor nu le este îngăduit să facă de acestea. Pentru aceea, sfântul şi localnicul sinod din Cartagena, în canonul 17 al lui, opreşte pe copiii preoţilor, să facă teatru, sau să privească la acestea.

Legile împărăteşti şi politiceşti, mergând mai departe, mai greu ceartă pe cei sfinţiţi care joacă jocuri, ori privesc acestea. Căci Nomocanonul lui Fotie titlul 9, cap. 27, zice în hotarul 34 al titlului 4, al cărţii I din Codică, porunceşte că, oricare arhiereu, sau cleric, joacă cărţi, ori alte jocuri de acest fel, ori se uneşte cu cei ce joacă, ori şade aproape de ei şi-i priveşte când joacă, să se îndepărteze de orice slujbă şi să se lipsească de leafa ce o primeşte de la Episcopie, ori de la poporul lui, până când se va pocăi în atâta vreme hotărâtă; iar de va stărui şi va rămânea în răutatea lui şi după vremea cea dată spre pocăinţă, desăvârşit să se izgonească din cler împreună cu averea lui şi să se facă dregător, adică funcţionar mirenesc al acelui oraş unde a fost cleric. Tot asemenea să pătimească şi clericii cei ce privesc luptele cu fiare şi alte privelişti nefolositoare. Iar Nearauoa 123 a lui Iustinian, după Armenopol, porunceşte să se afurisească clericii care zăbovesc la cărţi şi jocuri, şi să se închidă înlăuntrul mănăstirii.

Despre monahi, scrie însă deosebit sfântul Teodor Studitul, întru învăţătura pe care o face în Vinerea săptămânii de brânză, şi zice aşa; Că, oricare călugăr, sau singuratec (pustnic) mănâncă mult şi bea, şi aruncă cu pietre şi face sărituri la semn, sau alte jocuri de acestea joacă în această săptămână; este lege, zice, să nu se împărtăşească acest călugăr care face unele ca acestea, nici la Paşti. Fiindcă însuşi al călugărilor este, nu să joace jocuri şi să dănţuiască, sau altceva necuviincios să facă, ci să slavoslovească neîncetat pe Dumnezeu cu laude şi cântări şi cu pravila cea rânduită, pe care a legiuit-o Sfinţii Părinţi şi să procopsească şi să se suie din cântare în cântare şi din citire în citire a sfintelor cărţi; şi din rugăciune în rugăciune, ca nişte îngeri pământeşti; căci pentru aceasta şi chipul monahilor se numeşte îngeresc, pentru îngereasca viaţă care se cuvine monahilor. Şi după cum îngerii în ceruri, alt lucru nu lucrează, fără numai neîncetat slavoslovesc pe Dumnezeu; aşa şi monahii pe pământ, se cuvine să aibă, lucru neîncetat, rugăciunea şi slavoslovia lui Dumnezeu. Acum dacă Sfântul Teodor opreşte pe călugări de a juca şi a dănţui în săptămâna brânzei, cu cât mai mult îi opreşte a nu juca nici în cealaltă vreme? Şi dacă acest sfânt canoniseşte pe cei ce joacă în săptămâna brânzii să nu se împărtăşească la Paşti, cu cât mai mult canoniseşte pe monahii cei ce joacă în altă vreme? Şi deci socoteşte cum zice sfântul, că este lege, să nu se împărtăşească nici la Paşti, monahii cei ce joacă; care va să zică, nu numai acest sfânt îi canoniseşte aşa, ci şi legea şi aşezământul tuturor sfinţilor Părinţi.

103. Ce pedepse iau de la Dumnezeu cei ce fac jocuri

Deci, care sunt pedepsele pe care le dă Dumnezeu asupra celor ce fac jocuri? Sunt robiile şi sclaviile, sunt defăimările şi necinstirile pe care le sloboade Dumnezeu să le pătimească cei ce joacă jocuri, încât se fac atât de necunoscute cetăţile lor, precum s-au făcut necunoscute cele cinci cetăţi de la Sodoma şi Gomora; că aşa îi înfricoşează Dumnezeu să le facă, prin proorocul Ieremia; „Mic te-am dat pe tine întru neamuri, defăimat întru oameni. Jucarea ta au dat în mâna ta... şi va fi lumea spre necălcare, tot cel ce va

merge la ea, se va întrista, şi va şuiera de toată rana ei, în ce chip s-a surpat Sodoma şi Gomora, şi vecinele lor" (Ieremia 49,15, 16, 17).

104. Că jocurile deşi se văd mici, nasc însă cele mai mari păcate

Vedeți fraților certări? Vedeți canoane? Vedeți ce pedepse iau cei ce joacă cărți şi alte jocuri şi privesc la teatre? Deci, unde sunt acum cei ce zic: şi ce păcat este a juca cineva? Ce rău este să te duci la teatre şi să priveşti? Să se învețe că, dacă n-ar fi fost rele jocurile şi teatrele, nu era să se afurisească cei ce le lucrează. Mic păcat se vede că este a juca cineva şi a privi la teatre, dar acest mic naşte pe cele mari, după cum le-am înşirat mai-nainte. Mică este rădăcina, dar odrăsleşte ramuri purtătoare de moarte. Mică este scânteia, dar arde păduri întregi şi oraşe cu mult popor. Pentru aceea a zis dumnezeiescul Hrisostom: „A se sui cineva la teatre şi a privi întrecerile cailor şi a juca cube şi cărți, mulți socotesc că n-ar fi păcat arătat, dar acestea mii de răutăți aduc în viață. Că cel ce se sileşte a juca cube, de multe ori i-au pricinuit hule, pagube, mânii, ocări, înjurături şi alte mii de răutăți. Şi privirea la întrecerea cailor a adus: războaie, ocări, răni, înjurături şi vrăjmăşii neîncetat" (Andriande 15).

Deci, precum fugim de cele mari păcate şi de moarte, aşa se cade a fugi şi de cele ce se par mici şi nebăgate în seamă, care pricinuiesc păcate mari şi purtătoare de moarte, după acest Hrisostom: „Şi nu numai de la păcate să fugim, ci şi de cele ce par că sunt de nimic, că după puțin, ni se face noua pricină de păcate" (Acolo). Şi în alt loc acest Părinte, zice: „Să ne silim a ne depărta şi de păcatele care le socotim că sunt mici şi de nimic, ori în cuvânt, ori în lucru; că aşa niciodată nu vom cădea în cele mari, dacă vom fugi de cele mici" (*Omilia 14, la Facere*). Pentru aceasta şi dumnezeieştii Apostoli şi sfintele sinoade, canonisesc şi afurisesc pe cei ce fac jocuri şi privesc la teatre, fiindcă din acestea cad în păcate cele mari şi de moarte.

105. Încheiere

Aşadar, ca să nu cădeți şi voi frații mei sub aceste certări, şi să vă despărțiți de Biserica lui Hristos şi de dumnezeieştile taine şi ca să nu luați aceste pedepse, pocăiți-vă pentru vremea cea scumpă a vieții voastre pe care ați cheltuit-o mai-nainte la jocuri şi la teatre, şi de aici înainte, păziți-vă de a mai face unele ca acestea. Vă ajunge vremea cea trecută în zadar la aceste drăceşti şi păgâneşti lucruri, precum zice Petru căpetenia Apostolilor: „Că destul ne este nouă celor ce, în vremea cea trecută a vieții, am făcut voia păgânească" (I Petru, 4, 3). Şi această puțină vreme a vieții voastre care a mai rămas, întrebuințați-o spre a face prea sfântă voia lui Dumnezeu şi poruncile Lui, precum vă porunceşte acest întâi Apostol: „Ca să nu mai viețuiască cealaltă vreme în trup poftelor omeneşti, ci după voia lui Dumnezeu" (Acolo 2). În adevăr este puțină şi foarte scurtă vremea vieții noastre spre a ne pocăi cu adevărat şi cum se cuvine; e puțină şi scurtă, ca să ne curățim de patimi şi de păcat; puțină este şi scurtă, ca să facem lucrurile cele bune şi să câştigăm faptele cele bune; şi cuprinzător a zice, puțină şi strâmtă este vremea vieții noastre ca să plăcem lui Dumnezeu şi să ne facem vrednici de împărăția Lui. Pentru aceasta şi proorocul Ieremia a zis: „Şi vremea strâmtă este lui Iacov, şi dintru aceasta se va mântui" (Ieremia 30, 7).

Iar de se va întâmpla ca cineva din frații cei împreună jucători, ori din ceilalți oameni să vă zică: Să mergem ca să jucăm şi noi puțin, şi să privim la teatru, nu-l ascultați; măcar sfințit de ar fi şi cleric, măcar boier şi stăpânitor; ci răspundeți-i: Noi până acum, n-am ştiut că jocurile şi teatrele sunt rele, dar acum ne-am încredințat cât de rele

sunt ele, şi de câte alte răutăţi pricinuitoare; pentru aceasta lăsaţi-ne în pace, noi nu mergem, fiindcă ne afurisim de dumnezeieştii Apostoli şi cădem sub certările sfintelor sinoade, pentru că întristăm pe Dumnezeu şi-L pornim spre mânie şi iuţime asupra noastră; şi aşa ne dă în robie, în necinste şi în alte mii de rele. Dar şi pe voi fraţilor, vă rugăm ca pe nişte fraţi ai noştri şi vă îndemnăm, să nu vă mai duceţi să jucaţi, nici să vă suiţi la teatru să vedeţi atâtea neorânduieli şi păcate.

Dacă aşa veţi face fraţii mei creştini şi voi aveţi să vă izbăviţi de păcat şi de certările dumnezeieştilor canoane, şi pe aceia îi veţi izbăvi de la răutate; şi aşa unul pe altul vă veţi îndemna la lucruri bune, precum zice Pavel: „Şi să cunoaştem unul pe altul spre îndemnarea dragostei şi a faptelor bune" (Evrei 10, 24). Aşa, zic, făcând şi unul pe altul ajutându-vă cu cuvinte sfătuitoare şi cu pildele voastre cele bune, toţi veţi petrece o viaţă sfântă, cu bună rânduială, cucernică, după cum se cuvine creştinilor. Deci, vieţuind în felul acesta, veţi dobândi împărăţia cerurilor. Fie ca să ne învrednicim noi toţi, cu Darul prea dulcelui Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, căruia se cuvine slava, stăpânirea, împreună cu Tatăl şi cu Duhul, în veci. Amin.

CUVÂNT VII
Care cuprinde: A) că nu se cade a vorbi creştinii cuvinte ruşinoase; B) că nu se cade să spună poveşti; şi C) că nu se cade să spună sau să facă glume şi să râdă.

PRECUVÂNTARE

În două părţi este împărţită viaţa oamenilor, a binecuvântaţilor creştini; în cea de acum şi în cea viitoare. Viaţa cea de acum este viaţă de jale şi de plângere; iar viaţa cea viitoare este viaţa râsului şi a bucuriei. Această viaţă este plină de întristări şi de lacrimi; iar cea viitoare este, din contra, încărcată de veselie şi bucurie. Vremea acestei vieţi este vremea semănatului; iar cea viitoare este a secerişului. În această viaţă este vreme de luptă şi de nevoinţă; iar în cea viitoare este vremea biruinţei şi a cununilor. Acum vieţuieşte cineva ca să lucreze poruncile Domnului, şi atunci are să vieţuiască ca să ia plata şi răsplătirea lucrării lui.

Aceasta este fireasca rânduială pe care a hotărât-o Dumnezeu la lucruri: întâi să semene omul şi apoi să secere; întâi să bată război şi să biruiască şi apoi să primească cununa; întâi să se întristeze şi să plângă şi apoi să se bucure şi să râdă.

Această rânduială a legiuit-o Dumnezeu din început înlăuntrul Raiului desfătării, poruncindu-i lui Adam: întâi să lucreze şi să păzească porunca cea dată şi pe urmă să primească drept plată a lucrării şi păzirii a se face Dumnezeu după dar şi a se îndulci de fericire: „Şi au luat Domnul Dumnezeu pe omul pe care l-a făcut şi l-au pus în Raiul desfătării să-l lucreze şi să-l păzească” (Facerea 2, 15).

Rânduială aceasta voind să o predea oamenilor, a grăit prin Eclesiast şi a zis că nu este întâi vremea râsului şi apoi a plânsului, ci întâi este vremea plânsului şi apoi a râsului: „De toate este vreme şi tot lucrul sub soare are vreme. Vreme este a plânge şi vreme este a râde, vreme este de război şi vreme este de pace” (Eccl. 3, 1). Această rânduială a legiuit-o însuşi fiind de faţă prin viul său glas, singur Fiul lui Dumnezeu, când a venit pe pământ şi s-a făcut om, zicând în fericirile pe care le-a spus: „Fericiţi cei ce plâng acum, că vor râde” (Luca 6, 21).

Această aşezare, în sfârşit, au învăţat-o şi purtătorii de Dumnezeu Părinţi şi învăţătorii Bisericii noastre. Pentru aceea, dumnezeiescul Hrisostom a zis: „Acum este vremea semănatului, iar atunci a secerişului şi a câştigului” (*Omilia 25, la Ioan*); iar cuviosul Efrem: „Cele de acum lupte sunt şi loc de nevoinţe; iar cele viitoare, cununi şi bravuri” şi Isidor Pelusiotul: „Că nu este aici răsplătirea ostenelilor; ci, câte sunt aici, sunt lupte; iar cele după acestea sunt plăţile biruinţei. Să nu caute deci cineva, în vremea luptei, odihnă; nici să amestece vremile” (*Epistola 179, către Stratighie*). Şi sfinţitul Teofilact al Bulgariei: „Deci, vremea aceasta este a lucrării, iar cea viitoare a răsplătirilor”; tot aşa şi Teologul Grigorie: „Pentru că această vreme este a lucrării; iar cea viitoare a răsplătirii” (*Cuvânt către Exisotin*) (control).

Ah! dar creştinii cei de acum nu voiesc să urmeze acelei rânduieli hotărâte de Dumnezeu, ci fac tot din contră şi se obrăznicesc îndrăzneţii să se arate la acestea mai înţelepţi decât Dumnezeu. Pentru că socotesc că viaţa aceasta nu este a plânsului şi a tânguirii, ci a bucuriei şi a râsului; şi că vremea aceasta nu e a semănatului şi a luptei şi a lucrării, ci a secerişului, a biruinţei şi a răsplătirii. Şi aşa, ticăloşii îşi petrec vremea vieţii

cu vorbe ruşinoase, spunând poveşti lungi şi fel de fel de glume, întrebuinţând mii de râsuri şi vorbe greţoase; imitând când pe unul, când pe altul, la glas, la umblare, la mişcare şi la purtare şi cu acestea fac pe oameni să râdă hohotind mult timp şi să plesnească din palme. O, de multa neruşinare! O, mare nefrică de Dumnezeu! Pentru aceasta şi eu, fraţilor, am voit să mustru această nefrică de Dumnezeu a creştinilor de astăzi şi să vă arăt că nu se cuvine creştinilor: a) să grăiască cuvinte ruşinoase; b) să povestească basme, c) şi nici să spună ori să facă glume şi să râdă. Luaţi aminte, ca să înţelegeţi.

106. Trei lucruri arată şi dovedesc viaţa creştinului. Cu ce se aseamănă cuvintele cele ruşinoase şi cele cinstite.

Trei lucruri sunt care dovedesc şi arată viata şi aşezarea creştinului; cugetul, cuvântul şi lucrul. Şi început al cuvântului este gândul şi cugetul; iar al doilea după gând este cuvântul care prin glas arată altora gândurile şi cugetele pe care le are sufletul înlăuntru, în inimă; iar a treia aşezare, după gând şi cuvânt, este lucrul care pune în mişcare ceea ce a socotit gândul şi cuvântul a grăit; aşa dovedeşte dumnezeiescul Grigorie de Nyssa: „Trei sunt care închipuiesc viaţa creştinului: lucrul, cuvântul şi cugetul; pentru că început a tot cuvântul se face cugetul; iar al doilea după cuget este cuvântul care, prin grai, arată pe cele închipuite în suflet de către cuget. A treia aşezare însă, după minte şi cuvânt, urmează fapta care pune în lucrare pe cele cugetate” (*Cuvânt către Olimpie monahul, Tomul 3*).

Acum, creştinii, cei care şed şi grăiesc cuvinte ruşinoase cu dulceaţă (**care este cea 1**), arată că au stricate pe aceste trei mai sus arătate şi nepotrivite creştinilor:

a) cuvântul, pentru că îl spurcă cu atâta ruşinoase, necuviincioase, neomeneşti şi curveşti cuvinte. Căci, precum prin cuvintele cele cinstite şi curate se sfinţeşte cuvântul, aşa prin cele ruşinoase şi necurate, se spurcă.

b) Au cugetul stricat, pentru că, precum sunt cuvintele lor ruşinoase şi curveşti, aşa şi gândurile şi înţelegerile ce le au în suflet şi în inima lor sunt ruşinoase şi curveşti; şi, prin urmare, dau la alţii să înţeleagă că sunt cu cugetul curvari şi preacurvari. Şi fiindcă cuvântul este oglindă, icoană şi caracter gândurilor şi a toată aşezarea dinlăuntrul inimii, de aceea, după comoara care o are inima înlăuntru, într-acest fel scoate şi cuvântul prin grai afară; şi de va fi comoara bună, şi cuvântul îl pronunţă bine; iar de va fi rea şi ruşinoasă, şi cuvântul ruşinos şi rău îl grăieşte; precum a zis Domnul: „Omul cel bun, din comoara cea bună a inimii scoate cele bune; iar omul cel rău, din comoara cea rea, scoate cele rele” (Matei 12, 35). Pentru aceea a zis şi înţeleptul Sirah: Că rodul arată pe copacul care l-a rodit, iar cuvântul arată gândul şi inima din care se naşte, „Cum a fost lucrat pomul, arată rodul lui; aşa şi cuvântul, arată gândul cel din inima omului” (Sir. 27, 6). Zice însă şi Marele Vasile: „Curgerea apei arată izvorul ei; iar firea cuvântului arată inima celui ce l-a grăit”.

c) Cei ce grăiesc cuvinte ruşinoase arată ori că se apropie, ori că au să cadă în lucrurile cele ruşinoase. Precum a zis filozoful Democrit: „Cuvântul este umbra lucrului”; de aceea şi dumnezeieştii Apostoli zic în Aşezământurile lor: „Să nu fii cuvântător ruşinos, nici căutător cu ochii, că dintr-acestea se nasc curviile şi preacurviile” (Cartea 7, cap. 6).

Cuvintele cele ruşinoase şi curveşti sunt asemenea cu mocirla şi tina; iar cel ce grăieşte cele ruşinoase se aseamănă cu cel ce amestecă mocirla şi amestecând-o, pricinuieşte putoare şi împuţiciune, întâi lui însuşi apoi celor ce-l ascultă; iar, dimpotrivă, cuvintele cele cinstite şi cucernice sunt asemenea cu mirurile şi aromatele cele bine mirositoare; iar cel ce le grăieşte este asemenea celui ce amestecă mirul şi

pisează aromele care, pisându-le şi amestecându-le, pricinuieşte bună mireasmă, sieşi şi celor ce-l ascultă; precum a zis un dumnezeiesc Părinte. Zice însă şi Ioan al Scării: „Precum cela ce poartă aromate şi nevrând se vădeşte de buna mireasmă, aşa şi cela ce are Duhul Domnului, din cuvintele sale se vădeşte şi din smerenia sa” (Cuvântul 26). Pentru aceasta, Apostolul Pavel, cu toate că era nevoie să arate prin cuvânt ruşinoasele lucruri ale Nicolaitenilor şi ale altor asemenea eretici, cei ce se numesc Gnostici şi Vorvoriţi, a închis însă gura cu tăcerea şi a vorbi mai mult n-a voit, socotind ca ruşine şi aceasta, adică a vorbi despre cele ruşinoase, şi numai atât a voit să zică: „Cele ce se fac într-ascuns de ei, ruşine este a le şi grăi” (Efeseni 5, 12).

107. Cuvintele creştinilor se cuvine să fie sfinte — în viaţa creştinilor, nici numele curviei nu trebuie să se numească — Câte rele se nasc dintr-un cuvânt de ruşine

Pentru aceasta şi într-alt loc, acest Pavel porunceşte creştinilor să nu scoată din gura lor cuvinte ruşinoase:, Iar acum, lepădaţi-le şi voi acelea toate: mânia, iuţimea, răutatea, hula, cuvântul de ruşine din gura voastră” (Coloseni 3, 8); fiindcă ale creştinilor, nu numai lucrurile se cuvine să fie sfinte, cinstite şi curate, dar şi cuvintele, ca să dea celor ce le aud, dar şi folos, iar nu vătămare şi îngreţoşare. După cum, iarăşi acest dumnezeiesc Pavel, poruncind, zice: „Tot cuvântul putred să nu iasă din gura voastră, ci numai care este bun spre zidirea folosului, ca să dea dar celor ce aud” (Efeseni 4, 29). Şi dacă Solomon a zis că grăind cineva simplu numai cuvinte multe, „nu va scăpa de păcat” (Pilde 10, 20); cu cât mai mult nu va scăpa de păcat, când ar vorbi cineva cuvinte ruşinoase, necuviincioase şi curveşti, care sunt de la sine păcătoase?

Aşa de sfântă trebuie să fie viaţa creştinilor, încât nu numai că nu se cuvine să lucreze întru dânsa vreo curvie sau necurăţie trupească, dar nici numele curviei sau al altor păcate ruşinoase nu trebuie a se numi; aşa porunceşte vasul alegerii: „Iar curvia şi toată necurăţia sau lăcomia, nici să se numească întru voi, precum se cuvine sfinţilor, ci mai vârtos mulţămita” (Efeseni 5, 3). Şi las să spun că, de multe ori, dintr-un cuvânt ruşinos pe care-l aude cineva, îndată se îndulceşte gândul lui la curvie şi se uneşte; iar din unire se face învoirea, iar din învoire cade în faptă, din faptă vine în obiceiul păcatului, din obicei fii deprindere, din deprindere vine întru nepocăinţă, din nepocăinţă cade în deznădăjduire şi din deznădăjduire se prăpăstuieşte, în sfârşit, în iad şi în pierzare.

Iată, deci, un cuvânt ruşinos, ce împleticitură încurcată a păcatului a pricinuit! Iată, o scânteie mică a limbii neruşinoase, ce foc mare a aprins; precum zice Iacov, fratele Domnului: „Iată, puţin foc, şi cât de mare materie aprinde!” (Iacov 3, 5) Şi iată cum, din cuvintele cele ruşinoase se pierde un suflet, pentru care Hristos a murit şi de care nu este toată lumea vrednică; care muncindu-se, totdeauna are să blesteme şi să zică: O, cât m-au vătămat cuvintele fratelui aceluia! O, cât m-au omorât prietenia şi împreună petrecerea lui! De nu l-aş mai fi cunoscut şi să am de a face cu el! De n-aş mai fi auzit cuvintele lui cele ruşinoase, şi să mă prăpădesc!

Auzi acum tu, cel ce grăieşti cuvinte ruşinoase, cât de straşnic opreşte dumnezeiescul Apostol cuvintele cele ruşinoase? Vezi câte rele pricinuieşti altora cu curveştile şi ruşinoasele tale cuvinte? Pentru aceasta a avut dreptate să zică auritul retor al Bisericii, că: „Unde se grăiesc cuvinte de ruşine, acolo stă de faţă şi diavolul care aduce acestea” (*Cuvântul 12, la cea către Coloseni*); şi într-alt loc tâlcuind: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea ta”, zice: „Precum cădelniţa, nimic nu trebuie să aibă necurat, fără numai foc şi tămâie; aşa şi limba, să nu grăiască cuvinte murdare, ci numai sfinţenie şi cuvinte de laudă; că numai aşa vei face gura ta

tămâietoare (cădelniţă). Şi ia aminte, să nu umpli cu gunoi cădelniţa, că astfel sunt cei ce grăiesc cuvinte ruşinoase şi spurcate" (*Tâlcuire la Psalmul 140*); că zice: căci, după cum are cineva vreun vas de aur, nu-l întrebuinţează la lucruri necinstite; cum tu, creştine, care ai gura mai cinstită decât aurul, este cuviincios să o spurci cu cuvinte de ruşine? „Că dacă cel ce are vreun vas de aur nu-l pune să fie întrebuinţat la slujbe necinstite, pentru scumpătatea materiei; cu mult mai mult noi, care avem guri mai cinstite decât aurul şi mărgăritarul, nu este cu dreptul să le spurcăm cu cuvinte ruşinoase şi murdare şi cu ocări şi înjurături" (Acolo).

Acelea pe care le-am zis pentru cei ce vorbesc cuvinte ruşinoase, le zicem şi pentru cei ce şed în mijlocul adunării şi povestesc cu dulceaţă basmele elinilor **(care este a 2-a);** arăbeştile basme ale curvei Halima; elineştile şi băbeştile poveşti ale lui Lucian cel fără de Dumnezeu, deşartele povestiri de neamuri ale evreilor, amoroasele basme ale lui Erotocrit, ale Erofiliei ciobăniţei şi altele asemenea. Căci şi ei, cu poveştile lor şi mincinoasele cuvinte, se dau pe faţă pe sineşi că n-au drepte şi potrivite creştinilor pe aceste trei; gândul, cuvântul şi lucrul, care (precum a zis mai sus dumnezeiescul Grigorie de Nyssa) arată viaţa creştinului; fiindcă poveştile nu cuprind altceva, ci numai minciuni arătate, boacăne şi mari; bârfeli şi cuvinte nebuneşti; cuvinte ruşinoase, glume şi altele, fără temei şi deşarte; prea vătămătoare sufletului şi purtătoare de moarte. De aceea, tu, cel ce şezi şi povesteşti cu atâta dulceaţă aceste basme, deşi poate nu le crezi, însă, arăţi că ai stricate şi vătămate dreapta socoteală, zic, şi cugetul tău, şi pentru aceasta te îndulceşti şi iei aminte la minciuni şi la cele ce nu sunt.

108. Hristos ne-a izbăvit de basme

Ce faci, nepriceputule creştin, orişicare vei fi tu, care şezi şi spui astfel de basme? Hristos a venit în lume şi a pierdut basmele şi minciunile, şi tu înnoieşti iarăşi pe acelea pe care le-a stricat Hristos? Hristos te-a izbăvit de basme şi tu iarăşi slujeşti acestora? Hristos te-a adus la adevăr şi te-a născut a doua oară cu cuvântul adevărului, precum zice Iacov, fratele lui Dumnezeu: „El voind ne-au născut pe noi cu cuvântul adevărului" (Iacov, 1, 18), şi tu te întorci iarăşi la minciună şi la înşelăciune? Hristos te-a adus la minunata lumină a Dumnezeirii Sale şi tu să iubeşti întunericul şi bârfele oamenilor nebuni? Hristos ţi-a arătat drumul cel drept şi nerătăcit al mântuirii, şi tu voieşti să alergi la basmele care te duc la înşelăciune şi pierzare? Vai de necunoştinţa ta! Deci, una din două trebuie să faci: dacă crezi că Hristos, dascălul tău, începătorul şi săvârşitorul mântuirii tale, este adevărul, precum a zis singur: „Eu sunt calea, şi adevărul şi viaţa" (Ioan 14, 16), trebuie să nu pomeneşti în gura ta niciodată basme, poveşti şi minciuni, nici să le gândeşti, nici să le citeşti vreodată, ci totdeauna să grăieşti cuvinte adevărate şi dumnezeieşti, pe acestea să le gândeşti, acestea să le citeşti; precum îţi porunceşte Fericitul Pavel: „De aceea, fraţii mei, câte sunt adevărate, acelea să le gândiţi" (Filipeni 4, 8); iar dacă nu crezi că Hristos este singurul adevăr, atunci nici nu eşti creştin, nici se cuvine a te mai numi cu numele lui Hristos.

Apostolul Pavel, cunoscând câtă vătămare pricinuieşte sufletelor celor ce iau aminte ori povestesc necuratele basme şi înşelăciunile şi băbeştile poveşti ale neamurilor, în multe locuri porunceşte să se întoarcă creştinii de la astfel de bârfeli, să se deprindă şi să se îndeletnicească numai la dumnezeieştile cuvinte ale credinţei şi Evangheliei; pentru aceasta scrie lui Timotei: „Iar de basmele cele spurcate şi băbeşti te fereşte şi te nevoieşte pre tine spre buna-credinţă" (I Timotei, 4). Şi iarăşi îi zice să poruncească credincioşilor să nu ia aminte la basmele care nici o zidire şi folos nu aduc credinţei: „Te-am rugat, ca să porunceşti unora să nu înveţe într-alt chip, nici să ia aminte la basme şi la numere de neamuri fără de sfârşit, care fac întrebări mai vârtos decât iconomia lui Dumnezeu cea

întru credinţă" (I Timotei 1, 3). Iar lui Tit îi scrie să mustre aspru pe creştinii cei din Creta, ca să nu ia aminte la basmele iudeilor: „Ceartă-i pe ei aspru; ca să fie sănătoşi întru credinţă, neluând aminte la basmele jidăneşti" (Tit 1,13). Ce zic numai de Pavel? încă şi Solomon, cunoscând cât de vătămătoare sunt basmele şi cuvântările mincinoase, a rugat pe Dumnezeu să-l izbăvească de acestea; de aceea şi zicea: „Cuvântul deşert şi mincinos, depărtează-l de la mine" (Pilde 30, 8).

Iar creştinii cei de acum sunt surzi şi nu aud aceste învăţături şi porunci ale Apostolului, nici cuvintele lui Solomon. Şi cuvintele cele sfinte şi adevărate ale Sfântului Duh şi ale dumnezeieştilor Scripturi, nici în mâini nu voiesc să le ia şi să le citească; iar la spurcatele, mincinoasele şi drăceştile basme, se îndeletnicesc citindu-le în fiecare zi, şi povestindu-le şi la alţii cu mare dulceaţă şi mulţumire.

Mulţi dintre creştini ştiu pe de rost toate arăbeştile basme ale lui Halima, şi un cuvânt din sfânta Evanghelie nu-l ştiu. Mulţi din creştini, dacă vor fi întrebaţi pentru basmele elinilor, ale jidovilor, ale neamurilor, sunt gata să dea răspuns cu gură slobodă; şi dacă îi va întreba cineva ce cred? Câte sunt articolele credinţei? Câte sunt Tainele bisericii? Câte sunt poruncile? Ce este Hristos? Ce este Taina cuvântării de Dumnezeu? Ce este Taina trupeştei iconomii? Câte sunt Evangheliile? Câte sunt epistolele lui Pavel?

Dacă, zic, îi va întreba cineva acestea şi altele asemenea pe care este nevoie să le ştie orice creştin care vrea să se mântuiască, atunci tac, amuţesc şi nu ştiu să răspundă nici cât de puţin! O! şi cine nu va plânge ticăloasa aşezare a creştinilor de astăzi? O! şi cine nu se va văita de această mare înşelăciune a diavolului, care a stăpânit pe creştinii cei de astăzi? Pentru aceea a avut dreptate şi Grăitorul de Aur să se minuneze de astfel de creştini şi să zică: „Ce fel de creştini sunt aceştia care iau aminte la basmele jidoveşti, elineşti şi la povestiri de neamuri?" (*Cuvânt pentru proorocii mincinoşi*).

Creştinii sunt datori să fie gata a da răspuns pentru credinţa lor, după cum porunceşte Petru, căpetenia apostolilor: „Să fiţi gata pururea spre răspuns la tot cel ce vă va întreba pe voi cuvânt pentru nădejdea cea întru voi" (I Petru 3, 15); iar creştinii cei de astăzi, socotesc ca datorie a lor, să ştie cum să dea răspuns pentru basme şi cuvinte mincinoase. La creştini, se cuvine să locuiască bogat cuvântul şi înţelepciunea lui Hristos, precum scrie Pavel: „Cuvântul lui Hristos să locuiască întru voi bogat întru toată înţelepciunea" (Coloseni 3,16); iar la creştinii cei de astăzi locuiesc prea bogat cuvântul şi înţelepciunea basmelor arăpeşti. Creştinii se cade a avea totdeauna cugetarea şi citirea lor în legea Domnului, precum zice David: „Şi în legea Lui va cugeta ziua şi noaptea" (Psalmi 1, 2); şi creştinii cei de acum au cugetare îndulcitoare şi citirea lor, cărţile cele de basme ale elinilor. Creştinii nu se cuvine a istorisi altceva, fără numai dumnezeieşti cuvântări şi minunatele istorii ale legii lui Dumnezeu; precum porunceşte înţeleptul Sirah: „Toată vorba ta să fie în legea Celui prea înalt" (Sirah 9, 20); şi creştinii vremii celei de acum povestesc cu toată mulţămită cele fără de sfârşit povestiri de neamuri ale evreilor, istoriile şi datinile rabinilor, plăsmuirile cabaliştilor şi basmele haldeilor.

109. Ce rău se naşte din povestirea basmelor

Şi deci, arabii, iudeii şi elinii, care cred basmelor şi minciunilor, se silesc cum ar acoperi minciuna şi înşelăciunea lor şi se luptă să dea vreun cuvânt şi răspuns pentru înşelătoarele lor dogme; iar creştinii, cei ce cred că toate dogmele lor sunt cu adevărat dumnezeieşti şi cereşti, nu pot nici să-şi deschidă gura ca să răspundă pentru credinţa lor; iar pentru basme, rotunjor ştiu a da răspuns; şi din aceasta ce urmează? Răutate prea mare şi pagubă prea vătămătoare de suflet.

Arabii, evreii şi păgânii, de care am pomenit mai sus, auzind pe creştini că nu ştiu şi nu pot da răspuns pentru credinţa lor cea creştinească, iar basmele şi poveştile le ştiu pe

de rost, îndată îşi dau cu părerea la două lucruri: sau că creştinii cred în basmele care le povestesc, sau că credința lui Hristos în care cred nu este adevărată şi de aceea nu ştiu ce să răspundă pentru ea; ci este o înşelăciune şi nebunie şi, prin urmare, şi Hristos cel crezut de ei este un înşelător şi amăgitor; aşa încheie dumnezeiescul Hrisostom: „Pentru că ei (păgânii) rezemându-se pe minciună, toate le fac ca să-şi acopere ruşinoasele lor dogme; iar noi, cei ce suntem slujitorii adevărului, nu putem nici să deschidem gura; cum n-au să prihănească (învinuiască) credința noastră că este slabă? Cum n-au să-şi dea cu părerea că religia noastră este o înşelăciune şi o nebunie? Cum n-au să hulească pe Hristos că este un fățarnic şi amăgitor?” (*Omilia 17, la Ioan*).

110. Cei ce spun basme sunt grețoşi şi neînvățați — Creştinii trebuie să ştie credința lor, precum meşterii ştiu meşteşugul lor...

Vedeți, fraților, ce rele se nasc din povestirea basmelor? Vedeți că basmele pricinuiesc şi hule asupra lui Hristos şi a credinței? şi de aceste hule, voi sunteți pricinuitori, care nu vă grijiți să citiți cuvintele dumnezeieştii Scripturi şi ale credinței voastre, ci citiți poveşti şi vă îndeletniciți la cele nefolositoare şi deşarte; pentru aceea scrie condeiul cel aurit al lui Ioan: „Iar acestei hule, noi suntem cauza, că nu vrem să luăm aminte la cuvintele cele pentru buna credință; ci ca de prisos socotindu-le, ne grijim numai de cele pământeşti” (*Omilia 17, la Ioan*).

Pentru aceasta încetați, vă rog, frații mei creştini, încetați pentru dragostea lui Dumnezeu de a mai citi cărți care cuprind basme, îngrețoşați-vă de a mai spune şi a mai asculta pângăritele şi înşelătoarele poveşti ale păgânilor, fiindcă înțeleptul Sirah zice că omul care povesteşte basme este grețos, neplăcut şi n-are nici un har. Căci, basmele se spun nu de gura bărbaților înțelepți şi cucernici, ci de a celor neînțelepți şi nebuni: „Omul nemulțumitor este poveste fără de vreme, pururea va fi în gura celor neînvățați” (Sirah 20, 20); iar mai ales nevoiți-vă să citiți Sfânta Evanghelie, Faptele Apostolilor, creştineasca învățătură a credinței şi celelalte cărți folositoare de suflet ale dumnezeieştii Scripturi şi ale Sfinților Părinți; întru care se află cunoştința adevărului, viața cea veşnică, desfătarea sufletelor voastre şi mântuirea, precum a zis Domnul: „Cercetați Scripturile, că vouă vi se pare întru dânsele a avea viață veşnică” (Ioan 5, 39).

Acestea să le povestiți totdeauna, pe acestea să iubiți a le auzi şi la biserică, şi în casa voastră, şi pe cale, şi în ateliere, şi înlăuntru, şi afară, şi pretutindeni. Fiindcă, cu adevărat, este ruşine mare şi lucru nepotrivit după dumnezeiescul Hristostom: „Doctorul, adică țesătorul, croitorul, cizmarul şi îndeobşte orice meşter, să ştie de aproape meşteşugul său şi să dea răspuns pentru el, iar creştinii să nu ştie a da răspuns pentru credința lor?” (*Omilia 17 la Ioan*).

111. Ce sunt glumele şi ce rele nasc — Ce sunt râsurile şi ce rele pricinuiesc

Afară de cele zise până acum, că nu se cuvine creştinilor să spună sau să facă glume, ghiduşii şi să râdă **(care este a 3-a)** poate să se dovedească şi din altele, dar mai cu seamă; a) din acest lucru, din firea glumeților şi din râs; şi b) din răutățile şi vătămările pe care le pricinuiesc.

Întâi, fiindcă glumele şi şăgile sunt o risipire a unirii şi a rugăciunii minţii; precum adeverează Marele Vasile zicând: „Nici la cuvintele şăgalnicilor şi ale oamenilor pricinuitori de râsuri, care au obicei mai ales a dezlega puterea firii sufletului, să nu luăm aminte" (*Epistola 1*), pentru că ele sunt o ameţeală şi schimbare a aşezării gândurilor şi o surpare şi cădere din partea cea mai de sus, nepătimaşă şi stăpânitoare a sufletului, în partea cea mai de jos, pătimaşă şi robită.

Al doilea, glumele şi şăgile, după dumnezeiescul Hrisostom, fac sufletul moleşit, năpăsător şi trândav. Glumele nasc înjurături, cuvinte ruşinoase, vătămări sufleteşti, râsuri şi hohote şi mai pe urmă dau în curvie: „Gluma face pe suflet moleşit, nepăsător şi trândav, aceasta naşte şi ocări de multe ori şi pricinuieşte războaie; că din glume, câte călcări de jurăminturi! Câte vătămări! Câte cuvinte de ruşine! Din acestea se nasc şi se înmulţesc răutăţile şi de multe ori se sfârşesc în curvie" (*Cuvântul 17, la cea către Efeseni*).

Pentru aceasta a zis şi cuviosul Isaia: „Din patru lucruri se înmulţeşte curvia trupului: din somn până la saţiu, din mâncare până la saturare, din glume şi împodobirea trupului". Asemenea şi râsurile, după acelaşi Hrisostom, slăbănogesc întreaga înţelepciune, izgonesc cucernicia şi uită frica lui Dumnezeu. Râsurile nu se tem de moarte, nici de înfricoşata judecată, nici de veşnica muncă. Râsurile sunt ducătoare în curvie şi pricină defăimării. „Înfricoşat este a se slăbănogi cineva cu gluma, pentru că râsul dezleagă legătura întregii înţelepciuni, râsul izgoneşte cucernicia, râsul nu-şi aduce aminte de frica lui Dumnezeu, râsul nu se teme de înfricoşarea gheenei şi este ducător în curvie; facerea râsurilor e pricină de defăimare" (*Cuvânt că nu trebuie a glumi pustnicii*).

Deci, fiindcă glumele şi râsurile de la sine sunt atât de rele şi pricinuiesc atâtea vătămări, pentru aceea trebuie să fie departe de viaţa creştinilor, care trebuie să fie sfântă, cinstită, paşnică, întreg înţeleaptă şi mai presus de orice răutate şi păcat.

112. Ce este glumeţul?

Şi iarăşi, glumeţ şi şăgalnic va să zică, după Hrisostom, este un om împestriţat la obiceiuri, neaşezat la minte, lesnicios şi uşor de schimbat la chip, care imită pe orice om şi orice asemănare, la glas, la mers şi la toate celelalte, silindu-se cum să născocească şi cum să inventeze bârfeli şi luări în râs la fiecare. Glumeţul, de multe ori, intră şi în luptă şi vrăjmăşie cu aceia pe care îi ia în râs; atât când ar fi ei de faţă, cât şi în lipsa lor. Deci, creştin şi glumeţ sunt două lucruri potrivnice; şi pe cât este departe cerul de pământ, aşa şi creştinul trebuie să fie departe de glume şi luări în râs. „Şăgalnic se zice cel felurit, cel lesnicios a se închipui întru toate, cel ce se află în tot locul, cel care e departe de cei ce slujesc lui Hristos — care este piatra cea tare. Acesta imită forma oricărui om, şi cuvântul, şi mersul, şi râsul, şi toate; acesta încă şi luări în râs născoceşte. A lua în râs cineva pe altul este nepotrivit petrecerii creştineşti şi e silit unul ca acesta să primească şi vrăjmăşie de prisos de la cei ce sunt luaţi în râs de către el, ori de sunt de faţă, ori de nu sunt de faţă ca să-l audă." (*Cuvântul 17, la Efeseni*).

113. Glumeţii şi pe cele dumnezeieşti le iau în râs

Dar nu numai atât, glumele şi şăgile au intrat încă şi în lucrurile cele sfinte ale Bisericii; că glumeţii şi luătorii în râs au îndrăznit neruşinaţii să ia în batjocură până şi dumnezeieştile cuvinte ale Sfintei Scripturi; şi îndrăznesc să adauge la dumnezeieştile Scripturi alte cuvinte batjocoritoare ale lor ori să scoată din ele, sau să schimbe cuvintele

Scripturii; sau în cele din urmă, aceleaşi cuvinte ale Scripturilor să le potrivească cu alte lucruri necuviincioase şi necinstite.

Aşa, unii dintre ei, în vremea dumnezeiescului Hrisostom, punând masa şi îndemnând copiii lor ca să mănânce, schimbau acel sfinţit cuvânt al lui David, ce zice: „Luaţi învăţătură ca nu cândva să se mânie Domnul”, şi îl ziceau schimbat către copiii lor, aşa: „Luaţi, băieţi, nu cumva să se mânie pântecele”; şi iarăşi, alţii ziceau: „Vai ţie, mamona, şi celui ce nu te are pe tine”; şi altele multe, pentru care hotărât a zis limba cea de aur şi bine grăitoare: „Că unde nu este încă boala aceasta? Acum şi în biserică s-a băgat, acum şi de Scripturi s-a atins. S-a întâmplat oarecine fiind la oarecare din cei ce se făleau pentru cunoştinţă... şi blidul înainte punându-l, zicea: Apucaţi băieţi, ca nu cumva să se mânie pântecele; şi alţii zic: Vai ţie, mamona, şi celui ce nu te are pe tine; şi multe ca acestea necuviincioase le-a adus gluma” (*Cuvântul 17, la cea către Efeseni*).

Aşa şi cei din vremile noastre, mulţi stând la masă şi având vreun peşte mare şi bun înaintea lor, schimbă prea îndrăzneţii cuvintele dumnezeieştilor Scripturi în dezmierdata şi prea puturoasa lor desfătare; şi tăind capul peştelui, zic despre el: „În capul cărţii este scris pentru mine”; iar tăind mijlocul, zic: „Aţi auzit că Mesia vine” şi pe urmă tăindu-i coada, zic: „Frumos era şi bun la mâncare rodul ce m-a omorât”. Şi acestea, cine le zic? Oamenii înţelepţi şi cu minte, iar de multe ori şi sfinţiţi şi clerici. Oare câţi zic aceste cuvinte, nu sunt vrednici să se pogoare foc din cer şi să-i ardă? Da, aşa hotărăşte Auritul Sfânt: „Oare nu sunt vrednice acestea de trăsnete?” (*Omilia 17, către Efeseni*).

114. Creştinii nu se cade a citi cărţi ce cuprind râsuri şi glume

Dar ce voi zice pentru acei spurcaţi oameni care au alcătuit cărticica numită „A Spânului” şi au dat-o şi în tipar? Care toată slujba sfintei Biserici a lui Iisus Hristos, cu care cântăm şi slavoslovim pe Dumnezeu şi pe toţi sfinţii, au potrivit-o şi schimbat-o, urgisiţii de Dumnezeu, în prihănirea spânilor. O, blestemaţii de Dumnezeu! O, prea necredincioşii! O, prea spurcaţii! Toate duhurile cele necurate şi antihristice au intrat în inima acelui pângărit care a alcătuit această cărticică şi l-au împins ca să batjocorească şi să defaime dumnezeieştile şi sfintele cuvinte.

De aceea păziţi-vă, fraţii mei creştini, pentru dragostea lui Dumnezeu; păziţi-vă bine, să nu citiţi niciodată acea blestemată cărticică, ci, când o veţi găsi undeva, să o aruncaţi în foc. Că cine o va citi sau o va asculta cu dulceaţă citindu-se, nu mai este creştin, ci luptător de creştini şi se anatematiseşte de canonul 63 al Sinodului ecumenic VI. Tot aşa să vă păziţi a nu citi nici cărticica lui „Bertold”, pentru mulţimea luărilor în râs ce cuprinde şi alte asemenea cărţi.

115. Că glumele pricinuiesc şi moarte

Să vă spun lucruri încă şi mai înfricoşate? Glumele şi şăgile, de multe ori, pricinuiesc chiar moarte celor ce le întrebuinţează; probă că acestea sunt adevărate dovedesc istoriile care le-au lăsat cei din vechime. Căci citim la istoricul Corneliu Tacitul: „Uestin, guvernatorul împăratului Neron, fiindcă lua în râs pe Neron, că era tâmpit şi trândav, a poruncit împăratul colonelului Girelan să-l prindă cu ostaşii şi aducându-l la baie, acolo i-a deschis toate vinele trupului şi înlăuntrul acelei călduri, scurgându-i-se sângele, a murit. Tot aşa a pătimit şi Seneca, acel stoic filosof. Că şi acesta luând în râs bărbăţia împăratului Neron, când trecea cu careta şi-i auzea glasul cum cântă; pentru aceste, zic, luări în râs, a poruncit împăratul şi i-a deschis vinele la amândouă mâinile şi acolo

curgându-i sângele, l-a lăsat să moară. Şi mulţi alţii, în diferite vremi, au luat felurite pedepse pentru glumele şi şăgile lor[28].

116. Cei ce râd gonesc din sufletul lor frica lui Dumnezeu

Vedeţi, fraţii mei creştini, ce mari răutăţi pricinuiesc glumele? Aţi auzit la ce grad înaintează oamenii cei şăgalnici, până acolo, încât să ia în râs şi dumnezeieştile şi sfintele lucruri? Într-atât, încât să ia în batjocură şi pe însuşi Dumnezeu? Până într-atât, să primească şi moarte rea! Pentru aceasta, fraţii mei creştini, încetaţi, vă rog, de a mai glumi şi de a mai râde, ca să nu izgoniţi din sufletele voastre frica lui Dumnezeu, care e pricinuitoarea faptei bune şi a tot binele; că dacă veţi izgoni frica lui Dumnezeu, cu adevărat aveţi să grămădiţi asupra voastră toate răutăţile ce am zis mai sus, care se nasc din glume şi şăguiri. Voiţi să vă încredinţaţi şi din întâmplări cu lucru, că cei ce râd n-au frica lui Dumnezeu în inimile lor? Urmaţi-mi să mergem la Palestina. Acolo unde avea întins cortul său patriarhul Avraam, i s-a arătat Dumnezeu lui (Avraam) în chip de trei bărbaţi şi i-a făgăduit că femeia lui, Sarra, va naşte fiu: „Iată, când mă voi întoarce, voi veni la tine în vremea aceasta şi în ceasurile acestea şi va avea fecior Sarra, femeia ta” (Facerea 18, 10). Sarra sta însă dinapoia uşii cortului şi cum a auzit acest cuvânt, a râs întru sine, socotind că este cu neputinţă să nască, pentru bătrâneţea ce avea şi ea, şi Avraam. .„Şi a râs întru sine Sarra zicând: Încă nu mi s-a făcut aceasta până acum, şi Domnul meu este bătrân” (Acolo, 12).

De acest râs pe care l-a făcut Sarra, i-a părut rău lui Dumnezeu; pentru aceea a început să mustre pe Sarra de ce a râs: „Şi a zis Domnul către Avraam: pentru ce a râs Sarra întru sine zicând: au doară cu adevărat voi naşte, bătrână fiind?” (Acolo 13). Sarra, îndată ce a auzit acestea, s-a temut şi a început să tăgăduiască cum că n-a râs; iar Dumnezeu a dojenit-o iarăşi, căci cu adevărat a râs: „Şi a tăgăduit Sarra zicând: n-am râs, pentru că s-a temut; şi au zis către ea; ba, ai râs” (Acolo). Socotiţi bine, fraţilor, aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi, că arată lămurit că Sarra, pentru aceasta a râs, fiindcă a uitat şi a lepădat la o vreme din inimă aducerea aminte de frica lui Dumnezeu; dar când şi-a adus aminte iarăşi de frica lui Dumnezeu şi a pus în inimă pomenirea Lui, atunci a căutat să tăgăduiască că a râs.

117. Lui Dumnezeu îi pare rău de râsuri şi le pedepseşte

Acum, dacă i-a părut rău lui Dumnezeu că a râs Sarra, cu toate că a avut oarecare arătată pricină binecuvântată să râdă, cu cât mai mult îi pare rău lui Dumnezeu, când voi, creştinii, râdeţi fără să aveţi vreo pricină binecuvântată? Şi se împlineşte părerea filosofului care zice: „Râde nebunul nefiind pricină de râs”. Şi dacă Dumnezeu a dojenit pe Sarra

---

[28] Aşa împăratul Spaniei cu numele Ramir, fiindcă nişte senatori defăimau slava lui cu glume şi cu cuvinte de râs, într-o zi a zis către ei: „Unii oameni vorbeau multe, dar la glasul unui clopot, toţi voiau să tacă; iar glasul clopotului a fost aşa: în ziua următoare, s-a văzut în uliţa cetăţii un clopot mare pe o masă şi împrejurul clopotului erau multe capete tăiate ale dregătorilor care îl luaseră în râs.

Deasupra clopotului însă era o hârtie lipită, ce avea aceste cuvinte: „Vulpea nu avea cu cine să glumească“. Şi cu adevărat, acesta a fost clopotul care i-a făcut să tacă pe toţi, alţii cu moarte şi alţii cu frică. Aşa că gluma aceasta a sfârşit toate glumele. Pentru aceea prea înţelept a fost acel bătrân Polian care, fiind poftit de August Cezar să dea răspuns de satiriceştile glume pe care însuşi împăratul le scrisese, a zis aceste cuvinte înţelepte: „Eu nu voiesc să scriu contra aceluia care poate să mă scrie în catagrafie, adică, să mă osândească la moarte“. Fiindcă nu e bine a glumi cineva şi a juca cu leii, nici însuşi hrănitorul de lei, care are îndrăzneală şi cunoştinţă cu ei; precum a zis un învăţător de moravuri: Că jocul se face ruptură, iar îngâmfarea coboară la moarte.

pentru că a râs, dar nu cu vreo precugetare şi gătire, ci din întâmplare şi după vreme; cu cât oare mai mult are să vă dojenească şi să vă certe pe voi, cei ce faceţi atâtea pregătiri, atâtea planuri, cum să râdeţi şi să faceţi şi pe alţii să râdă? Cu mult mai mult vă va certa pe voi care spuneţi atâtea cuvinte şăguitoare şi luări în râs. Iar dacă Dumnezeu a mustrat şi a prihănit pe Sarra că a râs, dar nu cu hohot şi cu sunet, ci întru sine, adică în tăcere şi netulburată, fără să o audă cineva, numai cu o surâdere şi zâmbet al feţei; cu mult mai mult, fără asemănare, vă va mustra şi prihăni pe voi, cei ce ca nişte nebuni şi nepricepuţi înălţaţi glasul vostru când râdeţi, încât pârâie obrajii voştri de râs, precum pârâie spinii când ard pe foc.

De aceea zice Solomon: „Că precum este trosnetul spinilor sub căldare, aşa este râsul nebunilor" (Eccl. 7, 7). Cu cât mai mult va prihăni pe voi care din râsurile cele peste fire şi din multa vărsare şi lăţire a inimii voastre, fierb toate umezelile, încât scoateţi şi lacrimi din ochi? (şi aceasta se numeşte fierbere de râs, de care spune Grigorie Teologul: „Râsul cel fără rânduială scoate şi lacrimi"). Şi ca să zic în scurt, dacă Dumnezeu a certat râsurile în anii cei din vechime, cei înaintea Legii şi a Evangheliei, în care oamenii erau noi-începători, ca nişte copii mici şi a certat acestea nu în faţa unui bărbat, ci a unei femei, care este fireşte neam slăbănog şi iubitor de râs; cu mult mai mult va certa pe cei ce râd şi glumesc în timpul acesta, pe cei după lege şi în darul Evangheliei, în care oamenii au ajuns la bărbat desăvârşit şi la măsura vârstei plinirii lui Hristos, precum scrie Pavel.

118. Cât de mare este numele creştinismului şi nu se cade să se necinstească

Ruşinaţi-vă deci, fraţilor, ruşinaţi-vă şi încetaţi de a mai grăi cuvinte ruşinoase, de a băsmui şi a mai spune glume şi a râde. Ruşinaţi-vă **întâi:** de numele creştinătăţii pe care îl aveţi şi care este cinstit şi sfânt şi mai mare decât toate numele şi vredniciile împăraţilor, consiliaţilor, deputaţilor, stăpânitorilor şi ale tuturor oamenilor celor cu dregătorii din această lume; pentru aceea nu mai vorbiţi cuvinte nevrednice de acest sfânt nume, nici să faceţi lucruri nevrednice creştinătăţii. Şi precum aveţi nume cinstit şi sfânt, aşa să fie şi toate cuvintele voastre, sfinte şi plăcute lui Dumnezeu, drese cu sarea cunoştinţei creştineşti şi a dumnezeiescului Dar, precum vă porunceşte Pavel: „Cuvântul vostru totdeauna să fie cu har, dres cu sare, ca să ştiţi cum se cade vouă a răspunde fiecăruia" (Coloseni 4, 6). Iar dacă cândva, diavolul sau gândul cel rău şi vicleanul obicei vă îndeamnă dinlăuntru pe vreunul să spuneţi cuvinte ruşinoase sau poveşti, sau glume şi râsuri, îndată aduceţi-vă aminte de numele creştinesc ce îl aveţi şi ziceţi întru sinea voastră aşa: Noi ne numim creştini şi avem nume sfânt şi mare şi cum să-l necinstim cu cuvinte ruşinoase? Cum îl vom spurca cu povestiri necuviincioase? Cum îl vom defăima cu glume şi cu râsuri? Şi aşa cu amintirea aceasta, izgoniţi îndemnarea diavolului şi gândul cel viclean. Tot aşa să faceţi şi la orice păcat, la care vă îndeamnă vrăjmaşul şi cu lesnire îl veţi opri. Acest nume creştinesc este de-ajuns singur a vă îndemna să faceţi prea cu căldură toată fapta bună, după cum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Acum un nume toţi avem şi decât toate mai mare, adică, ne numim creştini; deci, această numire a noastră e mai mult decât toate altele, ca să ne îndemne şi să ne facă mai sârguitori spre lucrarea faptei bune. Şi să nu lucrăm ceva nevrednic acestei numiri; ci după ce am înţeles vrednicia acestei prea mari numiri a lui Hristos, să ne ruşinăm de mărimea acestei numiri" (*Omilia 19 la Ioan*).

119. Nimic nu foloseşte numele creştinului, fără cuvintele şi lucrurile cele bune

Pentru că ce folos, fraţilor, a vă numi creştini şi apoi să grăiţi cuvinte şi să faceţi lucruri drăceşti împotriva creştinismului? Creştini şi vorbitori de cele ruşinoase? Creştini şi bârfitori? Creştini şi şăgalnici şi măscărici? Creştini şi pricinuitori de râsuri? Acestea sunt lucruri nepotrivite şi potrivnice, precum este dimpotrivă apa cu focul, lumina cu întunericul şi binele cu răul. Pentru aceea siliţi-vă a vă face vrednici acestui sfânt nume al creştinilor, cu creştineşti şi cinstite cuvinte şi lucruri, precum vă porunceşte purtătorul de Dumnezeu Ignatie: „Să ne facem deci vrednici numelui ce am luat, că cine se va numi cu alt nume afară de acesta, acesta nu este de la Dumnezeu şi încă n-a primit proorocia care zice pentru noi: că se va numi cu nume nou, cu care Domnul îl va numi pe el şi va fi popor sfânt, care s-a şi împlinit în Siria. Pentru că în Antiohia au făcut ucenicii creştini" (*Epistola 3, către Magnesieni*). Că având cuvinte cinstite, sfinte şi lucruri creştineşti, atunci sunteţi vrednici să vă numiţi şi creştini, precum iarăşi acest purtător de Dumnezeu Ignatie zice: „Că nu numai să zic, ci şi să voiesc, după cum nu numai să mă numesc creştin, dar să mă şi aflu; că dacă în adevăr mă voi afla, atunci pot să mă şi numesc" (*Epistola 12, către Romani*).

120. Vremea cea de acum este vremea plângerii şi a lacrimilor

Al doilea, ruşinaţi-vă, fraţilor, de vremea acestei vieţi, pentru că această vreme — cum am zis la început — nu este vremea glumelor şi a râsului, ci este vremea plângerii şi a lacrimilor şi voi, creştinii, râdeţi şi glumiţi? „Vremea aceasta nu e a râsului, ci a plângerii, a întristării şi a tânguirii, iar tu râzi?" (*Hrisostom, Omilia 17 la cea către Efeseni*). Şi iarăşi: „robie şi luptă şi sudori, iar tu râzi?" (*Cuvântul 15 la cea către Evrei*). Această vreme este de război, şi voi şedeţi, glumiţi şi vorbiţi nebunii? Şi care ostaş se duce vreodată la război şi după aceasta, lasă lupta ce o are cu vrăjmaşul şi şade şi glumeşte? Nu vedeţi că diavolul aleargă în sus şi în jos, răcneşte ca un leu, scrâşneşte din dinţi, scoţând foc din gura lui şi caută pe cine să răpească dintre voi să-l arunce în pierzare, iar voi, ticăloşilor, şedeţi fără de grijă, râdeţi şi glumiţi? „Cine este acel luptător care, venind la locul cel de luptă, lăsând lupta pe care o are cu potrivnicul său, vorbeşte glume? Stă diavolul asupra şi înconjoară urlând ca să răpească, toate le mişcă, toate le întoarce asupra capului tău şi scrâşneşte cu dinţii, foc scoţând asupra mântuirii tale; iar tu şezi, spui glume şi vorbeşti cele ce nu se cuvin" (Acolo).

121. Viaţa creştinului este loc de luptă şi de nevoinţă

Nu vedeţi, zice acest Hrisostom, cum ostaşii care se află la războiul cel simţit îşi au feţele întristate, ochii serioşi, sprâncenele înspăimântate, inima deşteaptă şi strâmtorată, mintea adunată, tremurând şi limba tăcând? Nu vedeţi cum au în toate mădularele lor prea bună întocmire, care, nu numai că nu spun vreo glumă sau şăguire, dar nici cuvânt simplu şi cum s-ar întâmpla nu scot din gura lor, şi voi, creştinii, care vă aflaţi în războiul cel nevăzut şi aveţi a face, nu cu vrăjmaşii simţiţi, ci cu demonii cei nevăzuţi, voi, zic, şedeţi şi vorbiţi cuvinte ruşinoase, băsmuiţi, glumiţi, spuneţi şăgi şi râdeţi? „Joci şi te desfătezi şi spui glume şi pricinuieşti râs şi socoteşti de nimic acest lucru?" (Acolo).

Nu vă învăţaţi şi de la Dreptul Iov, şi de la Apostolul Pavel, că viaţa omului este un loc de luptă şi un război întru care se fac luptele? Şi puitor de nevoinţă al acestui război este Hristos; iar nevoitori (luptători) creştinii; iar vrăjmaş este diavolul şi dracii lui; iar

privitori ai acestei lupte sunt îngerii? Că zice Iov: „Au nu este luptă viața omului pe pământ?” (Iov 7,1); dar şi Apostolul deşteaptă pe creştini şi-i înarmează cu armele cele duhovniceşti zicând: „Îmbrăcați-vă întru toate armele lui Dumnezeu, ca să puteți sta împotriva meşteşugirilor diavolului; căci nu este nouă lupta împotriva trupului şi a sângelui; ci împotriva începătoriilor şi a domniilor, şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia, împotriva duhurilor răutății întru cele cereşti” (Efeseni 6, 11). Ce va să zică: „întru cele cereşti?” Adică, pentru cereştile bunătăți, pe care caută creştinii să le moştenească, pentru acestea îi luptă dracii; precum tâlcuiesc această zicere marele Hrisostom şi Teodorit.

Deci, în lupta aceasta, câți creştini voiesc să biruiască şi să ia cununi de la puitorul de nevoință Hristos, se cuvine a ține în gura lor, nu cuvinte ruşinoase, basme, glume şi râsuri; căci, de vor ține unele ca acestea, se biruiesc şi se ucid de vrăjmaşi; ci trebuie să țină în gură cuțit şi sabie. Şi deci, care e cuțitul acesta şi sabia? Este sfânta rugăciune, este sfânt numele lui Iisus Hristos, adică: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă”, sunt dumnezeieştile cuvinte ale Sfintei Scripturi, cu acestea junghie creştinii şi omoară pe vrăjmaşii lor diavoli. Aşa însuşi Pavel înarmează gura creştinilor ce se luptă în acest nevăzut război şi le spune: „Şi coiful mântuirii luați, şi sabia Duhului care este cuvântul lui Dumnezeu” (Acolo, 17).

122. Vremea aceasta este a semănatului, iar nu a secerişului

Afară de acestea, vremea acestei vieți nu este a secerişului, ci a semănatului. Căci, precum plugarii cei înțelepți, cu osteneală şi cu durere, cu plângeri şi tânguiri seamănă în timpul toamnei, iar când vine secerişul, seceră rodurile pe care le-au semănat cu bucurie şi cu veselia inimii lor, precum aceasta o zice şi proorocul David: „Mergând, mergea şi plângea aruncând semințele sale. Şi venind, vor veni cu bucurie luându-şi mănunchele sale”. (Ps. 125, 6).

Tot aşa şi creştinii cei înțelepți, în vremea aceasta se întristează şi plâng pentru păcatele lor şi se ostenesc a sădi în inima lor bunele semințe ale faptelor bune; iar în ceea ce va să fie, a învierii, atunci se vor bucura şi vor râde pururea, pentru secerişul şi îndulcirea bunătăților pe care le vor lua; precum spune şi Marele Vasile, graiul cel mai de sus al lui David tâlcuindu-l şi zicând: „Deci, câți în zilele acestui veac care este spre sfârşit şi se pleacă către apusul său, au petrecut zilele plângându-şi păcatele lor; aceştia când va veni adevărata dimineață, atunci se vor bucura. Fiindcă, cei ce seamănă acum cu lacrimi, cu bucurie vor secera; adică, în cel ce va să fie” (*Tâlcuire la Psalmul 29*).

Şi iarăşi, precum lucrătorii de pământ cei necunoscători şi proşti, dacă în vremea toamnei nu voiesc a se osteni să semene, ci lăsând semănatul, umblă încoace şi încolo, jucând, şăguind şi râzând şi când vine vremea secerişului, atunci caută să semene; aceştia nu numai că se iau în râs de toți pentru nebunia şi necunoştința lor, dar şi lucruri care sunt cu neputință încearcă a le face; pentru care şi lipsiți fiind de hrana cea de toate zilele, pier de foame, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Dacă cineva, în vremea semănatului nu va arunca semințele, ci la seceriş va semăna, nimic nu va izbuti, ci va fi şi de râs” (*Cuvântul 25, la cea de la Ioan*). Aşa şi creştinii cei neînțelepți care nu plâng acum şi nu se întristează, ci umblă în sus şi în jos, vorbind cuvinte de ruşine şi basme, glumind şi râzând, atunci la a doua venire, vor căuta să se ducă să semene ca cele cinci fecioare nebune şi să pună untdelemnul faptelor bune în vasele sufletelor lor; dar în zadar. Deoarece mirele îi va închide afară de cămară şi vor rămâne întristați şi flămânzi, cu neîncetată întristare şi foame veşnică; care să nu fie, ca să pătimiți şi voi, frații mei creştini.

123. Domnul în toată viața lui n-a râs, dar a plâns de patru ori

Al treilea, ruşinaţi-vă, fraţilor, de viaţa şi pilda pe care ne-a lăsat-o Domnul nostru Iisus Hristos. Pentru că El, în toată înconjurarea petrecerii Lui pe pământ, nu se vede scris în nici un loc al Sfintei Evanghelii ca să fi râs, după Marele Vasile, care zice: „Şi Domnul, se vede că suferinţele cele spre trebuinţa trupului le-a răbdat şi câte mărturisesc faptă bună, adică, osteneală şi către cei întru întristări milostivire; iar a râde însă, nicidecum n-a primit, după cât ne învăţăm din spusele Evangheliilor" (Hotar pe larg. 17). Ba încă, găsim scris că El singur cu lucrul a plâns de patru ori:

- când a înviat pe Lazăr cel mort de patru zile, precum zice Ioan Evanghelistul în cap. 11;
- când şedea pe mânzul asinei şi venea în Ierusalim, văzând de departe cetatea, a plâns pentru ea, cum zice Evanghelistul Luca: „Şi dacă s-au apropiat, văzând cetatea, au plâns de dânsa" (Luca 19, 41);
- când s-a apropiat vremea patimii, s-a tulburat şi a zis: „Acum sufletul meu s-a tulburat şi ce voi zice: Părinte, mântuieşte-mă de ceasul acesta" (Ioan 12, 27) şi după cum dovedeşte Apostolul Pavel, zicând: „Carele în zilele trupului său, cereri şi rugăciuni către Cela ce putea să-L mântuiască pe Dânsul din moarte, cu strigare tare şi cu lacrimi aducând, şi fiind auzit pentru buna Sa cucernicie" (Evrei 5, 7);
- când a mărturisit lămurit şi a zis că are să-L vândă unul din ucenicii Săi, precum zice Ioan: „Acestea zicând Iisus, s-a tulburat cu Duhul şi a mărturisit şi a zis: Amin, Amin, grăiesc vouă, că unul din voi mă va vinde" (Ioan 13, 21); căci tulburarea aceasta plâns se înţelege, după Hrisostom (*Cuvântul 15 la cea către Evrei*), pe care l-a făcut Domnul, întristându-Se pentru pierzarea lui Iuda.

Deci, Domnul nu numai că a plâns cu lucrul, dar şi cu cuvântul şi învăţătura Sa; pe cei ce plâng şi se întristează în viaţa cea de acum, i-a fericit şi lăudat zicând: „Fericiţi sunteţi cei ce plângeţi acum, că veţi râde" (Luca 6, 21); iar pe cei ce râd, din contră, i-a ticăloşit şi i-a plâns zicându-le: „Vai vouă, celor ce râdeţi acum; că veţi plânge şi vă veţi tângui" (Acolo, 25).

124. Râsurile nu sunt ale creştinilor

Auziţi voi, cei ce glumiţi? Auziţi voi, cei care râdeţi? Hristos a fost fără păcat şi a plâns; iar voi, ticăloşilor care sunteţi plini de păcate, râdeţi? Hristos a lăcrimat, nu pentru păcatele Sale, ci pentru păcatele oamenilor, iar voi nici măcar pentru păcatele voastre nu plângeţi, ci râdeţi? Hristos este învăţătorul vostru şi voi, creştinii, sunteţi ucenicii Lui. Hristos este chip şi pildă şi începătorul vieţii şi mântuirii voastre, a creştinilor, şi voi, creştinii, trebuie să urmaţi în urma Lui, precum zice Petru, căpetenia Apostolilor: „Căci şi Hristos a pătimit pentru noi, nouă lăsându-ne pildă, ca să urmăm urmelor Lui" (I Petru 2, 21).

Deci, dacă Hristos, dascălul vostru, a glumit, glumiţi şi voi care sunteţi ucenicii Lui. Dacă Hristos, pilda vieţii voastre, a râs şi voi urmaţi-I Lui şi râdeţi şi voi; iar dacă Hristos n-a glumit, nici n-a râs vreodată în toată viaţa Lui, cum vouă, nepricepuţilor, nu vă e ruşine să râdeţi şi să glumiţi? ,.Hristos S-a răstignit, îţi zice Hrisostom, pentru ale tale răutăţi; iar tu râzi? Acela s-a lovit peste obraz cu palma şi de atâtea ori a pătimit pentru păcatele tale, iar tu te veseleşti şi te desfătezi? şi cum nu mai mult, îl vei întărâta pe El?" (*Cuvântul 17 la cea către Efeseni*). Glumele şi râsurile nu sunt ale creştinilor care sunt ucenicii şi urmaşii lui Hristos, nu! Ci sunt înseşi ale evreilor, ale elinilor, ale turcilor şi ale celorlalte neamuri. Şagă şi râsul nu sunt ale celor străini şi nemernici pe pământ, ale celor ce nu sunt din lumea aceasta, ale celor ce n-au aici patrie şi cetate, care sunt creştini; ci sunt ale

oamenilor celor pământeşti şi lumeşti, ale celor ce n-au nădejde de mântuire, nici moştenire în ceruri; după cum a zis Hrisostom: „Râsul este al lumii acesteia” (Acolo). Deci, glumele şi râsurile nu sunt ale creştinilor care umblă pe calea cea strâmtă şi necăjită care duce în viață; ci, ale păgânilor care călătoresc pe calea cea lată şi desfătată şi care duce la pierzare. Aşadar, una din două, creştinilor, ori să părăsiți glumele şi râsurile, dacă voiți să fiți creştini într-adevăr, următori şi ucenici ai lui Hristos, ori dacă nu părăsiți acestea, nu sunteți creştini adevărați, ci mincinoşi, nici sunteți ucenici curați ai lui Hristos, ci bastarzi[29].

125. Împotrivire şi Dezlegare.
Glumele şi râsurile nu sunt lucruri mici şi nebăgate în seamă — Defăimarea celor mici şi nebăgate în seamă a născut toate relele

Dar ce zic unii? Şi ce rău este a glumi cineva? Ce păcat este a râde? Acestea sunt păcate mici, adică, nici bine, nici rău, sau sunt numai nişte păcate vrednice de iertat şi prea mici; către care noi, în două feluri vom răspunde: întâi că, de nu ar fi fost rele glumele şi râsurile, ci de nimic şi nebăgate în seamă, Hristos nu avea să ticăloşească cu: „Vai! celor ce râd; iar când este, **vai!** îndată toată munca şi pedeapsa urmează”, zice Hrisostom, tâlcuind ce va să zică: vai! (*Omilia 73, la Ioan*). Dacă nu erau rele glumele şi râsurile, nu era să le oprească cu atâta seriozitate dumnezeiescul Pavel, încât să zică: glumele nu se cuvin nici a se numi printre creştini, necum să se facă. „Iar curvia şi toată necurăția sau lăcomia, nici să se numească între voi, precum se cuvine sfinților. Şi măscăricimea şi vorba nebunească şi glumele care nu se cuvin” (Efeseni 5, 3); precum tâlcuind Cuvântătorul de Aur, zice: „Dimpreună cu măscăriciunea se pune şi gluma; iar tu râzi? Vorba nebunească, ce este? Aceea care n-are nimic trebuincios!” (*Omilia 15, către Evrei*). Dacă glumele şi râsurile nu ar fi fost rele, nu avea să zică Solomon „că mânia este mai bună decât râsul” (Eccl. 7, 4). Iar fiindcă mânia se socoteşte rea, în fața celor mai mulți, aşadar, râsul — decât care este mai bună mânia — este mai rău decât mânia şi, prin urmare, este chiar rău. Dar şi Hrisostom dovedeşte că glumele şi râsurile nu sunt lucruri de nebăgat în seamă, ci rele şi pricinuitoare a multor răutăți, (*Omilia 17, către Efeseni*) şi noi am zis despre acestea la mijlocul acestui cuvânt, însă şi dacă vom presupune că râsurile şi glumele sunt lucruri de nimic, iarăşi nu trebuie să le facă creştinii: a) fiindcă este meşteşug diavolesc a face pe creştini să defaime pe cele mici şi nebăgate în seamă, după Hrisostom: „Pentru că şi aceasta este lucrarea diavolului, a ne face să defăimăm pe cele mici şi nebăgate în seamă” (*Omilia 17, la cea către Efeseni*); b) că din defăimarea acestor mici şi nebăgate în seamă şi din zicerea: acesta nu este nimic, aceea nu este nimic, căci din această nepăsare au intrat în viața creştinilor toate răutățile; precum zice Isidor Pelusiotul, scriind către Kir Scholasticul: „Căci a zice cineva că aceasta nu e nimic, s-a făcut pricină a se aduna toată răutatea în viața omului” (*Epistola 17*).

---

[29] Ştiu că la şcolile păgânului Aristotel şi ale celor mai noi învățători de morală, urmaşii lui Aristotel, se învață şi este lăudată gluma ca o faptă bună, aşezată între cele două margini, a țărănimii ca o lipsire, şi a caraghioslâcului, ca întrecere. Insă, la şcolile Evangheliei lui Hristos şi ale dumnezeieştilor Părinți, despre glumă se învață a fi defăimată ca o răutate, şi cei ce o uneltesc, se ceartă şi se ticăloşesc, după cum se arată în tot cuvântul acesta.

Pentru aceasta şi noi, creştinii, cei ce suntem ucenici, nu ai păgânului Aristotel şi ai celor mai noi învățători de moravuri, ci ai lui Hristos şi ai Sfinților Părinți, se cuvine să ne îngrețoşăm şi să ne întoarcem de la glumă, ca de la o răutate ce e contra creştinilor. Şi dacă din răpire ne plecăm la aceasta, îndată să ne pocăim şi să ne ocărâm pe noi înşine, ca nişte călcători ai învățăturii lui Hristos şi ai dumnezeieştilor Părinți, şi de aici înainte să ne asigurăm.

126. Râsurile şi glumele, deşi se văd mici, nasc însă pe cele mari

Al doilea**,** răspundem că glumele şi râsurile se văd că sunt păcate mici şi lesne iertate, însă nasc pe cele mari păcate şi de moarte, precum dovedeşte Hrisostom în Omilia 17 către Efeseni şi în a 15-a către Evrei şi în cuvântul care scrie că pustnicul nu se cade a lua în râs; dar şi în Omilia 86 de la Matei, unde zice: „Pentru aceasta trebuie să oprim începutul păcatelor şi mai ales, fie că n-ar fi fost mari cele dintâi, nici aşa se cade să defăimăm cele întâi greşeli; fiindcă la mai mari desfrânări ne vor împinge când se va lenevi cugetul. Pentru aceasta trebuie toate să le facem ca să tăiem începuturile lor. Să nu cauţi la firea păcatului că este mic, căci negrijindu-ne, se face rădăcina mare. Şi ia aminte: a râs cineva în deşert, altul l-a îndreptat; celălalt a dezlegat firea şi a zis: nimic n-am folosit cu aceasta; din aceasta s-a născut gluma, de aici cuvântul ruşinos, de aici faptele cele ruşinoase”.

Vedeţi, fraţilor, voi care ziceţi că glumele şi râsurile sunt păcate mici? Vedeţi cum acest mic a pricinuit — zice Sfântul — fapte ruşinoase? Adică, curvii, preacurvii şi culcări cu parte bărbătească şi alte păcate ca acestea mari şi de moarte? Zice însă şi dumnezeiescul Isidor Pelusiotul că răul cel ce se vede mic se sfârşeşte în mare: „Să ştii că păcatele cele ce se par a fi mici, mai pe urmă târăsc pe om la cele mari” (Epistola 17 către Kir Scholasticul); şi iarăşi zice: „că este firesc ca cele mai mari din păcate să se nască din cele mai mici” (Epistola 59, către Aetie).

Pentru acestea, iubiţii mei creştini, lăsaţi aceste pricinuiri pe care le pune diavolul înaintea voastră şi vă zice că glumele şi râsurile sunt lucruri nebăgate în seamă şi păcate prea mici; deoarece cu gândul acesta vă înşală şi din cele mici vă împinge în cele mari şi aşa munceşte sufletele voastre; precum zice Hrisostom: „Că diavolul, spurcat fiind, unelteşte multa silinţă şi pogorământ spre pierzarea oamenilor şi din cele prea mici aruncă în cele mari” (Omilia 86, la Matei). Socotiţi şi din lucrurile cele fireşti: Cât de mică este o scânteie? Dar acea mică scânteie aprinde un mare foc! Cât de puţină este otrava viperei? Dar acea puţină otravă otrăveşte un bărbat mare şi prea voinic! Tot aşa şi glumele şi râsurile se văd că au puţină otravă, dar omoară sufletele voastre cele nemuritoare; precum a zis Teologul Grigorie:

„Scânteia, cât de mică ar fi, aprinde mare văpaie;
Şi otrava viperei, de multe ori a omorât.
Acestea deci văzându-le, fugi de mica lor vătămare;
Că mică este însă, dar duce în cele mari.”

Zice însă şi Marele Vasile că omul care în cele mici ale sale se arată trândav, să nu-l crezi niciodată că va procopsi întru cele mari: „Cine este trândav întru cele mici, nu-l crede că va putea înainta în cele mari” (Avva Isaac, Cuvântul 26, p. 145). Zice încă acest Sfânt Isaac că un filosof a plecat odată într-un chip nepotrivit şi nepăsător şi numaidecât s-a îndreptat pe sine şezând fără de veste. Şi văzându-l pe el altul, a râs pentru aceasta, iar el a răspuns: „Nu pentru aceasta m-am temut, ci de defăimare mă tem” (Acolo, p. 144). Zice încă şi Sfânta Sinclitichia: „Cel ce s-a luptat pentru cele mari, iar pe cele mici le-a defăimat, mult se va vătăma”. Şi iarăşi: „Cel ce spre cele mici este robit cu lesnire, cum va putea să se păzească de cele mari”? (Viaţa Sf. Sinclitichia).

127. Câte rele are glumeţul

Drept aceea, încetaţi, fraţilor, de la cuvântările ruşinoase, încetaţi de la basme, încetaţi de a mai face glume şi încetaţi de a mai râde. Încetaţi de la cuvântări ruşinoase,

deoarece din murdarele cuvântări, ajungeți la lucruri ruşinoase, după Hrisostom care zice: „Cuvintele sunt acelea care duc la fapte “ (*Cuvântul 17 la cea către Efeseni*). Încetați de la basme, deoarece dumnezeieştii Apostoli, în Aşezământurile lor, depărtează de la Biserica lui Hristos pe cei ce urmează basmelor: „Dacă cineva urmează obiceiurilor elineşti ori iudaiceştilor basme; ori să plece de acolo, ori să se lepede” (*Cartea 8, cap. 32*).

Încetați de a mai spune glume, căci nu este alt lucru mai ruşinos decât omul glumeț; fiindcă gura şăgalnicului nu are vreun har, ci putoare şi rea putreziciune; deoarece în sufletul şăgalnicului locuiesc mari răutăți şi nimic bun. Cel ce glumeşte nu este sfânt, deoarece glumele nu sunt ale creştinilor — precum am zis mai înainte — dar nici ale celor de bun neam şi slobozi, ci sunt ale înşişi măscăricilor, ale linguşitorilor, ale femeilor curve, ale oamenilor de nimic şi neruşinați şi necinstiți, ale celor ce se numesc cordaci[30], precum toate acestea le spune Auritul Sfânt: „Nimic nu e mai ruşinos decât şăgalnicul; deoarece gura lui e plină nu de har, ci de întristare; că mari răutăți locuiesc în sufletul şăgalnicului, mare distracție (la cele deşarte) şi pustiire; cel ce grăieşte deşertăciuni nu este sfânt. Nu vezi pe cei ce se numesc făcători de râsuri (măscărici), pe cordaci? Aceştia sunt glumeții. Scoateți, vă rog, din sufletele voastre acest dar făr har, că acest lucru este însuşi al linguşitorilor, al imitatorilor de jocuri, al femeilor curve, departe să fie de orice suflet slobod, departe de la cei de bun neam şi chiar şi de la slugi să fie departe, orice este necinstit, orice este neruşinat, aceasta este şi glumețul” (*Cuvântul 17 la cea către Efeseni*).

Încetați şi de a mai râde, deoarece râsurile sunt vrednice de alte râsuri şi mai cu seamă cele fără de rânduială şi curveşti; precum zice Grigorie Teologul în stihurile cele împătrite iambiceşti:

„Tot râsul, la cei ce cugetă bine, este vrednic de râs;
Iar mai ales la toți aceştia, mai mult însă cel curvesc”.

Nu auziți cum Dreptul Iov avea de mare faptă bună, nu numai el a nu râde, dar nici se însoțea cu glumeții care fac pe oameni să râdă; pentru care şi lăudându-se, zicea: „Şi de am umblat cu batjocoritorii” (Iov 31, 5). Nu auziți pe proorocul Isaia cum defăima pe cei ce defăima şi se desfătează şi se bucură şi râd? Căci zice: păcatul acesta nu se va ierta lor, până ce vor muri? „Şi au chemat Domnul Savaot în ziua aceea plângere şi tânguire, radere şi încingere cu saci; iar ei au făcut veselie şi bucurie, înjunghiind viței şi jertfind oi, zicând: să mâncăm şi să bem că mâine vom muri. Şi descoperite sunt acestea în urechile Domnului Savaot, că nu se va ierta vouă păcatul acesta, până ce veți muri” (Isaia, 22, 12). Nu auziți pe Solomon cum şi el leapădă râsurile şi le zice: „Râsului i-am zis nebunie şi bucuriei, de asemenea, căci face acestea?” (Eccl. 2, 2), ca cele ce tulbură şi schimbă aşezarea sufletului; precum tâlcuieşte Marele Vasile (Hot. pe larg, 17). Nu auziți pe Iacov, fratele lui Dumnezeu, cum vă porunceşte să schimbați râsurile voastre în plâns şi tânguire? „...râsul vostru spre plâns să se întoarcă şi bucuria întru tânguire” (Iacov 4, 9).

128. Cum poate cineva să nu râdă, ci să se întristeze. Creştinii sunt lăudați de păgâni când nu râd.

Dar cum veți căpăta această întristare şi mâhnire? Dacă vă veți aduce aminte în toate zilele că ați păcătuit şi cu păcatele voastre ați întristat pe Dumnezeu; dacă veți avea înaintea ochilor totdeauna ceasul morții şi frica cea mare, pe care o va pătimi sufletul vostru când se va despărți de trup, stând de față dracii şi căutând să-l răpească şi să-l

[30] Jucători cu mlădieri ruşinoase.

pogoare în iad; precum zice Sfântul Efrem: „Frate, aşteaptă totdeauna ieşirea ta şi găteşte-te de călătoria aceea. Că în ceasul în care nu te aştepţi, va veni porunca cea înfricoşată şi vai celui nepregătit!” (*Pentru viaţa duhovnicească, cap. 51*). Dacă veţi cugeta în toată ziua la înfricoşata şi nepărtinitoarea judecată a lui Dumnezeu, la care veţi da răspuns cu de-amănuntul de toate lucrurile cele rele pe care le-aţi făcut; de cuvinte şi de gândurile pe care le-aţi primit în minte. Dacă veţi cugeta neîncetat la munca cea viitoare pe care o vor lua cei ce n-au păzit poruncile Domnului, adică, focul cel veşnic, viermele cel neadormit, scrâşnirea dinţilor, despărţirea lui Dumnezeu şi a îngerilor, întovărăşirea cu diavolul şi cu dracii lui şi mai cu seamă, mâhnirea cea neîncetată şi plângerea pe care o vor cerca cei ce în viaţa aceasta grăiesc murdar, băsmuiesc, glumesc şi râd.

Acestea, dacă le veţi cugeta şi gândi totdeauna, fraţii mei, veţi putea alunga de la voi glumele şi râsurile şi veţi câştiga întristare după Dumnezeu şi mâhnire, care vă pricinuiesc în ceruri veşnică bucurie şi veselie, iar aici pe pământ, laude de la cei necredincioşi şi păgâni. Pentru că, văzându-vă ei mâhniţi, în jos căutând, întristaţi, strânşi şi cu luare-aminte, se minunează şi zic: Cu adevărat, creştinii nu se văd a fi oameni din lumea aceasta, ci din cealaltă. Creştinii se vede că aşteaptă să meargă în altă patrie şi pentru aceasta se îngreţoşează de dulceţile lumii acesteia şi nu iubesc ca ceilalţi oameni să şăguiască şi să râdă.

Iar necredincioşii însă, lăudându-vă pe voi, dimpreună laudă şi pe Stăpânul Hristos care v-a învăţat a petrece aşa; şi în felul acesta, vă faceţi pricinuitori a se lăuda Hristos de cei necredincioşi şi a se slăvi. Şi ce altceva poate fi mai fericit vouă, fraţilor, decât aceasta? De aceea a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Pentru că ce poate fi mai fericit omului, decât când petrece aşa, încât a face pe cei ce îl privesc să se minuneze şi să zică: Slavă ţie, Dumnezeule, cum sunt creştinii, câtă filozofie arată, cum trec cu vederea cele de faţă? Cum pe toate acestea le socotesc umbre şi visuri şi de nici unele din cele văzute nu se lipesc? Ci aşa toate le lucrează, ca între nişte străini petrecând pe pământ” (Cuvântul 7, la Facere).

129. Cum şi până unde se cuvine cineva să dezlege posomorârea, întru aşezare făcătoare de bucurie

Da, nu tăgăduiesc că în lumea aceasta urmează multe lucruri ciudate, care fac pe oameni să râdă. Da, ştiu că nu poate să fie omul totdeauna posomorât şi trist, ci câteodată trebuie să mai şi dezlege întristarea în aşezare făcătoare de bucurie cu cuvinte luminate. Deci, când se întâmplă lucruri de felul acesta, vrednice de râs, nu nechezaţi, fraţilor, nici să înălţaţi glasul vostru cu râsul, că aceasta este numai a oamenilor celor nebuni şi nepricepuţi; ci, mulţumiţi-vă numai a zâmbi ca nişte înţelepţi şi cuminţi; precum zice înţeleptul Sirah: „Nebunul când râde îşi înalţă glasul său, iar cel cuminte, abia va zâmbi” (Sirah 21, 22); însă şi această zâmbire să o faceţi spre a arăta aşezarea cea făcătoare de bucurie a inimii voastre şi spre a împlini pe cea scrisă, că: „Inima veselindu-se, înfloreşte faţa” (Pilde 15, 13). Şi Marele Vasile: „până la zâmbetul care arată veselia şi aşezarea sufletului cea luminată, aceasta nu este necuviinţă, însă a hohoti cineva cu glasul şi a fierbe cu trupul, aceasta nu este a sufletului celui cuvios, nici a celui pedepsit, nici a celui ce se stăpâneşte pe sine” (Hotar pe larg 17). Aşa fel de râs încetişor a făcut şi Proorocul Daniil, când i-a zis împăratul Kir că atâta mănâncă şi bea zeul Vil, precum este scris: „Şi a zis Daniil râzând: nu te înşela, împărate” (Vil şi balaurul 7). Şi cuprinzător a zice, oriunde se află în dumnezeiasca Scriptură cuvântul râs şi râd, numirile acestea însemnează, nu râsul şi nechezatul cel nepedepsit, ci bucuria sufletului şi aşezarea cea luminată, precum tâlcuieşte Marele Vasile (Hotar, pe larg 17).

De asemenea şi când aveţi trebuinţă, fraţilor, să dezlegaţi aşezarea cea întristată a sufletului vostru în linişte prin cuvinte făcătoare de bucurie, nu grăiţi glume, ci să fie cuvântul vostru vesel, făcător de bucurie, dres cu sarea creştinătăţii şi cu har evanghelicesc, ca să miresmească şi îndoit să veselească pe cei ce ascultă; adică, cu răsuflare şi cu pricepere, după acest Mare Vasile, care vă porunceşte zicând: „Iar dacă cumva cere trebuinţă, ca puţin să se slăbească posomorârea feţei şi prin cuvinte să vă arătaţi veseli la faţă, fie cuvântul vostrul plin de har duhovnicesc şi dres cu sarea cea evangheliceească, ca să aducă buna mireasmă a iconomiei celei înţelepte dinlăuntru şi îndoit să veselească pe ascultători, cu răsuflarea şi cu harul priceperii" (Aşezămintele călugăreşti, 12).

130. Creştinii nu trebuie să râdă şi să glumească în biserică

Totdeauna şi în toată vremea, aşadar, creştinii trebuie să fie retraşi şi să nu glumească, nici să râdă; dar mai cu seamă să păzească aceasta când se află în biserică, locaşul cel sfânt al lui Dumnezeu; deoarece sfânta biserică este locul cel osebit, întru care locuieşte marele şi înfricoşatul Dumnezeu şi aici, pentru dragostea păcătoşilor se jertfeşte în fiecare zi. Că în acest dumnezeiesc locaş, se află nevăzuţi cereştii îngeri umblând şi scriind pe cei ce cu frică şi cu evlavie îşi aduc rugăciunile lor către Dumnezeu neîncetat. Pentru aceea, creştinii după ce intră în biserică, se cade a socoti că intră în însuşi cerul acesta, al cărui chip şi icoană este dumnezeiasca biserică şi cu mare frică trebuie să stea, ca şi cum ar sta înaintea lui Dumnezeu, Celui ce cearcă inimile şi rărunchii şi cu suspinuri şi lacrimi să-şi aducă rugăciunile lor către Dumnezeu, ca milostiv să-L afle pe El pentru păcatele lor. Iar dacă vorbesc în biserică, glumesc şi râd, nu numai că nu-şi iau cererea lor, dar negreşit pornesc pe Dumnezeu spre mai mare urgie asupra lor. Căci dacă întărâtă pe Dumnezeu numai cel ce cu nepăsare se roagă, având mintea lui risipită încoace şi încolo, după Marele Vasile ce zice: „Se cuvine a cere însă, nu cu lenevire, nu cu mintea răspândită încoace şi încolo, că unul ca acesta, nu numai că nu-şi va lua cererea, ci şi mai mult va întărâta pe Stăpânul" (Aşezămintele călugăreşti 1). Dacă, zic, cel ce cu trândăvie se roagă, întărâtă şi mânie pe Dumnezeu, cu cât mai mult îl întărâtă cel ce vorbeşte şi glumeşte şi râde în vremea rugăciunii?

Ce faci, nebune şi nepriceputule creştin? Vorbeşti cu Dumnezeu şi glumeşti? Stai înaintea lui Dumnezeu şi râzi? Preotul stă cu frică şi cu cutremur aducând rugăciunile tale, şi tu defaimi? Şi nu auzi Scriptura ce zice: „Vedeţi, defăimătorilor, priviţi şi vă minunaţi de cele minunate şi pieriţi!" (Avacum 1, 5). Ai venit să îmblânzeşti pe Dumnezeu cu rugăciunea ta, iar tu mai mult îl mânii cu glumele şi cu râsurile tale! Şi aşa se face rugăciunea ta întru păcat, precum zice Proorocul David (Ps. 108, 7). Căci şi tu de se va întâmpla să intri în palaturile împărăteşti, îţi aduni mintea ta şi ochii şi limba; iar în biserică intrând, care este alt cer, vorbeşti cu unul şi cu altul şi râzi şi glumeşti? O! de nefrica ta de Dumnezeu! Pentru aceasta, cu toată dreptatea, dumnezeiescul Hrisostom mâhnindu-se zice: Că s-a făcut râs şi glumă petrecerea creştinilor; că s-a umplut biserica de râsuri şi că pretutindenea joacă diavolul şi a stăpânit pe toţi creştinii! „Râs s-au făcut cele ale noastre (petrecerea) şi glumă; nimic bine întocmit, nimic aşezat şi biserica s-a umplut de râsuri; şi este de mirare că în această vreme a rugăciunii, nu încetează cei mai mulţi de a râde. Pretutindenea joacă dracul, pe toate le-a legat, pe toţi îi stăpâneşte" (*Omilia 15, la cea către Evrei*).

Temeţi-vă deci, fraţilor, pentru dragostea lui Dumnezeu şi pentru dragostea sufletelor voastre şi încetaţi de la această mare fărădelege. Şi de nu vă ruşinaţi de altceva, măcar ruşinaţi-vă de buzele şi de limba voastră, cu care vă împărtăşiţi cu dumnezeieştile Taine şi le vopsiţi cu prea scump Sângele lui Hristos. Căci este lucru prea înfricoşat, aceeaşi limbă a voastră care s-a aurit, să o faceţi unealtă cuvintelor celor murdare, basmelor,

glumelor şi râsurilor; precum zice Hrisostom: „Căci este lucru pierzător ca această limbă care s-a atins şi slujeşte înfricoşatelor Sfinte Taine şi care s-a roşit cu acest Sânge de mult preț şi s-a făcut aurită sabie asupra diavolului, să o mai uneltiți la ocări şi la glume” (Andri. 21). Ba şi primejdie, nu cumva să sloboadă Dumnezeu asupra voastră, pentru ruşinoasele cuvântări, basmele, glumele şi râsurile care le spuneți şi le faceți şi aşa aflând voie, diavolul să intre în voi şi să vă îndrăciți sau cel puțin să semene în inimile voastre zâzaniile lui. Aşa vă înfricoşează că veți pătimi, de nu vă veți îndrepta, dumnezeiescul Hrisostom: „Teme-te, nu cumva şi asupra ta, celui ce râzi, să se mânie Stăpânul, Cel ce a fericit pe cei ce plâng, iar pe cei ce râd i-a ticăloşit, ca nu prin umflarea râsului care arată nefrica de Dumnezeu şi uitarea folosului sufletesc, aflând diavolul loc, să intre în sufletul tău şi să semene zâzaniile lui” (*Cuvânt Călugărul nu se cade să glumească*).

131. Nici cei sfințiți nu se cade a spune cuvinte ruşinoase sau să spună basme, să glumească şi să râdă

S-a făcut deci mai luminat şi decât soarele, din câte am zis până acum, că este oprit cu desăvârşire de la toți creştinii mireni a spune cuvinte ruşinoase, a băsmui, a glumi şi a râde. Şi dacă acestea sunt oprite de la mireni, cu atât mai mult sunt oprite de la arhierei, de la preoți şi diaconi şi de la toți clericii. Fiindcă ei sunt învățătorii şi pilda cea bună a mirenilor, în lucru, în cuvânt şi întru toate celelalte. Ei sunt aceia în ale căror buze se cade a se afla nu cuvinte de ruşine şi basme, ci dumnezeiască cunoştință a duhovniceştilor Taine şi din a căror gură, se cade a ieşi nu glume şi râsuri, ferească Dumnezeu, ci legea cea sfântă a lui Dumnezeu; fiindcă ei sunt îngerii Atotțiitorului Dumnezeu, precum zice Maleahi: „Că buzele preotului vor păzi ştiința şi legea o vor cere din gura lui, că îngerul Domnului Atotțiitorului este” (Maleahi 2, 7). Înalta tagmă a celor sfințiți trebuie a lua aminte să nu grăiască cuvinte de nimic niciodată, în orice loc, nici în casă, nici afară şi nici pretutindenea, dar mai cu seamă când se află în biserica lui Dumnezeu şi în sfântul altar, în vremea sfințitei şi celei de obşte rugăciuni, unde se cade a sta ca îngerii lui Dumnezeu în ceruri, cu frică şi cu cutremur, fără a vorbi între dânşii, ca să nu se facă sminteală şi pildă rea poporului ce stă afară.

132. Nici monahii nu se cade a grăi ruşinos sau să băsmuiască, nici să glumească şi să râdă

Şi dacă iarăşi este oprit de la cei sfințiți şi clerici a nu vorbi cuvinte de ruşine şi a băsmui, a glumi şi a râde, cu mult mai mult fără de asemănare este oprit de la călugări. Deoarece călugării, precum se cuvine a avea trupul feciorelnic, aşa se cade a avea şi gura curată de tot cuvântul ruşinos şi de băsmuire şi de orice glumă şi râs; precum hotărăşte monahilor Ioan al Scării: „Monah este silă a firii necontenită, trup neîntinat, gură curățită şi minte luminată” (Cuvânt I, p. 2). Că pe adevăratul monah îl fac dorul cel ceresc şi cea întru Dumnezeu petrecere, după Sfântul Efrem şi nu lucrurile acestei lumi şi glumele: „Pe monah, nu tunderea şi îmbrăcămintea îl fac, ci dorirea cea cerească şi petrecerea cea dumnezeiască; că întru acestea viața cea prea bună se arată” (pentru *viața cea duhovnicească, cap. 70*). Şi deoarece al monahilor şi numele este de jale şi locuința este de plângere şi lucrarea lor este totdeauna jale şi plângere şi lacrimi; precum zice Sfântul Isaac: „Că însăşi şederea monahului şi singurătatea lui, asemănarea vieții celei în mormânt, care este departe de toată bucuria oamenilor îl învață pe el. Că plânsul este lucrarea lui. Că şi însăşi numirea numelui lui spre aceasta îl îndeamnă şi-l abate pe el. Că plângător se numeşte, adică amar cu inima” (Cuvântul 85, p. 392). Dar şi această îmbrăcăminte neagră a monahului arată că se cuvine

să plângă şi să se jelească, după Scărarul: „Pleacă-te pre tine spre lucrarea plânsului, măcar însăşi haina ta. Că toţi cei ce plâng pre cei morţi, cu haine negre se îmbracă” (Cuvântul 7, p. 61). Cum, monahul, cel ce are lucru neîncetat al său plânsul şi lacrimile, poate să glumească şi să râdă? Aceasta este cu totul nepotrivit, necuviincios şi vătămător petrecerii lui; pentru aceasta şi Marele Vasile, în Aşezământul 12 al călugărilor, învaţă a nu vorbi monahul cuvinte murdare şi în certările lui canoniseşte pe monahul care grăieşte glume sau cuvinte zadarnice, să nu ia anafura. „Cel ce grăieşte glume sau deşertăciuni să fie fără blagoslovenie (anafura)”. Şi dumnezeiescul Hrisostom întreg cuvântul scrie că, nicidecum, nu se cade a glumi monahul; şi în a 15-a Omilie către Efeseni: „Râzi, zice şi cu totul îţi veseleşti faţa? Tu, cel singuratic? Tu, cel răstignit lumii? Tu, cel plângător, râzi, spune-mi?”

133. Încheiere. Nu se cuvine a zice cineva: ce este aceasta sau ce este aceea?

Deci toţi, şi cei sfinţiţi, şi clericii, şi mirenii, să luăm aminte ca să ne păzim cât este prin puterea noastră, de cuvinte ruşinoase şi de basme, de glume şi râsuri, socotind că vremea vieţii noastre este scurtă şi puţină şi se cade a o cheltui plângând păcatele noastre; căci trece şi se strică lumea aceasta şi împreună cu lumea, trec şi se strică şi râsurile oamenilor, precum zice Apostolul Pavel: „Că vremea de acum scurtă este şi cei ce se bucură, ca şi cum nu s-ar bucura. Şi cei ce se folosesc cu lumea aceasta, ca şi cum nu s-ar folosi; că trece chipul lumii acesteia” (I Corinteni 7, 29). Câţi au glumit şi câţi au râs! dar ce au câştigat de la râsuri şi de la glume? Nimic; pentru că acum sunt oase goale în mormânturi şi sufletele lor căindu-se că au petrecut vremea lor în glume şi la râsuri şi n-au cheltuit-o în plâns pentru păcatele lor, ca acum să aibă bucurie în ceruri.

Lumea aceasta se numeşte valea plângerii; pentru aceea, voi să nu voiţi a o face valea râsurilor şi a glumelor. Nu mă luaţi în râs, pentru că vă opresc a nu râde, ca să nu vă asemănaţi cu cei ieşiţi din minte şi nebuni, care iau în batjocură pe cei ce caută să-i vindece. Nu faceţi cele rele râzând pentru a fugi de mustrarea conştiinţei, precum zice Solomon: „Cu râs, nebunul face rele” (Pilde 10, 24), ca nu râzând să mergeţi în muncă, precum a zis un părinte. Şi dacă cineva din voi, fraţilor, îndemnat fiind de diavolul şi de răul obicei, se va amăgi vreodată să grăiască vorbe netrebnice şi glume sau să râdă, foarte mult vă rog întru Domnul, nu ziceţi acel cuvânt urât de Dumnezeu şi blestemat, spre a vă mângâia gândul. Şi ce este dacă am glumit? Ce rău am făcut că am râs? Pentru că acel cuvânt este al diavolului, care nu voieşte să mărturisească că a greşit, ci defăima toate relele şi niciodată nu se pocăieşte. Şi că din acest cuvânt, toţi ereticii cei de astăzi şi ateii au căzut în eresuri şi nedumnezeire. Precum mai înainte de mine, vă roagă marele propovăduitor al pocăinţei, Hrisostom, zicând: „Pentru aceea vă rog, toate să le faceţi, încât să nu vă mângâiaţi pe voi cu acest gând stricător de suflet şi să aduceţi toată viclenia zicând: Ce mă vatămă aceasta? Şi ce strică aceea, căci dintr-acestea se nasc mii de răutăţi” (Omil. 86, la cea de la Matei).

Iar dacă vreodată din neluare aminte veţi glumi sau veţi râde, **întâi** să vă pocăiţi înaintea lui Dumnezeu şi să cereţi iertare pentru aceste păcate, şi mai cu seamă când vă duceţi să dormiţi; precum şi Proorocul David vă porunceşte să faceţi aceasta, zicând: „Cele ce ziceţi în inimile voastre, întru aşternuturile voastre vă umiliţi” (Psalm 4). Căci dacă, zice ucenicul cel iubit, ne vom mărturisi toate păcatele noastre, credincios şi drept este Domnul să ne lase nouă păcatele” (I Ioan 1, 8). Zice însă şi Marele Vasile: „Nu defăima nici o greşeală, că, deşi este mai mică decât ţânţarul, dar cu adevărat ca o fiară se află asupra ta; ci grăbeşte mai vârtos spre îndreptarea ei prin pocăinţă; că deşi mulţi greşesc multe şi mari, însă rămân nepocăiţi” (Cuvânt ascetic).

134. Mai mult trebuie să se păzească cineva de cele mici decât de cele mari

Şi **al doilea,** să le mărturisiţi la duhovnic, ca de la el să luaţi iertare şi de-aici înainte să vă păziţi cu luare aminte şi să puneţi pază, ca să nu mai faceţi iarăşi pe aceleaşi, până ce puţin câte puţin, le veţi tăia desăvârşit cu buna obişnuinţă prin dumnezeiescul Dar. Şi de se cuvine să zicem şi un cuvânt minunat: Mai cu luare aminte să vă grijiţi, fraţilor, şi să vă păziţi de greşelile cele mici decât de cele mari; căci de cele mari poate cu lesnire a se păzi omul, pentru că nu le defăima; iar în cele mici mai cu lesnire cade, fiindcă le defăima. Şi apoi cele mici se fac mari, pentru defăimarea lor, după dumnezeiescul Hrisostom: „Căci de se cade a zice ceva şi mai minunat: Nu trebuie atâta să purtăm grijă de greşelile cele mari, precât de cele mici şi nebăgate în seamă; pentru că cele mari şi firea aceasta a păcatului ne fac să ne întoarcem de la ele; iar acestea mici, de la sine ne bagă în trândăvie şi nu ne lasă să ne ridicăm cu bărbăţie spre a le lepăda; pentru aceasta şi degrabă se fac mari, când noi ne liniştim” (*Omilia 86 la cea de la Matei*).

Cu grija ce arătaţi la păcatele acestea mici, care se par de nimic, cu lesnire să vă izbăviţi de cele mari, precum zice dumnezeiescul Isaac: „Arată vrăjmaşului tău răbdarea ta şi iscusinţa ta întru cele mici, ca să nu caute de la tine pe cele mari” (Cuvântul 26). Şi aşa veţi câştiga fericirea cea veşnică în Hristos Iisus Domnul nostru, a căruia este slava şi stăpânirea, împreună cu a Tatălui şi Duhului, în veci. Amin.

CUVÂNT VIII

Care spune că toţi meşterii creştini se cuvine după Dumnezeu şi fără vreo răutate să-şi lucreze meşteşugurile lor

PRECUVÂNTARE

135. Câte sunt cele mai de căpetenie meşteşugiri ale diavolului

Multe şi de multe feluri sunt meşteşugurile urătorului de bine diavol, binecuvântaţilor fraţi, cu care se luptă să piardă sufletele creştinilor. Din cele multe însă, trei sunt mai de căpetenie. Cea dintâi meşteşugire a lui este lupta să împiedice pe creştini să nu facă vreun bine desăvârşit. A doua meşteşugire a lui este, dacă se va birui şi nu va putea să-i împiedice, a nu-i lăsa să facă binele pe care îl începuse după Dumnezeu şi cum se cuvine.

Iar a treia meşteşugire este a face pe creştini, după ce ar isprăvi binele acela după Dumnezeu, să se mândrească şi să se slăvească în deşert pentru acel bine pe care l-au făcut, ca prin mândrie să-şi piardă plata; aşa hotărăşte preacuviosul Ioan, arhitectonul scării celei cereşti: „Trei gropi ne sapă nouă dracii; şi întâi se luptă, ca pe lucrul cel bun să-l oprească de a se face. Iar al doilea, după întâia lor biruire, ca nu cumva după Dumnezeu lucrul cel întâmplat să se facă. Iar după ce furii şi pe acest scop al lor nu-l dobândesc, atunci de aceea cu lesnire venind de faţă în sufletul nostru, ne fericesc pe noi, ca şi cum după Dumnezeu întru toate am petrece” (*Cuvântul 26, pentru desluşire*).

Acum ca să aducem vorba noastră la ţinta ei, ştiind diavolul că, lucrând cineva meşteşug ca să trăiască din osteneala mâinilor sale, este lucru bun şi folositor, fiindcă adună mintea omului şi o face să lipsească de la răutăţi şi de la păcate, precum zice Solomon: „Celui păcătos i-a dat Dumnezeu grijă să umble şi să adune” (Eccles. 2, 26). Ştiind că a lucra omul este poruncă legiuită, întâi de Dumnezeu şi al doilea de Sfinţii Apostoli, căci Dumnezeu mai înainte de neascultare a dat poruncă lui Adam să lucreze: „A luat, zice, Domnul Dumnezeu pre omul pe carele l-a făcut şi l-a pus în raiul desfătării, să-l lucreze şi să-l păzească” (Facerea 2, 15). Asemenea şi după neascultare l-a pus la lucru zicând: „Întru sudoarea feţei tale vei mânca pâinea ta” (Facerea 3, 19). Pentru că, dimpreună toţi Sfinţii Apostoli poruncesc în Aşezămintele lor şi zic creştinilor: „Cu toată cucernicia să vă îndeletniciţi la lucrul vostru, ca în toată vremea să vă fie spre îndestulare, şi înşivă, şi celor lipsiţi, spre a nu îngreuia Biserica lui Dumnezeu” (Aşezămintele apostolilor Cartea 2, cap. 63).

Şi îndeosebi, Apostolul Pavel scrie către Tesaloniceni: „Şi vă rugăm pe voi, fraţilor, să adăugaţi mai mult şi cu dragoste să vă nevoiţi ca să fiţi cu linişte şi să faceţi ale voastre şi să lucraţi cu mâinile voastre, precum am poruncit vouă” (I Tesalonicieni 4, 10).

Aceasta, zic, ştiind-o diavolul, ce a meşteşugit? A aruncat pe mulţi creştini din cei de acum şi mai cu seamă din începători şi din cei bogaţi, în nelucrarea mâinilor şi în nepăsare.

Pentru aceea (afară de cei puţini), ei altceva nu fac toată ziua, fără numai să se împodobească să se ducă la teatre şi la târguri, ca să audă ce face unul şi ce face altul; să primească de la deosebite locuri înştiinţări noi pentru împăraţi, să joace cărţi, cuburi, domino şi alte asemenea jocuri; să mănânce, să bea şi să se veselească desfătat; să cheltuiască cea mai mare parte a zilei în somn moleşit pe perne şi saltele groase şi să

trăiască o viaţă, nu creştinească, ci păgânească; nu a oamenilor celor cuvântători, ci dobitocească şi porcească şi asemenea celor necuvântătoare, netrebnică pentru dânşii şi mult mai netrebnică pentru ceilalţi fraţi ai lor. Şi astfel, prin nelucrare, nu numai că împiedică diavolul pe aceşti creştini de la folosul şi buna vieţuire care se capătă prin lucrarea mâinilor, ci încă îi umple de multe răutăţi şi diferite patimi şi păcate; pe care, nelucrarea are obiceiul a învăţa pe ucenicii săi, precum zice Duhul Sfânt prin înţeleptul Sirah: „Multe răutăţi a învăţat nelucrarea" (Sirah 33, 32).

Iar pe creştinii pe care n-au putut să-i piardă cu nelucrarea, care sunt mai cu seamă cei săraci şi mişei, care se îndeletnicesc la diferite meşteşuguri şi lucruri de mână, pe aceştia într-alt fel se meşteşugeşte diavolul să-i piardă, fiindcă pe unii din meşteri îi îndeamnă să spună minciuni, iar pe alţii să facă vicleşug şi furtişaguri; pe unii să jure strâmb şi să blesteme, iar pe alţii în sfârşit, îi îndeamnă să se mândrească că sunt meşteri procopsiţi şi să pizmuiască pe cei de un meşteşug cu ei, sau să lăcomească şi să aibă mare patimă spre a lucra ca să câştige bani mulţi şi să se facă bogaţi. Aşa de obşte pe toţi meşterii şi pe creştinii care lucrează în lume lucrul mâinilor, îi aduce în stare urâtorul de bine diavol, să nu lucreze binele, adică meşteşugul lor, după Dumnezeu şi precum se cuvine. De aceea, aceşti meşteri care se văd că dintre toţi oamenii ceilalţi ai lumii petrec o viaţă mai bună, fiindcă trăiesc din meşteşugul lor şi cu dreptate din osteneala mâinilor lor, aceştia, zic, se fac furi, mincinoşi, călcători de jurământ, mândri, hulitori, zavistnici, lacomi, nemilostivi; precum gura cea de aur a lui Ioan, pe acestea punându-le de faţă, zice: „Deci, veniţi să cercetăm neamul meşterilor celor ce lucrează meşteşugurile cu mâinile lor. Că aceştia mai vârtos se pare că trăiesc din osteneli drepte şi din sudorile lor. Dar şi aceştia când nu iau aminte de sine, multe rele îşi adună lor de aicea. Că pe nedreptatea cea din cumpărare şi vânzare, o înjugă cu lucrarea ostenelilor celor drepte şi adaugă peste asuprire de multe ori şi jurăminturi strâmbe şi cuvinte mincinoase şi sunt daţi numai la lucrurile vieţii acesteia şi pironiţi la pământ şi cum să adune bani toate le fac, iar cum să dea celor lipsiţi, nu pun multă osârdie, pururea vrând să-şi mărească avuţiile lor" (*Omilia 61, la cea de la Matei*).

Şi cea mai mare răutate este aceasta, că meşterii şi lucrătorii cu mâinile nici nu simt cu totul că păcătuiesc, fiindcă socotesc că minciunile şi vicleşugurile, furtişagurile şi alte neorânduieli pe care le uneltesc la meşteşugul lor, nu sunt păcate şi călcare a poruncilor lui Hristos, ci sunt apucături şi urmări trebuincioase meşteşugului pe care îl lucrează; şi aşa nu se mărturisesc de acestea la duhovnicul lor şi nici nu se pocăiesc. O, meşteşugire încurcată a diavolului! O, mare înşelăciune a creştinilor! Pentru aceasta şi eu am hotărât să dau pe faţă această meşteşugire a diavolului şi să mustrez înşelăciunea cea vătămătoare de suflet a creştinilor cu acest cuvânt de faţă şi apoi să arăt că toţi creştinii meşteri se cade a lucra după Dumnezeu şi fără vicleşug meşteşugurile şi lucrul mâinilor lor; şi luaţi aminte.

136. Câte răutăţi fac meşterii şi lucrătorii de pământ

În zece părţi pot să se împartă, pentru mai bună lămurire, răutăţile şi păcatele pe care le fac meşteşugarii şi meseriaşii.

1) în făgăduinţele cele mincinoase pe care le fac meseriaşii către cei ce le poruncesc lor să le lucreze;
2) în vicleşugurile ce le întrebuinţează cei care lucrează meşteşugul lor;
3) în furtişagul ce-l fac;
4) în hulele pe care le grăiesc;
5) în lăcomii;
6) în jurăminturi;
7) în jurământul strâmb, pe care îl fac când au să dea sau să vândă lucrul mâinilor lor;

8) în covârşitoarea împătimire ce o au să lucreze, nădăjduind în meşteşugul lor;
9) în mândria ce au că sunt meseriaşi buni;
10) şi cea din urmă, în zavistia ce o au unul asupra altuia.

Toate aceste răutăți poate să le vadă cineva întâmplându-se la toate meseriile cele trebuincioase ale lumii, atât la cele mai de căpetenie, cât şi la cele slujitoare acelora.

Spre exemplu, să se aducă în mijlocul nostru meşteşugul plugăresc, care nu numai că este cel dintâi şi mai de nevoie decât toate meşteşugurile ce se află în viața omenească, dar şi cel mai obositor şi mai cu dreptate decât celelalte, precum este scris: „Să nu urăşti lucrarea cea cu osteneală şi lucrarea pământului, cea făcută de Cel Prea Înalt" (Sirah 7, 18). Să vină, zic, în mijloc, ca să vedem dacă urmează şi la el acestea. Şi oare, câți plugari şi lucrători de pământ sunt care se făgăduiesc adică, să meargă în cutare zi ca să semene sau să secere holda altui creştin ce i-a rugat, iar ei când vine ziua cea hotărâtă se leapădă de făgăduințele ce au dat şi rămân mincinoşi? Câți plugari întrebuințează vicleşuguri şi furtişaguri lucrând plugăria? Căci unii din ei, când ogorăsc (ară) şi întorc țarinile, lucrează ca să isprăvească degrabă şi fac brazdele ori strâmbe, ori rare, sau prea la suprafața pământului, cât numai să se vadă că negreşte pământul țarinii; şi aşa amăgesc pe proprietari că au ogorât țarinile şi primesc cu nedreptate plata lor cea tocmită. Alții mută hotarul țarinii lor, cu scop de a răpi loc din țarina aproapelui; alții seamănă grâul şi orzul rar — când țarinile şi sămânța sunt străine — ca să prisosească sămânța şi să o fure ei. Unii când seceră, fură pe ascuns de la stăpân mănunchi şi snopi; şi alții când treieră, înainte de a se măsura grâul sau orzul, fură din el cât îi lasă ştiința lor, fără să ştie stăpânul. Şi cine poate să povestească răutățile pe care le fac lucrătorii de pământ, când au să vândă rodurile lor la alții? Ei aruncă în grâu, orz, porumb, mei, pământ, paie şi altele asemenea, ca să-l înmulțească, iar deasupra sacului pun grâu bun şi curat, ca să amăgească pe cumpărători. Tot aşa fac şi când vor să vândă făină, pentru că o amestecă cu materiile cele mai sus zise şi deasupra sacului pun făină bună şi curată, amăgind mulțimea săracilor şi luându-le banii cu nedreptate. Ei fac o lăcomie covârşitoare pentru că vând rodurile lor totdeauna cu preț mai mult decât costă şi pentru a încredința pe cumpărători, adaugă mii de jurăminte mincinoase. Ei zavistuind celor de un meşteşug cu dânşii, îi clevetesc adică şi defăima lucrul şi rodurile lor, iar pe ei se laudă şi lucrurile şi rodurile lor, pentru ca să atragă cu aceasta pe oameni spre a alege mai mult marfa lor şi a o cumpăra. La fel fac şi cultivatorii de vii, grădinarii şi toți ceilalți care lucrează pământul.

137. Ce răutăți fac țesătorii de pânze

Al doilea să vină de față țesătorii care după plugărie este cel mai de trebuință meşteşug al oamenilor, căci prin el îşi unbracă oamenii goliciunea trupurilor lor şi-şi păzesc viața de gerul iernii şi de arşița soarelui. Şi aici la fel vedem că şi țesătorii aceleaşi lucruri fac; căci şi ei în făgăduințele pe care le fac se țese acel fel de țesătură, sau acea pânză, sau in de va fi, sau bumbac, sau de mătase, sau de aur; şi ei, zic, le calcă fără mustrarea conştiinței şi mint şi fac o mie de vicleşuguri şi hoții în meşteşugul lor: uneori țesând pânza mai rară, ca să prisosească băteala şi urzeala; iar altă dată, pun urzeala şi băteala putrede şi slabe şi altă dată strică prețul cel drept vânzând şi adăugând jurământ strâmb, să atragă cumpărători. Nici ei nu sunt feriți de patima mândriei, a zavistiei şi a împătimirii, pentru că mulți din ei se mândresc că sunt cei mai buni meşteri de țesături şi clevetesc pe cei de acelaşi meşteşug ca pe nişte neînvățați şi atât sunt de împătimiți în meşteşugul lor, încât de abia încetează, ca să se ducă la Biserica lui Dumnezeu duminicile şi în celelalte sărbători să asculte cuvântul lui Dumnezeu şi să se roage.

138. Ce răutăți fac croitorii şi ce răutăți fac cizmarii

A treia treaptă din meşteşuguri este croitoria şi a patra cizmăria, dar şi acestea sunt pline de răutățile cele mai sus zise; însă, croitoria întrece în furtişaguri cizmăria, iar cizmăria întrece iarăşi în minciuni croitoria. Deoarece croitorii, deşi fac multe viclenii în meşteşugul lor, cosând ca şi cu sula haina căreia i-ar trebui tighel, pentru grăbire şi altele de acest fel. Cu toate acestea, ei, când croiesc hainele, de față fiind cel cu haina, este anevoie sau mai bine zis e cu neputință să nu fure mult sau puțin; şi mai ales atunci se îndeamnă să fure, când materia este din țesătură mai scumpă, ca să câştige mai mult din lăcomie. Dar şi cizmarii, măcar că şi ei fac multe furtişaguri şi viclenii în meseria lor, punând la un pantof piele tare, iar la celălalt slabă; şi câteodată făcând mai rare cusăturile pentru grăbire, iar alteori ungând şi sclivisind (lustruind) pielea, ca în felul acesta să amăgească pe cumpărători. Cu toate acestea chiar lucrul lor, ca să zic aşa, al cizmarilor, sunt făgăduințele cele amăgitoare şi mincinoase. Şi, o, Doamne miluieşte! Cât mint aceşti meşteri! Ei niciodată nu scot afară pe cineva, nici zic vreodată că n-au vreme să facă lucrul cuiva, ci totdeauna primesc pe cei ce vin în atelierul lor şi făgăduiesc că le vor împlini toată trebuința. Însă ce urmează?

Dacă ei făgăduiesc să facă din nou sau să dreagă încălțămintea cuiva după o săptămână, de abia o fac după un an; iar când făgăduiesc după o zi, o împlinesc după o lună; şi dacă făgăduiesc după un ceas, o fac după o săptămână, până ce săracii cumpărători cărora le trebuiesc, obosesc de a se mai duce des la atelierul lor să-i mai roage şi ori îi părăsesc cu desăvârşire şi umblă desculți, sau, cel puțin, se mâhnesc şi-i blestemă.

Aceste răutăți ce urmează celor de mai sus zise meşteşuguri trebuincioase şi mai de căpetenie, urmează şi la cele slujitoare acestora şi mai de jos. Aşa, fierarii întrebuințează mare lăcomie, furtişag şi vicleşug în meşteşug, luând preț mai mult decât osteneala lor şi furând din fierul pe care îl dă cineva spre facerea uneltelor şi nelucrând bine şi tari uneltele cele poruncite, precum se cuvine şi cu frica lui Dumnezeu. Asemenea fac şi argintarii, furând de cele mai multe ori din aurul cel dat lor şi în urmă făcând o mie de jurăminte mincinoase şi zic că focul a mâncat aurul ce lipseşte.

Tot aşa fac şi zidarii care zidesc case, fac şi ei vicleşug în meşteşugul lor, măcar de ar fi plătiți şi bine de cineva; căci, ori nu întăresc zidul umplându-l cu tină, după cum se cuvine, ci îl lasă deşert, spre a se arăta că lucrează mult; iar când nu este de față stăpânul casei să-i vadă, pierd vremea cu nimic. Aşa şi dulgherii şi săpătorii în lemn, de asemenea, fură bucăți din scândurile pe care le dă cineva spre lucru, sau nu lucrează cele poruncite cum se cuvine şi cum cere meşteşugul, sau iau un preț prea mare. Şi nu numai la aceste meşteşuguri mireneşti şi la meşteri, dar şi la cele ce se par a fi bisericeşti a înaintat răutatea.

Că aşa, scriitorii cei buni şi tipografii care scriu sau tipăresc sfințitele cărți fac răutate şi vicleşug în lucrul lor; că ori nu pun hârtie bună, ori marginea o lasă mai mult decât trebuie, sau scriu silabele şi literele prea rare şi liniile. Asemenea şi zugravii, ori iau preț mai mult decât lucrul, sau pun aurul şi împestrițăturile numai pe deasupra sfintelor icoane, fără bun meşteşug, amăgind ochii privitorilor şi cumpărătorilor. Asemenea şi cei ce sculptează cinstitele cruci şi engolpioanele[31], iau un preț mai mult decât osteneala lor.

Dar ce este aceasta ce văd la mine? Căutând eu să număr şi să cuprind în acest cuvânt vicleşugurile şi furtişagurile şi celelalte răutăți pe care felurițiii meseriaşi le întrebuințează în meşteşugul lor, mă asemăn cu cel ce caută să cuprindă marea într-o lingură. Pentru aceea, duceți-vă voi singuri, creştini, şi faceți această amănunțită numărare, ca să vedeți cum ciobanii, pescarii, brutarii, cojocarii, mătăsarii, marinarii, retorii, dascălii, cântăreții, doctorii, zarafii, ceasornicarii, băcanii, negustorii, cârciumarii şi

[31] Iconițe ce le poartă la gât arhiereii.

deobste ceilalți meșteri câți lucrează chiar meseriile cele numite slobode sau cele lucrate cu mâinile, să vedeți, zic, cum toți (nu știu dacă se va deosebi cineva) lucrând meșteșugul lor, mint, viclenesc, fură, hulesc, jură, calcă jurământurile, lăcomesc, se împătimesc, se mândresc și zavistuiesc. E însă deosebire între răutatea unui meșter de celălalt, fiindcă unii dintre ei întrec pe alții într-o răutate, iar alții într-alta. Așa, de pildă, marinarii întrec pe ceilalți meșteri în hule; pescarii întrec pe alții în jurământuri și în călcări de jurământuri, iar negustorii și cârciumarii întrec pe toți ceilalți meseriași în vicleșuguri, în furtișag și în răpiri. O! ticăloasă și jalnică întâmplare! O! vrednică de plâns așezare a creștinilor meseriași!

139. Meșteșugurile nu pricinuiesc vreo răutate, ci reaua alegere a celor ce le lucrează

Frații mei creștini, ce este această înșelăciune care v-a stăpânit? Ce este atâta mulțime de răutăți care a înecat meșteșugurile voastre? Voi, pentru aceasta ați învățat meșteșug, ca să scăpați de păcatele ce se nasc din ședere și iarăși acum voiți să faceți meșteșugul organ a toată răutatea? Voi pentru acest scop lucrați lucrul mâinilor ca să nu furați, și voi iarăși să uneltiți acum în lucrul mâinilor voastre atâtea furtișaguri și nedreptăți? Voi ați aflat osteneala mâinilor voastre, ca pe un liman prea liniștit, spre a vă izbăvi din furtuna nesațiului de câștig și ca un zid de cetate tare, ca să scăpați și să vă apărați de războiul călcării de jurământ și ca o pavăză doctorească, ca să vă izbăviți de patimile zavistiei, ale minciunii și ale mândriei, și voi să vă înecați iarăși înlăuntrul limanului? Să vă răniți înlăuntrul zidului cetății și să muriți, având acest fel de doctorie? O! vai mie! Aceasta este la fel, ca și cum ați face lumina întuneric; dulcele, amar; bunul, rău și viața, moarte. La voi este potrivită zicerea Apostolului Pavel: „Legea sfântă este și porunca sfântă, dreaptă și bună. Deci, oare ce era bun mie mi s-a făcut moarte? Să nu fie. Ci, păcatul ca să se arate păcat prin ce era bun, lucrându-mi mie moarte; ca să se facă peste măsură păcătos, păcatul prin poruncă” (Romani 7, 13). Pentru că porunca pe care a dat-o Dumnezeu lui Adam și la toți oamenii să lucreze și să muncească, este sfântă și dreaptă și foarte folositoare, fiindcă scapă pe cei ce lucrează după Dumnezeu, de orice răutate; și ea nu se face niciodată pricină răului de la sine, să nu fie! Ci răzvrătita de sine alegerea voastră care lucrați fără frica lui Dumnezeu și reaua uneltire ce o întrebuințați la meșteșuguri și la lucrul mâinilor, aceasta este care vă pricinuiește răutăți și moarte sufletelor voastre, prin bunele meșteșuguri și folositoare de suflet lucruri, „prin ce era bun, lucrându-mi mie moarte”.

140. Cât de rele sunt minciunile și meșterii nu trebuie să mintă

Pentru aceasta, frații mei creștini, veniți-vă întru simțiri de răutățile acestea pe care le uneltiți în meșteșugurile voastre, grijiți-vă pentru dragostea lui Dumnezeu și a sufletelor voastre, să le îndreptați prin pocăință și depărtare. Dar ca să înțelegi mai bine, cum am împărțit mai înainte în zece părți păcatele în care cad meseriașii, așa și acum, împărțim în zece părți vindecarea lor.

I. Deci, luați aminte, să nu spuneți minciuni la meșteșugul vostru, pentru că minciuna este naștere a diavolului, iar diavolul este tatăl minciunii. Prin urmare, câți sunt mincinoși au tată al lor pe diavolul și se aseamănă lui care este întâiul mincinos precum zice Domnul: „Voi din tatăl diavolul sunteți și poftele tatălui vostru voiți să faceți; acela ucigător de oameni a fost din început și întru adevăr nu a stătut... când grăiește minciuna, dintru ale sale grăiește, că mincinos este și tatăl ei” (Ioan 8, 44); precum, dimpotrivă, câți grăiesc adevărul au tată adevărul care este Dumnezeu și Iisus Hristos și sunt născuți

din adevăr, precum zice Ioan cel iubit: „Fiii mei, să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba; ci, cu fapta şi cu adevărul. Şi dintru aceasta cunoaştem că suntem din adevăr” (I Ioan 3, 18).

Voi sunteţi creştini şi prin mijlocirea Sfântului Botez, v-aţi dezbrăcat de omul cel vechi şi v-aţi îmbrăcat în Hristos care este adevărul. Precum însuşi zice: „Eu sunt calea şi adevărul şi viaţa” (Ioan 14, 6). Cum îndrăzniţi deci, lăsând adevărul, să spuneţi minciuni? Nu vă gândiţi că, prin cuvintele cele mincinoase, vă dezbrăcaţi de Hristos, de omul cel nou şi vă îmbrăcaţi iarăşi în cel vechi şi stricăcios? Nu auziţi cum vă sfătuieşte Fericitul Pavel, a nu minţi unul către altul, ci să vă dezbrăcaţi de omul cel vechi, care este însăşi minciuna şi să vă îmbrăcaţi în cel nou, care este însuşi adevărul: „Nu grăiţi minciună unul către altul, dezbrăcându-vă de omul cel vechi împreună cu faptele lui. Şi îmbrăcându-vă întru cel nou, care se înnoieşte spre cunoştinţă după chipul Celui ce l-a zidit pe el” (Coloseni 3, 9). Dumnezeiescul Hrisostom zice că cel ce se îmbracă în vreo haină, numai aceea se vede care este haina lui.

Deci şi voi, creştinii, fiindcă purtaţi pe Hristos ca haină, numai întru acela se cade a vă arăta, în lucruri, în cuvinte şi în tot ce este haina voastră, adică, orice este Hristos. „Să ne îmbrăcăm întru Hristos şi împreună cu El să fim totdeauna, pentru că în ce este îmbrăcat cineva, cu aceea se şi arată. Se arată El aşadar din toate părţile întru voi, prin sfinţenia voastră şi cum se arată? Dacă lucrurile Aceluia le veţi face” (*Cuvântul 24, la cea către Romani*).

141. Orice minciună este rea — Cei ce mint se lipsesc de împărăţia cerurilor şi se osândesc

Toată minciuna, în orice fel ar fi ea şi în orice chip s-ar zice, este rea şi urgisită şi nu se cade a o grăi creştinii, deoarece îşi fac obicei rău, precum zice înţeleptul Sirah:„Nu voi a spune nici o minciună, că minciuna deasă nu este bună” (Sirah 7, 14), şi într-alt loc zice acelaşi Sirah că, mai bine este a fura cineva, decât a se deprinde să spună minciuni întruna; măcar că amândoi moştenesc pierzarea şi munca: „Mai bine este furul, decât cel ce pururea minte; iar amândoi pierzarea vor moşteni” (Sirah 20, 26); cu cât mai mult nu se cade a grăi creştinii minciuni, ca să amăgească pe fraţii lor cu viclenia şi răutatea, precum faceţi voi, meşterii? Şi mai mult voi, toţi doctorii, dar mai cu seamă cei neiscusiţi chirurgi şi doctori mincinoşi, voi care vă gândiţi că cel bolnav este bogat şi are buzunarul plin şi întindeţi mâna ca să vă dea din destul, întrebuinţaţi minciuna ca pe o materie şi pricină de câştig, spunând către ei minciuni: „N-ai nimic, frate; încă puţin şi ai să te faci bine desăvârşit”, precum zice dumnezeiescul Simeon Metafrastul (în viaţa Sfântului Luca din Stiru). Iar după ce mâncaţi toţi banii acelui sărman bolnav şi încetează mâna lui de a vă mai da, atunci schimbându-vă, vă faceţi iubitori de adevăr şi-i ziceţi lui cele din contră: „Frate, boala ta n-are vindecare, patima ta este mai presus de orice meşteşug omenesc, numai Dumnezeu poate să o vindece, Căruia îi sunt toate cu putinţă şi cu lesnire” (după acest dumnezeiesc Simeon. Acolo). Tot aşa spuneţi minciuni şi la doctoriile pe care le daţi; pentru că de multe ori daţi bolnavului o buruiană prea de nimic şi o doctorie de cinci bani şi apoi spuneţi minciuni că doctoria voastră a fost scumpă şi aşa cereţi de la nenorocitul bolnav o plată prea mare; şi ca să întăriţi minciuna, adăugaţi şi jurământ mincinos fără frică de Dumnezeu.

Deci, temeţi-vă de Dumnezeu şi încetaţi de a mai întrebuinţa cuvinte mincinoase la lucrul mâinilor voastre; pentru că Dumnezeu obişnuieşte a pierde pe toţi cei ce grăiesc minciuni, precum este scris la dumnezeiescul David: „Pierde-vei pe toţi cei ce grăiesc minciună” (Psalmi 5, 6). Că Dumnezeu dă atât de mari pagube celor ce grăiesc

minciuni, încât ajung în stare ticăloşii să poarte haine de piele cu părul pe ele, din pricina sărăciei, precum este scris la Zaharia: „Şi va fi în ziua aceea, ruşinase-vor prooroci... şi se vor îmbrăca cu haine de păr, pentru că au minţit” (Zaharia 13, 4). Fiindcă Dumnezeu urăşte şi se întoarce de la cei ce grăiesc minciuni; precum zice Solomon: „Urâte sunt la Domnul buzele mincinoase” (Pilde 23). Şi pentru că, în sfârşit, Dumnezeu scoate afară din împărăţia Sa pe toţi cei ce iubesc a grăi cuvinte mincinoase, precum mărturiseşte sfântul Apocalips: „Iar afară câinii şi tot cel ce iubeşte şi face minciuna” (Apocalipsa 22, 15); şi-i aruncă pe ei în iezerul cel de foc: „Iar celor fricoşi şi tuturor celor mincinoşi, partea lor în iezerul cel ce arde cu foc şi cu piatră pucioasă, care este moartea cea a doua” (Apocalipsa 21, 8).

142. Meşterii cei mincinoşi aduc pe diavolul la meseriile lor

Voi, pe de o parte, rugaţi pe Dumnezeu ca să se afle cu darul Său la meşteşugul vostru, ca să blagoslovească osteneala mâinilor voastre şi ca să se înmulţească averile voastre, iar pe de altă parte aduceţi pe diavolul prin cuvintele voastre cele mincinoase şi izgoniţi pe Dumnezeu; pentru că unde se grăiesc minciuni, de acolo fuge Dumnezeu, Cel ce urăşte minciuna, şi vine diavolul, tatăl minciunii. Iar la meşteşugul la care nu este Dumnezeu, ci diavolul, ce binecuvântare sau ce bine poate să mai urmeze? Cu adevărat nimic. Ba chiar acolo este blestem şi nenorocire şi orice altă răutate.

Apoi să mai socotiţi şi aceasta: că, arătându-vă o dată mincinoşi, mai pe urmă şi adevărul de-l veţi grăi, nimenea nu vă mai crede; precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Nu te face pe sineţi necrezut prietenului cu minciuna, ca nu şcumvaţ atunci când spui adevărul, să nu fii crezut; că cel ce se va afla întruna mincinos, nu va mai fi vrednic de crezut nici când ar grăi vreodată adevărul” (Cuvânt *Că trebuie a fugi de chipul cel prefăcut*). Pentru aceea, ca să nu găsiţi pricină, fraţii mei, şi să spuneţi minciuni când vin mulţi muşterii şclienţiiţ şi cer să le lucraţi, nu daţi făgăduinţă la toţi, ci trimiteţi-i şi la alţii de aceeaşi meserie. Deoarece neputând a păzi făgăduinţa voastră, vă faceţi mincinoşi şi smintiţi şi pe acei fraţi; iar dacă gândul vă tulbură că altul ia muşteriul vostru, nu ascultaţi acel gând, ci îndată, aruncând nădejdea la Dumnezeu, El va trimite alţi muşterii când veţi avea trebuinţă.

143. Cât de rău este vicleşugul şi că meseriaşii nu trebuie să viclenească. Măsurile cele cu vicleşug sunt urâte la Dumnezeu şi cei ce le fac pe acestea

II. Păziţi-vă, fraţilor, de a mai face vicleşuguri la meseriile voastre, pentru că Dumnezeu urăşte şi se îngretosează de omul viclean, precum zice David: „Pe bărbatul viclean urăşte Domnul” (Psalmi 5, 5). Vicleşug este şi aceea, adică, a pune voi, lucrătorii de pământ, grâu sau făină bună şi curată deasupra în sac spre a amăgi pe cumpărători, iar înăuntru să aveţi pus nisip şi paie, mei şi altele de acest fel. Vicleşug este a lustrui voi, ţesătorilor şi cizmarilor, cele mai slabe pânzeturi şi piei, ca să înşelaţi pe oameni spre a le cumpăra. Vicleşug este a avea voi, negustorilor, cântare false şi două feluri de măsuri, mai mici când vindeţi şi mai mari când cumpăraţi şi a pune înainte spre arătare la orice lucru de vânzare, probă şi mostră bună, iar înăuntru să nu fie lucrul bun; a uda grâul ca să înmulţească la măsură şi a amesteca orezul cu sare.

Vicleşug este a avea voi, zarafi, ţevuşoară mică, ca cu acest meşteşug să suflaţi într-o parte a tereziei-spre a o îngreuia când cântăriţi galbenii şi lirele, fără să simtă stăpânul lor care e de faţă şi priveşte. Vicleşug este a amesteca voi, cârciumarii şi băcanii,

vinul şi mierea cu apă; untdelemnul cu cel de sământă de dovleac, ceara cea curată şi untul cu seu; şi la altele asemenea care vindeţi, să amestecaţi pe cele bune cu cele rele şi în urmă să le vindeţi toate deopotrivă drept curate şi bune. Şi cum pot eu a număra cu de-amănuntul vicleşugurile cele de multe feluri şi împestriţate, pe care le întrebuinţează orice meşter în meşteşugul lui, ca să amăgească pe altul? Însuşi diavolul nu poate să născocească vicleşugurile pe care le născocesc meseriaşii. Atât numai, zic, că simplu şi cuprinzător se zice vicleşug orice lucru mincinos şi făţarnic pe care îl întrebuinţaţi voi, meşterii, spre a înşela pe cumpărători ca să le luaţi banii; căci toate sunt urâte şi greţoase înaintea lui Dumnezeu, precum şi cei ce le fac. Pentru aceasta a zis Solomon: „Cumpenele viclene, urâciune sunt înaintea Domnului" (Pilde 11, 1). Şi iarăşi, acesta zice: „Cântarul mare şi mic şi măsurile îndoite, necurate sunt înaintea Domnului amândouă şi cei ce fac acestea" (Pilde 20, 13). Şi iarăşi, acesta: „Urâciune este Domnului cântarul îndoit" (acolo 23). Pentru aceasta porunceşte Dumnezeu la Leviticon, să nu aibă cineva cântar nedrept, ci drept, „Să nu faceţi nedreptate în măsuri, în greutăţi şi în cumpene. Cumpene drepte să fie la voi" (Leviticul 19, 35). Şi la a doua Lege: „Să nu fie în sacul tău cumpănă mare şi mică. Cumpănă adevărată şi dreaptă să ai" (Deuteronomul 25,13).

Ce faceţi, nenorociţilor meseriaşi? Ce faceţi, cârciumarilor şi neguţătorilor? întrebuinţaţi vicleşug ca să înşelaţi pe fratele vostru? Şi nu auziţi cum Dumnezeu porunceşte în Legea Veche, să nu viclenească cineva în neamul său? „Să nu umbli cu vicleşug întru neamul tău" (Leviticul 19, 16). Şi dacă Dumnezeu oprea pe evreii care erau începători şi nedesăvârşiţi şi ca nişte prunci, a nu întrebuinţa vicleşug ca să înşele pe fraţii lor, cu atât mai mult vă opreşte pe voi, creştinii, a nu înşela. Pe voi, zic, creştinii, care sunteţi fii ai Evangheliei şi aţi ajuns la bărbat desăvârşit al vârstei lui Hristos. Vicleniţi şi nu auziţi pe Proorocul David care zice că Dumnezeu dă multe rele şi pagube asupra celor ce fac vicleşuguri? „Însă, pentru vicleşugurile lor, le-ai pus lor rele" (Psalmi 72, 18). Nu auziţi cum zice Hrisostom că: „Ceea ce este otrava la şarpe, aceasta este vicleşugul la om?" (*Cuvânt asupra iudeilor, la şarpele cel de aramă*). Nu auziţi cum pierde Domnul buzele cele ce grăiesc cuvinte viclene? „Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene" (Psalmi 13, 3). Ah! Şi cum vă ţine inima, fraţilor! Să vicleniţi pe săraci şi pe scăpătaţi? Cum rabdă sufletul vostru să amăgiţi văduvele şi orfanii şi să le luaţi banii şi pâinea ce o au ca să trăiască? Că ei, sărmanii, vin să cumpere de la voi, socotind că sunteţi credincioşi fraţi ai lor şi creştini curaţi şi temători de Dumnezeu; iar voi vă arătaţi cu totul din contră către ei, necredincioşi, vicleni şi nedrepţi; vrăjmaşi şi nu fraţi; grăind cuvinte prieteneşti şi având inima vicleană; după cea scrisă: „Buzele viclene ascund inima tristă" (Pilde 26, 23). La glas, Iacov, iar la mâini, Isav, alţii întru arătare şi alţii întru cele dinlăuntru; pietre ascunse în mare, care pe deasupra se văd că n-au nici o primejdie, iar când se apropie corăbiile de ele, le sfărâmă şi le îneacă.

144. Meşterii cei vicleni sunt meşteri mincinoşi — Dumnezeu pedepseşte pe cei vicleni

Şi acestea e voie să le facă creştinii? Creştinii, ucenicii lui Iisus Hristos? Celui credincios, Celui fără vicleşug, Celui fără de păcat? În a Cărui gură nu s-a aflat vreun vicleşug? „Care păcat n-a făcut, nici s-a aflat vicleşug în gura Lui" (I Petru 2, 22). O! Cutremură-te suflete al meu de această netemere de Dumnezeu! Pentru aceasta e cu dreptate ca cineva să numească pe meşterii cei de acum, meşteri mincinoşi şi lucrători vicleni; precum numeşte Apostolul Pavel pe apostolii cei mincinoşi: „Că unii ca aceia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni" (I Corinteni 11, 13). Este drept să asemene cineva pe meseriaşii cei de astăzi cu cei vechi închinători de idoli. Că după cum aceia erau plini de viclenie şi de furtişag, cum zice Solomon: „Toate amestecate sunt, sângele şi uciderea,

furtişagul şi vicleşugul" (Înțelep. 14, 25); aşa şi meşterii cei de acum sunt plini de aceste vicleşuguri. Şi, în sfârşit, pentru aceasta are dreptate şi Dumnezeu, să nu mai rabde îndelung, nici să mai îngăduiască pe oamenii cei vicleni, ci să le răsplătească şi să-i pedepsească; precum zice prin Proorocul Ieremia: „Vicleşug peste vicleşug n-au vrut să mă ştie pe mine, zice Domnul. Pentru aceasta aşa zice Domnul puterilor: Iată eu voi lămuri pe ei şi voi ispiti pe ei... viclene sunt graiurile gurii lor, cu aproapele său grăieşte de pace, şi întru sine are vrajbă. Au asupra acestora nu voi socoti, zice Domnul? Sau la popor ca acesta nu va izbândi sufletul meu?" (Ieremia 9, 6).

145. Cu cei drepți se numără şi cei ce nu fac vicleşug

Pentru aceea ca să nu fiți pedepsiți de Dumnezeu şi voi, fraților, lepădați-vă de orice răutate şi fățărnicie şi nici cu limba să grăiți vicleşuguri şi momeli, ca să atrageți pe muşterii, nici cu lucrul să faceți vicleşuguri, ci ca nişte prunci fără de răutate şi ca nişte adevărați creştini, poftiți laptele cel cuvântător şi curat, grăind cu simplitate, cinstit lucrând, cinstit şi cu dreptate vindeți şi cumpărați lucrul mâinilor voastre; aşa vă sfătuieşte Petru, căpetenia Apostolilor: „Deci, lepădând toată răutatea şi vicleşugul şi fățărniciile... ca nişte prunci de curând născuți, să iubiți laptele cel cuvântător şi fără vicleşug, ca printr-însul să creşteți spre mântuire" (I Petru 2, 1). Dacă aşa veți face, nu numai aici vă veți binecuvânta de Dumnezeu la toate meşteşugurile şi lucrul mâinilor voastre, dar şi acolo vă veți număra împreună cu cei drepți, în a căror gură nu s-a aflat vicleşug, precum scrie în sfântul Apocalips:, Aceştia sunt care merg după miel oriunde se va duce... şi în gura lor nu s-a aflat vicleşug" (Apocalipsa 14, 4); şi veți afla îndrăzneală către Dumnezeu, înaintea Căruia nu este nici un vicleşug, precum zice Iov: „Că înaintea Lui vicleşug nu va intra" (Iov 13, 16).

146. Cât de rău este furtişagul şi că meseriaşii nu se cade să fure

III. Luați aminte, fraților, să nu furați la meşteşugul care lucrați, ci să-l lucrați cu credință, precum cere petrecerea cea creştinească,

a) Pentru că Dumnezeu porunceşte în a opta poruncă, a celor zece porunci, să nu fure cineva, „Să nu furi" (Ieşirea 20, 15), şi la Leviticon zice: „Să nu furați şi să nu mințiți" (Leviticul 19, 11);

b) pentru că dumnezeiescul Hrisostom spune că furtişagul, deşi este mai mic păcat decât preacurvia, cu toate acestea este neiertat: „şi l-a pus în urma păcatelor, ca să ştii că, cel ce întru acesta nu are iertare, cu mult mai mult la cealaltă nu va dobândi mângâierea ei (adică iertarea) ...căci dacă acesta este neiertat, cu mult mai mult preacurvia" (Talcuire la Psalmul 49);

c) pentru că este oprit de la creştini, nu numai să fure, dar nici să se unească cumva sau să primească pe furi. Pentru aceea, Proorocul David prihănind pe cei ce se unesc cu furii, zice: „De vedeai furul, alergai cu el" (Psalmi 49, 19); şi

d) pentru că Proorocul Zaharia vedea o seceră mare zburând în aer, în lungime de 20 de coți şi lată de zece coți, care a intrat în casa aceea în care erau furii, ca să-i taie pe ei, „Şi au zis către mine: Ce vezi tu? Şi eu am zis: văd o seceră zburând, de 20 de coți de lungă şi de zece coți de lată; pentru că tot furul de acum înainte până la moarte, de aceasta se va pedepsi... şi o voi scoate pe ea, zice Domnul Atotțiitorul, şi va intra în casa furului" (Zaharia 5, 2).

Temeți-vă deci de Dumnezeu şi de dumnezeieştile Lui porunci şi încetați de la furtişaguri; cutremurați-vă de pedeapsa pe care o iau furii şi încetați de a mai fura.

Plugarii, hotarele pământului, rodurile şi holdele; iar ţesătorii, torsăturile; croitorii, hainele; cizmarii, pielea şi talpa; fierarii, fierul; aurarii, aurul, brutarii, pâinile cele străine şi carnea; boiangiii, culorile; şi dogarii, smochinele şi strugurii şi alte dresuri îndulcitoare de la butoaiele pe care le înfundaţi. Încetaţi şi voi, sculptorii şi dulgherii, de a mai fura scândurile şi vopselele, şi de a mai cumpăra pepeni spre a-i găunoşi ca să-i umpleţi cu cuie şi apoi să-i luaţi fără a simţi stăpânul la care lucraţi. Iar voi, neguţătorii, să nu furaţi feluritele lucruri pe care le cumpăraţi şi nici voi, cârciumarii, vinul şi rachiul şi banii oamenilor când beau şi se îmbată în cârciumile voastre. Încetaţi şi voi, zarafilor, de a mai tăia galbenii şi argintii împrejur, şi în scurt a zice, toţi meşterii şi lucrătorii cu mâinile, încetaţi pentru dragostea lui Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletului vostru, de a vă mai însuşi şi răpi lucruri străine ale fratelui vostru, în felurite chipuri şi meşteşugiţi pe care vi le şopteşte diavolul; căci toate acestea sunt nedreptăţi, sunt răpiri, sunt furtişaguri arătate şi, prin urmare, voi, cei ce faceţi acestea, toţi sunteţi furi arătaţi şi nedrepţi.

147. Meşterii care fură sunt mai răi decât furii

Ce zic? Voi sunteţi mai răi şi decât furii; fiindcă furii fură într-ascuns şi în vremea nopţii, după Proorocul Ieremia: „Ca furii noaptea” (Ieremia 49, 8); iar voi furaţi de faţă şi în timpul zilei. Furii se ruşinează de furtişagul pe care-l fac, după Sirah: „Că peste furi este ruşinea” (Sirah 5, 17); iar voi furând lucrul fratelui vostru, nici o ruşine nu aveţi. Furii de se vor prinde în furtişag, porunceşte legea să se ucidă: „Iar dacă se va afla om care să fi furat pe cineva dintre fraţii săi, să moară furul acela” (A doua Lege, 24, 7); iar voi, deşi vă prinde furând, nici o pedeapsă nu luaţi. Furii se urăsc şi se necinstesc de toţi; iar voi, din contră, sunteţi cinstiţi şi iubiţi de toţi. Furii, în sfârşit, se află ascunşi în munţi şi în văi, înfricoşaţi şi înspăimântaţi; iar voi vă aflaţi în uliţe şi în târgurile cetăţilor, şezând de faţă în fabrici şi în atelierele de lucru, fără frică şi cu înfăţişare de meşteri, ca nişte negustori trebuincioşi şi oameni cinstiţi. Pentru aceea nu este cu dreptul ca numai acei nenorociţi să se numească furi, ci şi voi care sub numele celui cucernic şi cinstit, aveţi lucrarea şi fapta furilor. Se potriveşte dar şi la voi spusa unui tâlhar şi corsar[32] către împăratul Alexandru, care, fiind prins şi întrebat de ce fură, a răspuns înţelepţeşte către împăratul: „Că el fură cu o mică bărcuţă (luntre), iar Alexandru fură cu o flotă mare”.

Un lucru stau şi mă gândesc şi mă mir de reaua întrebuinţare ce o fac oamenii la meşteşugurile lor! Apostolul Pavel, voind să vindece pe tâlhari şi să-i oprească de la furtişag, le porunceşte să lucreze meşteşug şi lucru de mâini, ca prin meşteşug să-şi chivernisească trebuinţele lor şi să miluiască şi pe săraci şi aşa să nu mai aibă pricină de a fura. „Cel ce fură să nu mai fure; ci mai vârtos să se ostenească, lucrând binele cu mâinile sale, ca să aibă să dea celui lipsit” (Efeseni 4, 28). Iar meşterii cei de acum, vai! în loc să se oprească de la furtişag prin înlesnirea meşteşugului lor, ei mai mult cresc furtişagurile şi răpirile prin meşteşug şi în loc să se vindece, se omoară; lucru prea ciudat şi de mirare! Pentru că ei vindecarea şi mântuirea o fac otravă purtătoare de moarte pierzării lor şi vindecarea furtişagului, ei o fac pricină de furtişag. Şi deci, care altă doctorie sau scăpare vor mai afla nenorociţii, ca să se vindece de furtişag? Căci de vom presupune că slugile fură de la stăpânii lor, au oarecare îndreptare; fiindcă stăpânii, întâmplându-se mai cu seamă a fi iubitori de argint, nu-i împacă, nici nu-i mulţumesc, ci de multe ori îi bat şi nu le fac haine îndeajuns, nici nu-i hrănesc cu îndestulare. Dar voi meşterii, ce îndreptare aveţi ca să furaţi de la săraci sau de la cei bogaţi? Nu cumva stăpânii care vă iau sau vă pun să lucraţi, nu vă dau plata cu care v-aţi tocmit? Nu. Că voi luaţi cât cereţi. Nu cumva nu vă hrănesc din destul din bucatele şi băuturile cu care poate fiecare? Nu cumva nu vă mulţumesc întru toate? Pentru ce dar să-i nedreptăţiţi şi să-i furaţi? Ca să câştigaţi şi să

[32] Pirat.

înmulțiți averile voastre? Să știți că nici voi nu vă veți bucura de ele, deoarece, sau le veți pierde și împreună cu acestea veți pierde și pe cele lucrate cu osteneala voastră; sau copiii voştri au să se lipsească de ele şi alt nimic nu veți câştiga, fără numai o muncă veşnică. Căci zice Iov: Bogăția care este adunată cu nedreptate se va scoate degrabă: „Avuția cu nedreptul adunată se va scoate din casa lui; scoate-o-va pe ea îngerul" (Iov 20, 15).

148. Cârciumarii și negutătorii întrec pe ceilalți meșteri în minciuni

Într-adevăr, toți meşterii şi lucrătorii cu mâinile uneltesc furtişaguri, dar mai ales acestea le întrebuințează cârciumarii, precupeții și neguțătorii; pentru aceasta Domnul nostru, scoțând din Biserică pe cei ce vindeau oi și boi și porumbi, le-a zis: „Casa Mea, casă de rugăciune se va chema, iar voi ați făcut-o pe ea peșteră tâlharilor" (Matei 21, 13). Ați auzit? Tâlhari numește Domnul pe negustori și pe vânzători. Pentru care și Ioan Evanghelistul pe aceştia pe care Matei i-a numit tâlhari, el îi numeşte neguțători, zicând: „Nu faceți casa Tatălui meu casă de neguțătorie" (Ioan 2, 16); pe care tâlcuind-o Hrisostom: „Niciodată, zice, nu se va face Biserica peșteră tâlharilor, a zis către ei arătând că, cele ce se vând sunt din furtişag, din răpire şi din nesațiul de câştig și se îmbogățesc din adunături străine; iar altădată, casă de neguțătorie „pe neruşinatele lor cârciumi le-a arătat" (*Omilia 23, la cea de la Ioan*). Iar pentru cârciumari zic dumnezeieştii Apostoli în Aşezământurile lor, că: cine este Elin cârciumar şi cere să vină la credința lui Hristos, să nu se primească, dacă mai întâi nu va înceta de la meşteşugul cârciumăriei. „Dacă vine cineva din cârciumari, ori să înceteze, ori să se lepede" (*Aşezăminte cart. 8, cap. 32*); atât de păcătoase şi defăimate sunt meşteşugurile cârciumăriei şi ale negustoriei! Pentru aceasta a zis înțeleptul Sirah că abia va putea negustorul să scape de greşeli şi cârciumarul nu se va izbăvi de păcat. „Anevoie va scăpa neguțătorul de greşeli și cârciumarul nu va fi fără de păcat" (Sirah 26, 25). Și pretutindenea dar, numele neguțătoriei şi al cârciumăriei se ia în nume de rău; pentru aceea, dumnezeieştii Părinți şi mai ales purtătorul de Dumnezeu Ignatie, neguțători de Hristos şi cârciumăritori de Hristos şi cârciumăritori de Dumnezeu şi răi îi numeşte pe eretici.

149. Calfele meşterilor şi arendaşii moşiilor întrec în furtişaguri şi pe neguțători

Calfele meseriilor întrec şi pe cârciumari, şi pe neguțători în furtişaguri, în răpiri şi nedreptăți şi cei ce stăpânesc țarinile, viile, grădinile şi celelalte averi, la care au pe alții de le lucrează; fiindcă calfele, şezând degeaba şi nelucrând nimic, dobândesc şi câştigă din osteneala şi din sudoarea ucenicilor şi tovarăşilor lor, iar săracii şi sărmanii aceea care lucrează, rămân lipsiți. Și iarăşi, ciocoii, cei ce au moşii, mănâncă în toate zilele pe săracii plugari care le lucrează țarinile şi viile lor şi-i împovărează neomeneşte cu angarale[33] neîncetate şi nesuferite, uneltind trupurile lor ca pe nişte dobitoace necuvântătoare sau, mai bine a zice, ca pe nişte pietre nesimțitoare, avându-i ca pe nişte robi cumpărați şi se poartă cu ei cu mai multă asprime, decât cum se purta Faraon cu evreii cei robiți în Egipt; alți noi ispravnici silnici asupra lucrătorilor şi alți tirani neomenoşi asupra celor vrednici de milă făcându-se. Și cea mai mare răutate pe care o fac este aceasta: că, după ce treieră plugarii holdele şi după ce pun vinul în linuri şi untdelemn în vase, vin stăpânii holdelor şi nu se mulțumesc să ia numai partea țarinii

[33] Muncă fără plată, clacă.

şi a viilor lor, iar cealaltă parte să o lase cultivatorilor, dar pe lângă acestea, iau din rodurile lor şi dobânda banilor ce i-au împrumutat muncitorilor sau numai le dau puţin preţ şi opresc ei toate rodurile, din care pricină nu le rămân nici măcar puţine roduri pe arie, nici vin, nici untdelemn, ca să ia şi săracii lucrători la casele lor, pentru a-şi hrăni femeia şi copiii lor. Astfel, ei, nenorociţii, se ostenesc tot anul lucrând şi luptându-se cu gerul iernii şi cu arşiţa verii; şi seamănă, seceră, treieră, sapă, taie la vie, culeg şi bat şi în cele din urmă se întorc jalnici cu mâinile goale şi deşarte la casele lor, mâhniţi şi întristaţi, ţinându-şi sufletul în buze. O! şi ce neomenie sălbatică este aceasta! Şi ce nedreptate mai mare poate fi decât aceasta! Şi deci, acei vrednici de milă cum au să-şi economisească casa lor, cum se vor hrăni ei şi femeile lor? Cum au să-şi mângâie copiii lor care plâng şi strigă strâmtoraţi de foame? O, milostiv fii nouă Dumnezeule!

Pentru aceasta avea dreptate marele Hrisostom să numească pe aceşti stăpânitori ai moşiilor şi ai viilor, mai nedrepţi decât toţi oamenii şi mai învârtoşaţi la inimă decât toţi barbarii, zicând: „Deci, care sunt aceştia? Cei ce au moşii şi culeg bogăţia cea de la pământ Şi ce poate fi mai nedrept decât aceştia; şi de va cerceta cineva cum întrebuinţează pe sărmanii şi jalnicii lucrători de pământ, îi va afla pe ei mai cruzi decât barbarii. Că celor ce se topesc de foame şi se trudesc în toată viaţa lor, le pun dajdii neîncetate şi nesuferite şi slujbe ostenicioase le orânduiesc şi ca pe nişte măgari şi catâri, iar mai vârtos ca pe nişte pietre întrebuinţează trupurile lor” (*Omilia 61, la cea de la Matei*).

Pentru aceasta avea dreptate acest Grăitor de Aur, să numească pe săracii lucrători de pământ care îndură relele de mai sus mai nenorociţi decât toţi oamenii, zicând: „Ce poate fi mai jalnic, când toată iarna trudindu-se de ger, de ploaie şi de privegheri, istovindu-se, merg acasă cu mâinile deşarte, încă mai rămânând şi datori?” (Acolo). Pentru aceasta cu tot dreptul, după toate acestea, se miră şi se înspăimântează însuşi Auritul Ioan şi strigă că, pentru răutăţile şi nedreptăţile acestea pe care le fac arendaşii moşiilor la muncitorii de pământ, se cade a se spăimânta cerul şi a se cutremura pământul. Pentru aceasta cu cuviinţă este a aduce în mijloc pe proorocul care zice: „Spăimântează-te, cerule şi te cutremură, pământule. La câtă sălbăticie s-a înfuriat neamul omenesc” (Acolo). Şi cu dreptate se cade a se spăimânta cerul şi a se cutremura pământul de această prea mare răutate a ciocoilor peste moşii; fiindcă ei se fac ucigaşi şi varsă sângele şi spulberă viaţa sărmanilor lucrători de pământ, fiindcă le răpesc hrana cu care aveau să trăiască, precum hotărăşte înţeleptul Sirah: „Pâinea celor lipsiţi este viaţa săracilor şi cel ce o ia pe aceasta, omul sângiurilor este. Cel ce ia hrana cea de lipsă este ca cel ce omoară pe aproapele său şi cel ce opreşte simbria slugii, ca cel ce varsă sânge” (Sirah 34, 23). Şi iarăşi zice: „Fiule! Viaţa săracului să nu o lipseşti, ...sufletul flămând să nu-l întristezi şi să nu urgiseşti pe om când are lipsă, ...rugăciunea celui necăjit nu o lepăda şi nu-ţi întoarce faţa ta de către cel lipsit” (Sirah 4, 1).

Însă, precum îndeobşte zicem, ciocoii moşiilor, care iau toate rodurile şi nu lasă şi lucrătorilor, se fac ucigaşi, pentru că opresc hrana săracilor; tot aşa zicem aici că şi plugarii sau arendaşii moşiilor, care nu lasă pe cei străini şi orfani şi pe văduve şi pe alţi săraci să adune din spicele ce au rămas pe câmpurile cele secerate, sau poama (ciorchine) care a rămas de la culesul viilor lor, sau de la măslini şi alte roduri şi fructele cele rămase de prin livezile lor şi ei la fel se fac ucigaşi şi vărsători de sânge, fiindcă opresc hrana străinilor, a orfanilor, a văduvelor şi a săracilor care n-au ţarini, nici vii, nici măslini sau alţi copaci, ci nădăjduiesc să adune de pe moşiile altora ca să trăiască. Iar câţi plugari şi moşieri ajung la atâta nemilostivire şi nefrică de Dumnezeu, încât să ia şi să răpească şi micile brăţişoare şi mănunchii pe care i-au adunat săracii de pe locurile lor, strugurii sau fructele pe care săracii şi văduvele le-au adunat din viile cele culese şi din pomii lor, aceştia sunt mai răi şi decât ucigaşii şi necredincioşii şi decât fiarele sălbatice.

Căci şi necredincioşii se îndură şi miluiesc pe săraci, pe văduve şi pe orfani şi fiarele se milostivesc una de alta, iar ei nici nu miluiesc, nici nu se milostivesc de nişte fețe jalnice ca acestea şi vrednice de toată milostivirea. Deci, pentru această mare necredinţă a lor şi sălbăticie, vor cădea blestemul şi urgia lui Dumnezeu peste holdele şi viile şi pomii lor ca să le usuce, să le dezrădăcineze şi să le piardă; aşa hotărăşte Duhul Sfânt prin gura lui Iov: „Blesteamă-se partea lor pe pământ şi să se vadă roadele lor pe pământ uscate". Pentru ce, o, Doamne? „Că din a săracilor au răpit" (Iov 24, 18).

Pentru aceasta, fraţii mei iubiţi, atât agricultorii de pământ, cât şi ciocoii moşiilor, păziţi-vă pentru dragostea lui Dumnezeu şi să nu mai îndrăzniţi niciodată a mai face un lucru ca acesta prea necuvios, nici să opriţi pe săraci şi pe cei străini de a aduna rodurile cele rămase în câmp, în vii şi în copacii voştri, ci să faceţi precum porunceşte Dumnezeu în a doua Lege, adică: Dacă seceraţi holdele voastre, să nu vă mai întoarceţi al doilea să le mai spicuiţi, ci să le lăsaţi să adune spicele cele rămase săracii, văduvele şi cei străini. Dacă veţi culege viile sau veţi aduna măslinele din copacii voştri, a doua oară nu mai adunaţi, ci să le lăsaţi să le adune săracii, ca să se hrănească şi ei din rodurile voastre şi să se roage lui Dumnezeu să le binecuvânteze şi să le înmulţească. „Când vei secera secerişul tău în ţarina ta şi vei uita vreun snop în ţarina ta, să nu te întorci să-l iei, ci să fie al săracului şi al nemernicului, şi al sărmanului, şi al văduvei, ca să te binecuvânteze Domnul Dumnezeul tău întru toate lucrurile mâinilor tale. Şi când vei culege măslinele, să nu te întorci a aduna pe cele ce rămân pe urma ta, ci vor fi ale celui nemernic (străin) şi ale celui sărac şi ale văduvei. Şi când vei culege via ta, să nu culegi a doua oară ce rămâne, ci să fie ale celui sărac şi nemernic şi ale văduvei" (A doua Lege 24, 19).

150. Nici slugile nu trebuie să fure de la stăpânii lor — Că pentru furtişagul ce-l fac meseriaşii creştini la cei de alta religie şi la păgâni, se hulesc Sfânta Evanghelie şi Hristos

Fericitul Pavel, scriind către Apostolul Tit, porunceşte să înveţe pe slugi a se supune stăpânilor lor, deşi sunt necredincioşi şi păgâni, şi să nu fure de la ei nimic, ci să arate toată încrederea şi neviclenia, ca prin această încredere a lor să se cinstească şi să se dovedească adevărata Sfântă Evanghelie şi învăţătura Mântuitorului nostru Iisus Hristos. „Slugile să se plece stăpânilor lor, întru toate să fie bine plăcuţi, nerăspunzându-le împotrivă, neviclenindu-i, ci credinţă bună arătându-le întru toate; ca pe învăţătura Mântuitorului nostru Dumnezeu să o înfrumuseţeze întru toate" (Tit 2, 9). Acum, dacă slugile au datoria să nu fure de la stăpânii lor, ci să arate către ei toată încrederea, chiar de ar fi ei şi necredincioşi, după porunca aceasta a Apostolului, cu cât mai mult voi, calfele şi meşterii, sunteţi datori a nu fura de la stăpânii la care lucraţi? Ci să păstraţi faţă de ei toată încrederea şi neviclenia, măcar evrei de ar fi ei, sau turci, ori armeni sau latini, sau măcar şi alţi păgâni şi eretici? Că de veţi fura de la ei, vă faceţi pricină, nu numai să vă defaime păgânii şi să spună că toţi creştinii de obşte sunt furi, dar şi să hulească Sfânta Evanghelie şi învăţătura Domnului nostru Iisus Hristos. Ce zic? Şi pe însuşi Stăpânul nostru Hristos şi Dumnezeul nostru vă faceţi pricinuitori să-L hulească păgânii prin aceste furtişaguri pe care le faceţi, iar câtă osândă are păcatul acesta al vostru este cu neputinţă a-l arăta prin cuvânt.

151. Răutatea unui meşter creştin, păgânii o atribuie la toţi creştinii

Pentru aceasta vă rog, iubiţii mei fraţi, păziţi-vă pentru dragostea lui Dumnezeu, să nu daţi pricină de sminteală, nu numai celor de o credinţă creştini ai voştri, dar cu mult

mai mult nici celor de altă credinţă şi păgâni, fiindcă nici un lucru nu vatămă atât credinţa noastră şi religia, ca aceea de a da creştinii prilej să se smintească neamurile, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „ Nimic atâta nu vatămă şi strică credinţa noastră, ca aceea de a da cineva vreo pricină de sminteală celor necredincioşi" (Cuvântul 7, la Facere); fiindcă ei (păgânii) când vor vedea numai un singur meşter dintre voi că fură ori că face alt vicleşug şi păcat prea mic, îndată îşi ascut limba lor de obşte asupra tuturor creştinilor şi răutatea unui creştin o atribuie la tot neamul ortodocşilor. Şi nu stau numai până aici, ci, pentru răutatea creştinilor şi a slugilor, îndrăznesc să hulească pe Stăpânul tuturor, Hristos, cum zice acelaşi Hrisostom: „Iar dacă vor vedea pe cineva din creştini căzând din nepăsare în vreo mică trândăvie, îndată îşi ascut limba asupra tuturor creştinilor împreună şi din mica lenevire a unuia, asupra întregului neam al creştinilor le atribuie pe acestea; şi nu se opresc numai până aici, ci, pentru nepăsarea unui rob, îndrăznesc a huli şi pe Stăpânul cel de obşte" (Acolo).

Dar mai cu seamă siliţi-vă, fraţilor, a nu grăi minciună, nici să furaţi ori să faceţi alt vicleşug când lucraţi la cei de altă credinţă; ca văzându-vă pe voi că le lucraţi cu încredere şi după Dumnezeu, să se îndemne a se minuna de viaţa creştinilor şi socotind, să zică: meşterii creştini nu sunt ca alţi meşteri ai lumii, cu toate că sunt de aceeaşi fire cu ei; iar, deşi nu se vor minuna păgânii, însă cel puţin când vă văd credincioşi şi fără vicleşug, îşi închid gura neputând să grăiască vreo hulă asupra creştinilor; precum şi aceasta o dovedeşte gura cea aurită a lui Ioan: „Deci când văd cei necredincioşi pe unii dintre noi strălucind întru fapta bună şi multă trecere cu vedere făcând celor trebuincioase vieţii, unii din ei îşi astupă gura, iar alţii vin şi se minunează spăimântându-se şi zic: de aceeaşi fire fiind şi ei (creştinii), nu se împărtăşesc de acestea". Şi aduce asupra lor zicând: „Aşadar, toate să le facem, iubiţilor, ca să se slăvească Stăpânul nostru Hristos şi nici o pricină de sminteală să nu le dăm" (Cuvântul 7, la Facere).

152. Cât de rea este hula şi că meseriaşii nu se cade să hulească

IV. Luaţi aminte, fraţilor, să nu cârtiţi asupra lui Dumnezeu, nici să huliţi când lucraţi meşteşugul vostru; nu, pentru dragostea lui Dumnezeu, nu, pentru mântuirea sufletelor voastre; nu vă prăpăstuiţi pe voi înşivă în aşa de mare şi înfricoşat păcat; a) pentru că după dumnezeiescul Hrisostom, nu e alt păcat mai rău decât hula, dar nici deopotrivă şi asemenea cu ea; fiindcă hula este vârful şi capul şi adaosul tuturor păcatelor şi munca şi pedeapsa hulei este nesuferită şi neiertată. „Căci nu este şi nici nu se află altă răutate mai mare decât păcatul hulei, dar nici asemenea ei, ci adăugirea tuturor relelor este aceasta; care pe toate le tulbură şi are muncă neiertată şi pedeapsă nesuferită" (*Cuvântul 2, pentru pronie şi ursitori*); şi b) pentru că hula este atât de înfricoşată şi îngerilor, şi dracilor, încât îngerii, cu toate că sunt atât de puternici, nu îndrăznesc însă să zică cuvânt hulitor asupra necredincioşilor, precum este scris: „Unde îngerii cu tăria şi cu puterea mai mari fiind, nu aduc asupra lor înaintea Domnului judecată cu hulă" (II Petru 2, 11).

Iar Arhanghelul Mihail, deosebit, nici un cuvânt de hulă n-a grăit asupra diavolului care este vrednic de toată hula, după Apostolul Iuda: „Iar Mihail Arhanghelul, când cu diavolul certându-se pentru trupul lui Moise, n-a îndrăznit să aducă judecată de hulă" (Iuda 9). Şi la diavoli hula iarăşi este atât de înfricoşată, încât nu numai că nu îndrăznesc să hulească, dar nici să pomenească cândva numele hulei, ci în loc să zică aceea, adică: „Să te blesteme", zic — să te binecuvânteze — pentru cele ce a zis diavolul înaintea lui Dumnezeu despre Iov: „Fără numai de te va binecuvânta în faţă" (Iov 1, 11). Ce zic? Hula este încă atât de înfricoşată şi urâcioasă înaintea oamenilor, încât cei de demult nici numele ei nu îndrăzneau să-l zică asupra împăraţilor celor pământeşti, ci în loc de: să te blesteme, ziceau — să te binecuvânteze. Pentru aceea, cei care au mărturisit minciună asupra lui Navute, au zis că a binecuvântat, care este: A hulit pe Dumnezeu şi

pe împăratul. „Şi a pus pe Nabat să şadă cu căpetenia poporului. Şi au intrat doi oameni, fiii fărădelegilor, şi au şezut în preajma lui şi au mărturisit asupra lui zicând: A binecuvântat (hulit) Nabat pe Dumnezeu şi pe împăratul" (III Regi 21, 12).

153. Toate muncile şi chinurile nu sunt de ajuns să pedepsească pe hulitori precum se cade

Unde sunteţi acum voi, meşterilor netemători de Dumnezeu, care îndrăzniţi de huliţi şi înjuraţi acolo unde lucraţi? Unde sunteţi mai cu seamă voi, neruşinaţilor corăbieri (marinari), care îndrăzniţi de înjuraţi când este furtună ori vreme potrivnică, marea şi vântul, furtuna şi locul de unde iese vântul? Aţi auzit nenorociţilor? Aţi auzit cât de înfricoşat şi încutremurat păcat este hula voastră şi înjurăturile? Sfinţii îngeri ai lui Dumnezeu nu îndrăznesc să blesteme pe draci şi pe cei necredincioşi, iar voi, neruşinaţilor, blestemaţi făpturile făcute de Dumnezeu şi prihăniţi pronia lui Dumnezeu, cu care chiverniseşte lumea? Însuşi diavolul se înfricoşează şi se cutremură şi nu îndrăzneşte să zică cuvânt de hulă înaintea lui Dumnezeu şi voi, neruşinaţilor, nu vă cutremuraţi a blestema pe Dumnezeu? Nu vă îngroziţi să înjuraţi pe Hristos? Nu vă temeţi a blestema credinţa şi Sfintele Taine, Tainele cu care singuri voi vă împărtăşiţi şi vă hrăniţi duhovniceşte şi vă adăpaţi?

O! Dumnezeul meu! Cum rabzi şi nu amuţeşti gura care Te huleşte? O! Hristoase al meu! Cum rabzi şi nu usuci buzele cele fărădelege şi nu dezrădăcinezi acea limbă spurcată? Cum nu suceşti şi nu strâmbi înapoi acea faţă neruşinată, care bârfeşte atâtea asupra Ta? O! Făcătorule al tuturor Care eşti închinat şi Te slăveşti de toată suflarea şi de toate limbile îngerilor şi ale oamenilor! Cum rabzi şi nu trimiţi săgeţi fulgerătoare din ceruri şi nu desfaci pământul în prăpăstii, nu ridici marea întru înălţime ca să arzi, ca să prăpăstuieşti, ca să îneci întru adânc şi ca să pierzi de viu de pe faţa pământului pe acel vierme împuţit? Pe acea furnică spurcată? Pe cel prea de nimic ţânţar, care şade înaintea slavei Tale celei neapropiate, înfricoşate şi sfinte şi Te huleşte cu atâta neruşinare?

Şi dacă cel ce înjură şi grăieşte de rău pe tatăl său sau pe mumă-sa, se osândeşte la moarte, precum porunceşte Dumnezeu. „Cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe muma sa, cu moarte să se omoare" (Ieşirea 21, 17); oare ce osândă este vrednic să primească acel ticălos care grăieşte de rău şi blestemă şi înjură, nu pe tată şi pe mumă, ci pe însuşi Dumnezeu, pe Făcătorul tuturor părinţilor şi mamelor, pe împăratul celor ce împărătesc şi pe Stăpânul a toate, de care toate se tem şi se cutremură de faţa puterii Sale? Ce muncă se cade a primi acel nemulţumitor care îndrăzneşte să blesteme pe Iisus Hristos, pe Mântuitorul şi pe Izbăvitorul său, pe Răscumpărătorul, pe Hrănitorul, pe Făcătorul de bine şi pe Dumnezeul său? O! milostiv, milostiv, milostiv fii, Dumnezeule Cel hulit, spre acest fel de păgânătate!

Pentru aceasta, bine a zis Ioan, cel cu Gura Aurită, că toate schingiuirile şi muncile acestei vremi şi toate felurile de munci ale iadului care sunt gătite pentru diavolul şi pentru cei necredincioşi şi păcătoşi din toată lumea, toate acestea, zic, adunate la un loc, tot nu sunt de ajuns să pedepsească pe un hulitor, după cum trebuie şi cum i se cuvine. „Ce pedeapsă vor primi unii ca aceştia? Care muncă va fi de-ajuns şi deopotrivă cu mărimea răutăţilor lor? Şi care râu de foc, care vierme fără de sfârşit, care întuneric mai dinafară, care legături, care scrâşnire a dinţilor, care plângere? Toate aceste munci, cele de acum şi cele viitoare, sunt prea puţine pentru acest suflet ce zace cufundat în atât de mari răutăţi" (*Cuvântul 2 pentru pronie*).

154. Cel ce huleşte pe Dumnezeu numai pe sine se vatămă — Că Dumnezeu pedepseşte pe hulitori

Pentru aceasta, fraților, temeți-vă de muncă şi de pedeapsa pe care o vor lua hulitorii după moarte şi încetați de a huli. Temeți-vă de mărirea şi împărăția Atottiitorului şi Atotputernicului Dumnezeu şi de acum înainte să nu îndrăzniți a mai deschide gura şi a mai huli înfricoşatul şi preaslăvitul Său nume, care se slăveşte de toate miile şi milioanele nenumăraților îngeri şi Arhangheli, sau pronia lui Dumnezeu, ori credința, sau dumnezeieştile Taine:

Că precum, cel ce aruncă cu piatra spre cer nu vatămă cerul, ci pe sine se vatămă, fiindcă se întoarce piatra şi-i zdrobeşte capul; aşa şi care huleşte pe Dumnezeu, nu vatămă pe Dumnezeu, ci numai pe sine se vatămă şi-şi munceşte ticălosul său suflet; precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Cei ce hulesc şi batjocoresc vatămă numai mântuirea lor". „Că cel care aruncă piatră în sus, peste capul său o aruncă" (Sirah 27, 26). Iar hulitorilor le zicea: „Căci precum piatra spre înălțime aruncată fiind, cerul a-l sparge nicicum nu va putea, nici să ajungă spre acea înălțime; iar rană va pricinui capului deasupra căruia s-a aruncat piatra. Aşa cu adevărat cel ce huleşte fericita acea fire, pe aceea niciodată nu va putea să o vatăme cândva, ci asupra sufletului său va ascuți sabia, nemulțumitor arătându-se către Făcătorul de bine" (*Cuvântul 3 pentru cele neînțelese*).

Şi b) Deoarece Dumnezeu nu rabdă hulele ce-I faceți, ci se mânie asupra voastră şi vă pedepseşte cu felurite pedepse şi în cele din urmă vă omoară. Aşa întărâtându-se asupra lui Senahirim, împăratul asirienilor, care prin voievodul său Rapsacu a hulit dumnezeiescul Lui nume şi pentru aceasta a trimis pe îngerul Său şi a omorât din oastea asirienilor 185 de mii; şi atârnându-i belciug în nas, l-a întors nelucrător, fără să facă vreun rău cetății Ierusalimului. „Pe cine ai ocărât şi pe cine ai hulit? şi asupra cui ai înălțat glasul şi ai ridicat spre înălțime ochii tăi? asupra Sfântului lui Israel?... Şi voi pune belciugul meu în nările tale şi zăbală în buzele tale şi te voi abate pe calea pe care ai venit... Şi a fost în noaptea aceea, a ieşit îngerul Domnului şi a ucis în tabăra asirienilor 185 de mii şi s-a sculat dimineața şi iată toți erau trupuri moarte" (IV Regi 19, 22). Aşa a pedepsit pe Edom cel ce locuia în muntele Sir, pentru că a hulit asupra numelui celui sfânt, precum zice Iezechiel: „Pentru aceea, viu sunt Eu, zice Domnul, şi voi face ție după vrăjmăşia ta, şi mă voi cunoaşte ție, când te voi judeca; şi vei cunoaşte că Eu sunt Domnul, auzit-am glasul blestemurilor tale" (Iezechiel 35, 11).

155. Cum pedepsesc oamenii pe hulitori, bătându-i

Iar dacă nu vă temeți de pedepsele pe care le dă Dumnezeu hulitorilor, măcar temeți-vă de pedepsele pe care le dau oamenii şi dracii. Pedepsesc oamenii pe hulitori, deoarece dumnezeiescul Hrisostom porunceşte întâi să se pedepsească hulitorii cu răni şi cu bătăi, că zice: „Dacă auzi pe cineva hulind pe Dumnezeu în mijlocul târgului, apropie-te de el şi ceartă-l şi de este trebuință, loveşte-l peste obraz şi zdrobeşte-i gura, şi se va sfinți mâna ta prin această lovire. Şi de te vor duce la judecată, du-te; şi de va căuta să te pedepsească judecătorul pentru aceasta, zi cu îndrăzneală: Că l-ai lovit fiindcă a hulit pe împăratul îngerilor. Iar de va fi trebuință, să suferi şi moarte, pentru că ai înțeleptit pe fratele tău; răbdarea aceasta în loc de mucenicie se va socoti ție" (Andr. 1).

156. Hulitorii trebuie să se surghiunească

Al doilea, porunceşte acest Grăitor de Aur ca hulitorii să fie izgoniți şi surghiuniți afară din cetate şi din satele în care locuiesc, ca nişte leproşi şi oameni bolnavi de holeră şi ca nişte mădulare putrede, ca să nu molipsească cu răutățile lor şi pe ceilalți creştini şi ca nu din pricina lor să pedepsească Dumnezeu şi pe cei nevinovați; căci aşa zice despre ei: „Iar de am fi apucat a-i scoate pe ei din cetate şi să-i înțelepțim şi pe mădularul cel bolnav să-l îndreptăm, nu era să ne temem de frica cea de acum” (Andr. 2).

157. Hulitorii nu sunt vrednici să se folosească de această lume

Al treilea, zice iarăşi Hrisostom că hulitorii nu sunt vrednici să vadă soarele, luna şi stelele, încă nici să răsufle aerul, nici să calce pe pământ, nici să asculte melodioasele glasuri ale păsărilor, nici să mănânce rodurile pomilor, nici să bea apă, nici să se servească de dobitoace şi de făpturi; şi zic, hulitorii nu sunt vrednici să se folosească de zidirile lui Dumnezeu şi să trăiască, ci sunt nevrednici şi de această viață trecătoare. Pentru ce? Fiindcă toate celelalte zidiri slăvesc şi cinstesc pe Făcătorul lor, iar hulitorii îl blestemă şi-L hulesc. Şi după cum un fiu care înjură şi necinsteşte pe tatăl său nu este vrednic să-l slujească nici slujitorii tatălui său, aşa şi hulitorii, fiindcă hulesc pe Dumnezeu, Tatăl lor, nu sunt vrednici să se slujească de zidirile care sunt roabe lui Dumnezeu; după cea zisă: „Toate sunt slujitoare ție” (Psalmul 118). „Nevrednici sunt a vedea soarele câți în viața lor hulesc pe Dumnezeu; sunt nevrednici a se folosi de zidirile care-L slăvesc pe El cei ce-L hulesc pe El; fiindcă şi fiul hulind pe tatăl său este nevrednic să se folosească de slujba bunilor slujitori ai casei” (*Cuvântul 18 la cea de la Romani*).

Pentru aceea, în adevăr, este o mare minune cum vă rabdă zidirile să huliți pe Făcătorul lor, Dumnezeu! Cum nu sloboade cerul fulgere, şi trăsnete, ca să vă ardă cu totul! Cum vă luminează soarele şi nu vă orbeşte ochii! Cum nu vă omoară vântul cu otrăvitoare suflări! Cum nu vă îneacă marea! Cum nu se desface pământul să vă înghită! Cum fiarele cele sălbatice şi dobitoacele nu se ridică asupra voastră să vă rupă şi să vă piardă! Dar după cum se vede, Dumnezeu cel hulit de voi, El este care opreşte pornirile zidirilor Sale, aşteptând ca să vă pocăiți.

158. Păgânii omorau pe hulitori — Şi Nabucodonosor a făcut lege să nu hulească cineva pe Dumnezeu

Al patrulea, legile tuturor neamurilor care se închinau la idoli porunceau a se omorî oamenii cei ce se jurau pe idoli şi pe dumnezeii lor. Despre aceasta citim şi în Sfânta Scriptură că cei ce se închinau lui Vil au judecat vrednic de moarte pe Proorocul Daniil, pentru că a hulit; precum este scris: „Daniil va muri, pentru că a hulit pe Vil” (*Vil şi balaurul, 10*). Acum, dacă cei care huleau pe zeii elinilor sunt vrednici de moarte, cu cât mai vârtos sunt vrednici de moarte cei ce blestemă pe Dumnezeu atoate? Şi dacă Dumnezeu porunceşte să se omoare cel ce numai va pomeni numele cel negrăit al lui Iehova, după prea înțeleptul Fotie (*Epistola 163, către Amfilohie*). „Cel ce va pronunța numele Domnului, cu moarte să se omoare” (Leviticul 24, 16); cu cât mai mult sunt vrednici de moarte cei ce îl blestemă? Şi dacă ursii au sfâşiat şi au ucis 42 de copii mici, fiindcă numai au înjurat şi au luat în râs pe Proorocul Elisei, „Şi nişte copii au ieşit din cetate şi-l batjocoreau pre el zicând: suie-te, pleşuvule... şi iată, ieşiră două ursoaice din pădure şi sfâşiară dintru ei patruzeci şi doi de copii” (IV Regi 2, 23); cum nu sunt

vrednici de mii de morți cei ce pe față înjură şi hulesc, nu prooroc şi sfânt, ci pe Dumnezeul proorocilor şi al sfinților?

Să spun una şi mai înfricoşată spre ruşinarea creştinilor care hulesc? Lege şi poruncă a aşezat ca să se omoare şi averile lor să se răpească, de la cei ce vor grăi hulă asupra adevăratului Dumnezeu; şi cine? Nu prooroc, nu apostol, nu vreun împărat ortodox, ci un slujitor de idoli, un necredincios împărat păgân! Cine? Nabucodonosor. „Si eu pun poruncă: tot poporul, neamul, limba, oricare vor grăi hulă asupra Dumnezeului lui Sedrah, Misah şi Avdenago vor pieri şi casele lor se vor jefui, că nu este alt Dumnezeu care poate să izbăvească aşa" (Daniil 3, 29). Necredinciosul Nabucodonosor porunceşte să nu se hulească Dumnezeu, iar credincioşii Lui creştini cei aleşi, să-L hulească? Creştinii?... O! mare batjocură! O! ruşine nevindecată!!

159. Şi dracii muncesc pe hulitori

Iar **al cincilea** şi cel din urmă, chiar dracii care îndeamnă pe oameni să hulească şi să înjure şi ei, zic, nu rabdă să vadă nepedepsiți pe oamenii care hulesc pe Dumnezeu, ci îi pedepsesc cu felurite chinuri. Pentru aceasta citim la „*Mântuirea păcătoşilor*" (p. 41) că pe un copil care era obişnuit să hulească, l-au răpit dracii cu trupul în iad şi altul s-a îndrăcit şi îndată l-au omorât; pentru că jucând la cărți, hulea pe Dumnezeu şi pe alții, asemenea cu alte munci i-au pedepsit.

160. Împrejurările vieții nu sunt pricini să hulească cineva, ci voința cea rea şi împuținarea de suflet

Auziți, meşteri, de care pedepse sunteți vrednici să luați de la Dumnezeu şi de la oameni şi de la draci pentru hulele voastre? Temeți-vă deci, ca să nu le încercați şi cu lucrul; că Dumnezeu rabdă îndelung, dar nu uită să pedepsească pe cei ce-L hulesc. Şi voi, croitorilor, când vă înțepați mâna cu acul şi voi, sculptorilor şi dogarilor, când vă tăiați mâna sau piciorul cu unealta meşteşugului vostru şi voi, zidarilor când cădeți de pe zid şi vă loviți şi voi, marinarilor, când întâlniți vreo furtună pe mare şi voi, ceilalți meşteri, când întâmpinați vreo supărare sau nepotrivire la meşteşugul ce lucrați, sau de la oameni, sau de la draci, sau din firea lucrurilor, să nu cârtiți ca nişte neînțelegători, nici să huliți pe Dumnezeu, sau pronia Lui, sau credința, sau uneltele, sau vânturile, sau marea, sau altă zidire oarecare, nu; pentru că nici Dumnezeu vă este vinovat, nici uneltele, nici vântul, nici celelalte zidiri; ci este vinovată neluarea aminte şi neînțelegerea şi de sine alegerea voastră cea rea şi împuținarea de suflet. Şi că ceea ce zic este adevărat o dovedeşte dumnezeiescul Hrisostom zicând că nici un lucru potrivnic nu poate să silească pe omul cel evlavios şi cu luare aminte şi iubitor de Dumnezeu a huli: „Deci să nu zicem că sărăcia şi boala şi năvălirea primejdiilor silesc a huli. Nu sărăcia, ci nebunia; nu boala, ci defăimarea; nu năvălirea primejdiilor ci lipsa evlaviei şi la hulă, şi la toată răutatea aduce pe cei ce nu iau aminte" (Cuvântul 3 la Lazăr).

Şi martor al acestora este Lazăr şi Iov, pentru că Lazăr, deşi era prea sărac şi atât de bolnav, încât nu afla om ca să-l îngrijească, ci câinii milostivindu-se îi lingeau rănile lui, însă n-a cârtit niciodată, nici a scos cuvânt de hulă din gura sa. Iar Iov, cu toate că într-un scurt timp a pierdut oile, boii, păstorii, feciorii şi toate averile lui, însă n-a îndrăznit să grăiască vreo hulă. Acum, dacă Lazăr şi Iov au pătimit atâtea şi n-au hulit, voi, care fără asemănare mai puțin necaz decât Iov pătimiți la meşteşugul vostru, pentru ce cârtiți şi huliți? Cu adevărat pentru alt nimic, fără numai din neputința de sine alegerii voastre şi din împuținarea de suflet; aşa zice dumnezeiescul Hrisostom: „A pătimit atâtea Iov şi

le-a răbdat cu mulțumire... altul, cele asemenea pătimind şi încă nici aşa (căci nimeni nu se află să fi pătimit asemenea), ci prea puține, a defăimat, s-a necăjit, a blestemat toată lumea, a hulit pe Dumnezeu... a hulit însă, nu că l-ar fi silit făpturile, fiindcă dacă îl sileau făpturile să facă aceasta, trebuia să-l facă şi pe Iov să hulească,... ci din slăbiciunea bunei voințe a făcut aceasta" (*Omilia 9 la II Timotei*). Şi iarăşi zice: „ Dacă necazul ispitei şi al sărăciei ar fi fost pricină hulelor, trebuia toți cei ce sunt în sărăcie să hulească. Iar acum, mulți din cei ce viețuiesc în sărăcia cea mai de pe urmă totdeauna mulțumesc, iar alții, îndulcindu-se de bogăție şi de desfătare, nu încetează să hulească. Aşadar, nu firea lucrurilor, ci voința noastră lucrează şi pe aceasta şi pe aceea" (*Cuvântul 3 la Lazăr*).

Pentru aceea ca să cuprind pe toate în puține cuvinte, de voiți, frații mei, a nu huli şi a nu înjura, se cade a avea bărbăție sufletească şi bunăvoință puternică şi pricepere întărită în frica lui Dumnezeu; cu aceasta nici un lucru nu se va părea vouă cu anevoie şi fără aceasta, toate se vor arăta vouă potrivnice şi mâhnitoare, după acest Hrisostom: „Se cuvine deci a avea suflet tare şi atunci nimic nu se va părea nouă că este anevoie; precum şi când este el slab, nimic nu este care să nu ni se pară că este anevoie. Potrivit cu bunăvoința noastră, toate ni se par suferite şi nesuferite" (*Omilia 9 la cea către Timotei*).

161. Cum este cu putință să nu hulească cineva — Cel ce nu huleşte biruieşte pe diavolul.

De voiți a nu huli, trebuie la toate cele potrivnice care urmează din pricina meşteşugului vostru, să mulțumiți lui Dumnezeu şi să-L slăviți zicând: Slavă Ție, Dumnezeule; mulțumesc Ție Doamne, pentru toate câte le dai nouă. Şi prin această mulțumire şi slavoslovie: **întâi,** primiți de la Dumnezeu mare plată; **al doilea,** se uşurează inima voastră de scârbă şi de reaua întâmplare ce ați pătimit; **al treilea,** pentru răbdarea voastră veți moşteni cununa mucenicească în ceruri. Aşa vă sfătuieşte să faceți Auritul Sfânt zicând: „în loc de hulă, slavoslovie dă lui Dumnezeu, că aşa şi plata este mare şi mai uşoară durerea... Deci suferă vitejeşte toate cele ce ți se întâmplă, că aceasta îți este ție mucenicie" (*Tâlcuire la Psalmul 127*); iar **al patrulea** şi cel din urmă, cu slavoslovia şi mulțumirea cea către Dumnezeu, biruiți pe diavolul. Pentru că diavolul vă răneşte, vă necăjeşte şi vă aduce toate ispitele, nu pentru alt scop, fără numai ca să vă facă să huliți. Aşa au pornit toate relele şi nenorocirile asupra lui Iov, ca să-l facă să hulească; precum însuşi zice: „Dar nu aşa, ci trimite mâna ta şi te atinge de oasele şi de carnea lui şi nici în față te va binecuvânta" (Iov 2, 5). Iar de veți mulțumi şi veți slăvi pe Dumnezeu în relele şi strâmtorările care vă urmează, atunci se biruieşte diavolul şi fuge de la voi defăimat, biruit şi ruşinat. Stai, drace, pentru ce fugi de la creştini? Căci, zice, aceea pe care aveam scop să o nimeresc, n-am nimerit-o. Eu pornesc ispite asupra creştinilor care lucrează meşteşuguri, ca să-i fac să hulească, dar fiindcă ei n-au hulit, ci au mulțumit şi au slăvit pe Dumnezeu, eu sunt biruit şi pentru aceasta fug de la ei biruit. „Deci pentru care pricină ai fugit? Pentru că s-au împlinit toate câte am voit, zice, iar ceea ce voiam să se facă şi pentru care pe toate acelea le-am făcut, aceasta nu s-a împlinit, că n-a hulit" (Andr. 5).

Vedeți ce bine nimeriți, creştinilor, când mulțumiți lui Dumnezeu la meşteşuguri unde lucrați? Iar, din contră, când huliți, vă lipsiți de toate acestea; căci şi plata voastră o pierdeți şi nici o uşurare de ostenelile şi necazul vostru nu luați, ci cu mai multă strâmtorare vă ispitiți şi pe diavolul îl faceți mai mult să vă aprindă cuptorul ispitelor, ca să vă necăjească şi să vă facă a huli mai mult. Şi peste toate acestea, nici o procopseală nu vedeți la lucrul mâinilor voastre, ci pagube şi nenorociri şi după moarte, moşteniți o muncă veşnică, de aceea a zis şi dumnezeiescul Hrisostom: „Pentru care pricină huleşti, spune-mi? Au doară mai uşoară ți se face durerea?... Acum însă, nu numai nu ți se

uşurează durerea, ci şi mai cumplită se face. Că diavolul văzând că a putut ceva şi te-a adus pe tine la hulă, înfierbântă cuptorul, aprinde usturimea ca să-i împlineşti pofta lui" (Tâlcuire la Psalmul 127).

162. Meşterii nu se cade a fi lacomi de averi — Neguțătorii sunt lacomi de câştiguri nedrepte — Ce rău este nesațiul câştigului!

V. Luați aminte, fraților, de a mai întrebuința lăcomii de câştig la meşteşugurile voastre. Iar lăcomie este aceea, a nu fi îndestulați să scoateți numai cheltuiala şi osteneala din lucrul vostru, ci a cere lor un preț mai mult decât costă, pentru a aduna bani mulți ca să vă îmbogățiți. Deci, toți meşteşugarii cad în această greşeală a lăcomiei, altul mai mult, iar altul mai puțin; neguțătorii însă, mai mult decât toți sunt neîndestulați la lăcomie. Căci ei, dacă găsesc prilej, vând mărfurile lor cu cel mai mare preț, încât nu socotesc de păcat a câştiga la un lucru o sută; nu sunt mulțumiți dacă într-o zi ar câştiga o mie de lei; dacă într-o lună ar câştiga zece mii şi dacă într-un an ar câştiga o sută de mii. Pentru aceea se împlineşte la ei cuvântul lui Sirah: „Ochiul lacomului nu se satură cu o parte" (Sirah 14, 9); şi Ecleziastul: „Cel ce iubeşte argintul nu se va sătura de argint" (Ecl. 5, 9). Se potriveşte însă la aceştia şi cuvântul Marelui Părinte Vasile: „Nu se va sătura ochiul de a vedea şi nu se va sătura iubitorul de argint de a lua. Iadul nu a zis de ajuns este, nici lacomul de averi n-a zis cândva, este de ajuns" (*Cuvântul către cei bogați*).

Aceasta este pricina pentru care astăzi, cei mai mulți din oamenii meseriaşi fug de meşteşuguri ca de nişte îndeletniciri ostenitoare şi puțin câştigătoare şi aleargă toți la comerț şi se fac neguțători; fiindcă, fără osteneală şi pierdere de vreme, câştigă şi se fac bogați prin multa lăcomie ce o întrebuințează de a câştiga. Dar mai bine ar fi făcut, dacă lucrau celelalte meşteşuguri şi să câştige mai puțin cu dreptate, decât să se facă neguțători şi să câştige multe pe nedrept şi cu lăcomie. Prea lacomi de averi sunt şi doctorii, fiindcă, prin puțina osteneală pe care o fac când se duc să cerceteze vreun bolnav şi pentru o doctorie de puțin preț pe care o dau bolnavului, iau plată prea mare spunându-le: Că după cum viața pe care o dau omului n-are preț, aşa şi vindecarea lor e neprețuită; şi nu ştiu că, prin plata cea multă pe care o primesc, le iau înapoi şi acea puțină viață pe care o daseră bolnavului lipsindu-l de bănişorii cu care avea să-şi păzească sănătatea; şi de la moartea din care se pare că-l scapă, tot în ea îl aruncă făcându-l să moară mai degrabă, din cauza sărăciei.

Deci, păziți-vă de această lăcomie, iubiților:

a) pentru că întrebuințând lăcomie, să nu nădăjduiți că veți înmulți averile voastre şi veți trăi ani îndelungați, precum zice Domnul: „Vedeți şi vă feriți de lăcomie, că nu întru a prisosi cuiva din avuțiile sale este viața lui" (Luca 12, 15);

b) pentru că lăcomia se numeşte de Apostolul Pavel slujire de idoli: „Omorâți lăcomia care este slujirea idolilor" (Coloseni 3, 5); iar lacom se numeşte slujitor de idoli: „aceasta să ştiți, că tot... lacomul este slujitor idolilor" (Efeseni 5, 5);

c) pentru că Proorocul Avacum plânge şi jeleşte pe cei ce lăcomesc: „Vai, celui ce înmulțeşte lăcomia rea casei sale" (Avacum 2, 9);

d) pentru că lăcomia nu trebuie nici să se numească printre creştini, dar să se întrebuințeze, precum zice Fericitul Pavel: „Iar lăcomia, nici să se numească întru voi, precum se cuvine sfinților" (Efeseni 5, 3);

e) pentru că lăcomia vă face să nu arătați milostivire şi milă către săraci, iar fără milostenie a vă mântui nu puteți, precum zice Domnul la Evanghelistul Matei; aşa dovedeşte Gura cea Aurită a lui Ioan: „Voiți să vă spun pricina acestei nemilostiviri? Din

hrăpire adună averile şi către milostenie sunt pregetători unii ca aceştia. Că cel ce s-a învăţat a câştiga aşa, nu ştie cum să cheltuiască. Căci, cum cel care este gătit spre a aduna va putea să se aşeze pe sine la rânduială cea dimpotrivă? Şi cel ce ia cele ale altora, cum va putea să dea altuia pe ale sale?” (*Omilia 77 la cea de la Ioan*);

f) şi cea din urmă, deoarece câţi sunt lacomi nu vor moşteni împărăţia cerurilor: „Nu vă înşelaţi... nici furii, nici lacomii, împărăţia lui Dumnezeu nu o vor moşteni” (I Corinteni 6, 10).

163. În vreme de foamete şi boală, a se face lăcomii este prea neomeneşte

Totdeauna şi în tot locul, lăcomia este mare răutate după Hrisostom: „Pretutindenea lăcomia este rea” (Tâlc. la Ps. 9); şi mai ales atunci este lăcomia prea rea şi prea neomenoasă, când urmează foamete şi au trebuinţă de hrană văduvele, orfanii, săracii şi scăpătaţii. De asemenea şi când urmează vreo boală molipsitoare în vreun loc şi au trebuinţă de vindecare fraţii cei bolnavi şi mai cu seamă, săracii şi scăpătaţii. Pentru aceea în astfel de vremuri de foamete, de lipsă şi de boală sau alte nevoi de acest fel, voi, bogaţii şi neguţătorii şi cumpărătorii de grâu şi de alte roduri, de asemenea şi voi, doctorii, păziţi-vă pentru dragostea lui Dumnezeu şi nu vindeţi prea scump rodurile la săraci, la lipsiţi şi la scăpătaţi. Nici voi, doctorii, să nu vindecaţi cu plată prea scumpă, nici să vă faceţi doctori nedrepţi, precum zice Iov: „Că voi sunteţi doctori strâmbi şi toţi tămăduitori răilor” (Iov, 13, 4), aflând vreme adică cu prilej de a câştiga, nu. „Nu aştepta foamete pentru aur.— vă sfătuieşte Marele Vasile — nu lipsa de obşte pentru îndestularea ta. Nu te face cârciumar al ticăloşiilor omeneşti; nu face urgia lui Dumnezeu vreme de adunare de bani. Nu scărpina rănile celor ce rău pătimesc” (Cuvânt pentru lăcomie).

Nu ziceţi şi voi pe cea zisă de Iacob, fratele Domnului: să mergem în cutare cetate şi insulă unde este scumpete, ca să vindem şi să câştigăm. „Veniţi acum cei ce ziceţi: Astăzi sau mâine vom merge întru acea cetate şi vom face acolo un an şi vom neguţători şi vom dobândi” (Iac. 4, 13); că veţi lua blestemuri şi anateme de la tot poporul, cum zice Solomon: „Cel ce strânge grâul îl ţine neamurilor” (Pild. 11, 26); pe care tâlcuind-o Teodot zice: „Cel ce ridică preţul grâului este blestemat de popor”. Şi că bogăţia care voiţi a o dobândi în această vreme de foamete şi din ticăloşiile săracilor, nu o va dărui Dumnezeu vouă, precum zice Ecleziastul: „Om căruia îi dă Dumnezeu bogăţie” (6, 2), ci o dăruieşte nemilostivirea voastră şi lăcomia, ca să nu zic că satana, cel ce are stăpânire peste o astfel de bogăţie. Pentru aceea se împlineşte şi la voi cea zisă de Proorocul Mihea: „Care şi-au umplut de păgânătate avuţiile sale” (Mih. 6, 12).

Dar ce trebuie să faceţi în aşa fel de vremuri? Să deschideţi magaziile voastre — voi, cei bogaţi — şi să vindeţi grâul şi celelalte bucate, cu puţin preţ şi ieftin. Tot aşa şi voi, negustorii şi precupeţii, să nu vindeţi scump sau să faceţi vicleşug la cele ce vindeţi, ca să câştigaţi bani mulţi. Aşa şi voi, doctorii, să tămăduiţi bolnavii cu puţină plată, luând numai preţul doctoriilor voastre, căci aceasta este vremea cea potrivită ca să se slăvească capul vostru; precum zice Sirah: „Ştiinţa doctorului înălţa-va capul lui” (Sir. 38, 3) şi ca să auziţi acel glas fericit din gura Stăpânului Hristos în ziua Judecăţii: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi împărăţia care este gătită vouă de la întemeierea lumii... că bolnav am fost şi M-aţi cercetat” (Matei 25, 35).

Aceasta este vremea cea potrivită de a vă arăta părinţi şi făcători de bine orfanilor şi săracilor şi ca să câştigaţi nume bun în lume, şi pentru a lua ca plată o împărăţie veşnică; aşa vă sfătuieşte să faceţi Marele Vasile:„împărţitori grâului fă pe fraţi. Ceea ce mâine va să putrezească, astăzi dă-o celui lipsit. Mai ales este numele bun decât bogăţia

multă. Iar de te minunezi de bani pentru cinstea ceea ce se pricinuieşte dintr-înşii, socoteşte cât este mai de folos spre slavă a te numi părinte de nenumăraţi fii, decât a avea nenumărate parale în pungă. Şi banii îi vei lăsa aicea nevrând, iar slava cea pentru lucrurile cele bune o vei duce către Stăpânul, când poporul întreg înaintea judecătorului celui de obşte înconjurându-te, hrănitor şi făcător de bine şi cu toate numirile iubirii de oameni te vor numi" (Cuvânt pentru lăcomie).

164. Meşterii nu trebuie să facă jurământ — Pentru ce era iertat jurământul în Legea Veche

VI. Luaţi aminte, fraţilor, să nu faceţi jurământ când lucraţi meseriile voastre şi mai ales când vindeţi lucrul mâinilor voastre, zicând — **zău** — care înseamnă: mă jur pe Dumnezeu, pe Hristos, pe credinţa mea, pe sufletul meu că atât costă,- atât este preţul lucrului acestuia şi altele asemenea. Şi ce socotiţi, căci cu jurămintele acestea veţi încredinţa pe cumpărători? Nu. Pentru că atât Scriptura cea Veche şi Nouă, cât şi dumnezeieştii Părinţi opresc de a face cineva jurământ. Că Dumnezeu porunceşte în a III-a poruncă, din cele zece, să nu ia cineva numele Lui la lucruri deşarte: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deşert, că nu va ierta Domnul pe cel ce va lua numele Lui în deşert" (Ieşire, 20, 7). Deşarte sunt meşteşugurile, lucrul mâinilor, banii, averile şi toate lucrurile acestei lumi; precum zice Solomon: „Adunatu-mi-am argint şi aur şi îmbrăcăminţi; făcutu-mi-am grădini şi livezi, vii, lacuri de apă, ca să ud dintr-însele şi iată, toate sunt deşertăciune şi vânare de vânt" (Ecl. 2, 4).

Pentru aceea tâlcuieşte dumnezeiescul Hrisostom că: „Cel ce simplu poartă numele lui Dumnezeu pe limbă, acesta este cel ce ia numele lui Dumnezeu în deşert" (Tâlc. la Ps. 118); iar Proorocul Osie zice: „Să nu juraţi pe Dumnezeul Cel viu" (Os. 4, 16) şi Sirah porunceşte, zicând: „A jura nu-ţi învăţa gura ta şi a numi pe cel sfânt nu te obişnui... aşa şi cel ce jură şi pururea numeşte pe Cel sfânt, de păcat nu se va curaţi. Bărbatul care mult jură se va umple de fărădelege şi nu se va depărta de la casa lui biciul" (Sir. 23, 9). Şi cu toate că în Legea Veche erau iertate jurămintele cele adevărate şi legiuite, pentru nedesăvârşirea şi pruncia iudeilor şi ca să nu jure pe idoli, precum zice Hrisostom: „Jurământul cel vechi, pentru aceasta s-a legiuit, ca să nu se jure pe idoli" (Omilia 17 la cea de la Matei); dar în Legea cea Nouă este oprit cu desăvârşire jurământul şi neiertat, că porunceşte Domnul hotărât: „Iar Eu zic vouă: Să nu te juri nicidecum, nici pe cer, că este scaun al lui Dumnezeu; nici pe pământ... nici pe capul tău" (Matei 5, 34). Porunceşte însă şi Iacob, fratele Domnului, aceasta: „Iar mai înainte de toate, fraţii mei, să nu vă juraţi, nici pe cer, nici pe pământ, nici cu alt jurământ oricare" (Iacob 5, 12).

165. Jurământul este mai rău decât uciderea

Iar dumnezeieştii Părinţi ai Bisericii, unindu-se cu Scriptura Veche şi cu cea Nouă, opresc jurămintele, căci Marele Vasile în Canonul 29 al lui zice: este oprit cu desăvârşire jurământul: „Că, o dată pentru totdeauna, jurământul este oprit", iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „După cum este poruncă să nu ucizi şi să nu nedreptăţeşti, tot aşa şi să nu juri" (Tâlc. la Ps. 118). Şi iarăşi: „Deci să nu-mi zici că pe drept mă jur, că nu este slobod nici pe drept, nici pe nedrept a te jura" (Cuvânt 15 Fac). Şi iarăşi, el arată că jurământul este păcat mai mare decât uciderea şi cel ce jură, deşi este viu, însă ca un mort se socoteşte: „Că nu aşa junghie sabia, precum firea jurământul, nu aşa omoară cuţitul, precum răneşte jurământul. Cel ce se jură, deşi i se pare că trăieşte, dar este socotit ca mort şi rănit" (Andr. 15).

166. Ce pedepse dă Dumnezeu celor ce se jură

Unde sunteți acum voi, meşterilor, care pentru orice pricină ce se întâmplă la meseria voastră, obişnuiți şi vă jurați pe Dumnezeu, pe Hristos, pe cer, pe pământ şi pe celelalte zidiri? Ați auzit ce porunci vă pune însuşi Dumnezeu, acest Dumnezeu-om, Iisus Hristos, dumnezeieştii Prooroci, Sfinții Părinți şi învățătorii Bisericii, ca să nu vă jurați? Deci, încetați de acest fel de obicei blestemat. V-ați învățat acum din cele mai sus zise, că vă prăpăstuiți în mare păcat şi vă omorâți sufletele jurându-vă pe înfricoşatul nume al lui Dumnezeu la cele deşarte? Temeți-vă de urgia şi pedeapsa pe care o dă Dumnezeu, nu numai celui ce se jură, dar şi la toată casa lui; că trimite la casa lui secera zburătoare şi o răstoarnă şi îngroapă pietrele şi lemnele ei şi o face toată ca pe o grămadă de pământ, ca să vadă şi alții şi să se înțelepțească. Aşa înfricoşează să facă prin Zaharia: „Şi am văzut şi iată o seceră zburând de 20 de coți de lungă şi de zece coți de lată... şi va intra în casa celui ce jură strâmb pe numele meu cu minciună şi va locui în mijlocul casei lui şi o va pierde pe ea şi lemnele ei şi pietrele" (Zah. 5, 2). Şi pentru ce a zis seceră şi nu sabie? Răspunde Hrisostom: ca să nu poată scăpa de ea cel ce jură. „Pentru ce se vede ca o seceră pedeapsa care urmează celor ce se jură şi seceră zburătoare? Ca să vezi osânda cea netrecută şi pedeapsa cea nescăpată. Fiindcă de sabia care zboară, poate va scăpa cineva, iar de secera care a căzut pe grumaz şi l-a legat ca şi cu o funie, nimeni nu poate scăpa; iar când va avea şi aripi la ea, ce nădejde de mântuire va mai fi?" (Andr. 15).

167. Ce se cade să zică creştinii în locul jurământului

Prin urmare, fugiți de jurăminte, fraților, că jurămintele au pierdut întreaga cetate a Ierusalimului şi neamul cel mult al evreilor, precum dovedeşte Hrisostom (Andr. 19) şi fiindcă jurămintele nasc jurăminte mincinoase, adică jurământul strâmb, iar fugind de jurăminte, ce trebuie să faceți? Să obişnuiți totdeauna a zice, când voiți a adeveri pe cineva în vreun lucru: **Da,** aşa **este; da, atât costă lucrul acesta; da, am să-ți împlinesc cererea.** Iar când voiți să vă lepădați de a face acel lucru, să ziceți: **Nu, nu** am **vreme; nu, nu-ți fac aceasta care îmi porunceşti;** precum vă porunceşte şi Domnul să ziceți: „Şi să fie cuvântul vostru aşa, aşa; **nu, nu"** (Matei 5, 37). Asemenea şi Iacob, fratele Domnului: „Fie vouă ce este aşa, aşa; şi ce este nu, nu" (Iac. 5, 12). Iar dumnezeiescul Hrisostom vă sfătuieşte a zice la ceilalți, în loc de orice alt jurământ, numai cuvântul acesta: **Crede-mă,** „Deci acestea ştiindu-le, să fugim de jurăminte şi să se deprindă gura noastră a zice des: **Crede-mă** şi va fi aceasta la toate cele ale noastre pricină de evlavie" (Andr. 8); fiindcă deprinzându-vă a zice numai cuvântul acesta, vă opriți de la multa cuvântare, iar de multa cuvântare fiind opriți, sunteți feriți de deşartă grăire, de cuvinte mincinoase şi de alte păcate care au urmat din multa cuvântare. „Că din vorba multă, zice, nu vei scăpa de păcat" (Pild. 10, 20).

Da, ştiu că s-a deprins limba voastră a jura şi pentru aceasta este cu anevoie a vă păzi de jurăminte, însă vă zice dumnezeiescul Hrisostom că, dacă numai zece zile vă veți sili a nu jura, de aici înainte, cu lesnire puteți să vă păziți. „Dacă numai zece zile veți îndrepta aceasta, nu va mai fi nevoie încă de altă vreme" (Omil. 17 la Matei). „Iar când începeți de a nu mai jura, deşi vă veți amăgi din reaua deprindere şi veți jura o dată şi de două ori şi de 20 de ori, nu vă deznădăjduiți, ci siliți-vă să vă obişnuiți de a nu mai jura — deşi v-ați fi amăgit din reaua deprindere — şi veți birui patima cu ajutorul lui Dumnezeu" (Acolo).

168. Meşterii nu se cade să facă jurăminte mincinoase

VII. Acestea pe care le-am zis mai sus, fraților, că niciodată nu se cade a face jurăminte, aceleaşi vă zicem şi aici că nu se cade a face jurământ mincinos când lucrați meşteşugurile voastre. Căci, din deprinderea ce o ia cineva a face jurământ, cade şi în călcarea de jurământ mincinos; fiindcă jurămintele sunt rădăcina, iar călcările de jurământ sunt ramurile care odrăslesc din rădăcini. Deci, luați aminte să nu faceți niciodată jurământ mincinos, măcar de ar urma cea mai mare nevoie sau şi moarte. Că, dacă este oprit desăvârşit a nu face jurământ, deşi ar fi adevărat acel lucru pentru care jurați, cu cât mai mult este oprit a vă jura pe Dumnezeu cu minciună? Fiindcă aceasta este lepădare de Dumnezeu şi luare în râs şi defăimare a înfricoşatului nume al lui Dumnezeu; pentru aceea şi Dumnezeu porunceşte la Leviticon: „Nu vă jurați strâmb pe numele Meu şi să nu spurcați numele cel sfânt al Dumnezeului vostru” (Lev. 19, 12). Şi Domnul a zis în Evanghelia cea de la Matei: „Să nu te juri nicidecum” (Matei 5, 34); şi Proorocul Zaharia zice: „Şi jurământul cel mincinos să nu-l iubiți, pentru că toate acestea le-am urât, zice Domnul Atotțiitorul” (Zah. 8, 17).

169. Pescarii mai mult se jură — Cei ce calcă jurămintele se leapădă de Dumnezeu

Unde sunteți acum voi, cei ce pentru orice lucru de nimic ce se întâmplă la meşteşugul vostru jurați strâmb? Şi mai cu seamă, unde sunteți voi, pescarilor, care întreceți pe toți ceilalți meşteri în jurăminte mincinoase? Voi, care cu o mână țineți peştele la spate, iar cu cealaltă vă faceți cruce şi vă jurați în față că n-aveți peşte? Voi, cei ce mâncați jurămintele ca pe varză? Voi, care jurați strâmb pe cer, pe pământ şi chiar pe Dumnezeu, Făcătorul cerului şi al pământului, încât oricine vă aude îşi astupă urechile şi li se ridică părul de frică, precum zice Sirah: „Vorba celui ce mult se jură ridică părul şi vrajba lor astupă urechile” (Sir. 27, 14). Voi, care grăiți mii de blesteme asupra capului vostru, cum că n-ați prins nici un solz de peşte şi aceasta pentru ce? Pentru ca să luați preț mai scump de la cumpărători. Vai de a voastră netemere de Dumnezeu! Vai de fărădelegea voastră! Vai de necredința voastră! şi nu ştiți, ticăloşilor, căci cu aceasta vă lepădați de Dumnezeu, precum zice Teologul Grigorie: „Jurământul mincinos este lepădare de Dumnezeu”. Nu ştiți că sunteți batjocoritorii numelui lui Dumnezeu şi străini de credința cea creştinească cu jurămintele pe care le faceți? Căci, precum închinătorii de idoli, cei de odinioară, se jurau strâmb înaintea idolilor, fiindcă ştiau că sunt fără de suflet şi nu puteau să-i pedepsească, aşa şi voi socotiți pe Dumnezeu fără suflet şi neputincios de a vă pedepsi şi răsplăti şi pentru aceasta vă jurați strâmb pe numele Lui, precum zice Solomon: „Că cei ce curând jură strâmb, cei ce se nădăjduiesc în idolii cei fără de suflet când jură strâmb, nu se tem că li se va dovedi nedreptatea” (Înț. 1, 28). Poate fi altă păgânătate mai mare decât aceasta?

170. Cei ce cumpără ceva de la meseriaşi se cade a nu-i sili ca să se jure, pentru că deopotrivă cu aceia păcătuiesc

Afară de acestea, mai arătăm aici că şi creştinii, vrând să cumpere peşte de la pescari sau vreun lucru de la ceilalți meseriaşi, se cuvine, zic, a crede şi ei cuvintele lor şi a nu se arăta atât de necrezători, încât să silească pe aceşti ticăloşi să se jure şi să calce

jurământul, deoarece şi ei acelaşi păcat şi osândă au cu cei ce calcă jurământul, precum hotărăşte Hrisostom: „Căci nu numai cei ce calcă jurământul, dar şi cei care îi aduc pe ei în această stare sunt răspunzători acestor crime” (Andr. 14).
Aceasta o zice şi Grigorie Teologul în cele două stihuri iambiceşti:

„Lucru prea rău este a face şi a sili la jurământ,
Căci deopotrivă într-amândouă te vei afla vinovat la judecată”.

171. Meşterii nu se cade a lucra cu patimă — Şi creştinii trebuie să meargă la Biserică de două ori pe zi

VIII. Luaţi aminte, fraţilor, să nu aveţi atâta patimă şi dragoste la meşteşugurile voastre, încât să cinstiţi mai mult meşteşugurile decât a merge la Biserica lui Dumnezeu ca să vă rugaţi. Căci, precum nelucrarea mâinilor este rea, tot aşa multa patimă la lucru este rea, fiindcă cea dintâi este lipsire, iar cea de-a doua, covârşire. Căci orice lipsă sau covârşire este rea şi de la draci, precum zic Sfinţii Părinţi. Creştinii au datorie netrecută a merge la biserică dimineaţa şi seara ca să se roage, dar mai ales în duminici şi în celelalte sărbători, precum hotărăsc Sfinţii Apostoli zicând: „învăţând însă, o, episcopule, porunceşte şi sfătuieşte poporul să zăbovească în biserică la utrenie şi la vecernie în toate zilele şi să nu lipsească de la adunare, ci să vină totdeauna... şi mai cu seamă în ziua învierii Domnului, mai cu sârguinţă să veniţi şi niciodată să cinstiţi mai mult grijile vieţii decât Cuvântul lui Dumnezeu” (Aşez. Cart. 2, cap. 58).

Însă, meşterii creştini cei de astăzi, îndată ce se luminează de ziuă, nu se duc la biserică ca să se roage după datoria lor, ca prin rugăciune să atragă asupră-şi dumnezeiescul ajutor, ci defăimând rugăciunea, foarte de dimineaţă aleargă la atelierele şi la prăvăliile lor, dar mai mult negustorii şi cârciumarii se întrec care mai de care ar apuca mai înainte să deschidă magazinul lui, ca să-şi arate mărfurile şi vinul cel bun pe care-l au, temându-se ca nu cumva să apuce altul mai înainte şi să-i ia muşteriii. Tot aşa şi cumpărătorii, temându-se ca nu cumva să apuce altul mai înainte şi să-i ia acel lucru care îi trebuie lui, lasă Biserica şi aleargă la prăvălii, lucru nepotrivit şi necuviincios şi străin de creştini, care a făcut pe Sfântul Grigorie de Nyssa să se întristeze fără măsură şi mâhnindu-se să zică: „S-a trecut cu vederea în viaţă şi s-a uitat de cei mai mulţi sfinţita aceasta şi îndumnezeita lucrare, rugăciunea... De dimineaţă, cârciumarul se îndeletniceşte la comerţul lui silindu-se a-şi arăta vinul său mai înainte de cei de acelaşi comerţ, pricindu-se cu cumpărătorii cum ar putea apuca mai înainte de ceilalţi să vândă pe al său. De asemenea şi cumpărătorul având în minte trebuinţa să nu-i apuce altul înainte aleargă, nu la biserică, ci la târg... aşa şi meşterul, aşa, cel ce se îndeletniceşte la cuvânt, aşa şi cel ce se judecă şi cel ce se întâmplă să judece, la aceste trecătoare fiecare e plecat cu totul şi cu sârguinţă, părăsind lucrarea rugăciunii” (Cuvânt 1 la Tatăl nostru).

Şi iarăşi, creştinii, aflându-se la meşteşugul lor şi toată ziua lucrând, nu încetează puţin mai înainte de apusul soarelui, ca să se ducă la biserică şi rugându-se să mulţumească lui Dumnezeu că le-a ajutat a trece lungimea zilei, ci socotind rugăciunea ca pe un lucru nefolositor, lucrează până ce întunecă, împătimindu-se cu totul şi nădăjduind nu în Dumnezeu, ci în meşteşug şi în mâinile lor; precum zice cel de mai sus dumnezeiesc Grigorie: „Căci, cel ce întrebuinţează meşteşugul socoteşte că dumnezeiescul ajutor e oarecare lucru nefolositor şi deşert la treburile sale şi aşa, părăsind rugăciunea, îşi pune toată nădejdea în mâinile lui, uitând pe Dătătorul mâinilor” (*Ibidem.*). O, ce mare înşelăciune şi nepricepere!

Meseriaşilor creştini, ce este această silinţă şi patimă ce aveţi la meseriile voastre? De ce vă pierdeţi toată vremea vieţii voastre numai la grija stricăciosului trup şi la cele trecătoare, iar de sufletul cel nemuritor şi pentru cele viitoare nu faceţi purtare de grijă nici

măcar puţină vreme? Nu ştiţi că celor necredincioşi este a-şi cheltui toată viaţa lor la grija celor trupeşti şi pământeşti, şi nu creştinilor? Că aşa zice Iov: „Toată viaţa celui necredincios în grijă este” (Iov, 15, 20); pe care tâlcuind-o înţeleptul Nil, zice: „Căci cu adevărat este lucru prea necuviincios a-şi petrece cineva toată viaţa la grija celor trupeşti şi pentru cele viitoare să nu arate nici o sârguinţă; şi de trup, deşi n-ar trebui atâta mare grijă, îşi cheltuieşte toată vremea, iar pentru suflet ca să sporească şi care îi trebuie atâta vreme, încât n-ajunge toată viaţa spre a-l face desăvârşit, nu cheltuieşte nici cât de puţină vreme” (Cuvânt ascetic). Ce este atâta răceală şi încropeală ce aveţi la dumnezeiasca rugăciune?

Şi deci una din două, dacă nădăjduiţi că prin silinţa voastră vă puteţi chivernisi viaţa şi întâmpinaţi trebuinţele casei fără ajutorul lui Dumnezeu, sunteţi cu totul nesimţitori şi înşelaţi; şi ce zic, ba încă sunteţi urgisiţi şi blestemaţi, precum strigă Proorocul Ieremia: „Blestemat este omul care are nădejde spre om şi va rezema de dânsul trupul braţului său, şi de la Domnul se va depărta inima lui” (Ier. 17, 5). Şi pentru că sunteţi oameni şi nădăjduind în voi înşivă, deci alergând vă socotiţi că sunteţi şi blestemaţi după proorocul, fiindcă nădăjduiţi în om. Iar dacă credeţi că fără de ajutorul lui Dumnezeu nu poate face omul nimic, ci este deşartă orice silinţă şi patimă omenească, precum a zis Domnul: „Fără de Mine nu puteţi face nimic” (Ioan, 15, 5), pentru ce nu vă grijiţi şi nu vă siliţi a lua acest dumnezeiesc ajutor dimineaţa şi seara? Nu ştiţi că dacă apucă şi povăţuieşte mai înainte rugăciunea la începutul şi la sfârşitul zilei, toate lucrurile din ziua aceea şi toate meşteşugurile voastre urmează toate cu lesnire, cu prisosinţă şi cu folos? Aşa adeverează dumnezeiescul Hrisostom: „Ori de îndrăgeşte cineva fecioria, ori se sileşte a cinsti curăţia nunţii, sau se sileşte a înfrâna mânia şi a vieţui cu blândeţe, ori a se curaţi de zavistie, ori face altceva cuviincios creştinului şi merge înainte rugăciunea şi netezeşte bine calea vieţii, acesta va înlesni şi potrivi mai degrabă drumul bunei cinstiri” (Cuvânt pentru rugăciune).

172. Creştinii pe meşteşuguri se cade a le avea ca de prisos, iar rugăciunea ca lucru — Dacă Biserica este departe, ce trebuie să facă meşterii creştini

Dacă cineva din meşterii creştini pricinuind ar zice că nu poate merge la biserică dimineaţa şi seara ca să se roage, pentru că trebuie să se ducă să lucreze meşteşugul lui, să audă cum Sfinţii Apostoli îi taie această pricinuire şi-i zic: Că, creştinii meşteri se cade a avea meseriile şi lucrul mâinilor lor ca de prisos şi nu ca lucru, ci numai spre a-şi scoate hrana cea de toate zilele dintru ele, iar rugăciunea şi cinstirea de Dumnezeu se cade a le avea chiar ca lucru şi meserie: „Dacă cineva pe lucrul lui punându-l ca pricină, puţin se va griji de rugăciune, pricinuind motive întru păcate, cunoască unul ca acesta că meşteşugurile creştinilor sunt ca unele de prisos, iar chiar lucrul lor este cinstirea de Dumnezeu. Deci, meşteşugul vostru ca un lucru trecător faceţi-1, spre hrana voastră, iar lucru şi nevoinţă, cinstirea de Dumnezeu, precum şi Domnul zice: «Lucraţi nu hrana cea pieritoare, ci ceea ce rămâne în viaţa cea veşnică». Şi iarăşi: «Acesta este lucrul lui Dumnezeu, a crede în Cela ce l-a trimis pe Acela»“ (Aşez. cart. 2, cap. 60). Să audă însă şi pe dumnezeiescul Hrisostom care zice că meşteşugurile s-au făcut de Dumnezeu, ca să-şi chivernisească oamenii viaţa lor, şi nu ca să-i oprească de la cele duhovniceşti şi de la mântuire: „A făcut Dumnezeu meşteşugurile, ca să stea şi să se chivernisească viaţa, nu ca să ne depărtăm pe noi de la cele duhovniceşti, nu ca să ne pironim la meşteşugurile cele groase, ci la cele trebuincioase, ca să ne slujim unul pe altul, şi nu ca să ne viclenim unul pe altul” (Cuvânt 10 la cea către Filipeni). Iar dacă în vreo cetate va fi biserica prea departe şi nu pot meşterii creştini să se ducă dimineaţa şi seara, cel puţin să aibă un ceas sau o

jumătate de ceas hotărât dimineața, ca stând înaintea sfintelor icoane ce le au în casa lor, să zică această scurtă rugăciune: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă”, până la trei sute de ori şi să facă şi douăzeci şi cinci de metanii până la pământ, sau dacă pot şi mai multe, şi aşa să se închine sfintelor icoane şi apoi să se ducă la ateliere şi la meşteşugul lor. Tot aşa să facă şi seara când încetează lucrul şi se duc la casele lor.

173. Meşterii nu trebuie să lucreze ca să se îmbogățească, ci numai pentru trebuința vieții lor — Că cel ce nădăjduieşte în meşteşugul său este necurat

Păziți-vă deci, fraților, de patimă la lucrul mâinilor şi la meşteşugul vostru, cu scop de a vă îmbogăți. Căci, cei ce caută să se îmbogățească cad în multe ispite şi pofte înfricoşate; precum zice Apostolul: „Iar cei ce vor să se îmbogățească cad în ispite, în curse şi în pofte multe fără de socoteală şi vătămătoare, care cufundă pe oameni în pieire şi în pierzare” (I Tim. 6,8); ci să lucrați atât numai cât să scoateți hrana vieții şi îmbrăcămintea voastră şi a copiilor şi ca să aveți cu ce ajuta după putere şi pe săraci şi numai cu cele de trebuință să rămâneți mulțumiți, precum şi aceasta o porunceşte dumnezeiescul Pavel, zicând: „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea să ne îndestulăm” (acolo). Precum şi dreptul acela Iacov, acestea a rugat pe Dumnezeu să-i dea, pentru aceea şi zicea: „Şi s-a făgăduit Iacov făgăduință cu rugăciune zicând: de va fi Domnul Dumnezeu cu mine... şi-mi va da pâine să mănânc şi haină să mă îmbrac” (Fac. 28, 20). Tot aşa şi Solomon, pentru acestea rugându-se, zicea: „Bogăție şi sărăcie nu-mi da; ci dăruieşte-mi cele de lipsă şi cele de ajuns” (Pilde 30, 9).

Feriți-vă bine a nu nădăjdui în meşteşugul care lucrați, nici să vă dați cu totul la grija meşteşugurilor şi la lucrurile cele simțite ale acestei lumi; căci vă faceți grețoşi şi necurați înaintea lui Dumnezeu, după înțeleptul Nil. Că Sfântul acesta tâlcuind cuvintele pe care le zice Dumnezeu despre dobitoacele cele necurate, adică: „Tot ce umblă pe mâini dintre fiare... şi tot ce umblă necontenit în patru picioare şi toate vietățile cu multe picioare ce se târăsc pe pământ... spurcăciune este vouă” (Lev. 11, 27-42). Acestea, zic, tâlcuindu-le în pilde, zice: că acela care umblă pe mâini este cel ce are nădejdea în lucrul mâinilor şi la meşteşugul lui. Iar cel ce umblă cu patru este cel care are mintea ațintită la lucrurile cele simțite; şi cel care are picioare multe este cel ce se stăpâneşte de toate părțile, de cele trupeşti şi le îmbrățişează (Cuvânt pustnicesc).

Defăima însă şi Sirah pe meseriaşi, pentru că îşi încredințează economia în puterea mâinilor lor. „Toți aceştia întru mâinile lor nădăjduiesc şi fiecare întru meşteşugul său este înțelegător” (Sir. 38, 41).

174. Cât de rău este a-şi săruta meseriaşii mâinile lor

Dar unde sunt acum acei meşteri fără minte, care cu totul nădăjduiesc în mâinile lor, care de multe ori punându-şi mâinile la gură le sărută şi, lăudându-se, zic către ceilalți: — să fie sănătoase aceste mâini care mă hrănesc şi mă economisesc. O, spurcații! O, nebunii! Ei cu acestea pe care le fac arată că nu slujesc, nici se închină lui Dumnezeu, ci se închină şi slujesc lor înşişi şi mâinilor lor; şi nu sunt slujitori lui Dumnezeu şi lui Hristos, ci slujitori omului şi închinători mâinilor. O, păgânatate şi păcat prea mare! Pentru aceasta şi Iov se blestema pe sine, deşi niciodată n-a îndrăznit a face un lucru ca acesta: „Si de am pus mâna mea pe gura mea, ca să o sărut. Şi aceasta să mi se socotească cea mai mare fărădelege, că am mințit înaintea Domnului Celui înalt” (Iov, 31,27).

Pentru aceea vă rog foarte mult, fraților, pentru dragostea lui Dumnezeu, păziți-vă să nu mai faceți niciodată un lucru ca acesta care este fărădelege şi păgânesc; ci să lucrați meşteşugul mâinilor voastre, iar nădejdea să o aveți cu totul în Dumnezeu, că El este Cel care vă dă nu numai mâinile şi puterea de a lucra, ci şi hrana vieții şi îmbrăcămintea voastră. „Ochii tuturor, zice, spre tine nădăjduiesc şi Tu le dai hrană în bună vreme” (Ps. 144, 16); Şi iarăşi: „Aruncă-ți spre Domnul grija ta şi El te va hrăni” (Ps. 54, 23); că fără voia lui Dumnezeu, nu puteți să vă economisiți, şi tot lucrul mâinilor, osteneala şi meşteşugurile sunt deşarte şi nefolositoare. „Deci dar, nu este nici a celui ce voieşte, nici a celui ce aleargă; ci a lui Dumnezeu, Celui ce miruieşte” (Rom. 9, 16). Şi Grigorie Teologul zice: „Dăruind Dumnezeu, n-are nici o putere pizma. Şi nedăruind Dumnezeu, nimic nu poate osteneala” (În cele cu două stihuri).

175. Meşterii nu se cade să se mândrească

IX. Luați aminte, fraților, să nu vă mândriți că sunteți meşteri iscusiți şi învățați, pentru că satana are obicei să lupte cu mândria pe toți cei ce lucrează meşteşuguri şi întrec pe cei de un meşteşug cu ei în procopseală şi în iscusință şi aceasta în două feluri: a) pe cât le este meşteşugul mai cinstit şi mai subțire şi b) cu cât sunt mai înaintați în meşteşugul pe care îl lucrează, pe atât mai mult li se dă luptă cu patima mândriei. Pentru aceea este a vedea cineva mulți din dascălii cei cuvântători şi învățați, din cântăreți şi doctori, din zugravi şi buni scriitori, din zidari şi meşteri subțiri, mulți din neguțători şi din croitori, mulți din ceasornicari şi argintari, să ridice capul şi grumazul în sus ca păunul, să calce în vârful degetelor, să cugete înalt pentru sine, să zică cuvinte îngâmfătoare şi lăudăroase pentru iscusința lor, să umble pufăind prin târg, să privească la ceilalți ca din vârful Olimpului şi al Atonului — după pildă — şi să-i socotească pe toți ca pe nişte animale şi de nimic.

176. Orice ar avea cineva sunt daruri ale lui Dumnezeu şi pentru aceasta, nu se cade a se mândri cu ele

Ticăloşi meseriaşi şi cărturari, cu ce vă mândriți? Cu înțelepciunea şi iscusința minții voastre? Şi aceasta este dăruire a lui Dumnezeu, precum zice Sirah: „Toată înțelepciunea este de la Domnul” (Sir. 1,1). Cu puterea trupului şi a mâinilor voastre? Şi aceasta este dăruire dată de Dumnezeu, care nu numai că este Domn al puterilor, precum este scris: „Acestea zice Domnul puterilor” (Ier. 6, 6); dar însuşi El este care dă celor tari putere, pentru aceasta Proorocul David slăvea pe Dumnezeu şi zicea: „Bine eşti cuvântat Doamne, Dumnezeul lui Israel, Tatăl nostru cel din veac şi până în veac. Ție, Doamne, mărirea şi puterea şi lauda şi biruința şi tăria” (I Paralip. 29, 10). Cu ce vă mândriți? Cu meşteşugul şi cu învățătura voastră? Dar şi pe aceasta asemenea v-a dăruit-o Dumnezeu, care nu numai că este singurul Meşter, Cel ce a zidit cerul şi pământul şi toată lumea cu înțelepciunea Sa cea atotfăcătoare, precum este scris: „Al cărei meşter şi lucrător este Dumnezeu” (Evr. 11,10); şi: „M-a învățat înțelepciunea, meştera tuturor” (Înț. 7, 20), dar El însuşi este şi Cel ce dă bărbaților ştiința şi învățătura feluritelor meşteşuguri şi învățături, precum zice David: „Cel ce învață pe om minte” (Ps. 39, 10); şi Solomon, fiul lui: „Că în mâna Lui suntem... şi toată înțelepciunea şi ştiința lucrurilor” (Inț. 7, 16), precum a dat această înțelepciune lui Veseleil, constructorul acelei minunate şi prea înțelepte faceri a cortului, pe care toți înțelepții lumii cei de acum şi toți meşterii, nu numai că nu pot a-l face, dar nici să-l închipuiască cu mintea întocmai cum era, precum spune dumnezeiasca Scriptură: „Iată, am chemat anume pe Veseleil şi l-am umplut de Duhul cel dumnezeiesc

al înțelepciunii şi al înțelegerii şi al ştiinței, întru tot lucrul să cugete şi să fie mai mare peste meşteri" (Ieş. 31,2). Nu numai bărbaților, aşadar, a dat El priceperea meşteşugurilor, ci şi femeilor, tot El este Cel care le dă meşteşugul țesăturilor şi al feluritelor cusături, precum însuşi spune la Iov: „Cine a dat femeilor învățătura țesăturii? Sau ştiința alesăturii?" (Iov 38, 36).

Şi ca să zic în scurt, ce lucruri aveți, neînțelegătorilor meşteri, pe care nu le-ați luat de la Dumnezeu? Iar deşi le-ați luat, ce vă mândriți şi vă lăudați ca şi cum nu le-ați fi luat? „Şi ce ai care n-ai luat?" Iar dacă ai luat, ce te lauzi ca şi cum n-ai fi luat? (I Cor. 4, 7). Oare poate tăia cândva securea singură, fără de cel ce o ține? Poate să taie ferăstrăul, fără de cel ce-l poartă? Cu adevărat, nu. Aşa şi voi, nici un meşteşug sau înțelepciune nu puteți învăța fără puterea şi ajutorul lui Dumnezeu care vă întrebuințează ca pe nişte organe. Pentru aceea, după cum securea şi ferăstrăul nu pot să se mândrească că ele singure taie sau ferestruiesc, aşa nici voi nu puteți a vă mândri, „au mări-se-va securea fără de cel ce taie cu ea? Au înălța-se-va ferăstrăul fără de cel ce-l trage pe el? "(îs. 10, 15). Iar de vă mândriți că sunteți mai presus decât cei de un meşteşug cu voi şi aceasta se cădea a vă face ca să vă smeriți mai mult lui Dumnezeu, fiindcă şi mai multă datorie aveți către El. „Căci tot căruia s-a dat mult, mult se va cere de la el" (Luca 12, 48).

De o mare însemnătate este şi aceasta, că dacă voi vă făliți întru înțelepciunea şi mintea voastră, multe însă din dobitoace sunt mai înțelepte şi mai pricepute decât voi, atât dintre cele zburătoare, cât şi din cele de pe uscat şi din apă „amfibia" (adică viețuitoare şi în apă, şi pe uscat), căci acestea, fără să învețe astronomia şi fără a se îndeletnici la mersul stelelor, din fire şi de la sine au presimțirea celor viitoare şi cunosc mai înainte de la sine mişcarea timpurilor şi a vânturilor, schimbările văzduhului, ploile şi vânturile şi prefacerile de pe mări, pe care voi, cu toate astronomiile voastre şi observările luminilor şi ale stelelor, nu puteți atât de cu încredințare să le cunoaşteți mai înainte.

Şi dacă iarăşi vă lăudați că sunteți prevăzători şi prea iscusiți întru a vă păzi viața şi a aduna hrana voastră, însă furnicile, cele mai defăimate vietăți, sunt mai prevăzătoare şi mai iscusite decât voi, atât întru a-şi aduna hrana lor, cât şi întru a-şi păzi viața. Dacă vă mândriți că aveți mâini iscusite, picioarele păianjenului însă şi ale albinei — defăimatelor jivine — sunt mai îndemânatice, fiindcă păianjenul are atâta uşurință în picioare, încât țese cu ele o pânză aşa de subțire şi deasă şi mult meşteşugită, pe care nu o pot țese nici cei mai vestiți țesători de pânzeturi din India. Şi albina iarăşi, cu cele şase încheieturi ale picioarelor ei, întocmeşte țevuşoarele cele în şase colțuri ale fagurilor, într-un loc făcând colțuri, iar într-altul drept şi cu atâta iubire de meşteşug întărite şi frumoase, încât toți meşterii din lume, cu toată iscusința lor, nu pot să le lucreze.

Şi în sfârşit, dacă vă lăudați că sunteți meseriaşi desăvârşiți şi iscusiți, dar multe din dobitoace sunt mai buni meşteri decât voi şi vrednice de mai multă laudă, fiindcă voi vă duceți la meşteri de învățați meşteşugul, unul învățând cinci ani, altul zece şi altul mai mult. Şi fără a învăța de la altul şi a vă iscusi, nimic nu ştiți; iar dobitoacele, fără a merge la vreun meşter ca să învețe şi să se deprindă, îndată ce se nasc, ştiu din fire atâtea şi atâtea meşteşuguri. Spre pildă: păianjenul, îndată ce se naşte, ştie cum să împletească pânza lui. De asemenea şi rândunica, fără să învețe, ştie a-şi face cuibul său. Tot aşa şi ariciul, fără să învețe de undeva, ştie să-şi facă casa sa cea cu două uşi şi pe rând, toate celelalte dobitoace şi vietăți, neînvățându-se, ştiu să alcătuiască acelea care privesc la aşezarea vieții şi a fiilor lor. Şi mai vrednic de mirare este că toți meşterii au învățat meşteşugurile de la fire şi de la dobitoacele pe care le întrebuințează, iar nu dobitoacele de la oameni.

177. Cât este de rea mândria

Încetaţi, aşadar, de la astfel de dobitocească şi deşartă mândrie, fiindcă mândria este începutul şi rădăcina tuturor păcatelor după Sirah: „începutul păcatului este trufia" (Sir. 10, 13). Pentru că mândria este urâtă nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi înaintea oamenilor, după acelaşi: „Urâtă este înaintea Domnului şi înaintea oamenilor" (acolo, 7). încetaţi de a vă mai mândri că sunteţi meşteri procopsiţi şi învăţaţi, nu numai cu lucrul şi cu chipul, dar nici cu mişcarea şi cu cuvintele voastre, ascultând sfatul ce vi-l face însuşi acest Sirah, zicând: „Şi să nu greşeşti cu cuvânt trufaş" (32, 13). Ce zic? Luaţi aminte şi să nu vă mândriţi nici cu mintea, nici cu gândul vostru, auzind pe Solomon ce zice: „Necurat este înaintea lui Dumnezeu tot cel cu inima înaltă" (Pild. 16, 6), ca să nu vă pedepsească Dumnezeu ca pe nişte trufaşi şi ochii voştri să-i orbească, să nu vedeţi a lucra, „căci ochii mândrilor, zice, vei smeri" (Ps. 17, 30); iar mâinile ciuntindu-le să le zdrobească, ca să nu puteţi să mai lucraţi „şi braţul mândrilor l-ai sfărâmat" (Iov 38, 15); şi numele cel vestit pe care l-aţi luat pentru iscusinţa voastră se va stinge şi se va pierde, precum este scris: „Şi pe cel mândru, stinge-l" (Iov 40, 7) şi se va necinsti în faţa oamenilor, „căci hulă, zice, este celor mândri" (Ps. 122, 4). Ce zic? Nu vă mândriţi, ca nu cumva femeia şi copiii voştri dimpreună cu casa să se pustiască şi să piară, precum este scris: „Casa celui trufaş se va pustii" (Sir. 21, 5).

178. Că lui Dumnezeu se cade a-i da toată slava

Deci, toată slava se cade a o da lui Dumnezeu, Celui ce v-a dăruit firea, mintea şi toate celelalte organe îndemânatice ca să vă deprindeţi la meşteşug şi să procopsiţi întru învăţătura cărţii. Fiindcă Dumnezeu, negreşit, toate le dăruieşte oamenilor, iar slava mai întâi o voieşte El pentru Sine, „slava Mea altuia nu o voi da" (îs. 42, 8). şi cu tot dreptul, deoarece Dumnezeu este pricinuitorul tuturor bunătăţilor, al îngerilor şi al oamenilor, pentru aceasta voieşte a fi slăvit de către toţi; de aceea în foarte multe locuri ale Scripturilor, „Dumnezeul slavei se numeşte" (Fapte 7, 2).

Am zis mai înainte însă că Dumnezeu voieşte slava pentru Sine, deoarece, dacă voi daţi slava lui Dumnezeu, fiindcă El v-a făcut meseriaşi şi dascăli procopsiţi, slava aceasta pe care o daţi se întoarce de la Dumnezeu şi cu urmare se dă şi vouă cu mult mai mult decât slava ce voiaţi a o lua, dacă aţi fi ţinut-o pentru voi înşivă şi n-aţi fi dat-o lui Dumnezeu şi aceasta este făgăduinţa pe care s-a făgăduit Dumnezeu a o face lui Samuil: „Că numai pe cei ce Mă vor mări pe Mine, îi voi mări" (I Împ. 2, 31). Strigaţi deci cu David: „Nu nouă, Doamne, nu nouă, ci numelui Tău se cuvine slavă" (Ps. 113, 9); şi cu înţeleptul Zorobabel: „De la Tine este înţelepciunea şi a Ta este slava, şi eu sunt robul Tău" (Ezdr. 4, 59).

179. Meseriaşii nu se cade a se pizmui unul pe altul

X. Şi cea din urmă, luaţi aminte, fraţilor, să nu pizmuiţi pe cei de acelaşi meşteşug cu voi, fiindcă asemănarea atât a firii, cât şi a meseriei şi a oricărui lucru, fireşte uneşte la un loc pe cei ce au această asemănare şi-i face a se iubi şi a se bucura între ei, unul cu altul, de bunătăţile şi procopseala lor; pentru aceasta şi Sirah zice: „Tot dobitocul iubeşte pe cel asemenea lui şi tot omul pe aproapele său. Tot trupul se însoţeşte cu cel de felul său şi omul cu cel asemenea lui se va însoţi" (Sirah 13, 18); Şi iarăşi: „Păsările la cele

asemenea lor poposesc” (Sirah 27, 9). Însă şi pretenția de obşte a tuturor filozofilor este: „Asemănare, prietenie” .

Dar cu toate că asemănarea este pricina dragostei şi a iubirii, totuşi, pizmuitorul şi urâtorul de bine diavol întoarce lucrurile pe dos şi nu încetează făcând această asemănare pricină de urâciune, de zavistie şi despărțire; îndemnând să pizmuiască plugarul pe plugar, croitorul pe croitor, olarul pe olar, sculptorul pe sculptor, cântărețul pe cântăreț, învățătorul pe învățător, pictorul pe pictor şi, prin urmare, toți cei de aceeaşi meserie să pizmuiască pe cei de aceeaşi meserie, precum a zis şi făcătorul de cântări Isiodos:

„Olarul pe olar pizmuieşte şi meşterul pe meşter.
Săracul săracului zavistuieşte şi cântărețul cântărețului”.

Iar zavistia aceasta obişnuieşte a urma între cei de un meşteşug, dintre care unii sunt neiscusiți şi netrebnici, iar alții mai pricepuți şi mai buni; pentru aceea, meseriaşii cei neiscusiți totdeauna zavistuiesc pe cei mai procopsiți şi mai buni decât ei şi, prin urmare, se întristează din inimă pentru sporul acelora şi-i prihănesc cu cuvinte şi în tot felul le stau împotrivă, ponegrindu-le slava şi cinstea lor. Pentru aceasta, pizma se hotărăşte de Marele Vasile că este: „întristare de sporul aproapelui” (Cuvânt pentru pizmă).

Căci, pizmuitorii se întristează totdeauna, precum a zis un înțelept, nu numai de nenorocirile lor, dar şi de fericirea altora. Pentru aceea, Publikie Sirul când vedea întristat pe Nutie — om zavistnic — zicea: „Ori vreun rău s-a întâmplat lui Nutie, ori la altcineva vreun bine”.

180. Cât de rea este zavistia

Luați aminte, frații mei, şi păziți-vă pentru dragostea lui Dumnezeu de această de trei ori blestemată patimă: a) pentru că zavistia este naştere a diavolului şi mai rea decât toate răutățile, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Ce poate fi mai cumplit decât patima aceasta? Nu va greşi cineva de o va zice că ea este naştere a diavolului” (Omil. 24, la II Corinteni); căci precum îi urmează bunului Dumnezeu nepizma, aşa urmează diavolului pizma, după Marele Vasile (Cuvânt pentru zavistie). Pentru aceea, diavolul numai din pizma lui şi nu pentru alt păcat a omorât pe Adam, după Hrisostom: „Pe Adam l-a omorât, fără să fi avut a-i prihăni în vreun păcat, ci numai din zavistia lui” (Omil. 54 la Ioan).

Pentru aceasta a zis Solomon: „Prin pizma diavolului, moartea a intrat în lume” (Înț. 2, 24); b) pentru că pizma este rădăcina uciderii şi rodul pizmei este uciderea; fiindcă şi pe Cain, tot zavistia l-a împins să ucidă pe Abel şi pe Isav să cugete uciderea lui Iacob şi pe frații lui Iosif să cugete uciderea lui Iosif, precum zice Hrisostom: „Căci, rădăcina uciderii este pizma” (Cuvânt 54 la Fac.). Şi iarăşi: „Pizma este maica uciderii. „Aşa Cain a ucis pe fratele său, aşa Isav pe Iacob, aşa pe Iosif, frații lui, aşa pe toți oamenii, diavolul” (Omil. 37, la Ioan); c) pentru că pizma este o răutate care n-are iertare; fiindcă curvarul pune pe poftă pricină patimii lui, furul, pe sărăcie şi ucigaşul, pe mânie; iar zavistnicul n-are altă pricină a zavistiei sale, fără numai răutatea lui prea multă; aşa zice Ioan cel cu limba aurită:,.Pentru aceasta de toată iertăciunea este lipsit păcatul acesta. Că curvarul are a zice pe poftă, furul pe sărăcie şi ucigătorul de oameni, pe mânie, pricini adică reci şi nebuneşti; însă pot să le zică. Dar tu ce pricină vei zice, spune-mi? Nici una, nicidecum, fără numai o mare răutate” (Omil. 37 la Ioan).

181. Diavolul întrebuinţează ca pe nişte organe ochii zavistnicilor

Şi d) pentru că zavistia face pe oamenii cei zavistnici mai răi decât orice şarpe veninat, fiindcă şerpii întâi rănesc pe om şi apoi prin rană îl otrăvesc, iar pizmuitorii şi numai cu ochii şi cu cuvântul lor otrăvesc pe cele bune; nu că scot otravă din ochi şi din cuvintele lor — departe de una ca aceasta — pentru că acestea sunt minciuni şi deşertăciuni băbeşti, ci prin buna voinţă a inimii lor cea pizmuitoare şi urâtoare de bine şi ochii, şi cuvintele pizmaşilor le unelteşte zavistnicul şi urătorul de bine diavol organe ale sale şi astfel şi copaci frumoşi usucă, şi dobitoace frumoase omoară, iar de multe ori şi oameni ucide. Şi în scurt a zice, toate lucrurile cele bune le pierde şi le netrebniceşte şi aceasta o dovedeşte Moise zicând: „Cel gingaş întru tine şi cel fraged foarte se va uita rău cu ochiul său asupra fratelui său şi asupra femeii celei din sânul său” (Deuteronomul 28, 54); Şi Solomon: „Că râvna răutăţii întunecă cele bune” (Înţ. 4, 12), precum mulţi aceste spuse, într-acest fel o iau; zice însă şi Sirah: „Rău este cel ce pizmuieşte cu ochiul” (Sir. 14, 8)[34].Mărturiseşte şi Marele Vasile zicând: „Iar acum se bănuiesc cei ce bolesc cu zavistia, că sunt mai pierzători şi mai stricători şi decât înseşi jivinele cele otrăvitoare. Pentru că acelea slobod otrava prin muşcare şi partea cea muşcată se mănâncă câte puţin de putreziciune. Iar pe zavistnici îi socotesc unii că aruncă vătămarea numai prin ochi... ca şi cum ar ieşi o curgere stricătoare şi pierzătoare din ochii cei zavistnici şi strică şi prăpădeşte. Că eu pe cuvântul acesta îl lepăd ca o vorbă a poporului şi vârâtă de mătuşi în adunarea muierilor. Iar aceia zic că urâtorii de bine dracii, când vor afla voinţe potrivite lor, în tot chipul pe ele le întrebuinţează la a lor voie, cât şi pe ochii zavistnicilor îi întrebuinţează la slujba voii lor” (Cuvânt pentru zavistie). Dovedeşte şi istoria ce am găsit-o la Sinaxar în viaţa Sfântului Ioan Postnicul, în 2 septembrie; deoarece citim acolo că Sfântul Ioan era epistat (administrator) al averilor bisericeşti şi împărţitor, odată împărţind milostenie la săraci, avea o pungă care nu se deşerta. Unul însă din cei ce erau cu el, văzând această minune, cu zavistie şi din voie urâtoare de bine a inimii lui a strigat: Doamne miluieşte, când are să se deşerte această pungă?! Îndată, punga a rămas deşartă. Iar Sfântul, văzându-l pe el cu ochi sălbatici, Dumnezeu să te ierte, i-a zis, că de nu ziceai acel cuvânt zavistnic, avea să ţină multă vreme punga plină.

182. Nici o pricină binecuvântată n-au zavistnicii ca să zavistuiască

Deci, unde sunt acum acei meşteri care pizmuiesc pe cei de acelaşi meşteşug şi mai procopsiţi decât ei, prin cuvinte şi cu felurite chipuri se silesc a-i cleveti şi a le ponegri procopseala şi numele cel bun al lor? Neruşinaţilor şi zavistnicilor, pentru ce vă mâhniţi de înaintarea şi binele fraţilor voştri, că pentru aceasta mai ales se cădea să vă bucuraţi; fiindcă, fireşte, omul se bucură de cele bune, iar de cele rele se întristează. „Căci pentru care pricină te mâhneşti, omule, zice Hrisostom, de bunătăţile aproapelui? Trebuie să fim mâhniţi mai ales de răutăţile noastre de care pătimim, şi nu de slavele şi îndestularea altora” (Omil. 37 la Ioan). Pentru ce zavistuiţi? Pentru că cei de o meserie cu voi sunt îndestulaţi şi se slăvesc, iar voi sunteţi defăimaţi şi necinstiţi? De ce pizmuiţi pe aceia, că au mulţi muşterii şi vând cu lesnire mărfurile lor şi câştigă şi se fac bogaţi, iar voi sunteţi lipsiţi şi nu puteţi să vă îmbogăţiţi? Urmaţi şi voi ostenelilor acelora ca să vă slăviţi. Siliţi-vă şi voi de învăţaţi ca să vă îmbogăţiţi, cine vă pizmuieşte? Iar dacă nu puteţi să le urmaţi şi nu puteţi să ajungeţi la sporirea acelora, pentru că vă lipsesc poate, fireştile daruri ale lor, nu staţi împotriva dăruirilor lui Dumnezeu, nici pizmuiţi; ci mai cu seamă, bucuraţi-vă şi veseliţi-vă împreună cu sporul acelora şi procopseala să le

---

[34] Fiindcă verbul grecesc *vaskaino,* adică: zavistuiesc, pizmuiesc, se zice şi deochi; pentru aceea, cel ce pizmuieşte cu ochiul, prin urmare, şi deoache (nota trad.).

socotiți ca pe ale voastre, fiindcă sunteți frați de aceeaşi credință şi de acelaşi meşteşug. Pentru că toți creştinii sunt un trup şi fiecare deosebit sunt mădulare ale trupului; pentru aceea, precum când se slăveşte şi se cinsteşte un mădular al trupului şi celelalte membre se bucură şi împreună se slăvesc, precum zice Pavel: „Ori de se slăveşte un mădular, împreună se bucură toate mădularele" (I Cor. 12, 26). Aşa şi creştinii şi meseriaşii cei de un meşteşug, când fratele lor cel de o meserie înaintează şi se cinsteşte şi ei, de asemenea, primesc cinste.

Într-acest fel, fraților, puteți şi pizma să o biruiți şi dragostea să o păziți şi îndoite cununi să luați, precum vă sfătuieşte Hrisostom: „Dacă fratele tău a înaintat ori în cuvânt, ori în arătare, ori în isprăvi, fă-te părtaş sporirii lui, arată că este membrul tău şi că lauda lui trece la tine... Acela are numai o cunună, iar tu două şi amândouă mai strălucitoare decât ale aceluia. Care sunt acestea? Una pe care ai luat-o fiindcă ai biruit zavistia, iar a doua, cu care te-ai încununat din dragostea ce ai arătat" (Omil. 11, către Coloseni). Şi iarăşi zice: „Acestea deci ştiindu-le şi noi, să lepădăm toată zavistia şi nici pe cei ce au mai mari daruri decât noi să-i zavistuim, nici pe cei ce au mai puține decât noi să-i defăimăm; căci aşa a voit Dumnezeu şi deci să nu ne împotrivim" (Omil. 30 la cea I către Corinteni).

Şi ca să zic în scurt, siliți-vă, fraților, de scoateți din inimile voastre aceasta patimă de trei ori blestemată a zavistiei, otrăvitoarea aspidă, purtătoarea de moarte viperă, câinele cel turbat, după cum dumnezeiescul Hrisostom cu toate aceste numiri aseamănă pe zavistnic. Pentru că având zavistie, n-aveți dragoste; iar neavând dragoste, aveți urâciune şi având urâciune, sunteți ucigători de oameni, iar fiind ucigători de oameni, n-aveți parte de viața cea veşnică; aşa strigă Apostolul cel iubit: „Tot cel ce urăşte pe fratele său ucigător de oameni este şi ştiți că tot ucigătorul de oameni, n-are viață veşnică" (I Ioan 3, 15); şi mai mult să vă nevoiți a iubi pe cei de un meşteşug cu voi şi asemănarea meseriei ce aveți să o faceți pricină de iubire şi de unire şi mai cu seamă voi, cântăreții şi cei învățați, căci aşa făcând, veți arăta mincinos acel cuvânt a lui Isiodu, pe care l-am zis mai înainte, precum îl dovedeşte mincinos şi Grigorie Teologul, neavând zavistie către cei asemenea lui cuvântăreți şi pentru acestea zicea: „Nu laud pre Isiodu, că a numit pe cei de un meşteşug potrivnici unul altuia, zicând: că olarul pizmuieşte olarului şi meşterul, meşterului; căci mai ales se cădea nu să-l zavistuiască, ci să alerge şi să-l sărute, după socoteala mea şi ca pe sine să-l cuprindă şi cântărețul pe cântăreț, cu atât mai mult, pe cât şi învățătura lor este mai cinstită" (Epist. către Grigorie Dregătorul).

183. Ce trebuie să facă cineva ca să nu-l pizmuiască altul

Însă, se cade a şti că meşterii şi învățații, cei ce sunt mai iscusiți decât ceilalți meşteri, trebuie să-şi ascundă procopseala lor cât le este cu putință şi să nu o arate înaintea celor ce-i pizmuiesc şi nici să se laude că sunt mai învățați, ci să se smerească, mărturisindu-se pe sine că sunt de nimic şi mai jos decât alții, ca să nu dea pricină de sminteală pizmuitorilor a-i pizmui şi din aceasta să se muncească. Aşa îi sfătuieşte şi dumnezeiescul Hrisostom să facă; zice însă şi Sfântul Maxim că, dacă procopseala, meşteşugul şi darul ce-l are cineva foloseşte adică pe mulți, iar pe zavistnic îl întristează, atunci, fratele cel zavistuit nu se cade a se ascunde, ci să lucreze şi să-şi arate iscusința şi darul ce-l are, spre folosul celor mulți; însă, pe cât poate, să nu neglijeze şi de îndreptarea celui ce îl pizmuieşte, ci să-l socotească superiorul său şi să-l cinstească în tot locul şi lucrul şi vremea. Iar dacă tu pizmuieşti pe altul, se cade să te bucuri însă de acelea de care cel pizmuit de tine se bucură şi să te întristezi de care el se întristează şi cu aceasta vei înceta zavistia din inima ta. „La întristarea pizmuitorului să pui osteneală ca s-o opreşti şi nenorocirea lui să o aduci asupra ta, celui pizmuit; că nu este cu putință într-alt fel s-o opreşti, de nu vei ascunde aceasta (pentru care el te pizmuieşte). Însă, dacă lucrul acesta

foloseşte pe mulţi, iar pe acela îl întristează, care din aceste două se cade a defăima? Deci, mai de trebuinţă este dar ca să se facă folosul celor mulţi, însă şi de acela pe cât poţi nu te lenevi... ci prin smerenie să-l socoteşti pe el că te întrece pe tine şi în toată vremea şi locul şi lucrul, cinsteşte-1 pe el. Iar pizma ta o poţi opri când şi tu te bucuri de tot lucrul de care se bucură cel pizmuit de tine şi în câte se mâhneşte el şi tu te mâhneşti, plinind pe cea zisă de Apostolul: «Bucuraţi-vă cu cei ce se bucură şi plângeţi cu cei ce plâng»" (Rom. 12, 15).

184. Ce rău fac cei ce ştiu meşteşug şi din pizmă nu învaţă şi pe alţii

Unde sunt deci şi ceilalţi meseriaşi care ştiu meşteşuguri bune şi procopsite şi din pizmă nu voiesc să le arate şi altora, pizmuind ca nu cumva să se slăvească şi aceia ca şi ei sau să se chivernisească şi să trăiască şi ei mai cu înlesnire? Ticăloşilor şi nemernicilor, ce zavistie este aceasta care v-a orbit şi nu vedeţi? Ce drac viclean v-a stăpânit, de singuri căutaţi pierzarea sufletului vostru? Voi sunteţi mai răi şi decât fiarele şi decât dracii mult mai ticăloşi, pentru că nici fiarele nu pizmuiesc pe cele asemenea lor, ci le învaţă meşteşugul pe care îl ştiu din fire, nici dracii pizmuiesc pe ceilalţi draci, ci-i învaţă fără pizmurre cunoştinţa ce o au; iar voi pizmuiţi pe fraţii voştri cei de un neam, de o credinţă şi de un meşteşug cu voi şi nici de cuvinte nu vă supuneţi, nici cu daruri şi faceri de bine nu vă înduplecaţi ca să le arătaţi taina şi secretul meşteşugului pe care-l ştiţi. Şi poate fi altă ticăloşie mai mare decâl aceasta? „Deci aceştia şi decât fiarele sunt mai cumpliţi, iar cu dracii sunt întocmai, încă poate şi decât aceia mai răi" (Omil. 37 la Ioan). Nu auziţi pe Solomon cum zice că: „Fără vicleşug o am învăţat şi fără de pizmă dau la alţii ceea ce am învăţat" (Înţ. 7, 13). Nu auziţi cum el descoperă tainele înţelepciunii şi ale cunoştinţei ei? Şi cum depărtează orice pizmă, care nu lasă să împărtăşească cineva înţelepciunea şi la alţii? „Iar ce este înţelepciunea şi cum s-a făcut, spune-voi vouă. Şi nu voi ascunde de către voi tainele, ci de la începutul facerii voi cerceta. Şi voi pune la arătare cunoştinţa ei şi nu voi trece adevărul. Şi nu voi umbla cu pizma cea topitoare, că aceasta nu se va împreuna cu înţelepciunea" (Înţ. 6, 22).

Pentru ce dară nu imitaţi şi voi pe Solomon, ca să învăţaţi fără pizmă tainele meşteşugului şi învăţătura voastră pe alţii care vă roagă şi vă plătesc scump? Şi mai cu seamă când meşteşugul vostru este sfinţit şi priveşte spre cinstea lui Dumnezeu şi la folosul creştinilor? Iar dacă pizmuiţi ca să nu vă ia aceia slava, rău pizmuiţi, pentru că slava care voiesc să o ia ei se aduce vouă. Căci, slava învăţătorului şi a meşterului este slava ucenicului; iar dacă zavistuiţi ca să nu vă ia venitul, sunteţi necredincioşi şi mici la suflet. Deoarece, Dumnezeu care chiverniseşte şi hrăneşte toate, cum nu vă va hrăni şi economisi şi pe voi?

Drept aceea, fraţii mei, lăsaţi aceste pricinuiri şi grăiri împotrivă pe care vi le pune diavolul înainte ca să ascundeţi talentul meşteşugului şi darul cel dat de Dumnezeu şi cu acest chip să vă muncească. Şi în scurt, iată mai înainte vă zic şi mărturisesc că în ziua judecăţii are să vă zică acel înfricoşat Judecător: se cuvenea, o, robi vicleni, se cuvenea să fi dat argintul meu la schimbători şi să fi împărţit darul meşteşugului şi al învăţăturii voastre şi altora, ca eu venind să iau cu dobândă. „Slugă vicleană şi leneşă... se cuvenea să fi dat argintul Meu schimbătorilor şi venind Eu, aş fi luat al Meu cu dobândă" (Matei 25, 26). Deci, fiindcă voi n-aţi voit din pizma voastră, pentru aceasta luaţi de la ei darul care l-au ascuns şi pe robii cei netrebnici aruncaţi-i întru întunericul cel mai din afară, ca să se muncească veşnic: „Luaţi dar de la el talantul şi-l daţi celui ce are zece talanţi... şi pe sluga cea netrebnică, aruncaţi-o întru întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor" (Matei 28).

185. Cum se cade a îndrepta meşterii răutăţile pe care le uneltesc

Acestea sunt cele zece răutăţi şi păcate care urmează la toate meşteşugurile şi la meşteri, despre care am vorbit cele cuviincioase în parte[35]. Deci, fraţii mei creştini, ca nişte meşteri ce sunteţi şi vă numiţi, meşteşugiţi şi maşinăriţi, în ce chip şi meşteşug să scăpaţi de aceste răutăţi, precum vă sfătuieşte Isaia: „Vedeţi şi meşteşugiţi-vă cei ce rătăciţi" (Isaia 46, 5). Încetaţi de la cuvântări mincinoase, de la vicleşuguri şi furtişaguri şi de la hule. Lepădaţi lăcomiile, jurămînturile şi călcările de jurământ; urâţi împătimirea la meşteşugurile voastre, mândria şi pizma şi lucraţi după Dumnezeu şi precum se cuvine creştinilor meşteşugul şi lucrul mâinilor voastre. Îndreptaţi mincinoasa grăire cu adevărul; vicleşugul, cu neviclenia; furtişagul, cu încrederea; hulele, cu slavoslovia către Dumnezeu; lăcomiile, cu preţul cel potrivit şi drept; jurământul şi călcarea de jurământ, cu da şi nu; împătimirile, cu cuviincioasa lucrare;

[35] Precum am zis însă mai sus, că meşterii creştini nu se cade a face vreun furtişag şi vicleşug celor ce le plătesc ca să le lucreze; într-acest fel zicem şi aici în scurtime, că şi creştinii cei ce plătesc meseriaşilor nu se cade să întrebuinţeze vreo viclenie în tocmeala meşterilor. Şi a) adică, nu se cade să oprească nimic din plată sau să calce tocmeala ce au făcut-o cu meşterii ca să le plătească, de pildă, atât preţ pentru fiecare zi sau pentru tot lucrul ce au să le lucreze, fiindcă păcătuiesc şi Dumnezeu nu îngăduie astfel de călcare a tocmelii lor şi înşelăciunea ce o fac. Pentru aceea, stăpânilor celor ce nedreptăţesc pe cei tocmiţi le dă pagube şi nenorociri, iar meşterilor celor tocmiţi şi nedreptăţiţi, le dă, din contră, câştiguri; şi în scurt a zice, ia lucrurile de la stăpânii cei ce nedreptăţesc pe cei tocmiţi şi le dă lucrătorilor celor nedreptăţiţi. Aşa au luat cu chip prea slavit oile lui Laban şi le-au dat lui Iacob, pentru că Laban a călcat tocmeala ce făcuse şi a oprit zece oi din tocmeala simbriei lui Iacob; după cum însuşi Iacob jeluindu-se pentru aceasta către Laban, zicea: „Şi mi-ai schimbat simbria mea de zece mieluşele" (Fac. 31, 41). b) Stăpânii nu se cade a opri simbria lucrătorilor, ci s-o dea întreagă şi fără lipsă, pentru că se socotesc ca nişte ucigaşi înaintea lui Dumnezeu, precum hotărăşte Duhul Sfânt prin înţeleptul Sirah: „Cel ce ia hrana cea de lipsă este ca cel ce omoară pe aproapele său; şi cel ce opreşte simbria slugii, ca cel ce varsă sânge" (Sir. 34, 12). Şi c) iar dacă meşterii şi lucrătorii sunt lipsiţi şi săraci, se cuvine stăpânii care îi au cu simbrie nu numai să nu le oprească nici un bănisor din tocmeala lor, ci să le-o dea întreagă şi fără lipsă şi lângă aceasta să le plătească chiar în aceeaşi zi ce au lucrat. Aşa legiuieşte însuşi Dumnezeu în Leviticon, zicând: „Şi să nu rămână simbria slugii tale până dimineaţa" (Lev. 19, 13); iar la a doua Lege: „Să nu opreşti plata celui sărac şi a celui lipsit dintre fraţii tăi sau a nemernicului care locuieşte in cetăţile tale, ci într-aceeaşi zi să-i dai plata lui" (Lev. 24, 13). Pentru aceasta însuşi Dumnezeu, asemănându-Se în pildă cu un stăpân de casă, care a tocmit lucrători, în via sa, această lege a păzit; şi când s-a isprăvit ziua a poruncit economului şi epitropilor lui să dea plata la lucrători: „Iar dacă s-a făcut seară, a zis Domnul viei către ispravnicul său: cheamă pe lucrători şi le dă plata lor" (Matei 20, 8). Deci, pentru ce porunceşte Dumnezeu ca să plătească la săraci într-aceeaşi zi? a) pentru că săracul, afară de Dumnezeu, la altcineva n-are nădejde ca să se hrănească şi să trăiască, fără numai la simbria ostenelii sale. Pentru aceea, oricine schimbă vremea şi nu-i dă degrabă simbria lui, de însăşi hrana şi de viată îl lipseşte. Şi aceasta arătând Dumnezeu zice în a doua Lege: „Să-l dai plata lui înainte de-a apune soarele, de vreme ce este sărac, şi într-aceea are nădejde" (A doua Leg. 24, 13); de aceea şi Iov zice că omul cu simbrie alta nu aşteaptă, fără numai să-şi ia plata lui: „Sau ca un năimit care aşteaptă plata sa" (Iov, 7, 2) şi luând-o îndată se linişteşte şi se odihneşte şi i se pare că n-a ostenit nimic. şi b) pentru că meşterul şi lucrătorul cel sărac atât este de lipsit, că orice ar lucra într-o zi, îndată în cealaltă mănâncă, după pilda cea de obşte: „Lucrător de zi, mâncător de zi". Ce zic? Nici această plată a zilei nu-i ajunge ca să mănânce, după cum a zis Ecleziastul: „Toată osteneala omului de ar veni în gura lui şi încă sufletul lui nu se va sătura" (Ecl. 6, 7). Pentru aceea are mare trebuinţă nenorocitul să ia simbria zilei lui într-aceeaşi zi, ca să se hrănească cu ea în cealaltă. Însă, câţi ajung la atâta nefrică de Dumnezeu împreună şi neruşinare, încât să nu plătească simbria care a tocmit-o cu lucrătorii lui, ci s-o oprească cu nedreptate, aceştia săvârşesc un păcat atât de mare, care în toată ziua se suie la urechile Domnului Savaot şi cere degrabă răsplătirea asupra lor. Şi lângă acestea, ei trag asupră-şi mai degrabă dumnezeiasca urgie: întâi arată însuşi Dumnezeu prin Moise, zicând: „Ca să nu strige către Domnul asupra ta şi vei avea păcat" (A doua Lege 24,15), şi Iacob fratele Iui Dumnezeu: „Iată plata lucrătorilor celor ce au secerat ţarinile voastre, care o opriţi voi strigă; şi strigările secerătorilor în urechile Domnului Savaot au intrat" (Iacob 5, 4); şi al doilea asemenea adeverează Dumnezeu prin Maleahi: „Şi voi veni la voi cu judecată şi voi fi mărturie grabnică... asupra celor ce trag simbria slugilor" (Maleahi 3, 5).

pizmele, cu dragostea şi nepizmuirea; şi simplu a zice, reaua întrebuinţare ce o uneltiţi la meşteşugurile voastre îndreptaţi-o cu buna şi lăudata uneltire, ca să fie precum toate meşteşugurile voastre sunt cu adevărat trebuincioase şi să aibă sfârşit lesnicios şi folositor sufletului, vieţii voastre şi la toată lumea, după cum hotărăsc şi filozofii şi să nu fie nefolositoare vieţii, precum sunt meşteşugurile cele deşarte sau pricinuitoare de răutăţi, precum sunt relele meşteşuguri. Căci prin trebuinţa meşteşugului şi a meşterilor se ţine toată lumea şi se locuiesc toate cetăţile şi fără ele, nici o cetate nu poate fi locuită, precum zice Sirah: „Fără aceştia nu se zideşte cetatea" (Sirah 38, 42).

186. Pe cine se cade a imita meşterii — Că şi Domnul a lucrat meşteşugul lemnăriei

Voi, meşterii, aveţi obicei şi, când învăţaţi meşteşugul de la dascălul şi meşterul vostru, priviţi cu luare aminte la pilda dascălului şi meşterului vostru cum lucrează el meşteşugul şi aşa vă siliţi şi voi să-i urmaţi lui şi să faceţi asemenea. Deci, precum faceţi la meseriile voastre cele simţite (ca să vă aduc pildă tot dintr-ale voastre), tot aşa să faceţi şi la meşteşugul cel gândit. Noi, creştinii, avem învăţător, începător şi pildă vieţii noastre şi cuvintelor pe Domnul nostru Iisus Hristos şi după Hristos, avem pe dumnezeieştii şi Sfinţii Apostoli; dar mai ales însă şi mai deosebit voi, meseriaşii, aveţi pildă la meşteşugul vostru pe Stăpânul Hristos şi pe Sfinţii Apostoli. Aveţi pildă pe Hristos, pentru că şi El fiind pe pământ, nu şi-a petrecut viaţa Sa fără lucru, ci după omenire a lucrat meşteşugul lemnăriei până la vârsta de 30 de ani şi din acest meşteşug scotea cele de trebuinţă vieţii Sale şi ajuta şi pe cei lipsiţi. Şi aceasta o mărturiseşte Sfânta Evanghelie; pentru că nu se zicea numai fiu al lui Iosif lemnarul, precum zice Evanghelistul Matei: „Au nu este acesta feciorul teslarului?" (Matei 13, 35); ci se numea şi lemnar simplu, precum zice Evanghelistul Marcu: „Au nu este acesta teslarul, feciorul Mariei?" (Marcu 6, 3). Mărturiseşte şi Marele Vasile cum că Domnul a ostenit şi împreună a lucrat cu Iosif, ca să scoată cele de trebuinţă trupului, „dar fiindcă erau săraci şi nu îndestulaţi de cele de nevoie ale trupului (adică Părinţii Domnului)... cu cuviinţă petreceau cu osteneli ale trupului neîncetate, agonisindu-şi lor trebuinţa cea de nevoie în acest chip. Iar Iisus supunându-Se lor precum zice Scriptura, negreşit şi prin a purta împreună ostenelile, arăta supunerea" (Aşezământ ascetic 4).

187. Şi Apostolii au lucrat meşteşug

Aveţi pildă deci a meşteşugurilor voastre pe dumnezeieştii şi Sfinţi Apostoli, pe ucenicii Domnului. Căci Apostolul Pavel a fost făcător de corturi; asemenea şi Achila şi Prischila, soţia lui, adică lucrau meşteşugul corturilor, precum istorisesc Faptele Apostolilor: „Iar după acestea, ieşind Pavel din Atena a venit la Corint... a venit la ei (la Achila adică şi Prischila). Şi pentru că era de un fel de meşteşug cu ei, a rămas lângă dânşii şi lucra; pentru că erau făcători de corturi cu meşteşugul" (Fapte 18, 1). Povestesc însă şi toţi Apostolii de obşte în Aşezământurile lor, cum că erau unii dintre ei pescari, iar alţii lucrători de pământ. „Pentru că şi noi îndeletnicindu-ne la vestirea cuvântului Evangheliei, totuşi de lucrări nu eram nepăsători; căci unii dintre noi sunt pescari, iar alţii făcători de corturi, iar alţii lucrători de pământ, ca să nu fim niciodată fără de lucru" (Aşezăm. Apost., cartea 2, cap. 63). Iată pildele ce le aveţi, fraţilor, ca să le urmaţi lucrând meşteşugurile voastre. Stăpânul Hristos, când lucra tâmplăria, oare spunea minciuni? Făcea vicleşuguri la meşteşugul lui? Fura? Să nu fie! Deci şi voi, creştinii, ucenicii şi următorii lui Iisus Hristos, să nu spuneţi minciuni, nici să faceţi vicleşug

şi furtişaguri la meşteşugul vostru. Căci, dumnezeieştii Apostoli lucrând pescăria, facerea de corturi şi lucrarea de pământ, nu cumva blestemau? Nu cumva lăcomeau? Nu cumva făceau jurământuri şi călcări de jurământuri? Nu cumva se mândreau şi pizmuiau pe cei de un meşteşug cu ei? Nu. Prin urmare şi voi meseriaşilor creştini, următorii şi imitatorii apostolilor, nu huliți, nu lăcomiți, nu jurați şi nu călcați jurământul, nu vă mândriți şi nu zavistuiți pe cei de acelaşi meşteşug cu voi, căci, dacă veți face aşa, sunteți cu adevărat creştini şi cu adevărat lucrați după Dumnezeu meşteşugul vostru. Iar dacă fiind îndemnați din reaua deprindere grăiți minciuni sau vicleniți şi lăcomiți, sau întrebuințați altceva din cele mai sus zise, o dată şi de două ori şi de trei ori, să nu vă deznădăjduiți, ci iarăşi ridicându-vă de la păcat, pocăiți-vă şi începeți de a îndrepta viața voastră şi lucrați după Dumnezeu meşteşugul vostru, privind la pilda vieții Domnului nostru Iisus Hristos, până când, puțin câte puțin, veți deprinde întru toate urmarea meşteşugului Său, asemănându-vă Lui. Aşa vă sfătuiesc şi dumnezeieştii Apostoli ca să faceți: „Tot cel ce voieşte a învăța vreun meşteşug privind la dascălul său, prin lucrare şi iscusință îndeplineşte meşteşugul lui şi apucându-se de lucru, râvneşte a face asemenea lui, iar dacă nu poate reuşi, nu este desăvârşit în lucru. Deci şi noi având învățător pe Domnul nostru Iisus Hristos, pentru ce nu urmăm învățăturii Lui?” (Aşez., cartea 5, cap. 5).

Pentru că, în adevăr, mare ruşine şi necinste pricinuiesc lui Hristos creştinii, ucenicii Lui, să fie mincinoşi şi vicleni; creştinii să fie furi şi hulitori; creştinii să fie lacomi şi călcători de jurământ; creştinii să fie trufaşi şi zavistnici şi în scurt a zice, este mare necinste ca toți creştinii, adică să creadă în Hristos şi să se laude cu ortodoxia, iar cu reaua lor viețuire şi cu uneltirea cea rea a meşteşugurilor lor să necinstească pe Hristos cel crezut de ei. Şi ei care se cădea a fi învățători şi pildă faptei bune la ceilalți meşteri necredincioşi, a lua, lumină şi sare, acum să se facă lor pildă de răutate şi pricină a se huli Dumnezeu? Pentru aceea, bine a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Vedeți, ca nu cumva şi noi lăudându-ne în dreapta credință a noastră şi neputând a arăta viața noastră de potriva credinței, să necinstim pe Dumnezeu, făcându-ne pricină să se hulească El; căci voieşte ca tot creştinul să fie dascăl lumii, aluat, sare şi lumină; şi ce este lumina? viață strălucită, nimic având întunecat” (Omil. 52 la Ioan).

Ce zic? Mulți dintre meşterii creştini covârşesc încă şi pe meşterii cei necredincioşi în minciuni, în vicleşuguri, în furtişaguri şi hule şi în alte răutăți; pentru care, negreşit, mai mult fără de asemănare decât aceia au să se osândească, după acest Grăitor de Aur: „Căci, măcar deşi tot pe aceleaşi am păcătuit (creştinii) ca şi aceia (ca iudeii şi ca păgânii), de mai mare osândă însă suntem vrednici; pentru ce? Pentru că am primit mai mult dar, iar când mai multe şi mai mari greşim decât aceia, de care osândă nu suntem vrednici?” (Cuvânt 8 către Tesaloniceni).

188. Dumnezeu se mânie pe meşterii care nu lucrează după Dumnezeu meşteşugul lor

Ruşinați-vă deci, ruşinați-vă, creştinilor meşteri, de numele creştinesc ce-l purtați şi care este urmare a lui Dumnezeu, după Grigorie de Nyssa: „Creştinismul este urmare dumnezeieştii Firi” (Cuvânt către Armonie); şi siliți-vă a avea lucrurile şi viața deopotrivă cu numele vostru şi nicidecum să ajungeți la atâta răutate, încât să vă faceți mai răi şi decât păgânii. Temeți-vă, nu cumva pentru răutățile cele multe pe care le uneltiți voi, meseriaşii, în meşteşuguri, să se mânie Dumnezeu asupra voastră şi să vă dea în robie, precum au robit babilonienii pe meşterii Ierusalimului; precum dovedeşte Ieremia: „După ce a înstrăinat Nabucodonosor, împăratul Babilon, pe Iehonia şi pe boieri şi pe meşteri... şi i-au dus pe ei în Vavilon” (Ier. 24, 1). Să zic şi mai înfricoşate? Temeți-vă,

fraților, nu cumva pentru păcatele voastre să scufunde Dumnezeu orașele și satele voastre în care locuiți și pe urmă să stați de departe privindu-le și jelindu-le, ca să se împlinească și la voi cea scrisă pentru Babilon în Sfântul Apocalips: „Vai! Vai! cetatea cea mare a Babilonului, cetatea cea tare! Că într-un ceas a venit judecata ta. Şi neguțătorii pământului plâng și o jelesc pe ea... și corăbierii și oricâți lucrează pe mare de departe a stătut... și tot meșterul a tot meșteșugul nu se va mai afla întru tine” (Apoc. 18, 10, 17, 22).

189. Monahii se cade să lucreze meșteșugurile lor după Dumnezeu

Iar dacă toți creștinii îndeobște se cade a lucra meșteșugurile lor după Dumnezeu, cu cât mai mult monahii, care după cum s-au lepădat de lume și de cele din lume, așa sunt datori și la meșteșugul lor a nu unelti vreo viclenie lumească, furtișag, lăcomie, jurământ, împătimire sau altă răutate; dar nici să întrebuințeze vreun meșteșug defăimat, precum este a se face cârciumari și negustori și precupeți, ci să lucreze meșteșuguri potrivite monahiceștii lor chemări. Adică „câte meserii sunt liniștite și fără tulburare, câte n-au trebuință de multă umblare după materiile lor, câte nu pricinuiesc întâlniri și însoțiri vătămătoare, bărbați și femei; câte sunt slobode și smerite și nu privesc la plăcerile oamenilor; și în scurt, câte nu pricinuiesc zgomot și tulburări și umblări din loc în loc” (Hotar pe larg 38). Asemenea și când vând monahii lucrul mâinilor, se cade a alege mai bine să ia puțin preț, decât să se ducă în locuri depărtate pentru vânzarea lor și să se vadă de oameni; precum zice Marele Vasile (Hot. pe larg 39). Poruncește însă monahilor și Evagrie zicând: „Când dai sau iei, nu poți scăpa de păcat; deci, ori de cumperi, ori de vinzi, păgubește puțin din ceea ce ți se cuvine” (În canoanele monahicești).

190. Încheiere — Ce certări iau cei ce nu lucrează meșteșugul lor după Dumnezeu — Cel ce a furat sau a răpit și a lăcomit, de câte ori se cade să întoarcă acel obiect furat și răpit

Deci, hotărâți-vă, fraților, mai înainte și grijiți-vă de a mărturisi la duhovnici răutățile pe care le-ați întrebuințat la meșteșugurile voastre până acum și să luați canon cuviincios de la ei ca să vă ierte; adică, orice meșter ce-a făcut jurământ păgânesc zicând: „Zău”, mă jur pe soare, pe cer și altele ca acestea, să se afurisească după Canonul 94 al Sinodului ecumenic al VI-lea. Oricare din meseriași, fără vreo silă sau nevoie, ar fi făcut jurământ mincinos, șapte ani să se canonisească după Canonul 82 al Marelui Vasile sau un an după al Postnicului, făcând două sute de metanii în toată ziua și mâncând mâncare uscată după al nouălea ceas. Iar dacă vreun meșter din cei sfințiți a făcut jurământ mincinos, să se caterisească după Canonul 25 al Sfinților Apostoli. Oricare meșter a furat și a lăcomit să întoarcă înapoi acel lucru furat la omul de la care l-a furat și să nu-l dea milostenie la alt sărac; precum zice Hrisostom: „Deci nu zice aceasta, că unul se nedreptățește și altul se miluiește, căci aceasta este prea rău; deoarece se cădea cel nedreptățit, acesta să fie și cel ce se miluiește. Acum însă, rănind pe alții (prin nedreptatea ta), vindeci pe cei ce nu i-ai rănit (dai milostenia altora); Se cădea pe aceia să-i vindeci pe care i-ai nedreptățit” (Omil. 52 la cea de la Matei); fără numai dacă a murit acela pe care l-ai nedreptățit, căci numai atunci îi dai milostenie la alții. Am zis însă să întorci lucrul cel furat și lăcomia cu îngăduință și nu după scumpătate; fiindcă Legea Veche poruncește să dea furtișagul înapoi împătrit și încincit: „De va fura cineva vițel sau oaie și o va înjunghia sau o va vinde, cinci viței să plătească pentru un vițel și patru oi pentru o oaie” (Ieșirea 22, 1). Iar Hrisostom zice că, dacă fură sau răpește cineva un ban, pentru a i se șterge păcatul lui, se cade a da o pungă, deoarece lăcomia este mai rea și decât furtișagul vădit: „Dacă

lăcomeşti un ban, nu se cade iar cu un ban să faci milostenia, spre a tăia rana pricinuită din lăcomie, ci cu talanţi (să faci milostenie) ca să alinezi boala pricinuită din lăcomie. Pentru aceasta când se va prinde furul, plăteşte împătrit, iar cel ce răpeşte este mai rău şi decât furul. Şi dacă acela se cade a da împătrit din cele furate, cel ce a răpit se cade a da înzecit şi încă şi mai mult. Şi să-i fie lui iubită şi aceasta, ca şi aşa să poată îmblânzi nedreptatea răpirii, fiindcă milostenia nici atunci primeşte vreun folos... căci măcar însutit de vei da, niciodată n-ai plătit toată datoria” (Acolo).

(Aceste cuvinte ale dumnezeiescului Părinte, foarte mult rog pe cei bogaţi şi pe neguţătorii cei ce au bani mulţi, să le socotească cu amănuntul şi cu luare aminte ca să se îndrepteze cum se cade; căci ei, luând banii altora cu atâta viclenie şi furtişag şi lăcomie, se fac bogaţi, iar dacă numai parte din ei ar da milostenie sau ceva bun ar face, socotesc că au vindecat răul; şi n-ajunge numai aceasta, dar încă se mai şi laudă că sunt milostivi). Orice meşter care a blestemat, să se canonească a-şi târî limba de multe ori pe pământ şi să zică cu suspinuri către Dumnezeu: „Iartă-mi, Doamne, mie, celui ce am hulit asupra Ta, Dumnezeul meu” precum sfătuieşte Sfântul Varsanufie.

Prin urmare, toţi meşterii câţi s-au mândrit şi au pizmuit sau alte răutăţi ca acestea au făcut, să se depărteze de aici înainte de ele şi să se pocăiască înaintea lui Dumnezeu. Şi spre a se păzi de hule, de cântări lumeşti, de vorbe şi cuvinte deşarte, să ţină în gura lor ca o armă sfânta rugăciune şi acolo unde stau de lucrează, să zică când cu gura, când cu mintea şi cu inima această scurtă şi lesnicioasă rugăciune, adică: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă”; iar câteodată să zică: „Născătoare de Dumnezeu... Cuvine-se cu adevărat”, orişice alte duhovniceşti cântări pe care le ştiu; precum le porunceşte dumnezeiescul Hrisostom: „Meşteşugar eşti? Şezând, roagă-te; dar nu voieşti cu gura să te rogi? Cu mintea fă aceasta. Mare tovarăş este psalmul, nimic rău nu vei pătimi din aceasta, ci ca într-o mănăstire poţi să şezi, că nu locul este îndemânatic la aceasta, ci luarea aminte cu scumpătate ne dăruieşte nouă liniştea” (Andrian. 21); ca prin depărtarea acestor răutăţi şi prin pocăinţă şi rugăciune şi chemarea sfântului nume al Domnului nostru Iisus Hristos, în această viaţă, să se binecuvânteze ostenelile şi lucrul mâinilor voastre şi să fiţi păziţi de orice vătămare sufletească şi trupească; iar în ceea ce va să fie, să vă învredniciţi împărăţiei cerurilor şi acelei negrăite veselii şi fericiri. Care fie ca noi toţi să o dobândim, cu darul lui Hristos, Căruia toată slava, împreună Tatălui şi Duhului, în veci. Amin.

CUVÂNT IX
Care cuprinde că nu trebuie creştinii să se facă vrăjitori, nici să uneltească vreun fel de vrăjire

PRECUVÂNTARE

Potrivită este vremea şi îndemânatic ceasul, ca să împrumut plângătorul grai al Prorocului Ieremia şi să strig şi eu cu tânguitor glas: Cine va da apă capului meu şi ochilor mei izvor de lacrimi, ca să plâng prea cu amar ziua şi noaptea pe poporul creştinilor? „Cine va da capului meu apă şi ochilor mei izvoare de lacrimi, ca să plâng pe poporul meu acesta ziua şi noaptea, pe cei răniți ai fiicei poporului meu?” (Ieremia 9, 1). Şi pricina este că cine poate să nu plângă pe creştinii cei de astăzi, când se va gândi că Fiul lui Dumnezeu cu moartea Sa pe cruce a biruit toate începătoriile şi domniile dracilor, **precum zice** Pavel: „Dezbrăcând începătoriile şi domniile, i-au vădit de față, arătându-i biruiți pe dânşii întru dânsa (în Cruce adică)” (Coloseni 2, 15); iar creştinii arată iarăşi pe draci biruitori şi purtători de biruință cu vrăjile lor cele de multe feluri. Cine poate să nu verse picături de lacrimi din inimă? Când se va gândi că Domnul nostru Iisus Hristos a scos pe diavolul afară, să nu mai muncească lumea şi pe creştini; precum zice prin Evanghelistul Ioan: „Acum, stăpânitorul lumii acesteia se va goni afară” (Ioan 12, 31); iar creştinii cu ghicirile şi descântecele lor bagă iarăşi pe diavolul în lume si-l fac să-i muncească? Cine nu se va jeli gândindu-se că din partea lui Hristos a pierit cu totul puterea satanei, precum este scris: „Vrăjmaşului i-au lipsit săbiile până în sfârşit” (Ps. 9, 6); iar din partea creştinilor, se întăreşte iarăşi satana şi înviază cu farmecele, cu legăturile, cu descântecele, cu vrăjile şi cu luarea lor aminte la păsări[36].

Şi ca să zic în scurt, cine nu va mărturisi că e vrednică de mult plâns şi de suspinuri aşezarea cea de astăzi a creştinilor? Căci, ei cu vrăjile şi cu farmecele şi băierile ce le uneltesc şi cu alte sataniceşti şi vrăjitoreşti pândiri pe care le fac, se silesc iarăşi să înnoiască pe cea veche şi desfiinţată slujire a dracilor. Şi măcar că pe față slujesc adevăratului Dumnezeu, pe ascuns însă se leapădă de El şi slujesc diavolului şi cea mai mare răutate este aceasta, că, nicidecum nu simt creştinii cei de astăzi, căci cu vrăjile lor cele de multe feluri pe care le uneltesc, se leapădă de credința în Dumnezeu şi cred în draci, defăima pe Hristos şi unbrățişează pe diavolul şi vând buna-credință şi aleargă la păgânătate. O, mare înşelăciune! Pe cât este de ascunsă, pe atât şi de amăgitoare. O, mare înşelăciune! Pe cât este de amăgitoare, pe atât de vătămătoare de suflet şi purtătoare de moarte! Pentru aceasta şi eu am hotărât să mustrez această înşelăciune în acest cuvânt şi, prin urmare, să dovedesc că nu se cade creştinilor să se facă vrăjitori, nici să uneltească vreun fel de vrăjitorie şi iată încep.

200. Prea multe sunt felurile vrăjitoriilor

Precum diavolul, mai înainte fiind minte simplă şi neîmpărțită, prin cea mai presus de minte Unime care este Dumnezeu, asemănare, mai pe urmă despărțindu-se de Unimea cea mai presus de minte şi în cele multe căzând, s-a făcut minte felurită şi mult împărțită. Aşa şi felurile răutăților pe care le-a născocit şi înțeles sunt de multe feluri şi

[36] Omitoscopia (Observarea păsărilor) este un fel de preghicire prin păsări (înşelăciune), adică a crede cineva când cârâie ciorile şi când zboară rândunica pe jos, că se strică vremea etc. (nota trad.).

aproape nenumărate. De aceea şi feluritele vrăjitorii pe care le-a înțeles şi semănat în ticăloşii oameni au urmări multe şi felurite. Pentru aceasta, ca să se facă cuvântul cel de față mai luminat şi lesne de înțeles cititorilor, e bine să zicem mai întâi după putință câte feluri de vrăji sunt şi cum se numesc cei ce le uneltesc pe acestea şi apoi să zicem şi pentru vindecarea şi îndreptarea lor.

201. Ce este vrăjitoria

Întâiul fel de vrăjitorie este chiar cuvântul vrajă care se vede că este ca un fel de meşteşug şi învățătură, cu care cheamă dracii şi-i întreabă şi răspund, arătându-le ori comori ascunse ori năluciri în somn sau alte descoperiri ascunse; iar cei ce uneltesc acest meşteşug se numesc vrăjitori, care împart pe draci în trei cete: în cei de sus — cei din aer; în cei de mijloc — cei de pe pământ; în cei mai de jos — cei de sub pământ şi zic că cei din aer sunt făcători de dragoste, iar cei de pe pământ sunt buni şi răi, iar cei dedesubtul pământului sunt cu totul răi. Şi cu toate că toți dracii sunt, în adevăr, prea răi şi făcători de rău şi niciodată nu sunt făcători de bine. Într-acest fel au fost egiptenii: Ianni adică şi Iamvri, despre care scrie Pavel în Epistola II către Timotei, cap. 3, 8 şi haldeii, precum este scris la Daniil, cap. II, care se ziceau mai înțelepți decât alți înțelepți. Unii ca aceştia au fost şi magii care au venit şi s-au închinat lui Hristos, despre care zice Marele Vasile că se îndeletniceau cu citirea de stele şi la mişcările, pricinile şi patimile firii: „Neam persan sunt magii, care la vrăji şi la fermecătorii şi la schimbări oarecare fireşti ale lucrurilor se zăbovesc şi la pândirea celor de pe sus se îndeletnicesc” (Cuvânt la Naşterea lui Hristos). Pentru aceea adunându-i la un loc, de obşte, se numesc vrăjitori toți ghicitorii, fermecătorii, descântătorii şi uneltitorii de cele iscoditoare.

202. Ce este ghicirea

Al doilea fel de vrăjitorie este ghicirea, după care cei ce o uneltesc se numesc ghicitori; aceştia sunt cei ce se dăruiesc cu totul pe sine dracilor şi prin palma mâinii lor sau prin lighean ori jertfe, sau amăgitoare plasturi sau prin alte plăsmuiri şi semne de acestea, socotesc că spun mai înainte cele ce se vor întâmpla, precum scrie Matei Vlăstar (litera m).

203. Ce este descântarea

Al treilea fel este descântarea şi cei ce se îndeletnicesc cu aceasta se numesc descântători, cei ce îşi iau numirea de la jelitorii şi plângătorii care plâng asupra mormânturilor chemând pe draci, ca să facă pe cineva slăbănog şi să zacă pe pat în toată viața lui; ori orb, ori surd, ori bolnav. Ei socotesc că scot şi pe cei morți din iad, după cum grăitorii din pântece ai Proorocului Samuil (I Împ. 28, 3). Cu aceşti descântători se numără şi cei ce văd la mormânturi oarecare năluciri şi deschizându-le, ard vârcolacii (strigoii)[37]; unii spun că descântătorii sunt una cu fermecătorii, precum spune Matei Vlăstar (litera m), iar unii susțin că alții ar fi fermecătorii.

---

[37] Unii dintre oamenii neştiutori zic că vârcolacii înghit soarele şi luna în timpul eclipselor, iar strigoi zic că sunt copiii morți nebotezați şi înviind, umblă noaptea pe la casele oamenilor sub forma animală; amândouă credințele sunt înşelăciuni şi năluciri drăceşti (nota trad.).

204. Ce este ghitia (vrăjitoria prin lucruri sfinte)

Al patrulea fel de vrajă este ghitia şi cei ce o lucrează se zic ghiti care, împreună cu chemarea dracilor, amestecă şi Psalmii lui David, şi numele sfinţilor[38] şi al Născătoarei de Dumnezeu; acestea sunt mai ales babele cele rele, ţigăncile şi femeile beţive.

205. Ce este epaidia (vrăjirea fiarelor)

Al cincilea fel de vrajă este descântarea fiarelor şi cei ce lucrează acestea se numesc (epaidi) care descântă şerpii şi care trag pe draci la cele ce voiesc cu oarecare cântece şi chemări; de care pomeneşte Scriptura că au stat împotriva lui Moise şi făceau după nălucire oarecare minuni, precum se vede în cap. 7, 8, la Ieşire, şi cei ce leagă fiarele sălbatice, adică lupii, urşii şi altele, ca să nu le mănânce vitele lor când sunt afară noaptea şi cei ce prind şerpii şi-i fac să nu muşte. Se numesc fermecători şi cei care cu drăcesc meşteşug şi vrăjitorie leagă pe cei însuraţi.

206. Ce este fermecătoria

Al şaselea fel este fermecătoria şi cei ce o uneltesc se numesc fermecători, care prin vrăjitoresc meşteşug amestecă oarecare băuturi otrăvitoare, ca să omoare pe cineva sau să le ameţească capul, spre a-i atrage la dragoste trupească; pe care mai cu seamă îl întrebuinţează femeile pentru bărbaţi, ca să-i aducă pe ei la îndrăgostire.

207. Ce este ionoscopia (ghicirea prin păsări)

A **şaptea** este ghicirea prin păsări şi cei ce uneltesc aceasta se numesc ionoscopi, care prezic ce are să se întâmple ori din zborul păsărilor, ori din feluritele lor strigări şi mai cu seamă al ciorilor, care şi prezicere prin păsări se zice. Cu ghicitorii prin păsări se numără împreună şi cei ce cred că întâlnirile şi întrebările oamenilor sunt bune şi rele şi mai ales când se duc să pescuiască ori să vâneze sau să facă călătorii; de asemenea şi cei ce cred în ursitori şi norocuri şi înrădăcinări bune, zodii, călcare cu noroc, visuri şi că zilele şi ceasurile, unele sunt bune, iar altele rele, dar mai ales marţile[39], în care nici marinarii nu pleacă din limanuri în călătorie, nici neguţătorii nu-şi încep neguţătoria, nici meşterii, meşteşugul lor, nici ceilalţi nu încep să-şi facă interesele ce se întâmplă a avea. În această categorie intră şi cei ce iau aminte la cele zise **Drimas** (zână de pădure), şi ceea ce din iscodire drăcească nu dau foc la vecini şi lumină etc. şi cei care tămâie stafiile şi umbrele casei lor şi închinându-se salută Luna[40] când o văd nouă şi cred că se află

[38] Cu aceştia se aseamănă şi cei ce fac vrajă cu Psaltirea, punând cheia bisericii înlăuntru şi oarecare nume scrise, ca să descopere pe cei ce li s-a furat ceva; şi aceasta este o descoperire drăcească, blestemată şi nepotrivită petrecerii creştineşti şi mai cu seamă, când se practică de clerici.

[39] Ziua de marţi atât de strict e păzită, încât nici rufe, dar nici pe faţă nu se spală creştinii, iar în duminici şi în zile de sărbători, toată ziua fac băi şi lucrează fără nici o mustrare de conştiinţă, în loc să se ducă la Biserica lui Dumnezeu, pricinuind că peste săptămână sunt la serviciu.

[40] Cultul Lunii e de la ari, indieni, perşi şi alţi păgâni. Obiceiul e practicat până azi. Asemenea urme se păstrează şi în poporul nostru în obiceiul de a se atinge fruntea cu o monedă de argint când iese Luna Nouă şi în rugămintea ce i se adresează prin cuvintele:

Sfântă Luna Nouă-Taie pâinea-n două/Şi ne dă şi nouă.

Nereide (adică văd chipuri în ape, la izvoare şi la fântâni) şi moroi; asemenea şi cei care iscodesc fireştile mişcări ale membrelor trupului; şi când îi mănâncă în palmă sau nasul, zic că au să găsească bani sau altceva şi să miroasă diferite aromate; iar când li se bate ochiul, prevestesc mai înainte că au să întâlnească vreun prieten sau altceva şi întâmplându-se să le țiuie urechea, zic că au să audă vesti noi şi alte asemenea fleacuri şi nimicuri, despre care spune şi înțeleptul Iosif Vrienie (Tom. 3, p. 121). Cu cei mai de sus se numără împreună şi acei zişi creştini care, când au să zidească casă nouă sau să facă vreo corabie ori caic sau barcă, junghie la temelia casei sau pe carină (spinarea corăbiei sau a caicului) oaie sau cocoş sau alt dobitoc domestic, cu scop ca să aibă casa, corabia sau barca lor noroc şi ursitoare bune şi blânde, aducând aceste animale jertfă diavolului.

208. Ce este alungarea norilor

Al optulea fel de vrajă este şi alungarea norilor şi cei ce lucrează acestea se numesc (nefodiocți), izgonitori de nori, cei care privesc la chipurile norilor şi mai cu seamă când apune soarele, spun mai înainte cele ce au să se întâmple — zice-se —. Adică, de vor vedea nori în chip de om înarmat prevestesc că are să se facă război şi alte asemenea fleacuri. Izgonitori de nori se numesc şi cei ce cu ajutor drăcesc izgonesc norii ca să nu plouă ori să nu bată grindina în vreun loc la care nu voiesc, ci în alt loc unde voiesc.

209. Ce sunt matematica şi astrologia

Al nouălea fel este matematica şi astrologia şi cei ce uneltesc acestea se numesc matematicieni şi astrologi, care sunt cei ce zic că se povățuiesc şi se stăpânesc voile oamenilor şi mişcările de la mişcarea cerului şi a stelelor. Şi de la stele, deduc schimbările şi pornirile sufletului, iar de la deosebitele închipuiri ale stelelor atârnă cele ce se întâmplă în viața oamenilor şi care cu ajutor drăcesc ghicesc prin stele şi iau aminte la ele ca la dumnezei; şi simplu a zice, matematicieni se numesc cei cu iscodire şi afară de cuviință uneltesc citirea de stele. Împreună cu matematicienii şi astrologii se cade a se număra şi cei care prezic ce are să se întâmple din tunete şi fulgere, din cutremure şi din zilele lunii lui august, cele ce se numesc zilele lunilor[41].

210. Ce sunt tăierile

Al zecelea fel de vrăjitorie sunt băierile, pe care câți le uneltesc se numesc băierari; şi sunt cei cei fac băieri de păzit, învelindu-le cu ață de mătase şi scriind în ele nume drăceşti[42]. Băierari se zic încă şi cei ce iau băierile şi le leagă la gâtul lor sau la mână, ca să le aibă spre păzire de tot răul. Cu aceştia se cade a se număra împreună şi cei ce trag urşii şi atârnă de capul şi de tot trupul lor ațe vopsite, tunzându-le din perii urşilor

---

Obicei care face pe creştini să se asemene cu păgânii şi prin aceasta întărâtând pe Dumnezeu asupra lor (în cursul „Religiunea arilor primitivi", de P. S. Irineu Târgovişteanu, Rev. cursurilor şi conferințelor p. 32).

[41] Cu aceştia se numără şi cei care la întâi ianuarie, adică în noaptea Sf. Vasile cel Mare, pun pe nişte foi de cepe sare şi le aranjează după luni şi în care găoace de ceapă a doua zi este mai multă apă adunată, acea lună este mai ploioasă şi alte de aceste înşelăciuni, în care este păcat a crede creştinii că cepele ar putea prezice timpul ce are să se întâmple în fiecare lună de peste an.

[42] Şi evreii pun băieri la tivul hainelor.

şi dându-le pe acestea cu zeamă de vopseli la oameni, spre a le avea de pază pentru împiedicarea bolilor şi a deocheatului. Tot cu aceştia împreună se numără şi acei preoţi care scriu băieri la cei bolnavi de friguri, ca să le treacă boala; de asemenea şi cei care scuipă în sânul lor, ca şi cum ar opri prin scuipat deocheatul.

211. Ce sunt clidonii (chemătorii de draci)

Al unsprezecelea fel de vrajă sunt clidonii, care înseamnă o observare şi preghicire a celor viitoare prin cuvinte şi chemări, de la: „chem", îl chem, precum zice Teodorit (p. 19, 31; Tom. II al Octatefcului); cei ce şi până astăzi le fac în multe locuri şi mai ales în insule, pe la Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, prin care prevestesc norocul, ursitul şi temeiul (norocoasă aşezare) al oricărui bărbat sau femeie. Cu clidonii împreună se numără şi focurile pe care le aprind unii înaintea caselor lor şi trec prin ele, atât la ziua întâi a lunii, cât şi la Naşterea Botezătorului; de asemenea şi grăitorii din pântece, cei ce din pântece strigă şi spun basme şi teomandii, care şi ghicitori din maţe se numesc. Unii ca aceştia sunt şi cunoscătorii care ghicesc prin spintecarea măruntaielor animalelor, pentru aceea şi „ipatoscopi" (căutători în ficaţi) s-au numit[43]. Asemenea şi babele cele rele care ghicesc cu orz sau cu bobi sau toarnă cărbuni (adică sting cărbuni în apă pe capul bolnavului) şi cască ori suflă şi şoptesc sau fac altele asemenea.

212. Alt înfricoşat fel de vrajă

Al doisprezecelea fel de vrajă este aceea a trece unii pe copiii lor cei bolnavi prin cerc, spre a se face puternici, a pune ciobanii osişor mic la piciorul oilor şi al ţapilor, spre a se înmulţi turma; a face vrăji pescarii la mare, spre a aduna peştii să-i prindă; a se duce unii la vrăjitori să ceară ajutor spre a birui la judecata ce o au cu alţii; a se răpi în aer oarecare bărbaţi şi femei şi mai cu seamă babele cele rele, care umblă din loc în loc şi acolo, ori ca să înece prunci, sau ca să facă alte răutăţi; după cum Iliodor vrăjitorul, Chinops cel din Patmos şi Simon; a lua unii dintre preoţi lumânări de smoală şi a se duce în munţi şi râpe ca să le aprindă acolo şi, îmbrăcând odăjdiile pe dos, citesc Solomonia sau mai bine-zis drăcia şi aşa fac ca să moară vrăjmaşii lor sau să piară vitele lor, după cum unele ca acestea se fac la Creta şi la Cipru.

[43] În această cursă drăcească sunt prinşi mai toţi ţăranii creştini care, când taie porcul la Crăciun, căutând în splina acestui râmător, prezic că are să fie iarna înainte sau înapoi. Lucru vrednic de râs, iar de plâns pe cei ce cred în aceste înşelăciuni drăceşti, căci sunt crezute mai mult decât cele spuse de dumnezeiasca Scriptură

213. Un fel de vrajă este şi purtarea pe umeri a sfintelor icoane[44]

Al treisprezecelea fel de ghicire şi vrăjire este şi aceasta, adică, a ţine unii din mirenii creştini sf. icoane: a Sf. Gheorghe, a Sf. Arhanghel Mihail şi a altor sfinţi, în vremea praznicului lor, alergând ca nişte nebuni şi îndrăciţi încoace şi încolo, în păduri şi în văi, lovind când într-un loc, când într-altul cu sf. icoane, muiaţi fiind ca de sudoare din cauza greutăţii sf. icoane şi spunând oarecare proorociri şi arătând acelea ce ar fi pierdut unii şi alte asemenea.

Acestea sunt cele mai principale şi mai însemnate feluri ale vrăjitoriei şi la fel mai sunt şi altele, dar pe acestea le cuprind atât dumnezeiasca Scriptură, cât şi diferitele canoane ale sf. sinoade şi ale dumnezeieştilor Părinţi şi mai ales canoanele 61 şi 65 ale Sf. Sinod ecumenic VI. Acum dar este vreme să zicem că toate aceste feluri de vrăji sunt desăvârşit oprite a le face creştinii. Căci dacă dumnezeiasca Scriptură oprea să nu le uneltească pe acestea evreii, care erau noi începători şi ca nişte prunci sub umbra Legii, cu atât mai mult opreşte pe creştini a lucra unele ca acestea. Pe creştinii cei ce sunt fii ai adevărului şi ai darului Evangheliei, „care au ajuns la bărbat desăvârşit şi la măsura vârstei plinirii lui Hristos”, după Apostolul.

214. Pentru ce Dumnezeu opreşte vrăjitoriile

Pentru că Dumnezeu porunceşte în a doua Lege să nu se afle cineva printre evrei care ar unelti vrăjitorii ori preziceri sau să ia aminte la glasul şi la zborul păsărilor, nici să treacă copiii săi peste foc, socotind că i-ar curaţi cu focul, sau altele de acest fel să facă: „Să nu se afle întru tine care să treacă pe fiul sau sau fata sa prin foc sau care să umble cu vrajă, descântând şi fermecând şi fermecători şi descântători şi care vrăjeşte după măruntaie şi care caută în stele şi care întreabă morţii” (A doua Lege. 18, 10). Iar la Leviticon porunceşte tot aceleaşi şi adaugă, nu numai să nu facă cineva astfel de vrăji, dar nici să se ducă la cei ce le fac, ca să nu se molipsească de la ei: „Să nu vrăjiţi, nici la vrajă de păsări să nu căutaţi” (Lev. 19, 26). Şi iarăşi: „Să nu mergi la cei ce vrăjesc şi de descântători să nu vă lipiţi, ca să nu vă spurcaţi cu ei; Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru” (acolo 31). Şi pentru ce opreşte acestea? a) Pentru că sunt spurcate şi necurate înaintea lui Dumnezeu şi acestea, şi cei ce le uneltesc; şi pentru aceasta îi va pierde Dumnezeu de pe faţa pământului, căci aşa zice însuşi Dumnezeu: „Urâciune este Domnului Dumnezeului tău, tot cel ce face acestea şi pentru urâciunile acestea va pierde pe ei Domnul Dumnezeul tău de la faţa ta” (A doua Lege 18, 12); b) pentru că toate aceste feluri de vrăji pricinuiesc atât de mare păcat de moarte sufletului celui ce le

[44] Un lucru ca acesta se săvârşeşte şi în regiunea Olteniei. După Naşterea lui Hristos (Crăciunul), patru creştini mireni poartă prin sate o bisericuţă pe două beţe, pe care o numesc „Vicleim" derivat din numele „Vitleem". Înlăuntrul acestei bisericuţe bine închipuită şi cu iconiţe pe dinafară, ce să vezi? E plină de nişte păpuşi în chip de bărbaţi şi de femei. Deci, când intră în casa în care sunt poftiţi cu acest Vicleim, sau mai bine zis vicleşug de adunat bani, mai întâi încep de cântă o cântare religioasă în stihuri (obişnuită la stea: „În oraş, în Vitleem, veniţi, boieri, să vedem etc", după aceasta doi — din cei patru — ţin forma cea de biserică (cum o numesc ei *Vicleim),* iar din ceilalţi doi, unul cântă din cimpoi şi celălalt cu un meşteşug drăcesc joacă păpuşile înlăuntru bisericuţei într-un chip pornografic, obscen, pe care e ruşine a-i descrie şi care se vede bine printr-o ferestruie făcută înadins.

Sfârşitul acestei scene prea necuviincioase este: una dintre păpuşi ce este făcută cu meşteşug în chipul unui drac înfricoşat şi cu gura căscată, în timpul când celelalte păpuşi joacă şi se sărută în chip ruşinos, le înghite îngrozitor şi aşa încetează şi cel ce le joacă şi cimpoierul; iar stăpânul casei fiind mulţumit că s-a săvârşit ceva religios (zice-se) în casa sa, plăteşte cinstit acestor amăgitori tradiţionalişti. Rugăm, aşadar, călduros pe onor cucernicii preoţi, ca luând măsuri, să împiedice de a se mai săvârşi acest rău obicei păgânesc, sub masca tradiţională religioasă, ştiut fiind că în orice biserică este oprit de a se face teatru (n. trad.).

unelteşte, cât şi sufletului celui ce se duce şi cere acestea de la vrăjitori; precum dovedeşte Proorocul Samuil, mustrând pe împăratul Saul, de ce n-a omorât pe împăratul amalicilor, zicând: „Că păcatul vrajă este" (I Împ. 15, 23); c) pentru că nici cei ce fac vrăjile şi descântecele şi iau aminte la păsări nu pot da vreun folos celor vrăjiţi şi fermecaţi, nici cei vrăjiţi nu capătă vreun folos, ci amândouă părţile se ostenesc în deşert; precum zice Proorocul Iezechiel: „Au nu vedenii mincinoase aţi văzut? Şi vrăji deşarte aţi grăit?" (Iez. 13, 7) şi înţeleptul Sirah: „Vrăjile, descântecele şi visurile deşarte sunt" (Sir. 34, 5); şi d) pentru că vrăjile povăţuiesc atât pe cei ce le uneltesc, cât şi pe cei ce le caută, la slujirea şi închinarea idolilor şi a dracilor.

Pentru aceasta, de obşte, toţi dumnezeieştii Apostoli urmând Scripturii celei Vechi, ca o poruncă şi punere de lege dau la toţi creştinii, poruncindu-le să nu întrebuinţeze vrăji sau farmece sau descântece ori altele asemenea şi zic: „Să nu vrăjeşti, să nu farmeci" (Aşez., cart. 7, cap. 3); şi iarăşi: „Nu te face descântător, pentru că aceasta duce la slujirea idolească... să nu fie întru tine descântec, ori să treci prin foc pe fiul tău, nici să farmeci, nici să descânţi, nici să vrăjeşti după măruntaie, nici să înveţi învăţături viclene; căci acestea toate şi Legea le opreşte" (acolo, cap. 6). Şi iarăşi: „Fugiţi... de pompele elineşti, de descântece, de vrăji, de ghiciri, de trecerea prin foc, de preziceri prin păsări, de vrăjile după măruntaie, de ghicirea prin morţi, de strigarea asupra cuiva" (Aşez., cart. II, cap. 62).

Dar de ce aduc eu pe Dumnezeu şi pe Proorocii şi Apostolii care opresc ghicirile? Şi nu zic altceva mai înfricoşat spre ruşinarea creştinilor? Creştini, ghiciturile le opreşte ca să nu se facă, nu Dumnezeu, nu proorocul, nu apostolul, ci un om păgân şi necredincios şi nu om simplu, ci vrăjitor şi ghicitor prin păsări. Cine este acesta? Ghicitorul acela Valaam, fiul lui Veor; căci acesta fiind chemat de Valac, împăratul moabitenilor, spre a blestema şi a face vreo vrajă asupra poporului israelitean, a zis acestea: „Că nu este descântec în Iacob, nici vrajă în Israel" (Num. 23, 23). O, prea minunate lucruri! Vrăjitorul zice că nu se cade a face vrăji. Ghicitorul prin păsări învăţa că nu se cade a se lucra ghicituri; pe cine? Pe neamul lui Iacob, pe poporul lui Israel, pe cel nou începător, pe cel nedesăvârşit, pe cel cu minte pruncească. „Nu este descântec în Iacob, nici vrajă în Israel". O, mare ruşine! O, nesuferită ocară a creştinilor celor de acum!

Aşadar, unde sunteţi voi acum, creştinilor, care uneltiţi fără ruşine vrăji şi farmece? Unde sunteţi voi, cei ce când aveţi boală, sau altă trebuinţă, alergaţi la evrei şi la ţigani, la egipteni şi la turcii cei de altă credinţă şi cereţi de la ei să vă descânte şi să vă dea băieri? Fugiţi! ascundeţi-vă şi acoperiţi-vă feţele de ruşine; şi fiecare din voi, dacă are simţire, să zică ca David: „Şi ruşinea obrazului meu m-a acoperit" (Ps. 43, 17). Pentru ce? Pentru că vă ruşinează şi vă astupă gura un vrăjitor, un păgân, un necredincios, Valaam. „De către glasul celui ce ocărăşte şi cleveteşte" (acolo). Pentru aceea, temeţi-vă de Dumnezeu care cu atâtea porunci vă opreşte să uneltiţi vrăji şi ghicituri şi de atâta mare înfricoşare ce vă face ca să vă piardă, dacă nu veţi înceta acestea. Temeţi-vă de dumnezeieştii prooroci care, de asemenea, vă opresc de la acest fel de păcate şi lucruri deşarte. Temeţi-vă de dumnezeieştii şi Sf. Apostoli, care toţi într-un glas vă poruncesc a nu face vrăji şi ghicituri, nici să luaţi aminte la glasul şi zborul păsărilor, iar dacă nu vă temeţi de Dumnezeu, nici de Proorocii şi de Apostolii Lui, măcar ruşinaţi-vă de păgânul şi cel de altă credinţă Valaam, care vă opreşte să nu faceţi vrăji, nici să credeţi în ele. Căci, precum ninevitenii, cei ce au ascultat propovăduirea lui Iona şi s-au pocăit, au să judece pe păcătoşii cei nepocăiţi, care aud în toată ziua pe Hristos şi nu se pocăiesc. Şi precum Sabba împărăteasa, ce a venit din Arabia ca să asculte înţelepciunea lui Solomon, are să judece pe cei ce defăima şi nu vor să asculte înţelepciunea cea cerească, ce ne învaţă Fiul lui Dumnezeu; precum a zis Domnul: „Bărbaţii niniviteni se vor scula la judecată cu neamul acesta şi-l vor osândi pe el; căci ei s-au pocăit pentru propovăduirea lui Iona şi iată mai mult decât Iona aici. Împărăteasa de la austru se va scula la judecată cu neamul acesta şi-l va osândi pe el; că a venit de la margini, să audă înţelepciunea lui Solomon şi iată mai

mult decât Solomon aici” (Matei 12, 41). Precum, zic, ninevitenii şi Sabba, aşa şi vrăjitorul acela Valaam se va scula în ziua judecăţii, ca să judece pe creştinii care uneltesc vrăji; la care nici un loc şi putere n-au, de când a venit Fiul lui Dumnezeu şi s-a făcut om şi de când ei au crezut în El, „Nu este descântec în Iacob, nici vrajă în Israel”. Pentru ce? „că zice, Domnul Dumnezeul lui cu el este” (Num. 23, 21).

215. Creştinii au făgăduit la Sf. Botez să se lepede de satana şi de lucrurile lui — Care este slujirea satanei şi care este pompa sa

Gândiţi-vă, fraţilor creştini, că pe voi, când aţi luat Sf. Botez, v-a întrebat preotul mai înainte, iar mai bine zis prin preot v-a întrebat Hristos! zicându-vă: dacă vă lepădaţi de satana şi de toate lucrurile sale şi de slujba şi pompa sa şi după cum oamenii când vor să cumpere vreun rob, îl întreabă mai întâi dacă vrea să le slujească şi apoi îl cumpără, aşa şi Hristos v-a întrebat pe voi, creştinii, înainte de a vă boteza, dacă vă întoarceţi de la nemilostivul acela şi neruşinatul tiran satana şi de la toate lucrurile şi de la slujirea lui. „Te lepezi de satana şi de toate lucrurile lui şi de toată slujirea lui?” Şi fiecare din voi a răspuns prin naşul său şi a zis că se leapădă şi urăşte şi se îngreţoşează, nu numai de satana, ci şi de toate lucrurile şi slujirea şi cinstea lui. „Mă lepăd”. Deci care este slujirea satanei? Răspunde Chiril al Ierusalimului şi zice că sunt: ghicirile, farmecele, băierile, vrăjile, descântecele, ghicirile prin morţi, prezicerile prin păsări şi toate celelalte feluri de vrăji, pe care le-am numărat mai înainte. Acestea sunt tainele diavolului şi spurcatele şi necuratele serbări, cu care se cinstea mai înainte ca un dumnezeu de elini şi de închinătorii de idoli. Şi acum, vai! se slujeşte şi se cinsteşte de creştinii care uneltesc aceste vrăji.

Dar care este şi pompa satanei? Răspunde dumnezeiescul Hrisostom şi zice că sunt nu numai teatrele şi alergările cailor şi orice păcat, ci încă sunt şi descântecele, întâlnirile, luările aminte la zile şi alte vrăji. „Deci, pompa satanei este teatrul, alergările de cai şi tot păcatul, observarea zilelor, descântecele şi semnele cele rele” (Andr. 21). Acesta este cuvântul şi răspunsul pe care l-aţi dat când v-aţi botezat adică: „Mă lepăd de satana şi de toate lucrurile lui şi de toată cinstea lui şi de toată pompa lui”. Cuvântul acesta, zic, este o făgăduinţă şi tocmeală pe care aţi dat-o, fraţilor, ca să vă lepădaţi de satana, de lucruri, de slujire şi de pompa lui şi să iubiţi pe Hristos şi să-i slujiţi lui; precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Acest glas, legătură cu Stăpânul Hristos este şi după cum noi când cumpărăm robi, mai întâi îi întrebăm pe ei de voiesc a ne sluji nouă; aşa face şi Hristos — fiindcă voieşte să te ia pe tine ca să-L slujeşti — întâi te întreabă de voieşti a te lepăda de tiranul acela sălbatic şi aspru şi apoi primeşte înscrisul de la tine; că nu este silită stăpânirea Lui” (Andr. 21).

216. Creştinii trebuie să-şi aducă aminte totdeauna de făgăduinţele pe care le-au dat lui Hristos când s-au botezat şi mai ales de: „Mă lepăd de satana şi de toată slujirea lui”

Drept aceea, fiindcă acest fel de tocmeală şi făgăduinţă aţi dat lui Hristos, ca să vă lepădaţi de satana şi de toată slujirea lui, pentru ce acum călcaţi făgăduinţa şi tocmeala voastră? De ce lăsaţi acum pe Hristos, Căruia v-aţi făgăduit să-l slujiţi şi din tot sufletul să vă închinaţi Lui şi vă duceţi la vrăjitori şi la ţigănci? Ca să zic aşa: vă duceţi la diavolul şi-i slujiţi lui prin cele multe feluri de ghiciri? Nu ştiţi, ticăloşilor, că făgăduinţa ce aţi dat-o va fi cerută ca o datorie în ziua judecăţii? Nu ştiţi că contractul acesta se cade a-i păzi ca lumina ochilor, ca să-l daţi ca pe un amanet întreg la înfricoşatul Judecător? Nu ştiţi că acest cuvânt ce aţi dat atunci, adică: „Mă lepăd de tine, satano, şi de toată slujirea ta şi

de toată pompa ta”, se cade a-l cugeta şi a-l avea totdeauna în gură, ca să nu-l uitaţi? Că aşa vă porunceşte Hrisostom: „Căci aceasta zicem: Mă lepăd de tine, satano. Precum aici acest glas, aşa acolo în ziua aceea, ni se va cere nouă răspuns pentru el; şi suntem datori a păzi întreg zălogul acesta, spre a-i da în ziua judecăţii” (Andr. 21).

Pentru că, dacă totdeauna veţi cugeta acest cuvânt şi-l veţi avea în pomenire şi în gura voastră, atunci cuvântul acesta se va face ca un frâu şi zăbală de a vă împiedica de la orice fel de vrajă. Acest cuvânt are să vă oprească când veţi fi bolnavi, de a vă duce ca să chemaţi vrăjitori să vă descânte sau să vă toarne cărbuni deasupra capului, sau să vă lege la gât şi la mâini băieri şi potcoave. Acest cuvânt des cugetându-l n-are să vă lase a vă mai duce la vrăjitori, nici la arapi şi nici la ţigănci, spre a le cere să vă arate cu vrăjile lor, ori comori ascunse în pământ, ori banii ce i-aţi pierdut sau alte lucruri ascunse. Cuvântul acesta se va face vouă armă tare şi toiag de fier, ca să nu vă mai temeţi când ieşiţi afară din casa voastră, de întâlnirile bune ori rele ale oamenilor, nici de întrebări şi de glasul păsărilor şi zborul lor. Ce zic? Acest cuvânt dimpreună cu semnul cinstitei cruci se vor face vouă zid nebiruit, de a nu vă teme nici de însuşi diavolul cu toată înarmarea lui; numai să nu încetaţi de a cugeta acest cuvânt în casă şi afară, dimineaţa şi seara şi întotdeauna şi în tot locul; dar mai cu seamă când ieşiţi afară din casă, fără acest cuvânt să nu ieşiţi; aşa vă porunceşte să faceţi aurita şi binegrăitoarea gură a lui Ioan: „Pentru aceasta, vă rog să fiţi curaţi de această înşelăciune şi ca pe un toiag să aveţi acest cuvânt; şi precum fără încălţăminte şi fără haine, nu îndrăzneşte nimenea din voi a se coborî în târg, aşa fără acest cuvânt, niciodată să nu ieşiţi în târg. Ci, când voieşti a călca pragul uşii casei tale, acest grai zi-l mai întâi: Mă lepăd de tine, satano, şi de pompa şi de toată slujirea ta şi mă împreun cu Tine, Hristoase; şi fără graiul acesta, niciodată să nu ieşi din casă. Acesta îţi va fi ţie toiag, acesta armă, acesta cetate nebiruită şi dimpreună cu graiul acesta, fă şi semnul crucii pe frunte. Că aşa nu numai om întâlnindu-te, ci chiar diavolul a te vătăma cu ceva nu poate, văzându-te pe tine cu aceste arme pretutindenea îngrădit” (Andr. 21).

217. Pentru ce creştinii au căzut în vrăjitorii

Şi în adevăr, toată pricina pentru care au căzut creştinii cei de astăzi în toate lucrurile cele rele ale diavolului şi mai cu seamă în vrăjile cele de multe feluri este, fiindcă nu cugetă cele dintâi făgăduinţe şi tocmeli ce au dat lui Hristos când s-au botezat, ci le-au uitat pe acestea şi desăvârşit le-au şters din pomenirea şi din inima lor; pentru aceea au urmat la ei acele înfricoşate cuvinte pe care le-a zis Domnul: „Iar când duhul cel necurat va ieşi din om, umblă prin locuri fără de apă, căutând odihnă şi nu află. Atunci zice: Mă voi întoarce în casa mea de unde am ieşit (adică în omul din care a ieşit); şi venind, o află deşartă, măturată şi împodobită (adică inima omului). Atunci se duce şi ia cu sine alte şapte duhuri mai rele decât acela şi intrând, locuiesc acolo înlăuntru şi se fac cele de pe urmă ale omului aceluia, mai rele decât cele dintâi” (Matei 12, 43).

Acest grai al Evangheliei, tâlcuindu-l Teologul Grigorie în cuvântul pentru Botez, zice că se înţelege pentru creştinii cei botezaţi care izgonesc pe diavolul din inima lor prin Sf. Botez şi prin făgăduinţele ce au dat; iar de vor lăsa casa inimii şi a sufletului lor nelucrătoare şi deşartă, fără de darul lui Hristos şi fără cugetarea şi pomenirea făgăduinţelor ce au dat, intră iarăşi diavolul pe care l-au izgonit din ei, cu mai multă şi mai puternică gătire decât cea dintâi, şi aşa se fac cele mai de pe urmă ale lor mai rele decât cele dintâi. „A ieşit dintru tine duhul cel necurat şi materialnic, izgonit fiind prin botez; nu suferă izgonirea, nu primeşte a fi fără de casă şi fără de vatră... iarăşi se întoarce la casa dintru care s-a izgonit. Neruşinat este, pricinuitor este; iarăşi obrăzniceşte, iarăşi ispiteşte. Şi dacă adică va afla pe Hristos locuind înlăuntru şi umplând locul (inima) pe care el (diavolul) l-a deşertat, iarăşi se întoarce; iar de va afla măturat şi împodobit locul cel dinlăuntrul tău şi gata asemenea de a primi, ori pe acesta, ori pe acela, care va apuca mai

înainte, îndată sare înlăuntru şi locuieşte cu mai multă pregătire şi se fac cele mai de pe urmă ale omului aceluia, mai rele decât cele dintâi” (Cuvânt pentru botez).

218. Vrăjitorii şi vrăjitoarele bagă pe diavol în inima lor — Ce a fost duhul lui Piton

Şi iată dovada cuvintelor acestui dumnezeiesc Părinte, prea luminată şi lămurită. Că cine nu mărturiseşte că toţi bărbaţii creştini şi toate femeile care ghicesc şi vrăjesc izgonesc din inima lor darul lui Dumnezeu şi pe Duhul cel Sfânt şi bagă într-însele pe duhul cel necurat al diavolului? Cine tăgăduieşte că toţi câţi sunt vrăjitori şi vrăjitoare se despart de Hristos şi se dau dracilor şi apoi prin ajutorul şi lucrarea dracilor, zic şi lucrează cele sataniceşti şi deşarte? Voieşti să te încredinţezi? Citeşte cap. 16, din Faptele Sf. Apostoli şi acolo vei afla pe slujnica care avea duhul lui Piton; şi ce era duhul lui? Ascultă cum povesteşte dumnezeiescul Hrisostom: „În capiştea, zice, a lui Apolon, mincinosul dumnezeu al elinilor, era o femeie Pitia cu numele de la— ghicescul, *întreb* — fiindcă se întreba de cei ce se duceau şi cereau proorociri şi ghicituri. Deci, această femeie, când vrea să ghicească, şedea deasupra unui scaun cu trei picioare; apoi deschidea picioarele şi intra pe dedesubt duhul cel necurat şi o umplea de un drăcesc entuziasm (ieşire din minte) şi aşa dezlegându-şi pletele capului ei şi făcând spumă la gură ca o ieşită din minte, ghicea şi spunea prevestiri” (Omil. 29 la cea I către Corinteni)

Aceasta vrând să o arate şi Pavel, scria către corinteni: „Că ştiţi când eraţi neamuri, cum vă duceaţi către idolii cei fără de glas, ca şi cum aţi fi fost traşi” (I Corinteni 12, 2). Dar şi acel elin Platon, scriind despre această înfocare a vrăjitoriei şi ghicirii, zicea: Precum prezicătorii zic multe şi bune, iar din cele zise nici una nu ştiu.

219. Cei ce fac vrăji sau umblă după ele se leapădă de Hristos şi se unesc cu diavolul

Dar ce aduc eu dovediri de departe, ca să vă arăt că toţi vrăjitorii şi vrăjitoarele bagă pe diavolul întru sine? Mărturia este şi mai aproape. Vezi acea babă rea şi prea beţivă cum deschide gura şi cască? O vezi cum şopteşte şi suflă peste bolnav? Prin această căscătură, bagă pe necuratul duh în inima ei; cu şoptirea roagă pe draci şi cu suflatul scoate lucrarea cea drăcească din gura ei şi o dă bolnavului. Vezi pe cealaltă spurcată muiere, care amestecă otrăvuri ca să atragă bărbaţi spre dragoste? Şi ea asemenea cheamă şi aşa cu lucrarea cea drăcească face acestea. O, urgisitelor! O, blestematelor de Dumnezeu! O, noilor Iezabele!

Căci, precum Iezabela aceea uneltea vrăjile şi farmecele spre a atrage pe bărbaţi la dragostea ei, precum scrie: „Curviile Iezabelei şi fermecătoriile ei se înmulţesc încă” (IV Împ. 9, 22); aşa şi acestea urmând ei, s-au făcut vrăjitoare şi fermecătoare.

Vezi pe cel ce leagă nod cu aţă şi unghii şi peri omeneşti şi şopteşte când se fac nunţile? Acesta strigă pe draci şi-i bagă întru sine şi apoi cu lucrarea lor leagă pe cei însuraţi. O, urgisiţi de Dumnezeu! O, spurcaţilor! Vai şi amar celor ce fac acest fel de satanicească lucrare! Ah! şi nu ştiu ticăloşii ce înfricoşată muncă au să moştenească! Pentru că se fac pricină a se ocărî cinstita nuntă, a se urî cei însuraţi şi în cele din urmă a se despărţi cei pe care Dumnezeu i-a împerecheat. Vezi pe acei preoţi ori mireni creştini care scriu băieri pe hârtie sau migdale sau potcoave ori altele de acest fel şi cu acestea taie frigurile şi alte boli? Vezi pe cei ce se duc la miezul nopţii în locuri pustii şi citesc

Solomonia[45] ori grăiesc alte nume drăceşti şi caută să găsească comori ascunse sau banii ce au pierdut ori ca să facă să moară vreun vrăjmaş al lor, ori el, ori fiul său, ori dobitocul? Vezi pe cei ce tămâie stafiile casei lor sau junghie dobitoace la temelia casei? Sau închinându-se, salută luna când este nouă, sau cred în nălucirile ce se văd în ape; în vârcolaci, strigoi şi păzirea zilelor superstiţioase? Ori ghicesc oarecare lucruri prin fireştile mişcări ale membrelor lor? Toţi aceştia cu totul se despart de Hristos şi locuiesc şi se împrietenesc cu diavolii şi prin lucrarea lor zic şi lucrează, câte le zic şi le lucrează.

Vezi pe cei ce iau aminte la glasul păsărilor şi la întâlnirile oamenilor şi la piciorul cu noroc? Vezi pe cei ce trec prin foc, pe cei ce fac vrăji prin chemări şi pe cei ce prin palmă ghicesc norocul şi ursitul? Vezi încă şi pe cei ce nu fac vrăji, ci se duc şi le cer de la vrăjitori când sunt bolnavi, sau când li se întâmplă vreo pagubă, ori au vreun proces la judecată, sau altă nevoie şi întristare? Toţi aceştia, fără a deosebi vreunul, şi cei care le lucrează şi cei ce le pătimesc şi care dau vrăjile şi băierile, şi cei ce le iau pe ele, toţi se fac peşteră a lucrării duhului celui necurat şi cu totul se leapădă de credinţa lui Hristos şi de Hristos şi se unesc cu Satana şi cu slujirea şi pompa lui. Şi prin urmare, toţi sunt lepădători ai tocmelilor ce au dat la Sf. Botez, să se lepede de Satana şi de toată slujirea lui şi să se unească cu Hristos, cu credinţa şi cu învăţăturile Lui. O! jalnică întâmplare! O, mare pierzare a creştinilor!

220. Vrăjitorii nu sunt şi nici nu se cade să se numească creştini

Aşadar, creştinii care lucrează unele ca acestea, cum mai pot fi sau a se mai numi creştini? Creştini şi vrăjitori? Creştini şi descântători? Creştini şi ghicitori? Creştini şi fermecători? Creştini şi slujitori dracilor? Ducă-se încolo, să nu fie! şi ce unire are lumina cu întunericul sau adevărul cu minciuna? Sau Fiul lui Dumnezeu cu fiii diavolului? Sau Hristos cu Veliar? Pentru aceea, în deşert se laudă ei că sunt creştini; pentru că nici un folos nu câştigă numai din numele simplu al creştinismului, deoarece lucrurile lor sunt satanniceşti, sunt anticriste. Da, creştini şi binecredincioşi, însă numai cu cuvântul şi cu chipul; iar cu năravul şi cu lucrul vânzători ai creştinismului şi necredincioşi şi păgâni. Pentru aceea avea dreptate Sf. Ioan Gură de Aur, a numi pe aceşti creştini mai răi şi decât elinii şi să zică aşa despre ei: „Deci, cu cuvântul se află mulţi creştini, iar cu năravul, puţini şi rari. Cu chipul ca nişte creştini şi ucenici ai lui Hristos, iar cu năravul ca nişte vânzători; prin cuvânt binecredincioşi, iar cu purtarea necredincioşi şi cu lucrurile păgâni; precum a zis Proorocul David: «Şi s-au amestecat între păgâni şi au deprins obiceiurile lor» (Ps. 105, 34). Şi cu adevărat s-a împlinit proorocia întru noi; că, ce fel de creştini sunt aceştia care cască gura la basme şi poveşti şi la cuvântări de neamuri şi vrăji, la astrologie şi la farmece, la băieri şi la glasul păsărilor şi care aprind felinare la fântâni şi izvoare şi se laie şi observatori la zile şi la înconjurarea anilor şi trecători prin foc şi luători aminte la visuri şi întâlniri şi altele de acest fel?

Cum pot fi creştini cei care fac unele ca acestea? şi cu ce îndrăzneală cutează a se mai numi creştini? Sau cum îndrăznesc a se apropia de dumnezeieştile Taine cei ce se află mai rău şi decât păgânii? Cei ce fac acestea, nimic nu le foloseşte a se mai numi creştini.

Căci, după cum fata, fecioară, până când îşi păzeşte fecioria sa, cu dreptul şi după vrednicie se numeşte fecioară şi este; iar după ce se va înşela de cineva şi se va strica pierzându-şi fecioria, nu mai este încă fecioară... aşa şi cel ce se numeşte creştin, de nu va păzi tocmelile şi va călca făgăduinţa şi cuvântul Sf. Evanghelii îl va lepăda şi va face

[45] În unele părţi şi mai cu seamă în regiunea Olteniei, nu numai vrăjitoarele, dar şi oarecare femei destrăbălate umblă în noaptea Sf. Gheorghe dezbrăcate şi cu vrajă adună rodurile din ţarini etc. O! mare fărădelege şi neruşinare! (nota trad).

lucrurile păgânilor, nici un folos nu-i este lui a se mai numi creştin” (Cuvânt pentru proorocii mincinoşi).

221. Împotrivire — Dezlegare — Dracii n-au putere să vindece, ci să omoare

Dar ce pricinuiesc unii dintre creştini? Noi alergăm, zic, la vrăjitori şi la draci: a) pentru că aflăm vindecare bolilor de care pătimim; b) pentru că ne arată comori ascunse şi ce are să ni se întâmple; şi c) pentru că ne temem de draci, ca de nişte făcători de rău şi urători de oameni şi de aceea cu chip măgulitor le îmblânzim răutatea lor prin vrăjitorie, ca să nu ne facă vreun rău; noi le vom răspunde deosebit. Şi la cea dintâi răspundem, zicând: Ce faci, nebunule creştin, oricine ai fi tu care alergi la vrăjitori şi descântători ca să te vindeci? Şi o crezi tu aceasta vreodată, că diavolul are să vindece boala ta? Dacă el este ucigător de oameni din început şi a omorât tot neamul omenesc, cum se va face acum doctor al tău? „Căci acela, zice, ucigător de oameni a fost dintru început” (Ioan 8, 44); „Dumnezeu îl numeşte ucigător de oameni şi tu alergi la el ca la un doctor? Şi ce cuvânt vei da când se va cere de la tine răspuns?” Sunt cuvintele lui Hrisostom (*Cuvânt 5 asupra iudeilor*). Nu vezi cum într-o clipeală de ochi a omorât două mii de porci în mare şi pe tine te va vindeca? Şi dacă de porci nu le-a fost milă dracilor, cum de tine le va fi milă? „Şi dacă de porci nu s-au milostivit, cu atât mai mult de noi” (*Ibidem*).

Nu vezi cum dracii n-au putut să vindece nici chiar pe vrăjitorii şi fermecătorii care erau slujitori ai lor, de băşicile şi bubele date de Moise în Egipt şi pe tine au să te vindece? „Si nu puteau, zice, vrăjitorii să stea înaintea lui Moise, pentru răni, că s-au făcut răni în vrăjitori” (Ieşire 9, 11). Şi dacă dracii nu se milostivesc de sufletul tău, cum se vor întrista pentru trupul tău? Dacă dracii se silesc a te izgoni din împărăția lui Dumnezeu, cum te vor izbăvi de boală? Râsuri sunt acestea şi basme. Fiindcă după dumnezeiescul Hrisostom, dracii ştiu a vicleni şi a vătăma, iar nu a vindeca. „Râsuri sunt acestea şi basme, a vicleni şi a vătăma ştiu dracii, iar nu a vindeca. Pe suflet nu-l cruță, şi de ale trupului, spune-mi mie, se vor milostivi? Din împărăție se apucă să te scoată şi de boale au să te vindece?” (*Cuvânt către cei ce iudaisesc*). Şi fiindcă după Marele Vasile, alt lucru mai plăcut nu este dracilor, precum a mâhni şi a necăji pe om în multe feluri de chipuri şi pedepse: „Nu este nimic mai dulce urătorului de oameni, decât cu felurite chipuri a întrista şi a pedepsi pe om”.

Deci, nu te amăgi, creştine, ci încredințează-te că nici lupul nu poate să se facă vreodată oaie — după proverb — nici diavolul nu se va face cândva doctor, că mai lesne poate focul să înghețe şi zăpada să se încălzească, decât dracul să vindece cu adevărat. Pentru că el, deşi ar voi cumva să te vindece, însă nu poate, fiindcă e cu totul neputincios. Şi dacă vom presupune că poate să te vindece, însă nu voieşte; fiindcă sănătatea omului este bună, iar diavolul totdeauna urăşte cele bune şi pentru aceea se numeşte urâtor de bine. Dar să zicem că ar vrea să te vindece, însă nu ştie, căci precum zice Areopagitul Dionisie (despre dumnezeieştile numiri, cap. 4): „S-a întunecat lumina îngereştei cunoştințe ce a avut-o”; zice însă şi Marele Vasile că, după ce a căzut diavolul, s-a stins fericita acea deprindere a cunoştinței ce avea şi s-a aprins în el cu totul din contră, necunoştința, adică, răutatea. „Căzând din simplitate diavolul şi aruncând departe vrednicia îngerească, din năravul lui s-a numit diavol şi stingând pe cea dintâi a lui fericită deprindere, a aprins puterea cea contra acesteia” (*Epistolă apologetică către cei din Chesaria*). Dar şi după cum am zis, să presupunem că poate şi voieşte şi ştie să te vindece; însă, dacă nu-l va slobozi Dumnezeu, el de la sine nu poate să facă nimic.

222. Că dracii, măcar de ar vindeca trupul după slobozire, îl vindecă, însă, ca să omoare sufletul — Pilde ale celor ce s-au îmbolnăvit şi n-au chemat vrăjitori

Drept aceea, pleacă-te, frate, şi crede că numai singur Dumnezeu este adevăratul doctor al sufletelor şi al trupurilor; iar vrăjitorii şi dracii nu vindecă în adevăr, ci cu nălucire. Iar dacă vom presupune că vindecă trupul, după slobozirea lui Dumnezeu, tot să ştii că-1 vindecă cu scop ca să omoare sufletul tău. Cum?

Despărţindu-te pe tine de la credinţa lui Hristos şi trăgându-te spre a crede şi a sluji acelora. Pentru aceea, ce folos vei lua, frate, dacă şi după cum am zis, ar vindeca trupul tău, cel ce astăzi trăieşte şi mâine moare, în timp ce omoară sufletul tău cel fără de moarte? Ce dobândă vei lua, dacă aici vei gusta puţină sănătate, iar acolo te vei munci veşnic? Lipsească astfel de sănătate! Piară acest fel de viaţă! Mai cinstită este moartea de mii de ori decât acest fel de viaţă şi sănătate; precum zice aurita gură a lui Ioan: „Să nu crezi că vindecă cu adevărat! Iar eu şi cu covârşire fac şi zic aceea: că, deşi ar vindeca în adevăr, dar mai bine este să mori, decât să alergi la vrăjmaşii lui Dumnezeu şi într-acest fel să te vindeci. Că ce folos este dacă trupul se va vindeca, iar sufletul se va pierde? Şi ce dobândă dacă cineva aici va afla mângâiere, iar după aceasta se va trimite în focul cel nestins?” (*Cuvânt 5, contra evreilor*). Şi iarăşi zice: „Deşi vindecă diavolul, însă mai mare vătămare a făcut! şi măcar că a folosit, trupul s-a folosit, care puţin mai pe urmă murind va putrezi, însă a vătămat sufletul cel nemuritor” (*Cuvânt către cei ce iudaisesc*). Deci, fiindcă diavolul, fraţilor, este pescar prea viclean, pierde puţină momeală ca să prindă un peşte mare; adică, se mulţumeşte să vă dea o sănătate de nimic, numai ca să vă lipsească de rai; vă lungeşte puţin viaţa, ca să vă muncească veşnic. Nu vezi (zice Hrisostom) cum slăbănogul zăcea de 38 de ani în pat şi jumătate mort şi răbda bărbăteşte boala, aşteptând ajutorul lui Dumnezeu, fără să ceară a-i vrăji sau a-i da baiere. „Şi nici aşa n-a alergat la vrăjitori, nici nu s-a dus la descântători, nici n-a atârnat baiere, ci a aşteptat ajutorul lui Dumnezeu” (*Ibidem*). Şi tu, creştine, fiindcă te-ai îmbolnăvit puţine zile, de ce eşti atât de nerăbdător şi alergi la vrăjitori şi la ţigănci? Nu vezi cum Lazăr în toată viaţa lui zăcea înaintea porţii bogatului, atât de mult rănit, încât din multa slăbiciune nu putea nici să alunge câinii care îi lingeau rănile, totuşi, a ales mai bine moartea în această boală, decât a cere băieri şi farmece? Însă, nici fermecători a cerut, nici potcoavă a atârnat... nici vrăjitori a chemat la sine (zice acolo acest Hrisostom); şi tu care iertare vei dobândi, când pentru puţine friguri alergi la babele cele beţive şi rele? Nu vezi pe viteazul acela Iov care, după ce a pierdut copiii şi averea, atât s-a rănit, încât fierbea viermii peste tot trupul lui, neputând nici pâinea a o mânca de multa putoare şi cu toate acestea, putând să scape de toate durerile cu hula şi să moară, precum îi zicea femeia lui: „Zi un cuvânt către Domnul şi mori” (Iov 2, 9), a răbdat însă bărbăteşte şi nici cuvânt subţire n-a scos din gura sa. Iar tu de ce eşti atât de nerăbdător şi pentru o prea mică zgârietură defaimi pe Dumnezeu, pe Hristos, credinţa şi pe sfinţi şi alergi la vrăjmaşii lui Dumnezeu, la vrăjitori şi la draci ca să te vindece? Şi ce iertare vei putea lua din aceasta; precum îţi zice Hrisostom? „Deci, ce iertare vom avea noi, dacă atâtea înfricoşate patimi au pătimit aceia şi răbdau; iar noi pentru friguri, sau pentru răni, alergăm la adunări şi la vrăjitori şi înşelători şi-i chemăm în casele noastre” (*Ibidem*).

223. Vrăjitorii şi fermecătorii, măcar că numesc numele lui Dumnezeu, se cade însă a-i izgoni

Dar zici că baba aceea creştină şi creştinul acela ghicitor, când descântă şi dau baiere, nu zic, nici scriu alte nume, fără numai numele lui Dumnezeu, al lui Hristos, al Născătoarei de Dumnezeu şi al Sfinţilor. Şi deci ce rău fac ei? La acestea îţi răspunde dumnezeiescul Hrisostom şi îţi zice că, pentru aceasta mai cu seamă se cade a urî acea babă rea şi pe acel rău fermecător, fiindcă uneltesc spre ocară şi necinste numele lui Dumnezeu şi creştini fiind, lucrează ca elinii. Pentru că şi dracii, măcar că numesc numele lui Dumnezeu, însă iarăşi tot draci sunt: „Unii voind a se îndrepta, zic că e creştină femeia care a descântat acestea şi nimic alta nu zice, fără numai numele lui Dumnezeu. Deci pentru aceea mai ales o urăsc şi mă întorc, că numele lui Dumnezeu îl întrebuinţează spre ocară; că, zicându-se pe sine că este creştină, se arată că lucrează cele ale păgânilor. Că şi dracii numeau numele lui Dumnezeu, însă tot draci erau şi aşa ziceau către Hristos: «Te ştiu pe tine cine eşti, Sfântul lui Dumnezeu» (Marcu 1, 14); cu toate acestea, le-a închis gura lor şi i-a izgonit" (Andr. 21).

224. Bolnavii se cade a alerga la Hristos şi la Sfinţi, iar nu la vrăjitori — Că mare greşeală fac creştinii, să lase pe Hristos, pe Sfinţi, Biserica şi să se ducă la vrăjitori

Aşadar, nu mai este alt doctor, nici alt ajutor ca să te duci, creştine, şi să te vindeci când eşti bolnav, decât numai vrăjitorul şi diavolul? Nu este Hristos, pe care tu îl crezi că este singurul şi desăvârşitul Doctor, care şi când era pe pământ a vindecat atâtea mii şi milioane de bolnavi. „Şi au străbătut Iisus toată Galileea... vindecând toată boala şi toată neputinţa în popor" (Matei 4, 23). Şi acum când s-a suit la ceruri, vindecă cu darul şi cu ajutorul Său pe toţi cei ce-L cheamă cu credinţă? Nu sunt atâţia şi atâţia doctori: Apostolii, Mucenicii, Doctorii cei fără de argint, Ierarhii, Cuvioşii şi ceilalţi Sfinţi care au luat de la Hristos dar şi putere ca să vindece orice fel de boală? Nu este Biserica lui Hristos spital de obşte şi gazdă deschisă, ca să primească pe toţi fiii săi care pătimesc de felurite boale, atât ale sufletului, cât şi ale trupului, spre a-i mângâia, a-i ajuta şi vindeca cu sfinţirea apei şi cu dumnezeieştile Taine? „Şi nu este răşină în Galaad? Au doctor nu este acolo? a strigat oarecând Proorocul Ieremia către poporul israelitean" (Cap. 8, 22); şi eu acum strig către creştinii cei bolnavi: Nu cumva, fraţilor, nu este în ortodoxa voastră credinţă şi în Biserica în care credeţi vindecare şi ajutor? Hristos şi Crucea lui, câte vindecări a săvârşit, zice Hrisostom? „El moartea a stricat-o, păcatul l-a stins, iadul l-a făcut netrebnic, puterea diavolului a slăbit-o şi a dat vindecare trupului; oare nu este vrednic de crezare?" (Andr. 21). Cum vă lasă inima să părăsiţi pe Dumnezeu, Căruia îi credeţi şi să vă duceţi la blestematul diavol? Cum lăsaţi pe prea dulcele Iisus Hristos, Făcătorul şi Răscumpărătorul vostru, adevăratul vostru Doctor, şi vă duceţi la ucigătorul de oameni, la tiranul, la făcătorul de rău? Cum rabdă sufletul vostru a defăima atâţia Sfinţi prieteni, binefăcători şi doctori ai voştri desăvârşiţi şi să năzuiţi la spurcaţii vrăjitori şi la necuraţii draci, cei cu totul vrăjmaşi ai voştri? Cum suferiţi a lăsa Sf. Biserică a lui Hristos, maica voastră, şi să alergaţi la drăceştile adunări la draci şi la locuinţele vrăjitorilor? Şi la fel cu o babă rea şi beţivă şi cu o ţigancă; nu e cu putinţă să vindece şi Hristos? Deopotrivă cu cărbunii şi cu potcoavele şi cu drăceştile băieri, n-au putere Crucea şi Agheasmă şi alte mântuitoare Taine ale credinţei voastre? Ah, nemulţumitoare zidiri! Ah, necredincios şi vârtos la

inimă neam! Şi unde sunt fulgerele şi trăsnetele cerului? Unde sunt cutremurele pământului şi crăpăturile, ca să vă ardă de tot, să vă scufunde şi să vă înghită de vii?

Deci, după dreptate are să strige cu întristare Iisus Hristos pentru voi cu Ieremia; că nici un neam n-a părăsit pe Dumnezeul său, fără numai voi, creştinii: „Treceți în ostroavele Hetimului şi vedeți de s-au făcut unele ca acestea. De şi-au schimbat păgânii dumnezeii săi şi aceia nu sunt dumnezei, iar poporul meu a schimbat mărirea sa, întru aceea de la care nu se vor folosi” (Ier. 2, 10). Are dreptate a se mâhni, că s-au înspăimântat cerul şi pământul, pentru că voi, creştinii, ați lăsat acest izvor al vieții şi al sănătății şi ați poftit gropile cele fără de apă ale vrăjitorilor şi ale țigăncilor. „Spăimântatu-s-a cerul de aceasta şi s-a înfricoşat mult foarte, zice Domnul. Că două şi rele a făcut poporul meu: M-a părăsit pe Mine, izvorul apei vieții, şi şi-a săpat lui fântâni surpate care nu vor putea ține apă” (Ier. acolo 12). Are dreptate Iisus să strige cu Isaia, că El v-a născut de a doua oară prin Sf. Botez şi v-a făcut fii ai Săi, iar voi prin o mică boală, ați defăimat pe Tatăl vostru şi v-ați dus la vrăjitori şi la draci, vrăjmaşii Lui. „Auzi, cerule şi ascultă, pământule, că Domnul a grăit: Fii am născut şi am crescut, iar aceia s-au lepădat de mine” (Isaia 1, 2). Şi cum boul şi asinul au cunoscut pe Făcătorul de bine şi stăpânul lor, iar voi pe făcătorul vostru de bine nu-L cunoaşteți? „Cunoscut-a boul pe stăpân, şi asinul ieslea Domnului său; iar Israel nu m-au cunoscut pe mine şi poporul meu nu m-au înțeles” (acolo, 3).

Pentru aceea ca să nu se întristeze Iisus Hristos din pricina voastră şi să zică unele ca acestea şi ca să nu vă arătați şi voi nemulțumitori către acest de-aproape al vostru făcător de bine, încetați, frații mei, părăsiți-vă de a vă mai duce la vrăjitori şi la țigănci. Şi când se întâmplă să vă îmbolnăviți, alergați la Hristos cu călduroasă credință şi cereți vindecare, pentru că El este totdeauna Tată al vostru prea iubit; şi dacă v-a dat boala, a dat-o spre a încerca răbdarea voastră şi ca să vă încununeze mai mult şi să vadă dacă îl iubiți cu adevărat din toată inima. „Căci care fiu, zice, este pe care nu-l ceartă tatăl?” (Evrei 12, 7). El, deşi vă ceartă şi vă pălmuieşte câteodată părinteşte, pentru păcatele voastre, însă iarăşi vă vindecă şi vă mângâie ca pe nişte fii ai Lui când vă întoarceți către Dânsul prin pocăință şi din toată inima cereți ajutorul Lui. „Căci fericit, zice, este omul pe care îl ceartă Domnul şi dojenirea celui Atotțiitor n-o leapădă, că El răneşte şi vindecă, bate şi mâinile lui tămăduiesc” (Iov 5, 17). Alergați când sunteți bolnavi şi la Doamna noastră Născătoare de Dumnezeu, tămăduitoare cea după Dumnezeu a bolnavilor şi mângâierea celor întristați. Alergați şi la toți Sfinții şi rugându-i pe ei cu credință, veți dobândi vindecarea cea dorită a bolii voastre; şi de nu veți lua sănătatea cea dorită, ci lăsându-vă Dumnezeu să vă pedepsiți — aşa fiind de folos sufletului vostru — se cade însă a sta cu bărbăție întăriți în credință şi să alergați mai bine de mii de ori a muri decât să chemați vrăjitori şi vrăjitoare şi cu acest chip să vă lepădați de credința lui Hristos şi să vindeți dreapta credință. Iar de se întâmplă a vă îndemna alții la aceasta — rude sau prieteni —, păziți-vă pentru dragostea lui Dumnezeu şi nu-i ascultați şi să fiți încredințați că pentru această răbdare a voastră şi bărbăție sufletească, a) Dumnezeu vă va încununa cu cunună mucenicească; b) ştiința voastră se va bucura şi se va veseli fără asemănare mai mult decât dacă ați fi luat sănătate; c) oamenii vă vor lăuda cu cuviincioasă cinste; şi d) în cele din urmă veți lua şi vindecarea bolii voastre, după cum acestea toate le dovedeşte condeiul cel aurit al lui Ioan.

225. Bolnavii care nu cheamă vrăjitori, ca nişte mucenici se încununează — Că ştiinţa bolnavilor celor ce n-au chemat vrăjitori, are multă bucurie. Şi oamenii laudă pe cei ce nu cheamă vrăjitori — Dumnezeu dă sănătate celor ce nu cheamă vrăjitori

a) Vă va încununa Dumnezeu ca pe nişte mucenici, că precum Mucenicii au răbdat muncile, numai ca să nu se închine idolilor, aşa şi voi suferiţi chinurile bolii, numai ca să nu aveţi vreo nevoie de ajutorul vrăjitorilor şi al dracilor şi să vindeţi credinţa şi dragostea lui Hristos. „Ai căzut în boală grea şi vin mulţi la tine şi te silesc, unii cu descântece, alţii cu baiere şi alţii cu alte lucruri ca să îmblânzească răul; iar tu pentru frica lui Dumnezeu rabzi cu bărbăţie fără să te îndoieşti şi pe toate ai hotărât să le pătimeşti şi să le rabzi, decât să unelteşti ceva din obiceiurile idoleşti. Aceasta îţi va aduce cununa mucenicieі şi nu te îndoi pentru aceasta... că precum acolo (adică Mucenicul) rabdă durerile muncilor cu bărbăţie ca să nu se închine idolului, aşa şi tu suferi durerile cele din boală, ca să nu ai nicidecum trebuinţă de ajutorul aceluia, nici să faci ceva din cele zise de el” (*Omilia 3, la cea I către Tesalonicieni*).

b) Au să se bucure ştiinţa voastră şi gândul, lăudându-vă dinăuntru, că aţi făcut ca nişte creştini adevăraţi şi adevărate slugi ale lui Hristos şi ca nişte nevoitori v-aţi împotrivit atât de cu bărbăţie, încât aţi judecat mai bine să suferiţi de friguri şi de răni, decât să primiţi drăceştile vrăji şi băieri. „Deşi ai friguri şi suferi mii de întristări, împingând pe acei spurcaţi vrăjitori, vei fi însă mai bine decât orice sănătos, fiindcă gândul te va înălţa... ştiinţa te va lăuda şi te va mări şi-ţi va zice: bravo, bravo, omule! sluga lui Hristos, bărbat credincios şi silitor al bunei credinţe... împreună cu Mucenicii vei sta în ziua aceea... pentru că ai hotărât astăzi a te munci, a suferi de friguri şi de răni, numai şi numai ca să nu primeşti păgâneştile vrăji şi băieri” (*Cuvânt 5 împotriva iudeilor*);

c) Vă vor lăuda oamenii, văzându-vă că aţi scos din casele voastre pe ghicitori, pe babele cele rele şi pe ţigănci şi n-aţi primit vrăjile şi băierile lor şi se vor minuna şi vor urma şi ei bărbăţiei voastre. „Căci, când vei scoate pe vrăjitori cu multă ocară din casa ta, toţi auzind te vor lăuda şi se vor minuna de tine... şi mai bine le va fi lor şi vor râvni, urmând bărbăţiei tale” (*Ibidem*);

d) Iar cea din urmă, veţi căpăta sănătatea voastră fiindcă şi Dumnezeu vă va iubi mai mult, pentru bărbăţia ce aţi arătat şi Sfinţii îl vor ruga mai cu căldură, ca să vă vindecaţi „şi nu numai laude vor urma isprăvilor tale, dar şi prea grabnică vindecarea bolii. Fiindcă această bărbătească voinţă a ta va trage harul lui Dumnezeu asupră-ţi cu mai multă dragoste şi toţi Sfinţii se vor veseli de bunăvoinţa ta şi din adâncul inimii vor face rugăciuni pentru tine” (*Ibidem*).

226. Că deşi, într-adevăr, vrăjitorii ar putea da sănătate, iarăşi se cade a ne întoarce de la ei

Şi ca să zic în scurt, deşi ai fi încredinţat, frate, că vrăjitorii pot să te facă sănătos de boala ta, că pot de pildă, să-ţi dăruiască 50 de ani de viaţă şi că ar avea putere să învieze morţii (care amândouă sunt cu neputinţă), iarăşi ia aminte, ia aminte, ia aminte! să nu alergi la ei ca să-ţi ajute; pentru ce? Pentru că te lepezi de Dumnezeu, vinzi pe Hristos, te lepezi de buna cinstire şi de credinţa ta şi din contră, pentru că slujeşti diavolului şi te închini slujitorilor lui draci şi în cele din urmă te faci rob lor. Că, deşi te faci sănătos de boală, însă vei pătimi totdeauna o amară mustrare de conştiinţă, că pentru o mică ameţeală ai călcat făgăduinţele ce ai dat lui Hristos, lepădându-te de

credință. De aceea, sănătatea ta va fi mai amară şi decât cea mai grea boală, precum zice Ioan Gură de Aur (acolo). Vrei să te încredințezi? Auzi ce zice Dumnezeu în a doua Lege: „Iar de se va scula întru tine prooroc sau care visează vis şi-ți va da ție semn şi va veni semnul sau minunea care a grăit către tine zicând: Să mergem şi să slujim la dumnezei străini, pe care nu i-ați ştiut, să nu ascultați de cuvintele proorocului acestuia sau ale celui ce visează visul acela, că vă ispiteşte pe voi Domnul Dumnezeul vostru ca să ştie, oare iubiți pe Domnul Dumnezeul vostru din toată inima voastră şi din tot sufletul vostru" (A doua Lege 13, 1). Adică: dacă proorocul acela va zice că eu pot să înviez mortul, numai să-mi credeți mie şi închinați-vă idolilor sau dracilor; şi dacă chiar în adevăr va putea cu lucrul să învieze mortul precum a făgăduit, iarăşi să nu-l ascultați ca să vă închinați diavolului şi dracilor. Pentru că Dumnezeu a slobozit să facă acel prooroc o minune ca aceea, ca să vadă dacă voi îl iubiți cu toată inima voastră şi nu slujiți altuia fără numai Lui. Aşa tâlcuieşte acest grai dumnezeiescul Hrisostom, în cuvântul lui cel contra iudeilor. Auzi, frate, înfricoşat cuvânt pe care îl zice însuşi Dumnezeu? Deci, lasă această stăruință ce o pune diavolul înaintea ta, ca să te duci la vrăjitori pentru tămăduirea bolii tale şi fugi de ei ca de foc.

227. Numai Dumnezeu ştie cele ascunse — Că îngerii şi oamenii de la Dumnezeu ştiu cele ascunse — Dracii nu ştiu pe cele ascunse

Iar pentru a doua pricină a celor ce zic că se duc la vrăjitori şi la draci ca să afle ce au să pătimească sau ca să găsească comori şi alte lucruri ascunse, răspundem: Că numai singur Dumnezeu este cel ce ştie lucrurile cele ascunse în adevăr, şi cunoaşte mai înainte cele ce vor să fie, precum zice Ieremia: „Doamne, Cel ce eşti... nimic de Tine nu se va ascunde" (Ieremia 32,17). Şi Sirah: „Că a cunoscut Domnul toată ştiința şi a căutat la semnul veacului, spunând cele ce au trecut şi cele ce vor veni, descoperind urmele cele ascunse" (Sirah 42, 20); iar îngerii şi oamenii cunosc câteodată cele ascunse, însă nu de la ei înşişi» ci din descoperire şi din dumnezeiasca strălucire, precum este scris: „Dumnezeu descoperă adâncurile şi cele ascunse" (Daniil 2, 22); iar vrăjitorii şi dracii, fiindcă sunt întunecați şi n-au luminare de la Dumnezeu, nici nu pot să cunoască cele ascunse şi aceasta este arătată din visul pe care l-a visat Nabucodonosor împăratul care, îndată ce a văzut visul, l-a şi uitat şi chemând pe toți vrăjitorii, descântătorii, fermecătorii şi haldeii, le-a poruncit nu numai să-i tâlcuiască visul lui, ci încă să afle chiar visul pe care-l visase, iar de nu, are să-i omoare. „Numai spuneți-mi visul şi tâlcul lui" (Daniil 2, 6). S-au îngrijorat ticăloşii vrăjitori, au rugat din toată inima lor pe dracii cărora le slujeau, ca să le arate visul, dar în zadar, fiindcă visul era atât de ascuns, încât nici dracii n-au putut să-l cunoască. Pentru aceea s-a dat hotărâre împărătească să se omoare toți vrăjitorii, până ce Dumnezeu a arătat şi visul, şi tâlcuirea lui Proorocului Daniil, izbăvindu-se în chipul acesta aceia de la moarte, după cum acestea sunt scrise la Daniil, cap. II.

228. Dracii nu ştiu ce are să pătimească omul sau ce are să facă — Că dracii pe cele fireşti şi gândite, cu îndoială le cunosc — Dracii, chiar cunoscând adevărul, nu-l arată

Dar nici nu ştiu dracii ce are să facă sau are să pătimească omul; fiindcă omul stăpânitor de sine fiind, dacă va voi, se pleacă spre bine, iar de nu, se pleacă spre rău; pentru aceea este necunoscut sfârşitul la care are să ajungă. Şi aceasta este dovedită din istoria lui Iov, că n-a putut diavolul să cunoască sfârşitul lui, căci el se nevoia şi se silea a face pe Iov să hulească asupra lui Dumnezeu şi cu aceasta să-l muncească; iar Iov, fiindcă cu mulțumire suferea cele întristătoare, mai mult s-a încununat. Pentru aceea a

zis şi Hrisostom: „Diavolul nu ştia la ce sfârşit va ajunge lupta (lui Iov), că de ar fi ştiut, n-ar fi îndrăznit să-l ispitească, ca să nu-şi atragă asupra mai rea ruşine" (*Cuvânt 4, la Iov*). Pentru aceasta şi Dumnezeu vrând să arate că cititorii de stele şi dracii nu ştiu cele viitoare, ruşinează şi în oarecare chip batjocoreşte Babilonul, care nădăjduia în cititorii de stele şi în draci şi le zice: „Ostenit-ai întru sfaturile tale, să stea, dar şi să te mântuiască pe tine cuvântătorii de stelele cerului, cei ce semuiesc stelele cerului spun ţie ce va să vie asupra ta?" (Isaia 43, 13).

Da, cunosc mai înainte şi dracii, precum zic sfinţii teologi, dar de cele mai multe ori pe cele fireşti, semuindu-le cunoştinţa lor din cuvintele şi legile firii, precum şi mulţi din oamenii — care mai cu seamă sunt filosofii — multe de acestea le cunosc şi le prezic; iar pe cele cugetate din voie slobodă şi pe cele ce se află întru adâncul inimii omului, numai singur Dumnezeu le ştie cu de-amănuntul ca un Făcător al inimilor, precum a zis Solomon: „Că tu singur ştii inima tuturor fiilor oamenilor" (III Regi 8, 39); iar diavolul, din mişcările trupului, semuieşte şi el numai parte din ele; precum scriind Isidor Pelusiotul, zice: „Diavolul, o, prea blândule, nu ştie cele gândite, nu; căci acest prea ales lucru este numai al dumnezeieştii puteri, care singur a zidit inimile noastre; iar el numai din mişcările trupului înţelege voinţa sufletului" (*Epist. 156, către Arhondie Presviterul*)[46]. Însă şi pe cele fireşti şi gândite, pe care dracii vor să arate că le cunosc mai înainte, pe toate le cunosc cu îndoială, întunecate, nelămurite şi piezişe, pentru aceasta şi dracul cel ce se numea Apolon, şi idolul său, se numea „Loxia" (adică pieziş) de însuşi elinii; fiindcă oricâte proorociri şi ghicituri spuneau mai înainte, erau piezişe ca racul şi puteau fi înţelese şi aşa, şi aşa, şi într-un fel, şi într-altul. Şi las a zice că dracii adeseori cunosc adevărul, însă nu voiesc a-i mărturisi de bunăvoie, fără numai de mare nevoie. Pentru că din fire fiind mincinoşi, fireşte, iubesc totdeauna minciuna şi urăsc adevărul, precum a zis Domnul: „El era ucigător de oameni din început şi în adevăr n-a stătut... că mincinos este şi tatăl minciunii" (Ioan 8, 44).

Deci, să stea acum de faţă creştinii cei care se duc la vrăjitori şi la vrăjitoare, căutând să ştie ce au să pătimească ori ca să afle comori şi alte lucruri pe care le-au pierdut, sau ca să ceară dezlegarea visurilor lor. Să stea de faţă, zic, ca să-i văd şi să le spun aceea pe care a zis-o oarecând şi Proorocul Ilie către poporul lui Israel: „Neînţelegătorilor creştini, până când veţi şchiopăta într-amândouă gleznele voastre?" (III Regi 18, 21), până când şchiopătaţi cu amândouă picioarele? Până când dar credeţi şi în Hristos şi credeţi şi în vrăjitori, şi în draci? Dacă credeţi în Hristos, că El, ca un singur Dumnezeu ce este, ştie toate cele ascunse şi cele ce vor să fie şi le arată pe acestea şi altora cum am zis; pentru ce nu alergaţi şi voi la Hristos, ca să vă arate acelea pe care le cereţi, ci alergaţi la ghicitori şi la draci? Iar dacă, dimpotrivă, credeţi în vrăjitori şi în draci, că ei au cunoştinţa celor ascunse şi adevărul, pentru ce în zadar vă mai numiţi creştini şi vă închinaţi lui Hristos? Nu ştiţi că niciodată nu puteţi să slujiţi la doi domni în acelaşi timp, lui Hristos şi lui Veliar, adevărului şi minciunii, lui Dumnezeu şi diavolului? Precum şi Domnul şi Pavel într-un glas zic: iar de ziceţi că nu credeţi în vrăjitori şi în draci, minţiţi. Căci, dacă nu credeţi în ei, pentru ce vă duceţi şi-i întrebaţi? Că numai această singură apropiere şi întrebare a voastră vă dovedesc că le credeţi şi sunteţi slujitorii lor; precum zice Grăitorul de Aur: „Pentru care pricină alergi la vrăjitori şi la draci? Ce întrebi? Îndată ce te-ai apropiat, îndată ce ai întrebat, te-ai aşezat însuţi sub robia lor, căci, ca unul ce crezi lor, întrebi" (Omilia 8, la II către Timotei). Iar de ziceţi din nou că numai spre încercare vă duceţi, ca să vedeţi dacă spun dracii adevărul şi această încercare

[46] Dar şi părerea cea de obşte a învăţaţilor teologi este că dracii nu ştiu adâncul inimii, ci numai câte grăieşte omul cu cuvântul cel din inimă, numai pe acelea le cunosc dracii ca nişte duhuri subţiri ce sunt şi aflându-se împrejurul inimii şi gândit cuvântul cel dinlăuntru auzindu-l — după aceşti teologi scholastici. Iar pe cel ce nu le grăieşte omul cu cuvântul cel dinlăuntru (adică cu gândul), nici dracii nu le ştiu pe acestea, ci numai însuşi Dumnezeu, Cel ce cearcă inimile şi rărunchii.

a voastră arată că nu v-aţi încredinţat că dracii spun minciuni, ci încă sunteţi cu îndoială, căci şi aceasta este păcat, precum zice acest sfânt: „că şi a ispiti cineva, dacă în adevăr minte diavolul, arată cu aceasta că n-are încredere, ci încă se îndoieşte” (*Ibidem*).

Staţi, staţi; cine sunt aceştia care se văd? Eu văd oameni mulţi trimişi de Ohozia, împăratul Samariei, care căzând din fereastra camerei celei de sus a palatului său şi îmbolnăvindu-se, a trimis oameni să întrebe vrăjitoarea ce era în Accaron, dacă se va face sănătos din boala lui. Văd şi pe Proorocul Ilie care, prin porunca lui Dumnezeu, se pogoară din munte şi întâlneşte oamenii cei trimişi ai împăratului. Şi ce le zice? Fiindcă şi împăratul Ohozia a defăimat pe adevăratul Dumnezeu şi ca şi cum n-ar fi Dumnezeu în Israel să-l întrebe, a trimis să întrebe vrăjitoarea cea mincinoasă; pentru aceasta, acestea hotărăşte Dumnezeu, că nu se va ridica din patul lui, ci va muri acolo rău: „Au pentru că nu este Dumnezeu în Israel, mergeţi voi şi întrebaţi pe Vaal, musca, dumnezeul Accaronului?... că acestea zice Domnul: Patul pe care te-ai suit nu te vei pogorî de pe el, că cu moarte vei muri” (IV Regi 1, 3). Ah! unde este şi acum un alt prooroc Ilie, ca să vadă pe creştini cum trimit la vrăjitori şi vrăjitoare să întrebe dacă se vor ridica din boala lor şi să le zică: Voi, creştinilor, fiindcă aţi defăimat pe Hristos şi pe Sfinţii Lui şi vă duceţi la vrăjitori, acestea zice Domnul: Nu vă veţi scula din boala voastră şi deoarece chemaţi la casele voastre vrăjitori ca să vă ghicească, acestea zice Domnul: veţi muri de amară moarte. Şi fiindcă vă duceţi la draci şi la vrăjitori, cerând ajutor ca să biruiţi la judecăţi şi să câştigaţi procesul vostru, acestea zice Domnul: Veţi fi biruiţi şi veţi pierde judecata voastră. Şi pentru că cereţi de la draci ca să ştiţi ce veţi pătimi, acestea zice Domnul: veţi pătimi multe nenorociri, multe primejdii, încât să vă pierdeţi şi să vă prăpădiţi; pentru că v-aţi lepădat de Dumnezeu care ştie toate cele ce vor să fie şi aţi năzuit la diavolii care sunt întunecaţi şi n-au nici o cunoştinţă a celor viitoare.

229. Pentru care pricină dracii le spun pe unele mai înainte şi se împlinesc

Ştiţi pentru ce uneori dracii prezic oarecare lucruri şi se împlinesc? a) Pentru că voi nu credeţi fără îndoială în Dumnezeu, ci credeţi şi în draci şi din pricina necredinţei voastre, îngăduie Dumnezeu să se împlinească acelea care le ghicesc ei, precum mărturiseşte Hrisostom: „Şi ce dacă spun, zice, mai înainte pe unele şi se împlinesc? Pentru că crezi tu, de aceea se împlinesc” (Cuvânt 8, la II către Timotei); şi b) pentru că voi fiind slujitori diavolului şi iubind drăceştile lui lucruri şi patimi, pentru aceea, avându-vă sub stăpânirea lui, orice voieşte vă spune mai înainte şi o face şi cu fapta; precum un tâlhar, când va robi vreun om, dacă îi va zice lui că are să trăiască ori să moară, se împlineşte, căci de va voi tâlharul acela să-i lase viaţa sau să-l omoare, poate să le facă pe amândouă, după acest Grăitor de Aur: „Spune-mi mie, dacă vreun începător de tâlhari va primi în casa sa pe fiul împăratului care a primit să locuiască împreună cu el, încât să-l aibă sub mâna lui şi în stăpânire, va putea să-i zică lui dacă are să moară sau să trăiască? Şi prea mult poate; şi pentru ce aceasta? Nu pentru că ştie mai înainte cele ce vor să fie, ci fiindcă şi la una, şi la alta se face stăpân asupra lui şi ca să-l omoare şi să-l izbăvească pe copil, de vreme ce singur i-a dat această stăpânire” (*Ibidem*). Drept aceea, la un creştin care ar avea credinţa întărită în Domnul şi va păzi poruncile Lui, nici o putere nu au dracii ca să-i spună mai înainte, nici să-i facă ceva. Şi aceasta însuşi Hrisostom o zice pentru sine: „Iar dacă au vreo putere mai înainte cunoscătoare, adu-i pe ei la mine, cel credincios; nu zic aceasta din mândrie... pentru că sunt plin de păcate şi nici pentru aceasta mă smeresc, căci pe toţi, pe ei îi batjocoresc cu darul lui Dumnezeu. Adu la mine pe bărbatul vrăjitor şi de va avea vreo putere mai înainte cunoscătoare, să-mi spună mie, ce are să mi se întâmple, mâine ce-mi va fi? Dar nu poate să spună, pentru că sunt sub stăpânirea împăratului Hristos şi n-are stăpânire asupra mea, nici supunere” (*Ibidem*). Prin urmare, din cuvântul acesta al dumnezeiescului Hrisostom, această încheiere de obşte aducem, că dracii nu

cunosc mai înainte vreun lucru lesne şi cum s-ar întâmpla, ci din necredinţa în Dumnezeu şi încrederea în draci a creştinilor şi din viata lor cea rea, iau ei înlesnire de a cunoaşte mai înainte.

230. Ce rele pătimesc acei care cer comori de la draci

Pentru aceasta deci, fraţii mei creştini, aveţi credinţă întărită în Domnul şi nicidecum să credeţi în prezicerile dracilor, nici să alergaţi la ei pentru a vă descoperi comori sau alte lucruri ce aţi fi pierdut; a) fiindcă mulţi cerând de la draci comori, prin vrăjitori, unii şi-au pierdut mintea rămânând nebuni, iar alţii şi-au pierdut şi viaţa. Şi cel ce voieşte să citească în cuvintele sfântului propovăduitor Procopie, p. 220, şi va vedea acolo pe acel destrăbălat care, cerând de la draci comoara cea ascunsă în casa tatălui său, dintr-o înfricoşată arătare ce a văzut, atât s-a îngrozit, încât după trei zile a murit; b) pentru că dracii sunt atât de zavistnici, încât nici comorile lumii nu voiesc să le dea la oameni ca să se folosească de ele. Şi aceasta o dovedeşte prea înţeleaptă Sf. Sinclitichia, zicând către călugăriţe: „Şi ce, e de mirare de vom avea noi vrăjmaşi pe draci, adică, dacă alergăm a ajunge la înălţime; că ei şi pentru cele prea de nimic ne zavistuiesc? Căci şi comorile ce sunt îngropate sub pământ nu voiesc a le lua oamenii" (în viaţa ei scrisă de Marele Atanasie); şi c) pentru că ei n-au stăpânirea comorilor să le dea la oricine, dacă nu-i va slobozi Dumnezeu. Şi nu vă gândiţi, o, neînţelegătorilor oameni, căci de era în stăpânirea dracilor să dea comori, avea să le dea mai cu seamă la vrăjitori, ca cei mai de aproape prieteni ai lor? Dar noi vedem că astăzi, vrăjitorii şi ghicitorii sunt cei mai săraci oameni din lume şi pentru un bănişor şi puţină pâine, se fac robi altora. De era în mâinile dracilor comorile, cum atâţi împăraţi şi alţi oameni după vremi au lăsat să ia aurul şi argintul de sub idolii la care se închinau ca la nişte dumnezei? Şi atâtea şi atâtea comori ce erau ascunse înlăuntrul capiştilor lor; şi mai ales în cea din Delfi, prea bogata capişte a lui Apolon? Pentru aceea a zis şi dumnezeiescul Hrisostom: „Iar deşi ar cunoaşte ceva, mai ales erau datori să spună pe ale lor, cum s-au furat cele multe odoare ale idolilor? Cum aurul cel mult al lor s-a topit în foc? De ce n-au spus mai înainte acestea popilor lor? De aici se cunoaşte că nu ştiu nimic. Dar pentru bani nu puteau să zică ceva, când capiştea şi idolii lor ardeau şi mulţi idoli au ars împreună; de ce n-au grijit pentru mântuirea lor?" (*Omilia 8, la cea către Timotei*).

231. Comorile sunt în mâna lui Dumnezeu şi le dă la cine voieşte El. Creştinii se cade a alerga la Dumnezeu şi la Sfinţi, ca să le arate ce au pierdut

Comorile, fraţilor, aurul şi argintul sunt în mâna lui Dumnezeu şi El le dă la cine voieşte; precum este scris: „Al meu este argintul şi aurul, zice Domnul Atotţiitorul" (Ang. 2, 9); şi Eccleziastul zice: „Ci tot omul căruia i-a dat Domnul bogăţie şi avere" (Eccl. 5, 8). Deci, voi se cade a lucra după Dumnezeu meşteşugul vostru şi întru osteneala mâinilor voastre, acolo se află comoara şi aurul, şi argintul; după pilda înţeleptului lucrător de pământ care, când a murit, a zis fiului său că are ascunsă în ţarina sa o comoară; iar fiul lui, săpând adânc ţarina şi căutând comoara în săpătura bună, a rodit bine ţarina şi aşa s-a îmbogăţit omul. Şi dacă va fi spre folos sufletului vostru, Dumnezeu vă dă şi comori şi vă îmbogăţeşte fără să mai cereţi voi, căci şi El vă porunceşte să nu cereţi unele ca acestea, ci mai întâi împărăţia Lui, iar bunătăţile pământului şi bogăţia, acestea se vor adăuga fără a le mai cere. „Cereţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi toate acestea se vor adăuga vouă" (Matei 6,

33). Iar dacă ați pierdut dobitoace sau slugi ori altele de acest fel, să nu alergați la vrăjitori şi la draci ca să vi le arate. Nu. Ci alergați la sfinți, la slujitorii lui Dumnezeu şi rugați-i pe ei cu credință şi ei le vor arăta vouă, dacă este spre folosul sufletului găsirea lor. Şi mai ales alergați la Sf. Teodor Tiron, cel ce a luat acest dar deosebit de la Dumnezeu, şi descopere lucrurile ascunse; că pentru aceasta se numeşte descoperitor, iar de voiți să aflați şi alte lucruri ascunse, alergați la Dumnezeu, cunoscătorul celor ascunse şi cereți să vă arate, nu ce aveți să pătimiți sau ce are să vi se întâmple, că acestea sunt deşarte şi de nimic; ci cereți mai întâi să vă curățiți prin Darul Lui şi prin lucrarea faptei bune şi apoi să vă arate prin cugetare cuvintele cele ascunse ale simțitoarelor zidiri şi ale celor gândite, cuvintele proniei Lui şi ale judecăților Sale. Iar mai cu seamă cereți să vă arate care este voia Lui cea bună şi bine-plăcută şi desăvârşită, ca să vă mântuiți, care este cea mai înaltă, mai de trebuință şi mai de folos vouă. Ce să grăiesc multe? Păziți-vă, fraților, şi nu vă mai duceți la vrăjitori şi draci, nici să credeți cuvintelor lor, ci credeți numai lui Dumnezeu, Cel ce pe toate le cunoaşte şi El vă va arăta acelea care se cuvin să le ştiți, aşa vă sfătuieşte Grăitorul de Aur: „Să nu luăm aminte la vrăjitori, nici la proorocii care spun minciuni, nici la amăgitori, ci numai la Dumnezeu, Cel ce cunoaşte toate cu încredințare, Cel ce are cunoştința tuturor şi aşa vom cunoaşte pe toate câte se cade a le cunoaşte” (Omilia 8, la cea către Timotei). Să zic şi mai înfricoşate? Măcar de ar spune adevărul ghicitorii şi dracii, voi să nu credeți nicidecum. Pentru ce? Pentru că numai o dată de veți crede, ei găsesc prilej şi amestecă dimpreună cu adevărul şi minciuna şi astfel vă amăgesc şi vă duc în pierzare, aşa vă porunceşte însuşi Hrisostom: „Că pentru aceasta nu cred, fiindcă dracii spunându-le, amăgesc pe cei ce îi ascultă. De aceea şi Pavel, deşi spuneau dracii adevărul, le-a închis gura lor, ca nu luând pricină, cu cele adevărate să amestece iarăşi pe cele mincinoase şi să se facă vrednici de crezut fiindcă zicea: „Aceşti oameni sunt slugile Dumnezeului Celui de sus, care vestesc nouă calea mântuirii; iar supărându-se cu duhul, a certat duhul şi a ieşi i-a poruncit” (Fapte 16, 17). Şi deşi nu ziceau ceva rău... dar fiindcă mulți din cei mai simpli nu ştiau totdeauna a desluşi pe cele zise de draci, pentru aceasta o dată pentru totdeauna i-au oprit să creadă lor... Aşa şi Hristos a făcut când îi ziceau lui dracii: „Te ştim pe tine cine eşti” (Luca 4, 34); i-a certat pe ei cu multă urgie, prin aceasta învățându-ne pe noi, ca nicidecum să ne supunem dracilor, nici când vor spune şi vreun bine; pe care, după ce l-am cunoscut, nu ne mai supunem nicidecum lor. Chiar de ar zice ceva adevărat, tot să fugim şi să ne întoarcem de la ei; pentru că poruncile cele drepte şi mântuitoare, nu de la draci, ci din dumnezeiasca Scriptură se cuvine să le învățăm cu scumpătate” (Cuvânt 2, la Lazăr).

232. Creştinii nu trebuie să se teamă de diavol şi pentru ce?

Iar la a treia pricină pe care o aduc creştinii, răspundem: Ce vă temeți, creştinilor, de diavolul şi-l măguliți cu feluritele vrăji? El n-are nici o stăpânire sau putere ca să vă ducă nici în cea mai mică ispită; a) pentru că după Marele Vasile, mai înainte de trupeasca iconomie, diavolul era mare tiran şi stăpânitor al lumii şi tiranic stăpânea pe oameni; iar după ce s-a întrupat Domnul, a pierdut tiranica stăpânire ce o avea şi acum e batjocorit de credincioşi, că zice: „Loc pe care îl stăpâneşte diavolul este cel din aer, după cum însuşi zice (adică Apostolul) ca un stăpânitor al aerului de sub cer. Se cuvine însă a şti, că cer obişnuieşte Scriptura să numească aerul acesta, precum: „Păsările cerului”; şi: ȚSe suie până la ceruri”, care înseamnă se suie în aer. Pentru aceasta şi Domnul a văzut pe Satana ca un fulger din cer căzând — adică din stăpânirea sa căzând — şi jos zăcând, a fost călcat de cei ce nădăjduiesc în Hristos... fiindcă s-a scos afară vicleana lui stăpânire” (*Tom. I. Omilia 9, că nu este Dumnezeu pricinuitor relelor*); b) Căci, cum spune Grigorie de Nyssa, după trupeasca iconomie a Domnului, s-a zdrobit capul balaurului diavol — adică tirania şi stăpânirea lui cea mare — şi numai

coada lui a mai rămas, mişcându-se şi clătinându-se, spre încununarea credincioşilor; iar la a doua venire şi învierea cea de obşte, atunci are să moară desăvârşit şi are să se piardă şi această coadă, care este moartea. „Aşa şi ucigătorul balaurului — Hristos — când prea s-a întărit fiara... după ce i-a tăiat capul, nici un cuvânt n-a făcut pentru coadă, lăsând-o pe ea să se mişte la fiara cea moartă, spre iscusința celor ce vor să-i urmeze”. (*Cuvânt la Naşterea lui Hristos, Tom. III*); şi c) pentru că acum, precum furul cel ascuns în loc neumblat, cu amăgire şi viclenie răpeşte şi ucide pe oameni, aşa şi diavolul, pe furiş şi cu amăgire numai, încurcă pe oameni în răutate şi nu tiranic ca mai înainte; şi pentru aceasta, dumnezeiescul Hrisostom a zis: „Eu socotesc că deşi a căzut din cer (diavolul) după călcare, n-a căzut însă şi din stăpânirea tâlhăriei (din parte, adică) pe care şi acum o lucrează în fiii neascultării. Vezi că nu cu sila, nici cu tiranie, ci cu chip îndemânatic se aduce? Pentru că cu nesupunerea, ca şi cum ar zice cineva că cu amăgire, dar în chip îndemânatic, pe toți îi trage către sine” (*Cuvânt 4 la cea către Efeseni*).

233. Diavolul se cade să se teamă de creştini şi nu creştinii de el. Că, dacă voiesc creştinii, diavolul se face mare sau mic

Însă şi această tâlhărească şi parte din stăpânire pe care acum o are diavolul şi amăgirea pe care o întrebuințează, într-alt fel nu poate să o pună în lucrare, fără numai cu voia noastră şi slobozirea lui Dumnezeu. Căci diavolul supără şi dă război omului cu gândurile cele rele, însă în voia omului stă, ori să primească războiul, ori nu, fără vreo silă. Pentru care zice Ioan Damaschin: „A supăra deci pe om s-a dat voie — dracilor — iar a sili pe cineva nu pot. Deci, întru noi este a primi supărarea ori a nu o primi”. (*Teologic. Cartea 2, cap. 19*). Aşadar, de ce vă temeți, creştinilor, de diavol care nu poate să vă facă vreo silă? Diavolul mai mult se cade a se teme de voi şi nu voi de diavol, pentru că voi sunteți îmbrăcați cu toată întrarmarea şi cu toate armele lui Dumnezeu. Voi aveți ca praştie semnul cinstitei Cruci, cu care de departe împroşcați pe toți dracii. Voi purtați ca o sabie cu două ascuţişuri înfricoşatul nume al Domnului nostru Iisus Hristos, de care se tem şi se înfricoşează dracii şi voi, de veți voi să păziți poruncile Domnului şi să fiți prieteni şi ostaşi adevărați ai împăratului Ceresc, nici de vrăji n-aveți trebuință, nici de vreo altă viclenie a diavolului, ci e călcat cu picioarele voastre ca o jivină, ca un țânțar, ca o mică vrabie şi ca o scorpie şi furnică. „Iată, zice, vă dau vouă putere să călcați peste şerpi şi peste balauri şi peste toată puterea vrăjmaşului şi nimic nu vă va vătăma pe voi”. (Luca 10, 19). Pentru aceea, dacă veți voi, atât se micşorează diavolul şi se smereşte, încât se face ca un prunc şi iarăşi, dacă voiți, se face atât de mare asupra voastră, încât răcneşte ca un leu înfricoşat, căutând să vă înghită. Drept aceea, prea înțelepțeşte a zis şi Hrisostom despre aceasta: „Călcarea lui au făcut-o picioarele noastre, dacă voim. Deci, vezi cât râs, câtă ticăloşie, că, deşi am luat puterea de a-l călca, îl vedem totuşi stând asupra capului nostru, cum se face aceasta? Aceasta se face de la noi, că dacă noi voim, el se face mare; iar dacă nu voim, se face mic. Deci dacă vom lua aminte de noi şi împreună cu împăratul nostru de vom fi, se face mic şi de la un copil mic ce vitejie va veni către noi? Însă când ne depărtăm de El (de împăratul Hristos), atunci el mult înfricoşează şi răcneşte scrâşnind din dinți, fiindcă ne-a găsit pe noi pustii de legătura cu Dumnezeu” (*Cuvânt 6, la cea către Filipeni*).

234. Dracii, numai ceea ce este poruncită lor fac şi nici mai mult, nici mai puțin — Fără voia lui Dumnezeu, dracii nu fac rău nici la oameni, nici la dobitoace. Dracii nici lui Satana nu se supun fără voia lui Dumnezeu

Şi ca să închei într-un cuvânt pe toate cele din acest răspuns, fiindcă dracii, fraților, nu pot să vă facă vreun rău fără voia şi slobozirea lui Dumnezeu; pentru aceasta, ori pentru păcatele voastre, ori pentru ca să vă facă mai lămuriți, sloboade Dumnezeu asupra voastră ispitele. Deci, în deşert vă trudiți măgulind pe draci cu vrăjile, pentru că ei îndată au să facă aceea ce le este poruncită lor de la Dumnezeu, deşi voi îi veți îmblânzi sau nu, precum zice Marele Vasile, tâlcuind acel grai al Proorocului Isaia, care zice: „Domnul a poruncit neamului înarmat" (Isaia 13, 5); „nu te teme, zice, de cel ce bate (adică de diavolul), ci roagă pe Cel ce-i porunceşte (adică pe Dumnezeu); învețe-se slujitorii de idoli, cei ce zic că aduc jertfe dracilor ca să îmblânzească răutatea lor. Domnul le-a poruncit şi ori de-i vei îmblânzi, ori de nu, ei vor face cele poruncite, iar ca să facă ceva mai mult din cele poruncite este cu neputință. Şi nici împuținează războiul, nici adaugă ceva de la ei, ci măsura cea hotărâtă uneltesc fără adăugire" (*Tâlcuire la Isaia*). Ce zic? Nu numai vouă n-au stăpânire dracii să vă pricinuiască vreun rău, fără slobozirea lui Dumnezeu, dar nici porcilor şi nici dobitoacelor celor necuvântătoare. Şi aceasta este arătată din istoria ce aduce Sf. Evanghelie. Să zic încă ceva şi mai mult? Nu numai că diavolul nu poate să vă facă vreun rău vouă, creştinilor, fără slobozirea lui Dumnezeu, dar nici ei singuri nu slujesc începătorului lor Satana fără voia şi slobozirea lui Dumnezeu şi aceasta o dovedeşte purtătorul de Dumnezeu Maxim zicând: „Fără slobozirea lui Dumnezeu, nici înşişi dracii pot a sluji vreodată diavolului[47]. Şi arată aceasta luminat istoria cea despre Iov, care scrie că n-a putut cu totul desăvârşit diavolul a se apropia de el, fără voia lui Dumnezeu" (*cap. 83, din suta a III-a a celor Teologice, Filocalie*).

Lăsați deci, fraților, aceste pricinuiri, care vi le pune diavolul ca să-l îmblânziți cu vrăjile şi cu descântecele şi încetați de acum înainte de a mai crede că vrăjitorii şi dracii au putere să vindece sau că cunosc mai înainte ce aveți să pătimiți. Încetați de a mai crede că sunt noroace bune şi rele, sau zile bune şi rele, sau întâlniri bune şi rele. Ce faci, om neînțelegător? Dacă tu întâlneşti călugăriță sau călugăr, zici că este rea ziua aceea; iar de vei întâlni vreo curvă sau orb sau şchiop, ghiceşti că este întâlnirea bună. O, de necunoştința ta! Ascultă ce-ți zice dumnezeiescul Hrisostom: Că întâlnirea omului nu face ziua rea, ci traiul tău în păcate. Deci, când ieşi tu din casa ta, păzeşte-te numai de păcat şi nu te teme nici de însuşi diavolul; „că nu întâlnirea omului face ziua să fie rea, ci a trăi cineva în păcate. Deci când vei ieşi din casă, una numai să păzeşti, ca să nu te întâlnească păcatul (că acesta este care ne răstoarnă) şi fără de acesta, cu nimic nu poate a ne vătăma pe noi, diavolul" (*Andr. 21*). Om întâlneşti şi ghiceşti? Şi nu socoteşti, ticălosule, că diavolul se luptă să te facă a urî şi pe fratele tău care nu ți-a făcut nici un rău? Şi dacă Dumnezeu îți porunceşte să iubeşti şi pe vrăjmaşii tăi, iar tu urăşti şi pe cel ce nu ți-a greşit, pentru ce zici că a fost rea întâlnirea? Şi deci, care iertare vei dobândi?

---

[47] Prin acest cuvânt al dumnezeiescului Maxim, se dezleagă nedumerirea evanghelicului cuvânt pe care l-a zis Domnul: „Şi dacă Satana, scoate pe Satana, între sine s-a împerecheat; cum dar va sta împărăția'lui?" (Mat. 12, 26). Deci, Satana pe Satana nu scoate, nici cu totul poate să slujească Satana pe Satana de la sine, iar după slobozirea lui Dumnezeu îl scoate pe el şi-i slujeşte lui. Să adaugi şi acestea: căSatana pe Satana nu-l ascultă pentru vreun bine; iar ca să facă rău cuiva, dracii unii pe alții se ascultă şi slujesc, că toți se unesc la rău şi ca să facă rău. Deci scoate Satana pe Satana, după slobozirea lui Dumnezeu întâi şi ăl doilea, ca să facă mai mare rău.

„Vezi om şi cauţi semn şi nu vezi rana cea drăcească cum îţi dă război cu cel ce nimic nu te-a nedreptăţit? Şi Dumnezeu adică ne-a poruncit a iubi şi pe vrăjmaşi, iar tu te întorci de la cel ce cu nimic nu te-a vătămat, deşi n-ai nici o pâră asupra lui” (*Ibidem*).

235. Pentru strigoi

Încetaţi de a mai crede că sunt stafii (strigoi) şi năluciri în izvoare şi la fântâni, noroace şi temelii bune şi „Bau!” (care sperie copiii). Pentru că, cine crede că sunt noroace şi călcări cu piciorul bune şi altă năluciri, cade din dogma şi credinţa creştinească, după Anastasie Sinaitul ce zice: „Dacă creştinul va mărturisi noroc, a căzut din dogma şi credinţa creştinilor” (Întrebarea 19). Zice însă şi Isaia: „Cei ce gătiţi masă dracilor şi puneţi băutură poporului” (Isaia 65, 10). Încetaţi de a mai observa la zborul şi glasul păsărilor. Încetaţi de a mai lega pe cei însuraţi şi de a mai face băieri sau să le cereţi de la cei ce le fac. Încetaţi de a mai ghici şi de a vă mai duce la ţigănci şi babele rele. Încetaţi de a mai junghia dobitoace la temeliile caselor şi a de a mai tămâia stafiile şi de a mai ghici prin fireştile mişcări ale membrelor voastre, pentru că toate acestea sunt numai ale elinilor, ale închinătorilor de idoli, ale păgânilor care se închină la draci şi nu ale creştinilor, care se închină adevăratului Dumnezeu şi Mântuitorului lumii, Hristos. Acestea au fost taine şi învăţături ale vechii înşelăciuni, cu care înşela diavolul pe oameni şi se închinau lui ca la Dumnezeu, iar după ce Fiul lui Dumnezeu a venit în lume şi s-a făcut om şi a făcut Apostoli ca să propovăduiască Evanghelia în toată lumea, toate acestea s-au stricat şi s-au pierdut şi dimpreună cu ele s-a stins şi diavolul cu toată puterea şi stăpânirea lui.

Deci, creştinilor, nu căutaţi să mai înnoiţi iarăşi înşelăciunea cea veche pe care a stârpit-o Hristos, prin uneltirea feluritelor voastre vrăji. Dar mai cu seamă vă rog, fraţilor, pentru dragostea lui Dumnezeu, să nu credeţi niciodată că sunt strigoi şi cum că trupurile cele moarte se scoală şi umblă ispitind pe oameni; căci aceasta a fost o înşelăciune veche, cu care diavolul amăgea pe mulţi oameni să creadă că sufletele celor ce mor silite şi cu moarte rea, se fac draci şi dintr-aceasta se îndemnau de draci mulţi vrăjitori şi descântători de junghiau mulţi tineri, cu nădejdea că sufletele lor au să se facă demoni şi să le slujească; pentru care înşelăciune, dumnezeiescul Hrisostom a scris un cuvânt întreg, care este al II-lea la Lazăr, în care arată cât este de rea şi foarte vătămătoare de suflet această înşelăciune. Nu trebuie uitat că această înşelăciune silindu-se diavolul să o înnoiască, îndeamnă şi acum pe unii din creştinii cei nepricepuţi să scoată din mormânturi oasele oamenilor şi să le taie mărunt, sau să le ardă[48]. O, de ticăloasa lor apucătură şi pierzare în care au ajuns creştinii cei de astăzi!

Fraţilor creştini, ce amăgiri sunt acestea pe care le aveţi? Ce cugetări nebune şi prunceşti sunt acestea în care credeţi? Nu vă ruşinaţi cel puţin că v-aţi făcut de batjocură şi râs şi ocară dracilor şi la toate neamurile?! Căci şi păgânii vă batjocoresc, că numai voi, creştinii, sunteţi care credeţi că se află strigoi şi nimenea din neamuri; încă şi dracii vă batjocoresc cu aceste năluciri, ca pe nişte copii necunoscători şi vă despart de credinţa lui Hristos. Deci, toţi înţelepţii învăţători ai Bisericii lui Hristos vă dovedesc că niciodată nu se fac strigoi, nici se află în lume.

Si fiindcă trupurile cele moarte mai dinainte este cu neputinţă a avea sânge, prin urmare, este cu neputinţă şi a se scula din mormânturi ca să vă supere, ci necredinţa voastră, frica şi relele apucături şi încrederea în gândul vostru, acestea sunt pricini de a amăgi ochii voştri diavolul, că morţii au sânge şi că ies din morminte.

[48] Crematoriul (arderea cadavrelor) nu e obicei creştinesc, ci prea păgânesc, precum dovedeşte şi Arhiereul Irimeu Târgovişteanul, prof. universitar, în cursul: Religiunea arilor primitivi, (vezi „Revista cursurilor şi conferinţelor universitare", Anul I, nr. 9-10, p. 20).

236. Creştinii nu se cade să alerge cu Sf. Icoane

Lângă acestea, încetaţi, fraţii mei, şi de a mai purta sfintele icoane pe umeri în vremea praznicului şi de a mai alerga încoace şi încolo, ca nişte ieşiţi din minţi şi beţi şi îndrăciţi, bătând când într-un loc, când într-altul, ghicind oarecare întâmplări ori descoperind lucruri ascunse — zice-se —; pentru că aceasta a fost o înşelăciune veche a elinilor care ridicau la fel idolii lor pe umeri şi se făţărniceau, ca şi cum idolii cei purtaţi le pricinuiesc atâta greutate, parcă ar fi vii, încât din multa osteneală asudau şi slăbeau, despre care înşelăciuni scrie Proorocul Isaia în cap. 46, 1, zicând în batjocură: „Căzut-a Vil, zdrobitu-s-a Dagon, făcutu-s-au cele cioplite ale lor ca nişte fiare şi dobitoace. Le purtaţi legate, ca sarcina la cel ostenit, flămând, slab şi neputincios, care nu vor putea să scape de la război; iar ei s-au dus robi”. Deci, aceste cuvinte tâlcuindu-le Sf. Chiril al Alexandriei zice că râde proorocul de nesimţitorii idoli ai dracilor, care deşi se arătau că îngreunau pe cei care îi ţineau, ca şi cum ar fi fost vii (cum am zis mai sus), însă sunt atât de neputincioşi, încât în timp de război, nici pe sine nu puteau a se izbăvi, nici pe alţii, ci se robeau şi ei, precum şi oamenii care se închinau lor. Şi că făţărniciile acestea şi ostenelile şi sudorile le făceau cei care purtau idoli, ca să-i laude în plesnetul palmelor poporul cel barbar şi femeile cele nebune şi să socotească că sunt în adevăr vii şi cu suflet. „La sărbătorile cele vrednice de râs, scoteau afară din capişte idolii şi după ce îi luau pe umeri unii din popii idoleşti, umblau pe uliţe clătinându-se mult ca nişte beţi sau ca şi când ar fi prea încărcaţi; şi dacă undeva osteneau şi voind a încerca, se prefăceau ca şi când ar fi apăsaţi de greutate. Iar poporul cel barbar şi nebun şi unele din muierile cele fără minte lăudau în plesnetul mâinilor neînsufleţita materie (pământ, lemn sau aur) văzând-o pe ea prefăcută în bărbat ori femeie şi socotea că în adevăr îi vine marea greutate de la idolul cel purtat. Deci, pentru aceasta ia în râs proorocescul cuvânt multa nesimţire elinească (a închinării la idoli), prin cele zise şi sfârşeşte zicând că în timpul războiului, nici chiar idolii nu pot să se mântuiască, nici pe ei, nici pe voi”.

237. Pentru ce dracii lucrează prin Sf. Icoane

Vedeţi, fraţilor, că aceea, a ţine cineva sfintele icoane şi a alerga încoace şi încolo ca nişte nebuni, este înşelăciune păgânească a celor de alt neam? Deci, încetaţi pentru dragostea lui Dumnezeu de a mai înnoi înşelăciunea cea veche şi moartă a elinilor şi de a o mai băga în sfânta vieţuire a creştinilor. Pentru că făţărnicia şi sudoarea aceea şi alergările cele fără de rânduială şi larma şi zgomotul celor ce ţin sfintele icoane nu sunt lucrarea dumnezeiescului Dar sau a sfintelor icoane, departe de una ca aceasta! „pentru că Dumnezeu nu este al neaşezării, ci al păcii” (precum zice Ap. Pavel); şi că umblarea aceasta fără de rânduială este lucrarea dracilor, precum am zis mai înainte, din care cei ce se clatină astfel şi ţin icoanele se arată că ghicesc oarecare lucruri, spre vătămarea celor ce cred; iar de cele mai multe ori mint prea pe faţă. Şi să nu vă fie de mirare dacă şi la sfintele icoane a obrăznicit lucrarea cea drăcească, că aceasta se face din multe pricini; a) pentru necredinţa voastră cea în Hristos şi în Sfinţi, pentru care Dumnezeu sloboade să se facă acestea; b) pentru defăimarea ce o fac sfintelor icoane; fiindcă icoanele se cade să le ţină preoţii la litanii, cu evlavie şi cu frică şi nu mirenii, fără nici o frică şi evlavie; şi c) pentru neruşinarea diavolului, că diavolul este atât de neruşinat şi obraznic, încât a îndrăznit nu numai să se apropie de sfintele icoane, ci chiar să ia cu sine însuşi Trupul Domnului nostru, care era unit cu Dumnezeirea personal şi să-L suie când pe aripa bisericii, când pe muntele înalt. Căci duh subţire fiind demonul,

atât de subțire lucrare are, încât se unește neunit cu cele dumnezeiești, sfinte și duhovnicești, fără a o înțelege cu totul nici cei sfințiți, fără deslușirea Darului Duhului sfânt. Pentru aceasta se cade ca sfințiții arhierei să oprească pe creștini de a mai ține sfintele icoane și de a mai face unele ca acestea, cu certări și afurisenii [49].

238. Ce pedepse dă Dumnezeu vrăjitorilor

Păziți-vă deci, fraților, de această înșelăciune și de toate celelalte, cu care caută dracul a vă despărți de Dumnezeu și a vă munci. Temeți-vă de înfricoșatele și groaznicele pedepse cu care se pedepsesc câți fac vrăji și câți aleargă la vrăjitori cerând acestea. Că, a) se pedepsesc de Dumnezeu; b) de canoanele Bisericii; și c) de Legile împărătești. Deoarece Dumnezeu poruncește la Ieșire că oricine se va afla făcând vrăji și farmece, să moară; „Pe fermecători să nu-i lăsați să trăiască" (Ieșirea 22, 18); iar la Leviticon lămurit poruncește să se ucidă cu pietre oricare bărbat sau femeie care ar voi să se facă bârfitor din pântece și ghicitor: „Și bărbatul sau muierea, oricare dintre ei se va face descântător sau vrăjitor, cu moarte să se omoare amândoi; cu pietre să-i ucideți, vinovați sunt" (Lev. 29, 27); și iarăși zice: „Sufletul care se va duce la descântători sau la vrăjitori, ca să curvească după dânșii, voi pune fața mea asupra sufletului aceluia și-l voi pierde din poporul său" (Lev. 20, 6).

Și pentru ce alta a pedepsit Dumnezeu pe împăratul Manase și l-a legat în legături de fier și lanțuri împăratul Babilonului, luându-l rob în Babilon și punându-l la închisoare, îi da în toată ziua puțină pâine de tărâțe cântărită și puțină apă măsurată, numai cât să trăiască; precum zic dumnezeieștii Apostoli în Așezământurile lor? (Cart. 2, cap. 22). Pentru ce alta, zic, a pedepsit așa pe Manase, fără numai că-și trecea pe copiii lui prin foc și făcea descântece și felurite vrăji; căci așa dovedește dumnezeiasca Scriptură: „Și trecea pe fiii săi prin foc și se descânta, și se vrăjea și se fermeca și au făcut grăitori din pântece și vrăjitori și au înmulțit a face rău înaintea Domnului, ca să-L întărâte pe El" (II, Paralipomena 33, 6). Pentru ce alta s-a mâniat Dumnezeu asupra împăratului Saul și l-a lăsat să fie ucis de cei de alt neam? Numai că a defăimat pe Dumnezeu și a chemat femeile grăitoare din pântece, urmând ghiciturilor ei. „Și a zis Saul slugilor sale: căutați mie muiere care grăiește din pântece și voi merge la ea și voi cerca prin ea" (I Regi 28, 7). Pentru ce alta s-a întărâtat asupra împăratului Ohozia? Numai că a trimis să întrebe pe ghicitoarea Accaron, cum am zis mai înainte.

Și de ce zic eu numai o parte? Mulțime multă de oameni mari și slăviți s-au dat la foamete, la junghieri, robii și pierderi, din pricina vrăjitorilor. Așa, Dumnezeu cu foamete și moarte a pedepsit pe mincinoșii ghicitori și vrăjitori care erau în Ierusalim și pe toți cei ce luau aminte la ghiciturile lor și la cuvinte.

„Minciuni proorocesc întru numele meu proorocii... că vedenii mincinoase și vrăji și descântaturi și voile inimilor sale proorocesc ei vouă. Pentru aceea, așa zice Domnul... cu boală de moarte vor muri și cu foamete se vor topi proorocii și poporul căruia îi proorocesc ei va fi lepădat în ulițele Ierusalimului de fața săbiei și a foametei și nu va fi cine să-i îngroape pe ei" (Ieremia 14, 14). Așa, Ierusalimul, împărăteasca cetate mult iubită de Dumnezeu, s-a pierdut și s-a stricat, pentru vrăjile cele de multe feluri și farmecele ce unelteau locuitorii ei. Pentru aceasta a zis Solomon: „Că pe locuitorii cei de demult ai sfântului tău pământ ai urât, pentru că făceau lucruri vrăjmășești de fermecături și jertfe necurate" (Int. 12, 3). Așa, cea dintâi cetate a Ninivei s-a pierdut și ea dimpreună cu locuitorii ei, pentru vrăjile ce lucrau, precum zice Naum: O! cetate a

[49] Vezi și în tom. 3, al lui Iosif Vrienni, p. 121, cum acest înțelept dascăl defaimă acest fel de rânduială a sfintelor icoane, din cuvânt în cuvânt zicând așa mai la toate neorânduielile creștinilor celor de atunci: „Că mișcând (zic ei) fără rânduială icoane, ca și când ar ghici pe cele viitoare prin mișcările lor".

sângiurilor... vesela povățuitoare a farmecelor, care vinde neamurile cu curvia sa şi popoarele cu fermecătoriile sale" (Naum 3, 1).

Aşa, marea cetate a Babilonului, degrabă s-a pedepsit cu nerodire de fii şi văduvie, şi pierzare, pentru vrăjitorii cei mulți ce-i avea şi pentru vrăjile care le uneltea, precum zice Isaia: „Fata Babilonului... acum fără de veste vor veni peste tine aceste două într-o zi şi văduvia, şi sărăcia fără de veste vor veni asupra ta, pentru fermecătoria ta, pentru vrăjitoriile tale cele multe foarte... şi fără de veste va veni asupra ta pieire şi nu vei şti" (Isaia 47, 1-9).

239. La ce pedepse supun canoanele pe vrăjitori

Deci, unele ca acestea sunt pedepsele pe care le dă Dumnezeu vrăjitorilor şi celor ce aleargă la vrăjitori; iar canoanele sfintelor sinoade şi ale dumnezeieştilor Părinți supun la diferite certări pe cei ce uneltesc vrăjitorii. Că Sf. Sinod al 6-lea, în Canonul 61 al lui, şase ani canoniseşte a se depărta de dumnezeieştile Taine cei ce se dau pe sine la ghicitori, cu scop ca să afle de la ei cele ascunse. De asemenea, canoniseşte şi pe cei ce spun norocul (ursita) oamenilor şi pe izgonitorii de nori, pe vrăjitori, pe cei ce fac băieri sau le poartă, iar dacă ei nu încetează de la aceste vrăji, ci rămân în răutatea lor, porunceşte a-i despărți cu totul şi a-i alunga de la Biserica lui Hristos şi din adunarea creştinilor. Şi acest sfânt şi ecumenic Sinod afuriseşte pe mirenii care aprind focuri în zi întâi a lunii[50] şi sar prin foc, iar pe cei sfințiți îi cateriseşte în al 65-lea Canon al său. Iar Sf. Sinod localnic din Ancira cinci ani canoniseşte, în Canonul 24, pe creştinii care aduc vrăjitori în casele lor, ca să afle vrăjile cele făcute lor de către alții. Sf. Sinod localnic din Laodiceea scoate afară din Biserica lui Hristos pe cei ce poartă băieri, în Canonul 36 al lui, iar Marele Vasile, în Canonul 65 al său, pe descântători şi fermecători îi canoniseşte ca pe nişte ucigaşi de bunăvoie, ori 20 de ani să se depărteze de Sf. Taine; aşa şi pe cei ce se dau pe sine la vrăjitori, acelaşi Canon 72.

Dumnezeiescul Grigorie de Nyssa, în al 3-lea Canon al său, pe cei ce se duc la ghicitori pentru defăimarea şi lepădarea credinței lui Hristos îi canoniseşte ca pe cei ce se leapădă de Hristos de bunăvoie, adică să nu se împărtăşească în toată viața lor, iar pe cei ce pentru vreo nevoie şi silă a lor, din slăbiciunea sufletului, s-au dus la vrăjitori, îi canoniseşte ca pe cei ce s-au lepădat de Hristos, cu schingiuiri şi cu necazuri, adică 9 ani; iar cei ce sunt sfințiți nu se cade să fie vrăjitori şi descântători, sau matematicieni şi cititori de stele, sau să facă băieri, după Canonul 36, cel din Laodiceea. Şi câți din cei sfințiți uneltesc de acestea, îndată se caterisesc, după Zonara şi Valsamon.

Tot aşa se cade a se caterisi şi acei preoți care citesc Solomonia sau hârtia ce se numeşte „Gialus" (Samca)[51] şi cu lumânări de smoală afurisesc pe oameni în munți, după cum am zis mai înainte. Zice însă şi Matei Vlastar că de multe ori s-au caterisit preoți, pentru că au dat pâine din Joia cea Mare la unii să mănânce, ca să-i descopere dacă ei au furat oarecare lucruri ce s-ar fi pierdut, fiindcă nu puteau să înghită cu înlesnire pâinea. Şi altul, iar preot, fiindcă a întrebat pe oarecine o întrebare cu Sf. Evanghelie ce o avea legată în lemn şi se învârtea împrejur, îndată s-a caterisit (precum sunt şi cei ce fac vrajă cu cheia bisericii în Psaltire şi citesc Psalmul 49, să se caterisească), (litera M); iar câți pârlesc sau ard oasele morților socotindu-le pe acestea strigoi, ca nişte ucigaşi se pedepsesc. Iar câte femei fac farmece, ca să tragă bărbații la

[50] Alții aprind focuri la sfinții 40 de mucenici (9 martie) şi atârnă ceva roşu la casele lor şi aceasta este tot o vrajă.

[51] În unele locuri din România, acestui nume drăcesc „Samca" îi mai zic şi ^Avestița", adică strigoaică, numită şi „Aripa satanei", în care cu cea mai din urmă „înşelăciune drăcească cred că sugrumă pe prunci în pântecele mamelor sau îndată după naştere; şi aceasta este o vrajă prea blestemată (Vezi Dicționarul Şăineanu, lit. A) (nota trad.).

dragoste, ca nişte ucigătoare se pedepsesc de Canonul 8 al Marelui Vasile, adică 20 de ani să nu se împărtăşească. Iar Sf. Ioan Postnicul zice în Canonul 32, câţi bărbaţi sau femei sunt vrăjitori sau ghicitori şi fac băieri şi descântă, trei ani să nu se împărtăşească şi după ceasul al 9-lea să mănânce pâine uscată şi numai o dată pe zi, încât numai ca să trăiască şi să facă şi 250 de metanii în fiecare zi.

240. Ce pedepse dau legile împărăteşti vrăjitorilor

Dar legile cele politiceşti şi împărăteşti, cu felurite pedepse osândesc pe vrăjitori şi ghicitori. Căci, Neareaua 65, a lui Leon Înţeleptul, porunceşte că, oricine s-ar afla cu desăvârşire făcând vrăji, ori pentru vindecarea bolilor trupeşti, ori pentru a împiedeca vătămarea roadelor, să se pedepsească cu cea mai de pe urmă osândă şi să primească pedeapsa care o iau revoluţionarii asupra împăratului; iar cart. 47, titl. 10, aşez. 15 zice că, cine va face farmece ca să înnebunească pe cineva, să sufere pedeapsa legii pentru înjurături, iar cart. 49, titl. 8, aşez. 2 porunceşte să se pedepsească ca un ucigaş cel ce face acest fel de vrajă otrăvitoare, ca să ucidă, sau cel ce o are, sau şi cel care o vinde. Iar câţi bărbaţi ori femei fac farmece ca să tragă pe cineva la dragostea lor, să se izgonească şi averile lor să rămână sub stăpânirea împărătească. Asemenea şi legile poruncesc că, cel ce face vrăji cu jertfe să se ucidă cu sabia, iar cel ce va ruga pe vrăjitori sau le va plăti ca să vrăjească să se izgonească şi averile lor să le împartă sătenii. Cei ce dau băieri să se izgonească şi averile lor să le ia sătenii; câţi pentru vătămarea oamenilor cheamă pe draci să se pedepsească cu tăierea capului. Cine va da cu vicleşug otravă, în loc de doctorie şi va muri cel ce a luat-o, ca un ucigaş se pedepseşte; tot aşa şi cel ce va da farmece cu obrăznicie.

Nu se cade a întreba cineva pe ghicitori, pentru că ghicitorii şi vrăjitorii se pedepsesc cu tăierea capului. Vezi şi la Legea lui Fotie, titl. 9, cap. 25. Asemenea şi la Vlastar, litera M; iar cartea 18, a legii, titlul I, aşez. 35 porunceşte să se strice şi să se ardă de judecătorul locului toate cărţile cele vrăjitoreşti şi de semne, după cum este: Solomonia, hârtia lui Gialus (Samca), Vrondologia (cuvântările de tunete), Astropologia (cuvântări de trăsnete), Calendele, Seismologiile, Povestirile de neamuri şi Astrologiile; precum la Efes, vrăjitorii cei ce au crezut în Hristos au ars cărţile lor cele vrăjitoreşti, al căror preţ costa cincizeci de mii de arginţi „şi mulţi din cei ce făcuseră vrăjile, aducând cărţile, le ardeau înaintea tuturor şi au socotit preţurile lor şi au aflat cincizeci de mii de arginţi" (Fapte 19, 19). Scrie încă şi dumnezeiescul Hrisostom că atunci era de douăzeci de ani, copilandru, când au venit nişte soldaţi în cetatea Antiohiei, cerând cărţile vrăjitorilor, iar un vrăjitor, având o carte vrăjitorească, s-a temut şi a aruncat-o în râu, pentru aceea l-au prins pe el ostaşii şi l-au legat şi legat îl purtau prin cetate. Iar Hrisostom şi un altul, preumblându-se aproape de râu, găsind cartea şi luând-o în mâini, îndată ce au văzut că are vrăjitorii, au aruncat-o iarăşi în râu şi au pierdut-o (*Omilia 38, la Fapte*).

Aţi văzut, creştinilor, înfricoşatele pedepse şi morţi cu care pedepseşte Dumnezeu pe vrăjitori şi pe ţigănci? Aţi văzut înfricoşatele afurisenii şi certări pe care le dau canoanele Sfintelor Sinoade ecumenice, cele localnice şi Sfinţii cei de pe alocurea, asupra vrăjitorilor, ghicitorilor şi fermecătorilor? Aţi auzit cât de aspru pedepsesc legile cele drepte ale împăraţilor pe toţi cei ce uneltesc vrăjitorii? Deci, temeţi-vă de aceste pedepse şi afurisenii şi certări şi încetaţi de la vrăjitorii şi descântece, de la ghicituri şi legături şi de la orice fel de vrăjitorie şi iscodire a lucrurilor. Pocăiţi-vă de vrăjile, băierile şi legările ce aţi uneltit până acum, cu o adevărată şi înfrântă pocăinţă; ca prin pocăinţa aceasta şi depărtarea să aflaţi milă de la Dumnezeu; precum şi împăratul acela Manase — despre care am zis mai înainte. Cel ce făcea multe feluri de vrăji mai înainte şi robit fiind în Babilon, mai pe urmă fiindcă s-a pocăit, a aflat milă de la Dumnezeu şi scăpând din

închisoare şi din robie, a venit în cea mai dinainte slavă a împărăției lui, precum este scris: „Şi s-a rugat Manase către Dumnezeu şi l-a auzit pe el şi a ascultat strigarea lui şi l-a întors pe el în Ierusalim la împărăția lui” (2 Par. 33, 13).

241. Ce se cade a face creştinii, ca să se păzească de vrăjitori

Însă, ca să fiți păziți de vrăji şi de lucrarea dracilor şi a vrăjitorilor, să aveți toți, mici şi mari, bărbați şi femei, cinstita CRUCE, ori de lemn, ori de aramă, ori de altă materie, atârnată la gâtul vostru, că, după cum citim în Viața Sfinților cinci Mucenici, şi creştinii din vechime, toți aveau cruce la gâtul lor. Pentru aceasta, apostoleşte, acel Pangratie Episcopul Tavromeniei, pe câți i-a botezat creştini, le da şi o cruce de cedru; că foarte se tem diavolul şi dracii lui de chipul cinstitei cruci şi fug de acolo când o văd, după cum şi înşişi dracii au mărturisit. Căci, fiind întrebați ei oarecând de Sfântul Ioan Vostrimul — care are stăpânire asupra necuratelor duhuri — de care lucruri ale creştinilor se tem dracii mai mult? Au răspuns că se tem de trei lucruri: De crucea ce o poartă creştinii la gât, de Sfântul Botez şi de Dumnezeiasca Impărtăşire; precum aceasta se vede în culegerile cele scrise cu mâna, pe care le-a făcut Ioan al Antiohiei. Pentru aceasta este mare pază şi când îşi fac creştinii cruce totdeauna când beau apă şi când încep să facă vreo slujbă sau meşteşug, după cum le porunceşte dumnezeiescul Chiril al Ierusalimului.

Deci, mare armă şi săgeată asupra diavolului este să aibă creştinii în casa lor Sfânta Evanghelie, fiindcă zice Hrisostom că la casa unde este Evanghelia, acolo nu se vâră diavolul. „Dacă în casa în care este Evanghelia aşezată, nu va îndrăzni diavolul a se apropia, cu mult mai mult în sufletul celui care va ține întru sine totdeauna aceste cugetări evangheliceşti, nu se va apropia niciodată, nici se vor scula asupra lui dracii, nici păcat firesc” (*Omilia 32, la cea de la Ioan*). Iar creştinii cei de odinioară aveau şi de gâtul lor atârnată o mică Sfântă Evanghelie, spre păzirea lor şi mai ales femeile şi copiii, precum mărturiseşte acest Hrisostom, zicând: „Nu vezi cum femeile şi copiii cei mici, pentru marea lor păzire, atârnau Evanghelia la gât şi pretutindenea o purtau cu sine oriunde mergeau?” (Andr. 19). Însă, mulți şi astăzi poartă cu sine o mică Sfântă Evanghelie. Iar cei însurați, ca să nu se teamă de legat când se cunună, se cade a se mărturisi mai înainte de nuntă, să postească trei zile şi să se cunune făcându-se liturghia şi aşa să se împărtăşească cu dumnezeieştile Taine, după cum am zis pe larg pentru aceasta în Cuvânt 3, al acestei cărți. Iar unii zic că este păzitor legăturii şi a ține cu sine acel tropar scris, al Cincizecimii, ce zice: „Dezleagă legăturile şi astâmpără văpaia, chipul cel în trei străluciri al dumnezeieştii Stăpânii ş.c.l.”; şi mai înainte de toate, se cade a avea cei însurați credință întărită şi neîndoită în Dumnezeu, cei ce voiesc a risipi lucrările dracului. Iar dacă pentru împuținarea credinței, unora din creştini le arată dracii oarecare năluciri: la unii din oameni, la morminte, la alții în case sau în alte locuri, acolo se cuvine a chema preot să facă sfințirea apei şi să stropească locul şi prin dumnezeiescul Dar, se risipeşte lucrarea dracilor. Iar mai cu deosebire când vreun creştin voieşte a zidi casă ori moară ori voieşte a face caic sau corabie, să cheme preotul să facă sfințirea apei şi să citească şi rugăciunea cea din Evhologiu (Molitfelnic), la temelia casei şi pe carină şi atunci să se zidească casa şi să se facă caicul etc...

242. Vrăjitorii se lipsesc de împărăția cerurilor şi se aruncă în munci

Iar ca să nu se prea lungească cuvântul acesta, scurtez cuvintele cele multe, în puține şi zic: Fraților creştini, faceți depărtare drăceştilor şi vrăjitoreştilor lucruri, pentru că cine întrebuințează farmece şi vrăji, acesta nu numai în această viață ia înfricoşatele

pedepse ale lui Dumnezeu, înfiorătoarele afurisenii ale sfintelor sinoade şi asprele pedepse ale împărăteştilor legi, cum am zis mai sus; dar încă şi în cealaltă viață se izgoneşte din cereştile şi veşnicile bunătăți şi cu totul desăvârşit n-are loc întru împărăția cerurilor. Cine adeverează aceasta? Arătătorul de cele cereşti, Pavel, zicând: „Iar faptele trupului arătate sunt, care sunt acestea: slujba idolilor, fermecătoriile... care mai înainte le spun vouă, precum am mai spus, că cei ce fac unele ca acestea împărăția lui Dumnezeu nu o vor moşteni" (Galateni 5, 19).

Deci, afară din împărăția cerurilor, voi, vrăjitorilor, afară, descântătorilor, afară, ghicitorilor, afară, cei ce legați pe cei însurați, afară, cei ce credeți şi ardeți — strigoii şi moroii — afară, voi, cei ce căutați ajutor de la vrăjitori, ca să câştigați judecata ce o aveți, afară, cei ce faceți băieri, afară, babornițele cele rele, afară, cei ce chemați la boală pe vrăjitori, vrăjitoare şi țigănci, afară, cei ce întrebuințează vrăjile, afară şi cei ce alergați la vrăjitori. Afară toți, afară, pentru că nu sunteți vrednici să moşteniți veşnicele bunătăți. Nu sunteți vrednici să mâncați din pomul vieții, să beți din apa cea fără de moarte, să intrați în Ierusalimul cel ceresc, cetatea celor feriți şi să vă bucurați veşnic. Aşa vă strigă şi vă izgoneşte din Rai şi din însuşi împărăția lui Dumnezeu, prin sfințitul Apocalips. „Fericiți cei ce fac poruncile lui, ca să fie stăpânirea lor peste lemnul vieții şi pe porți să intre în cetate. Iar afară, câinii şi fermecătorii" (Apocalipsa 22, 14). Şi unde vă izgoneşte ca să vă duceți să locuiți totdeauna? Vai, în locul cel de muncă, în focul cel veşnic, în iezerul cel ce arde cu foc şi clocoteşte şi este amestecat cu piatră pucioasă, care este a doua veşnică moarte şi a vă munci împreună cu toți necredincioşii, păgânii şi slujitorii de idoli. „Cel ce va birui va moşteni toate; şi Eu voi fi lui Dumnezeu şi el va fi Mie fiu; iar celor fricoşi şi necredincioşi... şi fermecători şi închinători de idoli şi tuturor celor mincinoşi, partea lor în iezerul cel ce arde cu foc şi cu piatră pucioasă; care este moartea cea de a doua" (Apocal. 21, 7). O, nemângâiată şi rea întâmplare! O, nenorocire veşnică a ticăloşilor vrăjitori şi vrăjitoare!

243. Vrăjitorii, mai rău se vor osândi decât cei necredincioşi

Să zic încă şi mai înfricoşate? Vrăjitorii şi vrăjitoarele şi toți cei ce cheamă pe vrăjitori şi vrăjitoare, nu numai că vor lua aceeaşi muncă cu cei necredincioşi şi cu slujitorii de idoli, ci vor lua încă mai mare muncă şi mai dedesubt decât închinătorii de idoli se vor osândi. Pentru ce? Fiindcă închinătorii de idoli şi necredincioşii n-au crezut în Hristos, nici s-au botezat în numele Sfintei Treimi, ci după cum din început s-au născut în păgânătate, aşa au şi murit. Iar creştinii, fiind drept slăvitori credincioşi din început, botezați şi fii ai lui Dumnezeu după Dar, hrăniți cu cinstitul Trup al Domnului şi adăpați cu însuşi Sângele Lui; pe urmă au defăimat şi lepădat credința, Botezul, Tainele, punerea de fii a lui Dumnezeu şi s-au lepădat de Dumnezeu şi de Hristos şi au alergat la draci şi s-au făcut vrăjitori chemând pe vrăjitori şi vrăjitoare. Şi că sunt tăgăduitori credinței şi vânzători bunei cinstiri vrăjitorii şi toți cei ce aleargă la vrăjitori, aceasta o dovedeşte dumnezeiescul Hrisostom în cuvintele cele de mai sus zise ale lui. Mărturiseşte încă şi cel al Nyssei, dumnezeiescul Grigorie, în al 3-lea Canon al său, că şi această lepădare a credinței este mai rea decât închinarea de idoli şi este arătată întâi de Sfânta Scriptură, că zice Solomon: „Judecată cumplită va fi celor mai mari" (Înț. 6, 5). Şi al doilea, din viața Marelui Macarie; căci acest cuvios, întâlnind în cale o căpățână de mort a unui popă idolesc, a întrebat-o dacă mai dedesubt decât închinătorii de idoli şi decât necredincioşii, se află alții care se muncesc; iar căpățână i-a răspuns lui că sunt acei care fiind credincioşi creştini mai înainte, mai pe urmă au lepădat credința şi pravoslavia. Şi i-a zis ei bătrânul: „Este altă muncă mai rea?" I-a răspuns lui căpățâna: „Mai mare muncă este dedesubtul nostru." Şi iar a întrebat-o bătrânul: „Dar cine este acolo?" I-a răspuns lui căpățâna: „Noi, ca cei ce nu am cunoscut pe Dumnezeu, măcar puțin suntem miluiți; iar cei ce au cunoscut pe Dumnezeu şi s-au lepădat de El şi nu au

făcut voia Lui, dedesubtul nostru sunt şi mai rău se muncesc. Şi luând bătrânul căpăţâna, a îngropat-o”. (Pateric, p. 145). O, ticăloşi vrăjitori! O, ticăloase ghicitoare! şi nu era mai bine să nu vă fi născut în lume deloc, decât că v-aţi născut şi apoi să luaţi după moarte acest fel de muncă, mai grea decât închinătorii de idoli?

244. Incheiere — Hristos va ferici la judecată pe cei care n-au primit pe vrăjitori

Sfârşesc pecetluind acest cuvânt de faţă cu spusele dumnezeiescului Hrisostom şi ale Marelui Vasile şi vă zic că: dacă voi, creştinii, nu numai că nu veţi unelti vreo vrajă, ci desăvârşit nu veţi chema vrăjitori şi vrăjitoare să vă descânte sau să vă dea băieri la bolile voastre, ori să alergaţi la ei ca să vă arate oarecare lucruri, sau să vă ajute la vreo nevoie. Dacă, zic, vă veţi păzi de acestea, să ştiţi că în ziua Judecăţii are să vă ia Hristos pe fiecare de mână şi are să vă pună înaintea priveliştii aceleia a toată lumea, a îngerilor, a Arhanghelilor şi a tuturor celor din veac oameni sfinţi. Şi are să zică: — Acest om, bolnăvindu-se oarecând şi de vreme ce toţi îl îndemnau să cheme vrăjitori şi vrăjitoare spre a-i descânta ca să-l facă sănătos din boală; el însă, pentru numele Meu şi pentru frica Mea, nu s-a dus ca să facă acest lucru, ci a judecat mai bine să moară, decât să se lepede de dragostea Mea. Aşa o adeverează aurita gură a lui Ioan: „înţelege cât de mare cunună vei lua acolo, când de faţă vor fi îngerii şi toţi Arhanghelii; atunci apropiindu-se Hristos şi luându-te de mână, te va purta înlăuntrul priveliştii aceleia şi în auzul tuturor va zice: acest om, prinzându-se de friguri oarecând şi mulţi sfătuindu-l a se izbăvi de boală, pentru numele Meu şi evlavia cea către Mine, ca să nu se poticnească în ceva, a îmbrâncit şi a înfruntat pe cei ce se făgăduiau lui să-l vindece cu chipul acela — vrăjitoresc — şi a ales mai bine a muri în boală, decât să vândă cinstea cea către Mine” (*Cuvânt 5, asupra iudeilor*).[52]

---

[52] Însemnăm aici această înfricoşată şi vrednică de cuvânt povestire ce o găsim în istoriile cele vechi, din care învăţăm două lucruri: întâi, toţi câţi sunt vrăjitori şi slujesc diavolului se lipsesc şi de această viaţă, şi de cea viitoare şi împreună cu trupurile se duc în muncă. Şi al doilea, câţi vor sta întăriţi în credinţa lui Hristos şi nu se vor închina diavolului, nici vor unelti vrăji, aceştia se fac desăvârşiţi prieteni lui Hristos şi El datoreşte a le răsplăti lor, şi în viaţa aceasta, şi în cea viitoare; iar istoria este aceasta: În Constantinopol era un tânăr evlavios, scriitor al unui boier vrăjitor, însă fără să ştie tânărul că stăpânul lui era vrăjitor. Deci, într-una din zile, după apusul soarelui, încălecând boierul pe cal şi poruncind tânărului să-i urmeze, a ieşit afară pe poarta cetăţii şi mergând până ce s-a întunecat, au ajuns la un câmp şi aici văd un palat mare. Se coboară boierul de pe cal şi îndată venind cineva de la palatul acela, a ţinut calul, iar boierul a intrat în palat, urmându-i însă şi tânărul. Aici văd pe unul mare ca un ofiţer, ce şedea pe tron înalt, înconjurat de mulţi slujitori. Îndată deci, acel ofiţer a poruncit şi au adus alt jeţ şi a şezut pe el boierul, iar tânărul sta dinapoia jeţului stăpânului său. Atunci a început acel părut ofiţer să întrebe pe boier prieteneşte, cum petrece? Boierul a răspuns că-i foarte mulţumeşte pentru facerile de bine ce i-a dăruit, că-l fericeşte şi-l slăveşte, iar tânărul auzind acestea, a cunoscut că ofiţerul acela era Satana împreună cu slujitorii lui draci şi că stăpânul lui era vrăjitor. După vorbire, a întrebat Satana: dar acest tânăr ce stă înapoia ta, cine este? Răspuns-a vrăjitorul şi a zis: Şi acesta robul tău este, stăpâne al meu. Atunci întreabă Satana pe însuşi tânărul şi-i zice: Robul meu eşti, tânărule? Iar binecuvântatul acela făcând semnul cinstitei Cruci, a răspuns cu vitejie şi fără frică: Rob sunt al Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh şi dimpreună cu cuvântul nevăzute s-au făcut îndată şi palaturile, şi jeţurile, şi Satana, şi slugile lui, şi însuşi boierul acela, stăpânul său. Căci răpindu-l pe el prietenii lui draci dimpreună cu trupul, l-au coborât în focul muncilor, şi numai singur tânărul s-a aflat în câmpul acela. Întorcându-se deci în cetate şi întrebat fiind ce s-a făcut stăpânul său, a răspuns: *Că s-a coborât împreună cu trupul de viu în iad.* După câteva zile, s-a alăturat acel tânăr la un eparh al împăratului şi s-a făcut şi el scriitor, iar eparhul, fiindcă era foarte evlavios şi temător de Dumnezeu, avea obicei în fiecare seară — după ce isprăvea împărăteştile slujbe — de citea vecernia în paraclisul ce-l avea în casa lui. Deci într-una din zile, cântând vecernia eparhul împreună cu scriitorul său, eparhul căuta cu evlavie la icoana Stăpânului Hristos şi, o, minune! Vede sfânta icoană că avea ochii căutând spre scriitor. Aceasta văzând, cheamă pe scriitor la locul în care sta el, iar el s-a dus la locul unde sta scriitorul. Şi aici iarăşi vede pe Stăpânul Hristos, că întorcea ochii lui şi căuta spre tânăr neclintit. Atunci umilindu-se cu inima eparhul şi mirându-se de acea minune, cade

245. Câtă ocară au să pricinuiască lui Hristos la judecată cei ce au chemat vrăjitori

Iar dacă vă veţi copleşi de boală şi dorind să vieţuiţi, veţi defăima pe Hristos şi pe Sfinţii Lui şi lepădându-vă credinţa şi buna cinstire, veţi alerga la draci, la vrăjitori şi vrăjitoare ca să vă vindece sau alt ajutor să vă facă, să ştiţi că în ziua Judecăţii, înaintea a toată mulţimea îngerilor şi a oamenilor, aveţi să vă faceţi laudă diavolului, iar ruşine şi ocară lui Hristos. Căci atunci, diavolul are să se laude înaintea Domnului şi să zică: Iată aceşti creştini pentru o mică boală ce le-a urmat şi pentru o mică trebuinţă ce aveau, s-au lepădat de Tine şi de credinţa şi dragostea Ta; aceştia pe care i-ai făcut şi zidit şi pentru care ai răbdat moarte, ei au alergat şi au venit la mine şi la ajutorul meu, eu care nici nu i-am zidit, nici moarte pentru ei nu am luat, totuşi ei au ales mai mult dragostea mea decât pe a Ta. Aşa o adeverează arătătorul de cele cereşti, Vasile: „Cel ce acum ne amăgeşte pe noi şi cu mireneştile momeli şi cu toată meşteşugirea se sileşte a ne pricinui uitare de Făcătorul nostru de bine, Dumnezeu, spre stricarea sufletelor noastre. Sărind în mijlocul nostru atunci şi ocărând, se va arăta cu mustrare asupra Domnului, spre defăimarea noastră lăudându-se cu îndărătnicia nesupunerii şi despărţirii noastre, cu pricină că nici nu ne-a zidit, nici a murit pentru noi, însă ne are pe noi că am urmat lui cu nesupunere şi trândăvie la poruncile lui Dumnezeu” (*Hotarul pe larg, al 2-lea*).
O, rea întâmplare! O, rea nenorocire pe care o veţi pătimi, fraţilor! Căci această ocară şi această laudă ce are să o facă diavolul atunci asupra Stăpânului Hristos pentru voi, este mai cumplită asupra voastră decât focul cel veşnic, decât întunericul cel mai din afară şi decât scrâşnirea dinţilor. Este mai grea vouă decât tot tartarul, decât toţi viermii cei neadormiţi şi decât toate neluminatele şi înfricoşatele locuri ale iadului. Într-un cuvânt sunt mai grele decât toate muncile împreună, care au să vă muncească veşnic; aşa urmând, o zice acest mare Vasile: „Această ocară asupra Domnului şi această laudă a vrăjmaşului, mai grea se pare mie decât toate muncile Gheenei.

Adică, a ne face vrăjmaşului pricină de laudă şi înălţare asupra lui Hristos, asupra Celui ce a murit pentru noi şi a înviat” (Ibidem). Şi ca să nu o pătimiţi, fraţilor, păziţi-vă pentru dragostea lui Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletelor voastre de a mai întrebuinţa vreun fel de vrăjitorie sau de a mai alerga la vrăjitori şi vrăjitoare, ci la toate nevoile şi întâmplările voastre, alergaţi la ajutorul lui Dumnezeu, la sprijinirea Născătoarei de Dumnezeu şi la mijlocirile Sfinţilor; ca şi de bolile şi nevoile voastre să vă vindecaţi şi din veşnicele munci să vă izbăviţi şi împărăţiei cerurilor să vă învredniciţi, căreia noi toţi să ne învrednicim, cu Darul lui Hristos. Amin.

---

cu faţa la pământ înaintea sfintei icoane, cu lacrimi zicând: Pentru ce, Doamne, întorci Faţa Ta de către mine? Eu îndrăznesc să zic, căci câte averi mi-ai dăruit, le econmisesc după voia Ta şi altele asemenea. Atunci, o, minunile tale, Hristoase împărate! Aude glas ieşind din icoana Stăpânului Hristos şi zicând: Da, şi ţie îţi mulţumesc, căci câte ţi-am dăruit, după voia Mea le economiseşti; însă acestuia sunt dator pentru că, în primejdia vieţii aflându-se, el nu s-a lepădat de mine, ci fără frică a mărturisit numele Meu şi a ruşinat pe vrăjmaşii mei făcându-i nevăzuţi.

CUVÂNT X

Care cuprinde: a) Că nu se cade creştinilor a pricinui sminteală unul altuia; b) care sminteală se cuvine a o defăima; şi c) că nu se cade a se sminti cineva cu uşurinţă

PRECUVÂNTARE

De cât de mare va fi plata, binecuvântaţilor creştini, acelora care îndreptează pe fraţii lor, tot atât vor lua mare osândă cei ce smintesc pe alţii. Căci, precum cel ce întoarce pe păcătos din calea lui cea rătăcită a păcatului în care umblă, nu numai că izbăveşte sufletul fratelui său de moartea cea înţelegătoare, dar îşi acoperă şi mulţimea păcatelor sale; precum zice Iacov, fratele lui Dumnezeu: „de se va rătăci cineva între voi de la adevăr şi îl va întoarce cineva pe el; să ştie că cela ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui, va mântui suflet din moarte şi va acoperi mulţime de păcate" (Iacob 5, 19). Aşa, dimpotrivă, şi cel ce va pricinui sminteală fratelui său şi din pricina smintelii îl va face să greşească, acesta nu numai că omoară sufletul fratelui său, dar se face şi pricinuitor de a rămâne neiertate păcatele sale. Pentru aceea, pe de o parte, Marele Vasile îndemnându-se din aceasta, ca pe nişte omorâtori şi ucigaşi de oameni osândeşte pe cei ce pricinuiesc sminteală fraţilor lor, că nu numai cu inima lor cugetă gânduri contra voinţei lui Dumnezeu, dar încă îndrăznesc şi cu fapta a le lucra pe faţă spre sminteala altora, că zice: „Toată cugetarea care e contra voinţei lui Dumnezeu, aceasta este sminteală şi, venind întru lucrare, are osânda uciderii" (*Întrebarea 10, Cuv. al II-lea pentru Botez*); şi-şi întăreşte acest cuvânt al său de la Proorocul Osie care zice că preoţii au ucis pe oamenii cetăţii Sihem. Pentru ce? Fiindcă făcuseră păcat şi pentru păcatele lor le-au smintit sufletele şi le-au omorât. „Ascuns-au preoţii calea Domnului, ucis-au Sichema, că fărădelege au făcut" (Os. 6, 9); iar pe de altă parte, dumnezeiescul Hrisostom zice că precum cei ce cinstesc pentru Hristos pe fraţii lor cei mai mici vor primi ca plată împărăţia cerurilor, aşa, dimpotrivă, cei care nu-i cinstesc, ci îi smintesc, vor lua prea mare osândă: „Căci tâlcuind el cuvântul Domnului ce zice: Iar cine va sminti pe unul dintr-aceştia mici (Matei 18, 6); precum, zice, cei ce cinstesc pe aceşti mai mici pentru Mine vor moşteni cerul, iar mai mult decât această împărăţie, mai mare cinste vor avea; într-acest fel, aşadar şi aceia care îi necinstesc pe ei (căci aceasta este a sminti) vor da negreşit răspunsul cel mai de pe urmă" (Omilia 58 la Matei). Pentru aceasta şi eu, fraţilor, am hotărât astăzi să vă spun despre pricina aceasta şi să vă arăt prin acest cuvânt: a) că nu se cade a pricinui creştinii sminteală unul altuia; b) pe care sminteală se cade a o defăima; şi c) că nu se cade a se sminti cineva cu lesnire şi luaţi aminte ca să înţelegeţi.

PARTEA I

245. a. Creştinii nu se cade a pricinui sminteală unul altuia — Ce va să zică sminteala. Ce este sminteala în pildă

Şi întâi ca să se facă acest cuvânt lesne de înţeles şi lămurit cititorilor, trebuie să deosebim ce este şi pentru ce se zice sminteală. Sminteală, simplu şi cuprinzător, este şi se zice orice piedică şi opreală (piatră sau lemn) simţită, ce se află în mijlocul drumului, de care se împiedică cei ce trec şi ori cad jos, ori se împiedică şi se opresc din drumul lor, pentru care sminteală, porunceşte Dumnezeu la Leviticon, zicând: „Să nu grăiţi de

rău pe surd şi înaintea orbului să nu pui piedică" (Lev. 19, 14). Şi fiindcă această viaţă metaforic vorbind (în pildă) se înţelege drum, cale, deoarece duce pe tot omul ce s-a născut la sfârşitul morţii; „că fericiţi, zice, cei fără prihană în cale" (Ps. 118, 1). Şi Marele Vasile: „Deci, se zice cale viaţa aceasta, pentru grăbnicia cea către sfârşit a fieştecăruia din cei născuţi" (*Tâlcuire la Ps. 1*). Fiindcă, zic, această viaţă se numeşte cale, pentru aceasta, metaforic (în pildă) se numeşte sminteală orice oprealǎ care împiedică pe oameni de la vieţuirea cea dreaptă şi cu fapte bune. Drept aceea, dumnezeiescul Hrisostom, hotărând ce este sminteala, a zis: „Dar ce sunt smintelile? Piedici ale căii celei drepte" (Omilia 59, la cea de la Matei). Iar Marele Vasile hotărăşte că „orice lucru care este contra voinţei lui Dumnezeu, acela se zice sminteală" (Hot. moral 33); şi iarăşi acelaşi Vasile zice că sminteala este orice lucru care desparte pe om de buna-credinţă şi de adevăr şi-l aruncă întru înşelăciune şi necredinţă şi cuprinzător, orice lucru care ne împiedică să ascultăm până la moarte poruncile lui Dumnezeu. „Sminteală adică este, precum eu socotesc, din cele scrise povăţuit fiind, orice lucru care desparte pe om de la adevărata bună-credinţă sau pricinuieşte înşelăciune întru dânsul sau îl întăreşte în necredinţă; sau, în general, orice opreşte de a asculta până la moarte porunca lui Dumnezeu" (*Întrebarea 10, din Cuv. 2, pentru Botez*).

246. Că orice păcat arătat este sminteală — Creştinii nu se cade a sminti nici pe creştini, nici pe păgâni — Că păgânii fiind smintiţi de păcatele creştinilor, nu primesc creştinismul — Creştinii, pentru smintelile pe care le pricinuiesc păgânilor, au să dea răspuns şi pentru pierzarea acelora — Că cel ce a zis cuvânt sau a făcut lucru vrednic de sminteală se va osândi, deşi nu s-ar fi smintit cineva pentru aceasta

Deci, orice înşelăciune, eres ori călcare a poruncilor lui Dumnezeu şi orice răutate şi păcat ce se lucrează pe faţă este şi se zice sminteală; pentru că este contra voinţei lui Dumnezeu, după hotărârea lui Vasile şi pentru că această sminteală, după hotărârea lui Hrisostom, ori surpă şi pe ceilalţi oameni care aud şi văd în acelaşi păcat, prin urmarea ei, sau cel puţin îi împiedică pe ei din calea cea dreaptă a bunei-credinţe şi a vieţuirii celei îmbunătăţite şi-i face să fie reci şi fără fierbinţeală în cinstirea de Dumnezeu şi la lucrarea poruncilor Lui. Şi aceasta este pricina pentru care Dumnezeu numeşte sminteală şi piedică pe dumnezeii păgânilor, pentru că au aruncat pe evrei în slujirea de idoli şi-i oprea pe ei de la dreapta slujire şi cunoştinţa unuia şi adevăratului Dumnezeu; căci aşa zice la Ieşire: „Că de vei sluji dumnezeilor lor, aceştia vor fi ţie piedică" (Ieşirea 23, 33); şi la a doua Lege: „Şi vei mânca toate prăzile neamurilor pe care Domnul Dumnezeul tău ţi le va da ţie, să nu le ierte pe ele ochiul tău şi să nu slujeşti dumnezeilor lor, că împiedicare este ţie aceasta" (a doua Lege, 7, 16). Pentru aceasta trebuie ca toţi creştinii de obşte să păzească poruncile Domnului şi să facă dumnezeiasca şi preasfânta Sa voie, fără a călca nici măcar o poruncă a Lui sau să lucreze vreun păcat şi mai cu seamă arătat, ca să nu dea pricină de sminteală, atât la ceilalţi fraţi ai lor creştini, cât şi la păgâni; precum le porunceşte Pavel: „Fără sminteală să fiţi şi iudeilor, şi elinilor, şi Bisericii lui Dumnezeu" (I Corinteni 10, 32). Pentru că cei de o credinţă ai lor creştini, văzându-i pe ei păcătuind, se smintesc şi ori se prăpăstuiesc şi ei din pricina smintelii lor în acelaşi păcat ce văd pe alţii făcând, ori cel puţin se răcesc şi se împiedică din calea cea dreaptă a faptei bune pe care mergeau mai înainte şi pentru amândouă se vatămă şi se osândesc şi acestei vătămări şi osânde, sunt pricinuitori creştinii care îi smintesc. Iar cei necredincioşi, văzând pe creştini, ucenicii şi urmaşii lui Iisus Hristos păcătuind, se smintesc şi ei şi se pornesc nu numai să defaime şi să hulească sfântul, cinstitul şi lăudatul nume al creştinismului şi pe toţi creştinii, dar

şi să hulească chiar pe însuşi Hristos, Cel închinat de creştini ca Fiu al lui Dumnezeu şi Dumnezeu adevărat şi acestei hule sunt pricinuitori creştinii prin sminteala lor. Şi nu numai că hulesc şi defăima creştinismul, dar din sminteala aceasta se opresc de a mai crede în Hristos şi de a mai primi adevărata şi dreapta credinţă a creştinilor. Căci dacă iudeii aceia, fiindcă numai un cuvânt au auzit din gura Domnului, zicându-le: „Duhul este care face viu, trupul nu foloseşte nimic” (Ioan 6, 63), atât s-au smintit, încât au fugit de la El şi mai mult n-au umblat împreună cu El, nici au voit să-L mai asculte şi să creadă în Dânsul, precum este scris: „Dintru aceasta, mulţi din ucenicii lui s-au întors înapoi şi nu mai umblau cu Dânsul” (loan 6, 66). Cu atât mai mult acum, necredincioşii şi închinătorii de idoli, evreii şi turcii se smintesc şi nu voiesc să primească buna-credinţă a lui Iisus Hristos când văd cu ochii pe creştini păcătuind pe faţă păcate grele şi mari.

Pentru aceasta, bine a zis dumnezeiescul Hrisostom, fiindcă astăzi nu se mai fac multe minuni, ca dintr-aceasta să creadă elinii şi neamurile, se cădea ca toţi creştinii prin viaţa lor cea îmbunătăţită să-i tragă pe ei la credinţa lui Hristos. Dar fiindcă ei prin reaua vieţuire smintesc pe cei necredincioşi şi-i împiedică de a primi buna-credinţă; pentru aceasta au să dea răspuns înaintea lui Dumnezeu, nu numai pentru vătămarea şi pierzarea lor, ci şi pentru aceea ce au pricinuit-o neamurilor.„Deci de unde au să creadă elinii? Din minuni? Dar nu se fac de acestea; din petrecerea cea bună? Dar şi aceasta s-a pierdut, sau din dragoste? Dar nici urma ei nu se vede! Pentru aceasta nu numai de păcatele noastre vom da răspuns, ci şi pentru vătămarea şi sminteala altora” (Omilia 10, la cea I cătreTimotei).

Ce zic? Orice creştin care va spune vreun cuvânt sau va face vreun lucru rău, acesta se va osândi îndoit şi pentru cuvântul cel rău şi pentru lucrul pe care l-a făcut şi pentru sminteala cea pricinuită altora, măcar de s-ar întâmpla să nu se smintească aceia care au auzit cuvântul sau au văzut lucrul cel rău; aşa hotărăşte amănunţitul scriitor al Legilor Sf. Duh, Marele Vasile, zicând: „Dacă din fire este lucrul rău care se face sau se grăieşte, cel ce a făcut aceasta sau a zis şi pentru greşeala sa, şi pentru sminteală are să dea seamă, deşi acela prin care se face sminteala nu se va sminti; precum de la Petru învăţăm, către care zice Domnul, oprit fiind de a săvârşi iconomia ascultării până la moarte: „Mergi înapoia mea, satano, sminteală-mi eşti” (Matei 16, 23) (*Întrebarea 10, Cuv. 2, pentru botez*).

247. În ce chip pot dregătorii să nu smintească pe supuşii lor

Deci, toţi creştinii se cade a păzi necălcate toate poruncile lui Dumnezeu şi a lua aminte să nu dea pricină de sminteală, precum am zis; dar mai mult şi mai deosebit sunt datori a nu pricinui vreo sminteală supuşilor lor, toţi cei ce au dregătorii bisericeşti sau politiceşti, fireşti sau din învăţătură. Şi în ce fel ar putea cei ce se află în asemenea dregătorii să nu smintească pe supuşii lor? Negreşit, dacă se vor sili cu sârguinţă să păzească fiecare din ei treapta ce o au, cu fapte şi cu lucruri bune, potrivite şi cuviincioase chemării şi treptei lor, precum sfătuieşte Marele Vasile zicând: „Se cade fieştecare, prin lucrurile sale cele bune, să adevereze funcţiunea sa” (Hot. Moral 29). Aşa, de pildă, patriarhii pot să nu dea sminteală arhiereilor celor de sub stăpânirea lor şi poporului, dacă vor păzi treapta şi patriarhiceasca lor vrednicie, prin lucrarea faptelor bune potrivite acestei vrednicii, urmând întru toate Stăpânului Hristos, adevăratului Patriarh a toată lumea, Care a păzit întru toate cu lucrul treapta Sa; pentru care şi zicea: „Aceste lucruri care Eu fac, mărturisesc pentru Mine că Tatăl m-a trimis” (Ioan 5, 36); şi iarăşi: „De nu fac lucrurile Tatălui Meu, să nu-mi credeţi Mie; iar de fac, deşi nu-mi credeţi Mie, credeţi lucrurilor; ca să înţelegeţi şi să credeţi că Tatăl este întru Mine, şi Eu întru El” (Ioan 10, 37). Aşa, arhiereii şi păstorii oilor celor cuvântătoare pot a nu

sminti pe preoți şi turma lor, dacă vor păzi necălcate faptele pe care le cere treapta lor cea arhierească, urmând acelor dumnezeieşti arhierei şi Sf. Apostoli, care ziceau: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca slujba voastră să fie fără prihană; ci întru toate punându-ne pe noi înainte ca slujitori ai lui Dumnezeu” (II Corinteni 6, 3). Aşa toți cei sfințiți, de vor păzi faptele cele cuviincioase treptei lor celei sfinte, nu numai că nu vor sminti pe supuşii lor poporeni, ci le dau pildă să slăvească pe Tatăl cel ceresc; precum zice Isidor Pelusiotul: „Aprinde Dumnezeu ca un felinar pe preot şi pe arhiereu, şi-i aşază în sfeşnic pe scaunul cel purtător de lumină, ca să strălucească lumină în Biserică, cu dogme şi fapte slobode de întunericul (înşelăciunii şi eresului), ca văzând poporul razele luminii care dau viață (adică faptele lui), către acelea să se îndrepte şi să slăvească pe Tatăl luminilor” (*Epistola 36*).

Astfel, arhimandriții şi stareții mănăstirilor pot să nu smintească pe monahi şi turma lor cea duhovnicească şi mănăstirea, dacă vor păzi pe toate acelea ce se cuvin treptei lor de stareț şi mai ales dacă nu se vor mândri că sunt stareți, ci se smeresc ca şi cum ar fi ei supuşi, precum le porunceşte înțeleptul Sirah zicând: „Povățuitor te-a pus pe tine; nu te ține mare, fii între ei, ca şi unul dintre ei, îngrijeşte-te de ei şi apoi şezi” (Sirah 32, 1). Şi Marele Vasile asemenea zice: „Proestosul să nu se înalțe cu vrednicia, ca să nu cadă din fericirea smereniei”.

Astfel, împărații pot nu numai să nu smintească pe supuşii lor, dar şi să le pricinuiască lor mii de bunătăți, dacă vor păzi necălcate pe toate cele ce se cuvin acestei mari şi înalte trepte împărăteşti; şi mai cu seamă cele trei alese fapte bune şi contribuitoare la ținerea în bună stare a împărăteştii lui stăpâniri, adică: buna-credință, iubirea de oameni şi dreptatea, despre care a scris Teodoret al Chirului: „Când cei ce sunt puşi stăpânitori țin cântarul dreptății... din toate bunătățile aduc pildă supuşilor lor, iar dacă vor adăuga şi pricepere îndeajuns şi iubire de oameni, ca celui ce-i trebuie acestea, atunci prea multe bunătăți odrăslesc supuşilor din administrația lor”.

Aşa, stăpânitorii şi judecătorii nu vor pricinui sminteală supuşilor şi celor judecați, dacă vor păzi cele însuşite dregătoriei lor şi mai ales când nu vor primi daruri şi nu se vor uni cu furii şi vor judeca drept şi nu vor răsplăti rău văduvelor şi orfanilor, ca să nu se împlinească şi la ei cea zisă de Isaia: „Domnii tăi sunt neascultători, părtaşi furilor, iubitori de daruri şi umblă după mită, săracilor nu fac judecată şi judecata văduvelor nu o au socotit” (Isaia l, 23); şi cea zisă de Sofonia: „Boierii ei întru ea ca leii răcnind, judecătorii ei ca lupii Arabiei, nu lăsau până dimineața” (Sof. 3, 3). Aşa, învățătorii şi calfele nu vor sminti pe ucenicii lor când, nevoindu-se vor dovedi dregătoria dăscăliei şi începătoriei lor cu fapte şi cu lucruri bune şi nu numai învățând cu cuvântul, ci făcând şi cu lucrul, precum le porunceşte Teologul Grigorie, zicând:

„Ori să nu înveți, sau să înveți cu lucrul.
Nu cu o mână să tragi, iar cu cealaltă să împingi.
Mai puțină trebuință va fi ca să spui, când faci cele ce se cuvin.
Scriitorul (cărților) învață (când are fapte şi lucruri bune) mai mult decât cu cărțile care sunt neînsuflețite”.

Aşa, părinții şi stăpânii nu pricinuiesc sminteală fiilor şi slugilor sale când pe fiii lor nu-i întristează, după porunca Apostolului ce zice: „Părinți, nu vă urgisiți pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească” (Coloseni 3, 21), ci îi hrănesc pe ei cu certarea şi învățătura Domnului, după acest apostol: „Şi părinți, nu vă urgisiți pe fiii voştri întru mânie, ci îi creşteți pe ei întru învățătura şi certarea Domnului” (Efeseni 6, 4); iar către slugile lor iarăşi se arată cu blândețe şi nu se mânie asupra lor, socotind că şi ei au Stăpân în ceruri, precum porunceşte însuşi Pavel: „Şi, stăpâni, iarăşi aceasta să faceți către dânşii, slăbind îngrozirea, ştiind că şi al vostru, şi al lor Domnul este în ceruri şi alegere de față nu este la Dânsul” (Efeseni 6, 9).

Şi ca să zic cuprinzător, toţi creştinii de obşte, bărbaţii şi femeile, tinerii şi bătrânii, clericii şi mirenii, câţi au treaptă mai înaltă şi mai mare, faţă de ceilalţi fraţi ai lor, pot a nu sminti pe mai micii lor, dacă vor păzi pe toate câte le cer dregătoria şi treapta fiecăruia şi dacă se vor sili a se face lor chip şi pildă de faptă bună, prin cuvânt şi prin lucru, precum învaţă Fericitul Pavel; căci către Timotei scriind, îi porunceşte lui acestea: „Nimenea să nu defaime tinereţile tale, ci fă-te chip credincioşilor cu cuvântul, cu umblarea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa, cu curăţenia” (I Timotei 4, 12); iar către Tit, astfel îi scrie: „întru toate dându-te pe tine pildă de fapte bune, arătând întru învăţătură, nestricare, cinste, cuvânt sănătos fără de prihană” (Tit 2, 7).

248. Pentru ce oamenii cei mari mai mult sunt datori a nu sminti, decât cei mici? Că cei mai mici obişnuiesc a urma celor mai mari

Deci, pentru ce sunt datori mai mult oamenii cei mari şi dregătorii, decât poporul cel de obşte, a nu pricinui supuşilor lor nici cea mai mică sminteală? Pentru că vor fi urmaţi de supuşii lor; fiindcă cei mai mici au firească însuşire să privească totdeauna la cei mai mari, ca la o icoană şi întâiul chip şi dacă aceştia sunt buni, se fac şi ei buni, iar dacă sunt răi, le urmează şi se fac şi ei asemenea, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Fiindcă este fireşte ca totdeauna mulţimea supuşilor să privească la obiceiurile celor mai mari, ca la o icoană închipuită şi să se asemene pe ei acelora” (*Cuvântul 3, pentru preoţie*). Pentru aceasta citim în Sf. Scriptură că judecătorul Ghedeon, după ce a biruit pe ismailiţi, pe Zevee, zic, şi pe Salmanan, a cerut de la ostaşii ce au fost împreună cu el la război, să-i dea sculele cele de aur, pe care le răpise de la vrăjmaşi şi luându-le pe ele, le-a topit în topitoare şi a făcut un idol.[53] Deci, fiindcă a ridicat acest idol în ţara sa, Efrata, s-a făcut pricină să i se închine lui toţi supuşii săi; pentru aceea, idolul acesta a fost sminteală de obşte la tot poporul israelitenilor; pentru că l-a împins pe el la slujirea de idoli şi l-a oprit de la slujirea adevăratului Dumnezeu. „Şi a zis Ghedeon către ei: voi face vouă cerere să-mi dea mie fiecare bărbat cercel din prăzile lui... şi a făcut din acelea Ghedeon Efod şi l-a pus în cetatea sa, în Efrata, unde a curvit tot Israelul după dânsul şi a fost lui Ghedeon şi casei lui, spre cădere” (Judecători 8, 24). Iată reaua sminteală, pe care a pricinuit-o judecătorul şi stăpânitorul, cum a fost pricină să se împiedice de ea toţi supuşii lui.

249. Cei mari păcătuind, smintesc mult pe cei mai mici. Cei mai mici păcătuind, puţin sau deloc nu smintesc pe alţii

Când se întâmplă şi urmează eclipsa (lipsirea) celor doi luminători, Soarelui şi Lunii, toţi oamenii de obşte văzând acestea se tulbură şi îndată aduc oglinzi, vase cu apă şi cu mare luare aminte privesc începutul, mijlocul şi sfârşitul eclipsei lor. Şi aceasta

[53] Idol aici am numit Efodul, cel făcut de Ghedeon, precum o tâlcuieste Procopie, şi nu veşmânt preoţesc, precum a tâlcuit Teodoret; căci pentru trei pricini este mai lămurită cea a lui Procopie, decât a lui Teodoret; 1) pentru că în multe ediţii se scrie Efod, pe care l-a făcut Ghedeon şi nu Efud, care era veşmânt preoţesc; 2) pentru că Efodul lui Ghedeon se vede că era topit şi turnat din cerceii cei de aur ai ismailitenilor; iar Efudul (haina preoţească) era ţesută din roşu sau din in foarte subţire şi alb: precum scrie la I-a a împăraţilor, cap. 2, 20: „Şi Sâmuil era slujitor înaintea Domnului, copil încins cu Efud Vad sau haină vişinie”; şi 3) pentru că Efodul acesta — zice Scriptura — l-a ridicat Ghedeon în cetatea Efrata, care se potriveşte idol sau statuie turnată, şi nu Efud ţesut. Deci se dă cu părerea că Ghedeon şi-a făcut lui statuie spre pomenirea sa veşnică şi a pus-o în Efrata nu pentru scop rău. Israelitenii însă s-au închinat la ea ca la un Dumnezeu, iar necunoscutul tâlcuitor zice: că şi-a ridicat Ghedeon statuie lui (Vezi p. 180, în tom. II al Octateucului).

pentru ce? Căci lipsind luminătorii şi planetele, sunt mari şi însemnate şi cunoscute de toți, iar când se întâmplă să lipsească celelalte cinci planete: Ermes, Afrodita, Ares, Zeus şi Cronos, poporul cel de obşte şi oamenii țărani deloc nu se tulbură, nici voiesc să ia aminte la lipsirea acelora; pentru ce? Pentru că planetele ce au lipsit sunt mici, întunecoase şi nu sunt cunoscute celor mulți că au lipsit. Aşa şi când se întâmplă a face vreo greşeală fățişă patriarhul, arhiereul, preotul, împăratul, judecătorul, începătorul şi ceilalți demnitari, îndată, toți cetățenii cei supuşi lor se smintesc, se tulbură şi deschizându-şi gura, îi prihănesc şi zic: Dacă patriarhul care este cap face aşa, eu care sunt picioare, ce voi face? Dacă arhiereul într-acest fel calcă Legea lui Dumnezeu, eu, prostul, cum să n-o calc? Dacă preotul care este lumină se face întuneric, eu, cel ce sunt întunecat, ce voi face? Dacă împăratul care este păzitor Legii, căci împărăția este, după Marele Vasile, demnitate legiuită (*Omilie la începutul Paremiilor*), dacă împăratul, zice, face fărădelege, eu, cel supus, ce va urma să fac? Dacă judecătorul şi stăpânitorul, care sunt răsplătitori (apărătorii dreptății), fac nedreptate, eu, cel stăpânit de ei, cum să nu nedreptățesc? Dacă duhovnicul, egumenul şi învățătorul greşesc şi dau pricină de sminteală rea, noi, mirenii cei neînvățați, noi, cei de rând care-i vedem pe ei, ce să facem? Şi nu numai aceasta zice poporul cel supus, dar lângă acestea, se îndeamnă a face şi cu lucrul aceleaşi păcate şi aşa, sminteala pe care o pricinuiesc oamenii cei cu dregătorii se face pricinuitoare de a trage pe toți cei mai de jos în păcate sau, cel puțin, a-i împiedica din calea faptei bune. Si pentru ce aceasta? Fiindcă cei ce greşesc sunt oameni mari şi însemnați, sunt tuturor cunoscuți şi lăudați; pe când oamenii cei mai de jos întâmplându-se să greşească, nu pricinuiesc atâta sminteală la ceilalți. Pentru ce? Pentru că cei ce au greşit nu sunt mari şi însemnați, ci sunt oameni din clasa de jos.

Ce zic? De multe ori se întâmplă a greşi oamenii cei mai de jos greşeli mari şi arătate, cu toate acestea, alții nu numai că nu se smintesc, dar nici voiesc să ia aminte la greşelile lor; fiindcă oamenii cei de jos se aseamănă cu cele patru steluțe mici, care se învârtesc împrejurul planetei Dia (Jupiter) şi pentru aceasta se şi numesc de astronomi însoțitori şi următori lui Dia; de asemenea şi cu celelalte două mici stele care se află aproape de planeta Cronos, pentru care şi sulițaşii lui Cronos se numesc. Căci, precum stelele acelea pentru micimea lor nu se pot vedea de ochii oamenilor, decât numai cu telescopul; aşa şi țăranii pentru înjosirea şi defăimarea lor sunt nebăgați în seamă lângă ceilalți oameni şi se socotesc ca şi cum n-ar fi în lume. Si precum înconjurătorii lui Dia şi săgetătorii lui Cronos, cu toate că lipsesc şi se întunecă de multe ori şi mai în toate zilele, după mândria cea de obşte şi observarea noilor astronomi, aflându-se ascunşi în umbra planetelor lor, nici unul, însă, dintre oameni nu vede eclipsa lor şi întunecarea; aşa şi oamenii cei mici şi de jos, deşi de multe ori păcătuiesc, însă fiind ascunşi — ca să zic aşa — în simplitatea şi nimicnicia lor, nu atrag atenția celorlalți asupra păcatelor lor, nici îi smintesc pe ei; pentru aceea a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Păcatele oamenilor de rând, ca în oarecare întuneric lucrându-se, numai pe cei ce le-au lucrat îi pierd... şi dacă se vor arăta, la nimenea n-au adus rană însemnată. Şi iarăşi: dintre oamenii câți petrec viață simplă, liniştită şi singuratică, se ascund greşelile lor sub perdeaua singurătății” (*Cuvântul 3, pentru preoție*).

250. Dregătorii şi greşelile lor, cu ce se aseamănă

Dar la cei mari şi gradați cu boierii, nu urmează aşa, nu, ci se întâmplă cu totul altfel. Căci, greşelile oamenilor mari, măcar că sunt prea mici şi de nimic, însă, în fața celor mai de jos, se socotesc mari şi însemnate; fiindcă oamenii cu dregătorii se aseamănă cu fața, iar greşelile lor, cu petele de pe față; precum zicea învățătorul de morală Plutarh. Pentru aceea, precum petele ce se află pe față, deşi sunt prea mici, se văd de toți, aşa şi greşelile cele prea mici ale demnitarilor se văd şi se arată supuşilor

lor. Iar dumnezeiescul Hrisostom aseamănă pe dregători cu cei ce se află în vârful unui turn sau al unui munte înalt, căci precum aceia sunt văzuți de cei ce se află jos, tot aşa şi greşelile dregătorilor sunt văzute de cei de jos. „Iar cei ce şed în vârful cinstitei preoții, întâi, adică ei, la toți sunt prea arătați; apoi şi în cele mici dacă ar greşi, cele mici se arată mari la ceilalți, căci toți nu judecă greşeala după faptă, ci deopotrivă cu treapta acelora” (*Cuvântul 3, pentru preoție*).

251. Că superiorii şi nepăcătuind, ca şi cum ar păcătui sunt vinovați

Să zic încă şi mai înfricoşate? La oamenii cei mari în dregătorii, atât de mult iau aminte supuşii lor, încât nu numai greşelile cele mici ale lor le socotesc mari, dar şi fără să aibă vreo greşeală în adevăr, cei supuşi lor plăsmuiesc şi zic că greşesc. Şi vrei să te încredințezi? Ascultă: Ce este altceva mai strălucit şi mai curat decât soarele? Într-adevăr, nici un lucru material din această lume; cu toate acestea, cei mai de curând astronomi, din multa lor iscodire şi cu ajutorul telescoapelor, au văzut înlăuntrul acestui prea curat şi prea strălucit disc al Soarelui nişte nouri mici şi întunecați, pe care îi numesc pete şi mânjituri ale Soarelui. Si unii dintr-înşii vor să zică că acestea sunt chiar pete şi mânjituri, iar alții zic că nu sunt, ci numai că este o amăgitură a ochilor, provenită ori din telescoape, ori din slăbiciunea ochilor când privesc acestea. Iată cât de ruşinoasă şi îndrăzneață este privirea si iscodirea-oamenilor, alipind pete şi mânjituri până şi acestui neîntinat şi prea mare luminător şi izvor al luminii soarelui.

252. Cei ce au dregătorii bisericeşti se cade a lumina ca soarele, încă şi mai mult

Din aceasta să se învețe, aşadar, toți cei ce au demnități lumeşti, dar mai cu seamă cei bisericeşti, precum sunt: patriarhii, arhiereii, preoții, duhovnicii, egumenii şi sfințiții propovăduitori, să se învețe, zic din aceasta, cât trebuie să fie ei de luminați şi curați, ca să lumineze cu fapta bună ca soarele sau mai bine a zice şi mai mult decât soarele, ca să nu găsească pricină supuşii lor a le lipi vreo întinăciune sau vreo prihană. Pentru aceasta, prea înțelepteşte a scris auritul condei al lui Ioan: „Că vrednicia preoției nu este ca funcțiunile cele lumeşti ale generalilor şi împăraților, ci este un lucru căruia îi trebuie faptă îngerească şi că sufletul preotului trebuie să fie mai curat decât razele soarelui, ca să nu-l lase pe el pustiu Duhul cel Sfânt niciodată şi ca să poată a zice şi el cu Pavel: «Că nu mai viază el, ci viază Hristos întru dânsul»” (Galateni 2, 20) (*Cuv. 6, pentru preoție*).

253. Cei ce au dregătorii bisericeşti se cade mai mult a întrece pe ceilalți în fapta bună, decât în treaptă. Că cei ce au aceste vrednicii se cade a întrece şi pe pustnici în fapta bună

Pentru aceasta a zis Teologul Grigorie că, cel ce are vrednicie bisericească, nu este de ajuns numai a se păzi pe sine curat de orice păcat, ci mai mult se cade a întrece pe ceilalți în fapta bună, decât în treaptă, aşa încât să nu le pricinuiască lor vreo sminteală spre a păcătui, ci mai ales să-i îndemne cu pilda vieții lui celei bune ca să procopsească şi să sporească în fapta bună. „A doua însă, deşi cineva s-ar păzi pe sine curat de tot păcatul, care este anevoie, nu ştiu dacă şi aceasta e de ajuns celui ce are să învețe şi să povățuiască pe alții la fapta bună, căci nu este de ajuns numai a nu fi rău,

celui ce a primit o slujbă ca aceasta... ci şi cu bunătatea să se deosebească şi atât să întreacă cu fapta bună pe ceilalţi, precât şi treapta o are mai mare şi nici o măsură să nu cunoască a binelui şi a suirii" (*Cuvânt răspunzător*).

Şi în scurt, pentru aceasta atât de mult se cade să fie fapta bună şi curăţenia patriarhilor, a arhiereilor şi a preoţilor, încât să întreacă fapta lor cea bună şi curăţenia chiar pe a pustnicilor care locuiesc în pustie; precum dovedeşte dumnezeiescul Hrisostom: „Căci dacă cei ce locuiesc în pustie şi sunt izbăviţi de tulburările cele din cetăţi şi târguri şi totdeauna au linişte şi pace; totuşi, nu voiesc să se încredinţeze numai în dieta acelei păziri, ci alte mii de streji adaugă... câtă putere şi silinţă socoteşti că se cade celui sfinţit, încât să se poată păzi curat şi să răpească din întinăciuni sufletul său şi să-şi păstreze curată şi neîntinată frumuseţea lui cea duhovnicească? Căci mult mai multă curăţenie i se cade lui (preotului) decât aceluia (monahului)” (*Cuvântul 6, pentru preoţie*).

254. Căci sminteala se deosebeşte una de alta, după persoană

Deci, din cele spuse, se dovedeşte că sminteala, fiindcă este piedică, n-are deosebire una de alta; iar de se va socoti după persoanele care o făptuiesc, se deosebeşte una de alta, că este sminteală mică şi mai mică, mare şi mai mare, precum şi demnităţile acelora care le făptuiesc, sunt mai mici şi mai mari. Aşa, de pildă, unul şi acelaşi păcat al curviei, dacă se lucrează pe faţă de un om de rând şi simplu, este o sminteală mică, iar dacă se face de un monah, este o sminteală mare, iar dacă se face de un ierodiacon, este mai mare, iar dacă se face de un preot, de un duhovnic şi de un stareţ, este sminteală încă şi mai mare, iar de se va face de un arhiereu, este sminteală foarte mare, iar dacă se va face de însuşi patriarhul, atunci sminteala este mai mare decât toate. Şi sminteala, adică ceea ce o pricinuieşte un om de rând, se aseamănă cu o piatră mică şi cu un bulgăraş de pământ ce se află în mijlocul drumului şi foarte puţini se împiedică de el, iar sminteala care o pricinuieşte monahul se aseamănă cu o piatră mare de care se împiedică mulţi, iar sminteala ce o face un diacon se aseamănă cu o piatră mai mare, iar care o face un preot este asemenea cu o piatră încă mai mare, iar cea pricinuită de arhiereu se aseamănă cu o stâncă prea mare, de care toţi se împiedică şi preoţii, şi ceilalţi bărbaţi şi femei, mici şi mari şi ori se prăbuşesc dedesubtul acestei sminteli, adică urmează şi ei acestui păcat, sau cel puţin li se răceşte inima lor şi se împiedică din calea faptei bune. Iar sminteala ce o va pricinui un patriarh, aceasta se aseamănă cu un munte, care desăvârşit închide calea faptei bune şi nu lasă să treacă cineva şi pe cât este sminteala de mare, încă şi mai mare pedeapsă vor lua cei ce o pricinuiesc.

255. Unul şi acelaşi păcat se deosebeşte după feţele care îl fac

Pentru aceasta şi dumnezeiescul Isidor Pelusiotul a scris monahului Elisei acestea: „A greşi cel întru supunere (mireanul) este rău, iar a greşi cel sfinţit este mai rău, însă de va greşi cel ce i s-a încredinţat soarta arhieriei este cu totul prea rău, căci precât înaintează cineva în dregătorie, după atâta mai grea i se face păcătuirea, nu după firea ei, ci după treapta celui ce o face, judecându-se” (Epistola 15). Şi iarăşi către Teona Episcopul scriind, zice: „Nu este tot una a păcătui mireanul şi preotul şi aceasta este arătată de Lege, căci (Legea) porunceşte să se aducă atâta jertfă pentru preotul ce a greşit, câtă ar fi trebuit pentru tot poporul celălalt. Iar de era deopotrivă păcatul, n-ar fi mai fost trebuinţă să poruncească ca să aducă jertfă deosebită; mai mare se face însă, nu după firea sa (păcatul), ci după meritul celui ce-l lucrează. Pentru că cel ce îndreptează

pe alții, de va greşi, mai mare decât vrednicia se arată greşeala" (Epistola 121). Şi unde porunceşte Legea să aducă preotul una şi aceeaşi jertfa deopotrivă cu tot poporul? În cap. 9, la Leviticon, unde, precum toată bătrânimea lui Israel a adus lui Dumnezeu un vițel şi un țap pentru păcatele lor, tot aşa şi Aaron pentru păcatele lui a adus un vițel şi un țap. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu pentru toate greşelile sunt aceleaşi pedepse, ci multe şi de multe feluri şi după timp, şi după față, şi după treaptă, şi după pricepere, şi după alte multe. Şi ca să se facă mai lămurită ceea ce o zic, să se pună de față un păcat, curvia spre pildă, şi ia aminte câte pedepse aflu deosebindu-se una de cealaltă, nu de la mine ci din dumnezeieştile Scripturi. A curvit cineva mai înainte de Lege? Altfel se va munci şi aceasta o arată Pavel zicând: „Căci, câți fărădelege au greşit, fărădelege vor şi pieri" (Romani 2, 12). A curvit altul după Lege, mai rău va pătimi, „şi câți în Lege au greşit, prin lege se vor judeca" (*Ibidem*). A curvit cineva preot fiind, din pricina vredniciei lui ia adăugire mai mare la pedeapsă. Deci, pentru aceasta fiicele mirenilor curvind, se ucideau, iar cele ale preoților se ardeau, arătând prin aceasta Legea cea pusă, câtă muncă aşteaptă pe preot păcătuind. Căci dacă pentru fiică mai mare pedeapsă a cerut Legea, fiindcă e fiica preotului, cu mult mai mult pentru însuşi preotul" (*Omilia 75, la Matei*).

256. Preoții, nu numai ei nu se cade a pricinui sminteală, dar nici copiii lor. Fiicele preoților păcătuind, mai greu se pedepsesc decât cele ale mirenilor

Deci, din aceste cuvinte ale Sfinților, ce ne învățăm? Învățăm că toți preoții Dumnezeului Celui Prea înalt, nu numai ei au datorie să nu pricinuiască nici cea mai mică sminteală poporului, încă au datorie să-şi pedepsească şi copiii lor ca să fie cu bună rânduială şi cu fapte bune şi cinstiți atât, încât să nu facă vreo neorânduială sau păcat şi dintr-aceasta să dea sminteală celorlalți creştini; fiindcă neorânduiala şi păcatul şi reaua sminteală pricinuite de fiii preoților, la înşişi părinții lor preoți se aduc şi pentru acestea vor da răspuns înaintea lui Dumnezeu şi se vor pedepsi, deoarece pentru neaşezarea fiilor lor, se huleşte şi se necinsteşte înalta şi prea cinstita vrednicie a preoției şi Dumnezeu cele ce a rânduit această Taină. Pentru aceasta, Sf. Sinod localnic din Cartagina porunceşte ca toți copiii preoților să nu facă teatre, nici să stea să le privească: „Fiii iereilor, priveliști lumeşti să nu săvârşească, nici să privească" (Can. 17). Şi iarăşi acest sinod porunceşte: „Că nici episcopi, nici preoți, nici diaconi să nu se hirotonisească, până ce nu mai întâi pe toți creştinii ce sunt în casa lor îi vor face ortodocşi" (Can. 43). Pentru aceea şi Pavel către Timotei scrie aşa: „Că preotul, se cade să aibă feciori ascultători cu toată cucernicia (Timotei 3, 4); iar către Tit: ca să aibă preotul „fii credincioşi, nu întru ocară de curvie sau neascultători" (Tit l, 6).

Ce zic numai pe cele din Noul Testament? Ci, încă şi Legea Veche porunceşte că, „dacă fiica vreunui preot se va spurca curvind, numele tatălui său spurcă, în foc să se ardă" (Leviticul 21, 9); pe care tâlcuind-o Grăitorul de Aur, zice: „Că fata preotului, de va păcătui, mai mult se pedepseşte decât celelalte femei fete ale mirenilor, căci fiicele preoților — cu care nici o legătură nu are preoția — pentru cinstea părinților însă la mai amară pedeapsă se vor supune" (*Cuvântul 6, pentru preoție*).

Şi de ce se pedepseşte mai mult? Pentru că celelalte femei, de vor curvi, a poruncit Dumnezeu să se ucidă cu pietre (A doua Lege 22, 21); iar dacă va curvi fata preotului, porunceşte să se ardă cu foc, cum am mai zis, pentru că mai grea este pedeapsa prin ardere, decât prin uciderea cu pietre; fiindcă din ardere, nici un os nu mai rămâne, iar din uciderea cu pietre rămâne trupul întreg şi după moarte.

257. Sminteala dregătorilor şi a ofiţerilor se deosebeşte una de alta după feţe

Deci, precum la dregătoriile cele dinlăuntrul bisericii se face sminteală mică şi mare, şi mai mare şi prea mare, tot aşa urmează şi la dregătoriile cele politiceşti şi din afară; şi să presupunem că sminteala ce o face un soldat simplu este mică, iar sminteala unui căpitan este mare; sminteala unui colonel sau a unui general este mai mare; sminteala unui judecător şi stăpânilor este încă mai mare; sminteala unui ministru este mult mai mare, iar sminteala ce o va face un împărat este mai mare decât toate. Şi oare câţi preacurvari? Câţi ucigaşi au fost în toată împărăţia evreilor, pe vremea împăratului David? Cu adevărat prea mulţi şi cu toate acestea, sminteala făcută de toţi aceia n-a fost atât de mare, pe cât a fost cea pricinuită de împăratul David pentru preacurvia şi uciderea ce o făcuse. Pentru că, miniştrii, judecătorii, generalii, ostaşii şi tot poporul de obşte, mici şi mari, după ce aflaseră de păcatele împăratului lor, toţi, fără deosebire s-au smintit şi s-au tulburat, ocărând pe ascuns pe împăratul lor şi din pricina aceestei sminteli, mulţi s-au prăpăstuit şi au căzut în aceste păcate ale uciderii şi ale preacurviei, iar la cei mai mulţi dintre ei li s-a răcit dumnezeiasca dragoste şi s-au oprit din calea faptei bune şi a lucrării poruncilor Domnului. Pentru aceea, dacă Domnul a zis numai un **vai!** pentru o simplă sminteală, noi se cade a zice de mii de ori **vai!** de sminteala ce se pricinuieşte de cei mari şi de ofiţeri! Şi dacă Domnul a zis că e mai de folos să se atârne o piatră de moară la grumazul celui ce simplu a smintit, noi, cu toată dreptatea, putem să zicem că e de folos să se atârne o piatră mai mare decât cea de moară la gâtul celor mari şi al ofiţerilor care smintesc şi astfel să se afunde în adâncul mării; „... vai omului aceluia prin care vine sminteala, mai de folos i-ar fi lui ca să-şi spânzure o piatră de moară la grumazul lui şi să se înece întru adâncul mării” (Matei 7, 6).

Şi dacă Domnul hotărăşte că îngerii Lui au să adune pe toţi aceia care pricinuiesc cât de mică sminteală şi-i vor arunca în cuptorul cel cu foc; noi putem să zicem că aceşti îngeri au să arunce pe cei mari şi cu dregătorii care pricinuiesc sminteală, nu într-un cuptor mic, ci într-un cuptor cu foc mult mai arzător şi acolo să ardă veşnic. „Va trimite Fiul Omului pe îngerii săi şi va aduna întru împărăţia Lui pe toate smintelile şi pe cei ce fac fărădelegea şi-i va arunca pe ei în cuptorul cel cu foc; acolo va fi plângerea şi scrâşnirea dinţilor” (Matei 13, 41).

258. Cât de rău este a zice cineva, ce-mi pasă mie dacă altul se sminteşte. Că Pavel n-a mâncat niciodată carne, ca să nu smintească pe aproapele

Deci, unde sunt acum aceia care pricinuiesc sminteală pe faţa fraţilor lor şi după aceasta îndrăznesc şi zic: şi ce-mi pasă mie dacă altul se sminteşte, eu să-mi fac voia mea şi dacă se sminteşte şi se vătăma unul şi altul, eu nu mă îngrijesc pentru aceea. Să vină, zic, ca să-i văd şi să le spun cuvintele dumnezeiescului Hrisostom: Ce zici, omule, că nu-ţi pasă? Hristos ţi-a poruncit atât să lumineze viaţa ta prin lucrurile cele bune şi creştineşti, încât nu numai să fii lăudat de cei ce te văd, dar şi Stăpânul tău Hristos să se slăvească de ei, iar tu faci din contră şi în loc de slavoslovie, îndemni pe oameni să hulească pe Dumnezeu şi să se smintească şi apoi zici că nu-ţi pasă? Şi care suflet evlavios, ştiind Legea lui Dumnezeu, va zice cândva astfel de cuvânt? „Acestea toate aşadar cunoscându-le, să ne păzim, rogu-vă, şi nici pe cei ce se întâmplă să-i defăimăm, nici să zicem acele cuvinte reci: ce-mi pasă mie dacă cutare se sminteşte” (*Cuvântul 7, la Facere*). Ce zici, spune-mi mie? Ce-ţi pasă? Aşa a poruncit Hristos să strălucească viaţa ta, încât nu numai să se minuneze de tine cei ce te privesc, dar şi pe Stăpânul tău să-L slăvească. Iar când lucrezi cea dimpotrivă şi te faci pricinuitor de hula lor, în loc de

slavă, n-ai să dai nici un cuvânt? Şi este aceasta a sufletului evlavios şi care cunoaşte cu amănuntul Legea lui Dumnezeu? (*Cuvântul 7, la Facere, p. 219*). Nu ştii, ticălosule, că acest cuvânt care-l zici, că mie nu-mi pasă dacă fratele meu se sminteşte, este cuvânt al Satanei şi al învârtoşării şi al neomeniei aceluia, după acest Hrisostom? „Acestea şi către voi de va fi vreme se vor zice, cei ce defăimaţi mântuirea aproapelui, acele sataniceşti şi bârfitoare graiuri; că a zice ce-mi pasă mie dacă cutare se sminteşte şi cutare se pierde? Sunt ale cruzimii şi neruşinării aceluia" (*Omilia 20, la cea I către Corinteni*).

În vremea Ap. Pavel, erau oarecare creştini bolnavi la minte, care văzând pe unii din ceilalţi creştini puternici în credinţă, ce mâncau din carnea jertfită idolilor, se sminteau; pentru aceea, Ap. Pavel ca să nu smintească pe aceşti neputincioşi creştini, a hotărât să nu mănânce carne în toată viaţa lui; „Pentru aceasta dacă face mâncarea sminteală fratelui meu, nu voi mânca carne în veac" (I Corinteni 8, 13); şi tu, frate, care baţi, răpeşti, lăcomeşti şi alte păcate faci care sunt de ajuns a sminti nu numai pe cei slabi la ştiinţă, dar şi pe cei prea tari; tu, zic, îndrăzneşti după aceasta să zici: ce-mi pasă mie dacă fratele meu se sminteşte? „Căci unele ca acestea păcătuim, zice dumnezeiescul Hrisostom, care şi pe cei tari îi smintesc; căci, când batem şi răpim şi lăcomim, şi ca pe nişte dobitoace întrebuinţăm pe cei slobozi, oare acestea nu sunt de ajuns să smintească?" (*Omilia 20, la I către Corint*). Apostolul Pavel socoteşte că a zis să nu mănânce nu numai carne jertfită idolilor, dar nici orice carne care este slobodă a se mânca, numai ca să nu smintească întru nimic pe fratele său şi să nu-l piardă, precum tâlcuieşte Grăitorul de Aur: „Iar tu care cu pilda cea rea a vieţii tale, nu numai că sminteşti şi tulburi pe fratele tău, dar îl şi prăpăstuieşti în păcat şi-l faci a se munci; cum îndrăzneşti şi zici că nu-ţi pasă dacă acela se sminteşte? Şi aceasta este a creştinului, a iubitorului de frate, a ucenicului lui Hristos?"

259. Dacă cineva nu poate îndrepta pe altul, măcar nu se cade a-l sminti. Că nu se cade a sminti cineva pe alţii pentru că sunt mici. Căci, cei ce smintesc pe cei mai mici, păcătuiesc însuşi lui Hristos

Pentru aceasta, fraţii mei prea doriţi, încetaţi de a mai zice acest fel de cuvinte, defăimând vătămarea pe care o pricinuiţi celor de o credinţă cu voi creştini cu sminteala voastră; pentru că cuvintele acestea şi defăimarea fac mai mare păcatul vostru şi pricinuiesc sufletului mai grea muncă; precum zice Auritul Sfânt: „Acestea ştiindu-le... să ne depărtăm de cele ce pot a vătăma bogăţia faptei noastre celei bune; şi niciodată să facem ceva care ar pricinui aproapelui vreo vătămare, căci aceasta şi păcatul îl înmulţeşte şi nouă ne pricinuieşte mai grea muncă" (*Cuvânt 7, la Fapte*). Voi aveţi datorie să îndreptaţi şi să ridicaţi din căderea păcatului pe fraţii voştri şi în tot chipul să ajutaţi la mântuirea lor — precum vom zice în Cuvântul 11 —; iar dacă nu puteţi să-i ridicaţi şi să-i îndreptaţi, măcar nu-i îmbrânciţi şi nu-i surpaţi în păcat cu sminteala şi cu pilda voastră cea rea. „Că fie, zice auritul retor, fie, nu poţi a îndrepta, nici să ridici, dar de ce împiedici? De ce dai pricină? Trebuia să întinzi mâna, dar nu voieşti aceasta să o faci, măcar nu surpa în păcat cu sminteala" (*Omilia 20, la cea I către Corinteni*).

Iar dacă defăimaţi pe fraţii voştri, că poate sunt smeriţi şi săraci meşteri şi unul este cizmar, altul tăbăcar, sau fierar, sau croitor, sau alt oarecare meşteşug sărăcăcios lucrând, să ştii că deşi ei sunt smeriţi şi săraci, dar sunt fraţi credincioşi ai voştri şi pentru aceasta nu se cade a-i defăima şi a-i sminti. „Căci să nu zici că cutare este cizmar, sau că este tăbăcar, sau arămar celălalt; ci înţelege că este frate al tău credincios" (Hrisostom, *Idem*); pentru că îngerii acestor smeriţi şi mici pururea văd faţa lui Dumnezeu, precum a zis Domnul: „Căutaţi să nu defăimaţi pe vreunul dintr-aceşti

mai mici, că zic vouă: că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui Meu care este în ceruri” (Matei 18, 10). Pentru că aceşti meşteri smeriţi şi săraci sunt mai aproape de petrecerea lui Hristos, Care a fost meşter şi Fiu de meşter şi mai aproape de petrecerea Apostolilor, care au fost pescari şi făcători de corturi şi, prin urmare, aceşti smeriţi sunt mai de aproape fraţi ai voştri, decât bogaţii, stăpânitorii şi dregătorii; pentru aceea, că sunt aşa, să nu-i defăimaţi şi să nu-i sminţiţi. „Că ai acelora sunt ucenici, pescarilor, vameşilor, cusătorilor de corturi; Celui ce s-a hrănit în casa teslarului... Nu defăima deci pe cel mai mult ca frate, căci el mai aproape stă de chipul apostoliei. Fiindcă şi Petru s-a încins şi mreji a întrebuinţat şi a pescuit după învierea Stăpânului. Şi ce zic de Petru? Chiar şi Pavel însuşi după atâtea nevoinţe şi călătorii şi atâtea minuni, stând în atelier, cosea la piei şi cucemicindu-se de el îngerii, dracii „se cutremurau” (sunt cuvintele lui Hrisostom). Şi dacă în cele din urmă defăimaţi pe cei smeriţi şi săraci smintindu-i, să ştiţi că însuşi lui Hristos greşiţi. Că astfel vă strigă Ap. Pavel: „Aşa greşind împotriva fraţilor şi bătând ştiinţa lor cea neputincioasă, lui Hristos greşiţi” (*I Corinteni 8, 12*). Vedeţi îngroziri? Auziţi înfricoşări? Să nu socotiţi, zice, când sminţiţi pe smeritul vostru frate, că numai pe acesta îl vătămaţi. Nu, că vătămarea şi sminteala se duce la însuşi Hristos care s-a răstignit pentru dragostea aceluia şi Care face ale Sale patimile robului Său, care are pe acela ca pe trupul Său; şi dacă Hristos a primit să se răstignească pentru el, cum voi nu puteţi a suferi ceva, ca să nu sminţiţi pe fratele vostru? Că aşa tâlcuieşte Hrisostom pe cea de mai sus zisă: „Foarte înfricoşată este îngrozirea şi mare osândă are. Căci să nu socoteşti, zice, că numai la acela se opreşte vătămarea, ci trece la însuşi Hristos Care s-a răstignit pentru el. Deci, dacă Stăpânul tău a primit să se răstignească pentru el, cum, tu nu îngădui să le faci pe toate, încât să nu-i dai lui vreo pricină de sminteală?” (*Omilia 7, la Facere*).

260. Dacă vieţuieşte cineva în fapte bune, iar după aceasta sminteşte pe alţii, nimic nu se foloseşte. Că însoţirea cu cei răi pricinuieşte sminteală. Creştinii nici pe păgâni nu se cade a-i sminti.

Pentru aceea, băgaţi de seamă, fraţii mei creştini, pentru dragostea lui Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletelor voastre şi luaţi aminte bine, nu numai înaintea lui Dumnezeu să nu greşiţi, dar nici înaintea oamenilor, precum Solomon şi Pavel într-un glas pentru aceasta vă porunceşte; căci Solomon zice: „Şi să gândeşti bine înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor” (Pilde 3, 4); iar Pavel: „... făcând purtare de grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor” (Romani 12, 17), Şi să faceţi toate după putinţă, numai ca să nu sminţiţi pe fratele vostru, fiindcă, după cum am zis, deşi voi vieţuiţi drept şi cu fapte bune, iar dacă daţi pricină de sminteală celorlalţi, să ştiţi că toate lucrurile voastre cele bune pe care le faceţi sunt pierdute. Şi cum este cu putinţă să vieţuiţi voi bine şi apoi să sminţiţi pe alţii? Dacă vă însoţiţi cu oameni răi şi care au viaţa stricată; fiindcă oamenii care vă văd că vă însoţiţi şi aveţi prieteşug presupus cu furii sau cu bărbaţi curvari şi femei curve, sau cu preacurvari şi cu preacurve, ori cu ucigaşi şi cu alţi oameni vicleni, se smintesc şi zic cum că şi voi sunteţi furi şi curvari, preacurvari şi oameni vicleni, deşi voi aţi fi drepţi, înţelepţi şi cu fapte bune; deoarece oamenii nu cercetează ce aveţi în inima voastră, ci judecă lucrurile pe care le văd cu ochii lor; aşa dovedeşte dumnezeiescul Hrisostom zicând: „Toate deci să le facem, încât să nu smintim pe aproapele; căci, deşi am avea viaţă prea dreaptă, însă dăm pricină de sminteală altora, toate s-au pierdut. Şi cum este cu putinţă cel ce are viaţă dreaptă să smintească? Când însoţirea lui cu cei răi îi atribuie viclean şi rău nume. Căci, când îndrăznim şi ne amestecăm cu cei răi, deşi noi poate nu ne-am vătăma, dar smintim însă pe alţii” (*Omilia 57, la cea de la Ioan*).

Şi fie deci după cum am zis, că tu te însoţeşti cu o faţă care dă de bănuit, adică intri în casa unei fecioare ori a unei văduve sau a altei oarecare femei orfane şi fără protecţie însă, nu cu vreun scop rău, ci ca să le foloseşti cu buna ta sfătuire, ca să le miluieşti ca pe nişte sărace şi ca să le întăreşti întru întreaga înţelepciune şi frica lui Dumnezeu, dar creştinii care te văd că te împrieteneşti cu acele feţe şi te duci la casele lor, se smintesc şi te bănuiesc pe tine, că toate acestea le faci cu scop rău şi curvesc. Dar să presupunem iarăşi că acei creştini care te văd nu se smintesc; însă, cum poate cineva să încredinţeze pe evrei, pe turci, pe armeni şi pe celelalte neamuri şi necredincioşi ca să nu se smintească? Care te văd însoţindu-te cu aceste feţe? Căci pentru ei suntem datori a lua aminte să nu-i smintim, ca să nu ne facem pricină a se huli Hristos şi sfântul nume cel creştinesc, precum porunceşte Pavel: „Fără sminteală fiţi şi iudeilor şi elinilor, şi Bisericii lui Dumnezeu” (I Corinteni 10, 32); „Eu, — zice Hrisostom — nimic rău nu bănuiesc pentru fecioara (căci iubesc fecioria, însă dragostea să nu se socotească vicleană)... nici pot să dau cu părerea ceva necuviincios; dar cum vom îndupleca pe cei din afară? căci se cade şi pentru aceia a face purtare de grijă” (*Omilia 57, la Ioan*).

261. Creştinii se cade a urî însoţirea cu cei răi

Pentru aceasta, fraţii mei, se cade a urî orice prietenie cu oamenii cei răi şi vicleni şi să fugim de însoţirea lor; aşa vă porunceşte Dumnezeu prin Isaia: „Ieşiţi din mijlocul lor şi vă deosebiţi de ei” (Isaia 12, 11); tot aşa şi Pavel: „Şi scoateţi afară pe cel rău dintre voi înşivă” (I Corinteni 5, 13). Şi iarăşi: „Ca să se ridice din mijlocul vostru cel ce a făcut fapta aceasta” (*Ibidem* II, 2). Aşa şi Proorocul David a hotărât să nu se însoţească nimenea niciodată, nici cu cei prea vicleni din oameni: „Cu oamenii cei ce lucrează fărădelege, şi nu mă voi însoţi cu aleşii lor” (Ps. 140, 5). Tot aşa şi Iov, nici cu oamenii făcători de râsuri şi glumeţi a voit să se însoţească, pentru că zicea: „şi de am umblat cu batjocoritorii” (Iov 31, 5). Ce zic? Dacă oamenii cei vicleni sunt atât de trebuincioşi prieteni şi rudenii de aproape ale voastre, precum este ochiul cel drept, cu toate acestea să cade a-i urî şi a vă întoarce de la tovărăşia lor, pentru că şi vouă se va face sminteală prietenia cu ei, căci se molipsesc sufletele voastre de răutăţile lor ca de o râie şi ciumă, „că strică, zice, pe obiceiurile cele bune, vorbele cele rele” (I Corinteni 15); fiindcă face şi pe alţii a se sminti asupra voastră, socotind că şi voi sunteţi răi, ca şi aceia; pentru aceasta a zis despre ei Domnul: „Iar dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l pe el şi-l leapădă de la tine” (Matei 5, 29). Zice încă şi dumnezeiescul Hrisostom: „Să nu aibă nimenea prieten rău, căci dacă noi având fii răi îi izgonim şi nu ne cucerim de fire... cu cât mai mult se cade a fugi de cei ce sunt obicinuiţi şi cunoscuţi prieteni răi? Măcar că nici o vătămare nu primim de la ei, că nu putem scăpa de lauda cea rea; căci oamenii cei de afară nu cercetează viaţa din lucru, ci din însoţirea noastră cu aceia o judecă” (*Omilia 57, la Ioan*).

262. Cel ce a smintit pe cineva se cade a cere iertăciune de la fratele pe care l-a smintit. Că şi cel ce s-a smintit rău, se cade a cere iertare

Toţi creştinii, aşadar, trebuie să se păzească de a pricinui vreo rea sminteală fraţilor lor, precum am arătat din câte am zis şi precum le porunceşte şi Pavel zicând: „Că aceasta mai vârtos să judecaţi, ca să nu puneţi împiedicare fratelui sau sminteală” (Romani 14, 13); şi iarăşi: „Bine este a nu mânca carne, nici a bea vin, nici de care fratele tău se poticneşte sau se sminteşte sau se slăbeşte” (*Ibidem* 21). Şi într-alt loc: „ca să fiţi curaţi şi fără sminteală în ziua lui Hristos” (Filipeni l, 10). Iar dacă se întâmplă ca

cineva să smintească pe fratele său cu vreun lucru sau cuvânt rău, ori cu chipul, ori cu căutătura, sau cu mişcarea de voie sau fără de voie, sau din nebăgare de seamă, se cade să se întoarcă către fratele cel smintit şi pocăindu-se să ceară iertare şi dacă s-a făcut sminteală pe faţă, tot pe faţă se cade să se facă şi pocăinţa; iar dacă pe ascuns, pe ascuns să se facă şi pocăinţa şi aşa prin pocăinţă, să se stingă sminteala cea aprinsă în inima fratelui sau cel puţin s-o împuţineze şi s-o îmblânzească şi să nu lase să apună soarele acelei zile şi să adoarmă fratele său smintit; căci aşa sfătuieşte Duhul cel Sfânt prin înţeleptul Sirah „... roagă-te înaintea feţei lui şi împuţinează sminteala ta" (Sirah 17, 20); şi Ap. Pavel: „Soarele să nu apună întru mânia voastră" (Efeseni 4, 26). Am zis deci să ceară iertare cel ce a smintit pe fratele său cu lucrul şi cu cuvântul viclean sau a făcut altceva din cele mici şi vrednice de iertare; iar dacă cineva s-a smintit şi s-a întristat pentru alt frate care păzeşte poruncile lui Dumnezeu şi predaniile şi canoanele dumnezeieştilor Părinţi, atunci trebuie ca cel care s-a smintit şi s-a întristat să ceară iertare, iar nu fratele cel ce păzeşte poruncile; precum zice Marele Vasile: „Iar dacă aşa a întristat, precum a zis Apostolul: «întristaţi-vă după Dumnezeu»... nu cel ce a întristat are trebuinţă de îndreptare, ci cel ce s-a întristat este dator să arate semnele întristării celei după Dumnezeu (adică să se pocăiască)" (*Hotar pe scurt, 40*).

263. Care este pricina cea mai de căpetenie de a nu sminti cineva. Căci cel ce păcătuieşte pe ascuns se va vădi şi va pricinui sminteală

Mulţi socotesc că pricina cea mai de căpetenie de a nu sminti cineva pe fratele său este a se păzi să nu păcătuiască pe faţă, ci pe ascuns; iar eu mărturisesc că greşelile cele ce se fac pe ascuns şi fără sminteală au mai puţină pedeapsă, decât cele făcute pe faţă; după Hrisostom ce zice: „Ci de se cade a zice ceva şi mai minunat; că, deşi ar greşi cineva păcate mari şi va face aceasta pe ascuns şi nu va sminti pe nimeni, mai puţină pedeapsă i se dă, decât celor ce păcătuiesc mai puţin întru arătare şi smintesc pe mulţi" (*Către cei ce au ţiitori*). Însă, eu socotesc că pricina cea mai de căpetenie de a nu sminti cineva este, nu adică a păcătui cineva pe ascuns, ci a avea mustrare de conştiinţă în sufletul său, netulburată înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor; adică a-şi păzi ştiinţa sa de a nu-l ispiti şi mustra că s-a lenevit sau a călcat vreo poruncă ce priveşte spre dragostea lui Dumnezeu sau spre dragostea şi îndreptarea fratelui său; căci, cine are acest fel de conştiinţă, aşa zicând, care nici pe faţă greşeşte, nici pe ascuns, acesta este cu neputinţă să pricinuiască sminteală altuia; precum acest fel de ştiinţă având Pavel, n-a smintit pe nimeni niciodată, căci înaintea ighemonului Felix judecându-se zicea: „Întru aceasta şi eu mă nevoiesc, ca fără de poticnire ştiinţă să am către Dumnezeu şi către oameni pururea" (Fapte 24, 16); iar cine greşeşte pe ascuns e cu neputinţă până în sfârşit să nu se arate şi cu aceasta să nu smintească pe fratele său; şi mai cu seamă dacă este om cu boierie şi dregătorie. „Şi să descopere, zice Sirah, Domnul cele ascunse ale tale" (Sirah l, 30). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Pentru că nu este, nu este cu putinţă a se ascunde greşelile preoţilor; ci şi cele prea mici se fac degrabă prea învederate" (*Cuvântul 3, pentru preoţie*); şi aceasta este arătată de la împăratul David. Căci, acesta deşi pe ascuns a preacurvit cu Virsavia şi pe ascuns a ucis pe bărbatul ei Urie, dar păcatele lui cele ascunse, după slobozirea lui Dumnezeu, s-au vădit mai pe urmă şi mai desluşit decât cu trâmbiţa s-au trâmbiţat în toată împărăţia lui; pentru acesta i-a zis Dumnezeu: „Că tu ai făcut întru ascuns, iar eu voi face cuvântul acesta înaintea a tot Israelul şi la lumina zilei" (II Regi 12, 12).

PARTEA a II-a
Pe care sminteală se cade a o defăima creştinii

264. Că de va păzi cineva dumnezeieştile porunci, iar alţii se smintesc, se cade a defăima acea sminteală

Da, ştiu că este şi sminteală pe care se cade a o defăima cineva. Care este aceasta? Ascultă: când tu faci vreo poruncă a lui Dumnezeu, păzeşti dumnezeieştile şi sfintele canoane ale Sf. Apostoli ori ale Sinoadelor ecumenice şi locale, sau predaniile Bisericii. Şi în scurt a zice, când tu te sileşti a face voia lui Dumnezeu, iar altul se sminteşte pentru aceasta, atunci tu se cade a defăima sminteala aceea şi să lucrezi porunca lui Dumnezeu şi să păzeşti dumnezeieştile şi sf. canoane, zicând către cei ce se smintesc şi te opresc pe tine cele ce au zis şi Apostolii către iudei: „Trebuie a asculta pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni” (Fapte 5, 29); şi iarăşi: De este drept înaintea lui Dumnezeu a asculta pe voi mai vârtos decât pe Dumnezeu, judecaţi” (4, 19). Căci, dacă tu, pentru sminteală şi pentru frica şi plăcerea oamenilor, defaimi porunca şi voia lui Dumnezeu şi a dumnezeieştilor canoane şi cinsteşti mai bine pe oameni decât pe Dumnezeu şi alegi mai bine dragostea oamenilor decât dragostea lui Dumnezeu, te faci mai mult plăcut oamenilor decât lui Dumnezeu, alegi mai bine să greşeşti şi să întristezi pe Dumnezeu şi pe Sfinţi, decât să întristezi pe oameni şi te temi mai mult de oameni, decât de Dumnezeu. Deci, acestea toate cât sunt de potrivnice dumnezeieştilor Scripturi şi mântuirii tale, cine nu va vedea? „Că de va păcătui, zice, om asupra omului, se vor ruga pentru el Domnului; iar de va păcătui Domnului, cine se va ruga pentru el?” (I Regi 2, 26) şi iarăşi: „Nu vă temeţi de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă, ci să vă temeţi mai vârtos de Cela ce poate să piardă şi trupul, şi sufletul în Gheena” (Matei 10, 28).

Pentru aceasta, Marele Vasile zice că nu se cade ca cineva să oprească pe cel ce face voia lui Dumnezeu; ori că o face după porunca lui Dumnezeu sau după alt scop potrivit cu porunca, dar nici cel ce o face nu se cade să se supună celui ce-l opreşte, măcar de ar fi şi curat, ci să rămână în alegerea aceea şi în hotărârea ce a făcut-o. „Nu se cade a împiedica pe cei cei fac voia lui Dumnezeu ori după porunca lui Dumnezeu, ori după dreptate urmând poruncii, nici să sufere pe cei ce-l opresc a o face, deşi ar fi prieteni de aproape, ci să stăruiască în alegere” (*Hotar. Moral. 19*). Iar dumnezeiescul Hrisostom zice: „Atât se cade a ne griji de oameni, încât să nu le dăm pricină de sminteală, iar dacă noi nu-i smintim, ci aceia ne prihănesc simplu şi cum s-ar întâmpla; atunci se cade să-i dispreţuim şi să-i plângem. Tu, însă, se cade să iei aminte bine înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor; căci dacă tu nu sminteşti, iar altul de grăieşte de rău, să nu-ţi pese pentru aceasta” (*Cuvânt 46, la Fapte*). Şi iarăşi zice: „De va urma de la noi, vai nouă, iar dacă va urma de la alţii, noi n-avem prihană”.

Vai! zice Dumnezeu, acelora prin care se huleşte numele Meu! Ce dacă eu fac vreun lucru plăcut lui Dumnezeu, iar altul huleşte? Eu atunci nu am păcat, ci acela care huleşte, fiindcă prin el se huleşte Dumnezeu. Deci, când se împiedică vreun lucru bine plăcut lui Dumnezeu pentru sminteala altora, atunci trebuie să defăimăm sminteala aceea şi numai în felul când suntem siliţi ca prin sminteala aceea să păcătuim lui Dumnezeu, numai atunci să n-o defăimăm (*Ibidem*). şi iarăşi zice: „Dacă, adică prin noi se face sminteala, vai nouă! iar când nu prin noi, atunci nu suntem supuşi vaiului. Vai vouă prin care se huleşte numele lui Dumnezeu? De ce? Dacă eu fac ceva din cele cuviincioase şi de trebuinţă, iar altul huleşte, nu dau eu seama, ci osânda o are acela, fiindcă prin acela s-a hulit Dumnezeu... Deoarece, când ceva din cele ce plac lui Dumnezeu se opreşte pentru sminteala altora, atunci se cade a defăima pe cel ce se

sminteşte. Numai atunci însă să ne grijim (de sminteală) când din pricina lor ne atingem de cele ale lui Dumnezeu" (*Ibidem*). Şi iarăşi zice: „Să nu căutăm, aşadar, dacă se smintesc unii, ci să luăm aminte de se smintesc după dreptate, şi nu din vătămarea noastră... de se sminteşte cineva că eu voiesc să mă leapăd de lume (să mă fac monah), nu se cade a mă griji de aceasta" (*Ibidem*).

265. Pe cei ce ne împiedică pe noi de la voia lui Dumnezeu, se cade a-i defăima. Pentru ce a numit Domnul pe Petru, satană

Vezi deci şi pildele cele din Scripturi: că Ioan opreşte pe Domnul să nu se boteze, „iar Ioan îl oprea pe El zicând: eu am trebuinţă a mă boteza de Tine, şi Tu vii către mine?" (Matei 3, 14); însă, Domnul a defăimat acest fel de opreală, căci era contra voii lui Dumnezeu. „Şi răspunzând Iisus, a zis către el: Lasă acum, că aşa este cu cuviinţă nouă ca să plinim toată dreptatea" (3, 15). Opreşte Petru pe Domnul ca să nu pătimească şi să moară: „Milostiv fii ţie, Doamne, nu va fi ţie aceasta" (Matei 16, 22); iar Domnul l-a certat pe el şi sminteală şi satană l-a numit pe el: „Iar El întorcându-se a zis lui Petru: mergi după mine, satano, sminteală îmi eşti; că nu cugeţi cele ce sunt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sunt ale oamenilor" (Acolo, 25). Şi gândiţi-vă, cum Domnul acel cuvânt care l-a zis diavolului deasupra muntelui, precum zice Sf. Luca: „Mergi înapoia Mea, satano" (Luca 4, 8), tot acest cuvânt l-a zis şi lui Petru, ca să ne înveţe că cel ce se împotriveşte voii lui Dumnezeu este un al doilea diavol şi satană; pentru că Satană, va să zică: potrivnic şi el este care face sminteala şi făcător de sminteli şi nu cel ce păzeşte voia lui Dumnezeu.

Tot aşa se împotriveau propovăduirii lui Pavel smintindu-se, Elima vrăjitorul, Alexandru arămarul, Imeneu, Filit şi Dimitrie argintarul; însă, Apostolul, nu numai că a defăimat acest fel de sminteală a lor, dar pe Elima adică l-a numit fiu al diavolului, iar pe ceilalţi i-a numit satane, ca pe nişte potrivnici voii lui Dumnezeu; căci pentru ei a zis: „Datu-mi-s-a mie îmbolditor trupului îngerul Satanei, ca să nu mă înalţ" (II Corinteni 12, 7); precum tâlcuieşte dumnezeiescul Hrisostom.

266. Cel ce va zice şi va face vreun cuvânt sau lucru bun, dacă altul se sminteşte, el este curat de păcatul celui ce s-a smintit — Că atunci numai se cade a defăima sminteala, când câştigul este mai mare decât vătămarea smintelii — Că nu se cade a defăima sminteala care s-ar părea că e de nimic şi lesne iertată — Pentru ce Domnul câteodată a defăimat sminteala, iar altădată nu

Pentru aceasta şi Marele Vasile a zis acest cuvânt de obşte şi cuprinzător despre sminteală: „Că cine va zice vreun cuvânt bun sau va face vreun lucru bun; iar cel ce va auzi acel cuvânt bun al lui şi va vedea lucrul cel bun şi din necunoştinţa şi neînţelegerea lui se va vătăma, atunci este curat de vătămarea celui ce fără socoteală s-a smintit, cel care a grăit cuvântul şi a făcut lucrul cel bun spre zidire" (*Întrebarea 10, a Cuvânt 2 pentru botez*). Şi ca să zic în scurt, atunci numai se cade a defăima sminteala, când folosul ce se face din defăimarea smintelii este mai mare decât vătămarea făcută din sminteală; precum zice Hrisostom: „Numai atunci ne izbăvim de pedeapsa cea pusă celor ce smintesc, când din sminteală se naşte altă vătămare mai mare decât vătămarea smintelii" (*Cuvânt către cei ce au ţiitori, concubine*). Iar când lucrul este mic şi nebăgat în seamă, adică, nici vătămător de suflet, dar nici chiar folositor, sau că este în stăpânirea noastră, atunci nu se cade a defăima sminteala, nu de sine, ci pentru marea

sminteală ce urmează, că de voiam, o defăimam; pentru aceasta însuşi Hrisostom a zis; „Deci, când sminteala va fi mică şi nebăgată în seamă, să se facă lucrul” (*Omilia 46, la Fapte*).

Aşa, Stăpânul Hristos, când fariseii s-au smintit pentru că le-a zis că mâncările care intră în gură nu spurcă pe om, ci cuvintele cele rele care ies din gură, atunci a defăimat sminteala aceea şi a zis: „Tot sadul pe care nu l-a sădit Tatăl Meu cel ceresc se va dezrădăcina; lăsaţi-i pe ei, povăţuitori orbi sunt ai orbilor” (Matei 15, 13). Pentru ce? Fiindcă urma mare vătămare, dacă nu defăima sminteala lor, căci aveau să clevetească oamenii zidirile lui Dumnezeu că sunt rele şi, prin urmare, aveau să clevetească şi să hulească pe Dumnezeu că este făcător relelor. Şi dacă fără a prihăni Domnul zidirile, urgisiţii de Dumnezeu manihei au îndrăznit şi le-au prihănit mai pe urmă, numindu-le rele şi necurate, iar pe Făcătorul lor, făcător de rele, ce n-aveau să zică dacă şi Domnul le-ar fi prihănit?

Şi iarăşi, când s-au dus cei ce adunau didrahmele şi cereau de la El didrahme atunci, cu toate că era slobod şi mai presus de orice datorie ca un Dumnezeu, însă n-a defăimat sminteala ci a zis lui Petru de s-a dus şi a aruncat undiţa în mare şi prinzând un peşte, a aflat în gura lui un statir şi l-a dat pe el celor ce-l cereau. „Ci ca să nu-i smintim, zice, pe dânşii, mergând la mare, aruncă undiţa şi peştele care vei prinde întâi, ia-l şi deschizând gura lui, vei afla un statir, acela luându-l, dă-1 lor pentru Mine şi pentru tine” (Matei 17. 27). Şi pentru ce a făcut aceasta? Pentru că a nu da dajdie era în mâna Lui; iar a da, ca un întâi născut, era lege a lor pusă din vechime pentru cei întâi născuţi, care s-au izbăvit de cele zece răni ale Egiptului; precum se vede la cap. 3, al Numerilor. Şi dacă Domnul o călca, aveau să-L socotească potrivnic lui Dumnezeu şi călcător dumnezeieştii Legi şi prin urmare, vătămarea se făcea mai mare, dacă El defăima această sminteală.

267. Pavel, având stăpânire să se hrănească din propovăduire, n-a făcut aceasta, pentru sminteala unora — Că Pavel, şi lucrând la meşteşug, propovăduia pe Hristos — Căci după două chipuri se judecă cineva când sminteşte pe altul

Asemenea şi Pavel, deşi era în stăpânirea lui să se hrănească din Evanghelie, precum şi ceilalţi Apostoli, dar fiindcă mulţi dintre apostolii cei mincinoşi îl prihăneau pe el, că pentru aceasta propovăduieşte pe Hristos, ca să adune bani şi cu cuvintele acestea sminteau pe credincioşi şi din această pricină de trei ori fericitul n-a întrebuinţat această stăpânire, ci lucra cu înseşi mâinile sale şi se hrănea, fiindcă din această sminteală se împiedica buna vestire a Evangheliei şi mântuirea oamenilor şi nu se propovăduia Hristos; şi, prin urmare, vătămarea se făcea mai mare dacă se defăima. Şi că aceasta este adevărată, auzi-l pe El zicând: „... Dar nu ne-am folosit de dreptul acesta; ci toate le răbdăm, ca să nu punem piedică Evangheliei lui Hristos” (I Corinteni 9, 12). Şi dacă Hristos a poruncit celor ce propovăduiau Evanghelia, să vieţuiască şi să se hrănească din propovăduire, Pavel lucrând şi hrănindu-se n-a călcat porunca aceasta, nici s-a aflat mai jos de ea, ci mai presus de această poruncă şi aceasta, nu pentru altceva a făcut-o fără numai pentru dragostea şi înmulţirea propovăduirii acestei porunci hotărâte de Hristos şi mai cu seamă că, şi lucrând meşteşugul său, nu se oprea de la propovăduirea Evangheliei, ci la toţi cei ce veneau la el binevestea pe Hristos, făcând casa lui de lucru, casă de învăţătură şi biserică, precum spun Faptele Apostolilor, zicând: „Şi a petrecut Pavel doi ani deplin cu a sa cheltuială, şi primea pe toţi care veneau către el, propovăduind împărăţia lui Dumnezeu şi învăţând cele ce sunt pentru Domnul Iisus Hristos, cu toată îndrăzneala, fără opreală” (Fapte 28, 30).

Pentru aceasta şi Sfântul Ioan Gură de Aur a scris: „Nici Pavel nu se ruşina a întrebuința şi daltă, şi piei să coasă şi către cei ce se aflau în dregătorii să vorbească; ci chiar se lăuda pentru lucru, unde şi nenumărați oameni de bun neam veneau către el" (*Cuvânt 1, la închină-se Prischila şi Achila*). Asemenea a făcut şi pentru mâncările cele jertfite idolilor, căci împărtăşirea şi mâncarea acestora, deşi era iertată lui, ca o de nimic şi nevătămătoare; „toate îmi sunt, zice, slobode" (I Corinteni 16, 12), dar fiindcă din aceste mâncări, mulți din cei slabi la minte se sminteau şi întăreau în cugetul lor că sunt chiar idoli în lume şi, prin urmare, fiindcă se făcea vătămare sufletească credincioşilor şi pierzare, n-a defăimat sminteala aceasta Apostolul, ci mai mult a ales să lepede pe cea nevătămătoare, „căci nimic nu vătăma a mânca" după Hrisostom (*Cuvânt 46, la Fapte*), ca să izbăvească pe credincioşi din această mare vătămare, pentru aceea a şi zis: „Dacă mâncarea face sminteală fratelui meu, nu voi mânca carne în veac, ca să nu fac sminteală fratelui meu" (I Corinteni 8, 13). Pentru aceasta într-un glas a spus şi Marele Vasile, cuprinzând tot cuvântul cel pentru sminteală, că după două chipuri se judecă cineva când sminteşte pe altul: „când face vreun lucru care ar fi rău de la sine sau când face ceva care este adică iertat şi în stăpânirea lui a-l face, dar sminteşte pe cei slabi în credință sau şi la minte şi se face sminteală pe față şi netrecută are osânda, cea zisă de Domnul astfel: «îi este mai de folos lui să-şi spânzure de grumaz o piatră»" ş.c.1. (*Întrebarea 1, din Cuvânt 2 pentru botez*).

PARTEA a III-a

268. Creştinii nu trebuie să se smintească cu lesnire — Că nu se smintesc toți cu pricină binecuvântată, ci şi cu patimă şi fără cuvânt

Deci, fiindcă până aici am zis că nu se cade creştinilor să smintească pe alții şi cât a fost prin puterea noastră i-am îndreptat pe ei şi am arătat care sminteală se cade a o defăima şi care nu. Acum este nevoie să zicem puține şi pentru îndreptarea celor ce se smintesc. Pentru că toți câți se smintesc nu se smintesc după dreptate şi cu pricină binecuvântată, ci unii se smintesc din mândrie şi din zavistia lor, când văd pe alții că înaintează şi se cinstesc de Dumnezeu şi de oameni, iar alții se smintesc din obiceiul şi deprinderea cea rea şi din ideile cele fără de socoteală pe care le au spre păcat; pentru care pricină se tulbură când îi ceartă învățătorii sau altcineva pentru răutatea lor. Alții, din fățărnicia şi vrăjmăşia lor, se smintesc de cuvintele altora; alții din necunoştința şi orbirea şi fărădelegea lor se smintesc de poruncile şi de cuvintele Domnului şi alții din alte patimi, iar alții, din altă pricină fără motiv, se pornesc de se smintesc asupra fraților lor; precum aceste întâmplări se văd în dumnezeieştile Scripturi. Aşa, de pildă, din mândria şi zavistia lor, se sminteau cei de un neam cu Domnul, când îl vedeau pe El că învăța cu atâta înțelepciune şi făcea minuni slăvindu-Se de la Dumnezeu şi de la popor, precum este scris: „De unde îi este Lui înțelepciunea aceasta şi puterile? Au nu este Acesta Feciorul Teslarului?... dar de unde sunt Lui acestea toate? Şi se smintea întru Dânsul" (Matei 13, 55-57); pentru care zice şi Sirah: „Suduitorul şi trufaşul se vor sminti întru acelea" (Sirah 23, 7). Asemenea şi Isaia zice pentru cei ce sunt deprinşi la răutate şi se smintesc asupra celor ce-i mustră; „... şi pe toți cei ce mustră în porți, piedică le vor pune, pentru că au abătut pe cel drept la cei nedrepți" (Isaia 29, 21). Tot aşa şi înțeleptul Sirah zice că se smintesc cei ce au vrajbă, pomenire de rău şi fățărnicie: „Cel ce face cu ochiul meşteşugeşte rele; înaintea ochilor tăi îndulci-va gura ta şi de cuvintele tale se va mira; iar după acelea îşi va întoarce gura sa şi la cuvintele tale va adăuga poticneală" (Sirah 27, 22). Şi iarăşi zice: „Cel ce caută Legea săturase-va de ea şi cel ce se fățărniceşte se va împiedica întru dânsa" (Sirah 32, 16). Tot acest Sirah zice

despre cei orbiți de fărădelege: „Căile Lui (adică ale lui Dumnezeu) celor cuvioşi sunt drepte, iar celor fărădelege, împiedicări” (Sirah 39, 29).

269. Căci şi ochii amăgesc pe om — Ce se cade a zice cineva când va afla că fratele său a greşit

Pentru aceasta, frații mei creştini, nu vă smintiți îndată când auziți vreun cuvânt care nu vă place, nici să vă tulburați când vedeți vreun lucru arătându-se pe din afară că este necuviincios; nu. Ci faceți răbdare şi gândiți-vă bine, nu cumva cuvântul acela este folositor şi bun şi acela care îl zice are scop în cugetul său ca să vă folosească şi să vă îndrepteze, iar voi din patima pe care o aveți, vă smintiți crezând părerilor voastre, socotind aspru acel cuvânt şi numind pe cel ce l-a grăit, făcător de sminteală şi iubitor de tulburări. Asemenea şi când vedeți şi aflați că, spre pildă a făcut un frate al vostru vreun rău, nu vă smintiți, nici să vă tulburați şi să începeți îndată a-l cleveti, ci întâi cercetați de este adevărat ceea ce ați aflat, căci nu numai auzul omului este greşit şi mincinos, dar de multe ori şi chiar ochii se amăgesc şi-i arată una, în loc de alta. Lopata o arată frântă în apă şi pământul cel nemişcat îl arată mişcător, când se află în corabie. De aceea porunceşte purtătorul de Dumnezeu Maxim acestea: „Nu primi pe cei ce te smintesc aducându-ți păreri chiar şi asupra unor oameni; căci, cei ce primesc sminteli în orice chip din bunăvoință sau nu cunosc calea păcii care povățuieşte prin dragoste la cunoştința de Dumnezeu pe îndrăgitorii ei” (*Cap. 69, din suta I pentru dragoste*).

Iar după ce vă veți adeveri că răul acela şi păcatul pe care le-a făcut fratele sunt adevărate, atunci sunteți datori să vă aduceți aminte de porunca lui Dumnezeu ce zice: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (Matei 7, 1); adică, sunteți datori a nu judeca pe acel frate ca pe un păcătos şi greşit, ci să ziceți cuvântul pe care l-a zis un Părinte: „Fratele acela astăzi a greşit şi eu am să greşesc mâine; acela a greşit o greşeală mică, iar eu greşesc greşeli mari”. Ci de va fi ori patriarh, ori arhiereu, ori preot, ori monah, sau alt oarecare om cu boierie şi dregătorie, cel ce a făcut acea greşeală, nu vă smintiți, nici să vă opriți pentru aceasta din calea cea dreaptă a faptei bune şi să vă prăpăstuiți în aceeaşi greşeală pentru pilda cea rea; ci gândiți-vă ca nişte înțelepți şi oameni cu dreaptă socoteală şi ziceți: Şi ce dacă este patriarh şi arhiereu şi iereu sau monah? Ce dacă este dregător, ministru şi împărat, şi el este om; şi aceleaşi patimi pe care le au toți oamenii, le are şi el şi fiind în luptă cu aceleaşi patimi şi de aceeaşi fire, ce este de mirare dacă s-a biruit de patimă şi a greşit? Nu cumva este înger sau nematerialnic, nu cumva treapta şi dregătoria ce o are l-au făcut mai presus de firea omenească? Nu. Deci, pentru ce să mă smintesc şi să mă tulbur? Pentru ce să mă pornesc şi eu să greşesc, dacă a greşit acela? Sau de ce să mă întărât ca să-l defaim? Ci, mai cu seamă se cade a-l acoperi pe cât voi putea şi să-i ascund greşeala lui; 1) ca să n-o audă alt creştin şi să se smintească şi să greşească; 2) ca să n-o audă păgânii şi ereticii şi să se bucure şi să defaime ortodoxa noastră credință şi să hulească pe Hristos; precum şi David a poruncit evreilor să nu descopere uciderea lui Saul şi a lui Ioanatan, ca să nu audă cei de alt neam şi să se bucure: „Nu povestiți în Ghet şi să nu vestiți la ieşirile Ascalonului, ca nu cumva să se bucure fetele celor de alt neam, ca nu cumva să se veselească fetele celor netăiați împrejur” (II Regi 1, 20); 3) căci, dacă eu voi acoperi greşeala fratelui meu şi Dumnezeu va acoperi greşelile mele, precum zicea Ava Pimen: „Dacă vom acoperi greşelile fratelui, va acoperi şi Dumnezeu pe ale noastre”; şi 4) pentru că cel ce nu descoperă, ci acoperă greşelile părinților celor duhovniceşti, care sunt: patriarhii, arhiereii, preoții, duhovnicii şi sfințiții învățători, acesta, zic, se aseamănă cu cei doi fii buni ai lui Noe, cu Sim şi cu Iafet, care n-au voit, nu numai să arate la ceilalți, dar nici singuri să vadă goliciunea Tatălui lor Noe, ci au acoperit-o cu haina mergând cu fața

înapoi ca să n-o vadă nici ei, nici alţii; „că luând, zice, Sim şi Iafet o haină, o au pus pe amândoi umerii lor şi s-au dus cu dosul înainte şi au acoperit goliciunea tatălui lor şi feţele lor căutau înapoi, şi n-au văzut goliciunea tatălui lor" (Facerea 9, 23), Pentru aceasta, precum aceia au luat binecuvântare de la tatăl lor cel trupesc Noe, „Binecuvântat fie Domnul, Dumnezeul lui Sim... Şi să înmulţească Dumnezeu pe Iafet" (Acolo, 25), aşa şi cel ce acoperă greşelile părinţilor lui celor duhovniceşti primeşte binecuvântare de la ei şi de la însuşi Dumnezeu. Iar, dimpotrivă, cel ce arată şi descoperă în public la toţi greşelile părinţilor lui celor duhovniceşti, acesta se aseamănă cu Ham, răzvrătitul fiu al lui Noe, care nu numai că a stat şi a văzut goliciunea tatălui său Noe, ci a arătat-o şi celorlalţi fraţi ai lui, pentru care pricină a luat şi blestemul de la tatăl său, să fie rob fraţilor lui, pe care blestem duhovniceşte îl moştenesc şi cei care dau în public greşelile părinţilor lor celor duhovniceşti.

Nu numai blestem ia cel ce descoperă greşeala părinţilor lui celor duhovniceşti, dar este vrednic şi de moarte. Căci, dacă cel ce înjură şi grăieşte de rău pe tatăl său cel trupesc este vrednic de moarte, precum porunceşte Dumnezeu: „Cel ce va grăi de rău pe tatăl său sau pe mumă-sa, cu moarte să se omoare" (Ieşirea 21, 27). Cu cât mai mult este vrednic de moarte cel ce cleveteşte şi dă în public pe părinţii săi cei duhovniceşti? Căci, pe cât Duhul este mai presus de fire şi sufletul decât trupul, pe atât şi părinţii cei duhovniceşti sunt mai presus de părinţii cei trupeşti şi fireşti. Şi dacă Dumnezeu opreşte de a cleveti cineva pe stăpânitorii politici ai poporului Său; „Pe mai marele, zice, poporului tău, să nu-l grăieşti de rău" (Ieşirea 22, 28), cu cât mai mult opreşte a nu grăi de rău cineva pe mai marii poporului bisericesc, care sunt, cum am zis: patriarhii, arhiereii, iereii şi toţi păstorii şi învăţătorii cei duhovniceşti; zice însă şi Sf. Maxim: „Nu primi a asculta ocară asupra părintelui tău (celui duhovnicesc adică), nici să asculţi cu plăcere pe cel care-l necinsteşte pe el, ca să nu se mânie Domnul asupra lucrurilor tale şi să te piardă din pământul celor vii" (*Cap. 59, din suta I pentru dragoste*).

270. Nu se cade a se sminti cineva asupra celor ce păzesc poruncile şi sfintele canoane

Pentru aceasta păziţi-vă, creştinilor, de a mai cleveti pe alţii, dar mai cu seamă şi mai deosebit păziţi-vă, fraţii mei, să nu vă smintiţi şi să nu vă tulburaţi când vedeţi sau auziţi că vreun frate păzeşte poruncile Domnului şi sf. canoane ale Sf. Apostoli şi ale Sinoadelor ecumenice şi locale şi ale celor de pe alocurea Sf. Părinţi, ci mai ales, siliţi-vă a-i urma şi voi lăudându-l pe el ca pe un păzitor al bisericeştilor canoane şi poruncilor Domnului. Şi băgaţi de seamă pentru dragostea lui Dumnezeu, să nu-l clevetiţi pe el cu necinstite numiri sau să-i staţi împotrivă şi să-l alungaţi, ca şi cum ar fi călcător obiceiurilor de astăzi şi al predaniilor omeneşti, 1) pentru că grăindu-l de rău şi izgonindu-l, pe însuşi Hristos izgoniţi şi pe dumnezeieştii Lui Apostoli şi pe Sfinţii Săi, fiindcă acela pentru dragostea poruncilor lui Hristos şi pentru adevărul predat de Apostoli şi de Sfinţi pătimeşte şi se nevoieşte; 2) căci prihănind voi pe unul ca acesta şi alungându-l, vă asemănaţi şi vă număraţi pe voi înşivă cu cei din vechime izgonitori ai sfinţilor şi cu tiranii, iar pe aceia îi faceţi a se număra cu sfinţii cei izgoniţi din vremea aceea şi vă faceţi pricinuitori de a se învrednici fericirii Domnului ce zice: „Fericiţi veţi fi când vă vor ocărî pe voi şi vă vor goni, şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră minţind pentru Mine" (Matei 5, 11); şi 3) căci voi, precât daţi război şi izgoniţi astfel de păzitor al adevărului şi al faptei bune, pe atât acela vă biruieşte şi primeşte cununi; fiindcă are luptându-se pentru el adevărul şi pe însuşi Dumnezeul adevărului, precum este scris: „Până la moarte te luptă pentru adevăr şi Domnul Dumnezeu se va lupta pentru tine" (Sirah 4, 30). Şi fiindcă adevărul care mijloceşte pentru el, deşi este luptat,

dar niciodată nu se biruieşte, ci totdeauna biruieşte pe cei ce îi dau război lui; precum a zis înţeleptul Gorobabel; „... iar mai mult decât toate, biruieşte adevărul” (III, Esdra, 3, 12). Şi iarăşi: „Iar adevărul rămâne şi este tare în veac, şi trăieşte şi biruieşte în veacul veacului” (Acolo, 38).

271. Înseşi smintelile de la sine nu vatămă, ci nepăsarea şi patimile oamenilor. Că smintelile, mai mult folosesc decât vatămă

În felul acesta şi cu această dreaptă socoteală puteţi, fraţii mei, a nu vă vătăma de smintelile care vi se întâmplă în lume şi mai cu seamă când smintelile nu sunt pentru credinţă, ci pentru viaţă şi trai, fiindcă smintelile nu sunt chiar pricină de a se vătăma oamenii, căci dacă ar fi fost aşa, Dumnezeu n-avea să le lase să vină asupra noastră, ci oamenii se vatămă din lenevire, din necunoştinţă şi din patimile lor; şi aceasta se dovedeşte de la oamenii cei drepţi şi cu fapte bune, care nu primesc nici o vătămare din smintelile ce li se întâmplă; aşa spune dumnezeiescul Hrisostom, tâlcuind cuvântul Domnului ce zice: „Nevoie este să vină ispitele” (Matei 18, 7); „şi pentru care pricină nu i-a omorât el? Căci pentru care pricină se cădea să-i omoare? Pentru cei ce se vatămă? Dar nu se pierd dintru aceasta cei ce se vatămă, ci din neglija lor... iar dacă nu era aşa, ci din sminteli era pierzarea, se cădea ca toţi să se piardă. Deci, întrucât sunt mulţi care scapă, prin urmare, cei ce nu scapă pe sine să se învinovăţească” (*Omilia 59, la Matei*).

Ce zic? Ispitele nu numai că nu vatămă pe cei cu luare aminte şi înţelepţi, ba îi şi folosesc şi nu numai pe alţii îi folosesc, ci chiar şi pe cel ce le pricinuieşte, pentru că-1 fac să ia aminte, să se teamă, să privegheze şi să se păzească de aici înainte, de a nu mai cădea iarăşi în acelea, precum aceasta o dovedeşte însuşi Grăitorul de Aur: „Şi o adeverează cei cu fapte bune, care nu numai că nu s-au vătămat cu nimic de aici (din sminteli), dar şi prea mult au câştigat, precum a fost Iov, precum Iosif şi precum toţi drepţii; iar de se pierd mulţi, aceasta o pătimesc din dormitarea lor... fiindcă smintelile, precum s-a zis, şi deşteaptă (spre lucrarea dumnezeieştilor porunci), şi mai iuţi face şi ascute nu numai pe cel ce păzeşte, ci şi pe cel căzut îl ridică degrabă, căci şi mai întemeiat îl lucrează şi mai cu anevoie stăpânit îl face” (*Ibidem*). Da, „Vai lumii de sminteli” (Matei 18, 4), a zis Domnul, iar dacă noi luăm aminte de noi înşine şi nu cugetăm cele ale lumii, ci păzeşte fiecare treapta sa cu poruncile Domnului şi cu lucrurile cele potrivite Lui, în adevăr nu ne vătămăm de ispite, ci luăm şi mare câştig din acestea; aşa o înţelege Grăitorul de Aur: „încât dacă noi luăm aminte, nu puţin câştig primim din acestea, când neîncetat vom priveghea” (*Ibidem*).

272. Încheiere — În ce fel poate cineva a nu se vătăma de sminteli

Văzut-a Marele Antonie oarecând toată lumea plină de curse pe care le avea diavolul întinse în ea. Şi Hristos iarăşi zice că toată lumea este plină de sminteli şi de piedici şi Solomom asemenea: „Cunoaşte că prin mijlocul a multe curse treci” (Sirah 9, 18); pe care tâlcuind-o Hrisostom: „N-a zis că pe lângă curse treci, ci prin mijlocul curselor, că de amândouă părţile noastre sunt prăpăstiile, de amândouă cursele” (Andr. 15). Deci, cum puteţi, fraţii mei, să nu vă prindeţi de atâtea curse? Cum puteţi să nu vă poticniţi în atâtea piedici? Cum? — Dacă veţi lua aminte de voi înşivă, dacă veţi păzi cele predate de Scripturi şi de dumnezeieştii Părinţi, dacă aveţi defăimarea de voi înşivă şi smerenia, ponegrind şi ocărându-vă numai pe voi înşivă şi neprihănind pe alţii. Astfel a zis îngerul Domnului către Antonie care nu se pricepea cum ar putea cineva să scape

din atâtea curse: „Cine va putea scăpa dintr-acestea? Şi mi-a zis îngerul: smerenia". Şi peste toate acestea alergaţi, fraţilor, către Dumnezeu totdeauna prin rugăciune şi rugaţi-L pe El să vă păzească cu Darul şi cu ajutorul Său; nu numai ca să nu daţi vreo sminteală la ceilalţi fraţi ai voştri, cu vreo greşeală prin cuvânt sau prin lucru, ci nici să vă sminţiţi de păcatele ce le fac alţii; căci numai Dumnezeu singur este Cel ce păzeşte pe cei ce se tem de El şi-l iubesc, de orice sminteală şi piedică; precum zice Sirah: „Ochii Domnului peste cei ce-L iubesc pe El, scuteală puternică şi întărire vârtoasă, acoperământ de căldură şi pază de către împiedicare, şi ajutor de către cădere" (Sirah 34, 17). Şi Dumnezeu este Cel ce porunceşte îngerilor Săi, ca să păzească pe robii Lui şi să-i ridice pe mâini ca să nu-şi poticnească de vreo piatră de sminteală picioarele cele înţelegătoare ale sufletelor lor, precum zice David; „Că îngerilor Săi va porunci pentru tine, ca să te păzească în toate căile tale. Pe mâini te vor ridica, ca nu cândva să împiedici de piatră piciorul tău" (Ps. 90, 11).

Deci, strigaţi totdeauna acel davidicesc glas: „Doamne, păzeşte-mă de cursa care mi-au pus mie şi de smintelile celor ce fac fărădelege" (Ps. 140, 10). Ca sub Darul Domnului fiind păziţi, nici să sminţiţi pe alţii, nici să vă sminţiţi de alţii şi nepoticniţi şi neîmpiedicaţi să ajungeţi la ziua aceea a răsplătirilor şi să vă învredniciţi împărăţiei cerurilor, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia slava şi stăpânirea, împreună Tatălui şi Sfântului Duh, acum şi în vecii vecilor. Amin.

CUVÂNT XI

Care cuprinde: 1) că orice creştin se cade a ajuta la îndreptarea şi mântuirea fratelui său; 2) Orice creştin se cade a mustra pe fratele său ca să-l îndrepteze; şi 3) că toţi creştinii se cade a primi cu bucurie mustrările cele spre îndreptare ale fraţilor lor

PRECUVÂNTARE

273. Câte sunt felurile petrecerii după Dumnezeu

Două sunt felurile petrecerii după Dumnezeu, binecuvântaţilor creştini. Întâi a înceta cineva de la răutate şi al doilea, să lucreze fapta bună. Întâi, să nu pricinuiască cineva sminteală fratelui său şi al doilea, să ajute la îndreptarea şi mântuirea lui. Căci, precum când voieşte cineva a se sui pe o treaptă, se cade mai întâi a-şi ridica piciorul său de la pământ, aşa şi cel ce voieşte a se sui la fapta bună, se cuvine mai întâi să facă depărtare de la rău; precum zice Marele Vasile: „Cu scara se aseamănă— după părerea mea— iscusinţa bunei-credinţe... Deci, precum la suirea pe scară, întâiul pas este despărţirea de la pământ, aşa şi la petrecerea cea după Dumnezeu, începutul sporirii este depărtarea de lume” (*Tâlcuire la Ps. 1*).

Această rânduială voind a o păzi Proorocul David, întâi a fericit pe omul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor „Fericit bărbatul care n-a umblat în sfatul necredincioşilor” (Ps. 1, 1) şi al doilea, a fericit pe omul ce-şi are voia sa în Legea Domnului şi o cugetă pe ea ziua şi noaptea: „Ci în Legea Domnului voia lui şi în legea lui va cugeta ziua şi noaptea” (*Ibidem* 2); pe care tâlcuind-o Marele Vasile: „început, zice, de a recăpăta pe cele bune este depărtarea de la răutăţi... Deci, cu înţelept şi prea meşteşugit chip ne aduce pe noi la fapta bună, depărtarea de la răutăţi şi a face început la cele bune”. Şi într-alt loc, acest David mai lămurit zicea: „Fereşte-te de rău şi fă bine” (Ps. 33, 14). Tot această rânduială păzind-o şi Isaia, a zis: „Întâi, încetaţi de la vicleşugurile voastre” (Isaia 1, 16) şi al doilea, „Învăţaţi-vă a face bine” (*Ibidem*).

Pentru aceasta şi eu, voind a păzi această rânduială, fiindcă mai-nainte în cuvântul al zecelea am arătat că creştinii nu se cade a pricinui vreo sminteală rea fraţilor lor, acum în următorul cuvânt voi arăta deci că tot creştinul trebuie să ajute la îndreptarea şi mântuirea fratelui său. Căci aceste două: adică, a nu sminti cineva pe fratele său şi a ajuta la mântuirea lui, văd că sunt legate una cu alta. Deoarece, precum nu este de ajuns la mântuire numai a nu face cineva rău, ci este de nevoie să facă şi bine, tot aşa nu este de ajuns fiecărui creştin numai a nu sminti pe fratele său, ci se cuvine, pe lângă aceasta, şi a ajuta la mântuirea lui în tot felul, pe cât poate şi după datoria dragostei frăţeşti ce are; fiindcă dragostea îl sileşte să nu caute numai folosul lui, ci şi pe al fratelui său, precum zice Pavel: „Dragostea nu caută ale sale” (I Corinteni 13, 5); şi iarăşi: „Nimenea al său să nu caute, ci fiecare al altuia” (*Ibidem* 10, 24).

Deci, luaţi aminte şi veţi învăţa din acest cuvânt: 1) că orice creştin se cade a ajuta la îndreptarea şi mântuirea fratelui său; 2) că tot creştinul se cade a mustra pe fratele său ca să-l îndrepteze; şi 3) că toţi creştinii se cade a primi cu bucurie mustrările cele spre îndreptare de la fraţii lor.

PARTEA I

Că orice creştin se cade să ajute la îndreptarea şi mântuirea fratelui său

274. Câte lucruri ne silesc să ajutăm la mântuirea fraților noştri. Că şi vietățile cele ce nu sunt de acelaşi fel se ajută una pe alta

Cinci lucruri ne silesc, fraților, să ne grijim şi să ajutăm la îndreptarea şi mântuirea fraților noştri: 1) Legea firească; 2) Legea veche a Sf. Scripturi; 3) Legea cea nouă a Duhului şi a darului Evangheliei; 4) Legea morală a vieţuirii cetăţeneşti; şi 5) războiul cel nevăzut cu gândul şi neîncetat, ce se află în viața creştinilor.

Întâi deci ne sileşte să ajutăm la îndreptarea fraților noştri Legea cea firească, fiindcă toate dobitoacele care sunt de un fel, după firesc chip, se iubesc una pe alta şi toate ajută la nevoia şi trebuințele celeilalte. Spre pildă: cioara iubeşte pe cioară; boul, pe bou; calul, pe cal, precum a zis înțeleptul Sirah: „Tot dobitocul iubeşte pe cel asemenea lui” (Sirah 13, 17). Aşa, calul apără pe celălalt cal; boul, pe celălalt bou; rânduneaua, pe cealaltă rândunea; de multe ori însă şi dobitoacele cele ce nu sunt de acelaşi fel ajută pe cele de alt fel; pentru care citim la Marele Vasile că ciorile ajută pe berze la războiul ce-l au cu alte păsări şi pentru aceasta când se întorc de la război, se văd sângerate şi rănite: „Iar ciorile cele ce se află la noi le apără ca nişte ostaşi puşi de pază şi de străjuire împrejurul lor şi le petrec, precum mie mi se pare, şi oarecare ajutor dându-le în războiul împotriva păsărilor celor potrivnice. Şi semn este că le petrec ciorile întâi că nicidecum în vremea aceea nu se vede nici o cioară; apoi că, cu răni întorcându-se, arătate şi prea vederate aduc semnele apărării” (*Cuvânt 8, la Exaimeron*).

Acum, dacă legea cea firească sileşte pe dobitoacele cele necuvântătoare să se iubească una pe alta, cum această lege nu ne va sili şi pe noi, oamenii cei cuvântători, să ne iubim unul pe altul? Şi dacă dobitoacele care nu sunt de acelaşi fel se ajută şi se păzesc de către altele, cu atât mai mult noi, oamenii, care suntem de acelaşi fel suntem datori să ajutăm şi să apărăm pe frații noştri la îndreptarea şi mântuirea lor.

275. Că şi Legea cea Veche ne sileşte să ajutăm la mântuirea fraților noştri

Al doilea, Legea Vechii Scripturi ne sileşte să ajutăm la mântuirea fraților noştri, că dacă porunceşte să întoarcem boul cel pierdut sau dobitocul vrăjmaşului nostru ce l-am fi găsit în drum şi să ajutăm la ridicarea înjugătorului cel căzut: „Iar de vei întâlni boul vrăjmaşului tău sau înjugătorul lui rătăcind, să-l întorci şi să-l dai lui. Şi de vei vedea înjugătorul vrăjmaşului tău căzut sub sarcina lui, să nu-l treci, ci să o ridici împreună cu el” (Ieşirea 23, 4); cu atât mai mult, ne porunceşte să întoarcem cu sfătuirea noastră cea frăţească, pe fratele nostru cel rătăcit din calea cea dreaptă a poruncilor lui Hristos. Cu atât mai mult ne sileşte a nu trece cu vederea pe fratele nostru când îl vedem că este căzut în vreo greşeală şi să-l ajutăm cu cuvântul şi cu lucrul, ca să-l ridicăm şi să-l îndreptăm. Şi dacă Legea Veche poruncea iudeilor să mustre frăţeşte pe aproapele lor când ar fi greşit, ca să nu se facă şi ei părtaşi păcatelor lui, ca unii ce nu l-au mustrat: „Ci vei mustra pe fratele tău, ca să nu ai pentru dânsul păcat” (Leviticul 19, 17); Oare aceeaşi lege nu ne porunceşte şi nouă să mustram frăţeşte pe aproapele nostru când îl vedem că păcătuieşte? Şi prin frăţească noastră mustrare să-l îndreptăm şi să-l izbăvim de păcat? Şi dacă Dumnezeu, în Legea Veche, a dat ca o poruncă evreilor a ajuta la mântuirea şi îndreptarea fraților lor; că aşa porunceşte prin Sirah: „şi au poruncit lor unuia fieştecăruia pentru de aproapele său” (Sirah 17, 12); cu atât mai mult acum dă

Dumnezeu această poruncă la orice creştin, a ajuta şi a îndrepta pe fratele său. Şi dacă astfel de poruncă dă Dumnezeu la tot creştinul, arătat este că, cine o va călca şi nu va îndrepta pe fratele său, acesta va da seama înaintea lui Dumnezeu şi pentru călcarea ei, şi pentru pierzarea fratelui său.

276. Suntem îndatoraţi de Legea Darului Evangheliei a ajuta la mântuirea fraţilor noştri — Că toţi creştinii sunt fraţi duhovniceşti şi au datoria să se ajute unii pe alţii. Că toţi creştinii sunt un trup în Domnul Hristos

Al treilea ne sileşte Legea cea nouă a Darului Evangheliei să ajutăm la mântuirea fraţilor noştri: 1) pentru că noi, toţi creştinii, suntem fii ai unuia şi aceluiaşi Părinte, al lui Hristos, şi ai aceleiaşi Maici, ai Sf. Biserici, toţi născuţi de a doua oară prin Sf. Duh într-o sfântă colimvitră a Sf. Botez şi mâncăm toţi din acelaşi Trup al Domnului şi toţi bem din acelaşi Sânge al Lui şi pentru aceea toţi suntem fraţi unul cu altul.

Deci, precum fraţii cei trupeşti au datoria firească să ajute la nevoia şi trebuinţa fraţilor lor, aşa şi noi, fraţii cei duhovniceşti, avem datoria duhovnicească să ajutăm la îndreptarea şi mântuirea fraţilor noştri şi se înţelege că noi avem şi mai multă datorie decât aceia; deoarece, precum sufletul este mai cinstit decât trupul, aşa şi noi, fiind fraţi după Duh, suntem mai presus decât fraţii cei trupeşti şi avem unire mai de aproape şi, prin urmare şi datoria ajutorului ce datorăm unul faţă de altul este mai de aproape şi mai mare decât datoria acelora; şi 2) pentru că noi, toţi creştinii, suntem un trup, al cărui cap este Hristos, iar mădular este fiecare dintre noi; de aceea, precum când pătimeşte un mădular al trupului, pătimesc toate mădularele şi toate dimpreună ajută la vindecarea celui ce pătimeşte, precum zice Pavel: „Voi sunteţi trupul lui Hristos şi mădulare din parte” (I Corinteni 12, 27) şi iarăşi: „Ci să se grijească mădularele între sine asemenea unul de altul; şi ori de pătimeşte un mădular, pătimesc toate mădularele dimpreună” (*Ibidem* 25), aşa şi noi, creştinii, suntem datori să suferim şi împreună să pătimim când pătimeşte şi slăbeşte fratele nostru şi avem datorie să ne grijim şi să chibzuim cu ce chip să-l ajutăm pe el ca să-l vindecăm şi să-l facem sănătos de boala păcatului[54].

277. Suntem îndatoraţi a ajuta la îndreptarea fraţilor noştri de Legea morală a vieţuirii cetăţeneşti

Al patrulea ne sileşte Legea morală a dreptului cetăţenesc ca să ajutăm la mântuirea fratelui nostru; că după Aristotel, omul în chip firesc este fiinţă socială şi că după Marele Vasile, „însuşi scopul vieţuirii la un loc este ca toţi cetăţenii să lucreze pentru folosul lor obştesc” (*Cuvântul 8, în Exaimeron*).

Acum, precum toţi de obşte, câţi locuim într-un oraş sau şi într-un sat, suntem datori a ne ajuta unul pe altul la trebuinţele noastre cele trupeşti, tot aşa şi la trebuinţele noastre cele sufleteşti suntem datori a ne ajuta unul pe altul şi precum toţi de obşte, cei ce locuiesc într-o cetate, se grijesc de obşte pentru îmbunătăţirea locului şi a cetăţii, la

[54] Se potriveşte aici a însemna acea prea frumoasă învoire şi alcătuire din două trupuri — deşi necomplete (infirme) — pe care o aduce dumnezeiescul Isidor şi alţii; a orbului, zic, şi a ologului. Orbul putea să meargă, dar nu şi să vadă. Ologul, asemenea, putea să vadă, însă nu putea să umble. Ridicând deci orbul pe umerii săi pe olog şi ologul povăţuind pe orb la drum, unul împrumuta picioarele celuilalt, iar celălalt împrumuta ochii; şi aşa din două trupuri făcute un singur trup cu îndoită alcătuire, cel orb vedea, iar cel olog umbla. Aceasta este o pildă care ne învaţă că, cu ajutorul şi folosul ce l-am face pentru fraţii noştri, totodată este şi al nostru, ca o împlinire a lipsurilor noastre. Deci cu chip prea slăvit, fraţii cei ajutaţi de noi, în schimb ne ajută nouă şi noi ajutându-i pe ei, în acelaşi timp ne ajutăm şi noi de aceia.

fel sunt datori să se grijească de obşte pentru folosul sufletesc al mântuirii şi îndreptarea fraţilor lor cetăţeni; ca să nu zic că datoria este mai mare ca ei să se grijească pentru folosul sufeletesc al fraţilor lor, decât pentru cel trupesc al oraşului lor. Căci cu cât este mai cinstit sufletul decât trupul, cu atât şi datoria cea făcută pentru mântuirea sufletului este mai mare decât datoria cea făcută pentru trup. Şi precum, când un cetăţean este bolnav de ciumă, toţi ceilalţi locuitori se molipsesc şi se îmbolnăvesc de ciumă, precum zice Ipocrat într-o scriere a lui: „Tot sufletul poporului se molipseşte”, aşa şi când un cetăţean păcătuieşte, împărtăşeşte şi pe ceilalţi cetăţeni din păcatul său, dacă nu va apuca mai-nainte să se îndrepteze cu cea de obşte purtare de grijă şi ajutor al convieţuitorilor lui. Pentru aceasta zice şi Marele Vasile: „Vânzarea adevărului şi vrăjmăşia ascunsă asupra poporului de obşte şi obiceiul de a nu ne păsa pentru răutăţi se trag din prefăcuta bunătate şi compătimire din partea celor vicleni. Căci atunci când vătămarea unuia trece la cei mulţi, atunci nu se cade să ne milostivim, nici să căutăm numai folosul nostru, ci al celor mulţi ca să se mântuiască. Deoarece, fapta bună ce se face spre folosul multora este mult mai cinstită decât ceea ce se face numai pentru folosul unuia.”

278. Suntem îndatoraţi a ajuta la îndreptarea fraţilor noştri de la războiul cel nevăzut pe care îl avem

Al cincilea, însă şi cea din urmă, ne sileşte a ajuta la mântuirea fraţilor noştri, viaţa aceasta şi războiul cel nevăzut şi neîncetat ce se află în petrecerea creştinilor, care este dintre toate războaiele cel mai amar, precum zice pe de o parte Apostolul Pavel: „Că nu ne este nouă lupta împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor şi domniilor şi a stăpânitorilor întunericului veacului acestuia” (Efeseni 6, 12); iar pe de alta, dumnezeiscul Hrisostom zice: „Viaţa este o luptă şi decât toate războaiele mai amară şi oaste aşezată şi strădanie şi luptă” (*Omilia 59, la Matei*).

Deci, precum ostaşul care merge la războiul cel simţit, dacă va căuta să fugă ca să-şi scape numai viaţa sa, omoară cu fuga lui şi pe ceilalţi ostaşi şi pe sine însuşi; iar de va sta la război şi se va lupta cu vrăjmaşii, şi pe sine se izbăveşte, şi pe ceilalţi. Aşa şi orice creştin, văzând pe ceilalţi fraţi ai lui că se luptă şi se rănesc în războiul cel nevăzut al diavolului şi nu va sta să lupte dimpreună cu ei împotriva vrăjmaşului cel de obşte, ci va căuta numai de mântuirea sa, cu adevărat îşi pierde viaţa şi mântuirea; iar de va sta şi se va lupta împreună, şi pe fratele său îl va scăpa din moartea păcatului, şi pe sine însuşi precum a zis Grăitorul de Aur: „Şi noi deci să nu fim mulţumiţi numai cu mântuirea noastră, fiindcă atunci şi pe aceasta o vom pierde. Căci şi la oaste, şi la luptă, ostaşul cel ce caută numai la aceasta adică, cum ar scăpa el singur cu fuga şi pe ceilalţi dimpreună cu el îi va pierde deodată, precum dimpotrivă, ostaşul cel viteaz care pune arma şi pentru ceilalţi, dimpreună cu aceia se mântuieşte şi pe sine” (*Omilia 59, la Matei*).

Pentru aceasta suntem datori toţi creştinii, cei ce ne aflăm în gânditul acesta şi nevăzutul război al diavolului, să fim gata a ne răni şi a muri, numai ca să mântuim pe fraţii noştri care sunt în război şi să îmbărbătăm pe cei biruiţi şi ca să ridicăm pe cei căzuţi în păcat, după acest Grăitor de Aur ce zice: „Deci, precum a poruncit împăratul, aşa să ne întocmim la lupta cea pusă înainte, gătiţi ca să ne junghiem, să ne sângerăm şi să murim, grijindu-se pentru mântuirea tuturor şi pe cei sănătoşi ajutându-i, îmbărbătându-i şi pe cei răniţi ridicându-i” (tot acolo).

Şi dacă în vremea când aveau război simţit israelitenii cu vrăjmaşii cei de alt neam ammoniţi, Urie Heteul, cu toate că era de alt neam, a compătimit atât de mult însă pe israeliţi, încât şi-a defăimat odihna şi viaţa sa, numai ca să ajute şi să se lupte la războiul cel de obşte ce aveau iudeii; pentru aceea şi când l-a rugat împăratul David să

meargă la casa sa să mănânce şi să bea şi să se odihnească, el a răspuns aceste cuvinte vrednice de laudă: „Sicriul şi Israel şi Iuda locuiesc în corturi şi domnul meu Ioav şi slugile domnului meu pe fața pământului tăbărăsc, şi eu să intru în casa mea să mănânc şi să beau şi să dorm cu femeia mea? Cum, viu este sufletul tău, de voi face cuvântul acesta” (II Regi 11, 11).

Dacă cel de alt neam, zic, acel Urie, decât odihna lui, a cinstit mai mult să se lupte împreună cu israeliții, până când s-a lipsit şi de viața sa în acel război şi a murit, cu atât mai mult este dator tot creştinul să nu caute numai odihna sa, ci să se lupte şi să se nevoiască dimpreună cu creştinii cei de o credință cu el şi de un neam care se rănesc în toate zilele, se junghie şi se omoară în războiul cel gândit, de nevăzuții vrăjmaşi draci, de patimi şi de păcate.

279. Cât de rău este a zice cineva: ce-mi pasă mie de altul? Căci, când se grijeşte cineva pentru fratele său şi pentru sine se grijeşte. Că, întâi, Cain a zis: ce-mi pasă mie de fratele meu?

Deci, unde sunt acum cei ce stăruie şi zic aceste reci cuvinte: şi ce-mi pasă mie pentru altul? Sau ce împărtăşire şi ce unire am eu cu el, ca să-l ajut şi să-l îndreptez? Să se învețe ei cum îi mustră şi însăşi firea, legea, Evanghelia şi dreptul cetățenesc şi acest război nevăzut ce-l au frații lor creştinii. Să audă încă şi pe dumnezeiescul Hrisostom care îi mustră cu auritele lui şi curgătoarele de miere cuvinte. Căci, el uneori adică le zice să nu grăiască astfel de cuvinte, fiindcă sunt sataniceşti şi ale însuşi neruşinatului diavol, iar creştinii n-au nici o unire şi împărtăşire cu diavolul, dar cu frații lor au prea multă împărtăşire: „Şi nu-mi spune mie acel cuvânt rece: ce-mi pasă mie? Nici o tovărăşie n-am cu el... pentru că satanicesc este acest grai, drăcească este această neomenie; numai cu diavolul nu avem nici o împărtăşire, iar cu toți oamenii avem multe de obşte” (Andr. 1). Iar altădată le zice să se îngrijească pentru mântuirea fraților lor, fiindcă grijindu-se pentru folosul acelora, totodată se îngrijesc pentru folosul lor. „Căci nu-mi spune mie acel grai prea plin de nepăsare: ce-mi pasă mie? De ale mele mă îngrijesc, căci atunci mai mult te îngrijeşti de ale tale, când pe ale tale le cauți în folosul aproapelui tău. Pentru că şi Pavel zice: «Nimic al său să nu caute, ci fiecare al altuia» (I Corinteni 10, 24); ca să te afli, zice pe sineți căutând folosul aproapelui” (Tâlcuire la Ps. 49). Iar altădată, mustrând pe cei ce spun aceste cuvinte, le zice că acest cuvânt care-l zic ei, ce-mi pasă mie, l-a zis ucigătorul de frate, Cain; din acest cuvânt se nasc toate relele. Căci, dacă nu-ți pasă ție, creştine, pentru mântuirea fratelui tău, cui altuia îi va păsa? Celui necredincios şi păgân, care se bucură când păcătuiesc creştinii? Sau diavolului care luptă şi surpă pe creştini în păcat? „Şi nu-mi spune mie: Dar ce-mi pasă mie de aceştia? Teme-te de cel ce a zis întâi cuvântul acesta: căci aceea adică: «Au doară sunt eu păzitor fratelui meu?» (Facerea 4, 9), este asemenea cu ceea ce o zici tu: Ce-mi pasă mie? De aici se nasc toate relele, căci trupul nostru îl socotim că este străin. Ce zici? Nu-ți pasă de fratele? Dar cui îi va păsa? Celui necredincios care se bucură şi defăima şi saltă de bucurie când greşim? Sau diavolului care împinge şi surpă pe creştini?” (Omilia 44, la cea I Corinteni).

280. Că tot creştinul este mădular al nostru. Şi că orice frate este mădularul lui Hristos.

Când pătimeşte ochiul tău, sau mâna, sau piciorul, sau alte mădulare, de ce nu zici: ce-mi pasă mie, ci alergi încoace şi încolo căutând ca să-l vindeci? Sau dacă nu-l

poți vindeca, cel puțin nu te mustră cugetul că n-ai avut grijă de mădularul tău; iar când pătimeşte fratele tău, atunci zici: ce-mi pasă mie? Şi nu ştii, ticăloşule, că fratele tău este mădularul tău? Ce zic? Fratele tău este chiar mădularul lui Hristos Dumnezeului tău. Şi deci, ce osândă vei lua, dacă văzând trupul lui Hristos şi Dumnezeului tău putred, nu te vei griji ca să-l vindeci? Când, adică, ai vreun rob sau dobitoc rănit, oare îl laşi tu neîngrijit, iar trupul lui Hristos cel rănit, îl treci cu vederea şi nu-l ajuți? Şi cum nu eşti vrednic pentru aceasta a te arde trăsnetele cerului?

„Pentru ce când se îmbolnăveşte vreun mădular al trupului tău, nu zici: ce-mi pasă mie?... ci toate le faci — deşi nimic nu foloseşti — încât să nu te certe gândul că ai lăsat ceva din câte trebuiau făcute. Şi dacă de mădularele trupului nostru aşa ne îngrijim, apoi pentru ale lui Hristos să nu facem nici o purtare de grijă? Şi de care iertare sunt acestea vrednice? Şi fiindcă nu te pot îndupleca când îți spun să te îngrijeşti de mădularul tău — ca, cel puțin, cu frica să te faci mai bun — îți amintesc de Trupul lui Hristos care, după Pavel, este fratele tău. Deci, cum nu este lucru înfricoşat să vezi trupul lui putrezind şi să-l treci cu vederea? Şi când ai vreo slugă sau dobitoc care are rană putredă, nu suferi să-l treci cu vederea, iar Trupul lui Hristos văzându-l plin de răni îl treci cu vederea? Şi nu socoteşti că acestea sunt vrednice de mii de trăsnete?” (Omilia 44, la I Corinteni).

Ştiți când se cade să ziceți, ce-mi pasă mie? Când stați de judecați şi clevetiți pe unul şi pe altul, ca pe un mândru, ca pe un curvar, ca pe un fur, ca pe un mincinos şi ca pe un păcătos; atunci aveți trebuință să ziceți aceea pe care obişnuiesc de o zic unii, după Hrisostom: „Să iubeşti în zadar, dar să nu urăşti în zadar” (Acolo); dar să nu ziceți aceste cuvinte şi când este trebuință a îndrepta pe fratele vostru cu frățească sfătuire şi cu dragoste.

281. Împotrivire şi dezlegare

Şi alții iarăşi pricinuind, zic: Eu sunt mirean, am femeie şi copii şi nu este datoria mea de a îndrepta pe alții, aceasta este a arhiereilor, a preoților, a învățătorilor, ba chiar şi a monahilor; către care răspundem cu cuvintele lui Hrisostom: Că precum Samarineanul, când a găsit în cale pe omul cel rănit, n-a zis că aceasta este a arhiereilor, a preoților şi a dascălilor evreilor a se îngriji să-l vindece, ci a socotit ca şi cum ar fi găsit un mare câştig şi aşa s-a milostivit şi i-a legat rănile lui „şi a turnat peste ele untdelemn şi vin” şi îngrijindu-l l-a dus la spital să-l vindece; fă şi tu aşa, frate! Căci, precum când găseşti aur în drum, nu cercetezi de ce nu l-a luat unul şi altul din cei ce au trecut, ci te grăbeşti cum să-l răpeşti mai-nainte de a-l vedea altcineva. Aşa să socoteşti, ca şi cum ai afla comoară şi galbeni, când îndreptezi pe fratele tău: „Nu zice în tine însuți eu sunt mirean, având femeie şi copii, aceasta este a preoților, acestea să le facă monahii. Căci, Samarineanul n-a zis acestea: Unde sunt acum preoții? Unde sunt acum fariseii, unde învățătorii iudeilor? Ci, ca şi cum ar fi aflat oarecare vânat prea mare, aşa a răpit câştigul. Deci şi tu când vezi pe cineva că are trebuință de vindecare trupească sau sufletească, nu zice întru sineți, pentru ce cutare sau cutare nu l-a vindecat? Ci, slobozeşte-l pe el din boală şi nu cere socoteală de la aceia pentru nepăsare. Că de ai fi găsit aur lepădat, spune-mi mie, oare ai fi zis către tine: de ce nu l-a luat cutare şi cutare? Oare nu te-ai fi îngrijit ca să-l răpeşti tu mai-nainte de ceilalți? Aşa gândeşte şi pentru frații cei căzuți şi socoteşte că ai fi găsit comoară când îngrijeşti de ei. Căci, dacă vei turna peste el cuvântul învățăturii ca pe nişte untdelemn vindecător, dacă vei lega rănile cu blândețea învățăturii, dacă vei vindeca neputința cu stăruința povățuirii duhovniceşti, te faci pe tine mai bogat decât orice comoară” (*Cuvânt 5 asupra iudeilor*).

282. Se cade să ajutăm cu rugăciunea la mântuirea altora. Că şi pustnicii se cade a ajuta cu rugăciunea pe fraţii lor— Creştinii se cade a se ajuta unul pe altul cu pilda cea bună, cu sfătuirea şi cu osteneala trupească

Cu patru lucruri socotesc că poate cineva să ajute la îndreptarea şi mântuirea fratelui său:

A) Cu sfânta rugăciune. Pentru aceea, de obşte, toţi creştinii sunt datori să roage pe Dumnezeu pentru mântuirea fraţilor lor, precum porunceşte Ap. Iacob zicând: „Rugaţi-vă unul pentru altul ca să vă vindecaţi; că mult poate rugăciunea dreptului care se lucrează" (Iacob 5, 16); şi precum Biserica, maica cea de obşte a creştinilor, adunându-şi pe fiii săi, se roagă pentru mântuirea tuturor, pentru aceasta şi pustnicii cei ce se liniştesc în pustie, departe fiind de lume, se cuvine şi ei să ajute la mântuirea fraţilor lor cu acest puternic ajutor al sfintei rugăciuni, fiindcă şi ei sunt un trup cu toţi creştinii; că, deşi sunt despărţiţi trupeşte, însă duhovniceşte, sunt uniţi cu ei. Şi în chip tainic, toţi creştinii sunt datori să se roagă pentru toată lumea; iar când se întâmplă în oraşul lor vreun creştin care ar greşi pe faţă şi nu se îndreptează, atunci sunt datori în chip deosebit şi cu mai mare luare aminte concetăţenii lui creştini a se ruga lui Dumnezeu, ca să-i dea Domnul pricepere, pocăinţă şi îndreptare prin Darul Său.

B) Sunt datori creştinii să ajute la mântuirea fraţilor lor cu fapta, adică cu pilda cea bună a vieţii lor, fără a le pricinui vreo sminteală, mică sau mare, precum am zis în cuvântul cel mai dinainte.

C) Sunt datori creştinii a ajuta pe fratele lor cu cuvântul, sfătuindu-l pe el spre îndreptare: nu cu mândrie, ci cu smerenie; nu judecându-l şi defăimându-l pe el ca pe un păcătos, ci socotindu-l ca pe un mădular al lor, nu urându-l şi vrăjmăşindu-l, ci iubindu-l ca pe un frate cu dragoste frăţească. Şi dacă ar fi de faţă fratele cel greşit, se cade a-l sfătui cu cuvântul, iar de este departe, se cade a-l sfătui prin scrisori.

D) Şi cea din urmă; sunt datori creştinii a ajuta pe fratele lor cu osteneala trupului şi cu înseşi picioarele lor, făcând osteneală adică şi ducându-se singuri la acel frate căruia îi trebuie îndreptarea, sfătuindu-l pe el cele ce se cuvin mântuirii lui. Căci în felul acesta, fratele acela se ruşinează şi se supune sfătuirii lor, văzându-i pe ei făcând atâta osteneală pentru dragostea şi mântuirea lui. Astfel a făcut Stăpânul Hristos care n-a şezut într-un loc al Ierusalimului să înveţe, ci umbla cu înseşi picioarele sale toate oraşele şi satele Iudeii, vindecând pe bolnavi sufleteşte şi trupeşte. Aşa au făcut dumnezeieştii Apostoli, umblând prin lume şi propovăduind vestea cea bună a cunoştinţei de Dumnezeu. Tot aşa fac şi doctorii care nu aduc pe bolnav în casele lor, ci ei înşişi se duc la casele bolnavilor şi se îngrijesc de dânşii. Acelaşi lucru voieşte să ne arate şi pilda Domnului care a zis că păstorul cel bun a lăsat cele nouăzeci şi nouă de oi şi s-a dus singur să caute pe cea rătăcită (Luca 15); precum acestea toate le adeverează măiestrita cuvântare a lui Hrisostom, în care se zice: „Pentru aceasta eşti creştin, ca să imiţi pe Hristos şi să te supui legilor Lui. Căci, ce a făcut Acela? Nu şezând în Ierusalim chema acolo pe bolnavi, ci înconjura oraşe şi sate vindecând cele două boli, cea trupească adică şi cea sufletească. Căci, măcar deşi putea aşteptând într-un loc să-i tragă pe toţi la sine, ci n-a făcut aceasta, pildă dându-ne nouă, ca să ne ducem noi să căutăm pe cei rătăciţi. Şi iarăşi prin această pildă a păstorului, a dat să înţeleagă că n-a stat cu cele nouăzeci şi nouă de oi aşteptând acolo, ca să vie la El şi cea rătăcită, ci însuşi s-a dus şi a aflat-o şi după aceasta ridicând-o pe umerii Săi, a adus-o la celelalte. Nu vezi şi pe doctori că acelaşi lucru fac, nu silesc pe bolnavii cei ce zac pe paturi ca să se aducă la casele lor, ci singuri ei aleargă către dânşii. Aceasta fă-o şi tu, iubite, cunoscând că viaţa aceasta este scurtă. Şi de nu vom dobândi prin aceasta câştigul, acolo nici o mântuire nu vom avea" (*Cuvânt 5 asupra iudeilor*).

283. Că şi pustnicii nu se cade a căuta numai folosul lor, ci şi pe al fraților lor

Iar dacă nu poate cineva să se ducă singur ca să sfătuiască şi să învețe pe frații săi, fie că este monah liniştitor şi se tulbură de patimi când se duce la lume şi întâlneşte oameni, fie că este bolnav cu trupul, atunci se cade, de va fi învățat şi cu putere din Sf. Scripturi, să se îngrijească stând în linişte şi să scrie cărți sfătuitoare şi folositoare de suflet spre îndreptarea fraților săi care vor citi acestea, ori să sfătuiască pe cei ce vin la el cele spre mântuire. Că şi asceții şi pustnicii să nu caute numai folosul lor, ci şi pe al fraților lor, ca şi ei să se mântuiască, precum zice dumnezeiescul Pavel urmând începătorului asceților, Marelui Antonie, care obişnuia de trei ori fericitul şi zicea aceste cuvinte vrednice de pomenit, uneori: „De la aproapele este viața şi moartea, căci de voi câştiga pe fratele, pe Dumnezeu am câştigat; şi de voi sminti pe fratele, lui Hristos am greşit". Iar alteori: „Niciodată am judecat mai de folos câştigul meu, decât folosul fratelui meu" (Pateric, p. 13).

284. Că păstorii cei duhovniceşti au mai multă datorie ca să ajute la îndreptarea păcătoşilor

Prin aceste patru feluri de ajutor spuse mai sus au datorie de obşte toți creştinii să ajute la mântuirea fraților lor, precum le porunceşte dumnezeiescul Apostol zicând: „Pentru aceea, mângâiați-vă unul pe altul şi zidiți-vă unul pe altul, precum şi faceți" (I Tesaloniceni 5, 11). Dar mai ales sunt datori prin aceste patru mijloace să ajute la îndreptarea păcătoşilor păstorii cei duhovniceşti şi egumenii poporului, care sunt: sfințiții patriarhi, arhiereii, preoții şi păstorii cei duhovniceşti, învățătorii dumnezeieştii Evanghelii şi egumenii sfintelor mănăstiri[55], fiindcă lor li s-a dat de la Dumnezeu stăpânire şi grijă de a zidi şi sădi sufletele cele încredințate turmei lor, precum este scris la Ieremia: „Iată, te-am pus astăzi peste neamuri şi peste împărății, ca să smulgi şi să strici şi să risipeşti şi iarăşi să zideşti şi să sădeşti" (Ieremia 1, 10). Şi chiar lor li se cuvine a priveghea pentru mântuirea poporului, ca cei ce au să dea seama pentru dânşii în ziua judecății, precum zice Pavel: „Ascultați pe învățătorii voştri şi vă supuneți lor, căci ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seama înaintea lui Dumnezeu" (Evrei 13, 17).

Pentru aceasta, chiar ei înşişi au datoria să umble după asemănarea Domnului, pe la oraşele şi satele eparhiei lor, pe la enorii şi pe la mănăstirile lor, ca să învețe întotdeauna şi să îndrepteze pe cei păcătoşi. Căci, ei sunt străjerii care stau şi pândesc ziua şi noaptea împrejurul zidurilor Ierusalimului celui gândit, adică Sf. Biserică, propovăduind neîncetat cuvântul Domnului despre care scrie Isaia: „Şi peste zidurile tale, Ierusalime, pus-am păzitori toată ziua şi toată noaptea, care nu vor tăcea până în sfârşit, aducându-şi aminte de Domnul" (Isaia 62, 6). Şi aceştia sunt santinelele cele de apărare şi străjile cele date de Dumnezeu noului Israel, adică creştinilor, precum zice Iezechiel, ca să le arate lor dreptățile Domnului şi ca să-i întoarcă de la înşelăciune şi de la păcat; fiindcă, de vor tăcea, sângele acelora se va cere din mâinile lor: „Fiul Omului! socotitor te-am dat pe tine casei lui Israel şi vei auzi din gura mea cuvânt şi-i vei înfricoşa pe ei de la mine, când voi zice eu celui fărădelege: cu moarte vei muri şi mai osebit, nici ai

[55] Dar şi stăpânitorii poporului cei din afară, care sunt împărații şi judecătorii, senatorii şi boierii, au datoria să ajute la mântuirea celorlalți. Pentru că şi împăratul Tiberie, când s-a făcut împărat, a dat în fața demnitarilor această declarațiune: „Eu totdeauna am zis şi astăzi iarăşi întăresc: că împăratul cel bun datoreşte a sluji pe toți în genere şi pe fiecare în parte

grăit celui fărădelege, ca să se întoarcă de la căile sale şi să fie viu; cel fărădelege, acela întru nelegiuirea lui va muri şi sângele lui din mâna ta îl voi cere” (Iezechiel 3, 17).

Despre ei a zis şi Marele Vasile: „Prin urmare, la orice s-ar fi trimis cineva, de nu va săvârşi propovăduirea cu lucrul şi cu cuvântul, vinovat este de sângele celor ce n-au ascultat; şi nu are stăpânire el să zică acele cuvinte pe care le-a zis Apostolul protestând către presviterii (preoții şi arhiereii) Efesului: Că, curat sunt eu de acum de sângele vostru, al tuturor; pentru că nu m-am ferit ca să nu vă vestesc vouă tot sfatul lui Dumnezeu” (*Fapte 20, 26; Întrebarea 12 la Cuvânt 2 pentru botez*).

285. Ce se cade a învăța şi pe cine se cade a imita păstorii cei duhovniceşti

În sfârşit, li se cade să se aprindă cu inima de dragoste pentru mântuirea oilor celor cuvântătoare şi a striga dintru adâncul inimii cu Ap. Pavel, uneori, adică: „Cine este neputincios şi eu să nu fiu neputincios? Cine se sminteşte şi eu să nu mă aprind?” (II Corinteni 11, 29); şi alteori: „Iar eu prea cu dulceață voi cheltui şi mă voi cheltui şi pe mine pentru sufletele voastre” (*Ibidem* 12, 15). Şi uneori, adică să facă ale sale greşelile păcătoşilor şi să le zică aşa, precum porunceşte aşezământul Sf. Apostoli: „Aşa să facă episcopul cu privire la greşeala oilor sale şi să zică celui ce a păcătuit: că numai să te întorci la mine, iar eu voi primi şi moarte pentru tine, precum şi Domnul pentru mine şi pentru toți oamenii, căci păstorul cel bun, sufletul său îşi pune pentru oi” (*Aşezăm. Apost., cart. II, cap. 20*). Iar alteori, să imite pe dumnezeiescul Hrisostom care din râvna ce avea pentru mântuirea oilor sale zicea: „Iarăşi voi zice, iarăşi voi grăi, că deşi nu toți vor asculta, jumătate vor asculta; dacă nu jumătate, a treia parte; de nu a treia parte, a patra; de nu a patra, măcar zece; dacă nici zece, măcar cinci; dacă nu cinci, măcar unul; iar dacă nici unul, eu plata mi-am luat-o” (*Cuvânt când se afla afară din biserică Evtropie şi l-au prins*). Şi iarăşi: „Eu sunt nesățios, nu voiesc să se mântuiască puțini, ci toți; căci, numai unul de se va pierde, eu mă pierd; şi sunt, imitând pe acel Păstor care având nouăzeci şi nouă de oi, după cea una rătăcită a alergat” (tot acolo). Şi iarăşi: „Voieşti să mă ucizi cu pietre, sunt gata să-mi vărs sângele meu, numai păcatul tău să-l opresc. Mie nu-mi pasă de urâciunea ta; nu-mi pasă de război, numai de una mă îngrijesc, de mântuirea ascultătorilor” (tot acolo).

286. Că şi după moarte s-au îngrijit păstorii pentru turma lor

Şi dacă păstorii cei adevărați din vechime, care aveau râvnă şi dragoste pentru frații lor, nu numai trăind în viață se nevoiau şi se îngrijeau să-şi îndrepteze turma şi pe frații lor cei în Hristos, ci şi după moarte încă se îngrijeau de mântuirea acestora, cu atât mai mult păstorii cei de acum se cade a se îngriji — măcar puțin cât sunt în viață — pentru îndreptarea cuvântătoarei lor turme. Şi că păstorii cei din vechime şi povățuitorii poporului şi după moarte se îngrijeau pentru mântuirea sufletelor celor încredințate lor, sunt martori, din Legea Veche, Proorocul Ilie, iar din cea Nouă, Petru.

Căci, Proorocul Ilie înălțându-se ca spre cer în vremea lui Ioasafat, împăratul Iudei cel din Ierusalim, precum aceasta se vede în IV Regi cap. I, II, apoi după 18 ani de la înălțarea lui, a trimis scrisoare înfricoşătoare (poate prin îngerul lui Dumnezeu) către Ioram, împăratul Iudei, fiul lui Ioasafat, fiindcă a lăsat slujirea adevăratului Dumnezeu şi n-a păzit poruncile Lui, are să cadă în boală şi în acea boală are să şi moară; care s-a şi întâmplat. Căci citim acestea la cea II Paralipomeni, cap. 21, 12. „Şi a venit la el scrisoare de la Ilie Proorocul zicând: Acestea zice Domnul Dumnezeul lui David tatălui tău: pentru că n-ai umblat pe calea lui Ioasafat, tatăl tău, şi pe căile lui Asa, împăratul lui

Iuda, ş.c.l.” Iar Sf. Apostol Petru scrie în Epistola II a lui către credincioşii creştini acestea: „Mă voi nevoi şi pururea a vă avea pe voi şi după ieşirea mea, ca să faceți pomenire de acestea” (II Petru I, 15).

Deci, dacă în felul acesta păstorii cei duhovniceşti vor purta grijă în timpul păstoriei de mântuirea turmei lor cea cuvântătoare, într-adevăr, după moarte vor primi de la începătorul păstorilor, Hristos, cununa slavei cea neveştejită; că aşa îi adeverează Ap. Petru zicând: „Păstoriți turma lui Hristos care este pusă sub paza voastră, purtând grijă de dânsa nu de silă, ci de bunăvoie şi după Dumnezeu; nu cu agoniseli urâte, ci cu lepădare de sine, nu cum ați stăpâni peste nişte supuşi, ci pilde făcându-vă turmei. Şi când se va arăta mai Marele Păstorilor, veți lua cununa slavei cea neveştejită” (I Petru 5, 2).

Iar dacă sfințiții patriarhi, arhiereii, preoții şi duhovnicii nu pot în fiecare zi să învețe poporul lor, se cade cel puțin a face aceasta măcar în duminici, precum hotărăşte Canonul 19, al Sinodului VI ecumenic, zicând: „Că se cuvine proestoşii bisericilor, în toate zilele, iar mai cu deosebire în duminici, pe tot clerul şi pe popor să-i învețe cuvintele bunei credințe”. Şi dacă patriarhii, arhiereii şi preoții nu au darul să învețe poporul lor, care nici nu e potrivit să-l spună; fiindcă după Areopagitul Dionisie, „ierarh va să zică, bărbat îndumnezeit, care ştie orice sfântă învățătură şi cunoştință” (*Ierarhia bisericească, cap. I*); sau dacă nu au timp, cel puțin trebuie să se îngrijească să aibă şcoli şi învățători în eparhiile lor, ca aceia să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu, îndreptând pe păcătoşi şi astfel să împlinească datoria şi lipsa patriarhilor, a arhiereilor şi a preoților, precum zice şi Marele Vasile: „Iar dacă vreodată se întâmpla nevoie şi pentru dragostea lui Dumnezeu şi a aproapelui a fi chemat cineva spre împlinirea celui ce lipseşte, cel care va asculta are plata ascultării cea de bunăvoie. Cheamă însă... dragostea cea către aproapele, când cel ce a luat apărarea (poporului) — preot, episcop sau patriarh — va avea trebuință de ajutor sau ceata supuşilor are trebuință de cel ce poate să împlinească lipsa” (*Întrebarea 12, Cuvânt II pentru botez*).

Deci, precum alergăm toți să ajutăm când se întâmplă de vedem pe oarecare că se bat cu cuțitele şi cu toți ne silim ca să-i despărțim să nu se mai lovească şi să se ucidă, aşa încă şi mai mult se cade cu mic, cu mare, patriarhii, arhiereii, preoții, duhovnicii, dascălii, egumenii, monahii, împărații, demnitarii, judecătorii, stăpânitorii, bogații şi săracii şi tot poporul de obşte şi creştinii cei simpli, toți, toți, zic, se cuvine a ne sili să ajutăm la îndreptarea şi mântuirea fraților noştri şi să ne îngrijim a-i scăpa de la diavolul care îi luptă şi de la moartea cea sufletească, care este păcatul. Căci, dacă evreii, când Moise a făcut acel neînsuflețit cort, toți alergau şi ajutau la facerea lui, altul aducând aur, altul argint, altul pietre scumpe pentru veşmântul arhieresc, asemenea şi femeile alergau la aceasta aducând unele visson (țesătură de in vişiniu), altele tort roşu, altele porfiră şi, în genere, toți aduceau piei de berbeci şi păr de capre, fiecare după puterea ce avea şi nimenea nu era ca să nu ajute, cu atât mai mult sunt datori toți creştinii ca să ajute pe frații lor creştini, care sunt cort însuflețit şi Biserică a Dumnezeului Celui viu, altul cu cuvântul, altul cu lucrul, altul cu mult şi altul cu puțin, fiecare după puterea ce o are, ca, prin acest ajutor îndreptând pe frații lor, să se facă toți desăvârşite locuințe ale lui Hristos şi să se alcătuiască biserici sfinte, precum zice Teologul Grigorie: „Moise când a alcătuit cortul jos, care era închipuire a cortului ceresc, toți aduceau ceea ce li se poruncise lor; iar alții chiar de bunăvoie. Unii aduceau aur, iar alții argint, iar alții pietre scumpe pentru veşminte. Dintre femei, unele aduceau visson închis, iar altele tort roşu răsucit, iar alții, aduceau porfiră, iar alții, piei de berbeci vopsite roşu şi altele, păr de iezi la lucrarea cortului, care este cel mai defăimat, iar alții, bărbat sau femeie, ce se întâmpla să aibă. Toți deci aduceau câte ceva şi nimic nu era de lepădat, nici de la cei mai săraci. Aşa şi noi la acest cinstit cort al lui Dumnezeu, adică al Bisericii, pe care l-a înfipt Domnul şi nu omul, care din felurite frumuseți ale faptei bune se zideşte. Unul mai puțin, iar altul mai mult să aducem, ca să

facem lucrul desăvârşit spre locuinţă lui Hristos, Biserică sfântă, adunaţi şi uniţi întru arhitectura Sfântului Duh” (*Cuvânt la Iulian Apostatul*).

287. Astăzi, din ce pricină s-a înmulţit păcatul şi se pierd atâtea suflete

Deci, negreşit vă încredinţez, fraţilor, că de vom lucra dimpreună cu toţii la mântuirea fraţilor noştri cu adevărat, degrabă s-ar îndrepta cei răi şi s-ar izbăvi cetăţile noastre de răutăţi şi de păcate. Fiindcă, dacă numai un singur om ce ar avea râvnă dumnezeiască în inima lui şi dragoste frăţească ar putea să îndrepteze un popor întreg, cu atât mai mult ar putea să îndrepteze pe cei păcătoşi atâţia şi atâţia creştini, când numai ar voi să primească şi să lucreze cu râvnă şi dragoste frăţească întru inimile lor. Şi cu adevărat, toată pricina pierzării păcătoşilor de astăzi şi toată pricina pentru care s-au înmulţit şi împărătesc păcatul şi diavolul în lume nu este alta, fără numai că văzând noi pe fraţii noştri păcătuind pe faţă şi făcând atâtea răutăţi, nu ne îngrijim să mergem cu toţii să-i îndreptăm, când cu frăţească sfătuire, când cu certare dojenitoare, ci unul pune o pricină, altul alta, toţi deodată tăcem, ne liniştim şi lăsăm pe fiecare să facă acele răutăţi pe care le voieşte; aşa dovedeşte Ioan, cel cu limba de aur, zicând: „Să nu zicem deci acestea, ci să arătăm cuviincioasa grijă către fraţi. Eu, adică, aceasta făgăduiesc cu toată scumpătatea şi vă garantez vouă, tuturor: că de veţi voi toţi câţi sunteţi aici ca să luaţi parte la mântuirea celor ce locuiesc în cetate, dimpreună cu noi, toţi se vor îndrepta... Să lucrăm deci pentru mântuirea fraţilor noştri. E de ajuns unui om, de ar avea râvnă fierbinte, să îndrepteze un popor întreg. Iar când nu unul, nici doi sau trei, ci atâta este mulţimea care ar putea să se atingă de îndreptarea celor nepăsători, atunci nu din altceva, ci din trândăvia noastră şi nu din neputinţă, cei mai mulţi cad şi se pierd. Căci, cum nu este lucru necuviincios, dacă am vedea sfadă în târg, să nu ne apropiem şi să împăcăm pe cei ce se ceartă? Şi ce zic ceartă? De am vedea un asin căzut, alergăm să-i dăm mână de ajutor şi să-l ridicăm, iar când se pierd fraţii noştri, să fim nepăsători?” (Andr. 1).

288. Cel ce cunoaşte păcatul şi tace este asemenea cu cel ce păcătuieşte

Aşadar, oricare dintre voi, creştinii, ştiind pe fratele său că păcătuieşte sau că va păcătui şi nu se duce ori el însuşi să-l sfătuiască frăţeşte, ca să-l împiedice de la păcat sau măcar nu se duce să-l spună la arhiereu sau la preot sau la duhovnic în taină, ca să-l sfătuiască ei şi să-l împiedice de la păcat, ci va tăcea liniştindu-se, acesta, zic, să ştie că acelaşi păcat şi canon are ca şi cel ce păcătuieşte, pentru că putând să oprească pe fratele său de la păcat şi de la moarte, a tăcut şi cu tăcerea lui l-a lăsat de s-a omorât şi a pierit; după preavestitul acel grai ce zice: „Cel ce poate a opri răul, şi nu-l opreşte, el însuşi este care îl şi lucrează”.

Aşa, Marele Vasile, în Canonul 71 al său, cu câţi ani pedepseşte pe curvar, pe preacurvar şi pe ucigaş, tot cu atîţia ani pedepseşte şi pe cei care i-au ştiut pe ei că păcătuiesc şi nu i-au vădit la arhiereu sau la duhovnic ca să-i îndrepteze, ci au tăcut. Şi într-alt loc zice tot acesta: „A ascunde cineva păcatul altuia este la fel ca şi cum ar lucra moartea împreună cu el”. Şi iarăşi: „Dacă boldul morţii este păcatul, nemilostiv este dar cel ce tace şi nu cel ce ceartă; precum este vinovat cel care lasă otrava înlăuntrul celui muşcat de şarpe, şi nu cel ce o varsă”. Aşa, Sf. Sinod localnic din Ancira zece ani canoniseşte în Canonul 25 pe rudele care ştiu că a stricat cineva pe sora logodnicei sale şi a însărcinat-o şi după aceasta a luat nu pe cea stricată, ci pe logodnica sa, fiindcă a tăcut şi n-a vădit-o. Tot aşa şi dumnezeiescul Ioan Postnicul, în Canonul 25, la aceeaşi osândă a preacurviei supune pe călugăriţa care a ştiut că unele din călugăriţe

preacurvesc, dar a tăcut şi n-a spus egumenei (stareței), ca să împiedice păcatul. De asemenea, zice şi dumnezeiescul Hrisostom: Dacă va vedea cineva pe vreun frate al său care curveşte şi apoi vrea să se împărtăşească, să se ducă pe ascuns şi să spună duhovnicului, ca să-l oprească acela; că de va tăcea şi-l va acoperi, şi el are acelaşi păcat. „Deci, dacă vezi pe vreunul din cei ce viețuiesc împreună cu tine curvind şi ar vrea să se apropie de Sf. Taine, spune slujitorului acestora, adică preotului: cutare este nevrednic de Sf. Taine. Opreşte mâinile cele necurate, căci dacă nici să povestească dreptățile lui Dumnezeu nu este vrednic, socoteşte cu cât e mai mare osânda lui când el se va atinge şi de Sf. Masă şi nu numai a lui ci şi a celui ce îl acoperă pe el" (Tâlcuire la Ps. 49).

Aşa şi legile cele din afară pedepsesc nu numai pe cei ce fac vreun furtişag sau preacurvie sau alt păcat, dar şi pe slujitorii cei care au ştiut acel furtişag sau păcat şi nu l-au arătat. Scrie însă şi Mihail Ataliotul în prescurtarea legilor politice, că ele hotărăsc cum că nu e vreo deosebire a ucide cineva şi a da pricină de ucidere sau să poruncească uciderea (Titlul 71).

289. În trei feluri poate fi cineva părtaş la păcatul altuia

Îndeobşte, în trei feluri se împărtăşeşte cineva de răutatea altuia, precum zice Marele Vasile: 1) cu lucrul şi cu ajutorul, când cineva cu acelaşi scop rău lucrează dimpreună la răutatea altuia; 2) cu mintea şi cu plăcerea, când se uneşte cineva cu voința celui ce păcătuieşte şi împreună se îndulceşte la aceasta; şi 3) când cineva cunoaşte răutatea altuia, dar se linişteşte sau tace şi nu-l ceartă. „Împărtăşire cu lucrul socotesc că este când oarecare se învoiesc între ei cu acelaşi scop, ca să lucreze vreo faptă, iar cu mintea, când se învoieşte cineva şi se îndulceşte cu cel ce lucrează fapta. Iar altă împărtăşire pe care nu o po tînțelege cei mai mulți, care este arătată în adâncul Sf. Scripturi cea insuflată de Dumnezeu, este când cineva nici ajută, nici se învoieşte şi uneşte la plăcerea lui, dar cunoscând răutatea gândului din care o face, tace şi nu-l ceartă" (*Întrebarea 9, Cuvânt 2 pentru botez*). Şi aceasta este aceea zisă de Psalmist: „De vedeai furul, alergai cu el şi cu cel preacurvar partea ta puneai" (Ps. 49, 19); pe care tâlcuind-o Hrisostom, zice: „A, cât de mare rău este a acoperi cineva rănile cele putrede ale altora (păcatele), de care zice psalmistul că el se face părtaş osândei pentru păcatul aceluia, nu mai puțin decât acela! Deoarece, acela va pricinui patima — deşi e neiertată această pricinuire — precum, spre pildă, furul pe foame. Însă tu nu ai nici această îndreptare. Deci, pentru care pricină, fără să te îndulceşti de desfătare, te faci părtaş şi împărți osânda cu el?" Fiindcă, precum cei ce văd păsări sau alte dobitoace de uscat, că au să se prindă în curse şi nu fac vreun zgomot ca să fugă, ci tac şi se liniştesc, ei se fac pricină de a se prinde acele nenorocite vietăți. Aşa şi oamenii care ştiu cum că are să cadă unul în preacurvie, apoi ei se liniştesc şi-l acoperă, şi nu-l împiedică de la păcat, se fac pricină pierzării aceluia şi a lor, după acest Hrisostom: „Şi precum aceia mai mult decât toți sunt vinovați, care pun curse sau cei ce le ascund şi aşteptând să vină vânatul cu toată grija ascund cursa şi nici sunet, nici altceva nu fac, care ar putea speria şi alunga vânatul, aşa şi aici, când stai aproape de cursa cea pusă de diavol şi cunoşti că se va prinde în ea preacurvarul şi nu faci sunet ca să-l sperii, atunci mai mult pe tine te pierzi, căci te faci tovarăş cu el". (*Tâlcuire la Ps. 49*).

290. Uneori, în zece feluri se poate face cineva părtaş la păcatele altuia

Iar dacă cineva din voi, fraților, va tăcea şi nu va descoperi în taină arhiereului greşeala fratelui ca să-l îndrepteze şi ca nu din aceasta să se facă părtaş la păcatele lui,

cel puțin, să se păzească bine, ca să nu se împărtăşească de păcatul aceluia nici într-un fel; pentru că a se face cineva părtaş la răutatea altuia este atât de mare rău, încât Proorocul David roagă pe Dumnezeu ca să-l păzească de acesta, zicând : „De cele străine (adică de greşeli), iartă pe robul tău” (Ps. 18, 13). Şi Ap. Pavel s-a îngrijit să scrie acestea Ap. Timotei: „... nici te face părtaş la păcate străine” (I Tim. 5, 22).

Şi ştiți, frații mei, că unii din învățători, mai de aproape privind lucrurile, după zece chipuri zic că se face cineva părtaş la greşeala celuilalt: 1) cu participarea, adică atunci când el ia parte cu cei ce păcătuiesc, spre pildă: cu furii şi cu tâlharii, sau primeşte şi păstrează în casa sa cele ale furilor, precum au fost stăpânitorii iudeilor, despre care zice Isaia: „Stăpânitorii tăi sunt părtaşi cu tâlharii” (Isaia 1, 23); 2) se face cineva părtaş la păcatul altuia cu îndemnarea, când îl îndeamnă prin cuvânt sau prin lucru la păcat, precum femeia lui Iov îl îndemna pe el să hulească pe Dumnezeu; „Deci, zi vreun cuvânt către Dumnezeu şi mori” (Iov. 2, 9); 3) cu porunca, când vreun dregător va porunci celor mai de jos ca să greşească, precum David a poruncit lui Ioav să pună oastea lui Urie în locul cel mai primejdios, ca să fie omorât în luptă. 4) cu **sfatul viclean,** când cineva va născoci şi inventa vreun sfat şi-l spune altuia; iar acela greşeşte urmând sfatul. Aşa, Caiafa a dat sfat iudeilor să omoare pe Hristos, precum este scris: „Şi era Caiafa cel ce a sfătuit pe iudei, că de folos este să moară un om pentru popor” (Ioan 18, 14); 5) cu **lauda** vicleană[56] când cineva laudă pe cei ce păcătuiesc, precum este scris la Isaia: „Poporul meu, cei ce vă fericesc pe voi vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strică” (Isaia 3, 11); 6) cu **apărarea,** cu **părtinirea** şi cu ocrotirea, când apără cineva şi sprijină pe cei răi, pentru prietenie, hatâr, pentru daruri sau pentru altă cinste lumească, despre care zice Dumnezeu prin Proorocul Isaia: „Vai, celor ce numesc răul bine şi binele rău, celor ce fac lumina întuneric şi întunericul lumină, celor ce numesc amarul dulce şi dulcele amar” (Isaia 5, 20). Şi iarăşi: „Vai, celor ce îndreptează pe cel nedrept pentru daruri (acolo, 23). 7) **cu învoirea gândului,** când binevoieşte cineva şi-i place păcatul ce-l face altul, deşi el nu-l lucrează. Aşa, Pavel se învoia şi-i plăcea uciderea cu pietre a lui Ştefan, precum este scris: „Şi Saul era binevoind spre uciderea lui” (Fapte 8, 1); 8) cu **nepăsarea,** când oarecare stăpânitori având putere să oprească sau să pedepsească pe cel ce păcătuieşte, îl lasă şi nici nu-l opreşte, nici nu-l pedepseşte. Aşa păcătuiesc toți stăpânitorii şi judecătorii când poartă sabia în zadar şi nu se fac slujitori lui Dumnezeu, precum îi numeşte Pavel: „Nici se fac izbânditori spre mânie celui ce face răul” (Romani 13, 4). Aşa păcătuiesc toți patriarhii şi arhiereii care putând să împiedice

---

[56] Şi în adevăr, înşelători, amăgitori şi măgulitori se cuvine a se numi, ba şi stricători şi vătămători vieții celei bune a oamenilor, cei care cu vicleşug îi laudă şi-i fericesc. Căci, cu mincinoasele lor laude şi măguliri ce le fac, sau răutatea lor o înmulțesc — dacă aceia sunt răi — ori îi aruncă în cursa răutății, dacă aceia ar fi buni. Şi ce alta a făcut pe împăratul Tiberie să schimbe viața sa cea bună ce o avea mai-nainte şi în loc de înțelept şi milostiv, să se facă sălbatic şi desfrânat, fără numai măgulirea unui senator al Romei? Căci acesta într-o zi — când era Senatul întreg şi împăratul de față — întorcându-se către Tiberie, cu fața serioasă şi cu voce tare îi zise: înalte Tiberie, acum este timpul să vorbim fără momeală pentru serviciul oraşului, împăratul s-a tulburat de aceasta şi împreună tot Senatul, iar senatorul a adăugat următoarele: Ascultă, o, Cesare, o mare nedreptate pentru care tot Senatul te judecă. La aceste cuvinte s-a tulburat împăratul şi Senatul mai mult, socotind că au să audă de vreun complot ascuns sau altfel de răutate mare. Senatorul după aceasta urmând a zis: „Tu, o, Tiberie, ce e mai principal ne dai nouă şi te lipseşti şi de câştigul vistieriei tu priveghezi noaptea, ca să dormim noi fără grijă; tu îți domoleşti trupul tău, cu osteneli neîncetate, ca să trăim noi în desfătare şi odihnă; acestea ce le faci sunt o nedreptate vădită vieții tale şi împărăției tale: pentru că această petrecere a traiului tău nu-ți mai poate fi de folos de acum înainte, dacă o vei defăima". Aceste cuvinte măgulitoare auzindu-le un alt senator, Cassius Sever cu numele, ca un înțelept şi precunoscător a zis către cei ce stăteau aproape de el: „Mă jur pe Dia, această măgulire are să fie stricarea lui Tiberie”. Şi în adevăr, aşa a şi fost, pentru că Tiberie de atunci în urmă, s-a dat la o viață desfătată împreună şi sălbatică. Desfătată, deoarece a trăit în cele mai ruşinoase desfrânări în necinstitele peşteri ale insulei Capronilor. Iar sălbatică, pentru că Roma n-a mai avut alte semne cum că viețuieşte Tiberie, fără numai uciderile cetățenilor ei, pentru care în cele din urmă s-a judecat să fie aruncat în râul Tibrului, strigând poporul: „Tiberie la Tibru”.

multe rele care se fac în eparhiile lor, cu certări şi cu despărţiri de Sf. Taine, nu se îngrijesc însă, ci le lasă în voia soartei. 9) Cu **tăinuirea,** când cineva ştiind că păcătuieşte fratele său tace şi nu-l spune arhiereului ca să-l îndrepteze, precum am zis mai sus despre aceasta cu Marele Vasile, 10) cea de pe urmă, când **se împărtăşeşte cineva de păcatul altuia,** fiind prieten cu cel ce păcătuieşte, pe faţă unindu-se cu el.

291. Că, dacă nu poate cineva să îndrepteze pe fratele său, se cade însă să nu se unească şi la răutatea lui

Că, dacă creştinii n-ar fi avut prietenie, nici s-ar uni cu cei ce păcătuiesc pe faţă, într-adevăr, aceia ar fi socotit că au făcut vreo greşeală mare şi pentru aceasta se întorc toţi dinspre ei şi prin urmare, s-ar fi ruşinat părăsind acel păcat şi s-ar fi îndreptat. Dar văzând însă că toţi se unesc cu ei şi-i au prieteni, leapădă mustrarea conştiinţei şi se întăresc în răutatea lor şi nu se îndreptează, precum dovedeşte dascălul cel a toată lumea, Ioan, zicând: „Căci atunci când va vedea cel ce a păcătuit că toţi se întorc de la el, va pricepe că a lucrat ceva mare şi rău. Iar de ne va vedea pe noi, nu numai că nu ne mâhnim, nici ne întristăm, ci şi cu îngăduinţă ne arătăm către el şi ne unim, atunci încetează mustrarea judecăţii conştiinţei lui, fiindcă şi socoteala celor mulţi se învoieşte cu cugetul lui cel stricat[57].

Pentru aceasta, Proorocul David fugea de adunările celor vicleni, pentru care şi zicea: „N-am şezut cu adunarea deşertăciunii şi cu călcătorii de lege nu voi intra. Urât-am adunarea celor ce viclenesc şi cu cei necredincioşi nu voi şedea” (Ps. 25, 5). Şi iarăşi: „Pe cel ce cleveteşte întru ascuns pe vecinul său, pe acela l-am gonit. Cu cel mândru cu ochiul şi cu cel nesăţios la inimă, cu acesta n-am mâncat” (Ps. 100, 7). Şi Pavel scria corintenilor, să nu mănânce împreună cineva cu cei ce păcătuiesc pe faţă, nici să se adune cu ei: „Iar acum am scris vouă să nu vă amestecaţi, dacă vreunul numindu-se frate, va fi curvar sau lacom, sau slujitor idolilor, sau ocărâtor, sau beţiv, sau răpitor; cu unul ca acesta nici să mâncaţi” (I Cor. 5, 11). De aceea şi Marele Vasile tâlcuind apostolicescul grai ce zice: „şi să nu vă amestecaţi cu faptele cele fără de roadă ale întunericului” (Efeseni 5, 11), zice că grija de a îndrepta pe cei ce greşesc mai îndeosebi se datoreşte să se facă de înainte stătătorii lor; iar a nu se amesteca cineva în cele rele, după cele zece chipuri care am zis, aceasta sunt datori să o facă neapărat toţi creştinii în genere. Că de nu vor putea să ajute şi să îndrepteze pe fratele lor care greşeşte, cel puţin să nu se facă şi ei părtaşi păcatului lor. „Căci grija mai ales numai proestoşilor se datoreşte, după mine; iar împărtăşirea la rău şi cu lucrurile cele fără de folos (necurate), de către toţi împreună s-au oprit” (*Întrebarea 9 a Cuvânt II pentru botez*).

---

[57] Pentru aceasta, cu dreptate, măgulitorilor şi mincinoşilor lăudători li s-a dat nume foarte necinstit. Căci împăratul Constantin i-a numit şoareci de palat; Anaxilaos, şobolani orbi de traistă; Diogen, câini împărăteşti; Lucian, corbi răpitori şi scoţători de ochi; altul, maimuţe din Etiopia; altul, cei întâi ai pământului şi stători în mijlocul meselor; altul, caracatiţe de mare, lei de pământ, vânători de daruri şi vulpi flămânde.

De aceea, câţi sunt cinstiţi se cade a se întoarce de la cei ce îi măgulesc, precum se întorc şi de la moarte, ca nu amăgindu-se de măgulirile lor, să se dea la moarte; precum a pătimit împăratul Ahab care, ascultând mai mult pe proorocii cei mincinoşi care-l măguleau zicându-i să meargă în Galaad şi să se lupte cu sirienii că are să-i biruiască şi neascultând de adevăratul prooroc Mihea care îl sfătuia să nu se ducă la război, s-a omorât cu ticăloşie, precum istoriseşte Cartea a 3-a a împăraţilor, cap. 22. Iar mai cu seamă, câţi voiesc să nu primească măguliri se cade întâi a nu avea vreo cinste, nici să voiască a-i avea alţii la bună cinste. De altfel, câţi voiesc să aibă cinste, aceştia biruindu-se de iubirea de sine, poftesc laudele şi poftindu-le, cu lesnire cred pe cele poftite şi aşa primesc minciuna ca pe adevăr şi pe cei ce îi măgulesc, ca cum i-ar lăuda, precum hotărăsc filozofii de morală.

PARTEA a II-a
292. Cum se cuvine să mustre orice creştin pe fratele său, ca să-l îndrepteze

Mustrarea cea frăţească, care se cade a o face când voim a îndrepta pe fraţii noştri, este prea de nevoie şi trebuincioasă; pentru aceasta vom zice şi noi aici cele ce se cuvin, adică cu ce meşteşug şi în ce chip se cade să se facă această mustrare, ca să pricinuiască supunere, folos şi îndreptare celor mustraţi. Deci, întâi, când tu, frate, voieşti să sfătuieşti şi să mustri vreun păcătos pe care îl ştii că în adevăr păcătuieşte sau că are să păcătuiască, ca să-l îndreptezi, nu-l mustra de faţă şi în public, ci în taină numai între tine şi el, precum porunceşte Domnul zicând:

"De-ţi va greşi ţie fratele tău, mergi şi-l mustră pe dânsul între tine şi între el singur" (Matei 18, 15); şi al doilea, să-l mustrezi pe el, nu ocărându-l şi judecându-l, ci compătimindu-l şi durându-te pentru mântuirea lui. Şi ca să nu grăiesc multe aducând în mijloc celelalte obiceiuri pe care le au fraţii către fraţii lor când îi ceartă, tâlcuiesc numai acea mustrare ce o aduce dumnezeiescul Hrisostom în Cuvântul 44, la cea I către Corinteni, care cuprinde toate obiceiurile ce trebuie să le aibă frăţeasca şi sfătuitoarea mustrare. Am socotit, fraţii mei, că este păcat a-l tăcea şi a nu-l arăta dragostei voastre, ca cel ce este prea frumos şi într-adevăr hrisostomic spre a-l avea şi voi chip şi pildă când veţi sfătui vreun frate pentru mântuirea lui.

293. Pildă şi chipul frăţeştii certări

Zice deci veselitoarea priveghetoare a Bisericii, aurita şi bine grăitoarea limbă, că: „Dacă de pildă, se întâmplă să ştii tu, creştine, vreun frate cinstit şi aşezat că trăieşte împreună cu vreo fată fecioară, nu-l defăima şi nu zice; acesta n-are minte, acesta nu-şi cunoaşte folosul său, nu; ci du-te la el şi întâi adică laudă-l pentru celelalte fapte bune ce are şi ca şi cu apă caldă moaie cu laudele locul rănii lui, iar a doua, ticăloşeşte-te pe tine şi te defăima şi de obşte tot neamul omenesc, arătând că toţi ne aflăm în păcate şi în greşeli. După aceasta, cere-ţi iertare zicându-i lui că te apuci să faci lucruri mai presus de puterea ta, însă dragostea cea frăţească înduplecă a îndrăzni cineva şi la cele mai presus de putere şi după aceasta, tot începe a-l sfătui, nu poruncitor, ci frăţeşte şi cu acestea toate muindu-i rana lui şi mângâindu-i durerea ce are s-o ia după mustrarea ce o vei face şi de multe ori cerându-i iertare, roagă-l să nu se mânie. Astfel, după ce cu acestea toate îl vei îmblânzi mai întâi şi-l vei pregăti, atunci mustră-l pe el, însă nici prea aspru, ca să nu se mânie şi să se sălbăticească; nici prea moale, ca să nu defaime certarea. Căci, de nu-l vei răni cu certarea în inimă, nimic n-ai folosit, şi iarăşi dacă îl vei dojeni prea tare, îl faci să nu primească. Pentru aceea când îl mustri, printre mustrări amestecă şi oarecare laude şi fiindcă lucrul ce-l face — adică petrecerea la un loc cu fecioara cea curată — nu este vrednic de laudă, tu însă laudă-l după părerea lui, adică zi-i lui:

Da, eu ştiu, frate, că pentru Dumnezeu faci tu aceasta, căci văzând că este părăsită şi neajutorată această ticăloasă şi nenorocită fată, ai voit să-i dai mână de ajutor. Şi dacă el nu face aceasta cu astfel de gând, însă tu zi aceasta aşa către el, şi iarăşi printre timp cere-i iertare şi zi-i: Eu, frate al meu, nu cu poruncă îţi zic acestea, ci numai ca să-ţi aduc aminte. Da, ştiu că aceasta o faci pentru dragostea lui Dumnezeu, însă să socotim nu cumva din aceasta se naşte altă răutate şi dacă nu se pricinuieşte vreo altă răutate, trăieşte împreună cu ea şi urmează-ţi scopul tău cel bun şi nimenea nu va putea să te oprească. Iar dacă din locuinţa cea împreună cu ea se pricinuieşte vreo răutate mai mare decât folosul şi decât bunătatea, te rog, frate, să ne păzim de astfel de bunătate, nu

cumva căutând să odihnim un suflet, să smintim mii de suflete şi acestea zicând, să nu adaugi îndată şi să spui şi pedepsele pe care le iau cei ce smintesc pe alții, ci zi lui: N-ai trebuință, frate, să înveți aceasta de la mine, deoarece şi tu ştii câtă osândă are să ia, dacă cineva sminteşte pe vreunul din cei mai mici frați. În felul acesta îndulcind cuvântul şi îmblânzindu-i mânia, dă-i doctoria îndreptării, iar dacă el motivează că e singură acea fecioară, tu să nu-i cerți această cauză, ci să-i zici: Frate, să nu te temi de nici una dintr-acestea, tu ai pricină binecuvântată să zici că te împiedică de a o mai ocroti sminteala celorlalți, că nu din negrija ta nu o mai ocroteşti, ci îngrijindu-te de cei ce se smintesc.

Aşa să se facă deci sfătuirea ta, însă des să ceri iertare de la fratele şi să alergi la dragoste, adică zicându-i lui că numai pentru dragoste faci aceasta şi nu pentru alt scop. Şi ca să nu se arate cuvintele tale îngreuietoare, dă-i lui îndrăzneală şi zi-i: Eu, frate, acestea sfătuiesc dragostea ta, tu însă eşti stăpân pe tine, de voieşti, mă asculți sau nu; fiindcă nu te îndatorez, nici te silesc, ci las la, alegerea ta.

În felul acesta când se face mustrarea, iubiți creştini, cu înlesnire o primeşte fratele cel ce ascultă, se foloseşte şi se îndreptează şi nu precum facem noi astăzi, când auzim că a greşit cineva, nu ne ducem să-l sfătuim în felul acesta frățeşte, ci şedem ca nişte babe, clevetim pe fratele nostru şi-l judecăm ca pe un păcătos şi nu compătimim reaua lui întâmplare, ci rămânem vârtoşi şi nemilostivi ca nişte fiare sălbatice, precum zice Hrisostom: «Dacă aşa vom întrebuința certarea, vom putea degrabă să îndreptăm pe cei ce păcătuiesc, căci precum facem noi acum, mai vârtos este al fiarelor sălbatice sau al dobitoacelor celor necuvântătoare decât al oamenilor. Că de vor pricepe unii acum că greşeşte cineva aşa, către acela nimic nu zic, iar între ei şoptesc ca nişte babe bețive»“ (Acolo).

294. Nu este de ajuns a sfătui pe fratele nostru numai o dată, ci de mai multe ori

Deci, dacă numai o dată ai sfătuit, creştine, în felul de mai sus pe fratele care a păcătuit şi nu l-ai înduplecat, îți zice acest Hrisostom să-l sfătuieşti şi al doilea şi al treilea şi neîncetat, poate văzându-te acela cum că l-ai supărat şi că l-ai însărcinat, se va ruşina şi se lăsa de răutatea lui. Şi nu zice niciodată că de două ori şi de trei şi de multe ori l-am sfătuit şi nimic n-am isprăvit, pentru cu cât mai mult vei stărui sfătuindu-l, pe atât şi plată mai multă ai de la Dumnezeu. Nu vezi, zice, câtă îndelungă răbdare arată Dumnezeu spre noi care, cu toate că nu ne supunem, nici ascultăm de poruncile lui, El nu încetează însă de a ne sfătui neîncetat cele ce privesc spre mântuirea noastră: prin Prooroci, prin Apostoli şi prin Evanghelişti? „Fiecare îngrijească-se ca să răpească pe aproapele său din gura diavolului şi nu numai o dată şi de două ori să faceți aceasta, ci neîncetat. Că, deşi astăzi poate nu se pleacă celor zise de tine, însă mâine va asculta şi dacă nici mâine, iarăşi văzându-te stăruind asupra lui, poate se va ruşina şi cucernicindu-se de purtarea ta de grijă, se va depărta de cele ce îl vatămă. Şi să nu zici niciodată că i-am spus o dată, de două ori, de trei şi de multe ori şi nimic n-am săvârşit Nu înceta spunându-i că pe cât vei stărui sfătuind, pe atât şi plata ta se înmulțeşte” (*Omilia 41, la Facere*). „Nu vezi cum neîncetat ne sfătuieşte Dumnezeu, prin Prooroci, prin Apostoli şi prin Evanghelişti? Şi ce credeți? Le-am împlinit pe toate? Am ascultat întru toate? Niciodată. Oare a încetat de a ne sfătui? Oare a tăcut?” (*Omilia 60 la Matei*).

295. Că la frăţească sfătuire nu trebuie prea multă meşteşugire, ci mai mult prieteneşte trebuie să-i sfătuim

Prin urmare, dacă cel ce are bani şi nu-i împarte la săraci va fi pedepsit, cum să nu se pedepsească cel ce poate să sfătuiască pe fratele său numai cu cuvântul şi nu-l sfătuieşte? Deoarece cu banii se hrăneşte numai trupul şi scapă de moartea cea vremelnică, iar cu sfatul şi cu cuvântul se hrăneşte sufletul şi scapă de moartea cea veşnică. Iar de zici că nu ai cuvinte şi nu ştii să sfătuieşti, cunoaşte că la sfătuire nu trebuie meşteşugire şi bună grăire. Căci, de vezi pe prietenul tău curvind, numai zi-i: frate al meu, e rău lucrul pe care-l faci! Nu te ruşinezi de faţa ta? „Dacă pentru cel ce are bani şi nu împărtăşeşte şi pe alţii din ei merită pedeapsă, pentru cel care poate să sfătuiască în orice fel şi nu face aceasta, cum nu va fi prea mare osânda? Cu aceia se hrăneşte trupul, cu acestea sufletul, cu acei bani se opreşte moartea vremelnică, iar cu aceste sfaturi, cea veşnică. Nu am cuvinte zice. Dar nu este trebuinţă de cuvinte, nici de bună grăire. De vei vedea pe prietenul tău curvind, zi către dânsul: rău lucru este pe care îl faci, nu ţi-e ruşine? Nu te roşeşti?” (*Omilia 30 la Epistola către evrei*).

Iar de zici că-ţi este prieten şi pentru aceasta nu voieşti să-l întristezi, să ştii — îţi zice Hrisostom — că acesta este mai ales şi chiar semn al adevăratei prietenii, a nu trece cu vederea pe prieteni când păcătuiesc, căci de aceea suntem prieteni, ca să ne folosim unul pe altul, fiindcă mai bine se pleacă cineva la sfatul prietenului său, decât al altui oarecare. „Nu este altă dovadă a prieteniei mai bună, decât a nu trece cu vederea pe prietenii săi şi pe fraţi când păcătuiesc? Îi vezi că au vrăjmăşie? Risipeşte-o. Vezi că se lăcomesc? Opreşte-i. Vezi că se nedreptăţesc? Apără-i. Nu lor, ci ţie mai înainte ţi-ai făcut bine. Pentru aceasta suntem prieteni, ca să ne folosim unii pe alţii. Că altfel ascultă de prieten şi altfel de străini, fiindcă de străini se întâmplă să se îndoiască, tot aşa şi de dascăl, însă niciodată şi de prieten” (*Omilia 19, la cea către Efeseni*).

Aşa şi Sf. Ap. Pavel avea prieteni şi fii ai săi duhovniceşti pe corinteni, însă când unul dintre ei a luat de femeie pe muma sa cea vitregă, l-a mustrat şi prin mustrare l-a întristat; însă, nu-i păsa de această întristare a lui, ci mai mult se bucura, fiindcă întristarea căuta spre mântuirea sufletului; pentru care a scris:

„Măcar că deşi vă întristez eu pe voi, dar care este cel ce mă veseleşte pe mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?” (II Cor. 2, 2). Aşa zice şi Solomon: că prietenii care mustră pe faţă sunt mai buni decât cei ce nu mustră, ci acoperă greşeala prietenului lor şi că rănile ce le fac prietenii cu mustrările sunt mai dulci decât sărutările care le fac vrăjmaşii, „Mai bune sunt mustrările descoperite, decât prieteşugul ascuns; mai vrednice de credinţă sunt rănile prietenului, decât sărutările cele de bună voie ale vrăjmaşului” (Pilde 27, 5).

296. Se cade chiar a lăcrima sfătuind pe fratele nostru — Ştiind însă că nu-l vom îndrepta pe fratele nostru, se cade a-i sfătui stăruitor

Iar dacă nu vei îndupleca pe fratele tău ce a păcătuit cu cuvinte convingătoare, te sfătuieşte acelaşi Hrisostom că şi să lăcrimezi şi să suspini cu amar pentru mântuirea lui şi să nu te ruşinezi a cădea la picioarele lui, rugându-l pe el. Şi dacă acela te ocărăşte şi te înfricoşează că ţi se va face vrăjmaş, tu rabdă bărbăteşte auzind acestea, iar de se va face într-adevăr vrăjmaşul tău, Dumnezeu îţi va fi prieten şi va răsplăti ţie cu bogate daruri; „Cu răbdare şi cu stăruinţă, de multe ori şi cu lacrimi şi suspinuri vei putea să

mântuieşti şi să ridici din groapă sufletul deznădăjduit. L-ai sfătuit şi nu l-ai înduplecat? Lăcrimează şi-i vei mişca inima suspinând de multe ori cu durere, ca umilindu-se de purtarea ta de grijă, să se întoarcă la mântuire. Cazi la picioarele lui şi nu te ruşina, dacă în adevăr voieşti să-l vindeci pe el. Şi de te defăima şi te înjură sau de te înfricoşează că se va face ție vrăjmaş şi orice ar face, toate să le suferi cu îndelungă răbdare ca să capeți mântuirea lui. Iar de ți se face şi vrăjmaş, Dumnezeu va fi ție prieten şi cu mari bunătăți îți va răsplăti în ziua aceea" (*Cuvânt 2, după calende şi în Eclog.*).

Aşa, Sf. Ap. Pavel ştia că s-a făcut vrăjmaş galatenilor, pentru că-i mustra pe ei şi le spunea adevărul, cu toate acestea, el pentru acea nedreaptă vrăjmăşie nu se îngrijea, fiindcă socotea cununile ce urma să le ia de la Dumnezeu; căci aşa scrie către ei: „Deci, au vrăjmaş m-am făcut vouă, grăindu-vă vouă adevărul?" (Galateni 4, 16). Şi ca să zic în scurt, atât de multă sârguință se cade a arăta la îndreptartea şi mântuirea fraților noştri, încât, deşi am şti într-adevăr că nu vom putea îndupleca niciodată pe păcătos spre îndreptare şi că el are să rămână nevindecat, noi însă se cade să ne facem datoria noastră şi să-l sfătuim şi cu adevărat, mai multă plată vom lua şi de mai multe laude suntem vrednici de la aceia, care ştiu că au să-i înduplece şi pentru aceasta sfătuiesc după acest Hrisostom: „Că nici de cei ce bolesc nevindecat se cade a sta departe şi a nu neîngriji, fie că am cunoaşte mai înainte prea bine că, măcar deşi ar primi multă grijire şi sfat de la noi, nimic nu s-ar folosi... Căci de se cade şi ceva minunat să zic; nu va fi atât vrednic de laudă cel ce mai înainte cunoaşte că se va încredința neapărat cel care primeşte sfatul şi aşa să-l sfătuiască, precum este vrednic de laudă cel care de multe ori adică a vorbit şi a sfătuit fără să isprăvească ceva, totuşi nu s-a depărtat nici aşa" (*Cuvânt 2, după Calend.*). Astfel sunt cuvintele ce le zice dumnezeiescul Hrisostom şi într-acest fel se cade a ne sârgui să îndreptăm şi să mustrăm pe frații noştri.

297. Că cei mari se cuvine a mustra pe cei mici cu blândețe

Însă, nu numai de la frații cei de un rang şi către cei asemenea trebuie făcută mustrarea oarecum cu blândețe şi cu rugăminte, dar şi cea făcută de către cei mari şi de dregători către cei mai de jos, se cade a se face într-acest fel cu blândețe; precum este cea făcută de patriarhi către arhierei, cea de arhierei către preoți, şi cea făcută de preoți către mireni. Căci şi oamenii cei mari, şi dregătorii, când mustră pe cei mai de jos, se cade a amesteca totdeauna cu mustrarea şi rugăminte smerită, urmând doctorilor care nu taie numai rana, ci pun pe ea şi plasture, şi alifie dulce, fiindcă numai singură mustrarea când se face este nesuferită; precum zice Hrisostom: „Dacă mustrezi şi dojeneşti pe fratele cu asprime, fără a folosi deodată şi duhul blândeții, iarăşi toate se întorc pe dos, căci numai mustrarea singură este nesuferită, când nu are împreună şi duhul blândeții" (*Omilia 9, la a II-a către Timotei*).

De aceea şi acest dumnezeiesc Părinte, în toate cuvintele lui cele aurite şi curgătoare de miere şi celor de sus, şi celor de jos, şi pretutindenea adaugă pe: „Vă rog". Pentru aceasta şi Pavel scriind către Timotei, zicea: „Mustră, ceartă, îndeamnă" (II Tim. 4, 2); pe care tâlcuindu-le şi Sf. Teofilact: „Certarea adică se aseamănă cu tăierea rănii; iar mângâierea se aseamănă cu plasturele cel dulce şi alinător, care se pune de doctor asupra rănii după tăierea ei. Deci, pune şi tu plasturele cel moale şi dulce al mângâierii, ca nu numai tăierea rănii, adică singură certarea, să arunce pe păcătosul cel rănit în deznădăjduire, pricinuindu-i dureri cumplite". Adăugând însă Pavel la cele de sus: „întru toată îndelunga răbdare şi învățătură" (Acolo). Pe care acelaşi Teofilact, tâlcuind, zice: „Acest cuvânt uneşte-l cu toate cele spuse mai sus, fiindcă se cuvine a mustra cu toată îndelunga răbdare, încât a nu crede prost toate câte aude că a greşit fratele său; ci, se cuvine a mustra cu toată curățenia inimii, învățând pe păcătoşi ce fel este păcatul şi în ce chip au păcătuit. Asemenea trebuie a certa învățătorul, cu toată îndelunga răbdare,

fără a adăuga canonul păcătosului ca pe o certare şi izbândă de vrăjmaşi, ci ca pe o învățătură şi înțelepciune de copil şi de fii. Se cuvine încă şi a certa cu toată înțelepciunea, învățând pe păcătoşi ce dobândă îi aduc lui certarea şi canonisirea, iar mângâierea cea prin cuvântul acesta mai ales are trebuință de toată îndelunga răbdare şi învățătură. Vezi, însă, că toate acestea au trebuință, zice, a se face, nu cu îndelungă răbdare cum s-ar întâmpla, ci cu toată îndelunga răbdare, adică cu ceea ce se arată după tot chipul, prin fapte, prin cuvinte şi prin felurite mişcări".

Iar cine este mai mic şi voieşte să mustre pe vreun om mare şi cu dregătorie care ar păcătui, acesta mai mult decât toți trebuie să pronunțe cuvintele lui cu multă smerenie şi înțelepciune, ca să fie cuvintele lui bine primite, mai ales să imite pe Proorocul Natan şi pe femeia Tecoitida, care cu pildă prin a treia față şi cu chip acoperit au mustrat pe împăratul David şi au fost ascultați. Pentru aceasta zice şi Marele Vasile, când egumenul se va bănui că păcătuieşte, atunci se cade a-i aduce aminte lui pentru acel păcat cei mai mari cu vârsta şi cu priceperea, că dacă acea bănuială ar fi adevărată, să se îndrepteze egumenul, iar de e mincinoasă, să nu se tulbure cei ce aud. „Dacă vreodată se va bănui vreun păcat la înaintestătătorul, se cade a-i aminti lui, ca să nu se strice buna rânduială, însă celor înaintați în vârstă şi în pricepere se cade a le trage luarea aminte; şi de este ceva vrednic de îndreptare, am folosit pe fratele şi pe lângă acela care este ca un dreptar al vieții noastre, şi pe noi înşine ne folosim, iar dacă n-a fost nimic şi în deşert s-au tulburat unii asupra lui, după ce se vor înştiința prin dovedirea lucrului că n-a fost aşa, cei ce au bănuit scapă de bănuiala ce aveau asupra lui" (*Hotar, pe larg 27*).

298. Toți creştinii se cade a primi cu bucurie mustrările cele spre mântuire de la frații lor

De luat aminte este, precum am zis, că trebuie cu chip blând şi dulce să aducă creştinii mustrările către frații lor care păcătuiesc; tot aşa zicem acum şi celor ce păcătuiesc, că se cuvine a primi cu bucurie mustrările cele frățeşti, care ar fi voit să le facă lor frații. Şi nici cei ce mustră nu trebuie să se întărâte, nici cei mustrați nu se cade să se mânie şi să se întristeze, ci să socotească mustrările fraților lor ca o doctorie, iar pe ei să-i socotească ca pe nişte doctori şi nu ca pe nişte vrăjmaşi, precum sfătuieşte dumnezeiescul Hrisostom: „Nici cel ce mustră nu trebuie să se mânie, căci aceasta nu este îndreptare, ci arătată patimă, nici cel mustrat să nu se întristeze, că ceea ce se lucrează este vindecare, nu vrăjmăşie... că dacă doctorul, arzând rănile, nu se judecă, ci măcar deşi îi doare pe cei ce îi ard şi-i taie, dar ei îi au ca pe nişte făcători de bine pe cei ce le vindecă rana aceasta. Cu mult mai mult, cel ce primeşte mustrarea aşa trebuie să rabde cu bunăvoință şi să privească ca pe un doctor pe cel ce îl îndreptează şi nu ca pe un vrăjmaş" (*Omilia 44, la cea I Corinteni*).

299. Pentru care pricină are trebuință omul de mustrare şi sfătuire

Iar pricina pentru care se face mustrarea este: 1) pentru că omul este fireşte nedesăvârşit şi nu poate să înțeleagă de la sine cele ce i se cuvin, de aceea are trebuință şi de sfătuirea altora, deşi ar fi mai mici, spre împlinirea nesăvârşirii lui, pentru care a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Firea omenească, de multe ori, multe lucruri nu le cunoaşte şi mulți oameni de multe ori, ca să nu se arate că au trebuință de sfatul altora, au socotit mai bine să lepede folosul cel din învățătură sau după ce au primit sfătuirea, spre a-şi îndrepta păcatul, au voit mai bine să nu fi ştiut decât să ştie, necunoscând ei că nu a şti cineva este rău, ci a nu şti este lucru defăimat; nu a învăța, ci a fi necunoscător...

Căci este în adevăr şi prea cu putinţă ca şi de la un om nebăgat în seamă să aflăm ceva trebuincios, care de multe ori la oamenii cei mari şi înţelepţi nu se află. Pe care însă cunoscând-o bine şi Moise, a ascultat cu toată luarea aminte şi blândeţea pe slujitorul de idoli (adică pe socrul său, Ietro) care îl sfătuia şi zicea: „ ... ascultă-mă şi-ţi voi da sfat etc. (Ieşirea 18, 19, *Cuvânt 13, către cei ce l-au clevetit pentru lungimea precuvântărilor*).

Aşa citim şi în a 4-a carte a împăraţilor, că Neeman acela, stăpânitorul Siriei, n-a defăimat sfatul ce i-au dat robii săi şi a zis: „Doamne, de ar fi grăit ţie Proorocul un cuvânt mare, au doară nu l-ai fi făcut? Că ţi-am zis ţie: spală-te şi te curăţeşte" (IV Regi 5, 13), ci l-a ascultat cu bucurie şi ascultându-l s-a spălat în Iordan, precum i-a zis Elisei, şi s-a curăţat de lepră:

Pentru că omul este fireşte iubitor de sine şi când păcătuieşte, nu-l lasă iubirea de sine să-şi cunoască greşeala şi să se îndrepteze, deşi ar fi cel mai înţelept decât toţi; fiindcă după Teologul Grigorie: „Celelalte lucruri văzându-le ochiul, pe sine nu se vede"; şi după înţeleptul ce zice: „Toţi suntem înţelepţi de a învăţa, iar noi păcătuind, nu cunoaştem" şi după Marele Vasile ce zice: „Din toate lucrurile, cel mai cu greu este a se cunoaşte omul pe sine şi a se vindeca şi aceasta, fiindcă s-a lipit de firea oamenilor iubirea de sine şi de la fiecare fură dreapta socoteală, împătimirea cea către sine[58]. Iar când se va cunoaşte de altul şi se va vindeca, este lesne, căci patima iubirii de sine judecându-se de alţii nu vatămă dreapta judecată." (*Aşezăminte ascetice 22*).

De aceea trebuie alt frate să-l mustre şi să-i arate greşeala lui, ca să priceapă şi de a greşit în adevăr prin cuvânt sau prin lucru, îndreaptă-se şi altă dată să nu mai greşească, iar dacă n-a greşit, să dea răspuns, precum zice Sirah: „Mustră pe prieten, ca nu cumva să fi făcut aceea şi de a făcut, mai mult să nu facă. Mustră pe prieten ca nu cumva să fi zis şi de a zis, mai mult să nu zică" (Sirah 19, 13-14). Deci, pentru această firească iubire de sine, oricine vede cum că toţi, cei mici şi cei mari, cei simpli şi cei cu dregătorii, se cade a primi mustrările cele aduse lor de alţii cu chip sfătuitor, deşi ei ar fi înţelepţi şi de bun neam, iar cei ce sfătuiesc neînţelepţi şi de neam de jos; fiindcă cel ce primeşte mustrarea se rătăceşte, precum zice Solomon: „învăţătura nemustrată rătăceşte" (Pilde 10, 18).

300. Pilde ale celor ce au primit mustrarea — Că a celor răi este a nu primi mustrările— Ce se cade a zice cei mustraţi

Cine a fost mai mare întru înţelepciunea cea din afară şi în cea dinlăuntru ca David, care a fost şi împărat, şi înţelept? Şi la care altul a descoperit Dumnezeu cele ascunse şi nearătate de înţelepciunea Lui? „Că cele nearătate, zice, şi cele ascunse ale înţelepciunii tale mi-ai arătat mie" (Ps. 50); cu toate acestea, când l-a mustrat Natan, nicidecum nu s-a mâniat, nici s-a tulburat, ci îndată a primit mustrarea cu bucurie şi s-a defăimat pe sine şi s-a căit şi s-a îndreptat. Pentru care şi zicea: „Certa-mă-va Dreptul cu milă şi mă va mustra" (Ps. 140, 6). Care altul a fost mai mare în vrednicia cea dinlăuntru şi întru înţelepciune ca Teologul Grigorie care era şi patriarh ecumenic şi cel mai înţelept din timpul de atunci? Însă, nu s-a ruşinat a mărturisi înaintea unui Sinod întreg ecumenic II, că-i trebuie a se folosi de mustrările celor 150 de episcopi ce erau acolo; că aşa zice în

[58] Pentru aceea citim în Istorii că marele Temistocle, într-o adunare de mulţi cântăreţi — ce cântau la întrecere — întrebat fiind care cântare îi place?, a răspuns că aceea care cântă laudele mele. Şi cu dreptate că Temistocle era vrednic de a fi lăudat şi pentru aceea nu era de mirare că iubea laudele, dar de mirare este că, mulţi nefiind vrednici să fie lăudaţi, iubesc laudele pentru fireasca iubire de sine, urăsc însă certările.

cuvintele cele cu care i-a întâmpinat: „Căci am trebuință de a mă folosi cu slobozenia mustrărilor, mai mult decât acela (Pavel adică) la orice aş avea lipsă din cele cu îndatorire, ca nu cumva la cele deşarte să alerg sau am alergat". Şi care a fost mai cinstit şi mai înțelept decât acel mare părinte, dumnezeiescul Ioan Hrisostom? Cu toate acestea, el socotea ca un dar a se duce cineva să-l mustreze, iar de nu, să dea răspuns şi să îndrepteze pe clevetitori; că aşa zice însuşi: „Dacă cineva pârăşte, dacă cineva se întristează, să nu țină ascuns în mintea lui şi de s-a întristat asupra aproapelui sau asupra noastră, această dragoste cer de la voi: să vină de față şi să pârască şi să primească răspunsul de la noi... că ori vom da răspuns, ori defăimându-ne, vom cere iertare şi ne vom îngriji a nu mai cădea altădată într-aceleaşi; acestea şi vouă vă sunt folositoare, şi nouă. Că poate voi fără pricină clevetindu-ne, după ce veți afla adevărul lucrului vă veți îndrepta, iar noi de vom fi greşit întru neştiință, ne vom lecui" (*Omilia 4, la II către Corinteni*).

Şi care altul este mai mare întru sfințenie şi dreapta socoteală ca Cuviosul Efrem Sirul? Cu toate acestea, ducându-se în cetatea Edesa, a întâlnit o femeie curvă şi uitându-se în fața ei şi ea asemenea căutând la el, a întrebat-o pentru ce îl priveşte aşa cu ochii neclintiți, iar ea răspunzând a zis: „Mie mi se cade să te privesc aşa cu luare aminte, că din tine, bărbatul, m-am luat, iar tu nu mă privi, ci mai vârtos în pământ să cauți, că din dânsul te-ai luat". Această înțeleaptă mustrare auzind-o de la curvă, Sfântul foarte mult s-a folosit şi a slăvit pe Dumnezeu, precum zice Grigorie de Nyssa în lauda pe care i-o împleteşte: „Deci, după ce fără veste înțeleptul Efrem a auzit aceasta, mărturisea că foarte mult s-a folosit, proslăvind nemărginita putere a lui Dumnezeu care dăruieşte înlesnirile mântuirii de unde nu aşteaptă cineva" (Tom 3).

Cine era mai desăvârşit şi mai luător aminte decât Marele Părinte Vasile? Cu toate acestea, el scrie episcopilor de lângă mare, că dacă ei îl vor mustra, el adică îşi va cunoaşte greşeala sa, iar aceia vor lua plată de la Dumnezeu, ca unii ce au arătat greşeala lui cea ascunsă, „căci noi, mustrându-ne, vom cunoaşte păcatul nostru şi voi după mustrare veți avea iertare de la Domnul, fiindcă vă deosebiți şi nu vă împărtăşiți cu noi, păcătoşii, şi cei ce ne-au mustrat vor avea şi plată, vădindu-ne răutatea noastră cea ascunsă" (*Epistola către episcopii paralioți*). Căci a oamenilor smeriți este a iubi pe cei ce îi mustră şi a-i numi prieteni adevărați şi credincioşi, precum zice Solomon: „Mustră pe cel înțelept şi te va iubi pe tine... arată dreptului şi va adăuga a primi" (Pilde 9, 8); şi într-alt loc zice acelaşi: „Cel ce mustră căile omului har va avea mai mult decât cel ce se îmbunează cu limba" (Pilde 28, 23), precum, dimpotrivă însă, a oamenilor celor răi şi mândri este a urî pe cei care îi mustră şi a-i socoti de vrăjmaşi, precum, zice acest Solomon: „Nu mustra pe cei răi, ca să nu te urască" (Pilde 9, 8); şi Sirah: „Omul păcătos se fereşte de mustrare" (Sirah 32, 18). A zis, de asemenea, pentru aceasta şi Proorocul Amos: „Urât-au în porți pe cel ce mustră şi de cuvântul cel cuvios s-a scârbit" (Amos 5, 10). Asemenea încă a zis despre ei şi Teologul Grigorie: „Cei ce au mai multă îndrăzneală decât noi şi sunt mai dârji, pe față şi fără ruşine ne purtăm către păcat şi către slujitorii lui... şi pe cei ce se cădea a-i iubi, ca asupra unor vrăjmaşi ne răzbunăm" (Cuvânt răspuns). Iar voi, frații mei creştini, păziți-vă pentru dragostea lui Hristos, să nu urâți mustrările cele spre îndreptare, nici să socotiți vrăjmaşi pe cei ce vă mustră ca să vă îndreptați, ci mai cu seamă să-i socotiți ca pe cei mai întâi şi mai buni prieteni. Ce zic? Şi metanii încă se cade a le pune lor şi mulțumiri multe să le aduceți pentru mustrările ce vă fac. Şi ca să ştiți fiecare dintre voi ce cuvinte mulțumitoare se cade a aduce fratelui ce ar fi voit să vă mustreze pentru vreo greşeală, iată însemnăm aici mulțumitoarele cuvinte pe care le-a zis oarecând Cuviosul Chiril Filiotul, cel ce s-a nevoit pe timpul împăratului Alexie Comneanu către unul care l-a mustrat — precum scrie preaînțeleptul Nicolae Cateskepinos, care a scris viața lui Chiril — spre a le avea ca un chip şi pildă, că în adevăr sunt prea frumoase şi umilitoare.

Deci, acest cuvios mustrându-se oarecând pe nedrept şi fără pricină de un egumen zavistnic, nu s-a tulburat fericitul pentru mustrarea făcută, ci auzind acestea — scrie în viaţa lui — s-a sculat şi cu preasmerit cuget a făcut metanie şi s-a aruncat înaintea picioarelor celui ce l-a mustrat şi i-a zis: „Mulţumesc, cinstite părinte, lui Dumnezeu şi sfinţiei tale, căci nu numai că ai cunoscut necurăţia sufletului meu, ci ca un părinte al meu m-ai mustrat şi după cum se cade m-ai sfătuit. Căci, cuvintele tale le-am ascultat nu ca pe nişte cuvinte omeneşti, ci ca şi cum ar fi fost de la Dumnezeu, căci este scris: Nu sunteţi voi care grăiţi, ci Duhul lui Dumnezeu care locuieşte întru voi; şi precum zice David: „Dumnezeu a grăit întru sfinţii săi", fără numai rog pe sfinţia ta, să te rogi lui Dumnezeu pentru porunca dragostei, ca să mă aducă la cunoştinţa adevărului, care îţi va da şi plată însutită pentru frăţeasca dragoste, căci zice Dumnezeu: „Cel ce va face om vrednic din nevrednic, acesta va fi ca gura Mea". „Adică, omul care scoate pe fratele său din rătăcire la adevăr şi din răutate la fapta bună cât este după puterea lui, pe mine mă imită. Dar cuvioşia ta, părinte sfinte, ai făcut toate acestea câte au fost după putinţa ta şi pe mine m-ai făcut fără de răspuns; căci este scris: De nu voi veni şi voi grăi lor, păcat nu vor avea; deci acum când le-am grăit, nu mai au motiv ca să se dezvinovăţească de păcatele lor".

Dacă în felul acesta, fraţilor, veţi mulţumi celor ce vă mustră, nu numai greşelile voastre le veţi îndrepta şi vă veţi folosi; dar şi pe cei ce vă mustră îi veţi îndrepta, dacă cu nedreptate şi fără cuvânt v-au mustrat, şi-i faceţi să se smerească şi să se ocărască pe sine; precum cel mai de sus cuvios Chiril, fiindcă a primit cu atâta smerenie mustrările zavistnicului egumen, cele cu nedreptate, l-a îndreptat şi l-a făcut a se ocărî pe sine, că pe nedrept a mustrat pe cuvios şi să laude smerenia lui. Şi nu numai aceasta, dar cel ce cu acest fel de smerenie primeşte mustrările fratelui său, acesta primeşte şi iertarea păcatelor sale. Şi aceasta o dovedeşte pe de o parte Marele Vasile, iar pe de alta, Sf. Ioan Scărarul; căci Marele Vasile, tâlcuind acel evanghelicesc grai care zice: „Dacă doi dintre voi se vor uni pe pământ, pentru tot lucrul ce vor cere se va face lor, zice: Acest pasaj[59] lămureşte că pentru cel ce mustră pe păcătos şi pentru cel ce primeşte mustrarea face cuvântul... Că dacă cel mustrat se umileşte cu sufletul şi se învoieşte cu scopul celui ce-l mustră pentru tot lucrul, adică pentru orice păcat de vor cere iertare, se va dărui lor de la iubitorul de oameni Dumnezeu" (*Hot. pe scurt 261*); iar dumnezeiescul Ioan zice acestea: „Dacă cineva cu multă osteneală sau fără osteneală a primit mustrarea, acesta va primi şi iertare greşelilor sale" (Cuvânt 4). De altfel, cine nu primeşte cu smerenie mustrările acesta nu va lua iertare păcatelor, ci legătură, precum zice Sfântul Vasile: „Căci, de nu se vor uni cel mustrat cu cel care îl mustră nu vor lua iertare, ci legătură, după cea scrisă: Căci, câte veţi lega pe pământ vor fi legate şi în cer" (tot acolo). Şi ca să zic într-un cuvânt mai cuprinzător: cine nu primeşte mustrările, acesta nu-şi voieşte mântuirea şi numai pe sine se pierde, precum a zis cel al Scării: „Dacă cineva n-a primit mustrarea cu dreptate sau cu nedreptate, acesta s-a lepădat de mântuirea sufletului său" (Cuvânt 4). Şi alt Părinte a zis iarăşi: „Cel ce se leapădă de mustrare şi-a arătat patima sa; adică, cel ce nu primeşte mustrarea arată că are patima acelei răutăţi pentru care se mustră şi de aceea nu primeşte mustrările".

Încheiere

Pentru aceasta deci, fraţii mei iubiţi, toţi mici şi mari, să primim cu bucurie sfaturile şi mustrările fraţilor noştri ca pe un semn al dragostei şi prieteniei lor către noi, precum este scris în Sf. Apocalips: „Eu ori pe câţi îi iubesc îi mustru şi îi cert" (Apocalipsa 3, 19). Căci cel ce primeşte sfătuirile, acela este cuminte şi înţelept, iar cel ce nu ascultă sfatul altuia, acesta este nebun şi fără minte, precum zice Solomon: „Căile

[59] Parte din Scriptură.

nebunilor drepte sunt înaintea lor, iar cel înțelept ascultă sfatul” (Pilde 12, 16). Ce zic? Câți primesc şi iubesc mustrările, aceştia îşi îndreptează viața lor şi se învrednicesc de bun sfârşit, iar câți, din contră, urăsc şi nu primesc mustrările şi petrec viață rea vor lua sfârşit necinstit şi ruşinos, precum zice Solomon: „Cei ce urăsc certările se vor sfârşi cu ruşine” (Pilde 14, 10); iar Marele Vasile zice: Că cei ce urăsc pe cei drepți, fiindcă îi mustră, aceştia sunt păcătoşi şi pentru urâciunea lor în mai multe păcate se prăpăstuiesc, că tâlcuind el zicerea acelui psalm: ‚Cei ce urăsc pe cel drept vor greşi” (Ps. 33), aşa zice: „Fiindcă trăiesc în păcate, pentru aceasta urăsc pe cel drept. Căci, ca şi cum ar fi o linie dreaptă caracterul dreptului, aşa şi ei se mustră când va sta lângă dânşii cel mai bun. Şi fiindcă trăiesc în păcate, se poartă cu chip urât spre cel drept, pentru frica mustrării, iar fiindcă îl urăsc, se încurcă iarăşi pe sineşi cu păcatele”.

Să ne îngrijim, ca să ajutăm pe frații noştri şi să-i îndreptăm, deoarece folosul fraților noştri este şi al nostru. Şi îndată ce se va lumina de ziuă şi vrem să ieşim din casele noastre, cel întâi gând şi scop să-l avem, cum am putea scăpa pe fratele nostru din primejdie, nu numai din cea trupească, ci mai mult din cea sufletească, pe care i-o face diavolul, precum ne porunceşte Sf. Ioan Gură de Aur, zicând: „Pentru aceasta vă rog, îndată ce se va lumina de ziuă ieşind din casele noastre, numai acest singur scop să-l avem şi mai cu seamă această silință, cum am putea scăpa din primejdie pe cel ce se primejduieşte: nu zic numai pentru primejdia cea simțită, că aceasta nici este primejdie, ci pentru cea sufletească pe care o aduce diavolul asupra oamenilor” (*Omilia 59, la Matei*).

Şi precum când se luminează de ziuă, fieştecare meşter sau negutător se sileşte cum să-şi înmulțească trupeasca lui bogăție cu noi câştiguri, aşa să se silească tot creştinul cum să-şi înmulțească duhovniceasca lui bogăție prin câştigul mântuirii fratelui său, fiindcă atât de scump lucru este sufletul omului şi atât de scumpă este mântuirea lui, încât pentru un suflet nu este toată lumea vrednică, precum a zis Domnul (Marcu 8, 36). Pentru suflet s-a făcut toată zidirea, pentru suflet s-au dat Legea, proorocirile şi Evanghelia, pentru suflet, slujirile îngerilor, Strămoşii, Proorocii, Apostolii, Drepții, cele ce sunt şi cele viitoare. Şi ca să zic pe cea mai mare, pentru mântuirea sufletului, însuşi Fiul lui Dumnezeu s-a pogorât pe pământ şi s-a făcut om, a ostenit şi a flămânzit, a însetat şi a pătimit atâtea patimi, s-a răstignit şi şi-a vărsat tot Sângele Său, a murit şi s-a îngropat, precum a zis Auritul Sfânt: „Socoteşte, pentru ce s-au trimis Proorocii, pentru ce Apostolii, pentru ce Drepții, pentru ce de multe ori s-au trimis îngerii, pentru ce însuşi Cel Unul Născut Fiul lui Dumnezeu a venit? Nu ca să mântuiască pe oameni?

Nu ca să aducă pe cea rătăcită la calea cea dreaptă? Fă şi tu aceasta după puterea ta; arată-ți toată sârguința şi grija ta, pentru aducerea celor rătăciți” (*Cuvânt 5 asupra iudeilor*). Şi iarăşi zice: „Atât de iubit lucru lui Dumnezeu este sufletul omului, încât nici de însuşi Fiul Său nu s-a milostivit” (*Omilia 59, la Matei*).

Pentru aceea, dacă numai un singur suflet se va câştiga şi mântui prin noi, poate să şteargă multă povară a păcatelor noastre şi să facă răscumpărare sufletului nostru în ziua judecății, precum zice acest Grăitor de Aur: „Se poate de multe ori un suflet de se va câştiga, să piardă mulțime multă de păcate şi să se facă pricină de a se mântui sufletul nostru în ziua judecății” (*Cuvânt 5 asupra iudeilor*). Ce zic? Dacă cineva dintre noi va putea prin sârguința sa să facă cinstit şi vrednic vreun om din cei ce erau mai înainte necinstiți şi nevrednici pentru păcat, acesta va fi ca gura lui Dumnezeu. Şi aceasta n-a zis-o îndată vreun prooroc sau apostol, ci însuşi Dumnezeu prin Proorocul Ieremia: „Şi de vei osebi pe cel ce este cinstit de cel ce este necinstit, ca gura Mea vei fi” (Ieremia 15, 19)[60].

---

[60] Şi deci, nu numai aceasta, dar şi renăscători şi prefăcători de oameni se fac şi se numesc cei ce îndreptează pe frații lor. Fiindcă precum ursul, lingându-şi cu limba puii săi, cei care sunt urâți le dă o prefacere şi față, precum zice Pliniu, aşa şi cei ce îndreptează pe cei răi le dau frumusețe spre fapta bună

Să mai zic încă şi altă vrednicie mai mare a celor ce îndreptează pe fraţii lor? Ascultaţi: Domnul nostru Iisus Hristos, om fiind, a luat de la Cel fără de început al Său Părinte, întru moştenirea şi împărăţia Sa, toate neamurile oamenilor şi toate marginile pământului care erau robite în stăpânirea diavolului: „Si voi da ţie, zice, neamurile, moştenirea ta, şi biruinţa ta, marginii pământului" (Ps. 2, 6) şi aceasta vrând să o arate, a zis-o singur după înviere: „Datu-mi-s-a toată puterea în cer şi pe pământ" (Matei 28, 18). Pentru aceasta, a trimis deci la toate neamurile pe dumnezeieştii Săi Ucenici şi Apostoli, ca să supună sub stăpânirea şi împărăţia Lui toate neamurile. „Drept aceea, mergând, învăţaţi toate neamurile" (Acolo 19). Iar dumnezeieştii Apostoli, mergând şi învăţând pe oameni credinţa cea în Hristos, în felul acesta i-au supus lui Hristos şi aşa au micşorat şi desfiinţat stăpânirea diavolului, iar împărăţia şi Stăpânirea lui Iisus Hristos au lăţit-o, au înmulţit-o şi au mărit-o.

301. Cei ce îndreptează pe fraţii lor lărgesc împărăţia lui Hristos şi micşorează pe a diavolului

De o asemenea cinste sunt şi cei ce acum se nevoiesc şi se silesc cum ar ridica pe fratele lor din păcat, cum l-ar îndrepta şi cum l-ar face să se supună, să asculte poruncile lui Hristos şi să umble pe calea faptei bune şi a împărăţiei cerurilor. Şi aceştia, zic, se aseamănă cu Sf. Apostoli, că micşorează şi pierd stăpânirea diavolului, lărgesc, înmulţesc şi măresc hotarele împărăţiei şi Stăpânirii lui Iisus Hristos, căci prin mijlocirea lor, fac pe Hristos să împărătească întru oameni şi să-i stăpânească cu ascultarea şi păzirea poruncilor Lui. Şi prin urmare, în felul acesta pricinuiesc Stăpânului şi împăratului Hristos mare slavă şi cinste. Fiindcă slava împăratului Hristos este când are popor mult şi supuşi mulţi, cum zice Solomon: „Mărirea împăratului este în popor mult" (Pilde 14, 29).

Şi nu numai aceasta, dar pricinuiesc încă slavă mare şi cinste Părintelui Celui fără început al lui Iisus Hristos. Pentru că Domnul, luând pe toţi oamenii cei supuşi lui prin învăţătura şi pilda lor cea bună, îi va aduce Celui fără început al lui Părinte ca un Fiu, răsplătindu-i lui moştenirea care i-a dat-o şi zicându-i acel grai apostolesc: „Iată, Eu şi pruncii care mi-a dat Tatăl Meu" (Evrei 2, 13). Şi aşa îi va supune şi-i va da împăratului şi în stăpânirea aceluia, precum zice Fericitul Pavel: „Apoi sfârşitul, când va da împărăţia (adică pe cei împărăţiţi de el, precum tâlcuieşte graiul acesta Hrisostom, Teofilact şi Grigorie de Nyssa) lui Dumnezeu şi Tatălui" (I Cor. 15, 24). Pentru aceea, în felul acesta, oamenii care s-au supus Părintelui prin Fiul se vor face slavă şi cinste şi mare cuviinţă Celui fără de început şi Prea înalt Părinte. Şi aceasta voind a o arăta Domnul, a zis Apostolilor Săi: „Întru aceasta s-a proslăvit Tatăl Meu, ca roadă multă să aduceţi şi să vă faceţi ai Mei ucenici" (Ioan 15, 8). Iar fiindcă împărăţia şi slava Tatălui şi a Fiului este de obşte împreună şi a Sf. Duh, deci, cei ce se silesc în tot chipul şi se nevoiesc să îndrepteze pe fratele lor, se fac pricinuitori a se lărgi toată împărăţia SF. TREIMI şi a se slăvi şi cinsti toată cea mai presus de fiinţă şi fericită TREIME. O, slavă! O, mărire! O, vrednicie a celor ce îndreptează pe fraţii lor!

Drept aceea cunoscând, iubiţii mei fraţi, că în adevăr faceţi slujbă apostolească, când îndreptaţi şi ajutaţi la mântuirea fraţilor voştri[161], nu fiţi fără grija, rogu-vă, de a săvârşi

şi-i fac într-adevăr oameni. Pentru aceasta a zis Marele Antonie: „Transformator de om se cade a se numi cel ce poate să încredinţeze pe cei necărturari a iubi cuvintele şi învăţătura. Într-acest fel şi cei ce aduc şi îndreptează pe cei cu viaţa ruşinoasă, la viaţă cu fapte bune care place lui Dumnezeu, prefăcători de oameni se cade a se numi, ca cei ce prefac şi schimbă pe oameni" (din viaţa lui Kiril Filiotul).

[61] Că zice dumnezeiescul Hrisostom: „Prea mare bunătate este a milui cineva pe săraci şi pe scăpătaţi, dar nu atât precât a izbăvi din înşelăciune, căci nimic nu e mai scump decât un suflet, nici toată lumea.

aceasta cu lucrul, cu cuvântul şi prin alt chip, cum ar fi şi cum veți putea, ca şi după moarte deopotrivă cu Apostolii să vă încununați şi să stați cu îndrăzneală înaintea împăratului Hristos care are să vă slăvească în ceruri, deoarece şi voi pe pământ, prin îndreptarea supuşilor şi fraților voştri — l-ați slăvit pe El mai înainte. „Că numai pe cei ce mă vor mări pe Mine, zice, îi voi mări” (I Regi 2, 30). Căruia se cuvine toată slava, cinstea şi închinăciunea, împreună Tatălui şi Duhului, în vecii vecilor. AMIN.

Aşadar, de vei da oricât de mulți bani, n-ai făcut lucru deopotrivă cu cel ce întoarce un singur suflet din înşelăciune; că cel care face aceasta, se face asemenea cu Pavel şi Petru, nu primejduindu-se ca aceia şi foame răbdând şi alte rele pătimiri, fiindcă vremea aceasta este vreme de pace nu de război, ci din sârguință grija arătând-o: Şi ce zic Petru şi Pavel? Are să fie ca gura lui Hristos, „că cel ce va scoate cinstit din necinstit, ca gura Mea va fi”.

CUVÂNT XII

Care cuprinde: 1) În ce chip se cuvine creştinii a se duce la Biserica lui Dumnezeu; 2) cum se cade a sta în ea; şi 3) ce trebuie să facă după ce vor ieşi din Biserică

PRECUVÂNTARE

Cine nu se va minuna de multa şi nemăsurata pogorâre ce o întrebuinţează Dumnezeu către om? Cine nu se va înspăimânta de prea multă dragoste ce o arată Atotţiitorul la tot neamul omenesc, dar mai cu seamă şi mai cu deosebire către neamul cel ales al creştinilor? Dumnezeu, precum zic sfinţii Teologi, este nescris împrejur (necircumscris) după fire şi neîncăput de orice loc; că, deşi este întru tot cu totul, însă este şi afară de toate; precum a zis dumnezeiescul Ilarie: „Dumnezeu este afară de toate şi pe toate le cuprinde" (*Cart. 8, despre Sf. Treime*) şi Sf. Augustin: „Dumnezeu este afară de toate, neînchizându-se afară; este întru toate, necuprins; mai presus de toate, fără suire; este mai jos de toate, fără pogorâre (micşorare); mai înlăuntru de orice, că întru dânsul sunt toate; mai afară de orice, că El este mai presus de toate" (*Cap. 26, după scrierea la Facere*). Cu toate acestea, însuşi Dumnezeu, Cel nescris împrejur şi necuprins, se pogoară pentru creştini să încapă în oarecare chip şi să se scrie împrejur în sfintele biserici. Cel Preaînalt şi singur Stăpânitor a toate, Cel ce zice că are cerul - scaun şi pământul - aşternut picioarelor Sale şi că nici un loc sau Biserică făcută de mâini nu este vrednică să odihnească dumnezeiasca Lui înălţime: "Aşa zice Domnul: cerul este Mie scaun şi pământul reazem picioarelor Mele, ce casă veţi zidi Mie? Şi care este locul odihnei Mele?" (Isaia 66, 1). Acesta, zic, primeşte să se odihnească înlăuntrul dumnezeieştilor biserici ale creştinilor şi să spună că le-a ales spre lăcaş Lui; „Şi am ales casa aceasta, ca să fie Mie casă de jertfă" (II Paralip. 7, 12); şi Cel ce strigă că cele cereşti şi cele pământeşti şi toată lumea este a Lui, pentru că le-a făcut cu mâna Lui cea atotputernică şi ziditoare a toate: „Că toate acestea le-a făcut mâna Mea, şi ale Mele sunt toate acestea, zice Domnul" (Isaia 66, 2). El, zic, însuşi pentru dragostea creştinilor se arată în oarecare chip că îşi micşorează mărimea Sa şi voieşte Cel fără de moarte şi ceresc să locuiască împreună cu oamenii cei muritori şi pământeşti şi să numească sfânta Biserică casa Sa: „... căci casa Mea, casă de rugăciune se va chema la toate neamurile" (Isaia 56, 7).

O, negrăită pogorâre a lui Dumnezeu! O, mare facere de bine şi dăruire a creştinilor! Ah! dar creştinii cei de astăzi nu socotesc această negrăită pogorâre a lui Dumnezeu, nici simt cu totul această covârşitoare facere de bine şi dar, prin care cei muritori şi pământeşti se învrednicesc a vorbi împreună cu cerescul împărat Cel fără de moarte de câte ori voiesc a merge în sfânta Lui Biserică. Ci unul, din cauza neguţătoriei şi a meşteşugului fiind încurcat, iar altul cu grija femeii, a copiilor şi a casei, unul punând o pricină, iar altul alta, toţi împreună nu se îngrijesc să se ducă dimineaţa şi seara la Sf. Biserică, după cum cere creştineasca datorie ce au, ci numai cu mare greutate se duc de două sau de trei ori pe săptămână la Biserica Domnului şi atunci, măcar nu stau în ea cum se cuvine cu frică şi cu evlavie, ci ori vorbesc unul cu altul, ori râd sau ascultă dumnezeieştile cuvinte cu nepăsare şi cu trândăvie, lăsându-şi mintea lor a se răspândi încoace şi încolo, fără nici o luare aminte.

Pentru aceasta şi eu am hotărât să arăt în prezentul cuvânt:
1) în ce chip se cade a merge creştinii în Biserica lui Dumnezeu; 2) cum trebuie să stea în ea; şi 3) ce trebuie să facă după ce vor ieşi din biserică şi luați aminte, ca să înțelegeți.

PARTEA I

În ce chip se cade creştinii a se duce la Biserica

302. Creştinii se cade cu îndatorire să meargă la Biserică. Biserica cuprinde înăuntrul ei masa cea gândită şi izvorul celor flămânzi şi însetați

În cinci feluri se cade, frații mei creştini, ca să vă duceți la Biserica lui Dumnezeu; 1) de nevoie; 2) din dorință; 3) des; 4) cu curățenie; 5) din datorie.

A) Se cade întâi a vă duce de nevoie, că precum cei flămânzi şi însetați au trebuință să meargă la masa cea simțită şi la izvorul cel simțit spre a se sătura de mâncare şi băutură, aşa şi voi, creştinii, care sunteți flămânzi atât de pâinea cea spre ființă, care este făcătorul de viață Trup al Domnului, cât şi de pâinea cea înțelegătoare care este Cuvântul lui Dumnezeu şi învățătura; precum a zis Teologul Grigorie: “Pâine este cuvântul lui Dumnezeu, cu care se hrănesc sufletele cele ce flămânzesc de Dumnezeu”. Şi ca cei ce sunteți însetați atât de băutura cea fără de moarte, care este dătătorul de viață Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, cât şi de înțelegătoarea băutură, care este izvorul dumnezeiescului cuvânt şi învățătură. Aşa, zic, şi voi, creştinii cei flămânzi şi însetați, sunteți siliți a vă duce la sfânta biserică, ca să mângâiați foamea voastră din tainica şi Sf. Masă ce se află în biserică, a Trupului Domnului şi a dumnezeiescului cuvânt, şi ca să vă astâmpărați setea voastră din izvorâtorul de viață Sânge al Domnului şi din curgerea învățăturii dumnezeieştii Scripturi ce izvorăşte în Biserica lui Hristos. Că de nu vă veți duce la biserică, ca să mâncați şi să beți des aceste nemuritoare şi făcătoare de viață mâncări şi băuturi, în adevăr, veți slăbi şi muri sufleteşte; precum a zis Domnul: „De nu veți mânca Trupul Fiului Omului şi nu veți bea Sângele Lui, nu veți avea viață întru voi” (Ioan 6, 53); căci, aceste bunătăți ale îndoitei mâncări şi îndoitei băuturi se află înlăuntrul Sf. Biserici a lui Dumnezeu, apucând mai înainte dumnezeiescul David a proorocit zicând: „Umplea-ne-vom de bunătățile casei Tale, sfântă este Biserica Ta, minunată întru dreptate” (Ps. 64, 5). Dar şi proorocul Ioil, prezicând pentru băutura dumnezeieştii învățături ce izvorăşte din Sf. Biserică şi adapă pe creştinii ce sunt uscați şi fără de rod, ca nişte spini, zicea: „Şi va fi în ziua aceea... izvor din casa Domnului va ieşi şi va adăpa pârâul spinilor” (Ioil 3,18).

303. Biserica este Corabie

B) Se cade a vă duce voi, creştinii, la biserică de nevoie, fiindcă biserica este ca o corabie. Căci, precum în vremea potopului, câți oameni şi câte vietăți au intrat în corabia aceea au scăpat de potop, iar câți oameni şi dobitoace au rămas afară de corabie, s-au înecat şi au pierit Aşa şi acum, câți creştini se duc la sfânta Biserică şi intră în ea, se izbăvesc de potopul cel înțelegător al păcatului şi al patimilor, iar câți rămân afară din Biserică, se îneacă şi se pierd; pentru aceasta zicea dumnezeiescul Hrisostom: „închipuire celor ce aveau să se împlinească au fost cele făcute. Spre pildă: Chip al Bisericii a fost Corabia; a lui Hristos, Noe; porumbița, a Sf. Duh; ramura de măslin, a milostivirii lui Dumnezeu. Acelea adică închipuiri, iar acestea adevăr. Căci, precum

Corabia în noianul mării a scăpat pe cei ce au fost înlăuntru, aşa şi Biserica mântuieşte pe toți cei rătăciți" (*Cuvânt la cutremur şi la bogatul şi Lazăr*).

304. Biserica este staul duhovnicească

C) Sunteți siliți şi nevoiți, fraților, să vă duceți la biserică, fiindcă Biserica este staulul voastră cea duhovnicească şi voi sunteți oi cuvântătoare ale acestui staul. Căci, precum când oile sunt afară din staulul lor se primejduiesc şi se pierd, că ori lupul le răpeşte, sau şacalul[62] sau altă fiară. Iar câte oi se află înlăuntrul staulului sunt fără primejdie. Aşa şi câți creştini nu se duc la biserică, ci se află afară de ea, se primejduiesc şi se omoară de lupul cel înțelegător diavolul şi de fiarele patimilor, iar câți se află în biserică scapă de primejdie. Pentru aceasta a zis şi dumnezeiescul Hrisostom: „Rămâi în biserică şi nu vei fi trădat de biserică; iar de fugi din biserică, nu e vinovată biserica. Căci, de vei fi înlăuntrul bisericii, lupul nu intră, iar de vei ieşi afară, te prinde fiara. Nu este de vină staulul la aceasta, ci neîngăduirea ta; căci, nimic nu e deopotrivă cu biserica. Nu te depărta de la biserică, că nimic nu e mai tare decât biserica. Nădejdea ta să fie biserica; mântuirea ta, biserica; scăparea ta, biserica; căci este mai înaltă decât cerurile şi mai desfătată decât pământul; şi niciodată nu îmbătrâneşte, ci totdeauna înfloreşte" (*Cuvânt că afară de biserică aflându-se Evtropie, l-au prins*).

Voiți, iubiților, să înțelegeți că cine se duce la biserică scapă, iar cine rămâne afară de biserică se primejduieşte? Ascultați: Lege a fost hotărâtă şi pusă de cei vechi şi ortodocşi împărați ai noştri, că cel ce ar fi făcut vreo greşeală mare şi vrednică de moarte şi apuca acel om de nu intra în biserică, ci numai în ograda bisericii, scăpa de moarte şi nimenea nu putea să-l ia de acolo; iar dacă nu apuca să intre în biserică sau în ogradă şi hotarul ei, unul ca acesta se prindea şi se ucidea, precum zice în Cartea 5 a împăraților, titlul I, cap. 12 (de Fotie, titlul 5, cap. II). Pentru aceea un boier care păzea patul împăratului Arcadie, Evtropie cu numele, deşi făcuse lege contrară, ca să nu fie asigurat cel ce ar scăpa în biserică, totuşi, fiindcă s-a mâniat odată împăratul asupra lui, Evtropie a scăpat în biserică şi s-a apărat; însă, mai pe urmă ieşind din biserică, l-a prins şi i-a tăiat capul; pentru aceea, dumnezeiescul Hrisostom — fiind patriarh pe atunci — a compus două cuvinte minunate: unul, când Evtropie de frică a fugit în biserică, iar altul, când a ieşit din biserică şi s-a prins, în care cuvânt spune şi aceste cuvinte aurite: „Nu zice că s-a trădat de biserică vânzătorul (Evtropie), căci de nu lăsa biserica, altfel nu se prindea. Nu zice că s-a ascuns în biserică şi s-a vândut. Nu l-a lăsat pe el biserica, ci el a părăsit-o. Nu s-a vândut dinlăuntru, ci din afară de biserică, fiindcă a părăsit biserica. Voiai să se mântuiască? Trebuia să stea şi să se țină de biserică".

305. Biserica este spital de obşte

D) Sunteți nevoiți, creştinilor, să vă duceți la biserică, fiindcă Biserica este spital de obşte, care vindecă pe toți păcătoşii ce se rănesc (gânditor) de diavolul. Deci, precum cei ce au răni pe trupul lor sunt siliți să meargă la doctor ca să se vindece şi să nu moară, într-acest fel şi câți creştini sunt răniți cu înțelegătoare răni ale patimilor şi păcatelor, se află în mare primejdie de a se duce la spitalul cel de obşte al Bisericii, ca să-şi arate rănile lor la duhovnic şi să ia de la el doctorii potrivite şi plasturi ca să se vindece. Căci, dacă vor defăima şi nu se vor duce, putrezesc rănile lor şi le pricinuiesc moarte sufletească şi veşnică; pentru aceea a zis Hrisostom despre Biserică: „Căci, casa aceasta

[62] Un fel de animal sălbatic mai mic decât lupul, care mănâncă animale mici precum: oi, capre şi altele (nota trad.)

este spital duhovnicesc, ca să ne vindecăm aici rănile ce le vom lua de afară" (*Omilia 2 la cea de la Ioan*). Şi într-alt loc: „Biserica este spitalul sufletelor.... şi se cade, precum când ne ducem la spital şi după ce luăm doctoriile cele potrivite pentru răni, să ieşim" (*Omilia 32 la Facere*).

Pentru aceasta şi Domnul nostru, casă de obşte sau spital a numit biserica la pilda celui ce căzuse între tâlhari (Luca 10, 34), care are acest înțeles: „Omul adică este Adam şi orice păcătos; Ierusalimul, din care s-a pogorât, este raiul şi fapta cea bună; Ierihonul este lumea şi păcatul; tâlharii sunt dracii; rănile sunt patimile; Samarineanul, Hristos; untul de lemn şi vinul sunt iubirea de oameni şi dreptatea; dobitocul este întruparea Domnului nostru; casa de oaspeți este biserica; îngrijitorul este Pavel şi ceilalți Apostoli şi urmaşii Apostolilor, arhierii şi preoții... şi cei doi dinari sunt Scriptura cea Veche şi cea Nouă.

306. Creştinii se cade a merge la biserică cu dorință — Că Biserica este maică de obşte a creştinilor

Al doilea. Voi, creştinii, se cade a vă duce la biserică cu multă dorință şi poftă:

a) pentru că Biserica este maică de obşte a tuturor ortodocşilor pe care i-a născut de la doilea în colimvitra Sf. Botez şi i-a hrănit cu laptele cel cuvântător al bunei cinstiri, al credinței şi al dumnezeieştilor Taine. Deci, precum copiii aleargă şi se duc aproape de muma lor cea trupească cu mare poftă şi dragoste, aşa şi creştinii se cade a alerga şi a se duce în brațele duhovniceştii lor mame, sfânta biserică, cu covârşitoare bucurie, cu mare dragoste şi cu toată pofta, ca să vadă pe prea dulcea lor mamă şi să se îndulcească de cereştiie bunătăți, despre care a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Biserica este maică a fiilor ei şi pe aceştia primindu-i la sine şi-şi întinde sânurile sale şi la cei străini". (*Cuvânt la Sf. Mucenic Foca*).

307. Biserica este casă de obşte a creştinilor

b) Creştinii se cade să se ducă la biserică cu dor, pentru că biserica este casa lui Dumnezeu şi locuință de obşte a tuturor creştinilor. Că precum locuitorii unei case simțite, când sunt afară din casă, doresc când să se ducă la casa lor să vadă pe tatăl şi rudele lor, cu acest fel de poftă se cade a merge la biserică şi creştinii, care e casa lor cea de obşte şi locaşul lui Dumnezeu, ca să se învrednicească a vedea pe cerescul lor Tată şi duhovniceştile lor rude, care sunt toți sfinții şi spre a se îndulci de nestricăcioasele lor bunătăți. Şi că biserica este casă lui Dumnezeu, mărturiseşte însuşi Pavel scriind lui Timotei: „... ca să ştii cum trebuie a petrece în casa lui Dumnezeu, care este Biserica lui Dumnezeu Celui viu" (I Tim. 3, 15). Iar Hrisostom, tâlcuind cuvântul cel zis de patriarhul Iacob când a văzut scara, zice: „Fiindcă a cunoscut că scara era chip al Bisericii, a zis: aceasta este Casa lui Dumnezeu, aceasta este Biserica" (*Cuvânt la graiul Apostolului "nu ceea ce voiesc fac"*). Şi că Biserica este şi locuință de obşte a creştinilor, mărturiseşte iarăşi acest Hrisostom zicând: „Pentru tine şade preotul (în biserică); pentru tine stă diaconul ostenind şi ticăloşindu-se; deci ce răspuns vei avea nedându-i lui nici auzul tău şi neprihănind cele ce spun? Şi fiindcă biserica este locuința de obşte a tuturor şi mai cu încredințare este locuința aceasta, căci şi lucrurile noastre cele de mult preț aici se află; aici sunt toate nădejdile noastre" (*Omilia 32 la cea de la Matei*).

308. Biserica este grădină şi rai

c) Se cuvine cu multă dorință să vă duceți la biserică, frații mei, fiindcă biserica este rai şi grădină. Căci, precum tot omul are mare bucurie să intre în vreo grădină frumoasă, ca să vadă acolo copacii şi florile cele frumoase şi de multe feluri, spre a se bucura şi veseli inima lui, aşa şi creştinii se cuvine cu mare bucurie să alerge şi să intre în biserică, ca să se îndulcească de frumoasele flori evangheliceşti, apostoliceşti şi prooroceşti ale dumnezeieştilor Scripturi şi mai ales că într-acest rai al bisericii, nu este vreun şarpe să amăgească, ci Hristos care sfătuieşte. Nu este Eva să doboare, ci învățătura care îndreptează; nu numai frunze de pomi, ci roduri ale Duhului, precum zice acest aurit grăitor: „Căci, ce livadă este aşa ca biserica? „Care rai este aşa ca adunarea voastră? Aici nu este Eva care împiedică, ci biserica care ridică şi îndreptează; aici nu este frunza copacilor, ci rodul Sf. Duh" (*Cuvânt 4 pentru pocăință, tom. 5*). Şi iarăşi: „Livezile au diferite feluri de flori; unele spre mulțumirea ochilor, iar altele pentru vindecarea oamenilor şi fiecare din acestea e potrivită pentru om. Aşa şi biserica are citirea dumnezeieştilor Scripturi evangheliceşti, apostoleşti şi prooroceşti şi celelalte sfinte cărți" (*Cuvânt pentru milostenie*).

309. Biserica este praznic şi târg

Se cade voi, creştinii, să alergați cu poftă la biserică, că biserica este ca un praznic, căci toți oamenii iubesc şi poftesc să se ducă la praznic, nu numai să vadă cele de acolo şi să se veselească, dar şi să cumpere de acolo felurite târguieli ca din acestea să câştige şi să se îmbogățească. Tot cu acest fel de bucurie se cade şi creştinii să se ducă la Biserica lui Dumnezeu, ca să câştige din învățăturile ei, nu aur, argint, mărgăritare şi pietre scumpe, care sunt lucruri stricăcioase şi vremelnice, ci cuvinte dumnezeieşti, care sunt cu neasemănare mai cinstite decât aurul şi argintul; precum zice dumnezeiescul David: "Judecățile Domnului adevărate, îndreptate împreună, dorite-s mai vârtos decât aurul şi decât piatra scumpă mult şi mai dulci decât mierea şi fagurul" (Ps. 18, 10), şi ca să se facă din acestea bogați cu duhul, precum şi pe aceasta o zice dumnezeiescul Hrisostom: „Căci praznic duhovnicesc este biserica lui Dumnezeu şi se cade precum când ne ducem la târg, după ce vom aduna mult câştig, aşa să ne întoarcem" (*Omilia 32 la Facere*).

310. Biserica este liman înțelegător

f) Şi cea din urmă, iubiților, cu atâta poftă se cade a alerga la biserică, cu câtă poftă aleargă corăbierii la limanuri când se primejduiesc pe mare, pentru că şi biserica este liman înțelegător, Mărit, neînviforat şi liniştit, ca să alerge la ea toți cei ce se primejduiesc în noianul cetăților de furtuna păcatelor şi de valurile grijilor acestei mări lumeşti şi ca să afle întru dânsa linişte şi alinare, precum aşa o închipuieşte condeiul cel hrisostomicesc: „Nu ştiți, căci ca un liman în noianul mării, aşa a întărit Dumnezeu bisericile prin cetăți, ca să scăpăm aici din furtuna grijilor lumeşti şi să aflăm linişte prea mare. Fiindcă aici nu e să se teamă cineva de vijelia valurilor, nici de năvălirea tâlharilor, nici de prinderea oamenilor răi, nici de sila vânturilor, nici de pândirile fiarelor; pentru că este liman izbăvit de toate acestea; este liman duhovnicesc al sufletelor" (*Cuvânt la Botezul mântuitor*).

Şi dacă Proorocul David, cu o mie de ani mai înainte, a avut atât de mare dorinţă în inima sa ca să vadă Biserica creştinilor cea de acum şi să se bucure de minunata ei slavă şi mare cuviinţă, pentru care şi cerea: în ce fel ar fi putut cineva să-l ia şi să-l aducă într-o biserică de ale neamului nostru, pentru că zicea: „Cine mă va duce la cetatea îngrădirii?" (Ps. 107, 10); iar cetate îngrădită este biserica, după tâlcuirea lui Hrisostom[63]. Dacă acela avea atâta dorinţă, oare cu câtă bucurie şi poftă se cade a alerga acum creştinii şi a se duce la biserică îndată după ce aud sfintele toace şi clopote? Şi dacă tot poporul lui Israel avea atâta dragoste la vechea Biserică a evreilor, care era ca o umbră şi închipuire a Bisericii celei de acum a creştinilor; de aceea câteodată împuţinaţi cu sufletul strigau când o vor vedea ca să se îndulcească de ea: „Cât sunt de iubite lăcaşurile Tale, Doamne al puterilor! Doreşte şi se sfârşeşte sufletul meu spre curţile Domnului" (Ps. 83, 1); şi altădată strigau că voiau mai bine să stea mai jos decât toţi în biserica lui Dumnezeu, decât să locuiască în palaturile păcătoşilor: „Ales-am a fi lepădat în casa Dumnezeului meu, mai vârtos decât a locui în lăcaşurile păcătoşilor" (Ps. 83, 11); iar altădată, numai o cerere şi un dar cereau de la Dumnezeu, adică să fie totdeauna în casa lui Dumnezeu ca să privească slava Lui şi să se îngrijească de biserica lui cea sfântă; „Una am cerut de la Domnul, aceasta voi căuta; ca să locuiesc în casa Domnului... ca să văd frumuseţea Domnului şi să cercetez biserica cea sfântă a lui" (Ps. 26, 7).

Dacă evreii aveau atâta dragoste la biserica lor, înlăuntrul căreia se făceau jertfe de dobitoace necuvântătoare şi atât de mult doreau pentru vechiul locaş al lui Dumnezeu, înlăuntrul căruia erau numai icoanele Heruvimilor, cu atât mai multă dragoste se cade a avea creştinii cei de acum la sfintele biserici ale lui Dumnezeu. Şi cât se cade a dori de ele, înlăuntrul cărora se jertfeşte însuşi Fiul lui Dumnezeu cu taină şi locuieşte şi umblă întru dânsele. Cel ce umblă pe scaunul slavei Heruvimilor?

311. Creştinii se cade a merge des la Biserică

Al treilea. Se cade voi, creştinii, a vă duce des la biserica lui Dumnezeu, adică în toată dimineaţa şi seara, precum poruncesc dumnezeieştii Apostoli în Aşezământul lor, zicând către episcop: „Episcope, porunceşte şi sfătuieşte poporul în biserică neîncetat, la utrenie, la vecernie şi în toate zilele; şi să nu lipsească de la adunare, ci să vină neîncetat" (*Aşez., cart. 2, cap. 58*). Şi iarăşi: „Nu socotiţi mai de nevoie trebuinţele vieţii, mai mult decât cuvântul lui Dumnezeu, ci în toate zilele să vă adunaţi la utrenie şi la vecernie, cântând şi rugându-vă în duminici" (*Acolo*). Că dacă Proorocul David, fiind împărat şi având toate grijile poporului, se ruga de şapte ori în zi, pentru care şi zicea: „De şapte ori în zi te-am lăudat pentru judecăţile dreptăţii tale" (Ps. 118), ce lucru mare este dacă creştinii se duc numai de două ori pe zi la Biserică? Iar dacă, fraţilor, nu vă puteţi duce de două ori, adică dimineaţa şi seara, fiindcă este biserica departe sau că sunteţi împiedicaţi de vreo boală ori din altă pricină binecuvântată, cel puţin, se cade a vă duce în fiecare duminică şi la sărbători spre a asculta dumnezeieştile cuvinte ale Evangheliei şi ca să vă rugaţi de obşte lui Dumnezeu.

Fiindcă, în adevăr, este mare ruşine pentru creştini când neamurile celelalte se duc îndată după ce se scoală din somn la capiştile lor ca să se închine şi să se roage la mincinoşii lor dumnezei, iar creştinii cei ce se închină adevăratului Dumnezeu, să nu se

[63] Într-un glas tâlcuieşte şi Marele Vasile, zicând: „Cetate îngrădită — numeşte Biserica: cetate pentru adunarea care se întocmeşte cu bună rânduială şi după lege, iat îngrădită, pentru haina credinţei. «De aceea, prea desluşit, unul dintre tâlcuitorii Scripturii (fiindcă, afară de cei 70 de traducători, mai sunt şi alţii: Achila, Simahos, Teodot, Lucian şi Origen) a tâlcuit foarte pe scurt. Deci, cine-mi va da să văd această mare Taină a venirii lui Dumnezeu la oameni?»

ducă des spre a se închina şi ruga în dumnezeieştile şi sfintele biserici şi pentru a da lui Dumnezeu datornica slujire, închinăciunea şi cinstea cea de rob. Pentru aceea mă tem, mă tem, nu cumva slujitorii de idoli, turcii, evreii şi celelalte neamuri, să se arate după aceasta mai drepţi decât creştinii, iar creştinii să se judece, fiindcă au întrecut chiar şi pe păgâni în răutate? Precum şi despre aceasta zic dumnezeieştii Apostoli: „Cum nu va fi luptător de Dumnezeu cel ce pentru cele vremelnice se sileşte ziua şi noaptea, iar de cele veşnice nu face nici o purtare de grijă? Cum nu va zice Domnul şi acum acestora: mai uşor va fi neamurilor, decât vouă? Precum certând Ierusalimul, zicea: mai uşor va fi Sodomei, decât ţie! Pentru că neamurile sculându-se din somn, în toată ziua aleargă la idolii lor slujindu-le şi mai înainte de tot lucrul şi fapta, întâi lor se roagă... Deci, dacă cei ce nu se mântuiesc se adună la cele ce nu-i folosesc, tu, cel ce stai afară de Biserica Domnului, ce răspuns vei da Dumnezeului tău? Măcar nu faci nici ca păgânii? Iar fiindcă stai departe de biserică, pentru aceea te trândăveşti şi te împotriveşti lui Dumnezeu, făcând lucrurile celui rău? Precum zice Domnul prin Proorocul Ieremia: Poruncile Mele nu le-aţi păzit şi nici deopotrivă cu legea slujitorilor de idoli n-aţi urmat” (*Aşez., cart. 2, cap. 59*). Pentru aceasta şi Sf. Sinod ecumenic al 6-lea hotărăşte în Canonul 80 că cine nu se va duce la biserică în trei duminici, de va fi cleric, să se caterisească, iar de va fi mirean, să se afurisească.

312. Creştinii se cade a merge la Biserică cu curăţenie şi nepomenire de rău — Că Biserica este vopsitorie

Al patrulea. Voi, creştinii, se cade a vă duce la biserică cu curăţenie, adică, dacă aveţi vrăjmăşie şi pomenire de rău cu vreun frate, întâi să vă duceţi ca să vă iertaţi şi să faceţi pace şi apoi să mergeţi la biserică, căci de veţi avea vrăjmăşie cu cineva, nu e primită la Dumnezeu jertfa şi rugăciunea voastră; pentru aceasta a zis şi Domnul: „Deci, de-ţi vei aduce darul tău la altar şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului şi mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău şi atunci venind, adu darul tău” (Matei 5, 23); fiindcă, cine are vrăjmăşie, nu numai că nu e vrednic să se ducă la biserica lui Dumnezeu, dar nu e vrednic nici să zică „Tatăl nostru care eşti în ceruri şi iartă-ne nouă greşelile noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri”, fiindcă se arată mincinos pe sine, deoarece, fără să ierte el pe fratele său, cere să-l ierte Dumnezeu pe el. Biserica lui Dumnezeu se numeşte vopsitorie de dumnezeiescul Hrisostom: „Biserica este ca o vopsitorie şi dacă totdeauna vă duceţi şi nu priminiţi nici o vopsea, care este folosul pentru care veniţi aici?” (*Omilia 29, la Fapte*). Drept aceea, precum cel ce voieşte a-şi vopsi haina cu vreo strălucită şi frumoasă vopsea, mai întâi o spală, tot aşa şi cel ce voieşte să se ducă la biserica lui Hristos, ca să primească în sufletul său dumnezeiasca şi cereasca vopsea, se cade întâi să se curăţească pe sine de orice necurăţenie.

313. Creştinii îşi spală mâinile şi aşa se duc la Biserică. Pentru ce?

Obicei vechi era la creştini, că cel ce voia să se ducă la biserică, întâi îşi spăla mâinile şi apoi se ducea. Acest obicei se ţine şi până astăzi la mulţi creştini. Dar ce înseamnă acest spălat al mâinilor? Înseamnă că, precum îşi spală cineva mâinile de trupeasca necurăţenie, aşa se cade a-şi spăla mintea şi conştiinţa lui de păcate, care sunt ca nişte mâini ale sufletului şi aşa să se ducă la biserică, precum spune Sf. Gherman la tâlcuirea dumnezeieştii Liturghii: „Spălatul mâinilor arată că noi curăţind conştiinţa, mintea şi cugetul care sunt mâini ale sufletului nostru, cu frica lui Dumnezeu să ne

apropiem de Sf. Masă”; că de ne vom spăla numai mâinile noastre, iar inima şi sufletul le vom lăsa nespălate şi necurate, nu primim nici un folos din singura spălare a mâinilor, pentru că Dumnezeu nu caută la mâini spălate şi curate, ci la inimă şi suflet curat. Şi dacă se duce cineva la biserică să se roage cu mâinile nespălate, acesta e un lucru neînsemnat, iar de se duce cu inima şi cu sufletul nespălat, aceasta e o răutate mai mare decât toate răutățile, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: “Apoi, mâinile le spălăm când intrăm în biserică, iar inima nu; nu cumva mâinile au să scoată glas? Sufletul grăieşte cuvintele, la el caută Dumnezeu. Nimic nu foloseşte curăția trupului, când sufletul este necurat. Că ce folos dacă mâinile cele dinafară le speli, iar pe cele dinlăuntru le ai necurate? Pentru că cea mai mare răutate, care pe toate le întoarce pe dos, aceasta este că, temându-ne de cele mici, defăimăm pe cele mari. Şi ca să vă rugați adică cu mâinile nespălate nu este ceva, ci a ne ruga cu gândul necurat, aceasta este răutatea cea mai de pe urmă” (*Omilia 73 la Ioan*).

314. Creştinii se cade să se ducă la Biserică cu îndatorire. Că Biserica are două închipuiri

Al cincilea. Şi cel din urmă, se cade voi, creştinii, să vă duceți la Biserica lui Dumnezeu cu îndatorire, fiindcă numai singur numele ce-l are biserica vă îndatorează a merge la ea. Pentru că numele bisericii are două închipuiri şi chiar de sine numirea biserică, va să zică adunare sau strângere de mai mulți oameni la un loc; pentru care citim la a doua Lege: „După toate câte ai cerut de la Domnul Dumnezeul tău, în Horeb în ziua adunării — adică a strângerii la un loc” (*A doua Lege 18, 16*); şi iarăşi: „... şi toată adunarea lui Israel sta” (III Regi 8, 14), adică toată mulțimea lui Israel. Pentru aceea, Isidor Pelusiotul a zis: „Altceva este Biserica (adunarea) şi alta casa întru care se adună credincioşii, că cea dintâi se alcătuieşte din suflete curate, iar cealaltă din pietre şi zidiri se alcătuieşte”; şi Sf. Chiril al Alexandriei: „Când zicem biserică, cu acest cuvânt nu înțelegem îngrădirea zidurilor, ci arătăm mai mult pe cei ce iubesc să se închine lui Dumnezeu înlăuntrul ei, adică mulțimea celor de prea bun neam”. Şi Sf. Gherman: „Biserică este adunarea poporului, Trupul lui Hristos” (*Tâlcuirea Sf. Liturghii*). Cu pogorământ însă se numeşte Biserica şi Locaşul lui Dumnezeu, întru care se adună creştinii; pentru aceea a zis Sf. Augustin: „Biserica este locul în care este adunarea” (*Mirarea 57 la Leviticon*). Şi dumnezeiescul Gherman: „Biserica este casa lui Dumnezeu, templu sfânt şi casă de rugăciune”.

315. Pentru aceste două închipuiri ale Bisericii, sunt datori creştinii să se ducă la ea — Se zice biserică pentru că cheamă pe creştini

Prin urmare, aveți datoria voi, toți creştinii, să vă duceți la Biserica lui Dumnezeu şi pentru aceste două însemnări ale ei, dacă voiți să aibă ea numele deopotrivă cu lucrurile. Căci cum poate ea să se numească adunarea credincioşilor, de vreme ce voi nu vă duceți la dânsa? Cum poate Biserica a se numi Trup al lui Hristos, în timp ce voi, mădularele, vă rupeți de la ea? Sau cum poate să se numească biserica locul şi clădirea lui Dumnezeu, dacă îl defăimați şi nu vă duceți la acest loc ca să trimiteți rugăciunile şi slavosloviile voastre către Dumnezeu? „Căci pentru aceasta se numeşte Biserică — după dumnezeiescul Hrisostom — pentru că pe toți îi primeşte de obşte” (*Cuvânt la graiul apostolului: Trebuie să fie şi eresuri între voi*). Biserică se mai zice încă Biserica, fiindcă cheamă pe toți creştinii întru dânsa, când cu toace, când cu sfințitele clopote, precum şi staulul, prin clopote cheamă pe oile cele necuvântătoare.

Pentru aceasta, zic, cum poate să aibă acest nume adevărat, când ea loveşte în sfintele clopote şi toace şi vă cheamă, iar voi defăimaţi duhovniceasca voastră stână şi nu vă duceţi la ea?

316. Cât este de iubită şi cinstită Biserica înaintea lui Hristos. Cei ce defăima Biserica pe Hristos defăima. — Şi că cei ce se despart acum de Biserică, se vor despărţi şi atunci de cei drepţi

Unde sunt acum deci acei creştini, care auzind sfintele clopote ale bisericii că sună şi-i cheamă, ca sculându-se din somn să se ducă la utrenie duminica şi în sărbătorile stăpâneşti şi ale Maicii Domnului, iar ei sunt nepăsători şi nu se scoală? Unde sunt acum acei creştini, care aud că-i cheamă biserica să se ducă la vecernie, şi ei fiind cu totul dedaţi ca nişte beţi la jocul cărţilor, al dominoului şi altor jocuri drăceşti şi la privelişti de teatre şi spectacole, ei defăima şi nu se duc la biserică? Unde sunt acum cei ce aud Biserica că-i cheamă la Sf. Liturghie, iar ei aleargă de dimineaţă la cârciumi ca să bea rachiu, vin şi cafea şi se întorc de la adunarea cea de obşte a fraţilor lor creştini?

Ticăloşilor şi nenorociţilor! Hristos a iubit atât de mult Biserica, încât şi-a dat şi viaţa Sa pentru ea, precum zice Pavel: „Hristos a iubit Biserica şi pe Sine s-a dat pentru dânsa” (Efes. 5, 25), şi voi vă întoarceţi de la ea? Biserica este atât de cinstită înaintea lui Dumnezeu, încât are şi îngeri hotărâţi să o păzească, precum scrie Sfinţitul Apocalips: „Cele şapte stele, îngerii celor şapte biserici sunt” (Apoc. 1, 20). Şi precum zice Teologul Grigorie în cuvântul cel alcătuit: „Mă plec a crede că îngerii stau de privesc în orice biserică, precum mă învaţă Ioan în Apocalips”. Biserica, zic, o păzesc îngerii lui Dumnezeu şi voi, neînţelegătorilor, o defăimaţi? şi nu ştiţi că cei ce urăsc Biserica şi o defăima, pe însuşi Hristos îl urăsc şi-L defăima, care este „Capul Bisericii, precum zice Pavel?” (Efes. 5, 23). Nu socotiţi că voi când nu vă duceţi la Biserică, vă despărţiţi de ceilalţi creştini ca nişte mădulare putrede ale întregului trup al Bisericii şi că vă despărţiţi singuri pe voi înşivă de îngrădirea lui Hristos, ca nişte oi râioase şi vă tăiaţi de la Capul Bisericii Hristos şi nu mai luaţi nici un dar sau ajutor de la El?

Ce zic? Voi când defăimaţi şi nu vă duceţi acum la Biserica lui Hristos, ci vă despărţiţi de bunăvoie de Hristos şi de adunarea binecredincioşilor creştini, să ştiţi că vă veţi despărţi şi atunci la judecata ce va să fie de adunarea celor dreptcredincioşi şi de oile cele de-a dreapta şi veţi fi puşi de-a stânga cu adunarea păcătoşilor şi a caprelor. Că precum Biserica aceasta de jos, ce este luptată, este chip şi icoană celei biruitoare de sus, aşa şi despărţirea cea de voie care o faceţi voi acum de ea este chip al despărţirii ce-l veţi lua atunci, precum zice Areopagitul Dionisie: Adevărat, icoanele cele văzute sunt închipuiri ale celor nevăzute; că nici în veacul ce va să fie, nu va fi Dumnezeu vinovat pentru cei ce cu dreptate se vor despărţi de El, ci cei ce s-au despărţit cu totul pe sine de la Dumnezeu” (*Trimitere către Ioan Teologul*).

Împotrivire. Dezlegare
317. Cel ce se roagă în Biserică, mai mult este ascultat decât cel din casă

Iar deşi pricinuieşte cineva din voi şi zice: eu pot şi în casa mea să mă rog şi ce nevoie este să mă duc la Biserică? Îi răspundem lui cu dumnezeiescul Hrisostom şi-i zicem: că te amăgeşti şi-ţi râzi de tine, omule, oricare ai fi tu care zici acestea. Deoarece, da, poţi a te ruga şi în casa ta, dar rugăciunea cea din casă nu are puterea celei din Biserică, în care este atâta mulţime de preoţi, dascăli şi creştini, de care se trimite

mai bine rugăciunea ta cu un glas de către toți la Dumnezeu şi întru care este atâta unire, dragoste şi înțelegere şi rugăciunile preoților. „Dar care este răspunsul cel rece al celor mulți? Pot, zice, să mă rog şi în casă; te amăgeşti pe tine, omule! Că a te ruga în casă poți, însă a te ruga aşa precum în Biserică, aceasta este cu neputință. Acolo unde sunt atâta mulțime de părinți, acolo unde este strigarea tuturor, dimpreună se trimite rugăciunea sus la Dumnezeu. Nu eşti auzit când aşa deosebit rogi pe Stăpânul, ca atunci când te rogi cu frații tăi. Pentru că aici e ceva mai mult, unirea, conglăsuirea şi legătura dragostei şi rugăciunile preoților, că şi pentru aceasta stau în Biserică preoții, deoarece rugăciunile mulțimii fiind slabe, să se apuce de ale preoților şi să se suie dimpreună cu acelea la ceruri" (*Cuvânt 3 despre cele neînțelese*).

Pentru aceasta şi dumnezeiescul David în biserici obişnuia de se ruga şi lăuda pe Dumnezeu, de aceea şi zicea: „întru adunări bine Te voi cuvânta, Doamne" (Ps. 25, 12); şi iarăşi: „în mijlocul adunării, Te voi lăuda" (Ps. 21, 23). Şi nu numai el se ruga în biserici, ci şi pe ceilalți îi îndemna a se ruga în biserici zicând: „întru adunări binecuvântați pe Dumnezeu" (Ps. 7, 28); şi iarăşi: „închinați-vă Domnului în curtea cea sfântă a lui" (Ps. 28, 2), pe care tâlcuind-o, Marele Vasile zice: „Deci, nu e voie afară de această curte a se închina cineva lui Dumnezeu, ci venind aici înlăuntrul ei; ca nu aflându-se cineva afară de aceasta (din Biserică) să se tragă de cele de afară şi aşa să se păgubească de a fi în curtea Domnului".

318. Cei ce se roagă în Biserică dimineața înlesneşte toate lucrurile zilei.

De aceea, frații mei creştini, ruşinați-vă de toate câte am zis şi mai cu seamă de numele Bisericii şi îndată ce auziți că sună clopotul sau toaca Bisericii, ori de este utrenia, ori liturghia, sau vecernia, alergați şi adunați-vă ca nişte fii către maica voastră cea de obşte; ca cei de casă, în casa voastră cea duhovnicească; ca cei înviforați, în liman; ca nişte flămânzi şi însetați, la sufleteasca masă a Tainelor şi a dumnezeiescului cuvânt: ca nişte răniți şi bolnavi, la spitalul şi casa cea de obşte; şi atâta bunăvoință să arătați de a vă duce la Biserica Domnului, încât să vă întrebați unul cu altul, care se va duce mai întâi la Biserică şi să-i fie ruşine de a rămâne în urma celorlalți; precum şi pentru aceasta vă porunceşte înțeleptul Sirah zicând: „La vreme te scoală şi nu fi cel mai de pe urmă; aleargă acasă şi nu fi leneş" (Sirah 32, 12); şi iarăşi: „Apropiați-vă către mine cei neînvățați şi rămâneți în casa învățăturii" (Sirah 51, 30). Căci dacă voi la începutul zilei, mai înainte de orice lucru vă veți duce la Biserica lui Hristos ca să vă rugați, să ştiți că această rugăciune vă aduce mare înlesnire la toate lucrurile pe care le faceți în acea zi şi se vor binecuvânta toate meşteşugurile şi lucrul mâinilor voastre, precum spune dumnezeiescul Hrisostom: „Când rugăciunea merge înainte şi pregăteşte calea acestei vieți, atunci fieştecare cu lesnire şi cu uşurință călătoreşte pe calea bunei cinstiri" (*Cuvânt pentru rugăciune*). Şi într-alt loc glăsuieşte acest sfânt că, întâi, creştinii trebuie să-şi ridice mâinile lor la rugăciune în Biserica lui Dumnezeu şi apoi să se ducă la lucru, pentru că din rugăciunea aceea vor dobândi putere ca să lucreze: „întăreşte turnul asupra diavolului, căci aceasta este Biserica. De aici pornească-se mâinile spre lucru. Întâi înalță-se la rugăciune şi apoi ducă-se la lucru; astfel va fi întru ele puterea trupului, aşa vor fi mult roditoare, aşa vor fi afară de toate cele rele" (*Omilia 18 la Fapte*).

Nu vă asemănați şi voi cu nemulțumitorii cei chemați la cina cea duhovnicească; nu pricinuiți şi voi când vă cheamă Biserica, zicând că aveți femeie şi perechi de boi, câmpii şi țarini şi de aceea n-aveți vreme să mergeți la Biserică; fiindcă e mare defăimarea voastră a zice că sunteți atât de mult încurcați cu grijile lumeşti şi cu lucrurile cele pământeşti, încât nu puteți răsufla puțin ca să vă îndeletniciți la cele duhovniceşti şi de trebuință mântuirii voastre; iar al doilea, că toate acestea câte le

puneți înainte, sunt în adevăr pricini mincinoase şi nu îndreptări adevărate. Şi e dovedită aceasta, fiindcă voi când vă duceți să întâlniți prietenii voştri sau să priviți la teatre şi spectacole sau să jucați la cărți, domino, cuburi şi alte jocuri, atunci nu ziceți că n-aveți vreme, ci de multe ori, zile şi nopți întregi pierdeți la acestea, iar când vă cheamă Biserica şi e vremea să vă duceți ca să vă rugați în Biserica lui Dumnezeu şi să ascultați cuvântul Lui, atunci ziceți că aveți o mie de treburi şi n-aveți timp. Ah! şi nu înțelegeți, fraților, că acestea sunt piedici şi pricinuiri fățişe ale diavolului cu care caută să vă oprească de la folosul şi mântuirea sufletelor voastre? Nu vă gândiți că, dacă voi pierdeți cea mai multă vreme a vieții voastre la lucrurile cele trupeşti şi deşarte, iar la cele de trebuință şi mântuitoare şi dumnezeieşti, nici măcar puțină vreme nu voiți să pierdeți — socotindu-le pe acestea necinstite şi de prisos, nu vă gândiți, zic, că în acest chip nu mai sunteți vrednici de a mai trăi şi a mai vedea acest soare? Da, aşa hotărăşte Grăitorul de Aur: "Apoi la lucrurile cele deşarte şi de nimic, pretutindenea sunteți fără vreo pricinuire şi chiar aveți mare înlesnire, iar când este a lua aminte de cele ale lui Dumnezeu, atât vi se par mai necinstite decât toate, încât socotiți că nici cel mai puțin timp nu-l puteți dărui acestora. Şi astfel, cum veți mai răsufla acest aer sau cum veți mai privi soarele?" (*Omilia 11 la cea de la Ioan*)[64].

319. Sufletul şi trupul sunt tovarăşi şi se cade a împărți vremea deopotrivă. Se face nedreptate sufletului la împărțirea vremii

Sufletul şi trupul, fraților, sunt ca nişte doi tovarăşi pe care i-au pus Dumnezeu în această lume ca să neguțătorească şi fieştecare să-şi ia partea sa după fireasca vrednicie ce are. Sufletul, fiindcă este nematerialnic şi nemuritor şi prin urmare şi mai cinstit decât trupul, se cuvine a lua şi parte mai multă, iar trupul, fiind materialnic şi muritor şi mai jos decât sufletul, se cuvine a lua parte mai puțină decât sufletul; dar cu toate acestea, se face dimpotrivă. Pentru că sufletul, din cele douăzeci şi patru de ceasuri ale zilei şi nopții, ia parte numai două ceasuri, cheltuind în Biserică un ceas dimineața şi

[64] Însemnăm aici că preavicleanul diavol, vrând să împiedice pe unii dintre creştini ca să se ducă la Biserică, seamănă între ei astfel de gând, ca pe o pricină binecuvântată şi dreaptă, zicând către ei: De ce vă mai duceți la Biserică? Că, deşi vă duceți, numai cu trupul vă duceți, iar cu mintea nu sunteți în Biserică, ci la lucrurile cele de afară şi afacerile voastre. De aceea, fiindcă nu puteți ține mintea ca să stea în Biserică, ce vă mai duceți în zadar? Însă voi, fraților, nu ascultați acest gând rău al diavolului care caută pierzarea sufletului vostru, nu; ci duceți-vă cu sârguință la Biserica lui Dumnezeu şi după putere, siliți-vă de adunați şi mintea în inimă şi n-o lăsați să fugă la cele din afară şi la lucrurile vieții, ca nu cumva să se împlinească şi la voi cea cântată: „De multe ori săvârşind cântarea, m-am aflat plinind păcatul, cu limba grăind cântări, iar cu sufletul cele necuvioase gândind". Zice însă şi Marele Vasile: „Mulți stau (în Biserică) în chipul adică al rugăciunii, nu sunt însă în ogradă, fiindcă mintea lor înconjură încoace şi încolo şi cugetul lor se trage de grija ce o au la cele deşarte" (*Tâlcuire la Ps. 28*). Iar dacă, frații mei, aflându-vă in Biserică cu trupul, mintea voastră se va risipi la cele din afară, nu vă tulburați, ci să o întoarceți iarăşi în Biserică şi întru voi şi dacă iarăşi va fugi la cele de afară, voi iarăşi să o întoarceți şi să o adunați întru inima voastră şi să nu ieşiți cu trupul din Biserică. Pentru că a zis un Părinte în „Pateric": „că precum un mânz mic, deşi ar fugi de lângă muma lui şi ar umbla încoace şi încolo, însă iarăşi se întoarce acolo unde este muma lui. Aşa şi mintea, deşi obişnuieşte a nu sta acolo unde este trupul, ci lăsându-l umblă încoace şi încolo, dar iarăşi se întoarce şi vine acolo unde este trupul".

De asemenea, păziți-vă, fraților, încă şi de acel gând pe care îl bagă diavolul în oarecare şi le zice: Tu eşti necărturar şi neînvățat şi nu înțelegi cele ce se citesc în Biserică şi aşa de ce să te mai duci la Biserică? La aceasta, fraților, vă răspunde iarăşi un Părinte din Pateric şi vă zice: „Că, deşi voi nu înțelegeți cele ce se grăiesc în Biserică, însă diavolul le înțelege şi pentru aceea se cutremură, se teme şi fuge de la voi"; las să zic, că şi voi poate nu înțelegeți toate cuvintele ce se citesc în biserică, dar pe cele mai multe le înțelegeți şi din acelea vă folosiți. Adaug însă şi aceasta: că dacă des vă veți duce la Biserică şi veți asculta dumnezeieştile cuvinte, neîncetata aceea ducere are să vă facă cu timpul ca să înțelegeți pe cele ce mai înainte nu le înțelegeați; precum zice Hrisostom: „Căci Dumnezeu văzând sârguință voastră, vă deschide şi vă luminează mintea spre a înțelege."

unul seara; iar dimpotrivă, trupul ia parte mai multă, deoarece cheltuieşte spre întărirea lui 22 de ceasuri întregi. Deci, gândiţi-vă, creştinilor, câtă nedreptate faceţi voi când nu daţi nemuritorului suflet nici aceste două ceasuri ducându-vă la Biserică dimineaţa şi seara, precum vă poruncesc dumnezeieştii Apostoli — cum am zis mai înainte — ci cheltuiţi cele 24 de ceasuri ale zilei numai la grija stricăciosului vostru trup cel mâncat de viermi. Şi dacă în cele şapte zile ale săptămânii, nu daţi parte sufletului vostru nici măcar pe cele trei ceasuri, ducându-vă la Biserică duminica: seara, dimineaţa şi la liturghie, ci toate împreună cele şapte zile, de asemenea şi cele 168 de ceasuri întregi ale săptămânii, le daţi trupului cheltuindu-le pe acestea la grija lui. Dacă, zic, faceţi aşa, cu adevărat voi faceţi o nedreptate înfricoşată şi nemaipomenită; voi nu mai sunteţi vrednici să vă mai numiţi creştini, nici oameni cu suflet cuvântător şi nemuritor, ci păgâni şi trupuri numai şi asemenea cu oamenii cei mai înainte de potop — pentru care a zis Dumnezeu:„Nu va rămâne Duhul meu în oamenii aceştia în veac, pentru că trupuri sunt” (Facerea 6, 3).

320. De câte ori în săptămână se cade a merge creştinii la Biserică

Pentru aceasta vă rog, fraţii mei creştini, încetaţi de a mai face acest fel de nedreaptă împărţire între trup şi sufletul vostru şi dacă nu puteţi să vă duceţi de două ori pe zi la Biserică, măcar cel puţin, duceţi-vă de două ori pe săptămână, sâmbăta şi duminica, sau în loc de sâmbătă, duceţi-vă în fiecare sărbătoare; precum vă poruncesc dumnezeieştii Apostoli şi dumnezeiescul Hrisostom. Căci, Apostolii zic: „Mai ales însă în ziua sâmbetei şi duminica învierii Domnului, mai cu sârguinţă să vă adunaţi la Biserică, laude trimiţând lui Dumnezeu, Celui ce a făcut toate prin Iisus Hristos” (*Aşez. cart. 2, cap. 58*); iar Hrisostom spune: „Dar ce, zice? Am copii, caut de casă, mă grijesc de femeie şi sunt înecat de sărăcie şi alerg pentru trebuinţa hranei. Îndreptările acestea sunt şi pricinuiri; că de te ţineam tot aici... bine ai fi zis pe acestea, dar nici atunci nu trebuia să le zici. Căci puternic este Dumnezeu, când te-ai zăbovi aici cu prea multă bogăţie, să economisească cele ale tale. Acum însă nici atâta nu te silesc, nici îţi zic să nu lucrezi şi să vii numai la Biserică, ci îţi zic, vino de două ori în săptămână. Ce, este greu? Este anevoie? Şi nu-ţi zic nici în toată ziua, ci într-o mică clipeală de vreme să vii la Biserică” (*Cuvânt 1 la: Nu te teme când se va îmbogăţi omul...*).

321. Căci şi pe copiii lor se cade a-i lua creştinii Ia Biserică

Dar când vă duceţi la Biserică, vă porunceşte dumnezeiescul Hrisostom să luaţi şi pe copiii voştri cei mici şi să nu-i cruţaţi lăsându-i să doarmă când vă duceţi la utrenie, chiar iarnă şi ploaie de ar fi, chiar în timpul verii când somnul este mai dulce, ci să-i deşteptaţi şi să-i luaţi dimpreună la Biserică, ca să privească şi ei acolo şi să se închine sfintele icoane ale lui Hristos, ale Maicii Domnului şi ale Sfinţilor şi să asculte dumnezeieştile cuvinte, deprinzându-se din vârsta cea copilărească să meargă la Biserica lui Hristos. Deoarece, vârsta aceasta a copiilor fiind moale ca ceara, degrabă se tipăresc în mintea lor ca o pecete cele zise în Biserică şi primesc bun obicei şi îndrumare spre fapta bună, iar acest obicei al lor se face deprindere şi deprinderea se face întru dânşii ca o a doua fire, încât şi când vor îmbătrâni, acel bun obicei ce l-au deprins din vârsta cea copilărească are să-i atragă spre a se aduna în Biserica lui Hristos, ca să lucreze toată fapta cea bună şi ca să înainteze la lucrurile cele din afară şi politiceşti şi să se facă decât cei bătrâni mai cucernici şi mai înţelepţi. Şi cum nu întărâtaţi pe Dumnezeu asupra voastră, când în toate celelalte zile aveţi vreme şi sunteţi slobozi, iar

când să faceți cele ale lui Dumnezeu, socotiți că este supărăcios şi nepotrivit pentru copii? Nu faceți aceasta, nu, frații mei! Că mai mult în această vârstă trebuie să asculte cuvintele lui Dumnezeu.

Pentru că fiind ei fragezi, cu lesnire primesc în mintea lor pe cele zise şi ca o pecete pe ceară se lipesc de auzul lor cuvintele acestea. De altfel, dintr-această vârstă încep să se plece ori spre răutate, ori spre fapta bună. Deci, dacă cineva prin această uşă şi dinaintea acestor uşi îi va depărta de vicleşug şi-i va povățui spre o mai bună cale a faptei bune, ca şi cum la oarecare deprindere a firii îi va povățui, şi atunci nici de bunăvoie mai pe urmă nu pot să se schimbe cu lesnire la rău, fiindcă deprinderea cea bună îi trage către lucrarea faptei bune. Şi aşa, prin urmare, se vor face mai cinstiți decât noi care am îmbătrânit şi la lucrurile cele politiceşti se vor arăta mai trebuincioşi decât cei bătrâni din vârsta lor cea tânără” (*Omilia 3 la cea de la Ioan*).

322. Ce se cade a zice creştinii când aud clopotele Bisericii

Prin urmare, de câte ori auziți că sună clopotul şi toaca Bisericii, îndată să vă bucurați şi să săltați cu inima şi să vă asemănați cu calul cel puternic care când aude trâmbița strigă şi zice, bine; după Iov: „Iar când sună trâmbița, zice bine” (Iov 39, 25), aşa să ziceți şi voi când veți auzi clopotul: bine, bine, iată maica noastră cea duhovnicească ne cheamă spre a ne duce în brațele ei ca să ne dăruiască cereştile ei bunătăți. Şi să socotiți ca şi cum ar suna din cer trâmbițele îngerilor care vor suna şi la sfârşitul lumii. Îndemnându-vă însă unul pe altul de a merge toți la Biserică, ziceți între voi acele cuvinte prooroceşti ale lui Mihea: „Veniți, frații mei, să mergem în muntele Domnului şi în casa Dumnezeului lui Iacob şi acolo ne vor arăta arhiereii, preoții şi dascălii calea poruncilor lui Dumnezeu şi noi vom umbla pe ea” (Mihea 4, 2). Iar când voiți a intra în Biserică, să zică fiecare cuvintele lui David: „Voi intra în casa Ta, închina-mă-voi spre sfântă Biserica Ta, întru frica Ta” (Ps. 57).

PARTEA a II-a
În ce chip se cuvine a sta creştinii în biserică

323. Biserica are închipuirea cerului şi câte lucruri are cerul are şi Biserica

De aceea, frații mei, când intrați în Biserică, atunci să socotiți că ați intrat înlăuntrul cerului, fiindcă Biserica are închipuirea cerului. Şi deci, nartica (tinda) Bisericii are închipuirea pământului, iar însăşi Biserica are pe a cerului; iar sfântul altar are închipuirea cea mai presus de ceruri; precum zice Simeon al Tesalonicului. Voieşti să te încredințezi că Biserica este cer? Te întreb, ce lucruri sunt care fac cerul să fie cer? Şi vei răspunde că sunt cinci: 1) Firea de față a lui Dumnezeu; 2) a Nestricăciosului şi Preaslăvitului Trup al lui Hristos; 3) a Maicii lui Dumnezeu; 4) a îngerilor şi Arhanghelilor; şi 5) a tuturor Sfinților. Deci, aceste cinci îți zic şi eu că se află în Biserica lui Hristos. Căci, înlăuntrul ei locuieşte şi umblă Dumnezeu Cel din ceruri, precum a zis Sf. Gherman în tâlcuirea Liturghiei: „Biserica este aceea întru care Dumnezeu Cel ceresc locuieşte şi umblă. Pentru că în biserică se săvârşeşte în toată ziua slujba cea tainică a Nestricatului şi Preaslăvitului Trup al Domnului Iisus Hristos. Şi fiindcă înlăuntrul Bisericii se arată Maica Domnului, se arată îngerii şi dimpreună cu ei se arată şi toți Sfinții; că unde este împăratul, acolo de nevoie se cade a fi şi oastea împăratului. Cerul are soarele, luna şi stelele; de asemenea şi Biserica, în locul soarelui, are pe Hristos, în locul lunii, are pe Născătoarea de Dumnezeu Maria; în locul stelelor,

are toate cetele îngerilor şi ale Sfinților; şi socoteşte-le pe acestea şi deosebit: Vezi Sf. Masă? Aceasta închipuieşte că este scaunul cel de Heruvimi al cerescului împărat, pe care se odihneşte Dumnezeu, precum tâlcuieşte dumnezeiescul Gherman: „Masa este heruvimicescul scaun al Marelui împărat, pe care cerescul Dumnezeu, Cel ce se poartă pe Heruvimi, întrupându-se, se odihneşte.” Vezi dumnezeiasca Evanghelie ce stă deasupra Sf. Mese? Aceasta închipuieşte pe Hristos şezând ca un împărat pe scaunul Său; vezi împărătească icoană a lui Hristos cum stă în mijloc şi de o parte icoana Maicii Lui, iar de alta icoana Mergătorului înainte şi a îngerilor, a Apostolilor şi a celorlalți Sfinți? Acestea închipuiesc că astfel este şi Hristos în ceruri şi aşa va veni, precum aceasta o tâlcuieşte Simeon al Tesalonicului. Vezi cinstita Cruce înălțată deasupra catapetesmei? Aceasta însemnează că aşa se va arăta pe cer la a doua venire, precum a zis Domnul: „Şi atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer” (Matei 24, 30). Ce să grăiesc de prisos? Încă şi această închipuire din afară cum este zidită Biserica, precum: cubeaua (turla) de sus fiind rotundă în chipul cerului şi horul stranelor şi zidirea sf. altar cel în chipul cerului şi acestea, zic, arată că Biserica este chip şi icoană a cerului.

Pentru aceasta şi dumnezeiescul Gherman hotărând Biserica a zis că este cer pământesc şi toată mulțimea ortodocşilor cântă întru dânsa cu glas făcător de bucurie zicând: „Cer mult luminos este Biserica” şi iarăşi: „În Biserica slavei Tale stând, în cer ni se pare a sta”. Iar dumnezeiescul Hrisostom mergând înainte, spune că Biserica este încă mai înaltă şi mai cinstită şi decât cerul, că cerul şi pământul vor trece, precum a zis Domnul: „Cerul şi pământul vor trece, iar cuvintele Mele nu vor trece” (Matei 24, 35); şi Biserica care are cuvintele Domnului nu va trece, ci va rămâne în veac. „Iar stihiile le-a pus în mijloc, prin care arată că Biserica este mai cinstită decât cerul şi pământul” (*Omilia 77 la Matei*).

324. Precum stau îngerii şi Sfinții în ceruri, aşa se cade a sta şi creştinii în Biserică

Şi fiindcă Biserica este cer pământesc precum am arătat, prin urmare, precum stau îngerii şi Sfinții în ceruri, aşa se cade să stea şi creştinii în Biserica lui Hristos. Cu frică şi cu cutremur stau îngerii şi Sfinții în ceruri, aşa se cade să stea şi creştinii în Biserică. Nu se gândesc îngerii şi Sfinții la nici un lucru pământesc şi lumesc în ceruri, aşa şi creştinii nu se cade a se îngriji de nici un lucru pământesc şi lumesc când sunt în Biserică. Pace adâncă au îngerii şi Sfinții în ceruri, acest fel de pace a sufletului şi a trupului, a simțirilor şi a minții se cade a o avea şi creştinii când stau în Biserică. Dragoste şi unire au îngerii şi Sfinții unul către altul aflându-se în ceruri, acest fel de dragoste şi unire se cade a avea şi creştinii în Biserică. Nu vorbesc între ei îngerii şi Sfinții în ceruri, nici râd, nici privesc încoace şi încolo, ci cu mare luare aminte şi evlavie caută numai la singur Dumnezeu, Cel ce este de față înaintea lor, într-acest fel şi creştinii când sunt în Biserică, nu se cuvine a vorbi între ei, nici să râdă sau să caute într-o parte şi într-alta, ci numai şi numai să privească înaintea lor şi să asculte dumnezeieştile cuvinte cu luare aminte şi cu evlavie, socotind că stau înaintea împăratului ceresc Dumnezeu.

325. În timpul dumnezeieştii Liturghii, creştinii se cade a sta cu mai multă evlavie

Totdeauna deci şi în orice timp când se află creştinii în Biserică, ori în timpul utreniei, ori al vecerniei, se cade a sta cu multă frică şi cu evlavie, fără vreo neorânduială şi tulburare, dar mai ales în timpul dumnezeieştii şi înfricoşatei Liturghii[65], pentru că în acel înfricoşat ceas, se săvârşeşte şi se jertfeşte cu taină însuşi Fiul lui Dumnezeu şi pâinea şi vinul se prefac şi se schimbă în însuşi Trupul lui Dumnezeu ipostatnic şi Sângele Domnului nostru Iisus Hristos, prin darul şi lucrarea Atotputernicului şi Prea Sfântului şi Săvârşitorului Duh. Şi atunci, toate cetele îngerilor, Heruvimii cei cu ochi mulţi, Serafimii cei câte cu şase aripi şi toate cetele Sfinţilor, ale strămoşilor, ale părinţilor, ale proorocilor, ale apostolilor, ale mucenicilor şi ierarhilor, cuviosilor şi drepţilor stau cu multă frică, iar tuturor creştinilor li se porunceşte să închipuiască pe Heruvimi şi toate cetele îngerilor şi ale Sfinţilor şi asemenea să stea şi ei cu frică şi cu cutremur, lepădând din mintea lor toată grija cea lumească. Pentru aceasta, uneori cântă: „Care pe Heruvimi cu taină închipuim şi făcătoarei de viaţă Treimi întreit sfântă cântare aducem; toată grija cea lumească acum să o lepădăm". Iar alteori: „Să tacă tot trupul omenesc şi să stea cu frică şi cu cutremur şi nimenea pământesc întru sine să nu cugete. Că împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor vine să se junghie şi să se dea întru mâncare credincioşilor"; şi altădată când zice preotul: „Sus avem inimile", adică să avem inimile şi gândurile noastre la cele de sus şi cereşti, creştinii răspund că aşa le au, zicând: „Avem către Domnul ş.c.l."

Acum deci, unde sunteţi voi, creştinii, care aflându-vă în Biserică, nu socotiţi că sunteţi în cer, ci socotiţi că vă aflaţi în târg sau în teatru ori în hotel şi pentru aceasta vorbiţi în Biserică în tot timpul slujbei pentru lucruri lumeşti şi deşarte? Unde sunteţi voi, cei ce în ceasul cel înfricoşat al dumnezeieştii Liturghii nu staţi cu frică, cu evlavie şi cu bună cucernicie, ci pricinuiţi tulburări şi nelinişte şi faceţi neorânduieli? Unde sunteţi voi, care nu plecaţi ochii în jos, nici adunaţi mintea şi gândurile voastre în inimă când vă rugaţi în Biserică, ci, căscând gura, căutaţi încoace şi încolo, în sus şi în jos, având mintea risipită la lucrurile lumeşti şi pământeşti? Unde sunteţi voi, care când vedeţi vreo neorânduială făcându-se în Biserică, îndată râdeţi făcând şi pe alţii să râdă? Unde sunteţi voi, care când staţi în Biserică, n-aveţi dragoste şi unire între voi, ci hrăniţi vrăjmăşii şi dihonii în inimile voastre? Ah! şi unde este acum un prooroc ca Miheia să plângă neevlavia creştinilor celor de astăzi şi să zică: „Vai mie, suflete! Că a pierit cel credincios de pe pământ şi cel ce face dreptate întru oameni nu este" (Mihea 7, 2).

---

[65] Fiindcă cuvântul aici este pentru dumnezeiasca Liturghie, arătăm acestea ca pe nişte de trebuinţă creştinilor, căci când ia vreme preotul (se pregăteşte pentru ca să slujească), creştinii nu se cuvine să iasă din Biserică şi să stea afară grăind bârfeli şi cuvinte deşarte, ci să intre în Biserică şi îndată după ce se pregăteşte preotul şi intră în altar, se cade a da binecuvântare şi după aceasta să înceapă în nartică a citi ceasurile, iar cât se citesc ceasurile, preotul face proscomidia şi după ce va pomeni câte nume sunt ale lui, atunci loveşte clopoţelul înlăuntru, dând semn să audă cei de afară şi îndată auzind creştinii cei din afară, ies din stranele lor, descoperindu-şi capetele călugării (fiindcă mirenii stau cu capetele descoperite, afară de femei care totdeauna trebuie să fie acoperite — precum am zis în cuv. 5), pomenesc fiecare în taină numele neamurilor lor, al învăţătorilor şi binefăcătorilor lor şi iarăşi intră în strane cu pace şi bună rânduială. Iar preotul, în timpul când pomenesc creştinii cei din afară numele — ce le au de pomenit— alt cuvânt nu zice, fără numai aceasta: „Pomeneşte, Doamne, pomeneşte, Doamne" scoţând în acelaşi timp cu cuvântul şi părticele; şi aşa, până ce se isprăvesc ceasurile afară, termină şi preotul înlăuntru şi apoi începe dumnezeiasca Liturghie, zicându-se la sfârşitul ceasurilor şi „Cuvine-se cu adevărat să te fericim, Născătoare de Dumnezeu", făcând preotul şi otpustul (sfârşitul ceasurilor). Acest sfânt şi bun obicei păzindu-se de Părinţii cei din Sf. Munte şi de mulţi arhierei, preoţi şi creştini. În multe locuri, într-acest fel se cade a păzi toţi creştinii de obşte.

Şi nu ştiţi, ticăloşilor, că dacă cu aşa nefrică vă rugaţi când sunteţi în Biserică, nu numai că nu primiţi de la Dumnezeu ceea ce cereţi, ci şi mai mult îl întărâtaţi ca să se mânie asupra voastră? Căci, dacă cel ce stă şi vorbeşte înaintea unui stăpânitor sau împărat pământesc, cu multă frică stă având ochii cei trupeşti şi cei sufleteşti neclintiţi şi nemişcaţi, ca nu cumva greşind ceva să-şi primejduiască viaţa sa, cu atât mai mult se cade a sta voi cu frică şi cu cutremur înaintea împăratului împăraţilor Dumnezeu şi a avea mintea voastră îndreptată numai către Dumnezeu şi nu într-alt loc, precum zice Marele Vasile: „Se cade însă a ruga pe Dumnezeu, nu cu trândăvie, nu cu mintea risipită încoace şi încolo, că cel ce se roagă aşa, nu numai că nu-şi ia cererea, ci şi mai mult va întărâta pe Stăpânul. Căci dacă cineva când stă înaintea vreunui stăpânitor şi vorbeşte cu el, cu multă frică stă, avându-şi ochii cei din afară şi cei dinlăuntru strânşi, cu atât este mai multă trebuinţă a sta înaintea lui Dumnezeu cu frică şi cu cutremur, având toată mintea adunată numai la El şi nu într-alt loc” (*Aşezăminte ascetice 1*).

Nu vezi când se citesc scrisorile împăratului celui pământesc afară în public, cum toţi stăpânitorii, bogaţii şi săracii, cei mici şi cei mari tac şi stau cu mare pace şi linişte şi dacă cineva ar voi să vorbească sau să facă vreo tulburare, îndată se pedepseşte ca unul ce ar fi insultat pe însuşi împăratul; cu atât mai mult vă veţi pedepsi voi, creştinii cei neevlavioşi, când nu tăceţi, ci vorbiţi şi faceţi tulburări aici în Biserica lui Hristos, unde se citesc, nu scrisori ale împăratului celui stricăcios şi pământesc, ci porunci şi Legi dumnezeieşti şi cereasca Evanghelie a împăratului împăraţilor şi Domnul domnilor, Dumnezeu, pe care stau şi le ascultă cu frică şi cu luare aminte, nu numai oamenii, ci şi îngerii şi Arhanghelii şi toate cetele cele nevăzute. Pentru aceasta a zis şi dumnezeiescul Hrisostom: „Că deşi pentru alt nimic, însă pentru nerăbdarea şi neevlavia noastră aici (în Biserică) suntem vrednici să suferim cea mai mare pedeapsă. Că şi Proorocii cântă, şi Apostolii laudă, şi Dumnezeu vorbeşte cu oamenii, iar noi afară ne risipim, adunând întru noi tulburare a lucrurilor lumeşti. Şi nu dăm atâta linişte Legii lui Dumnezeu, câtă tăcere şi luare aminte dau cei ce ascultă în public la scrisorile împăratului. Căci acolo când se citesc aceste scrisori la adunare şi preşedintele, şi miniştrii, şi camera, şi întreg poporul, toţi stau drepţi şi cu linişte ascultând cele ce se citesc; şi dacă cineva fără veste în acea adâncă linişte ar sări în mijloc şi ar face tulburare strigând, fiindcă a ocărât pe împăratul cu fapta lui, i se dă cea mai grea osândă. Iar aici citindu-se scrisorile cele din ceruri, de pretutindenea se face mare tulburare” (*Omilia 19 la Matei*).

Ce faci, omule? Fiul lui Dumnezeu se jertfeşte pentru dragostea ta şi tu, ticălosule, râzi? Mângâietorul Dumnezeu şi Duhul cel Sfânt se pogoară de sus la dumnezeiasca Liturghie, ca să sfinţească cinstitele Daruri şi tu, neînţelegătorule, faci neorânduieli şi tulburare? Tatăl Cel fără început binevoieşte de sus peste Tainele dumnezeieştii Liturghii, şi tu caşti şi dormitezi şi stai cu atâta nepăsare? Toată Sf. Treime aleargă la săvârşirea înfricoşatelor Taine ce se fac în Biserică, şi tu nu te cutremuri, nici te înfricoşezi, ci stai fără frică? În cer stai, şi gândeşti de cele pământeşti? Cu îngerii şi cu Arhanghelii slavosloveşti, şi şopteşti cu ceilalţi pentru cele vremelnice? Cu Dumnezeu grăieşti în timpul rugăciunii, şi tu altele zici cu gura şi altele cugeţi cu mintea? Cu trupul eşti în Biserică, iar cu mintea în târg şi la cele de-afară? Cu trupul te vezi că eşti în Biserica lui Dumnezeu şi cu ochii şi cu gândul iscodeşti frumuseţile femeilor? Şi nu te cutremuri când ocărăşti Biserica lui Hristos? Precum te dojeneşte Hrisostom zicând: „Ce faci, omule? Stai în Biserică şi iscodeşti frumuseţi femeieşti? Şi nu te înfricoşezi ocărând aşa Biserica lui Hristos? Iţi pare că este casă de curvărăsie Biserica şi mai necinstită decât târgul?” (*În Eclog. tom. 8*). O, de nefrica ta de Dumnezeu! O, de neruşinarea ta! şi de care osândă şi muncă nu eşti vrednic?

Auzi, creştine, arhiereul când zice în Biserică nu simplu „Pace vouă”, ci „Pace tuturor”, adică să fie pace la toţi şi tu, cum, faci dimpotrivă şi n-ai pace cu toţi fraţii tăi? Ci cu unul ai pace, iar cu celălalt război? Nu ştii că această puţină pace nu-ţi foloseşte

nimic, precum zice Hrisostom: „Şi nu zice proestosul Bisericii simplu: pace vouă, ci pace tuturor; că ce folos dacă cu unii avem pace, iar cu alții război şi luptă” (*Omilia 3 la epistola către Coloseni*).

Auzi preotul când zice aceasta: „Pace tuturor”, ascultă şi pe diacon când cere să ne dea „înger de pace”, pentru ce? Fiindcă, după Hrisostom, este de față şi drac făcător de tulburare şi de aceea se roagă diaconul şi cere să ne dea înger de pace, ca să ne împăciuim: „Deci, dacă avem îngeri, să luăm aminte ca şi cum ar fi înaintea noastră nişte pedagogi (învățători); pentru că stă de față şi dracul. De aceea ne rugăm şi zicem cerând pe îngerul păcii” (Acolo). Iar tu, cum, faci tulburare şi cu aceasta alungi pe îngerul păcii şi chemi pe dracul cel făcător de tulburare? Auzi cum ei nu zic numai o dată „Pace tuturor”, ci de două şi de trei şi de multe ori, după Hrisostom ce spune: „Când intră arhiereul în Biserică, îndată glăsuieşte: „Pace tuturor”; când vorbeşte: „Pace tuturor”; când binecuvântează: “Pace tuturor”; şi când se închină, porunceşte: “Pace tuturor”; când se săvârşeşte Jertfa: „Pace tuturor” şi printre acestea şi pretutindenea iarăşi: dar vouă şi pace” (acolo).

326. Pentru ce se zice în Biserică des „Pace tuturor”

Şi oare de ce se zice acest cuvânt atât de des în Biserică? Fiindcă pacea este maica tuturor bunătăților, fiindcă pacea este pricina bucuriei, pacea este calea care aduce pe om la dragoste, pentru că nici un lucru nu este de o cinste cu pacea, precum zice acest Grăitor de Aur: „Pretutindenea şi totdeauna pace cerem, fiindcă nimic nu este de potriva ei... că aceasta este maica tuturor bunătăților, aceasta este pricina bucuriei. Pentru aceasta şi Hristos a poruncit Apostolilor: «Când intrați în case, îndată aceasta să ziceți ca pe un semn oarecare al bunătăților. Şi intrând în casă, să urați ei grăind: pace casei acesteia» (Matei 10, 12), că neaflându-se aceasta, toate celelalte sunt de prisos şi netrebnice. Şi iarăşi zicea ucenicilor: «Pace las vouă, pacea Mea dau vouă» (Ioan 14, 27), fiindcă aceasta merge înaintea dragostei” (Acolo).

327. Cât păcătuiesc cei ce n-au pace în Biserică

Drept aceea, dacă atât de des auzi zicându-se numele păcii în Biserica lui Dumnezeu şi dacă atât de mare bunătate este pacea, gândeşte-te, creştine, cât de mult păcătuieşti când n-ai pace aflându-te în Biserică şi pricinuieşti nelinişte şi tulburare la alții; fiindcă, cât despre tine, arăți că Biserica este mincinoasă şi că toate cuvintele cele grăite întru dânsa pentru pace nu sunt lucruri adevărate, ci sunt numai născociri şi închipuiri, dar şi tu însuți te arăți mincinos în cuvintele tale, căci răspunzând preotului şi zicându-i: „şi duhului tău”, adică, fie pace şi duhului tău, după ce ieşi din Biserică, nu numai că te lupți cu ceilalți, ci chiar pe preot îl cleveteşti şi n-ai nici o pace nici cu tine, nici cu ceilalți; lucru care a îndemnat pe dumnezeiescul Hrisostom să plângă şi să zică aceste jalnice graiuri: „Deci, cum nu e necuviincios, după ce de atâtea ori auzim să avem pace, noi ne luptăm unul cu altul? Şi luând şi dând pace cu cel ce dă pacea ne luptăm? Zici (preotului) „şi duhului tău”, şi când ieşi din Biserică, îl pârăşti; vai mie! că cinstitele închipuiri (tipicul) ale bisericii se fac numai de formă, şi nu pentru vreun adevăr. Vai mie! că numai până la cuvinte stau semnele adunării noastre aici!” (*Omilia 3 la epistola către Coloseni*).

328. Ce bunătăți pricinuieşte rugăciunea cea cu smerenie şi cu evlavie — Pentru ce s-a pus stranele în Biserică

Pentru aceasta, frații mei iubiți, vă rog întru Domnul să stați în Biserica lui Hristos cu toată luarea aminte, cu buna rânduială şi cu evlavie, cu pace şi linişte şi cu toată smerenia trupului şi a sufletului şi aşa să aduceți rugăciunile şi cererile voastre lui Dumnezeu, plecând ochii în jos, socotindu-vă pe voi drept păcătoşi: 1) pentru că Dumnezeu a făgăduit să caute şi să audă rugăciunile celor ce cu astfel de linişte şi smerenie se roagă lui Dumnezeu şi se tem de cuvintele Sale: „Spre cine, zice, voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând şi care tremură de cuvintele Mele?” (Isaia 66, 2); 2) că cel ce se roagă şi nu se socoteşte pe sine de păcătos, rugăciunea lui nu e bine primită la Dumnezeu, precum zice Sf. Isaac: „Că s-a scris de oarecare din sfinți că cel ce nu se socoteşte pe sine de păcătos înaintea Domnului, rugăciunea lui nu e bine primită” (Tim. 4, p. 314); şi 3) fiindcă aduc spre umilință şi lacrimi închipuirile cele din afară ale trupului. Adică, când se roagă cineva cu capul descoperit; când stă în chipul celui osândit înaintea judecătorului; când îşi bate pieptul ca vameşul; când îşi are căutătura ochilor în jos şi gândurile adunate în inimă; când stă drept în strana lui, avându-şi picioarele strânse cu bună rânduială şi mâinile ținându-le ridicate pe lemnul stranei. Pentru că stranele spre aceasta s-au făcut, ca să sprijinească mâinile creştinilor şi să le țină în chipul celui ce se roagă în tot timpul cât stau în Biserică, care nu era cu putință să păzească aceasta, dacă nu erau stranele, ostenind mâinile lor de multa vreme ce stau la rugăciune ridicate către Dumnezeu.

Iar că ridicarea mâinilor în vremea rugăciunii a fost obicei proorocesc şi apostolesc mărturiseşte pe de o parte dumnezeiescul David zicând: „Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea ta, ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară” (Ps. 140, 2); iar pe de alta, Marele Pavel zicând: „Voiesc dar ca să se roage bărbații în tot locul, ridicându-şi mâinile curate, fără de mânie şi fără de îndoire” (I. Tim. 2, 8). Şi în scurt a zice, stranele țin pe creştini în Biserică în chipul Celui răstignit şi prin acest chip cruciş, biruiesc patimile şi pe draci, cerând ajutor de la Mântuitorul Cel răstignit; (în care chip şi Moise de către Or şi Aaron, în chipul crucii ținându-i mâinile, biruia pe Amalic). De la aceste cucernice închipuiri din afară, zic, se nasc lacrimile şi umilința la rugăciune, fiindcă după forma trupului cea din afară, se închipuieşte şi sufletul dinlăuntru, după Ioan al Scării ce zice: „Că după petrecerea cea din afară, se formează sufletul şi după acelea care le lucrează trupul, se închipuieşte şi după dânsele se alcătuiesc” (*Cuvânt 25 pentru smerenie*).

329. Cei ce stau fără evlavie în Biserică, nimic nu se folosesc din aceasta, ci se şi vatămă — Preoții şi monahii nu se cade să vorbească în altar

Iar, dimpotrivă, cum va căuta Dumnezeu la cel ce stă fără rânduială şi neliniştit în Biserică? Cum va asculta Dumnezeu rugăciunea celui ce se roagă în Biserică cu mândrie şi fariseieşte? Cum se vor ierta păcatele acelui bărbat sau acelei femei care vin în Biserică îmbrăcați în haine de mult preț şi care poartă cu sine Mirosuri, miresme, aromate şi pun dresuri şi înfrumusețări pe față? Sau cum pot să primească umilință în inimă cei ce stau în strane picior peste picior, când şezând, când scărpinându-se, când întinzându-şi picioarele ca nişte slăbănogi? Cum pot să verse lacrimi cei ce nu caută cu ochii în jos şi nu iau aminte la cele ce se zic sau să privească la sfintele icoane cu evlavie, ci caută cu ochii încoace şi încolo, privind cu iscodire podoabele şi fețele

bărbaţilor şi ale femeilor? Cu adevărat, eu mă tem, mă tem că aceşti creştini nu numai că nu capătă nici un folos din rugăciunea ce fac cu defăimare şi fără frica lui Dumnezeu, ci încă şi mai multă vătămare şi păcat primesc în sufletul lor din aceasta şi se împlineşte la ei blestemul ce l-a zis mai înainte Proorocul David pentru Iuda zicând: „Şi rugăciunea lui să se facă întru păcat" (Ps. 108, 6). În felul acesta biserica lui Hristos, care precum am spus mai înainte este un spital de obşte, pentru aceşti creştini se face pricină de rănire; fiindcă, ei nu numai că nu-şi vindecă în Biserică bubele şi păcatele lor, dar mai primesc şi alte răni şi adună şi alte păcate şi aşa ies din Biserică nevindecaţi; pentru aceea a zis şi Hrisostom: „Căci casa aceasta este spital duhovnicesc, am venit ca să vindecăm aici rănile ce le-am căpătat afară, nu ca să grămădim şi altele şi aşa să ne ducem nevindecaţi. Că dacă duhul nostru se roagă fără luare aminte, nu numai păcatele cele mai dinainte nu le curăţim, ci adăugăm altele şi mai noi" (*Omilia 2 la Ioan*). Şi cu toate că Biserica este cer şi rai, cum am zis mai înainte, însă pe aceşti creştini defăimători şi netemători de Dumnezeu, mai nimic nu-i foloseşte acest cer şi rai, nu de la sine să nu fie, ci din neevlavia şi din neorânduiala lor. Pentru că şi diavolul aflându-se în cer, nimic nu s-a folosit din aceasta, nici strămoşul Adam s-a folosit din rai, căci amândoi au căzut din el pentru răutatea lor.

Lucru pe care să nu-l pătimiţi şi voi, fraţii mei creştini, luaţi aminte pentru dragostea lui Dumnezeu şi staţi în Biserica Domnului cu frică şi cu evlavie, că aşa porunceşte Dumnezeu zicând: „Evlavioşi faceţi pe fiii lui Israel" (Leviticul 15, 31), şi nu fără evlavie şi cu defăimare, că defăimătorii vor lua de la Domnul în ce fel trebuie să meargă creştinii la Biserica lui Dumnezeu mare urgie şi pierzare, precum scrie la Avvacum: „Vedeţi, defăimătorilor, şi priviţi şi vă minunaţi de cele minunate şi pieriţi" (Avvacum 1, 5), dar mai cu seamă să ia aminte bine şi sfinţiţii preoţi şi monahii, să nu vorbească când sunt în altarul Bisericii sau şi afară de altar, că dacă afară de altar aflându-se creştinii sunt datori să stea tăcând cu frică şi cu cutremur, cu atât mai mult sunt datori clericii când sunt în altar să tacă şi să stea cu evlavie şi cu frica lui Dumnezeu. Şi aceasta pentru două pricini: întâi, fiindcă aflându-se în acest dumnezeiesc şi neintrat altar, întru care se află Sf. Proscomidie, Sf. Masă şi Sf. Artoforion (Chivotul cu Sf. Taine), la care doresc să se plece îngerii şi Arhanghelii acoperindu-şi cu evlavie feţele lor, se cade ca toţi preoţii şi monahii cei ce se află acolo să nu vorbească între ei pentru lucruri lumeşti, să nu fie, ci de laudă şi dar mare să socotească că s-au învrednicit intrând înlăuntrul acestuia. Că dacă preoţii cei din vechime ai evreilor nu aveau voie să intre în Sfânta Sfintelor, care era numai o închipuire a Altarului nostru, ci numai arhiereul şi acesta nu întotdeauna, ci numai o dată în an, cum să nu socotească preoţii noştri de mare cinste a intra în acest jertfelnic şi întâiul chip al Sfintei Sfintelor, întru care Pâinea cea cerească se jerfeşte în fiecare zi pentru noi? Şi al doilea, pentru că cei sfinţiţi, clericii şi monahii, precum sunt datori să se facă pildă bună mirenilor la orice lucru, aşa sunt datori a se face pildă şi bunei rânduieli, sfielii, evlaviei şi tăcerii celei din Biserică. Că dacă preoţii vorbesc în Biserică, ce vor face mirenii? Şi dacă lumina se va face întuneric, întunericul ce are să se facă, precum a zis Domnul? Că şi Teologul Grigorie a spus despre aceasta în scrierile cu patru stihuri:

„Către voi cei din Altar mai ales zic acestea:
Să fiţi ca nişte ochi şi nu ca cei plini de întuneric.
Ca să nu ne arătăm epistaţi ai pildei rele.
Că dacă lumina este aşa, întunericul cum va fi?

Ştiu că mulţi dintre creştini socotesc de mare ispravă şi laudă a se duce la Ierusalim, ca să se închine cu evlavie şi umilinţă la Sf. Locuri, adică la primitorul de viaţă Mormânt al Domnului, la Sf. Golgota, la Vitleem şi la celelalte locuri şi închinăciuni. Mulţi dintre voi, creştinii, se duc la locuri depărtate şi se ostenesc pe mare

şi pe uscat spre a se închina sfintelor moaşte, precum: ale Sf. Spiridon, ale Sf. Teodora, la Cherchira (Corfu) ale Sf. Paraschiva, Sf. Ioan de la Suceava şi ale altor sfinţi din alte locuri şi ţări. Da, şi această închinăciune, evlavie şi călătorie este bună şi lăudată; dar oare nu trebuia să aveţi — dacă nu mai mult — ci măcar această evlavie, fraţilor, şi când vă duceţi la Biserica lui Hristos, întru care cu închipuire se află aproape toate închinăciunile care sunt şi la Ierusalim? Nu se cuvenea, zic, să arătaţi aceeaşi umilinţă, bună rânduială şi frică când staţi la înfricoşata şi dumnezeiasca Liturghie, la care se află de faţă nu moaştele cutărui şi cutărui sfânt, ci însuşi Dumnezeiescul Ipostas şi Făcătorul de viaţă şi prea Nestricatul Trup şi Sânge al Domnului nostru Iisus Hristos, Sfântul Sfinţilor?

330. În Biserică se află cu închipuire toate închinăciunile de la Ierusalim

Voieşti să te încredinţezi, frate, că în Biserică se află cu închipuire toate sfintele închinăciuni ale Ierusalimului? Ascultă: Vezi Sf. Disc pe Sf. Proscomidie? Acesta înseamnă ieslea în care s-a născut Hristos, după Sf. Gherman. Vezi **steaua** cea de pe disc? Aceasta închipuieşte steaua ce au văzut-o magii la răsărit, care venind a stat unde era Pruncul, precum zice Evanghelistul Matei. Vezi **Sf. Potir**? Acesta înseamnă paharul cel ce a primit înlăuntru izvorâtorul de viaţă Sânge cel curs din dumnezeiasca coastă cea împunsă a Domnului, când era spânzurat pe Cruce.

Vezi cinstitul **burete** şi **sf. copie**? Acestea închipuiesc uneltele cele ce au slujit, buretele spre adăparea buzelor uscate de sete ale Mântuitorului Cel răstignit, iar suliţa, spre a împunge îndumnezeita coastă a dulcelui Stăpân. Vezi **Sf. Masă**? Aceasta împreună arată şi Masa cea dumnezeiască pe care a predat Domnul Tainele în foişor în seara Joii celei Mari şi făcătorul de viaţă Mormânt în care s-a pus Trupul Domnului; preotul şi diaconul, ca un alt Iosif şi Nicodim. Vezi aşternutul de pe masă? El închipuieşte giulgiul cu care s-a înfăşurat Trupul cel îndumnezeit al lui Iisus şi s-a îngropat. Vezi **Sf. Aer**? Acesta înseamnă piatra ce era deasupra pe mormântul Domnului, după Sf. Gherman. Pentru toate acestea şi Sf. Gherman, hotărând Biserica zice: Biserica închipuieşte răstignirea, îngroparea şi învierea lui Hristos. De aceea, câtă cinste şi evlavie aveţi când vedeţi sfintele închinăciuni ale Ierusalimului şi sfintele moaşte, încă pe atâta e cu dreptate să aveţi şi când vedeţi aceste dumnezeieşti şi sfintele închinăciuni ce se află în Biserica lui Hristos şi mai cu seamă că aici nu faceţi nici o cheltuială, nici suferiţi atâtea şi atâtea osteneli şi primejdii pe uscat şi pe mare, ci ajunge numai să voiţi a vă duce la biserică şi să staţi cu frică şi cu evlavie şi îndată primiţi plata evlaviei, ca şi cum v-aţi fi dus cu închinarea la acele Sf. Locuri.

331. Pentru a se opri neorânduielile din Biserică, trebuie să se facă lege şi poruncă

Iar de voiţi, fraţilor, să tăiaţi cu înlesnire vorbirile ce se fac în Biserică, tulburările şi glasurile cele fără rânduială, şederea cea neaşezată şi celelalte obiceiuri şi forme necuviincioase, faceţi pe cea poruncită de Marele Hrisostom ca să o facă creştinii vremii celei de atunci, adică, puneţi cu toţii o lege şi o poruncă spre folosul de obşte al tuturor, ca voi când vă veţi aduna în Biserică, să staţi în strane cu bună rânduială, iar când n-aveţi strane, să aveţi mâinile legate înainte precum le ţineţi când staţi înaintea unui stăpânitor şi judecător; să aveţi ochii căutând în jos, să cântaţi cu glas blând şi smerit; să trimiteţi rugăciunile voastre la Dumnezeu cu inima zdrobită. Iar oricine va călca această poruncă şi ar vorbi sau ar face tulburare şi neorânduială în Biserică, să-l

mustrați toți ca pe un vrăjmaş ascuns de obşte al mântuirii voastre şi în cele din urmă dacă nu se îndreptează, să-l izgoniți şi din Biserica lui Hristos, ca în felul acesta ruşinându-se să se poată îndrepta; că aşa zice Sfântul cel Aurit: „Să ne punem nouă lege şi să zicem că s-a dat poruncă folositoare pentru toată lumea şi că toți trebuie să ne împărtăşim de acest folos. Pentru aceasta şi glasurile cele fără rânduială să le liniştim, şi obiceiul mâinilor să-l îndreptăm, înfăţişându-le ca şi cum ar fi legate înaintea lui Dumnezeu, şi să nu le întindem cu necuviincioase mişcări... Să zicem unul către altul că Dumnezeu nu voieşte să vorbim şi cu El, şi între noi... fiindcă atunci nu slavoslovie, ci ocară I se socoteşte acest lucru. Şi dacă cineva ar călca această poruncă, să-i astupăm gura ca unuia ce vrăjmăşuieşte pe ascuns mântuirea noastră şi să-l gonim departe, scoțându-l afară din curtea Bisericii” (*Cuvânt 1 la Ozia*).

332. Cei ce sunt în Biserică se cade să aibă unire între ei. Preoții şi poporul nu se cade a se grăbi, ca să iasă mai repede din Biserică

Fac sfârşit părții a II-a şi vă mai spun încă două lucruri, fraților. Întâi: toți creştinii care vă duceți la Biserica lui Hristos, păziți-vă bine să nu fiți împărțiți şi despărțiți între voi, având vrăjmăşie, pomenire de rău şi dihonii, ci să aveți dragoste şi unire totdeauna, toți cu un cuget, într-un duh şi trup, o nădejde având a chemării voastre, după Apostolul. Şi să vă îndemne la această dragoste şi unire duhovnicească însuşi numele Bisericii în care vă adunați; fiindcă Biserică va să zică unire şi adunare. Şi precum aceasta vă adună şi vă uneşte pe voi, toți creştinii, trupeşte la un loc şi vă hrăneşte cu un cuvânt de obşte al învățăturii, cu Sf. Pâine a Trupului Domnului şi un pahar de obşte al Sângelui lui Hristos, tot aşa cere de la voi ea a fi uniți într-un duh, într-un cuget şi scop. Pentru aceasta şi Fericitul Pavel voind să îndemne spre dragoste şi unire pe creştinii cei de atunci, obişnuia a numi des numele Bisericii, de aceea uneori scria: „Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint” (I Cor. 1, 2); iar alteori: „Bisericilor Galatiei” (Galateni 1, 2), pe care tâlcuindu-le Grăitorul de Aur, de cea dintâi zicea: „Şi o numeşte Biserica lui Dumnezeu (Pavel) arătând că ea trebuie să fie unită... că numele Biserică nu este nume de despărțire, ci de unire şi conglăsuire.” Iar la a doua zicea: “pentru aceasta a pus numele Bisericii, ruşinându-i cu aceasta pe corinteni şi adunându-i şi unindu-i la un loc. Deoarece, cei despărțiți în multe părți nu pot a se mai numi cu acest nume, căci numele Bisericii este numele conglăsuirii şi unirii.”

Deci, afară din Biserica lui Hristos dihoniile, afară vrăjmăşiile, afară ura şi pomenirile de rău, iar înlăuntrul Bisericii lui Dumnezeu să fie pace, dragoste şi unire. Pentru aceea, iubiților creştini, una din două e de trebuință să faceți: ori să lăsați ura şi vrăjmăşia cea către frații voştri şi atunci să intrați în Biserică, sau având ură şi dihonii, să ştiți că nu mai sunteți vrednici să intrați în Sf. Biserică. Căci, Biserică şi vrăjmăşie, Biserică şi ură, Biserică Şi dihonii sunt două lucruri potrivnice care nu e cu putință să se unească niciodată.

Iar al doilea: vă rog atât pe voi, preoții, cât şi poporul creştinilor, să nu vă grăbiți să ieşiți mai repede din Biserică, Însă voi, sfințiți preoți, să citiți şi să cântați sfintele slujbe în Biserică, utrenia, zic, dumnezeiasca Liturghie şi vecernia, pe îndelete, cu bună rânduială şi evlavie; iar tu, popor creştinesc, să asculți cu grijă şi cu luare aminte cele citite şi cântate ca să se tipărească în inima voastră şi să le țineți minte după aceasta, ca din această aducere aminte să vă păziți de a mai păcătui; precum şi Proorocul David, fiindcă ascundea cuvintele lui Dumnezeu întru inima sa, se ajutora din aceasta şi nu păcătuia, pentru aceea şi zicea: „întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greşesc Ție” (Ps. 118).

333. Câte sunt pricinile nerăbdării în Biserică

Căci, ce folos, fraților, dacă vă duceți în toate zilele la Biserica lui Dumnezeu şi după aceasta nu primiți nici un rod din cele zise în Biserică, ci ieşiți neroditori? Toată pricina însă pentru care nu rodiți este: a) pentru că nu sunteți cu luare aminte la cele ce auziți în Biserică, ci lăsați mintea voastră de umblă la lucrurile cele deşarte şi lumeşti, pentru care numai urechile cele trupeşti ascultă, iar cele gândite ale sufletului sunt închise şi nu intră în ele cuvintele lui Dumnezeu, b) Pentru că vă grăbiți ca să ieşiți mai repede din Biserică şi să vă duceți unul la târg, altul la casa sa şi altul la altă lumească şi trupească trebuință; dar ştiți şi pricina care vă face să nu luați aminte la dumnezeieştile cuvinte şi să vă grăbiți a ieşi din Biserica lui Dumnezeu? Întâia pricină la aceasta este diavolul care, pizmuind mântuirea voastră, vă îndeamnă dinlăuntrul inimii a ieşi cu un ceas mai înainte din Biserică. Şi câteodată vă face a vă mâhni cu sufletul şi a zice că preotul e întârzietor, iar altădată vă îndeamnă ca să vă duceți la biserica care ştiți că termină slujba mai înainte de celelalte; şi altădată sileşte pe unii din voi să iasă din Biserică mai înainte de sfârşitul slujbei. Şi aceasta o face diavolul, că se teme ca nu cumva să se sădească vreun cuvânt al lui Dumnezeu în inima voastră şi înrădăcinându-se să facă rod de faptă bună şi folos sufletesc. Iar a doua pricină este, după Hrisostom, că pofta şi plăcerea sufletului vostru sunt vătămate din lucrurile cele pământeşti şi din reaua viețuire şi de aceea nu iubeşte, nici pofteşte să se îndulcească de cele duhovniceşti şi cereşti. Precum şi când sunt stricate pofta şi gustul trupului, nu-i place, nici se îndulceşte de vreo mâncare simțită. Pentru aceea şi la voi urmează această mare răutate, adică a cheltui tot timpul zilei la vorbe deşarte şi la glume şi râsuri şi lucruri lumeşti şi un ceas sau două să nu puteți îngădui în Biserică, ca să ascultați pentru lucruri cereşti şi mântuirea sufletului vostru, de care nu toată lumea e vrednică. „Învățătura despre suflet cu cât s-ar întinde, pe atât îl face mai puternic pe suflet, pe cât acesta primeşte. Acum însă la poveşti şi la cuvinte nefolositoare ne cheltuim toată vremea... Iar despre dumnezeieştile dogme auzind o dată sau de două ori pe săptămână, ne saturăm şi ne îngrețoşăm. Deci, care este pricina? Fiindcă suntem bolnavi sufleteşte, pofta lui cea spre acestea şi gustul cu totul fiind stricate. De aceea nu are putere spre pofta hranei celei duhovniceşti. Dimpreună cu celelalte şi acesta este un mare semn de boală arătată, aceea adică a nu flămânzi, nici a înseta şi de amândouă a avea îngrețoşare" (*Omilia 18 la Ioan*).

334. Preoții în Biserică nu se cade a citi în aceiaşi timp, unul o carte şi altul alta — Că în locul cântării Chinonicului, să se facă citire

Ştiind, aşadar, fraților, că nerăbdarea şi graba ce aveți de a ieşi din Biserica lui Hristos este de la diavolul şi din neplăcerea voastră cea sufletească, siliți-vă pe voi, vă rog, ca să biruiți acest război al diavolului şi să îndreptați această neplăcere către cele dumnezeieşti. Şi sfințiți preoți să citească sfânta slujbă şi viețile Sfinților cu îngăduială şi să se păzească pentru dragostea lui Dumnezeu de a citi în acelaşi timp, unul Octoihul, iar altul Mineiul, iar altul Psaltirea, fiindcă aceasta nu se numeşte slujbă şi rugăciune, ci tulburare şi nelinişte şi batjocorire de Dumnezeu. Că de s-ar întâmpla să vină cineva în Biserică şi ar asculta, negreşit are să spună că aceştia care citesc, ori sunt beți, ori stricați şi ieşiți din minte; pentru aceea se împlineşte la ei cea scrisă de Pavel către corinteni: "Deci, de s-ar aduna toată Biserica împreună şi toți ar grăi în limbi şi ar intra

şi din cei neînvăţaţi sau necredincioşi, au n-ar zice că sunteţi nebuni?” (I Cor. 14, 23), ci mai mult să se deprindă sfinţiţi preoţi în timpul dumnezeieştii Liturghii, în loc de a cânta cu întârziere Chinonicul, să se citească vreun cuvânt folositor de suflet, ca să asculte creştinii şi să se folosească; iar după citire să se cânte şi Chinonicul pe scurt, precum în multe locuri, mulţi dintre arhierei şi preoţi obişnuiesc a face aceasta cu mulţumire şi rod creştinesc.

Prin urmare, preoţii aşa trebuie să facă, iar voi, fraţii mei creştini, se cade să vă daţi toată silinţa spre a asculta dumnezeieştile cuvinte; că precum ochiul nu poate vedea bine un lucru, de nu va lua aminte bine la acel lucru, ci va căuta încoace şi încolo; aşa şi cugetul omului, când nu ia aminte, ci caută şi se răspândeşte încoace şi încolo, nu e cu putinţă să tipărească bine în gând şi să înţeleagă ceea ce aude, precum zice Marele Vasile: „Căci precum ochiul des înconjurând încoace şi încolo în tot ceasul şi când la cele de-aproape, când în sus, când în jos neîncetat învârtindu-se, e cu neputinţă ca să vadă curat; ci se cade a îndrepta privirea la lucrul cel văzut. Aşa şi mintea omului, când e trasă de mulţimea grijilor lumeşti, e cu neputinţă să ia aminte curat la adevăr” (*Epist. 1 către Grigorie Teologul*).

335. Câtă deosebire are Biserica de târgul cel de afară — Ce înseamnă bucuria pe care o ia cineva în Biserică

Dacă cu astfel de luare aminte veţi asculta, fraţilor, prea cu adevărat veţi primi mult rod şi folos în sufletul vostru din dumnezeieştile şi sfintele cuvinte şi ca şi cu nişte arme şi întăriri duhovniceşti ieşind afară din Biserica lui Dumnezeu, veţi putea lupta cu cei trei mari vrăjmaşi ai voştri: trupul, lumea şi diavolul. Veţi câştiga bogăţia cerească în inimile voastre din Biserică şi dumnezeieştile înţelegeri şi învăţături. Ce zic? Dacă cu frică şi cu evlavie veţi sta în Biserica lui Hristos şi veţi asculta cu luare aminte cele zise şi învăţate întru dânsa, cu adevărat vă veţi îndulci atât de mult şi veţi lua atât dar în sufletul vostru, încât să nu vă mai îndemne gândul de a mai ieşi din Biserică. 1) Pentru că acea bucurie duhovnicească este semn arătat că sunteţi în adevăr botezaţi şi aţi primit în sufletele voastre darul Sfântului Duh la Botez, care ascuns fiind în inima voastră, atunci când auziţi sfintele psalmodii cele cântate în Biserică — dar mai cu seamă la sărbători — atunci, zic, acel dar lucrează şi saltă înlăuntru şi vă pricinuieşte acea dulce bucurie duhovnicească; precum zice Marele Atanasie; că întrebat fiind el de Antioh, cum poate cunoaşte omul dacă este botezat şi de a primit Duh Sfânt când s-a botezat, răspunde: „Precum femeia ceea ce a zămislit în pântece, din săltările pruncului ei în mitră se încredinţează fără îndoială că a primit rod, aşa şi sufletul creştinului celui adevărat, nu din graiurile părinţilor lui, ci din lucrările şi săltările inimii lui şi mai ales în vremea sărbătorilor şi a Botezului (când se întâmplă acolo) şi a împărtăşirii cu Sf. Trup şi Sânge al lui Hristos, cunoaşte din bucuria sufletului său că a primit pe Duhul Sfânt din Botez”. Şi 2) căci, ca nişte înţelepţi şi pricepuţi, să puneţi acest semn întru voi înşivă şi să ziceţi: şi de ce să ne grăbim a ieşi din Biserica lui Hristos şi să ne ducem la târguri şi la prăvălii? Aici ascultăm cuvinte dumnezeieşti şi cântări duhovniceşti şi melodii îngereşti şi cereşti, care fac inima veselă şi umilită; iar acolo ce altceva vom auzi, fără numai osândiri, grăiri de rău, cuvinte ruşinoase, jocuri, cântări curveşti, basme şi cuvinte deşarte? Aici învăţăm lucruri cereşti, pe care le vom dobândi după moarte, iar acolo ce vom afla, fără numai lucrurile lumii acesteia, care sunt stricăcioase şi trecătoare şi mâine - poimâine avem să le lăsăm? Aici, în Biserica lui Dumnezeu, vedem atâtea frumuseţi, atâta înfăţişare, atâta bună întocmire şi asemănare îngerească şi cerească, a arhiereilor şi preoţilor, a cântăreţilor şi clericilor şi a tuturor fraţilor noştri creştini, de care se veseleşte mintea, se bucură sufletul, se umileşte inima, se nasc lacrimile, se

pricinuieşte frăţeasca dragoste şi Dumnezeu cel în Treime se slăveşte şi propovăduieşte; iar acolo în târguri, la prăvălii şi cârciumi, ce alta vom vedea, fără numai neorânduieli, netrebnicii, îngânători, beţivi, luptători unii cu alţii, dansuri, înşelătorii, şarlatanii, jocuri de cărţi şi alte asemenea neorânduieli? Din care se pierde evlavia, piere frica lui Dumnezeu, se răceşte dragostea cea către Dumnezeu şi către aproapele, se aprinde pofta trupului, se întărâtă mânia, se tulbură inima şi toate patimile se deşteaptă. În scurt, aici, în Biserica lui Dumnezeu aflându-ne, socotim că suntem în cer, pentru că vedem întru dânsa ca un Soare prea strălucit şi în chip de aur frumosul şi trupescul chip al Stăpânului nostru Iisus Hristos, într-aceasta vedem ca o Lună argintie prea frumoasa şi prea împodobita icoană a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoare, întru dânsa vedem ca nişte stele strălucitoare ca lumina sfintelor icoane ale tuturor Sfinţilor, unele închipuite pe scânduri, altele pe ziduri şi altele pe sfintele vase. Întru ea vedem încă atâtea sfinte veşminte, atâtea vase de aur şi de argint, atâtea cinstite odoare scumpe şi prea alese!

Şi deci, pentru ce să ne grăbim a ieşi din acest cer? De ce să ne lipsim atât de repede de acest fel de frumuseţi şi de aceste priviri vrednice de cinste şi cereşti? Sau pentru ce să cinstim mai mult pământul decât cerul, târgul decât Biserica, întunericul decât lumina şi cele pământeşti decât cele cereşti? Sau unde într-alt loc vom putea găsi astfel de privelişte făcătoare de bucurie, acest fel de îndulcire, acest fel de frumuseţe? Mergi înapoia mea, satano şi răule gând, nu vrem să te ascultăm şi să ieşim înainte de sfârşit afară din Biserica lui Hristos, căci de vom ieşi înainte de otpust, ne vom judeca de Stăpânul Hristos ca robii cei fugiţi de la stăpânul lor. Toată vremea zilei o cheltuim la cele trupeşti şi deşarte şi deci, pentru ce să nu cheltuim două ceasuri la cele duhovniceşti şi veşnice? Că aşa zice Gură de Aur: „Ai intrat în Biserică, omule? Te-ai învrednicit de împreună vorbirea cu Hristos? Până ce nu se va face sfârşitul, să nu ieşi, că dacă mai înainte de sfârşit vei ieşi, ca un fugar vei da răspuns. Toată ziua o cheltuieşti la cele trupeşti, şi două ceasuri nu poţi a te îndeletnici la cele duhovniceşti?” (*În Eclog.).*

PARTEA a III-a

Ce se cade a face creştinii după ce vor ieşi din Biserică.

336. Creştinii se cade a spune şi la ceilalţi ce-au auzit în Biserică

Precum cei ce intră în vreo grădină frumoasă şi adună din florile cele bine mirositoare care se află acolo şi fac un buchet, pe care luându-l cu ei, ies afară din grădină şi ţinându-l în mână îl miros, aşa şi voi, creştinii, cei ce vă învredniciţi de intrarea în Biserica lui Hristos, care este cu adevărat grădină înţelegătoare Şi frumos împodobită — precum am zis în partea I, se cade a nu ieşi deşerţi, ci să aveţi în gândul şi inima voastră cuvintele cele dumnezeieşti pe care le-aţi auzit în Biserică şi să le mirosiţi toată ziua aceea, până ce vă veţi duce iarăşi la Biserică, adică să le gândiţi şi să le cugetaţi, întâi, ca să le tipăriţi mai bine şi să le sădiţi adânc în sufletul vostru cu cugetarea şi cu gândirea, iar al doilea, ca să nu se afle mintea voastră deşartă şi să cugete alte înţelegeri rele şi să nu ia dracul loc să vă supere cu gânduri viclene. Nu numai voi se cade a cugeta acele cuvinte dumnezeieşti pe care le-aţi auzit în Biserică, dar să le spuneţi şi la ceilalţi ce-i veţi întâlni, zicându-le: Nu ştii, frate! Aceasta şi aceea am auzit astăzi în Biserică; această istorie şi acea viaţă a cutărui sfânt am auzit astăzi în Biserica lui Dumnezeu şi ascultă şi tu ca să ştii. Fiindcă, precum cei ce ies din grădină sau din vreun magazin în care se vând miruri şi parfumuri şi ţin cu ei flori mirositoare şi mirodenii, nu numai ei le miroase, ci şi alţii care merg aproape de ei; aşa şi voi,

creştinii, când ieşiţi din Biserică, sunteţi datori a da şi la ceilalţi fraţi ai voştri acele cuvinte folositoare de suflet ce aţi auzit şi v-aţi învăţat şi cu acestea să-i îmbălsămaţi şi pe dânşii.

337. Creştinii şi cu lucrul, şi prin chipurile trupului se cade a arăta că au ieşit din Biserică

Şi nu numai cu cuvântul se cade a arăta celorlalţi că aţi ieşit din Biserică, ci mult mai mult cu lucrurile şi cu semnele cele din afară ale trupului. Adică, câţi ieşiţi din Biserică, e cuviincios să vă arătaţi ca şi cum aţi ieşi din sfântul altar, ca şi cum v-aţi fi pogorât din ceruri, ca şi cum aţi fi dănţuit cu Serafimii, ca şi cum v-aţi fi numărat în ceata îngerilor, ca şi cum aţi fi vorbit cu Dumnezeu şi ca şi cum aţi fi văzut înfricoşate şi negrăite Taine. Prin urmare, se cade a vă face mai cinstiţi, mai evlavioşi, mai smeriţi şi la chip, şi la vedere, şi la glas, şi la umblare, şi la cuvinte, şi la toate simţirile voastre. Şi atât să lumineze la cele din afară ale trupului folosul cel sufletesc pe care l-aţi luat din Biserică, încât văzându-vă cei ce nu s-au dus la Biserică aşa înfrumuseţaţi şi încuviinţaţi şi schimbaţi cu dumnezeiască schimbare, nu numai că vă vor lăuda fiindcă v-aţi învrednicit a vă îndulci de aceste bunătăţi cereşti din Biserica lui Dumnezeu, dar şi ei se vor îndemna de a vă urma ca să se ducă şi ei să primească acel folos şi acele bunătăţi. Aşa vă porunceşte Grăitorul de Aur: „Şi dacă nimic n-ai zis ieşind din această adunare, prin chip şi căutătură şi prin glas şi umblare şi prin cealaltă toată aşezare din afară, arată la cei ce n-au venit câştigul cel de aici, pe care luându-l te-ai dus şi e de ajuns acesta spre îndemnare şi sfătuire. Căci aşa se cade a ieşi noi de aici, ca şi cum din sfintele cele neintrate şi ca şi cum ne-am fi pogorât din ceruri, cu bună rânduială, cu măsurată înţelepciune toate făcându-le şi zicându-le. Şi femeia văzând pe bărbatul ei de la adunarea bisericească întorcându-se, şi tatăl pe fiu, şi fiul pe tatăl, şi robul pe stăpân, şi prietenul pe prieten, şi vrăjmaşul pe vrăjmaş, să ia toţi simţire de folosul cel făcut aici la noi. Vor lua însă folos dacă văzându-vă că v-aţi făcut mai blânzi, mai înţelepţi şi mai evlavioşi... Încredinţează pe cei ce n-au venit că cu Serafimii ai prăznuit, că în petrecerea cerească şi în ceata îngerilor te-ai scris, că cu Stăpânul ai vorbit, că cu Hristos te-ai unit. Dacă aşa pe noi înşine ne vom aşeza, nicicum nu vom avea trebuinţă să îndreptăm cuvântul către cei ce au lipsit când vom ieşi, ci din folosul nostru vor simţi paguba lor şi vor alerga şi ei degrabă ca să se îndulcească de acestea" (*Cuvânt la: Dacă flămânzeşte vrăjmaşul tău, dă-i să mănânce*).

Mai mult însă şi mai deosebit în zilele când voiţi a vă împărtăşi cu dumnezeieştile Taine, atunci, fraţii mei, se cade a avea mai multă evlavie, mai mare frică şi mai călduroasă umilinţă în inima voastră, atât când vă aflaţi în Biserică, cât şi după ce veţi ieşi afară. Şi se cade a avea mai multă evlavie când voiţi a vă împărtăşi în Biserică cu Preacuratele Taine, deoarece, dacă Moise când i s-a arătat Dumnezeu în rug, atâta evlavie a arătat şi frică şi sfială, încât n-a îndrăznit nici să caute cu ochii săi la ce ardea, ci şi-a întors faţa precum este scris: „Şi şi-a întors Moise faţa sa, pentru că se temea să caute deschis înaintea lui Dumnezeu" (Ieşirea 3. 6), cu atât mai mult, creştinii se cade a avea evlavie şi a se teme când nu numai vor vedea, ci să şi mănânce şi să bea făcătorul de viaţă Trup cu care s-a unit Dumnezeirea şi însuşi Sângele lui Dumnezeu? Ce zic? Dacă Heruvimii şi Serafimii şi toate cetele îngerilor se cucernicesc şi se sfiesc şi nici îndrăznesc să caute la înfricoşatele Taine, precum este scris: „...spre care doresc îngerii să privească" (I Petru 1, 12), ci îşi acoperă feţele cu aripile lor ca să nu vadă, cât de mare evlavie se cade a avea creştinii cei necuraţi când au să se împărtăşească cu Preacuratele Taine, cei muritori cu Cel fără de moarte, cei materialnici şi de pământ, cu Cele de foc şi cereşti? Şi iarăşi, după ce veţi ieşi din Biserică, voi care v-aţi învrednicit a

vă împărtăşi, atunci se cade a arăta din afară mai multă evlavie decât cei ce nu s-au împărtăşit. Şi ca să zic cu dumnezeiescul Hrisostom, voi care v-ați învrednicit de împărtăşire, se cade a pleca de la Sf. Masă şi a ieşi din Biserică ca nişte lei scoțând foc, atât încât să vă vadă îmbrăcați nu cu haine şi podoabe împărăteşti, ci cu însuşi împăratul, şi dracii să fugă de voi ca de foc, iar îngerii să se apropie. „Deci ca nişte lei foc scoțând din gura lor, aşa să ne depărtăm de la Masa cea sfântă, înfricoşați făcându-ne diavolului şi capul nostru cunoscându-L şi dragostea cea arătată către noi... Acest Sânge, când cu vrednicie ne împărtăşim, izgoneşte pe draci şi-i face să stea departe, cheamă însă către noi pe îngeri şi pe Stăpânul îngerilor. Că unde ar vedea Sângele cel stăpânesc, fug dracii, iar îngerii aleargă dimpreună... Cei ce se împărtăşesc din acest Sânge împreună cu îngerii şi cu Arhanghelii şi cu toate puterile cele de sus stau îmbrăcați cu îmbrăcăminte împărătească şi toate având-le duhovniceşti. Dar n-am zis ceva încă şi mai minunat, că chiar cu însuşi împăratul sunt îmbrăcați cei ce cu vrednicie se împărtăşesc" (O*milia 43 la cea de la Ioan*).

Pentru aceea din această evlavie a voastră, ce urmează? Văzându-vă aceia care pentru păcatul ce au făcut nu s-au învrednicit să se împărtăşească, să se ocărască pe sine căindu-se şi zicând: O! fericiți sunt aceşti frați creştini ai noştri, care s-au împărtăşit cu dumnezeieştile şi făcătoarele de viață Taine ale Domnului şi s-au învrednicit a primi pe împăratul Slavei şi acel Dar şi sfințenie întru inimile lor, pentru că s-au păzit curați şi n-au căzut în vreun păcat care opreşte pe om de la dumnezeiasca împărtăşire. O! ticăloşii şi de trei ori ticăloşii de noi, care pentru păcatele ce am lucrat, ne-am oprit de la dumnezeieştile Taine şi ne-am lipsit de acest ceresc şi nepreţuit Dar! O! de jalnica noastră ticăloşie! O! nesuferita pagubă ce am pătimit! Acestea vor zice ei pocăindu-se, iar acestei pocăințe a lor voi sunteți pricinuitori şi, prin urmare, veți lua plată şi pentru aceasta de la Dumnezeu.

338. Câtă evlavie se cade a avea creştinii când se împărtăşesc

Vânătorii şi prinzătorii de păsări, voind să prindă mulți porumbei, au obicei de îmblânzesc puțini dintre ei, după aceasta ungându-i cu mirosuri, le dă drumul să zboare şi să se ducă în pădure. Iar porumbeii cei sălbatici, simțind mirosul, se adună aproape de ei şi în felul acesta, vânătorii prind mulți porumbei. Aşa fac şi sfințiții arhierei şi preoții şi învățătorii, căci şi ei ungându-vă pe voi, creştinii, cei ce vă duceți la Biserică, cu bunul miros al dumnezeieştii învățături şi al creştineştilor fapte bune, în urmă vă dau drumul din Biserică, iar voi ieşind afară şi învățând pe ceilalți creştini ce n-au fost la Biserică cele ce ați învățat, pentru aceasta îi îndemnați şi pe ei a se duce la Biserică ca să primească acelaşi folos. Că, cu adevărat e mare ruşine dobitoacele cele necuvântătoare şi zburătoare să se facă pricină a prinde şi îmblânzi vietățile cele asemenea lor, iar voi fiind oameni cuvântători şi creştini împodobiți cu dumnezeiască înțelepciune, să nu vă faceți pricină de a aduna la Biserică pe frații voştri creştini, cei de o fire şi credință? „Nu vedeți porumbii (sunt cuvintele lui Hrisostom) cei unşi cu miruri, cum ieşind vânează pe alții? Aceasta să facem şi noi. Căci, ce îndreptare vom avea când dobitoacele cele necuvântătoare să poată vâna pe cele asemenea lor, iar noi, cei cinstiți cu cuvânt şi cu atâta înțelepciune, nu ne îngrijim de acest fel de vânare?" (*Cuvânt la Apostol: de flămânzeşte vrăjmaşul, hrăneşte-l*).

339. În ce fel se fac Biserici casele creştinilor

Iar după ce veţi ieşi din Biserică, fraţilor, şi vă veţi duce la casele voastre, primul vostru cuvânt şi vorbă să fie aceasta: să povestiţi femeii, copiilor şi slugilor voastre cele ce aţi auzit şi învăţat în Biserică, iar mai cu seamă în timpul mesei, luaţi aminte să nu grăiţi alte cuvinte ruşinoase ori cântece curveşti sau să aduceţi organe şi jocuri, ci să grăiţi şi să povestiţi acea curată vorbire şi bună întocmire ce aţi văzut în Biserică, cântările cele duhovniceşti şi psalmodiile ce aţi auzit şi cuvintele şi noimele pe care le-aţi învăţat şi printre mâncare şi băutură, cântaţi şi vreo cântare din cele ce aţi auzit. Căci, în felul acesta se sfinţesc buzele şi gura voastră, cu chipul acesta şi mâncările şi băuturile voastre se fac spre slava lui Dumnezeu; în chipul acesta, locuinţele şi casele voastre se fac biserici lui Dumnezeu şi locaşuri ale lui Hristos, vistierii ale dragostei, ale păcii şi ale tuturor bunătăţilor celor din lume şi mai presus de lume.

Deci, precum cei ce cântă cântece curveşti şi aduc în casele lor organe şi dansuri fac casele lor teatru şi adună pe draci, aşa dimpotrivă, cei ce cântă psalmi şi cântări duhovniceşti şi spun dumnezeieşti istorisiri la masa lor fac casele lor biserici; aşa hotărăşte propovăduitorul pocăinţei Hrisostom, cel al doilea Ioan Botezătorul, zicând: „Căci, precum cei ce bagă la masa lor măscărici, jucători şi femei curve, pe demoni şi pe însuşi diavolul cheamă acolo... Aşa şi cel ce cheamă pe David cu chitara (adică să citească Psaltirea lui) prin aceasta pe Hristos cheamă. Şi deci, unde este Hristos, acolo nici un drac nu va îndrăzni să intre vreodată, ba nici să privească de afară. Acolo deci, pace şi toate bunătăţile ca dintr-un izvor vor curge. Aceia fac casele lor teatru, tu fă casa ta biserică, că acolo unde este psalmul şi rugăciunea şi dansul proorocilor şi mintea celor ce cântă cu dor şi iubire de Dumnezeu, nu va greşi cineva de va numi această adunare Biserică” (Tâlcuire la Psalm 41).

Pentru aceasta şi Ap. Pavel numeşte biserică casa lui Achila şi Prischila, femeia lui, scriind către romani şi zicând: „Spuneţi închinăciune Prischilei şi lui Achila şi bisericii celei din casa lor” (Rom. 16, 3), asemenea şi casei lui Filimon şi femeii lui, Apfia, biserică chemând-o scrie: „Pavel lui Filimon şi Apfiei celei iubite şi bisericii celei din casa ta” (la cea către Filimon). Şi de ce numeşte casele mirenilor şi ale oamenilor căsătoriţi biserici? Fiindcă în casele acelora erau înrădăcinate: frica lui Dumnezeu, primirea străinilor, milostenia, dragostea, pacea şi celelalte bunătăţi. Fiindcă oamenii aceia aveau multă evlavie şi când lucrau la meşteşugul lor, şi când şedeau la masă şi totdeauna cugetau dumnezeieşti cuvinte în mintea lor şi fapta cea bună lumina; şi nici meşteşugul nu-i împiedica de la dragostea lui Dumnezeu, nici nunta şi însoţirea, nici lumea. Pentru aceasta şi dumnezeiescul Hrisostom, tâlcuind graiul cel mai de sus al lui Pavel, zice: „Căci atâta erau de sporiţi în fapta bună, încât şi casa au prefăcut-o în biserică, deoarece pe toţi ai casei i-au făcut creştini şi la toţi străinii au deschis-o să intre. Că simplu şi cum s-ar întâmpla nu s-a obişnuit a se numi casele biserici, de nu era multă evlavie şi frica lui Dumnezeu înrădăcinată întru dânşii... Că este cu putinţă a fi cineva şi căsătorit, şi să se facă minunat şi slăvit. Şi iată că şi aceştia (Achila şi Prischila) însoţiţi fiind, foarte mult au strălucit... şi nici meşteşugul (fiind făcători de corturi), nici nunta nu i-au vătămat” (*Omilia 30 la cea către romani*).

340. Ce deosebire are Biserica de Corabia lui Noe

Gândiți-vă, fraților, şi la deosebirea ce are Biserica lui Hristos de vechea Corabie a lui Noe. Corabia aceea primea dobitoace şi iarăşi dobitoace scotea afară, adică corbul care a intrat în corabie, iarăşi corb a ieşit afară; lupul, lup a intrat şi lup a ieşit; calul, cal a intrat şi cal a ieşit, şi pe rând toate celelalte. Dar Biserica lui Hristos, dacă va primi corb sau om înnegrit şi necurat de păcate, îi schimbă mintea şi-l scoate afară albit şi porumbiță curată. De va primi lup, adică pe cineva sălbatic şi răpitor sau lacom şi nedrept, îl schimbă cu învățătura ei şi mai ales cu Sf. Mărturisire şi împărtăşirea dumnezeieştilor Taine şi-l face oaie blândă, milostiv şi făcător de bine oamenilor, iar de va primi vulpe, adică om şarlatan şi viclean, îl face miel blând şi fără răutate, precum zice Hrisostom: „A primit Corabia dobitoace necuvântătoare şi necuvântătoare a scos; a primit şi Biserica oameni fără socoteală şi nu numai că i-a mântuit, dar i-a şi prefăcut. Corabia a primit corb şi corb a trimis; primeşte şi Biserica corb, dar trimite porumb; primeşte lup şi-l scoate oaie. Căci, de va intra aici om răpitor şi lacom, auzind dumnezeieştile cuvinte ale învățăturii, îşi schimbă năravul şi în loc de lup, se face oaie; că lupul şi pe cele străine răpeşte, iar oaia şi lâna sa o lasă" (*Cuvânt la cutremur şi la bogat şi la Lazăr*). Acestea le zice şi în cuvântul ce-l face către Sfințitul Mucenic Foca.

De aceea, luați aminte voi, creştinilor, cei ce v-ați făcut oi din lupi înlăuntrul Bisericii, nu cumva să vă faceți iarăşi lupi când ieşiți din Biserică. Voi, care v-ați făcut porumbițe, să nu vă faceți iarăşi corbi. Cei ce v-ați făcut în Biserică curați din necurați prin Mărturisire şi împărtăşire, din mândri, smeriți, din sălbatici, domestici, din răpitori, milostivi şi simplu a zice, din răi, buni. Pentru aceea, păziți-vă, fraților, şi luați aminte bine, nu cumva ieşind afară din Biserică să vă întoarceți iarăşi la cele dintâi răutăți ale voastre, precum porcul la noroiul cel dintâi şi câinele la vărsătura lui, ci păziți ca lumina ochiului curățenia ce ați căpătat-o întreagă din Biserică, zicând cântarea miresei: Noi ne-am dezbrăcat de haina păcatului cu învățătura Bisericii lui Hristos, cu Mărturisirea şi cu împărtăşirea dumnezeieştilor Taine şi cum vom putea iarăşi a ne mai îmbrăca într-însa? Noi am spălat şi am curățit picioarele şi lucrurile noastre cele viclene şi mişcările prin dumnezeieştile cântări şi sfintele psalmodii, cele ce se cântă în Biserică şi cum putem să le mai întinăm iarăşi? „Dezbrăcatu-m-am de haina mea, cum mă voi îmbrăca cu ea? Spălat-am picioarele mele, cum le voi întina?" (Cântarea cântărilor 5, 4).

341. În ce chip pot păzi creştinii afară din Biserică, curățenia ce au primit-o în Biserică

Dar, în ce chip puteți păzi neîntinată curățenia cea căpătată în Biserică, când ieşiți afară din biserică? Eu vă voi spune: Dacă veți avea totdeauna în pomenirea voastră cele ce ați auzit şi ați învățat în Biserică, dacă vă veți aduce aminte de cele ce ați văzut în Biserică şi dacă vă veți ruga şi cânta cu inima voastră duhovniceştile cântări ale Bisericii, în casă, în târg, în prăvălii, în fabrici şi oriunde lucrați şi când umblați, şi înlăuntru, şi afară, şi pretutindenea; pentru că nu e greu a face aceasta, numai de veți voi şi veți pune silință şi nici vreun loc sau vreme poate să vă împiedice de a vă ruga şi cu mintea tăcând şi cu inima şi în tot locul şi în orice vreme este cu putință a face aceasta fiecare dintre voi; măcar meşter de ar fi, măcar soldat, măcar judecător, măcar negustor, măcar orice altă îndeletnicire de va avea, precum zice Grăitorul de Aur: „Nu e trebuință de loc, nici de vreme, ci în tot locul şi în toată vremea e cu putință a te ruga cu mintea, că măcar în târg de mergi, măcar în cale, măcar cu prieteni de şezi împreună, e cu

putinţă a deştepta sufletul şi tăcând a striga, că aşa şi Moise a strigat şi Dumnezeu l-a ascultat” (Ieşirea 14, 15). „Măcar meşter de vei fi şi în casa de lucru de şezi şi lucrezi, poţi cânta; măcar soldat de eşti, în judecătorie stăruind, poţi a face aceasta” (Tâlcuire la Ps. 41).

Mai mult însă şi mai îndeosebi, cu aceasta veţi putea păzi întreagă curăţenia şi evlavia ce aţi luat-o din Biserică, dacă des veţi alerga şi vă veţi duce la Biserică, împrospătând cu noi învăţături silinţa voastră la cele bune, luminându-vă mintea cu lumina dumnezeieştii cunoştinţe şi încălzind voinţa şi inima voastră cu dragostea lucrării poruncilor lui Dumnezeu. Că, precum haina când se spală des, nu se murdăreşte şi precum răsadul când se udă des, nu se usucă, ci se păstrează fraged şi rodeşte; aşa şi creştinul cu cât mai des se duce la Biserica lui Hristos şi se spală şi se adapă din izvorul dumnezeieştilor învăţături, se păzeşte curat şi nici nu se întina, nici nu se usucă rodul faptelor lui celor bune şi evlavia, ci mai mult se înmulţeşte din zi în zi şi face roduri nemuritoare şi vrednice de vistieria împărăţiei cerurilor şi se face vrednic şi de fericirea dumnezeiescului David ce zice: „Fericit bărbatul care în legea Domnului va cugeta ziua şi noaptea şi va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da în vremea sa, şi frunza lui nu va cădea, şi toate oricâte va face vor spori” (Ps. 1, 1).

Încheiere

Deci, nu vă asemănaţi şi voi, fraţilor, corbului trimis de Noe din corabie să vadă dacă a încetat apa potopului, iar acela nu s-a mai întors înapoi, ci a stat pe stârvuri şi mânca; nu. Ci, asemănaţi-vă şi urmaţi porumbiţei pe care a trimis-o şi iarăşi s-a întors înapoi în corabie negăsind nicăieri odihnă picioarelor ei, pentru că apă prea multă era încă pe pământ; precum zice Sf. Scriptură: „Şi a trimis Noe porumbul după dânsul să vadă dacă a scăzut apa de pe pământ. Şi neaflând porumbul odihnă picioarelor sale, s-a întors la el în corabie, că era apă peste toată faţa pământului” (Facerea 8, 8). Fiindcă cu adevărat, astăzi toată lumea este plină de apa potopului, a păcatului şi a patimilor şi în alt loc nicăieri nu află odihnă ticălosul suflet al creştinului, fără numai în Biserică, care este casă de scăpare şi de mântuire, pentru care zicea David: „Fii mie Dumnezeu scutitor şi spre casă de scăpare, ca să mă mântuieşti” (Ps. 30, 2); şi pe care o închipuiau cele trei cetăţi hotărâte de Dumnezeu, la care alergau israelitenii cei ucişi cu sila şi-şi scăpau viaţa lor. „Trei cetăţi să-ţi alegi ţie în mijlocul pământului tău... ca să scape acolo tot ucigaşul” (*A doua Lege 19, 2*). Pentru aceasta cum am zis mai înainte, de asemenea şi Hrisostom, cetate şi întărire asupra diavolului numeşte Biserica zicând: „Cetate zideşte contra diavolului, că aceasta este Biserica” (*Omilia 18 la Fapte*).

Dacă aşa veţi face, fraţii mei creştini, şi veţi alerga des la Corabia cea înţelegătoare, la cetatea cea de scăpare şi la zidurile ei, la Sf. Biserici, zic, ale lui Hristos, nu numai în viaţa aceasta veţi scăpa de potopul patimilor păcatului şi veţi rămâne mai pe sus de războiul şi de năvălirile diavolului, cel ce totdeauna se luptă cu voi, ci şi în viaţa cea viitoare vă veţi învrednici împărăţiei cerurilor şi prin ostăşirea Bisericii cea de acum, veţi câştiga Biserica cea de sus triumfătoare a celor întâi născuţi, celor scrişi în ceruri; de care scriind Ap. Pavel zicea: „V-aţi apropiat de cetatea Dumnezeului Celui viu, Ierusalimul cel ceresc şi de zbor de milioane de îngeri şi de adunarea celor întâi născuţi, care sunt scrişi în ceruri” (Evr. 12, 22). Pentru că cei ce sunt sădiţi în Biserică vor înflori în cereştile curţi ale Domnului, după Marele Vasile ce zice: „Cu putinţă este a înţelege tot curte, suirea şi petrecerea cea cerească, pentru aceasta cei sădiţi aici în casa Domnului Celui viu, acolo în curţile Dumnezeului nostru vor înflori” (*Tâlcuire la Ps. 28*), în Hristos Iisus care este capul Bisericii celui de sus triumfătoare şi celei de jos luptătoare, Căruia slava şi puterea, împreună Tatălui şi Sfântului Duh în veci. Amin.

CUVÂNT XIII

Care cuprinde: 1) că toți creştinii au datoria să păzească toate poruncile lui Hristos; 2) ce fel de bunătăți iau cei ce păzesc poruncile; şi 3) creştinii câți calcă poruncile lui Hristos iau pagube şi nenorociri mari

PRECUVÂNTARE

Precum ostaşii, dregătorii şi slujitorii împăratului pământesc nu sunt atât de lăudați fiindcă sunt îmbrăcați cu brâu şi cu manta şi alte decorații împărăteşti, nici că se numesc oameni împărăteşti, precât sunt lăudați când păzesc neschimbate toate poruncile împăratului. Într-acest fel şi creştinii, ostaşii, singliticii şi slujitorii cerescului împărat Hristos, nu se cade să se laude numai că cred în Hristos şi s-au botezat în moartea lui, nici că s-au învrednicit să se numească cu numele lui Hristos, creştini; ci mai mult se cade să se laude dacă păzesc neschimbate toate poruncile cerescului lor împărat Hristos. Pentru că, ce folos este să creadă creştinii în Hristos, iar pe urmă să nu păzească poruncile lui Hristos? Căci, zice dumnezeiescul Hrisostom: „Nici un folos va fi nouă din credință, viața fiindu-ne stricată” (*Omilia la Ioan*). Ce folos să se laude că iubesc pe Hristos şi apoi să calce poruncile Lui? Ce câştig să se numească numai cu cuvântul creştini şi după aceasta cu lucrul să aibă viața contra creştinismului? „Căci nici un folos nu ne este nouă să ne numim creştini, de nu vor urma şi lucrurile”, zice dumnezeiescul Chiril al Ierusalimului. Numai numirile goale nu folosesc, de nu vor fi următoare lucrurile, iar când sunt lucrurile, ele întăresc şi numele. Sfânta Scriptură, atât cea Veche, cât şi cea Nouă, din lucrurile şi chipurile oamenilor, obişnuieşte de a pune şi numele. Aşa, Avram s-a numit Avraam, pentru că avea să se facă părinte neamurilor. Aşa, Isaac s-a numit râs, pentru bucuria ce a pricinuit-o părinților lui când s-a născut. Aşa Iacob şi fiii lui Iacob, din lucruri şi chipuri au luat numirile ce le aveau. Aşa şi Domnul, Petru a numit pe Petru, pentru întărirea credinței. Aşa pe Iacob şi pe Ioan i-a numit Voanerghes sau fiii tunetului, pentru că au tunat în lume propovăduirea Evangheliei şi multa Teologie a Sf. Treimi.

Astfel şi creştinii nu se cade a avea mincinos acest nume mare şi de mult preț, ci să-l adevereze pe el cu lucruri creştineşti, deoarece nici un lucru nu ia ființă din numele ce-l are, ci firea lucrului, oricare ar fi, acesta este care se arată prin nume, precum zice dumnezeiescul Grigorie de Nyssa: „Fiindcă cel mai mare şi dumnezeiesc şi mai întâi decât toate numirile s-a dat nouă de bunul nostru Stăpân, ca adică, cei ce s-au cinstit cu numele lui Hristos să se numească creştini, e trebuință ca toate numirile cele tâlcuitoare şi arătătoare ale acestui cuvânt să se arate întru noi, ca să nu ne fie numirea noastră mincinoasă, ci din petrecerea cea bună să fie încredințat; că nu din a se numi ceva se face ceea ce este (adică, nu din numire se face cineva bun sau rău)[66] ci orice s-ar afla în firea omului (bună sau rea) prin potrivită semuire se cunoaşte numele” (*Cuvânt către Olimpie Monahul, cum trebuie să fie creştinul, tom. 3*). Pentru aceea, de vor voi creştinii să aibă numirea potrivită cu lucrul, se cade a se face următori vieții şi petrecerii lui Iisus Hristos al Cărui nume îl au. Şi cum pot a se face următori lui Hristos? Dacă vor păzi

[66] Spre exemplu: Sf. Coprie (gunoi) nu s-a făcut aşa, fiindcă era numele lui astfel; şi eresiarhul Evtihie (norocos) nu s-a folosit nimic din numele său, ci s-a făcut nenorocit din eres şi din răutatea lui. (nota trad.)

toate poruncile Lui şi prin păzirea lor să fie gata, de va fi trebuinţă, să rabde şi moarte, precum şi Hristos a păzit până la moarte şi moarte pe cruce, toate poruncile cerescului Său Părinte ca un om; că aşa a arătat Hristos că iubeşte pe Tatăl şi este Fiul al Lui adevărat. În felul acesta pot şi creştinii a arăta că sunt adevăraţi ucenici ai lui Hristos şi-L iubesc pe El în adevăr: „De veţi păzi, zice, poruncile Mele, veţi rămâne întru dragostea Mea, precum Eu poruncile Tatălui Meu am păzit şi rămân întru dragostea Lui” (Ioan 5, 10).

Pentru aceasta şi eu am hotărât să arăt în cuvântul de faţă: 1) cum că toţi creştinii sunt datori să păzească toate poruncile lui Hristos; 2) ce fel de bunătăţi iau cei ce păzesc poruncile; şi 3) că toţi creştinii care calcă poruncile lui Hristos li se întâmplă pagube şi nenorociri mari.

PARTEA I

342. Că toţi creştinii sunt datori a păzi toate poruncile lui Hristos

Întâi: deci au datoria să păzească şi să lucreze toţi creştinii toate poruncile lui Hristos; toţi creştinii, adică clericii şi mirenii, bărbaţii şi femeile, tinerii şi bătrânii, călugării şi cei căsătoriţi, mari şi mici, săraci şi bogaţi, ţărani şi boieri, împăraţii şi patriarhii şi toţi de obşte, toţi şi tot omul de orice clasă şi treaptă, fără deosebire unul de altul. Pentru că Domnul a zis Sf. Săi Apostoli că oricâte învăţături vă zic şi câte porunci vă dau vouă, la toţi creştinii de obşte le dau şi-i învăţ: „Iar cele ce zic vouă, tuturor zic” (Marcu 13, 37). Sunt datori însă, toate poruncile[67] să le lucreze creştinii, adică atât cele zece pe care le cuprinde Decalogul Legii celei Vechi: precum este a cinsti fieştecare pe tatăl său şi pe mama sa, să nu ucidă, să nu fure, să nu mărturisească minciună, să nu poftească a lua femeia sau lucrul fratelui său şi celelalte. De asemenea, şi toate poruncile pe care le cuprinde Sf. Evanghelie: precum este a nu sta creştinul împotrivă omului rău, ci, cel ce voieşte a-l lovi peste obrazul lui cel drept să întoarcă şi pe cel stâng ca să-l lovească; a nu voi creştinul să ducă la judecată pe alt frate al său creştin, ci, cel ce ar vrea să-i ia haina, acela să-i lase şi cămaşa. Cine va îndatora pe creştin să meargă o milă, să meargă cu el împreună două; să dea milostenie de obşte la toţi câţi cer, să dea împrumut creştinul la toţi care au trebuinţă, să iubească pe vrăjmaşul său şi pe cei ce-l urăsc, să binecuvânteze pe cei ce-l blestemă şi să se roage lui Dumnezeu pentru toţi cei care îl ispitesc şi-l gonesc. Şi ca să zic în scurt, toţi creştinii sunt datori să păzească poruncile lui Hristos fără vreo alegere.

Pentru că Domnul când a trimis pe sfinţii Săi ucenici să propovăduiască în lume Sf. Evanghelie, le-a zis să înveţe pe creştini ca să păzească toate câte le-a poruncit El, zicând: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-i pe ei în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh; învăţându-i pe ei să păzească toate câte am poruncit vouă” (Matei 28, 19). Acest grai tâlcuindu-l Marele Vasile zice: n-a zis Domnul că dintre porunci, pe unele să le păzească creştinii, iar de altele să nu se îngrijească, nu. Ci pe toate să le păzească, fără a trece cu vederea nici măcar una singură: “Învăţându-i pe ei, nu pe unele adică să le păzească, iar pe altele nu; ci a păzi toate câte am poruncit vouă” (*În precuvânt Hot. pe larg*). Şi în alt loc, însuşi Hristos voind a arăta că creştinii sunt datori să păzească toate poruncile Lui, zicea: „Când veţi face toate cele ce vi s-au poruncit vouă, ziceţi că slugi netrebnice suntem; că ce am fost datori a face am făcut” (Luca 17, 10). Auzi? Toate, zice, cele poruncite când le veţi face şi nu când pe unele le veţi face,

[67] Înseamnă că a lucra creştinii toate poruncile, aceasta se înţelege că nu numai să le lucreze pe toate împreună într-aceeaşi vreme, ci când pe una, când pe alta, precum ar cere vremea şi trebuinţa.

iar pe altele le veți lăsa. Pentru aceasta Ap. Pavel s-a pus pe sine a păzi toate poruncile Stăpânului, ca un rob al lui Dumnezeu şi nu da nici o sminteală în vreun lucru, pentru care şi spunea: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca slujba noastră să fie fără prihană, ci întru toate punându-ne pe noi ca slujitori ai lui Dumnezeu” (II Cor. 6, 3).

343. Trei sunt rânduielile creştinilor

Trei sunt rânduielile şi aşezările creştinilor după Marele Vasile: unii sunt ca nişte robi, care de frica muncilor nu lucrează răutatea, iar alții sunt ca nişte simbriaşi, care pentru plată şi câştigarea împărăției cerurilor lucrează binele; şi alții sunt ca nişte fii, care numai pentru binele acesta şi pentru dragostea stăpânului lor, bucurându-se, lucrează bunătatea. Acum noi vedem că şi aceste trei clase de oameni sunt datoare a păzi toate poruncile Domnului. Că de este vreun creştin în ceata robilor şi se teme ca să nu se pedepsească şi muncească, se sileşte a păzi toate poruncile Stăpânului său şi să nu fie fără grijă nici de cea mai mică poruncă a Lui, dacă voieşte să scape de munci. Iar de va fi cineva în ceata simbriaşilor şi acela e dator a păzi toate câte i-a poruncit Cel ce l-a tocmit în via sa, pentru că de nu le va păzi, nu poate să-şi ia plata întreagă. Iar de este cineva în rânduială fiilor, e dator să arate ascultare şi să fie bineplăcut Tatălui său întru toate şi să nu-l întristeze nici în cele prea mici: „Nu este deci a celor temători a trece cu vederea ceva din cele poruncite lor sau a le face cu lenevire, că nici cel plătit nu va îndrăzni să calce ceva din cele poruncite. Căci, cum va lua plata lucrului în vie fără să împlinească toată tocmeala?... Şi care fiu având scop să placă Tatălui său, după ce îl va mulțumi întru cele mari, ar voi să-l întristeze întru cele prea mici?” (*Precuvânt Hotar, pe larg*).

Şi dacă Dumnezeu poruncea poporului celui vechi al lui Israel să păzească toate poruncile Lui, cu atât mai mult porunceşte acum ca creştinii să păzească poruncile Lui, care sunt popor ales al Lui, popor iubit şi răscumpărat cu însuşi Sângele Său. Căci citim în a doua Lege că poruncea Dumnezeu la tot începătorul şi stăpânitorul să scrie cartea Legii a doua şi să păzească toate dumnezeieştile Sale porunci, cele din ea: „Şi când va şedea pe scaunul împărăției sale, să-şi scrie această a doua Lege în carte, ca să învețe a se teme de Domnul Dumnezeul său şi a păzi toate poruncile acestea” (A doua Lege 7, 18). Şi iarăşi porunceşte la tot poporul de obşte: „Păziți toate poruncile acestea, câte poruncesc eu astăzi vouă: (acolo 27, 1). De aici s-a învățat Proorocul David a urî orice nedreptate şi să călătorească drept în toate poruncile Domnului, pentru că zicea: „Spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât” (Ps. 118).

344. Creştinii sunt datori a păzi toate poruncile ca trebuincioase, pentru şase pricini — Ce va să zică poruncă— Că dacă numai o poruncă va călca cineva, pe toate le calcă

Al doilea: sunt datori toți creştinii să păzească ca pe nişte trebuincioase toate poruncile Domnului, pentru şase pricini: 1) pentru că după dumnezeiescul Hrisostom, poruncă va să zică lege împărătească, ordin: „Porunci şi ordine, pe însăşi Legea o numeşte, fiindcă împărăteşte s-a poruncit” (*Tâlcuire la Ps. 118*). Deci, precum se silesc toți ascultătorii să păzească legea şi porunca împăratului celui pământesc, că de se întâmplă a o călca cineva pe aceasta, se pedepseşte şi se omoară, aşa toți creştinii au mare nevoie să păzească necălcate toate poruncile Domnului şi n-are stăpânire vreun creştin a călca nici măcar o singură poruncă.

2) Fiindcă după Marele Vasile, de nu erau de trebuință toată poruncile lui Hristos la mântuirea creştinilor, n-aveau să se scrie, nici era să le poruncească, ca să fie păzite neapărat, „Că de nu erau toate trebuincioase spre mântuirea sufletului nostru, nu s-ar fi scris toate poruncile, nici s-ar fi poruncit că trebuie toate păzite” (*În precuvânt Hotar pe larg*).

3) Sunt de trebuință toate poruncile, că dacă numai o singură poruncă va călca creştinul, se face călcător tuturor poruncilor, precum a zis Iacob fratele lui Dumnezeu: „Că oricine va păzi toată legea, şi va greşi întru una, s-a făcut tuturor vinovat” (Iac. 2, 10). Şi de ce se face tuturor vinovat? Fiindcă după Marele Vasile, toate poruncile sunt ca un lanț împletit cu aur şi se țin una de alta şi dacă cineva ar dezlega şi strica pe una, de la sine acea una dezleagă şi strică pe toate celelalte. „Toate poruncile sunt legate între ele după scopul dreptei socoteli şi una de se va călca, de nevoie şi celelalte se strică” (Acolo). Şi în *Hotarul pe larg 16*, zice: „Toate poruncile le vedem că se țin legate una de alta şi e cu neputință a se isprăvi una fără cealaltă”.

Şi ce folos, zice acelaşi Vasile, să păzească cineva toate celelalte porunci şi în urmă să zică fratelui său, nebune, şi pentru această ocară să se facă vinovat gheenei focului? Precum a zis Domnul: „Ce folos îmi este din toate faptele cele bune, dacă voi zice fratelui meu, nebune, să mă fac vinovat gheenei?” (Acolo). Ce folos dacă o cetate este de toate părțile celelalte întărită şi asigurată, însă are numai o singură uşă într-un loc?

Sau ce câştig are o vie dacă e îngrădită împrejur pretutindenea, dar are numai o mică gaură într-un loc? Pentru că şi numai prin acea mică poartă a cetății intră vrăjmaşii şi pradă cetatea şi omoară oamenii dintr-însa şi prin acea mică gaură a gardului viei, intră trecătorii şi fiarele şi fură toți strugurii, precum zice Teologul Grigorie în cuvintele cele pentru sine. Aşa n-are vreun folos creştinul, dacă va păzi poruncile Domnului şi cu defăimare va strica şi dezlega numai una singură; pentru că prin stricarea numai aceleia, cade din împărăția cerului, precum a zis Domnul: „Deci, cela ce va strica una din aceste porunci mai mici şi va învăța aşa pe oameni, mai mic se va chema întru împărăția cerurilor” (Matei 5, 19). Pe care tâlcuind-o dumnezeiescul Hrisostom zice: „Iar când auzi mai mic se va chema întru împărăția cerului, să nu socoteşti altceva, fără numai gheena şi munca focului... mai de pe urmă va fi, adică cel mai de pe urmă lepădat; iar cel mai de pe urmă fără alta, atunci în gheena va cădea” (*Omilia 19 la Matei*). Şi iarăşi zice: „Cel mai mic întru împărăția cerului se va chema care este, la înviere fiindcă nu va intra întru împărăție; căci această vreme a învierii obişnuieşte a o numi împărăție. Una de va călca, zice, mai mic se va chema. Prin urmare, pe toate trebuie să le păzim” (*Omilia 4 la Efeseni*).

345. Că poruncile Domnului sunt viață

4) Sunt trebuincioase toate poruncile Domnului, pentru că sunt viață şi viață adevărată şi veşnică, precum a zis Domnul tânărului aceluia: „De voieşti să intri în viață, păzeşte poruncile” (Matei 19, 17). Şi iarăşi acelaşi glăsuieşte: „Ci, Tatăl, Cel ce M-a trimis pe Mine, acela poruncă Mi-a dat ce voi zice şi ce voi grăi; şi ştiu că porunca Lui viață veşnică este” (Ioan 14, 49):” Deci, precum este trebuincioasă omului viața veşnică, aşa este trebuincioasă lui şi păzirea poruncilor lui Hristos, prin care câştigă viața cea veşnică. Pentru aceasta a zis şi Solomon: „Cel ce păzeşte porunca îşi păzeşte sufletul său, iar cel ce nu-şi păzeşte căile sale va pieri” (Pilde 19, 16).

346. Că poruncile sunt tămăduiri patimilor sufletului

5) Sunt trebuincioase toate poruncile, deoarece ele sunt ca nişte buruieni şi doctorii şi plasturi care vindecă patimile şi bolile sufletului şi fiecare poruncă este hotărâtă a vindeca o boală şi o patimă. Şi precum, aşadar, este de nevoie uneltirea buruienilor celor simţite şi doctoriilor spre vindecarea bolilor trupeşti, aşa la fel este de trebuinţă şi păzirea dimpreună a tuturor poruncilor stăpâneşti, spre vindecarea patimilor sufleteşti şi sănătăţii lui. Şi câte porunci nu le păzeşte creştinul, să ştie că atâtea patimi ale sufletului le lasă nevindecate, pe care puteau să le vindece poruncile ce nu le-a păzit. Pentru aceea a zis Sf. Simeon Noul Teolog că cel ce păzeşte poruncile, acesta mai ales se păzeşte de porunci, deoarece se izbăveşte de patimi şi păcate. Pentru aceasta a zis şi Solomon: „Cel ce se teme de poruncă, acela este sănătos" (Pilde 13, 13). A zis încă şi Ammonie: „Împotriva a tot păcatul, dimpreună toate poruncile ni s-au dat nouă de la Domnul şi una de se va călca, aduce asupra calea răutăţilor"[68] (*În şirul cel de la Mat, cap. 28*).

6) Şi cea de pe urmă; sunt de trebuinţă toate poruncile, în ce chip sunt de trebuinţă credinţa şi Botezul. Aşadar, precum fără credinţă şi fără Botez nu poate cineva să se mântuiască, tot aşa şi fără păzirea tuturor poruncilor. Şi prin ce este aceasta arătată? Din cuvintele Domnului, că El dimpreună cu predarea credinţei şi a Botezului, a împreunat şi păzirea tuturor poruncilor Lui, zicând către Apostoli: „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-i pe ei în Numele Tatălui şi al Fiului şi al Sf. Duh, învăţându-i pe ei să păzească toate câte am poruncit vouă" (Matei 28); pe care tâlcuind-o, Ammonie zice: „Cu dreapta credinţă Domnul a înjugat împreună şi păzirea tuturor poruncilor. Pentru aceasta şi David având dreaptă credinţă către Dumnezeu, zicea: „Spre toate poruncile tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât" (Ps. 118)[69].

347. Că poruncile sunt trebuincioase după cum credinţa şi Botezul — Cu ce se deosebeşte porunca de sfat

Prin urmare, unde sunt acum acei mândri care se fac judecători peste stăpâneştile porunci ale Domnului şi zic că unele din ele sunt de nevoie, iar altele sunt în mâna şi stăpânirea noastră, ori de le păzim, ori nu? Ce zici omule, oricine ai fi tu? Te faci mai mare decât Puitorul de lege şi pe unele din legi le cinsteşti, iar pe altele le necinsteşti şi le defaimi? Şi nu ştii, ticălosule, că aceasta este o prea mare şi drăcească îngâmfare, precum zice Marele Vasile: „Primejdios lucru este mândria, a ne aşeza noi judecători asupra Puitorului de lege (Dumnezeu) şi pe unii adică după legile Lui să-i judecăm de buni, iar pe alţii să-i lepădăm de răi" (*În precuvânt Hotar pe larg*).

Ai auzit că este poruncă? Îndată să o socoteşti că e şi de nevoie, îndată să te gândeşti cum că nu este în stăpânirea şi voia cuiva să o calce; îndată să dai cu părerea că cine o va călca se primejduieşte a se munci; pentru că după aceasta se deosebeşte porunca de sfătuire şi îndemnare, că porunca nu este în stăpânirea cuiva, ci se sileşte orice creştin şi se nevoieşte să o păzească şi să n-o calce, că de ar călca-o, îndată se şi

---

[68] Spre pildă: de se va călca porunca dragostei, vine urâciunea; de se va părăsi milostenia, vine nemilostivirea ş.c.l. (Nota trad.).

[69] Zice însă şi Ghenadie Schoksticul că, deoarece şi păcatul cuprinzător la două se împarte: în strămoşesc şi în de bunăvoie; pentru aceasta i s-au dat două doctorii. Că Botezul adică şi credinţa strică păcatul strămoşesc, iar păzirea poruncilor, pe cel de bunăvoie: „Botezul adică şi credinţa şterg păcatul cel strămoşesc"; iar lucrarea „păcatului cea de bunăvoie se opreşte prin păzirea Legilor celor date spre aceasta."

pedepseşte şi primeşte răsplătirea, după psalmiceasca tâlcuire a lui Hrisostom. „Credincioase sunt toate poruncile Lui” (Ps. 110, 7) şi zicând: „care sunt credincioase adevărate rămân, că de se vor călca, urmează pedepsele şi ele nu se clătesc, că de le şi vor călca oamenii, dar Dumnezeu le răsplăteşte”. Iar sfătuirea şi îndemnarea sunt în stăpânirea omului şi de va voi să o păzească, bine, iar de o va călca, nu se pedepseşte. Precum este fecioria şi scopirea cea pentru împărăţia lui Dumnezeu, fiindcă cel ce voieşte şi iubeşte fecioria, bine face, iar de nu voieşte fecioria, ci voieşte a se însura n-are vreo împiedicare, nici se pedepseşte pentru aceasta; de aceea pe de o parte şi Domnul a zis: „Şi sunt oameni care singuri s-au scopit pe sine pentru împărăţia cerurilor. Cel ce poate (sau cel ce voieşte) a încăpea, încapă” (Matei 19, 12); şi Pavel, pe de alta: „Iar pentru fecioare, porunca Domnului nu am; iar sfat dau” (I Cor. 7, 25), care tâlcuind-o, Grăitorul de Aur zice: „Vezi, că nu poruncă, ci sfat? Vezi, că nu poruncă, ci îndemnare? Şi multă este deosebirea, că una este de trebuinţă, iar alta a voinţei. Nu poruncesc, zice, ca să îngreuiez, ci îndemn şi sfătuiesc ca să trag spre înaintare... Nu a poruncit feciorie, că cel ce porunceşte feciorie, sub nevoia legii aduce şi pe cel ce nu voieşte; iar cel ce sfătuieşte, stăpân al alegerii lasă pe ascultător” (*Cuvânt 2 pentru post*).

348. Că fecioria nu este poruncă, ci sfătuire

Pentru aceea, din cuvintele acestea se înţelege că fecioria nu este poruncă, ci numai îndemnare şi sfătuire, ca ceea ce este peste poruncă; oare însă şi necâştigarea să fie sfătuire şi nu poruncă? Aceasta să o vedem aici: unii din dumnezeieştii Părinţi auzind pe Domnul zicând tânărului aceluia nu hotărâtor şi poruncitor, fă-te desăvârşit şi vinde-ţi averile tale, ci în chip rugător, dacă voieşti să te faci desăvârşit, vinde-ţi averile tale. „De voieşti să fii desăvârşit, mergi, vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor şi vei avea comoară în cer, şi vino, urmează Mie” (Matei 19, 21), aceasta, zic, auzind-o unii din Părinţi zicându-se de Domnul, au zis că în două se împart poruncile şi unele sunt potrivite la cei desăvârşiţi, iar altele la cei nedesăvârşiţi, precum unul dintre ei este şi dumnezeiescul Hrisostom (*Omilia 9 la cea I Corint, şi Omilia 1 cea către Tit; şi Teologul Grigorie în Cuvânt 1 pentru Iulian Paravatul*).

349. Că necâştigarea este poruncă

Însă, „vinde-ţi averile tale şi le dă săracilor” este poruncă şi a arătat-o Domnul în altă parte a Evangheliei mai lămurit prin cuvânt cuprinzător de obşte: „Fieştecare dintre voi, care nu se leapădă de avuţiile sale, nu poate fi ucenic al Meu” (Luca 14, 33). Şi iarăşi, într-alt loc porunceşte tuturor de obşte zicând: „Vindeţi averile voastre şi le daţi milostenie” (tot acolo 12, 33). Dar şi Marele Vasile poruncă numeşte zicerea cea către tânăr de Domnul, adică „vindeţi averile tale”, în cuvântul către cei bogaţi. Iar dumnezeiescul Hrisostom, între altele, zice că nu este poruncă a-ţi vinde averile, cu toate acestea, în cuvântul cel pentru feciorie spune că suntem datori a vinde toate, precum ne este poruncit: „Suntem datori toate a le vinde, că şi aceasta ni s-a poruncit”. De asemenea şi Teologul Grigorie în cuvântul pentru iubirea de săraci, mai înainte s-a mirat dacă cuvântul ce l-a zis Domnul tânărului este lege şi de nevoie sau numai sfătuire, se pleacă mai mult însă cum că este poruncă, decât că ar fi numai sfătuire, zicând: “Desăvârşirea cea pusă şi legiuită tânărului de a se face desăvârşit prin împărţirea averilor sale la săraci, socoteşti că nu-ţi este ţie ca o datorie pentru iubirea de oameni, ci numai de bunăvoinţă? Nici lege, ci sfătuire? Prea mult şi doream aceasta şi mă gândeam, dar mă înfricoşează mâna cea stângă şi caprele cele de-a stânga şi cele ce

s-au pus de El de-a dreapta şi de-a stânga (lui Hristos); nu căci au răpit, ci fiindcă n-au odihnit pe Hristos prin slujirea la cei săraci".

350. Pentru ce Domnul în chip sfătuitor a zis către tânăr: „de voieşti să fii desăvârşit" — Căci ca o datorie şi poruncă cere Dumnezeu desăvârşirea de la toţi creştinii

Şi de ce a zis Domnul către tânăr, în chip sfătuitor : „De voieşti să fii desăvârşit?" Fiindcă şi tânărul acela se afla încă sub umbra Legii, ca cel ce era nedesăvârşit. „Că nimic n-a săvârşit Legea, după Pavel" (Evr. 7, 19). De aceea, chemându-l pe el Domnul din Legea cea nesăvârşită la desăvârşirea Evangheliei, i-a zis: „Dacă voieşti", fiindcă nu-şi dase voia sa lui Dumnezeu, iar creştinilor care s-au făgăduit la Sf. Botez să urmeze lui Hristos şi au apucat de şi-au dat singuri voia lor, nu le zice Domnul cu sfătuire, de voiţi a fi desăvârşiţi, ci le zice în chip poruncitor şi hotărâtor: "Fiţi dar voi desăvârşiţi, precum şi Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este" (Matei 5, 49). Pentru aceea, ca o datorie şi poruncă cere Hristos desăvârşirea în general de la toţi creştinii. De aceea şi Apostolul adeverind aceasta, câteodată zice: „... iar cu minţile, fiţi desăvârşiţi" (I Cor. 14, 20); iar alteori: „Până ce vom ajunge, nu numai unii, iar alţii nu, ci toţi întru bărbat desăvârşit" (Efeseni 4, 13). Ce zic? Încă şi această Lege Veche, ca o poruncă dă desăvârşirea iudeilor, poruncindu-le lor şi zicând: "Desăvârşit să fii înaintea Domnului Dumnezeului tău" (A doua Lege, 18, 13).

Deci, s-a făcut arătat din cele ce am zis că, numai afară de feciorie, toate celelalte porunci ale Domnului şi această necâştigare sunt de obşte la toţi creştinii şi toţi de obşte sunt datori a le păzi netrecute, fără deosebire, atât monahii şi feciorelnicii, cât şi mirenii şi cei căsătoriţi.

351. Că poruncile lui Hristos sunt cu putinţă a se împlini şi cu lesnire

Al treilea: sunteţi datori de obşte toţi creştinii să faceţi toate poruncile lui Hristos, pentru că nu sunt grele, ci toate sunt cu putinţă, lesnicioase şi uşoare. Sunt cu putinţă: 1) pentru că Domnul care cunoaşte puterea oamenilor, nu era să le poruncească lor a păzi poruncile Lui, dacă ştia că sunt mai presus de puterea lor. Şi dacă omul nu pune pe dobitocul său sarcină cu anevoie de purtat şi care ar trece peste puterea dobitocului său, cum Dumnezeu ar fi pus creştinilor porunci care sunt cu neputinţă a se păzi? Aceasta este prea mare păgânătate şi numai a o grăi cineva, precum zice Marele Vasile: „Păgânească socoteală este a spune că poruncile Domnului sunt cu neputinţă" (*Cuvânt la ia aminte de sine*); şi 2) că de erau cu neputinţă poruncile lui Hristos, cum atâtea mii şi milioane de oameni au putut, nu numai să le lucreze şi să le isprăvească, dar şi să le covârşească precum zice Grăitorul de Aur: „Deci, să nu prihăneşti pe Stăpânul, că a poruncit cele cu neputinţă... căci mulţi au covârşit poruncile. Şi de ar fi fost ele cu neputinţă să se facă, nu le-ar fi făcut mulţi de prisos din voia lor, feciorie n-a poruncit, ci mulţi au isprăvit-o" (*Cuvânt pentru post, Tom. 6*).

352. Că şi elinii au isprăvit înfrânarea şi milostenia şi au avut cumpătare

Deci, toate poruncile lui Dumnezeu sunt lesnicioase şi uşoare. Şi aceasta o adevereazã însuşi El, Cel ce le-a poruncit, zicând că jugul Lui este bun şi sarcina poruncilor Lui este uşoară: „Jugul Meu este bun şi sarcina Mea este uşoară" (Matei 11,

29). Dimpreună mărturiseşte şi iubitul ucenic al Domnului: „şi poruncile Lui grele nu sunt” (I Ioan 5, 3). Aceasta vrând să o arate şi Proorocul David zicea: „Desfătată este porunca Ta foarte” (Ps. 118). Las să audă acum creştinii cei nepăsători care pricinuiesc şi spun: noi suntem mireni însuraţi, cu copii, cu case şi nu putem să facem toate poruncile lui Hristos, că sunt cu neputinţă nouă şi sunt cu anevoie şi grele de păzit. Ce zici, neînţelegătorule creştin? Dumnezeu îţi porunceşte să faci toate poruncile Lui şi tu zici că sunt cu neputinţă? Dumnezeu zice cum că sunt cu lesnire şi uşoare poruncile Lui şi te împotriveşti lui Dumnezeu şi zici că sunt anevoie de isprăvit? Şi ce? Este cu neputinţă această poruncă pe care ţi-a dat-o Hristos a avea numai o femeie şi să fii cumpătat (întreg, înţelept) şi să nu te duci la alta? Pe când alţii sunt cumpătaţi fără a avea femei, nu numai creştinii, dar şi păgânii. Ce, adică este grea această poruncă că ţi-a zis a da milostenie din averile tale, în vreme ce mulţi elini toate averile lor le-au împrăştiat pentru slava deşartă? Acum, cea făcută de elini pentru slava deşartă nu este ruşine a n-o face tu ca un creştin pentru frica şi porunca lui Dumnezeu? Ce, este anevoie a nu avea vrăjmaş, a nu urî pe cineva, a nu ocărî, a nu răpi cele străine, a nu face jurământ? Nu cumva, ca să isprăveşti poruncile acestea, eşti nevoit a trece munţi şi văi şi să treci peste noianuri? Sau nu cumva eşti silit a zbura în aer, sau să faci osteneli multe şi să verşi sudori? Nu. E de ajuns a avea bunăvoinţă şi plăcere sufletească şi îndată ai isprăvit toate acestea, precum zice Gură de Aur: „Căci, spune-mi mie ce lucruri grele ni s-au poruncit (de Dumnezeu), să ai, zice, femeie, dar să fii cumpătat, aceasta, spune-mi mie, este greu? Şi cum aceasta? În vreme ce mulţi şi din cei căsătoriţi sunt cumpătaţi? Nu numai din creştini, ci şi din elini. Ceea ce o face, aşadar, elinul de prisos şi pentru slava deşartă, tu nu păzeşti aceasta, nici măcar pentru porunca lui Dumnezeu? Dă, zice, săracilor din averile tale, acesta este lucru greu? Dar şi aici ne prihănesc elinii, cei ce au împărţit toate averile lor numai pentru singură slava deşartă” (*Omilia 13 la Evrei*). Şi iarăşi: „Că ce lucru greu ni s-a poruncit să facem? Să despicăm munţii sau să zburăm în aer sau să trecem Marea Tireniană? Nicidecum. Ci, atât de lesnicioasă petrecere, încât nici unelte nu trebuiesc, ci numai suflet şi bunăvoinţă. Căci, care sunt grele din cele poruncite de Hristos? Să nu ai nici un vrăjmaş, să nu urăşti pe nimenea şi să nu cleveteşti pe nimenea” (Omilia 41 la Matei).

353. Că mai lesnicioase sunt poruncile, decât răutăţile cele împotriva poruncilor

Voieşti, creştine, să înţelegi cum că poruncile lui Hristos sunt lesnicioase, iar răutăţile care se contrează poruncilor sunt anevoie de săvârşit? Ascultă: Hristos zice să nu furi. Acum te întreb: care e mai lesne, să fure cineva, sau să nu fure? Cu adevărat, mai lesne este a nu fura; pentru că cel ce nu fură este liniştit şi netulburat în conştiinţa lui, doarme fără grijă, frică n-are, în osteneli nu intră şi pe toţi îi priveşte fără ruşine, iar cel ce fură are tulburare întru sine, intră în osteneli, cugetă planuri şi meşteşuguri ca să calce casa sau magazinul (prăvălia) ce voieşte, se teme nu cumva să-l prindă şi să-l omoare, somn dulce nu doarme, mâncare cu gust nu mănâncă şi în cuget are mustrare neîncetată care necontenit îl roade, precum viermele roade lemnul.

Iarăşi, Hristos porunceşte: „Binecuvântaţi pe cei ce vă blestemă pe voi”. Acum care este mai lesne, a blestema şi a cleveti cineva, ori a nu cleveti? În adevăr, mai lesne este a nu cleveti. Pentru că cel ce nu grăieşte de rău este slobod de orice ispită şi nu numai că nu pătimeşte nici un rău, dar primeşte şi laudă de la toţi, iar cel ce vrea să grăiască de rău, îndată intră în primejdie şi se bănuieşte temându-se nu cumva l-a auzit acela, măcar om mic de ar fi, măcar mare. Şi de este om mare, îndată pedepseşte pe cel ce l-a grăit de rău, iar de va fi mic, îndată şi acela îl grăieşte de rău şi-l ocărăşte pe cel

care l-a clevetit, sau cu aceleaşi ocări, sau şi cu mai multe. Pentru aceasta bine a zis Sfântul cel Aurit: „Nu răpi, zice Hristos, cele ce nu sunt ale tale; nu lacomi, nu jura strâmb, ce este osteneală la lucrul acesta? Ba încă, din contra, este osteneală a fura, a lacomi şi a jura strâmb. Căci, zicând cuvinte rele împotriva cuiva, îndată eşti în primejdie, în bănuială, nu cumva s-a auzit de acela ce ai zis; ori mare de va fi, sau mic; că de va fi mare cu dregătoria, te vei primejdui, iar de este mic, cu cele asemenea îţi va răsplăti; ba încă şi cu mai rele" (*Omilia 13 la Evrei*). De aceea, ca să le închei pe toate, numai de vom voi noi, toate poruncile lui Hristos sunt foarte, lesnicioase, iar de nu voim, şi cele prea lesnicioase ni se arată nouă prea grele de împlinit, precum şi aceasta o zice Grăitorul de Aur: „Nimic nu este anevoie, nimic îngreuietor din cele poruncite nouă, dacă vom voi, iar de nu voim, şi cele prea lesnicioase ni se par nouă grele" (Acolo).

354. Pentru ce poruncile se numesc jug şi sarcină

Iar dacă poruncile sunt lesnicioase şi uşoare, pentru ce Domnul le-a numit jug şi sarcină? Răspund împreună Teologul Grigorie şi Ioan Gură de Aur, că poruncile şi legea lui Hristos sunt jug şi sarcină pentru osteneala şi silinţa pe care o au spre a fi păzite, iar pentru nădejdea bunătăţilor ce vor să fie şi pentru cununile pricinuite celor ce le păzesc, sunt bune şi foarte uşoare; pentru că Teologul aşa zice: „Că deşi este bun jugul cel nou şi sarcina uşoară, precum auzi, dar se zice aşa pentru nădejdea şi răsplătirea care este mult mai cu îndestulare şi mai bogată decât reaua pătimire cea de aici" (*Cuvânt la Paşti).* Iar dumnezeiescul Hrisostom: „Că de vei căuta la osteneala isprăvilor, greu şi împovărător, iar de vei căuta la răsplătire, uşor şi prea lesnicios este lucrul cel pus înainte" (*Cuvânt 2 pentru post, tom. 6*). Iar dumnezeiescul Diadoh, episcopul Fotichiei, zice: calea poruncilor şi a faptei bune este anevoie şi aspră la cei noi începători, pentru că s-a deprins omul de la naşterea sa în lărgimea dulceţilor, iar la cei de mijloc şi sporiţi este dulce şi lesnicioasă. „Calea faptei bune la cei ce acum, de curând, au început să iubească fapta bună se vede aspră şi îngreuietoare, nu că ar fi ea fireşte aşa, ci fiindcă firea omenească îndată din pântecele cel de maică se amestecă cu lărgimea desfătărilor, iar celor ce au putut să ajungă la mijlocul ei, se arată plăcută toată şi uşoară... Pentru aceasta, Domnul băgându-ne pe noi în calea mântuirii zice «că este strâmtă calea...», iar celor ce voiesc cu multă râvnă şi bună voinţă să se apropie de păzirea sfintelor Lui porunci, le zice: «Jugul Meu este bun şi sarcina mea uşoară este»" (cap. 413). Iar tu, creştine, dacă voieşti să lucrezi cu înlesnire poruncile lui Hristos, nu căuta la întristarea şi osteneala ce o au ele, ci socoteşte plata şi răsplata ce ai să primeşti în ceruri, pentru că osteneala şi întristarea sunt vremelnice, iar răsplătirea este veşnică. Aşa, corăbierul şi marinarul nu caută la furtună şi la valurile mării, ci socotind câştigul ce au să-l ia, cu această dulce nădejde se veselesc. Aşa, negustorul socoteşte uşoară osteneala pentru nădejdea bogăţiei. Aşa şi ostaşul nu socoteşte grele rănile şi moartea, căci se gândeşte mai înainte la biruinţă şi la cununa pe care o va lua. Aşa, lucrătorul de pământ nu se gândeşte la osteneli şi la dureri, pentru că priveşte la seceriş şi la plată. Şi ca să zic în scurt, aşa, cele grele se par uşoare când cineva nu socoteşte ostenelile şi durerile, ci răsplătirile şi plăţile ce are să le primească. Şi că acestea sunt adevărate, martor este Fericitul Pavel care zicea că i se arătau necazurile uşoare, fiindcă nu socotea cele ce se văd şi ostenelile cele simţite, ci se gândea la cele nevăzute şi la cununi.

Pentru că cele din fire grele aşa se fac uşoare, când nu socotim ostenelile, ci luăm aminte la răsplătirile lor. Voieşti să ştii cum cele din fire grele se fac uşoare? Ascultă pe Pavel ce zice: „Pentru că cea curând trecătoare uşurare a necazului nostru, cu covârşire întru covârşire, veşnică greutate a slavei aduce nouă" (II Cor. 4, 17). Ghicitură este cea zisă. „Dacă e necaz, cum e uşurare? Iar dacă e uşurare, cum e necaz? Că acestea

sunt împotrivă, dar a dezlegat ghicitură. Că prin ceea ce au adaos pe urmă, a arătat-o uşoară! Cum? Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd” (Acolo), a pus cununa „şi a făcut nevoinţa uşoară” (*Cuvânt 2 pentru post*). Martor acestora este şi Proorocul David care, pentru nădejdea răsplătirii şi a plăţii, păzea cu bucurie poruncile Domnului, pentru care şi zicea: „Pleacă inima mea să facă îndreptările Tale în veac pentru răsplătire” (Ps. 118).

355. Că toţi creştinii se cade a păzi cu osârdie toate poruncile pentru şapte pricini

A patra: toţi voi, creştinii, sunteţi datori a păzi toate poruncile lui Dumnezeu, nu cu nepăsare şi cu cârtire sau cu scop de a plăcea oamenilor, ci cu toată osârdia şi dragostea şi cu toată bucuria şi cu scop bine plăcut lui Dumnezeu. Nu ca nişte robi pentru frica gheenei, nici ca nişte simbriaşi pentru plata împărăţiei cerurilor, ci ca nişte fii pentru dragostea Tatălui Celui din ceruri, care a legiuit poruncile pentru şapte pricini: a) Pentru că cine face poruncile şi lucrurile Domnului cu trândăvie este blestemat, precum zice Ieremia: „Blestemat cel ce face lucrurile Domnului cu lenevire” (Ieremia 48, 10); 2) pentru că Hristos, Cel ce a poruncit poruncile, este vrednic şi prea vrednic de toată iubirea, pentru aceea, cei ce voiesc să păzească poruncile Lui cu toată sârguinţa se cade a se îndemna din dragostea cea către Hristos de a le păzi; de aceea şi Proorocul David zicea: că cel ce se teme de Dumnezeu împlineşte poruncile cu toată bunăvoinţă şi cu dragoste; „Fericit bărbatul care se teme de Domnul, întru poruncile Lui va voi foarte” (Ps. 111, 1), pe care tâlcuind-o, Hrisostom zice: „N-a zis să facă poruncile Lui, ci de va voi să facă ceva mai mult; deci care este aceasta? A le face pe acestea cu sârguinţa, a fi prea îndrăgitori acestora, a le căuta ca şi cum am alerga după ele, a le iubi, nu pentru plata ce se dă pentru ele, ci pentru Cel ce a pus poruncile, nici pentru frica muncilor sau pentru făgăduinţa împărăţiei, ci pentru Cel ce le-a legiuit”.

3) Pentru că cel ce face cu trândăvie şi cu cârtire poruncile lui Hristos se aseamănă cu cel ce a adus în Legea Veche, oi şi alte dobitoace lui Dumnezeu, nu însă întregi şi sănătoase, ci şchioape, betege şi bolnave, sau mai bine-zis, se aseamănă lui Cain care n-a adus jertfă lui Dumnezeu din cele mai alese roduri ale pământului, ci a adus pleavă şi paie; prin urmare, greşeşte şi se munceşte, precum este scris: „Au nu de vei aduce drept, iar nu vei despărţi drept, ai păcătuit?” (Facerea 4, 7).

4) Pentru că cel ce face voia Domnului, însă n-o face precum voieşte Dumnezeu, ci pentru slava şi lauda oamenilor sau pentru alt scop lumesc şi deşert, unul ca acesta îşi pierde osteneala sa şi nu primeşte nici o plată de la Dumnezeu; precum au zis Domnul şi Marele Vasile: „Şi cel ce a lucrat voia Domnului, dar nu însă după cum voieşte Dumnezeu, nici face aceasta din bunăvoinţă şi dragostea cea către Dumnezeu, nefolositoare are silinţa lucrului după acest glas al Domnului nostru Iisus Hristos ce zice: «că fac spre arătarea oamenilor: Amin zic vouă, că îşi iau plata lor»“ (Matei 6, 2; *În precuvânt Hotar pe larg*).

5) Pentru că cel ce lucrează cu sârguinţa poruncile lui Hristos şi pe cele mai mari greutăţi ce le întâmpină le socoteşte de mari înlesniri; precum, dimpotrivă, cel ce săvârşeşte poruncile Lui cu lenevire şi cele prea lesnicioase le socoteşte foarte grele; cum zice Hrisostom: „Greutatea, nu firea poruncilor, ci trândăvia celor mulţi obişnuieşte a o face; precum când cineva le primeşte cu sârguinţa, atunci i se par că sunt prea lesnicioase şi uşoare” (*Tâlcuire la Ps. 111*).

356. Creştinii se cade a face voia Domnului cea bună şi bineplăcută şi desăvârşită. Care este aceasta?

6) Pentru că cel ce lucrează poruncile şi voia Domnului, nu e de ajuns numai să facă după cuvântul cel mai dinainte, voia cea bună a lui Dumnezeu, dar să fie şi bineplăcută; fiindcă de multe ori, câte un lucru se vede a fi bun, iar dacă se face fără de vreme şi locul cel nepotrivit, nu este şi bineplăcut lui Dumnezeu. Şi iarăşi, nu se cade a face numai voia Domnului cea bineplăcută, dar şi cea desăvârşită. De pildă: face cineva milostenie, aceasta este buna voinţă a lui Dumnezeu, însă de face această milostenie numai pentru Dumnezeu, şi nu pentru slava şi lauda sau de prietenia oamenilor, atunci această milostenie este voie bineplăcută lui Dumnezeu, iar când o face însă cu toată dragostea şi cu toată sârguinţa şi îmbelsugarea, atunci acea milostenie este voie desăvârşită a lui Dumnezeu. Iar dacă, din contră, face cineva milostenie pentru plăcerea oamenilor şi cu zgârcenie şi cârtire, atunci astfel de milostenie nu e bineplăcută, nici desăvârşită înaintea lui Dumnezeu. Pentru aceasta şi Apostolul porunceşte creştinilor să lucreze voia Domnului cea bună şi bineplăcută şi desăvârşită: „Ca să cunoaşteţi voi, care este voia lui Dumnezeu cea bună şi plăcută şi deplină" (Romani 12, 2); pe care tâlcuind-o încă şi Marele Vasile (*În hotar pe scurt, 276*), şi Sfinţitul Teofilact zic: „Deci, întâi caută voia lui Dumnezeu, dacă este bună, iar când ai cunoscut-o că este bună, vezi de este şi bineplăcută, căci multe fiind bune, nu sunt şi bineplăcute, ori pentru vreme, ori pentru persoană... iar când vei vedea că e bună şi bineplăcută, atunci sileşte-te să fie desăvârşită şi întreagă, aşa făcând-o cum trebuie şi nu ciuntită."

357. Că poruncile sunt lumină

7) Şi cea din urmă; se cade voi, toţi creştinii, să păziţi poruncile Domnului cu dragoste şi cu sârguinţă, căci dumnezeieştile porunci, fiindcă sunt adevăr şi lumină, luminează mintea cu razele dumnezeieştii cunoştinţe: „Că toate, zice, poruncile Tale sunt adevărate" (Ps. 118). Şi fiindcă sunt bune şi mântuitoare, trag inima spre dragostea lor şi spre poftire: „Bună este mie, zice, legea gurii Tale" (Ps. 118). Pentru aceea, precum fireşte oricine iubeşte lumina şi binele: „Că dulce, zice Ecleziastul, este lumina şi bună ochilor" (Ecl. 11, 7); şi Aristotel: „Bine este aceea ce toţi iubesc" (*Etica nicomahică, cap. 1*). Într-acest fel se cade a iubi şi poruncile lui Hristos, care sunt lumină şi bunătate. Şi că sunt lumină poruncile mărturisesc Scripturile, cea întâi, Parimiastul: „Că porunca Legii este sfeşnic şi lumină" (Pilde 6, 23); iar al doilea, David: „Porunca Domnului strălucită care luminează ochii" (Ps. 18, 9); şi iarăşi: „Făclie picioarelor mele este Legea Ta şi lumină cărărilor mele" (Ps. 118); şi iarăşi: „Arătarea cuvintelor tale luminează şi înţelepţeşte pe prunci" (Acolo). Şi Isaia: „Pentru că lumină sunt poruncile Tale pe pământ" (Isaia 26, 9). De aici şi Teologul Grigorie s-a îndemnat a zice: „Lumină a fost şi cea întâi poruncă dată celui întâi zidit (Adam)... deşi întunericul cel viclean (diavolul) care a intrat mai în urmă pe ascuns, a născocit răutatea" (*Cuvânt la Sf. Botez*). De asemenea şi dumnezeiescul Hrisostom: „Şi pretutindenea poate să vadă cineva bine că Legea se numeşte lumină... că nu atât razele soarelui povăţuiesc ochii noştri, precât poruncile Legii strălucesc ochii sufletului. Fiindcă, precum ochiul din această lumină se foloseşte, aşa şi sufletul din această supunere a Legii prea mult rodeşte, curăţindu-se şi scăpând de răutate şi către însăşi fapta bună suindu-se" (*Tâlcuire la Isaia cap. 2*).

358. Că poruncile sunt bune şi mântuitoare — Pentru ce Biserica citeşte în fiecare zi Psalmul 118

Şi că poruncile Domnului sunt bune şi mântuitoare, e martor însuşi David, ce în tot psalmul său pe larg şi cuprinzător de multe, 118, adică „Fericiţi cei fără prihană în cale”[70], aceasta propovăduieşte şi vesteşte şi, prin urmare, îşi arată dorita aşezare şi dragostea cea din inimă pe care o avea proorocescul lui suflet de a face cu toată sârguinţă făcătoarele de viaţă şi dumnezeieştile porunci, câteodată zicând: „Şi am ridicat mâinile mele spre poruncile Tale, care le-am iubit foarte”, iar alteori: „Că poruncile Tale am voit şi pentru aceasta am iubit poruncile Tale mai mult decât aurul şi topazia”. Şi: „Cât am iubit Legea Ta, Doamne, toată ziua gândirea mea este” şi altele multe atât, încât din multa dragoste ce hrănea către poruncile Domnului, n-avea saţ acel de trei ori fericit om a le pomeni în toată sfinţita sa Psaltire. Iar mai cu deosebit chip la tot stihul psalmului de mai sus, nu înceta chemând poruncile din feluritele lor lucrări, numindu-le pe ele: legi, mărturii, căi, îndreptări, judecăţi, cuvinte, sfătuiri, minunate şi alte asemenea. Că însuşi al dragostei este — după Teologul Grigorie — să-şi aducă aminte cu dulceaţă nesăţioasă până şi de aceste numiri ale celor dorite. „Cei ce sunt legaţi cu dor de vreun lucru iubesc prea cu dulceaţă să aibă împreună şi numirile acelui lucru” (*Cuvânt la Sf. Botez*).

Dovadă lângă acestea este şi Biserica lui Hristos, care obişnuieşte în toată ziua să citească de obşte numitul Psalm 118, care cuprinde întru sine poruncile Domnului şi prin el să amintească la toţi creştinii cât sunt de bune şi mântuitoare poruncile Domnului şi prin deasa şi neîncetata lor pomenire să-i îndemne pe ei şi spre a lucra poruncile. Iar înţeleptul Sirah, vrând să arate dulceaţa pe care o au dumnezeieştile porunci, zicea: „Că nimic nu este mai bun decât frica Domnului şi nimic nu e mai dulce decât a ţine poruncile Domnului” (Sirah 23, 35).

PARTEA a II-a

359. Ce fel de bunătăţi primesc cei ce păzesc poruncile — Că în porunci este ascuns Hristos — Că după măsura lucrării poruncilor, lucrează şi Darul — Că prin porunci se arată Darul cel ascuns în om

Multe şi mari sunt bunătăţile pe care le poţi câştiga, fratele meu creştin, dacă vei păzi cu sârguinţă şi cu dragoste toate poruncile Domnului; din cele multe însă, pe cele principale ţi le număr aici. Voieşti să afli pe doritul Hristos, dulcele lucru şi nume Iisus? Lucrează cu silinţă poruncile Lui şi-L vei câştiga. Fiindcă lucrând poruncile, înlăuntrul lor afli şi pe Hristos Care le-a poruncit, deoarece Hristos este ascuns în poruncile Sale, precum zice ava Marcu: „Domnul s-a ascuns în poruncile Sale şi cei ce îl caută pe El — după măsura păzirii poruncilor — îl află” (*Cap. 190, despre Legea cea duhovnicească*). Voieşti a câştiga lucrător prin simţire gândită purtătorul de lumină, cerescul şi negrăitul Dar al Sf. Duh pe care l-ai luat tainic în inima ta când te-ai botezat? Lucrează poruncile lui Hristos cu sârguinţă şi cu încredinţare îl vei câştiga. Pentru că Darul Sfântului Duh ce s-a dăruit cu taină în fiecare creştin la Botez, acesta lucrează şi se arată după măsura

[70] Acest psalm să zice fără prihană, fiindcă după Hrisostom, pe cei ce iau aminte şi cercetează cu amănuntul lămurirea lui îi schimbă spre desăvârşirea vieţii şi după numirea lui îi săvârşeşte fără prihană. Vezi şi la sfârşitul părţii a doua, pentru ce se citeşte acest psalm la moartea fiecărui om.

lucrării poruncilor Domnului, adică, dacă lucrează creştinul poruncile mai mult şi Darul mai mult lucrează întru el, iar de le va lucra mai puţin şi Darul lucrează mai puţin, precum zice acest Sf. Marcu: „Darul, adică, cu taină s-a dăruit celor ce s-a botezat întru Hristos; însă lucrează după măsura lucrării poruncilor” (*Cap. 61, pentru cei ce li se pare din lucruri a se îndrepta*). Căci, precum când o scânteie de foc învelită în cenuşă, pe cât trage cineva cenuşa, pe atât se vede şi scânteia aceea şi pe cât va pune cineva lemne mai multe, pe atât mai mult se aprinde focul. Aşa şi Darul ce s-a dat fieştecărui creştin prin Sf. Botez este ascuns înlăuntrul inimii şi îngropat în patimi şi de păcate şi pe cât lucrează omul poruncile lui Hristos, pe atât se curăţeşte de patimi şi aprinde întru sine (în inimă) focul dumnezeiescului Dar, prin care se luminează, străluceşte, se îndumnezeieşte şi strigă şi el, fiind insuflat de Dumnezeu, cuvintele ce le ziceau Luca şi Cleopa; „Au nu era inima noastră arzând întru noi?” (Luca 24, 32).

360. Că sunt deşerţi cei ce fără lucrarea poruncilor caută descoperiri şi vedenii

Deşerţi, aşadar, deşerţi sunt toţi cei ce doresc şi cer să ştie tainele cele ascunse ale lui Dumnezeu şi cunoştinţa celor viitoare şi descoperiri, mai înainte de a lucra poruncile Domnului, pe care defăimându-i, însuşi Dumnezeu zice: „Pe Mine din zi în zi mă caută şi doresc să ştie căile Mele, ca un popor care a făcut dreptate şi nu a păzit judecata Domnului său” (Isaia 58, 2). Nepricepuţi sunt însă şi câţi mai înainte de smerita lucrare a poruncilor iubesc înaltele vedenii ale lui Dumnezeu şi caută privirea nu la vreme, precum zice Sf. Isaac, pe care îi prihăneşte şi purtătorul de Dumnezeu Maxim zicând: „Că ei, voind privirea fără lucrarea faptelor bune, îşi câştigă o minte înaltă şi o deşartă nălucire”. Pentru că Dumnezeu şi privirea Lui şi adevărata cunoştinţă, întru lucrarea poruncilor se află, iar aflându-se cineva afară de porunci, oricâte ar gândi, idoli numai şi deşertăciuni ale nălucirii vede şi nu adevăr, căci darul se dă prin lucrarea poruncilor, iar prin dar se lucrează adevărata privire. Şi iarăşi sunt prea nebuni toţi cei ce mai înainte de lucrarea poruncilor doresc dăruirile Sf. Duh. Fiindcă, mai întâi se cade a lucra făcătoarele de viaţă porunci şi a lupta şi birui patimile şi apoi după aceasta să primească ca o cunună duhovniceştile dăruiri; întâi trebuie a lucra în via cea tainică a poruncilor şi apoi să ia ca o plată slobozenia. Iar ei, cerând mai înainte de lucrare slobozenia, se aseamănă cu robii cei cumpăraţi care, împreună cu cumpărarea făcută de stăpânul lor, cer şi certificatul de liberare; precum potrivit pentru dânşii zicea cel prea cu dreaptă judecată Sf. Marcu: „Cel ce mai înainte de lucrarea poruncilor cearcă lucrările Duhului, asemenea este robului celui cumpărat pe argint, care împreună cu cumpărarea cere să se scrie şi slobozenia” (*Cap. 64, pentru cei ce li se pare din lucruri a se îndrepta*).

361. Că prin lucrarea poruncilor se câştigă faptele bune

Voieşti şi doreşti, creştine, să câştigi smerenie, răbdare, blândeţe, pace, bucurie, îndelungă răbdare, nepomenire de rău, dragoste şi toată cealaltă ceată a faptelor bune, care sunt ca o bogăţie nefurată şi comoară necheltuită a sufletului? Lucrează poruncile Domnului şi le vei dobândi, pentru că prin porunci se câştigă toate cele mai de sus fapte bune, precum a zis. Sf. Isaac: „Lucrarea faptei bune este păzirea poruncilor Domnului” (*Cuvânt 36, p. 194*). Şi poruncile sunt ca nişte unelte, iar faptele bune sunt ca nişte lucrări ale uneltelor. Aşa, de pildă, prin porunca dată de Hristos să nu stăm împotriva omului rău, câştigă cineva fapta bună a îndelungii răbdări, iar prin porunca de a întoarce

şi celălalt obraz, câştigăm răbdarea; prin porunca dată să nu mergem la judecată, câştigăm blândeţea; prin porunca ce ne-a dat a binecuvânta pe cei ce ne blestemă, câştigăm dragostea şi iubirea de fraţi; prin porunca ce ne-a dat să ne căim totdeauna, câştigăm pocăinţa şi prin pocăinţă câştigăm curăţenia sufletului, precum a zis Sf. Talasie: „Păzirea poruncilor naşte pocăinţa, iar păzirea pocăinţei face sufletul curat” (*Cap. 77, din a doua sută*). De asemenea şi prin celelalte porunci se câştigă celelalte fapte bune şi aşa, prin păzirea poruncilor, ajunge omul la cea desăvârşită nepătimire şi cunoştinţă dumnezeiască, după acest Sf. Talasie: „Păzirea poruncilor lui Dumnezeu naşte nepătimirea sufletului, iar nepătimirea păzeşte mintea curată” (Acolo, cap. 28). Şi precum, din obiceiul ce-şi face cineva la orice meşteşug şi lucru, se face deprindere, aşa şi din obiceiul ce-l capătă cineva din lucrarea poruncilor, câştigă deprinderea faptei bune. Aşadar, poruncile se aseamănă cu obiceiul, iar faptele cu deprinderea; pentru aceasta a zis dumnezeiescul Marcu: „Alta este lucrarea poruncii şi alta fapta bună, măcar că una dintr-alta îşi iau pricinile bunătăţilor” (*Cap. 193, pentru Legea cea duhovnicească*).

362. Că prin lucrarea poruncilor se capătă bunătăţile cele vremelnice

Ce alta mai voieşti, iubite? Voieşti să câştigi şi vremelnicele bunătăţi ale acestei vieţi şi să te faci fericit şi norocos? Lucrează cu sârguinţă şi dragoste poruncile Domnului şi le vei câştiga. Aşa făgăduieşte Dumnezeu prin Moise să dea toate binecuvântările celui ce păzeşte poruncile Lui: „Şi va fi după ce veţi auzi cu auzul glasului Domnului Dumnezeului vostru ca să păziţi şi să faceţi toate poruncile acestea care le poruncesc eu vouă astăzi... şi vor veni peste tine toate binecuvântările acestea şi te vor afla” (A doua Lege 28, 1). Şi care sunt aceste binecuvântări? Citeşte tot acest capitol din a doua Lege şi le vei învăţa. Aşa făgăduieşte prin Proorocul Isaia zicând: “De veţi vrea şi mă veţi asculta, bunătăţile pământului veţi mânca, iar de nu veţi vrea şi de nu mă veţi asculta, sabia vă va mânca pe voi” (Isaia 1. 19). Aşa şi prin Proorocul David făgăduieşte Dumnezeu să bine norocească pe omul care se teme şi păzeşte poruncile Sale şi să facă seminţia lui puternică în lume, să-i dea bogăţie şi slavă în casa sa şi să facă veşnică pomenirea lui (Ps. 111).

Şi într-alt loc, Duhul Sfânt fericeşte pe cei ce umblă în calea poruncilor Lui şi zice că femeile lor vor fi în casele lor ca nişte vii bine roditoare, iar fiii lor, ca nişte tinere odrasle de măslin stând împrejurul mesei lor şi-i va binecuvânta Dumnezeu din Sion şi vor câştiga bunătăţile Ierusalimului în toată viaţa lor şi vor ajunge să vadă pe fiii fiilor lor şi alte bunuri (Ps. 127).

363. Prin lucrarea poruncilor ajunge cineva la desăvârşită dragoste a lui Dumnezeu — Cel ce lucrează poruncile este mai sus decât cei ce fac minuni — Cel ce păzeşte poruncile va fi mai sus decât Mucenicii

Iubeşti, frate, să câştigi dragostea cea întru Dumnezeu care este săvârşirea tuturor faptelor bune şi să te faci Biserică Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Treimii Celei mai presus de fiinţă şi nedespărţite? Lucrează cu toată sârguinţa şi dragostea poruncile Domnului şi o vei căpăta, că aşa a făgăduit Domnul, să vină împreună cu Tatăl Său şi să locuiască înlăuntrul celui ce păzeşte poruncile Lui şi să facă inima lui Biserică şi locaş al Său: „De Mă iubeşte cineva pe Mine, cuvântul Meu va păzi şi Tatăl Meu îl va iubi pe el şi la el vom veni şi locaş la dânsul vom face” (Ioan 14, 23). Pentru aceasta mai lămurit a zis şi Sf. Maxim: „Cuvântul lui Dumnezeu şi Tatălui cu negrăit

chip se află în poruncile Sale, iar Dumnezeu şi Tatăl, tot este nedespărţit de tot Cuvântul său după fire; deci, cel ce primeşte dumnezeiasca poruncă şi o păzeşte pe ea, primeşte Cuvântul lui Dumnezeu care este întru dânsa, pe care, după ce-L va primi prin păzirea poruncilor, tot prin acest Cuvânt a primit şi pe Cel ce este de o fire cu El. Căci amin zic vouă, că cel ce primeşte pe care L-am trimis, pe Mine Mă primeşte; iar cel ce Mă primeşte pe Mine, primeşte pe Cel ce M-a trimis pe Mine (pe Tatăl). Deci, cel ce a primit porunca şi a săvârşit-o a primit şi are cu taină bogat întru sine pe SF. TREIME".

Iubeşti, să te faci mai sus decât cel ce face minuni şi mai mare decât cel ce scoate draci şi prooroceşte? Lucrează poruncile lui Hristos cu sârguinţă şi o vei căpăta. Pentru că mulţi au făcut minuni şi semne şi au scos draci şi au proorocit, totuşi, fiindcă n-au păzit poruncile Domnului, au căzut din împărăţia cerurilor şi s-au osândit, iar cei ce păzesc poruncile se mântuiesc şi sunt mai sus după aceasta decât aceia. Cine ne încredinţează? Întâi, însuşi Domnul zicând: „Mulţi vor zice Mie în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit? Şi cu numele Tău draci am scos şi cu numele Tău multe puteri am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor că niciodată nu v-am ştiut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei ce lucraţi fărădelegea" (Matei 7, 22). Al doilea, Fericitul Pavel strigând: „Şi de aş avea proorocie, şi de aş şti toate tainele şi toată ştiinţa, şi de aş avea toată credinţa cât să mut şi munţii, iar dragoste nu am, nimic nu sunt" (I Cor. 13, 2); şi al treilea, Ioan cel cu gura şi cu sufletul aurit, zicând: că Hristos n-a dat ca semn ucenicilor Săi minunile ce aveau să le facă, ci porunca dragostei, zicându-le lor: „întru aceasta vor cunoaşte toţi că ai Mei ucenici sunteţi, de veţi avea dragoste între voi" (Ioan 13, 35). Deoarece, porunca dragostei, de asemenea şi celelalte porunci, acestea sunt care arată şi însemnează pe adevăraţii ucenici ai lui Hristos şi pe oamenii cei sfinţi şi-i mântuiesc, iar nu minunile. „Şi lăsând, n-a spus de minunile ce era să le facă, ci din dragostea lor însemnându-i să se cunoască. Pentru ce oare aceasta? Căci aceasta este care arată pe oameni sfinţi, fiindcă este temelia a toată fapta bună, prin aceasta, toţi ne mântuim. Deci ce? N-o arată pe aceasta (pe mântuire) mai mult minunile? Nicidecum. Măcar că ele au întors toată lumea la credinţa lui Hristos, fiindcă ea (dragostea) era mai dinainte, iar dacă nu era ea, nici minunile nu erau să fie" (*Omilia 72 la cea de la Ioan*).

Să zic încă şi mai multe? Vrei, frate, să te faci şi mai presus decât Mucenicii? Păzeşte poruncile lui Hristos şi mai cu seamă, porunca dragostei şi ai să reuşeşti. Căci, poruncile Domnului şi mai ales a dragostei şi fără mucenicie aşază şi fac pe creştin desăvârşit ucenic al lui Hristos, iar numai singură mucenicia fără de dragoste şi celelalte porunci a săvârşi, aceasta e cu neputinţă. Şi pe de o parte mărturiseşte Pavel zicând: „...şi de a-mi da trupul meu să-l ardă şi dragostea nu am, nici un folos nu-mi este" (I Cor. 13, 3); iar pe de alta, Auritul Retor al Bisericii zicând: „Nu este altceva mai mare decât dragostea, nici de potriva ei, nici chiar mucenicia care este vârful tuturor bunătăţilor. Şi cum este aceasta? Ascultă: dragostea şi fără mucenicie face ucenici ai lui Hristos, iar mucenicia fără dragoste n-ar fi putut niciodată să facă aceasta (adică ucenici ai lui Hristos)" (*Cuvânt La Mucenicul Romano*).

364. Păzirea poruncilor pricinuieşte conştiinţă neruşinată

Voieşti, iubite, să câştigi conştiinţă neruşinată, care să nu te pârască şi să te mustre pentru vreun lucru în ziua judecăţii? Păzeşte cu amănuntul toate poruncile Domnului şi te vei învrednici de ea. Cine ne încredinţează aceasta? Proorocul David care zice: "Atuncea nu mă voi ruşina, când voi căuta spre toate poruncile Tale" (Ps. 118). Şi de vei câştiga prin păzirea poruncilor astfel de cuget nemustrat, să ştii că ai să capeţi mare îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu; precum mărturiseşte ucenicul cel iubit zicând: „De nu ne va arăta pe noi vinovaţi inima noastră, îndrăzneală avem către Dumnezeu" (Ioan 3, 21).

365. Prin păzirea poruncilor se câştigă împărăţia cerurilor. Pentru ce împărăţia cerurilor se numeşte plată şi răsplătire

Într-un cuvânt, voieşti, creştine, să câştigi împărăţia cerurilor, viaţa cea veşnică şi bunătăţile acelea pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit? Păzeşte cu silinţă şi dragoste toate poruncile Domnului şi le vei câştiga. Aşa te încredinţează nemincinoasa gură a Domnului care a legiuit poruncile zicând că nu intră întru împărăţia lui Dumnezeu creştinii care numai strigă şi zic, Doamne, Doamne, ci cei ce îndeplinesc poruncile şi voia lui Dumnezeu: „Nu tot cel ce îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra întru împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Care este în ceruri" (Matei 7, 21). Tot aceasta a voit să arate Domnul şi prin cuvântul ce a zis tânărului aceluia: „De voieşti să intri în viaţă, păzeşte poruncile" (Matei 19, 17). De aceea şi împărăţia cerurilor se numeşte de dumnezeieştile Scripturi: răsplătire, plată şi leafă dăruită pentru osteneala şi lucrarea poruncilor, „căci pleacă, zice, inima mea să facă îndreptările Tale în veac pentru răsplătire" (Ps. 118); şi „Cheamă lucrătorii şi le dă lor plată" (Matei 20, 8). Aşadar, de voieşti, frate, să lucrezi cu fierbinte dor şi poftă poruncile Domnului şi să biruieşti toate greutăţile, adu-ţi aminte neîncetat de toate aceste bunuri ce le vei primi şi mai vârtos să fii încredinţat că vei căpăta cu adevărat ca plată pentru osteneala ta, făgăduinţele veşnicelor bunătăţi ce vor să fie. Că aşa îndeamnă şi Marele Vasile să facă pe cei ce voiesc să-şi aprindă inima lor spre lucrarea dumnezeieştilor porunci, căci întrebat fiind el: „Cum ar putea cineva cu aşezarea cea dinlăuntru şi cu dor să facă poruncile Domnului? Răspunde: Dacă se va încredinţa că porunca lui Dumnezeu este viaţa veşnică şi toate cele poruncite celor ce o păzesc pe ea, adevărate, se îndreptează aşezarea lui, după cel ce a zis: Judecăţile Domnului adevărate, îndreptate împreună, dorite-s mai mult decât aurul şi decât piatra scumpă mult şi mai dulci decât mierea şi fagurul şi când robul tău păzeşte acestea, răsplătire este multă" (*Hotar pe scurt 174*).

366. Împărăţia cerurilor nu se dă ca piaţă datornică pentru osteneala poruncilor, ci ca o dăruire a Domnului — Cei ce socotesc că drept cred, fără lucrarea poruncilor, greşesc

Dar să ştii, iubite, că deşi Domnul dă din partea Lui ca plată a lucrării poruncilor cereasca Sa împărăţie, plecându-se neputinţei noastre a robilor Săi, o face ca să ne îndemne mai mult a lucra poruncile Lui şi să socotim ca un câştig al ostenelii noastre împărăţia Lui; însă tu, frate al meu creştine, păzeşte-te şi ia aminte să nu cugeti niciodată şi să crezi că împărăţia cerurilor ţi se dă ca o plată datorată de la Domnul, pentru osteneala făcută la poruncile Lui. Nu. Departe să fie de tine această cugetare. Căci, ce plată e dator stăpânul să dea robului său celui cumpărat? Robul, ca cel ce este rob, are datorie netrecută să slujească totdeauna stăpânului său, fără a nădăjdui să ia vreo plată, că de nu va lucra, se pedepseşte şi se bate. Iar dacă stăpânul său ar voi să-i dea vreo cinste în plata slujbei lui, robul este dator a socoti cinstea aceea, nu ca plată, ci ca o dăruire pe care stăpânul său ca un măreţ şi dătător de mari daruri a voit să i-o dea, numai din bunătatea sa, şi nu pentru vreo datorie. Pentru aceasta, asemenea greşesc atât creştinii care socotesc că sunt dreptcredincioşi fără a lucra poruncile Domnului, cât şi cei ce lucrează poruncile şi cred că pentru osteneala lor au să capete împărăţia cerurilor ca o plată, deoarece aceştia amândoi sunt greşiţi, fiindcă nici cei ce nu slujesc drept stăpânului lor nu e cu dreptate să ia slobozire vreodată, nici cei ce-i slujesc n-au dreptul

să ia plată datornică de la stăpânul lor, precum a zis sfeşnicul dreptei socoteli Sf. Marcu: „Unii, nefăcând poruncile, socotesc că sunt drept credincioşi, iar alţii, făcându-le, ca pe o plată datornică aşteaptă împărăţia, însă amândoi din adevăr au greşit. La stăpân nu se îndatoreşte plata slugilor, nici câştigă slobozenia cei ce nu slujesc cu dreptate" (*Cap. 18-19, pentru cei ce li se pare că din lucruri se îndreaptează*).

Prin urmare, ca să facem sfârşit la toate, împărăţia cerurilor nu se dă ca plată datornică pentru lucrarea dumnezeieştilor porunci, ci se dăruieşte ca un dar şi dăruire a Stăpânului Hristos credincioşilor Săi robi, după acest Sf. Marcu: „Pentru aceasta împărăţia cerurilor nu este plată a lucrurilor, ci dar al Stăpânului slugilor celor credincioase, gătită" (Cap. 2, acolo). Pentru aceea şi creştinii care lucrează poruncile lui Dumnezeu nu se cade a cere cu îndatorire ca plată împărăţia cerurilor, ci s-o aştepte ca o dăruire şi dar al Stăpânului lor.

S-a văzut, aşadar, din cele zise până acum atât în partea I, cât şi întru a II-a, că toţi creştinii sunt datori a păzi cu toată silinţa şi dragostea toate poruncile Domnului, dacă voiesc să se învrednicească de bunătăţile ce am zis mai înainte şi să dobândească împărăţia cerurilor. Căci, dacă numai o singură poruncă defăimând-o nu o vor păzi, se lipsesc de împărăţia cerurilor. Ce zic? Nu numai dacă o singură poruncă ar călca-o creştinii cad din împărăţia cerurilor, dar şi pe acea una singură dacă n-ar face-o cu toată cuviincioasa silinţă şi putere şi aşa iarăşi se lipsesc de împărăţie. Înfricoşat ţi se pare acest cuvânt, frate? Precum şi cu adevărat este înfricoşat şi încutremurător! Dar pe cât este de înfricoşat, pe atât şi de adevărat. Şi ascultă cum o încredinţează Domnul pe de o parte, iar pe de alta dumnezeiescul Hrisostom zicând: „Eu însă ceva şi mai mult decât acestea am să spun: că numai o mică poruncă din cele poruncite trecând-o cu vederea ne închide nouă cerul, ci, deşi s-ar face, dar nu cu cuviincioasa evlavie şi cu prisosinţă, tot la fel pătimim. Că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veţi intra întru împărăţia cerurilor" (Matei 5, 20). Prin urmare, măcar milostenie de vei da, însă nu mai mult decât aceia, nu vei intra întru împărăţie" (*Omilia 64 la Matei*).

367. Până la moarte se cade a asculta cineva poruncile Domnului

Iar de mă întrebi, frate, câtă putere trebuie să pună cineva ca să păzească poruncile lui Hristos şi până la ce hotar ajunge ascultarea dumnezeieştilor porunci, zic ţie că până la moarte. Adică, e dator tot creştinul pentru poruncile lui Hristos, de va cere trebuinţa şi vremea, să se jertfească şi să moară şi această moarte să o socotească prea dulce şi pricinuitoare adevărului şi vieţii veşnice. Aşa, Stăpânul nostru Hristos, ca să asculte voia Tatălui Celui din ceruri, a primit să ia moarte şi moarte necinstită de cruce, precum zice Pavel: „S-a smerit pe Sine făcându-Se ascultător până la moarte şi moarte de cruce" (Filipeni 2, 8). Tot aşa şi Sf. Simeon Noul Teolog zice că aceasta este credinţa cea adevărată, a fi gata creştinul să moară pentru Hristos şi pentru poruncile Lui: „Credinţa este să moară cineva pentru Hristos şi pentru poruncile Lui şi să creadă că moartea aceasta îi este pricinuitoare de viaţă" (*Cap. 1 a celor teologice şi lucrătoare*). Aşa spunea şi Sf. Talasie: „Pentru poruncile lui Hristos până la moarte să te nevoieşti, ca prin ele curăţindu-te, să mergi în viaţă" (*Cap. 80, din suta II*). Asemenea şi Marele Vasile: (*Hotar pe scurt 206*), şi într-alte multe locuri aschiticeşti ale lui, arătând că, ascultarea la poruncile Domnului, până la moarte are marginile ei. Aceasta o zice şi Sf. Isaac numind mucenici pe cei care mor pentru poruncile Domnului: „Că nu numai cei ce pentru credinţa cea în Hristos au primit moarte sunt Mucenici, ci şi cei ce mor pentru păzirea poruncilor Lui" (*Cap. 44, p. 219*).

368. Creştinii au dat făgăduinţă la Botez să îndeplinească poruncile Domnului

Pentru aceasta, fraţii mei creştini, fraţii mei iubiţi, întreiesc glasul, fraţii mei prea doriţi, grijiţi-vă toţi, cu mic cu mare, clerici şi mireni, de păziţi toate făcătoarele de viaţă, toate făcătoarele de Dumnezeu, toate mântuitoarele porunci ale Domnului nostru Iisus Hristos, siliţi-vă a lucra ca nişte lucrători credincioşi cu toată sârguinţa voastră şi cu toată dragostea în tainica vie a stăpâneştilor porunci; (căci acestea sunt gânditoarea vie despre care vorbea Domnul în Evanghelia cea de la Matei), nu fiţi nepăsători, nici să obosiţi de greutate şi osteneală, nici de arşiţa zilei, că după ce va veni seara, adică moartea şi sfârşitul vieţii voastre, să primiţi plata ostenelii, veşnica împărăţie. Socotiţi-vă cum singuri aţi făcut tocmeală şi aţi dat făgăduinţă lui Hristos să lucraţi în via poruncilor Lui. Şi când aţi dat această tocmeală şi făgăduinţă? Când v-aţi botezat. Pentru că cuvântul pe care l-aţi zis atunci a fost: „Mă lepăd de tine satano, şi de toate lucrurile tale şi mă unesc cu Tine, Hristoase”, acest cuvânt, zic, este tocmeala şi făgăduinţa ce aţi dat-o lui Hristos ca să lucraţi în via Lui; precum zice Hrisostom: „Acest glas tocmeală cu Stăpânul este” (Andr. 21).

Şi precum stăpânii cei ce voiesc să cumpere robi, întâi îi întreabă de voiesc să le slujească şi după ce primesc răspunsul lor, atunci îi cumpără, aşa şi Stăpânul Hristos v-a întrebat pe voi, pe toţi creştinii, de voiţi să lucraţi poruncile Lui şi după ce i-aţi dat făgăduinţa, atunci v-a răscumpărat prin moartea Sa şi prin Sf. Botez, cel făcut întru moartea Lui, după cum zice acest Grăitor de Aur: „Şi precum, când noi cumpărăm robi, întâi îi intrebăm pe cei ce se vând de voiesc să ne slujească nouă; aşa face şi Hristos, fiindcă voieşte a te lua pe tine spre slujire, întâi te întreabă de voieşti să te lepezi de acel tiran sălbatic şi aspru şi tocmeală primeşte de la tine, că nu este silnică stăpânirea Lui” (Andr. 21).

369. Creştinii se cade a se lăuda că slujesc lui Hristos

Şi deci, fiindcă odată aţi fost chemaţi ca să lucraţi în via poruncilor şi aţi ascultat această chemare şi aţi făcut astfel de tocmeală cu Stăpânul viei când v-aţi botezat, este nevoie a lucra nu cu lenevire, nu cu mâhnire şi cu nerăbdare, ci cu toată silinţa, cu toată bucuria şi răbdarea, având şi ca o laudă a voastră că v-aţi învrednicit să slujiţi la acest Stăpân bun şi prea iubitor de oameni, care este vrednic să se slujească în dar de toată zidirea Sa, deşi n-ar vrea să le dea lor vreo plată. Că dacă slugile împăratului pământesc se laudă că slujesc împăratului lor şi de multe ori zic întru lauda lor, noi suntem în slujbă împărătească, cum nu se cade să vă lăudaţi şi voi, creştinii, şi să vă bucuraţi că v-aţi învrednicit a sluji poruncilor împăratului împăraţilor, Hristos? Da, vă numiţi slugi, fiindcă lucraţi poruncile Domnului, însă slujba voastră întrece toate vredniciile, toate cinstirile şi toate dregătoriile împăraţilor lumii. De aceea, Proorocul David. Cu toate că era împărat, însă avea ca o laudă de a se numi îndoit rob al lui Dumnezeu şi fiu al prea smeritei roabei sale, pentru care zicea: „O! Doamne, eu sluga Ta, eu sluga Ta, şi fiul slujnicei Tale” (Ps. 115, 7) şi iarăşi: „Iar robul Tău se va veseli” (Ps. 108, 27). Chiar Ap. Pavel şi Petru şi ceilalţi apostoli se fălesc că sunt robi ai lui Iisus, mai mult decât se îngâmfează şi se fălesc demnitarii şi oamenii împărăteşti în haine, în brâie şi în celelalte decoraţii împărăteşti şi în dregătoriile ce le au. Pentru aceea, mai la toate începuturile epistolelor, pun mai întâi acest nume ca o cunună de mult preţ a capului lor, zicând: „Pavel, sluga lui Iisus Hristos” (Romani 1, 1), „Pavel şi Timotei, robii lui Iisus” (Filipeni 1, 1); „Iacob, sluga lui Iisus Hristos” (Iacob 1, 1); „Simon Petru, slugă şi apostol al lui Iisus Hristos” (II Petru 1, 1). „Iuda, sluga lui Iisus Hristos” (Iuda 1, 1).

370. Pentru ce Sfinții au în multă cinste slujba lui Dumnezeu

Dar, pentru ce Sfinții au la atâta cinste şi laudă slujirea lui Dumnezeu şi a se numi robii lui Hristos? Deoarece, câți slujesc împăraților celor pământeşti, de multe ori li se întâmplă a flămânzi, a înseta, a se întrista şi numele lor a se necinsti, că împărații cei pământeşti uneori se arată nemulțumitori către slugile lor; iar câți se învrednicesc să slujească lui Hristos şi să facă poruncile cerescului împărat, aceştia neîncetat sunt îndestulați de toate bunătățile, totdeauna se bucură şi se veselesc, totdeauna se înalță şi se măresc numele lor, fiindcă Dumnezeu căruia îi slujesc este dăruitor de mari şi bogate daruri şi nu lasă neplătită nici cea mai mică slujbă; precum despre fața lui Dumnezeu zice Isaia: „Iată, cei ce slujesc Mie vor mânca, iar voi veți flămânzi; iată cei ce slujesc Mie vor bea, iar voi veți înseta; iată, cei ce slujesc Mie se vor veseli, iar voi vă veți ruşina; şi celor ce slujesc Mie se va pune nume nou” (Isaia 65, 13).

371. Creştinii se cade a lucra poruncile lui Hristos cu bucurie, cu frică şi smerenie

Fiindcă urătorul de bine diavol nu încetează ispitind pe robii lui Hristos şi făcându-i să se înalte şi să se mândrească cum că păzesc poruncile Domnului şi dintr-aceasta să-şi piardă plata ostenelii şi a slujbei lor. Pentru aceasta, luați aminte, frații mei creştini, şi lucrați poruncile lui Hristos cu bucurie, cu frică şi smerenie. Cu bucurie, fiindcă voi, cei muritori şi pământeşti, v-ați învrednicit a sluji unui Dumnezeu ceresc şi nemuritor împărat; iar cu frică şi cu smerenie, căci oricât v-ați sili ca să faceți poruncile Domnului, niciodată nu veți putea să le faceți precum se cade şi desăvârşit. Căci aceasta şi Domnul, Puitorul de lege şi dătătorul poruncilor, vă sfătuieşte, când toate poruncile Lui le veți face, să vă smeriți cu inima şi să ziceți cum că sunteți robi netrebnici şi nevrednici, că ceea ce ați fost datori să faceți ați făcut şi nimic mai mult: „Aşa şi voi, când veți face toate cele ce vi s-au poruncit vouă, ziceți că slugi netrebnice sunteți, că ce am fost datori a face am făcut” (Luca 17, 10).

372. Creştinii precum au făcut voile şi poruncile diavolului, aşa să facă şi poruncile lui Dumnezeu

Să vă spun, fraților, şi un cuvânt omenesc şi foarte mult îngăduitor? Precum ați slujit până acum vicleanului diavol şi ați împlinit voile şi poruncile lui cu feluritele păcate, aşa şi de-acum înainte, slujiți lui Dumnezeu şi păziți poruncile Lui. Şi precum ați făcut sufletul şi trupul rob necurăției şi păcatului, aşa de-acum înainte, faceți-l rob faptei bune şi curăției. Căci, dacă voi cu toată dulceața şi dragostea ați păzit poruncile diavolului de la care n-ați câştigat nici o plată, ci mai ales osândă şi moarte, ruşine şi necinste, cum nu ar fi cu dreptul acum să păziți cu aceeaşi dulceață şi dragoste poruncile lui Hristos, măcar că se cădea şi mai mult, pentru care veți lua plată nemăsurată, viață veşnică, cinste şi slavă nesfârşită de la Dumnezeu? Nu este cuvântul meu acesta, ci al Ap. Pavel, care cu pogorământ vă sfătuieşte a face aşa pentru neputința voastră: „Omeneşte grăiesc pentru slăbiciunea trupului vostru; că, precum v-ați făcut mădularele voastre roabe necurăției şi fărădelegii spre fărădelege; aşa acum să vă faceți mădularele voastre roabe dreptății spre sfințenie... Care dar roadă ați avut atunci întru acelea, de care acum vă ruşinați? Că sfârşitul acelora este moartea; iar acum slobozindu-vă din

păcat şi făcându-vă robi lui Dumnezeu, aveţi roadă voastră spre sfinţenie, iar sfârşitul, viaţa veşnică" (Romani 6, 19); pe care tâlcuind-o Hrisostom zice: „Cu câtă silinţă şi cu câtă poftă aţi urmat răutăţii, deşi n-are nici o răsplătire, ci dimpotrivă, muncă şi pedeapsă, măcar pe atât urmaţi faptei bune" (*Tâlcuire la Ps. 111*).

373. Că silinţa, citirea şi cugetarea poruncilor înseamnă mare ajutor spre păzirea lor

Mare ajutor veţi avea, fraţilor, spre a păzi poruncile lui Hristos, 1) dacă la început vă veţi sili ca să lucraţi dumnezeieştile porunci, fiindcă atâta vreme deprinzându-vă la trândăvie şi nelucrare, suferiţi mare greutate să lucraţi poruncile Domnului; pentru aceea este trebuinţă a vă sili ca să biruiţi greutatea şi obiceiul vechi ce vă împiedică de la lucrarea poruncilor. Pentru aceasta şi Domnul a zis: „împărăţia cerurilor se sileşte şi silitorii o răpesc pe ea" (Matei 11, 12). Iar când vă veţi sili la păzirea poruncilor, Domnul, văzându-vă silinţa voastră, vă dă putere şi dar spre a face poruncile Lui cu dulceaţă şi cu bucurie, încât ceea ce mai înainte o făceaţi cu multă greutate, mai pe urmă o faceţi cu mare înlesnire; aşa vă încredinţează dumnezeiescul Diadoh zicând: „Deci, se cade de la începutul nevoinţei faptei bune, cu oarecare silinţă să lucrăm sfintele lui Dumnezeu porunci, ca văzând bunul nostru Domn scopul, osteneala şi sârguinţa spre voia Lui, să trimită gata de sus mare înlesnire celor ce cu multă dulceaţă împlinesc prea slăvitele Sale voi, că de la Domnul atunci se găteşte voia" (Pilde 8, 35). De aceea, cu multă bucurie „să lucrăm neîncetat bunătatea, căci atunci în adevăr vom pricepe că Dumnezeu este cel ce lucrează întru noi şi pe a voi şi a lucra după bunăvoinţa Sa" (Filipeni 2, 13, cap. 413).

2) Veţi avea ajutor spre păzirea dumnezeieştilor porunci, dacă veţi citi mai des Sf. Evanghelie şi epistolele Ap. Pavel. Căci, în Sf. Evanghelie se cuprind poruncile Domnului, dar mai ales în cap. 5, 6 şi 7, la Evanghelia cea de la Matei. De asemenea, şi în trimiterile lui Pavel; căci, acelea pe care le zice Pavel sunt poruncile Domnului, precum însuşi arată: „De i se pare cuiva că este prooroc sau duhovnicesc, înţeleagă cele ce scriu vouă, că ale Domnului porunci sunt" (I Corinteni 14, 37); şi mai mult în cap. 6, la cea întâi Corinteni, unde porunceşte Apostolul să nu se ducă creştinii la judecată niciodată, iar dacă au judecată, cel puţin să se ducă numai la judecata bisericească şi niciodată la cele din afara ale necredincioşilor, precum porunceşte şi Domnul.

Şi de ce aveţi mare ajutor din deasa citire a Evangheliei şi a Apostolului? Deoarece, când citiţi mai des în aceste cărţi poruncile lui Hristos, vă aduceţi aminte şi din aducerea aminte puteţi şi a le păzi. Pentru aceasta, Proorocul David ascundea cuvintele şi poruncile Domnului întru inima sa, ca să le pomenească totdeauna şi din această pomenire să se îndemne şi a le păzi, pentru care şi zicea: „întru inima mea am ascuns cuvintele Tale, ca să nu greşesc Ţie" (Ps. 118). Pentru aceea şi Domnul porunceşte: „Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte pe ele, acela este care Mă iubeşte pe Mine" (Ioan 14, 21). Ce este „cel ce are?" Adică, cel ce are totdeauna aducerea aminte şi pomenirea poruncilor Mele întru inima sa, acela este cel ce le şi lucrează, când cere trebuinţa, fiindcă din aducerea aminte vine şi întru lucrare, precum, dimpotrivă, cel ce nu citeşte poruncile lui Hristos, acela le şi uită, iar uitându-le, cum este cu putinţă să le facă? Pentru aceasta şi Dumnezeu porunceşte iudeilor să citească totdeauna poruncile Lui şi să le spună la copiii lor şi să le scrie sus pe pragurile caselor ca, văzându-le intrând şi ieşind, să nu le uite. „Şi aceste cuvinte, câte poruncesc Eu astăzi ţie, să fie în inima ta şi în sufletul tău şi le spune fiilor tăi, le grăieşte lor când şezi în casă şi când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli. Şi le leagă pe ele să fie semn pe mâna ta şi

să fie neclătite înaintea ochilor tăi şi le scrieţi pe pragurile caselor voastre şi ale uşilor voastre” (A doua Lege 6, 6)[71].

Fac sfârşit părţii a II-a şi zic că toţi creştinii cei căsătoriţi şi călugării sunt datori să facă ascultare până la moarte poruncilor Evangheliei, dacă voiesc să câştige vremelnicele şi veşnicele bunătăţi pe care le-am zis mai înainte, căci n-are nimenea stăpânire să schimbe nici un punct din porunci, nici la dreapta, nici la stânga, precum este scris: „Ca să nu se abată de la porunci nici la dreapta, nici la stânga” (II Lege 17, 20). Pentru că după Marele Vasile, afară de nuntă, toate celelalte porunci sunt legiuite a se păzi de toţi mirenii, fiindcă şi Hristos a propovăduit Evanghelia şi poruncile Lui, nu la monahi, ci la mireni. „De la toţi oamenii ni se va cere cuvânt pentru nesupunerea la Evanghelie şi monahilor, şi celor de sub jugul însoţirii cu nuntă, că e de ajuns celui ce a venit întru însoţire, pogorământul pentru neînfrânare şi al poftei către femeie şi împreunarea cu ea; iar celelalte porunci, fiindcă pentru toţi sunt deopotrivă aşezate, nu sunt fără primejdie celor ce le-ar călca; căci, când a propovăduit Hristos Evanghelia şi poruncile Tatălui Său, celor din lume a grăit” (*Cuvânt pentru lepădarea de viaţă*).

Dar învaţă şi Hrisostom: „Toate poruncile cele către voi, mirenii, sunt de obşte ca şi către monahi, afară de nuntă; ba încă şi pentru aceasta porunceşte Pavel să vă faceţi întru toate asemenea cu ei (cu monahii), că zice: «Vremea de acum scurtă este, ca şi cei ce au femei să fie ca şi cum n-ar avea»“ (I Cor. 7, 29) (*Omilia 7, la Matei*).

Să nu pricinuiască deci unii din mirenii cei nepricepuţi şi să zică: acestea s-au dat ca să le facă călugării, şi nu nouă, mirenilor, ci mai mult să audă pe Solomon cum îi dojeneşte şi le zice să se teamă de Dumnezeu şi să păzească poruncile Lui. Pentru ce? Fiindcă pentru acest sfârşit s-a zidit tot omul în lume, ca să păzească poruncile Ziditorului său. „Sfârşitul cuvântului tot, auzi-l: Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui. Acesta este lucrul cuvenit fiecărui om.” (Ecclesiastul 12, 13)[72].

PARTEA a III-a

Cei ce calcă poruncile lui Hristos suferă pagube şi nenorociri mari

374. Care este treapta cea mai presus de fire şi care este cea firească

Câte bunătăţi şi câte dăruiri am spus în partea a II-a că primesc cei ce păzesc poruncile Domnului, atâtea răutăţi şi pagube zicem aici, dimpotrivă, că vor lua creştinii cei ce calcă poruncile lui Hristos. Însă, spre mai multă lămurire şi scurtime zicem că toate pagubele şi relele care le vor lua cei ce calcă poruncile lui Hristos, se cuprind în două trepte: în cea mai presus de fire şi în cea firească. Şi deci, treapta cea mai presus de fire este aceea care întrece legile firii, dar nu strică, ci mai mult desăvârşeşte şi înmulţeşte firea. Iar treapta firească este aceea care urmează după legile firii. Deci, tu,

[71] Pentru aceasta şi noi, la sfârşitul prezentei cărţi, am notat cele mai principate porunci ale Vechiului şi Noului Testament, ca citindu-le şi cugetându-le pe ele neîncetat fraţii noştri creştini, prin deasa citire, să se îndemne şi spre a le împlini.

[72] Şi aceasta este pricina pentru care se citeşte la moartea oricărui creştin mirean şi la clerici şi monahi Psalmul zis: „Fericiţi cei fără prihană”, ca să se arate că el, după naştere şi până la moarte, a păzit toate poruncile Domnului cele cuprinse în acest psalm şi prin urmare, că, a păzit sfârşitul cel pentru care s-a zidit în lume. Deci, acest grai al Ecleziastului, adică: „aceasta este tot omul”, asa l-au tâlcuit unii, în: „pentru aceasta tot omul”. Însă, dumnezeiescul Hrisostom în cap. 1, înlocuind tâlcuirea lui Iov, traduce că se înţelege în loc de: „Aceasta este chiar zidirea, aşezarea şi caracterul omului”, adică a păzi poruncile Domnului şi aceasta este care face pe om, cu adevărat om. Iar cel ce se abate de la poruncile Domnului nu este cu adevărat om, ci mincinos, precum este şi cel zugrăvit.

creştine, când calci poruncile lui Hristos, pierzi toate darurile cele mai presus de fire, pierzi şi toate darurile cele fireşti.

375. Călcătorii poruncilor pierd Darul cei mai presus de fire

Pierzi întâi darurile cele mai presus de fire, că îndată ce tu, frate, calci făcătoarele de viaţă porunci, pierzi dragostea şi prietenia cea cu Hristos şi se face urât Hristos Dumnezeu înaintea ta, precum însuşi El zice: „Cel ce nu Mă iubeşte pe Mine, cuvintele Mele nu le păzeşte” (Ioan 14, 24); fiindcă, precum păzirea poruncilor este dovadă a dragostei către Dumnezeu; aşa, dimpotrivă, şi călcarea poruncilor este dovadă a urâciunii către Dumnezeu; iar cine urăşte pe Dumnezeu arătat este că se urăşte şi el de către Dumnezeu. Şi după dreptate, că dacă Proorocul David ura nu pe cei ce călcau poruncile lui, ci pe ale lui Dumnezeu, „că pe cei ce făceau, zice, călcări de lege, i-am urât” (Ps. 100, 4). Cum este cu putinţă ca Domnul să nu urască pe cei ce calcă poruncile Lui? Iar a fi urât cineva de Dumnezeu şi a fi părăsit de El, aceasta este cea mai mare cu adevărat şi mai de pe urmă pagubă şi nenorocire decât toate.

Pierzi, creştine, darurile cele mai presus de fire, căci, călcând poruncile Domnului, te lipseşti de Darul punerii de fii şi acolo unde erai fiu al Tatălui ceresc după Dar, te faci vrăjmaş al Lui şi luptător. Pentru aceasta, însuşi Dumnezeu se întristează de creştinii cei ce calcă poruncile Lui şi zice: „Fiul slăveşte pe Tatăl Său prin păzirea poruncilor Lui; asemenea şi sluga cinsteşte pe stăpânul său. Şi dacă Eu sunt Tatăl vostru, unde este slava şi cinstea ce Mi se cade a o aduce voi prin păzirea poruncilor Mele? Şi dacă Eu sunt Stăpânul vostru, unde este frica care se cuvine a o avea de Mine? Fiul cinsteşte pe Tatăl şi sluga se teme de stăpânul său; şi de sunt Eu Tată, unde este cinstea Mea? Şi de sunt Eu Stăpân, unde este frica Mea? zice Domnul Atotţiitorul (Malahia 1, 6). Pierzi, frate, darurile cele mai presus de fire, căci călcând poruncile, te lipseşti de darul dreptăţii, de darul stăruinţei, darul împuternicirii, al împreună lucrării şi celelalte.

376. Darurile cele mai presus de fire la două duc: la Dar şi la slavă

Şi ca să zic în scurt, daruri mai presus de fire sunt toate acelea pe care s-a învrednicit creştinul a le lua prin Sf. Botez şi câte altele a ajuns să le câştige în urmă prin lucrarea făcătoarelor de viaţă porunci şi pe lângă acestea, câte încă putea să le câştige în viitor, atât în viaţa aceasta, cât şi în cea viitoare, care toate dimpreună duc la aceste două de obşte şi cuprinzătoare, după Teologi, adică: la darul cel dat în viaţa aceasta şi la slava cea dăruită în ceea ce va să fie, despre care spune dumnezeiescul David: „Dumnezeu dar şi slavă va da” (Ps. 83, 12). Aşadar, când tu, creştine, calci poruncile Domnului, pierzi toate aceste daruri mai presus de fire, fiindcă te lipseşti de acea lumină şi de dumnezeiasca strălucire, ce o pricinuia în mintea ta mai înainte păzirea poruncilor şi rămâi pustiu de prea dulcea desfătare ce o gustase mai înainte mintea ta, întru a cugeta, a zice şi a face „Dreptăţile Domnului drepte, cele ce veselesc inima”, după dumnezeiescul David (Ps. 18, 9). Pentru că te păgubeşti de faptele bune cele în chipul lui Dumnezeu, de smerenie, de îndelunga răbdare, de ascultare, de iubirea de fraţi şi de cealaltă ceată a faptelor bune, pe care le-ai câştigat prin lucrarea poruncilor, precum am zis. Căci te lipseşti de roadele Sf. Duh, care sunt: dragostea, bucuria, pacea şi bunătatea, pe care le numără Apostolul în Epistola cea către Galateni (cap. 5, 22). De asemenea şi de cele şapte daruri ale Sf. Duh, adică darul dumnezeieştii

frici, al cunoştinţei, al bunei cinstiri, al voinţei, al împuternicirii, al priceperii şi al înţelepciunii, precum le numără Isaia (cap. 11, 2).

Ce să grăiesc multe? Prin călcarea dumnezeieştilor porunci pierzi, frate, toate darurile cele mai presus de fire, prin care puteai să ajungi la o desăvârşită sfinţenie şi desăvârşire care e cu putinţă oamenilor şi ajungi în atâta ticăloşie, încât te lipseşti până şi de această lumină ce se numeşte pregătitoare a darurilor. Că n-ajunge numai până aici paguba ta, frate, ci pierzi încă şi slava lui Dumnezeu ce era să o moşteneşti după moarte, adică, pierzi fericirea cea neîncetată, viaţa cea veşnică, împărăţia cerurilor, petrecerea cea neîncetată cu Dumnezeu, cu îngerii şi cu toţi Sfinţii. Şi ce câştigi? Muncă nesfârşită, viermi neadormiţi, foc veşnic, munci nenumărate şi tovărăşia cea totdeauna cu dracii; fiindcă munca nu e gătită pentru altcineva, fără numai pentru cei ce calcă poruncile Domnului, precum adeverează însuşi Dumnezeu prin Isaia zicând: „Şi vor ieşi şi vor vedea mădularele oamenilor care au călcat poruncile Mele. Că viermele lor nu va muri, şi focul lor nu se va stinge, şi vor fi priveală la tot trupul (Isaia 66, 24). Şi cu toată dreptatea, căci dacă cei ce călcau Legea lui Moise şi nu păzeau poruncile Legii Vechi, îndată se pedepseau fără nici o milostivire, osândind-se la munci şi la moarte, cum nu sunt vrednici de mii de morţi şi de toată munca creştinii care calcă nu Legea lui Moise, ci însăşi Legea Fiului lui Dumnezeu, defăimând poruncile Lui şi călcând dumnezeiescul Său Sânge, ocărăsc şi necinstesc Preasfântul Său Duh? Aşa adeverează vasul alegerii, Fericitul Pavel, câteodată zicând: „Şi toată călcarea de poruncă şi neascultarea au luat dreaptă răsplătire, cum noi vom scăpa negrijindu-ne de atâta mântuire?" (Evrei 2, 2); iar altădată: „Lepădând cineva Legea lui Moise, fără de milă prin două sau trei mărturii, moare; cât de mai amară muncă socotiţi că va lua cel ce a călcat pe Fiul lui Dumnezeu şi a socotit Sângele Legii cu care s-a sfinţit a fi de obşte şi a ocărât Duhul darului?" (Evrei 10, 28). Deci, o, mare pagubă! O, pierzare nemăsurată! O, ticăloşie şi osândă a celor ce calcă poruncile lui Dumnezeu!

377. Călcătorii poruncilor pierd fireştile daruri şi pacea conştiinţei — Că cei ce calcă poruncile şi mai înainte de gheenă se muncesc

Al doilea: pierzi, frate, darurile cele fireşti, deoarece, călcând poruncile lui Hristos, îndată te lipseşti de pacea, odihna şi bucuria ce o aveai în conştiinţa ta mai-nainte de a le călca. Şi ce câştigi? Tulburare neîncetată, necontenită mustrare de conştiinţă, nemângâiată întristare, frică şi cutremur în toată inima ta şi în suflet. Drept aceea, atunci trăieşti în adevăr o viaţă ticăloasă asemenea cu a lui Cain, când a călcat legea firii şi a ucis pe fratele său, de frică se clătina tot şi tremura atât, încât, din multa frică ce avea în suflet, i se părea că tremură munţii, văile, pământul şi toată lumea. Pentru aceasta şi locul unde a stat s-a numit „Naid". „Şi a ieşit Cain de la faţa lui Dumnezeu şi a locuit în pământul Naid" (Facerea 4, 16), care va să zică după Hrisostom, cutremur şi clătinare. „Şi deci acest loc unde a locuit, spre pomenire neîncetată era. Şi nu numai lui, dar şi celor mai din urmă neamuri, al tulburării şi al cutremurului se numea, căci numele „Naid" este cuvânt evreiesc şi se tâlcuieşte clătinare" (*Omilia 20 la Facere*).

După cum, zic, Cain avea neîncetată frică şi cutremur în sufletul său, aşa şi tu, ticălos creştin, cel ce calci poruncile Domnului, pierzi liniştea conştiinţei, te mâhneşti, te temi şi tremuri, ţi se pare că te goneşte toată lumea, socoteşti că se ridică asupra ta chiar munţii şi dealurile şi nici somnul tău nu are vreo dulceaţă, nici mâncarea, ci se fac ţie toate amare, toate dureroase, toate fără gust. Şi astfel de viaţă poate să se mai numească viaţă? Mie mi se pare că e mai bine să se numească moarte sau mai bine a zice început şi arvună a muncilor. Căci, precum cel ce păzeşte poruncile lui Hristos şi mai-nainte de

a căpăta împărăția cerurilor se bucură cu mintea pentru bunele nădejdi ce are; aşa, dimpotrivă, călcătorul dumnezeieştilor porunci mai înainte de muncă se munceşte, după Hrisostom ce zice: „Că, precum cel ce trăieşte în răutate şi mai înainte de gheenă se munceşte, de conştiință îmboldindu-se, aşa şi cel bogat întru isprăvi, mai înainte de împărăție, prea mare bucurie va câştiga, în bune nădejdi desfătându-se” (Andr. 16).

Pierzi darurile cele fireşti, frate, deoarece călcând poruncile Domnului, ți se orbeşte lumina gândului tău, se tâmpeşte agerimea minții tale, se întunecă dreapta socoteală, se învârtoşează voia ta, se îngroaşă inima ta şi toate puterile, nu numai cele sufleteşti, dar şi cele trupeşti se slăbănogesc, se îngroaşă şi-şi pierd cea dintâi desăvârşire pe care o aveau spre a face fireştile lucrări. Că, precum păzirea poruncilor întăresc, îmbunătățesc şi desăvârşesc sufleteştile şi trupeştile puteri, aşa, dimpotrivă, călcarea dumnezeieştilor porunci netrebnicesc, slăbesc şi strică toate puterile şi mişcările cele fireşti, otrăvindu-le ca şi cu o otravă purtătoare de moarte a înțelegătorului şarpe, diavol.

378. Cei ce calcă poruncile ajung în patimile cele afară de fire — Ce este păcătul?

Şi deci, după ce tu, frate, vei pierde darurile cele mai presus de fire, dimpreună şi cele fireşti prin călcarea dumnezeieştilor porunci, în ce stare socoteşti că ajungi? Vai! în patimile şi păcatele cele afară de fire, fiindcă poruncile spre aceasta s-au dat şi pentru aceasta se păzesc, ca să stea împotriva patimilor şi păcatului, încât fiecare din porunci să se lupte împotriva unei patimi şi a unui păcat — cum am mai zis în partea întâi —; iar când tu calci poruncile, arăți că te stăpâneşti de patimi şi de păcatele cele împotriva poruncilor. Căci, dacă tu spre pildă călcând porunca dragostei, îndată cazi în patima şi păcatul urâciunii, călcând porunca pocăinței, cazi în păcatul nepocăinței şi al deznădăjduirii; dacă calci porunca îndelungii răbdări şi a blândeții, ajungi în patima şi păcatul învârtoşirii şi al urgiei şi prin urmare, câte porunci vei călca, într-atâtea păcate cazi, care sunt contra poruncilor pe care le-ai călcat.

Pentru aceea, fiindcă şi păcatul este mişcare afară de fire, precum îl hotărăşte purtătorul de Dumnezeu Maxim, în ce stare deci ajungi tu, care prin călcarea poruncilor faci păcatul? Arătat este că ajungi în cea afară de fire, în cea păcătoasă, în cea pătimaşă şi în loc de fiu al lui Dumnezeu, te faci fiu urgiei, în loc de vas al darului, te faci vas păcatului, lipsit de orice lumină firească şi mai presus de fire. Învârtoşat cu inima, împietrit, neiscusit întru toate, lemn neroditor şi tăciune gătit spre arderea focului celui veşnic. O, nenorociri! O, pagube a ticăloşilor călcători de legi!

379. Călcătorii poruncilor se fac ca nişte dobitoace necuvântătoare, încă şi mai răi — Că cei ce calcă poruncile se fac ca nişte materie fără chip.

În ce stare ajungi? Întru a dobitoacelor celor necuvântătoare, precum este scris: „Omul în cinste fiind „n-a priceput, alăturatu-s-a cu dobitoacele cele fără de minte şi s-a asemănat lor” (Ps. 48, 12); încă şi în mai rea stare decât a dobitoacelor. Că dobitoacele cele necuvântătoare nu calcă, nici stau împotriva poruncii lui Dumnezeu şi a legilor celor fireşti pe care Dumnezeu le-a hotărât lor: „Poruncă a pus, zice, şi nu va trece” (Ps. 148, 6); şi tu, om cuvântător fiind, calci fără ruşine şi stai împotriva poruncilor Stăpânului tău. Pentru aceea, după dreptate a zis Marele Vasile: „Nu defăima peştii, fiindcă sunt cu totul fără de glas şi necuvântători, ci teme-te ca nu şi decât aceştia să fii mai necuvântător aşezământului Celui ce te-a zidit împotrivindu-te” (*Omilia 7, la*

Exaimeron). În ce stare ajungi? În starea materiei celei fără de chip, urâte şi neînfrumusețate, după Marele Vasile, că precum chipul împodobeşte, înfrumusețează şi săvârşeşte materia cea neînfrumusețată, aşa şi Duhul cel Sfânt împodobeşte, săvârşeşte şi înfrumusețează sufletul în care se află: „Deci, fiindcă Duhul Sf. este săvârşitor şi la zidirile cele cuvântătoare împlinind cu aceasta nesăvârşirea, de aceea ține locul Creatorului" (*cap. 26, acelor pentru Sf. Duh*). Prin urmare, precum materia rămâne fără chip, neînfrumusețată, neîmpodobită, fără de formă; aşa, frate, şi sufletul tău rămâne ca o materie neînfrumusețată, după ce o dată, prin călcarea poruncilor, va pierde darurile cele mai presus de fire ale Sf. Duh.

380. Precum sufletul face trupul viu, aşa şi Darul pe suflet. Călcătorii poruncilor sunt morți şi ca şi cum n-ar fi

Voieşti să ştii încă, frate, în care stare ai să ajungi? În starea morților. Căci, precum sufletul face trupul viu, aşa şi Darul Sf. Duh face viu sufletul, după purtătorul de Dumnezeu Maxim: „Precum sufletul în trup, aşa şi Duhul lui Dumnezeu întru noi". Zice încă şi dumnezeiescul Grigorie de Nyssa: „Moartea sufletului deci este înstrăinarea de viața cea adevărată (de Dumnezeu), iar a trupului, stricăciunea şi risipirea, care şi stricare şi desăvârşit topire se numeşte" (*Cuvânt 1 la Paşti, tom. 3*). Deci, precum când iese sufletul din trup, trupul acela îndată moare, într-acest fel şi tu, frate, prin călcarea de viață făcătoarelor porunci, pierzând darul şi lucrarea prea Sf. Duh, care este suflet sufletului tău, ce te faci? Mort cu adevărat şi nesimțitor. Şi cu toate că te arăți ca şi cum ai fi cu trupul viu, însă cu sufletul eşti într-adevăr, mort. Tot aşa şi Adam, după ce a călcat făcătoarea de viață poruncă a lui Dumnezeu şi a mâncat din pomul cel oprit al cunoştinței, deşi era cu trupul viu, dar cu Duhul era mort, precum a zis mai înainte Dumnezeu: „Că ori în ce zi veți mânca dintr-însul, cu moarte veți muri" (Facerea 2, 17). Şi cu dreptate, pentru că porunca lui Dumnezeu este viață precum am zis. De aceea, cine o păzeşte se află în viață, iar cine o calcă se desparte de viață şi moare.

Să-ți spun şi alta mai mare? Tu, frate, când calci poruncile lui Dumnezeu, ajungi în aşa stare, încât nu numai că pierzi darurile cele fireşti şi mai presus de fire pe care le-am numit mai înainte, ci pierzi încă şi ființa. Şi acest adevăr îl întăreşte dumnezeiescul Grigorie de Nyssa cu un prea drept silogism: Călcarea, zice, a poruncilor lui Dumnezeu şi păcatul nu este ființă, fiindcă este lipsirea celui ce este, precum şi întunericul este lipsirea luminii, aşadar, şi cel ce calcă poruncile lui Dumnezeu şi face păcatul şi lipsirea celui ce este, se face dintr-aceasta şi el ceea ce nu este (nimic). Pentru aceea şi Sf. Scriptură numeşte pe păcătoşi şi pe călcătorii poruncilor lui Dumnezeu urgisiți, adică, ca nişte nimic: „Defăimează-se înaintea lui cel ce vicleneşte" (Ps. 14, 4); şi: „Urgisi-vei toate neamurile" (58, 9) şi altele ca acestea. Aceasta vrând s-o arate şi Pavel zicea: „Iar dacă dragoste nu am, nimic nu sunt" (I. Corinteni 13, 2).

381. Călcătorii poruncilor sunt mai răi decât cele ce nu sunt

Ce zic? Tu, călcând poruncile lui Dumnezeu şi împotrivindu-te aşezământurilor Lui, eşti mai rău şi decât cele ce nu sunt; fiindcă porunca lui Dumnezeu este atât de lucrătoare şi atotputernică, încât nici cele ce nu sunt îi stau împotrivă ei, ci îndată ce le cheamă, se supun poruncii Sale şi vin dintru ceea ce nu sunt întru a fi, ca şi cum ar fi fost însuflețite, simțite şi cuvântătoare; aşa, Apostolul zice despre Dumnezeu că cheamă pe cele ce nu sunt, ca şi cum ar fi: „înaintea lui Dumnezeu, Căruia au crezut, Celui ce înviază morții şi cheamă pe cele ce nu sunt ca şi cum ar fi" (Romani 4, 17). Aşa şi

minunata aceea, înţeleaptă şi cu minte bărbătească Iudita, a zis acest mare cuvânt, că zidirile ce n-au fost mai înainte s-au supus poruncii lui Dumnezeu şi au zis : iată, aici suntem „şi s-au făcut cele ce ai sfătuit şi au zis: iată, suntem de faţă” (Iudita 9, 6).

382. Călcătorii poruncilor pierd bunătăţile cele din viaţa aceasta

Şi nu mai zic că tu, călcând dumnezeieştile porunci, pe lângă pagubele de mai sus, te lipseşti încă şi de bunătăţile şi îmbelşugările cele vremelnice şi nu moşteneşti binecuvântările acelea şi belşugul ce se făgăduieşte Dumnezeu să-l dea celor ce păzesc poruncile Lui, precum am zis mai înainte, ci, dimpotrivă, moşteneşti toate blestemele şi nenorocirile ce înfricoşează Dumnezeu să le dea celor ce calcă poruncile Sale. Adică, a fi blestemat şi înlăuntru şi afară, să fie blestemaţii copiii tăi, rodurile ţarinii tale, cirezile boilor tăi, turmele oilor tale şi toate averea ta. Să te pedepsească Dumnezeu cu friguri, cu râie, cu surzire, cu orbire, cu mâncărime şi cu alte felurite boli, cu foame, cu nenorociri, cu robie, cu sabie, cu morţi şi cu alte prea multe rele, precum acestea le aminteşte pe larg fin cap. 28, la a doua Lege, care sunt rodurile şi procopselile călcării poruncilor: „Şi va fi de nu vei asculta glasul Dumnezeului tău şi nu vei păzi şi nu vei face toate poruncile Lui, care îţi poruncesc eu ţie astăzi, vor veni peste tine toate blestemele acelea şi te vor prinde pe tine” (A doua Lege 28, 15).

383. Cei ce calcă poruncile se fac pricinuitori să fie huliţi şi goniţi şi cei ce păzesc poruncile — Călcătorii poruncilor se fac pricină să fie hulită credinţa şi Hristos —Ce este creştinismul?

Pentru aceasta şi Sirah întreabă care este sămânţa cea necinstită şi defăimată de oameni? Şi răspunde că sunt aceia care calcă poruncile Domnului: „Sămânţă necinstită care este? Cei ce nu ţin poruncile?” (Sirah 10, 22). Vedeţi, fraţilor, pagube, vedeţi ce roduri purtătoare de moarte naşte călcarea dumnezeieştilor porunci? Pentru aceasta, vă rog întru Domnul, încetaţi de a mai călca poruncile lui Hristos, 1) deoarece nu numai voi pătimiţi atâtea pagube şi nenorociri sufleteşti şi trupeşti în această viaţă şi în cea viitoare, dar pe lângă acestea, vă faceţi pricină de a se huli şi goni toată mulţimea creştinilor. Şi fiindcă toţi de obşte se numesc creştini, atât cei ce păzesc poruncile lui Hristos, cât şi cei ce le calcă, necredincioşii şi păgânii nu fac vreo deosebire, ci prihănesc, hulesc şi izgonesc la fel, şi pe cei ce păzesc poruncile, şi pe cei ce le calcă, socotindu-i pe toţi oameni vătămători şi făcători de rău, precum s-a întâmplat una ca aceasta în veacul întâi după Hristos, pe timpul Apostolilor, când s-au ivit printre sfinţii şi ortodocşii creştini, acei spurcaţi şi rău slavitori eretici: Simoniţii, Nicolaiţii, Gnosticii, Catafrighii, Pepuzianii şi cei asemenea lor, care fiindcă se numeau creştini, din acest nume de obşte, au dat pricină necredincioşilor şi păgânilor să socotească pe dumnezeieştii Apostoli şi pe ceilalţi Sfinţi creştini ortodocşi, ca pe nişte necuraţi şi răuslăvitori.

Prin urmare, au întărâtat pe tiranii cei fără de Dumnezeu şi pe împăraţi să pornească goană de obşte asupra tuturor creştinilor, după cum mărturisesc Teodorit şi Eusebie Pamfil, cel dintâi zicând: „Creştinii se numesc şi învăţătorii dogmelor celor necurate, dar şi propovăduitorii dogmelor Evangheliei şi neştiind cineva deosebirea a unora şi a altora, pe toţi aceştia îi numeşte necuraţi, căci împărtăşesc acelaşi nume” (*În precuvânt Cuvânt 2 despre ereticeasca reaslăvire*). Iar Eusebie: „S-a întâmplat la neamurile cele necredincioase să dea prea multă prihană asupra propovăduitorilor cuvântului lui Dumnezeu, fiindcă numele lor cel rău (al ereticilor), spre prihănirea a tot

neamul creştinilor cel adevărat se întindea” (*Istoria bisericească, cart. 4, cap. 7*). Şi cea mai mare răutate este că voi, cei ce călcați poruncile lui Hristos, vă mai faceți încă pricină de a se huli şi chiar credința lui Hristos şi dogmele cele drepte şi înalta şi adevărata Teologie a creştinismului. Fiindcă, precum zice Evagrie Monahul: „Creştinism este Dogma Mântuitorului nostru Iisus Hristos, aşa numindu-se din lucrare, din fire şi Teologie împreună”. Iar cât de mare rău face şi ce osândă va lua cel ce se face pricină de a se huli Hristos şi credința cea în Hristos, eu de multe ori am arătat în cuvintele cele mai dinainte; dar aceasta o spune pe larg şi dumnezeiescul Grigorie de Nyssa în cuvântul său cel către Olimpie Monahul.

384. Călcarea poruncilor este defăimarea lui Dumnezeu — Cel ce calcă o poruncă şi pe celelalte le calcă

2) Încetați, fraților, de a mai călca poruncile lui Dumnezeu, căci cu această călcare necinstiți pe însuşi Dumnezeu, Cel ce a dat poruncile, precum zice Pavel: „Prin călcarea Legii, necinsteşti pe Dumnezeu” (Romani 2, 23); ci chiar de veți păzi toate poruncile şi numai una de veți călca, vă numiți călcători şi prin urmare, ocărâtori de Dumnezeu. Fiindcă Cel ce a dat pe celelalte porunci, El a dat şi pe aceea pe care voi o călcați, precum zice Iacob, fratele lui Dumnezeu: „Că Cel ce a zis: să nu curveşti, a zis şi să nu ucizi. Şi de nu curveşti, dar ucizi, te-ai făcut călcător Legii” (Iacob 2, 11). Pentru aceea, de s-ar întâmpla să vină vreun străin din alt loc, să vă vadă pe voi, creştinii, şi să socotească bine abaterile voastre de la poruncile lui Dumnezeu pe care le faceți şi reaua viețuire, cu adevărat n-ar socoti că mai sunt alți vrăjmaşi ai lui Hristos mai răi decât voi, creştinii şi ucenicii Lui, precum zice Sf. Ioan Gură de Aur: „Că dacă cineva ar veni de undeva de afară la noi şi ar vedea cu amănuntul nelinişțea şi deosebirea dintre poruncile lui Hristos şi a viețuirii noastre, nu ştiu dacă ar socoti pe alții mai mult decât pe noi că suntem vrăjmaşi ai lui Hristos” (*Cuvânt către Dimitrie pentru umilință*).

385. Călcătorii poruncilor sunt potrivnici lui Dumnezeu — Călcarea poruncilor este o nedumnezeire

3) Încetați de a mai călca poruncile lui Dumnezeu, căci prin călcarea aceasta vă faceți potrivnici mărimii celei prea înalte a lui Dumnezeu. Răpiți dumnezeiasca Stăpânire cea Preaînaltă, pe care El o are fireşte ca un Judecător asupra voastră şi vă arătați că ziceți lui Dumnezeu acele cuvinte îndrăznețe şi potrivnice pe care le zicea şi necredinciosul în cartea lui Iov: Depărtează-te de la mine, eu nu voiesc să ştiu poruncile Tale, eu nu mă voi supune la Legea Ta, nici voiesc să Te cunosc de Stăpân al meu: „Şi a zis Domnul lui: depărtează-te de la Mine, că nu voiesc să ştiu căile tale” (Iov 21, 14). Ce să grăiesc multe? Călcarea poruncilor lui Hristos este un ascuns ateism, precum mărturiseşte Ioan cel iubit.

386. Dumnezeu se mânie asupra celor ce calcă poruncile lui. Ce închipuieşte tăcerea cea din cer. Că păcatele când sunt multe, biruiesc mijlocirile Sfinților

„Tot cel ce calcă porunca şi nu rămâne întru învățătura lui Hristos nu are pe Dumnezeu" (II Ioan 9). Pentru aceea şi Sf. Simeon Noul Teolog a zis: "Acela care nu face poruncile lui Hristos să nu socotească că nu se leapădă de Hristos, fiindcă la orice călcare de poruncă a lui Hristos, se leapădă de Hristos, precum şi cel ce face poruncile lui Hristos, pe Hristos mărturiseşte" (*Cuvânt 30*). O, îndrăzneală neauzită! O, mare revoltă! O, apostazie înfricoşată! Oare rabdă Dumnezeu o astfel de îndrăzneală? Astfel de ocară şi apostazie! Nu. El se întărâtă asupra voastră şi se mânie... Eee! ce este aceasta? Tăcere, tăcere. Eee! ce este glasul pe care îl aud? Liniştiți-vă să auzim bine. O! vai! aud de sus din ceruri că strigă cu un glas răsunător vulturul cel pe sus zburător al teologiei în dumnezeiescul său Apocalips: „Şi când a deschis pecetea a şaptea, s-a făcut tăcere în cer ca la o jumătate de ceas" (Apocalipsa 8, 1). Şi ce oare înseamnă această tăcere? Gheorghe Coresie şi cel mai nou teolog zice că înseamnă marea urgie a lui Dumnezeu. S-a întărâtat Dumnezeu şi pentru marea lui urgie se face această tăcere adâncă în cer. „S-a făcut tăcere în cer ca la o jumătate de ceas, au încetat îngerii îngereştile cântări", au încetat Sfinții de a-L mai ruga, frică mare s-a vărsat în toate oştile îngerilor şi în toate cetele Sfinților, „Leul va răcni şi cine nu se va spăimânta, după Proorocul Amos?" (Amos 3, 8). Domnul s-a mâniat şi cine nu tremură?

Ticăloşilor creştini! Nenorociților creştini! Pentru călcările de legi şi pentru păcatele voastre s-a mâniat Dumnezeu şi cine se va afla acum să-L îmblânzească? Iată că toți Sfinții tac şi nu îndrăznesc să roage pe Dumnezeu pentru voi, fiindcă atât de multe sunt călcările de legi şi păcatele voastre, încât au biruit rugăciunile şi mijlocirile Sfinților şi mai mult nu se aud, precum zice dumnezeiescul Hrisostom: „Foarte folosesc rugăciunile cu adevărat, dar când şi noi lucrăm ceva... iar de vei rămâne nelucrător, nici un folos mare nu vei dobândi... Că de ar fi putut rugăciunile şi în vremea celor foarte răi, pentru ce şi când a venit Nabucodonosor, nu a zis acestea Dumnezeu, ci a dat cetatea? Fiindcă mai mult a putut răutatea" (*Omilia 1, la cea I către Tesaloniceni*). Însă acum, de data aceasta, lăsați aici pe Dumnezeu mânios şi cu linişte mare urmați mie să mergem până la Roma, ca să vedem o întâmplare ce a urmat acolo.

Ați ajuns? Aici a fost un tânăr de bun neam, Luciu Kina numindu-se. Acesta de multe ori s-a sfătuit să se revolte asupra împăratului August, să-l omoare şi să-i ia împărăția. August, înştiințându-se de revolta şi complotul lui, s-a mâniat foarte asupra lui Luciu şi a hotărât să-l surghiunească. Se scria deci hotărârea şi acolo unde era August mânios şi zicea multe şi de multe feluri contra lui Kina, iată că a sosit şi împărăteasa sa, Livia, care milostivindu-se de nenorocitul acel tânăr, cu multe mijlociri şi rugăciuni a îmblânzit mânia împăratului, slobozind din osânda aceea pe Kina.

Acum, întoarceți-vă iarăşi acolo unde am fost întâi. „S-a făcut tăcere în cer ca la o jumătate de ceas". Iată, creştinilor cum Dumnezeu este mânios asupra voastră, pentru călcarea poruncilor şi pentru că gândiți rău şi vă împotriviți asupra Lui cu păcatele voastre, căutând să-l răpiți dumnezeiasca cinste, multe rele se sfătuiesc pentru voi. Acum zice: „Foc s-a aprins din mânia mea, arde-va până la iadul cel mai de jos" (A doua Lege 32, 22) şi acum: „îmbăta-voi săgețile mele de sânge şi sabia mea va mânca carne" (tot acolo 42). Ce să grăiesc de prisos? Iadul va fi locul izgonirii voastre; cuvintele izgonirii voastre sunt acestea: „întoarcă-se păcătoşii la iad" (Ps. 9, 18). Iată, toți Sfinții tac, toți se tem şi nimenea dintru ei nu îndrăzneşte să roage pe Dumnezeu pentru voi. O! jalnică întâmplare a ticăloşilor păcătoşi! Şi oare nu se găseşte cineva să

împiedice aceasta hotărâre? Oare nu este vreun mijlocitor să îmblânzească urgia lui Dumnezeu?... Da, este, este.

Unde eşti, Fecioară Marie? Unde eşti, Stăpână? Unde eşti, Maica lui Dumnezeu şi Maica creştinilor? Apucă, apucă, rugămu-Te, înaintea Fiului Tău Celui Unul Născut; grăbeşte de îmblânzeşte urgia Lui, sârguieşte să opreşti hotărârea ce-a făcut-o asupra ticăloşilor păcătoşi.

Aude Fecioara şi biruită de milostivirile cele iubitoare de oameni, aleargă înaintea Fiului său şi cu fierbinți lacrimi în ochi, cu cele mai cucernice chipuri, începe să roage pe Fiul ei. Şi: „Fiul meu, îi zice, Fiul meu prea dorit, Fiul meu prea dulce, Fiul meu şi Dumnezeul meu, ascultă-mi smerita rugăciune a Prea iubitei Tale Maici. Da, cu adevărat cunosc, Fiul meu, că aceşti creştini au călcat poruncile Tale, au necinstit mărirea Ta, au cugetat împotrivă asupra înălțimii Stăpânirii Tale şi pentru aceasta a pornit spre mare urgie milostivirea Ta cea iubitoare de oameni. Dar, pe de o parte, este dreaptă urgia Ta, prea dreaptă este mânia Ta cea asupra lor şi prea dreaptă este şi hotărârea cea iscălită asupra lor, iar pe de altă parte, adu-Ți aminte, Fiul meu, de nemărginitul noian al milostivirii Tale şi de nemăsuratele oceanuri ale bunătății Tale. Adu-ți aminte cum pentru dragostea păcătoşilor Te-ai pogorât din ceruri şi Te-ai făcut om desăvârşit întru cel fără sămânță şi fecioresc pântecele meu. Adu-ți aminte în ce chip, ca să mântuieşti pe păcătoşi, ai pătimit atâtea patimi, Te-au pălmuit, Te-au scuipat, Te-au adăpat cu oțet şi fiere şi ai murit pe Cruce, vărsându-Ți tot prea Sfântul Tău Sânge, până la cea din urmă picătură.

Pentru aceasta, o, Fiul meu! Te roagă Maica şi roaba Ta, te roagă fierbinte: Ah! întreiesc glasul! Te roagă dintâi adâncul inimii, întoarce-Ți mânia Ta, încetează necazul Tău şi iartă, iartă pe ticăloşii aceştia păcătoşi. Pune sabia mâniei Tale în teacă şi opreşte dreapta hotărâre ce ai scris-o asupra călcătorilor acestora. Iată, Fiul meu, îți pun înainte spre mijlocire sânii aceştia de Maică, vezi-le bine şi adu-Ți aminte de curatul şi feciorescul lapte cu care Te-ai adăpat din ele când erai prunc mic. Vezi-mi aceste mâini pe care le ridic spre rugăciune şi adu-Ți aminte, Fiul meu, cum Te-au ținut, întâi când erai prunc şi mai în urmă când erai mort. Vezi acest piept al meu de Maică şi adu-Ți aminte de câte ori ai adormit pe el cu somn prea dulce, întâi cu pruncească cuviință, iar mai pe urmă cu cuviincioasă moarte. Vezi-mi mâinile şi limba care acum le mişc spre rugăciune pentru păcătoşi şi adu-Ți aminte de câte ori Te-am sărutat cu cuviință de Maică, când erai prunc şi de câte ori s-au vopsit în răcoroasele şi pline de dar dumnezeieştile Tale buze. Vezi-mi aceşti ochi care lăcrimează pentru păcătoşi şi adu-Ți aminte de câte ori s-au sfințit cu atingerea de prea sfântă fața Ta şi câte lacrimi au vărsat în vremea crucii şi a sfintei Tale îngropări. Şi în sfârşit, vezi-mi toate măruntaiele mele cele de Maică şi inima, care le mişc spre îmblânzirea dumnezeieştii Tale mânii celei asupra păcătoşilor. Adu-Ți aminte încă şi de sabia aceea a lui Simeon, care în vremea patimii Tale desăvârşit le-a pătruns... amestec cu ale mele şi pe ale Tale, Fiul meu: crucea, zic, sulița, trestia, buretele şi celelalte semne ale patimii Tale, prin acestea mai cu stăruință făcând rugăciunea pentru aceşti păcătoşi. Sunt Maica Ta, dar sunt Maică şi a creştinilor şi a ticăloşilor păcătoşi. Lasă deci acum, iartă, Fiul meu, pe aceşti păcătoşi şi călcători poruncilor Tale, că ei de acum înainte se vor griji pentru mântuirea lor, se vor pocăi, grijindu-se să păzească poruncile Tale, ca să se mântuiască." O, slavă ție, Prea Sfânta mea! O, slavă ție, Stăpâna mea! O, slavă înfricoşatei naşterii tale!

387. Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, se izbăvesc păcătoşii de dumnezeiasca urgie

Păcătoşilor creştini şi călcători ai dumnezeieştilor porunci, bucuraţi-vă, bucuraţi-vă, bune semne; a auzit Domnul rugăciunea Prea Sfintei Maicii Sale, s-a îmblânzit urgia Lui, a încetat mânia ce avea asupra voastră, a schimbat hotărârea ce făcuse asupra voastră şi iată că vă dăruieşte viaţă şi altă vreme de pocăinţă. Deci, voi să nu vă arătaţi nemulţumitori la atât de mare dar. Cum şi în ce fel? Eu am să vă spun. Dacă cel mai înainte zis Luciu a luat iertare de la împăratul August prin solirea împărătesei Livia, precum am spus mai sus, a schimbat gândul lui spre bine, a început cu o dragoste din inimă a iubi pe August şi atât de iubit prieten al lui s-a făcut, încât, când a murit, a lăsat moştenitor averilor sale pe însuşi August şi mijlocirea împărătesei nu înceta mărturisind-o, mulţumindu-i ei neîncetat în toată viaţa sa. Aşa se cade a face şi voi, fraţilor.

Se cade a schimba cugetul vostru spre bine, a vă pocăi cu o adevărată pocăinţă, se cade a păzi toate poruncile Domnului şi să nu călcaţi din ele nici măcar una, se cade să lăsaţi răutăţile şi păcatele şi să îmbrăţişaţi faptele bune, se cade a vă sili să luaţi înapoi toate cele mai presus de fire şi fireşti daruri, pe care le-aţi pierdut prin călcarea dumnezeieştilor porunci şi se cade, în sfârşit, să iubiţi pe Domnul pentru nemărginita Lui milă ce a făcut cu voi. Iar Doamnei noastre şi Stăpânei Născătoare de Dumnezeu, să rămâneţi totdeauna mulţumitori în toată viaţa voastră, chemând ziua şi noaptea prea sf. numele său, când cu felurite cântări spre lauda, cinstea şi slava ei heretisind-o pe ea cu prea umilitoarele şi obişnuitele 24 de icoase ale ei; aceasta mai ales către ea des, des să strigaţi: „Bucură-te, îmblânzirea Judecătorului Celui drept, bucură-te, iertăciunea a multor greşiţi". Ziceţi către ea şi acele cuvinte de laudă pe care i le împleteşte Grăitorul de Aur Ioan: „Nimic aşa în viaţă este mai cinstit, precum Născătoarea de Dumnezeu Maria. Treci, o, omule, toată zidirea cu gândul şi vezi dacă este de potriva sau mai mare decât Sf. Născătoarea de Dumnezeu Fecioară. Înconjoară pământul, uită-te la mare, iscodeşte aerul, cerurile cu gândul cercetează-le, adu-ţi aminte de toate puterile cele nevăzute şi vezi dacă se mai află altă minune ca aceasta întru toată zirirea" (*Cuvânt la Sf. Fecioară*).

388. Încheiere

Luaţi aminte deci, luaţi aminte, vă zic şi al treilea: luaţi aminte de aici înainte, fraţilor, să nu mai călcaţi iarăşi poruncile Domnului. Căci, dacă veţi muri într-această călcare, atunci nu va putea nici însăşi Maica Domnului să vă izbăvească din munca şi din osânda ce va să fie, fiindcă Domnul de care v-aţi depărtat, v-aţi împotrivit şi n-aţi voit să împărătească peste voi prin păzirea poruncilor Lui, se va mânia asupra voastră şi va porunci să vă aducă înaintea înfricoşatei Sale Judecăţi şi acolo să vă junghie ca pe nişte vrăjmaşi şi potrivnici ai Lui, precum este scris: „însă, pe vrăjmaşii mei, aceia care nu au voit să împărătesc peste dânşii, aduceţi-i încoace şi-i tăiaţi înaintea Mea" (Luca 19, 27). Care să nu fie a o pătimi, fraţilor, ci mai vârtos să staţi cu îndrăzneală şi cinste la înfricoşata aceea Judecată prin păzirea făcătoarelor de viaţă porunci. Cu Darul Domnului nostru Iisus Hristos şi cu mijlocirea pururea Fecioarei Mariei şi a tuturor Sfinţilor. Amin.

CELE ZECE PORUNCI

Sau poruncile lui Dumnezeu
ce se cuprind în Vechiul Testament, tâlcuite

Porunca I

Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Cel ce te-am scos din pământul Egiptului şi din locul robiei; nu voiesc să ai alți dumnezei afară de Mine (Ieşire, 20, 2).

Porunca II

Să nu-ți faci ție chip cioplit, nici asemănarea vreunui lucru, din câte sunt în cer, sus şi din câte sunt pe pământ, jos şi din câte sunt în ape, sub pământ; să nu te închini acelora sau să slujeşti lor ca la dumnezei (tot acolo).

Porunca III

Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în desert, deoarece nu va curați Domnul pe omul acela (adică păcatul omului) care pomeneşte numele Lui la lucruri deşarte (tot acolo 7).

Porunca IV

Adu-ți aminte să sfințeşti ziua sâmbetei, şase zile lucrează şi fă toate lucrurile tale, iar în a şaptea să te odihneşti de orice lucru, dăruind ziua aceasta Domnului Dumnezeului tău (tot acolo 8).

Porunca V

Cinsteşte pe tatăl tău şi pe muma-ta, ca să-ți fie ție bine şi să trăieşti mult pe pământ (tot acolo 12).

Porunca VI

Să nu ucizi (tot acolo 14).

Porunca VII

Să nu preacurveşti (15).

Porunca VIII

Să nu furi (tot acolo 16).

Porunca IX

Să nu mărturiseşti strâmb asupra fratelui tău, mărturie mincinoasă (tot acolo 17).

Porunca X

Să nu pofteşti femeia fratelui tău, nici casa lui, nici ţarina lui, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boul lui, sau asinul lui, sau celelalte dobitoace, nici câte alte lucruri ale fratelui tău (tot acolo 17).

Cele mai de căpetenie porunci şi aşezăminturi cuprinse în Noul Testament, tâlcuite şi adunate în 17 capete

Cap. 1
Că orice creştin este dator să iubească pe Dumnezeu

Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta şi cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău; aceasta este întâi şi mai mare poruncă (Mat 22, 37).

De mă iubiţi pe Mine, veţi păzi poruncile Mele. (Ioan 14,15).

Cel ce are întru pomenirea lui poruncile Mele şi le păzeşte pe ele, acela este care Mă iubeşte şi cel ce Mă iubeşte pe Mine se va iubi de Tatăl Meu, şi Eu îl voi iubi pe el şi Mă voi arăta pe sine-Mi (pe taină) întru dânsul (Ioan 14, 21).

Cel ce nu Mă iubeşte, acela nu păzeşte poruncile Mele. (Acolo 24).

Iubiţi pe Hristos, deşi nu-L ştiţi pe El (1, 8 Petru).

Cel ce iubeşte pe Tatăl, Cel ce a născut, acesta iubeşte şi pe Fiul, Cel ce se naşte din Tatăl (1 Ioan 5, 1).

Cap. 2
Că tot creştinul trebuie să iubească pe fratele său

Iar a doua poruncă asemenea celei dintâi este să iubeşti pe fratele tău ca însuţi pe tine (Matei 22, 37-39).

Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiţi unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul (Ioan 13, 34).

Cu acest semn vor cunoaşte toţi necredincioşii că ai Mei ucenici sunteţi, de veţi avea dragoste între voi (Acolo 35).

La nimenea să nu fiţi datori cu nimic, fără numai cu a iubi unul pe altul, că cel ce iubeşte pe fratele său, toată Legea a plinit-o. Pentru că aceea adică, să nu curveşti, să nu ucizi, să nu furi, să nu fii mărturie mincinoasă, să nu pofteşti şi oricare alte porunci întru acest cuvânt se cuprind, întru a iubi pe fratele tău ca însuţi pe tine (Romani 13, 9).

Unul pe altul iubiţi-vă cu toată inima voastră (Petru 1, 22).

Iubiţi frăţia (I Petru 2, 17).

Dacă Dumnezeu aşa ne-a iubit pe noi, şi noi suntem datori să ne iubim unul pe altul (Ioan 14, 11).

Că, cel ce nu iubeşte pe fratele, petrece întru moarte (I Ioan 3, 14).

Într-acest semn am cunoscut dragostea, că precum Hristos şi-a pus viaţa pentru noi, aşa şi noi suntem datori să ne punem viaţa noastră la moarte pentru fraţii noştri (I Ioan 3, 16).

Fiilor, să nu iubim numai cu cuvântul şi cu limba, ci şi cu fapta şi cu adevărul (Acolo 18).

Că, cel ce iubeşte pe Dumnezeu, acesta iubeşte pe fratele său (Acolo 4, 21).

Cap. 3
Creştinii sunt datori să nu se certe (sfădească), nici să aibă pomenire de rău şi urâciune cu fraţii lor, ci de se vor tulbura, sunt datori iarăşi degrabă să se împrietenească

Orice creştin care se mânie împotriva fratelui său în deşert şi fără pricină binecuvântată se face vinovat judecăţii şi oricare creştin va zice fratelui său cu mânie „raca”, adică defăimatule sau „tu”, se va face vinovat adunării judecătorilor. Iar cine va zice fratelui său cu mânie „nebunule”, vinovat va fi focului gheenei (Matei 5, 22).

De vei aduce la Biserica lui Dumnezeu dar şi jertfă şi acolo îţi vei aduce aminte că fratele tău este întristat asupra ta, lasă-ţi acolo în biserică darul tău şi du-te mai întâi de te împacă şi te iartă cu fratele tău şi apoi vino la biserică şi adu-ţi darul şi jertfa ta (Acolo 24).

Împacă-te degrabă cu fratele cu care ai ceartă, până ce te afli împreună cu el pe calea acestei vieţi (Acolo 25).

Oricine se arată că este pricinuitor (sfadnic), noi un obicei ca acesta nu avem, nici bisericile lui Dumnezeu (I Cor. 11, 16).

Robul lui Dumnezeu nu se cade să se sfădească, ci se cade să fie blând către toţi, învăţător şi suferitor (II Tim. 2, 24).

Soarele să nu apună şi să vă lase certaţi, adică, înainte de apusul soarelui, voi să vă împăcaţi (Efes. 4, 26).

Cel ce urăşte pe fratele său, întru întuneric se află şi întru întuneric umblă şi nu ştie unde merge, că întunericul i-a orbit ochii lui (I Ioan 2, 11).

Tot creştinul care urăşte pe fratele său este ucigător de oameni şi ştiţi că tot ucigaşul de oameni nu are viaţă veşnică întru dânsul petrecând (I Ioan 3, 15).

Cap. 4
Creştinii sunt datori să nu privească cu iscodire şi cu poftă

Eu vă zic că tot omul care vede femeie cu poftă, acesta aproape că a preacurvit cu dânsa întru inima sa (Matei 5, 28).

Tot orice lucru se află în lume este pofta trupului, pofta ochilor şi mândria vieţii, care nu sunt toate de la Dumnezeu şi Tatăl, ci sunt din lume. Deci, lumea trece şi se pierde dimpreună şi pofta ei; iar cel ce face voia lui Dumnezeu, acela rămâne totdeauna (I Ioan 2, 15).

Cap. 5
Creştinii sunt datori să nu jure şi să nu facă jurământuri, nici adevărate, nici mincinoase

Eu vă zic să nu juraţi niciodată, nici pe cer, pentru că el este scaunul lui Dumnezeu, nici pe pământ, pentru că el este aşternutul picioarelor Lui, nici pe

Ierusalim, pentru că este cetatea Marelui împărat Dumnezeu, nici să te juri pe capul tău, căci nu poți face nici un păr capului tău, alb sau negru, ci tot cuvântul vostru să fie: aşa, aşa; nu, nu; iar orice veți zice mai mult decât acestea: aşa, aşa şi: nu, nu, este rău şi de la diavolul (Matei 5, 34).

Mai întâi de toate, fraților, păziți-vă să nu jurați, nici pe cer, nici pe pământ, nici cu vreun alt jurământ, ci jurământul vostru să fie: aşa şi nu, pentru ca să nu cădeți sub judecată şi osândă sau ca să nu cădeți în fățărie, că altfel sunt lucrurile şi într-alt fel le spuneți voi. Deci, dacă este lucrul, ziceți: aşa, iar dacă nu este lucrul, ziceți: nu (Iacob 5, 12).

Cap. 6
Creştinii sunt datori să nu facă răzbunare, nici să răsplătească rău în loc de rău

Eu vă zic să nu stați împotriva omului celui rău, ci oricare va voi să te lovească peste obraz, tu întoarce şi pe cealaltă parte să te lovească (Matei 5, 39).

Oricine îți va zice să mergi cu el o milă, tu mergi cu el două (Acolo 40).

Binecuvântați pe cei ce vă blestemă, bine faceți celor ce vă urăsc şi vă rugați lui Dumnezeu pentru cei ce vă supără şi vă gonesc (Matei 5, 44).

La nici un om să nu răsplătiți rău pentru rău (Romani 12, 17).

Nu faceți răzbunare fraților, ci dați loc mâniei lui Dumnezeu (Acolo 19).

Dacă flămânzeşte vrăjmaşul tău, dă-i lui să mănânce; dacă însetează, adapă-l pe el (Acolo 21).

Nu vă biruiți de rău, ci biruiți răul cu bine (Acolo 21).

Nu răsplătiți rău în loc de rău, nici cu clevetire în loc de clevetire; cele dimpotrivă să faceți şi în loc de clevetire, voi să binecuvântați (I Petru 3, 9).

Iubite, nu imita răul, ci binele; căci, cel ce face bine este de la Dumnezeu, iar care face rău n-a cunoscut pe Dumnezeu (3Ioan 11).

Cap. 7
Creştinii sunt datori ca niciodată să nu se ducă la judecată sau de se duc, se cade să se ducă la judecători duhovniceşti şi nu la cei mireneşti

Cu cel ce vrea să se judece cu tine, ca să-ți ia haina, lasă-i lui şi cămaşa şi la judecată nu te duce (Matei 5, 40).

Este greşeală la voi, fraților, a avea judecăți între voi, pentru că voi mai mult trebuie să vă nedreptățiți şi să vă păgubiți, decât să nedreptățiți şi să păgubiți pe alții şi mai cu seamă pe frații voştri creştini. Şi nu ştiți că nedrepții nu vor moşteni împărăția cerurilor? Nu vă înşelați: nici curvarii, nici slujitorii idolilor (adică iubitorii de argint), nici preacurvarii, nici malachii, nici sodomenii, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici ocărâtorii, nici răpitorii, împărăția cerurilor nu o vor moşteni (I Corinteni 6, 7).

De îndrăzneşte cineva dintre voi, fraților, care are judecată şi prigonire cu altul, să meargă să se judece la cei nedrepți şi de afară judecători şi nu la cei dinlăuntru şi bisericeşti: deci, nu se cuvine să se judece la cei de afară judecători nedrepți, ci la cei dinlăuntru, sfinți (Acolo 1).

Cap. 8
Creştinii sunt datori să nu judece

Nu judecaţi pe alţii, ca să nu vă judecaţi şi voi; căci şi tu vei fi judecat de alţii, căzând în acelaşi păcat pentru care judeci pe fratele tău. Ce vezi micul gunoi care este în ochiul fratelui tău, şi bârna cea mare care este în ochiul tău nu o vezi? (Matei 7, 1).

Fără de răspuns eşti tu, creştine, care judeci, căci cu aceeaşi judecată cu care judeci pe altul, te judeci pe sineţi. Pentru că aceleaşi rele pe care le face acela, le faci şi tu (Romani 2, 1).

Nu judecaţi, fraţilor, mai înainte de a doua venire, până ce va veni Domnul, care va arăta lucrurile cele ascunse şi întunecate ale fiecăruia şi va descoperi gândurile inimilor oamenilor (I Corinteni 4, 5).

Nu grăiţi de rău unul pe altul, fraţilor, pentru că cel ce grăieşte de rău pe altul şi judecă pe fratele său grăieşte rău şi judecă pe însăşi Legea lui Dumnezeu. Deci, dacă tu judeci dumnezeiasca lege, nu mai eşti făcut şi supus legii, ci eşti judecător şi mai presus de dumnezeiasca lege. Unul este Puitorul de lege şi Judecător, Hristos, care are putere să mântuiască şi să osândească, iar tu cine eşti care judeci pe altul? (Iacob 4, 11).

Cap. 9
Creştinii dacă nu iartă greşelile fratelui lor, nici Dumnezeu nu le iartă greşelile lor

Dacă voi veţi ierta greşelile altora, va ierta şi cerescul Părinte greşelile voastre. Iar dacă voi nu iertaţi greşelile altora, nici cerescul Părinte nu va ierta pe ale voastre (Matei 6, 14).

Iartă-ne, Părinte ceresc, datoriile şi păcatele noastre care le facem Ţie, precum şi noi iertăm datoriile şi greşelile ce ni le fac nouă alţii (Acolo 12).

Rob rău, toată datoria ta am lăsat-o, adică cei zece mii de talanţi[73], fiindcă m-ai rugat, dar ţie nu ţi se cădea să te milostiveşti şi să miluieşti pe fratele tău, precum te-am miluit şi Eu? Adică, să-i dăruieşti cei o sută de dinari ce-ţi datora?[74] Şi mâniindu-se stăpânul său, a dat pe sluga aceea muncitorilor, până ce-i va plăti toată datoria. Aşa şi Tatăl Meu cel ceresc va face vouă, de nu veţi ierta din inimă greşelile fraţilor voştri (Matei 18, 32).

Când staţi de vă rugaţi, iertaţi orice întristare şi scârbă ce aveţi asupra fratelui vostru pentru greşeala ce v-a făcut, ca să ierte şi cerescul vostru Părinte greşelile voastre (Marcu 11, 25).

Dacă îţi greşeşte fratele tău, ceartă-l pe el şi dacă se pocăieşte, iartă-l pe el, iar dacă şi de şapte ori în zi îţi greşeşte şi se întoarce şi-ţi zice: căiescu-mă, iartă-i lui (Luca 17, 3).

---

[73] Fiecare talant face cam 486 de galbeni veneţieni, iar cele zece mii de talanţi fac: aproape patru milioane opt sute şaizeci de mii galbeni veneţieni, câţi adică datora sluga cea vicleană la împăratul, adică păcătosul la Dumnezeu (Calment, în Dicţionarul Scripturii).

[74] Cei o sută de dinari ce datora la robul cel viclean, robul său, adică omul la alt om, fac: nici doi galbeni veneţieni întregi, după acest Calment (în Dicţ. său).

Cap. 10
Creştinii sunt datori să facă milostenie, să se roage şi să postească, nu din făţărnicie şi pentru slava şi lauda oamenilor, ci numai pentru Dumnezeu

Luaţi aminte, milostenia voastră să nu o faceţi înaintea oamenilor, spre a fi văzuţi de dânşii ca să vă laude, căci, dacă astfel o faceţi, plată nu veţi avea de la Tatăl vostru cel ceresc... deci, când faci milostenia, fă-o atât de ascuns, încât să nu ştie mâna ta cea stângă ce face dreapta (Matei 6, 1).

Când te rogi, creştine, nu fi ca făţarnicii care obişnuiesc să stea să se roage prin adunări şi prin unghiurile uliţelor, cu scop ca să se arate oamenilor că se roagă; că adevărat, adevărat zic vouă, că ei şi-au luat aici plata lor şi acolo n-au să ia nimic. Iar tu când te rogi, intră în cele ascunse ale casei tale (care este inima) şi închide uşa (adică, simţirile cele din afară) şi roagă-te Tatălui tău Celui întru ascuns şi nevăzut şi Tatăl tău care vede rugăciunea ta cea ascunsă îţi va da plata întru arătare (Matei 6, 5).

Când postiţi, nu fiţi ca făţarnicii trişti, care arată faţă întristată şi uscată, ca să se arate oamenilor că postesc; adevărat zic vouă, că ei şi-au luat aici plata lor, din lauda oamenilor şi acolo n-au să ia nimic.

Iar tu când posteşti, unge-ţi capul tău şi faţa ta o spală, ca să nu te arăţi oamenilor că posteşti, ci lui Dumnezeu şi Tatălui tău care vede cele ascunse ale inimii tale. Şi Tatăl tău care vede postul tău cel ascuns, Acesta îţi va plăti întru arătare" (Matei 6, 16).

Cap. 11
Creştinii sunt datori să nu adune comori pe pământ, ci în cer. Şi că sunt datori să nu nădăjduiască în bogăţia ior, ci să plângă şi să se tânguiască

Nu adunaţi comori pe pământ, ca să aveţi, unde moliile şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură. Ci, vă adunaţi vouă comori în ceruri, ca să aveţi totdeauna, unde nici moliile, nici rugina nu le strică, nici furii nu le sapă, nici le fură. Că ori în ce loc este comoara voastră, acolo este lipită şi inima voastră (Matei 6, 19).

Vai vouă, bogaţilor, că vă luaţi aici în lumea aceasta mângâierea (şi acolo n-aveţi ce mai lua); (Luca 6, 24).

Adevărat vă zic; că cu anevoie va intra bogatul întru împărăţia cerurilor (Matei 19, 23).

Vindeţi averile voastre şi daţi milostenie. Faceţi-vă vouă pungi care nu se învechesc şi adunaţi-vă comori în ceruri, care niciodată nu se împuţinează, unde nici furii nu se apropie, nici molia nu le strică (Luca 12, 33).

Fieştecare dintre voi care nu se leapădă de toate avuţiile sale nu poate fi ucenic al Meu (Luca 14, 33).

Porunceşte, o, Timotei, celor bogaţi ai acestei lumi să nu se mândrească, nici să nădăjduiască spre bogăţia cea nestătătoare a lor, ci să nădăjduiască întru Dumnezeul Cel viu, care ne dă nouă toate bunătăţile bogat spre desfătare (I Tim. 6, 17).

Plângeţi voi, o, bogaţilor, şi vă tânguiţi de necazurile ce vor să vină asupra voastră, că bogăţia voastră a putrezit, hainele voastre le-au mâncat moliile, aurul vostru

şi argintul au ruginit şi rugina lor va fi mărturie asupra voastră şi va mânca trupurile voastre ca focul; aţi strâns bogăţie în zilele cele de apoi ale voastre (Iacob 5, 1).

Iată plata lucrătorilor celor ce au secerat ţarinile voastre, care aţi oprit-o şi n-aţi dat-o lor; această, zic, plată a lor strigă către Dumnezeu şi strigările secerătorilor voştri celor nedreptăţiţi în urechile Domnului s-au auzit (Iacob 5, 4).

Cap. 12 Creştinii sunt datori să nu se îngrijească de bunătăţile pământului, nici să iubească lumea şi cele din lume şi să aibă împătimire, ci să caute bunătăţile cele cereşti şi veşnice

Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea lui şi acestea toate se vor da în dar, fără să le cereţi (Acolo 33).

Aceasta, vă zic, fraţilor, că vremea acestei vieţi este puţină şi se cade cei ce au femei să le aibă cu atâta nepătimire, ca şi cum nu le-ar avea şi cei ce plâng şi se întristează pentru lucrurile lumii să fie ca şi cum n-ar plânge şi nu s-ar întrista şi cei ce se bucură de acestea, ca şi cum nu s-ar bucura şi cei ce cumpără lucrurile lumii, ca şi cum nu le-ar avea să le folosească şi cei ce întrebuinţează cele ale lumii, ca şi cum nu le-ar întrebuinţa rău, că trece chipul lumii acesteia şi se pierde (I Cor. 7, 29).

Noi nu cugetăm cele ce se văd, ci cele ce nu se văd; că acestea ce se văd sunt trecătoare, iar cele ce nu se văd sunt veşnice (II Cor. 4, 18).

Viaţa şi petrecerea noastră, a creştinilor, este în ceruri de unde aşteptăm să vină să ne mântuiască Domnul nostru Iisus Hristos (Filipeni 3, 20).

Noi, creştinii, n-avem în lumea aceasta cetate şi patrie, ci pe ceea ce va să fie şi cerească căutăm (Evrei 13, 14).

Preacurvarilor şi preacurvelor, au nu ştiţi că dragostea lumii acesteia vrajbă este către Dumnezeu? Deci, oricare va vrea să fie prieten lumii se face vrăjmaş lui Dumnezeu (Iacob 4, 4).

Iubiţilor, nu iubiţi lumea, nici cele din lume, că dacă cineva iubeşte lumea, să ştie că nu este dragostea Tatălui ceresc întru dânsul (I Ioan 2, 15).

Cap. 13 Creştinii sunt datori a nu fi mândri, ci smeriţi şi cele smerita să le iubească

Cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este mai mare decât toţi întru împărăţia cerurilor (Matei 18, 4).

Cel ce se va înălţa pe sine se va smeri, şi cel ce se va smeri pe sine se va înălţa (Matei 23, 12).

Tot cel ce se înalţă pe sine se va smeri şi cel ce se smereşte se va înălţa (Luca 14, 11).

Fraţilor, nu cugetaţi cele înalte, ci pogorâţi cugetele voastre la cele smerite (Romani 12, 16).

Cu smerenie, unul pe altul să vă socotiţi a fi mai de cinste decât pe sine (Filipeni 2, 3).

Smeriţi-vă înaintea lui Dumezeu şi El vă va înălţa (Iacob 4, 10).

Cei tineri plecaţi-vă celor bătrâni şi toţi unul altuia plecându-vă, smerita cugetare să agonisiţi, de vreme ce Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă dar. Smeriţi-vă, deci, sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca să vă înalţe pe voi în vreme potrivită (I Petru 5, 5).

Cap. 14
Creştinii sunt datori să aibă răbdare în toate necazurile ce le urmează

Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui (Matei 24, 13).

Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre (Luca 21, 19).

Necazul răbdare lucrează, iar răbdarea nădejde (Romani 5, 3) în necaz să răbdați (Romani 12, 12).

De vom răbda, vom împărați împreună cu Hristos (II Tim. 2, 12).

O, Timotei, urmează răbdarea (I Tim. 6, 11).

Fraților, de veți suferi certarea şi necazul, să ştiți că Dumnezeu vă are ca pe nişte fii ai Lui (Evrei 12, 7).

Vă trebuie să aveți răbdare, ca să faceți voia lui Dumnezeu şi să moşteniți bunătățile care v-a făgăduit (Evrei 10, 36).

Prin răbdare să alergăm în lupta care este pusă înaintea noastră (Evrei 12, 1).

Fericit este creştinul care rabdă ispită, căci lămurit făcându-se, va lua cununa vieții (Iacob 1, 13).

Răbdarea să aibă lucru desăvârşit, adică să fie întru toate desăvârşită, şi nu cu lipsă (Iacob 1, 4).

Puneți toată osârdia voastră, fraților, ca să adăugați peste înfrânare răbdarea, iar întru răbdare, buna-credință (creştinătatea) (II Petru 1, 6).

Aici are să se arate răbdarea Sfinților (Apocalipsa 14, 12).

Cap. 15
Creştinii nu se cade să se dea la griji lumeşti şi la mâncări şi băuturi, nici să fie în nepăsare şi să doarmă, ci sunt datori totdeauna să fie deştepți şi gata, aşteptând ceasul morții şi al judecății lui Dumnezeu

Să fiți deştepți, o, ucenicii Mei, că nu ştiți în care ceas va veni Domnul vostru. Însă şi aceea s-o ştiți că de ar şti stăpânul casei în care ceas va veni furai, ar fi privegheat şi nu ar fi lăsat să-i sape casa lui şi să intre înlăuntru. Pentru aceasta, fiți gata şi voi, că în ceasul când nu aşteptați, Fiul Omului va veni, adică Eu (Matei 24, 42-44).

La toți vă zic, privegheați (Marcu 13, 37).

Privegheați şi vă rugați, ca să nu intrați în ispită; că duhul şi sufletul vostru este osârduitor, iar trupul este slab şi neputincios (Marcu 14, 38).

Să fie mijlocul vostru încins, adică să fiți gata şi făcliile voastre aprinse — adică mintea şi inima să fie deşteaptă — şi fiți asemenea cu slugile care aşteaptă pe Domnul lor când se va întoarce de la nuntă, ca venind Domnul lor şi bătând în uşă, îndată să-i deschidă să intre. Fericite sunt slugile acelea pe care venind Domnul le va afla priveghind (Luca 12, 35).

Luați aminte la voi înşivă ca să nu se îngreuieze inima şi mintea voastră de beție şi griji lumeşti şi fără veste să vină asupra voastră ziua aceea a judecății. Căci, ca o cursă şi laț va prinde fără veste pe toți oamenii cei ce locuiesc pe fața a tot pământul. Privegheați dar în toată vremea, rugând pe Dumnezeu, ca să vă învredniciți a scăpa de toate aceste înfricoşate ce se vor face atunci şi stați înaintea Fiului Omului, adică înaintea Mea (Luca 21, 34).

Acum este vremea să ne sculăm din somnul nepăsării, fraților, că mai aproape este mântuirea nouă acum, decât când am crezut; noaptea acestei vieți se apropie să treacă, iar ziua judecății se apropie să vină (Romani 13, 11).

Deşteaptă-te din somn tu, creştine, şi te scoală din morţi şi te va lumina Hristos (Care este Soarele cel înțelegător) (Efeseni 5, 14).

Deci, să nu dormim ca şi ceilalţi, ci să priveghem şi să fim treji, că cei ce dorm, noaptea dorm şi cei ce se îmbată, noaptea se îmbată, iar noi, creştinii, fiind fii ai zilei, să ne trezim şi să fim cu luare amine (I Tesaloniceni 5, 6).

Duhul să nu-l stingeți, adică darul cel duhovnicesc pe care îl aveți, cu nepăsarea (1 Tesaloniceni 5, 19).

Faceți-vă nelenevoşi prin sârguință şi silință, arzând cu duhul şi slujind Domnului (Romani 12, 11).

Desfătatu-v-ați pe pământ şi ați cheltuit în zadar şi v-ați hrănit trupurile voastre ca nişte dobitoace ce le hrănesc oamenii, cu scop ca să le junghie (Iacob 5, 4).

Fiți cu luare aminte şi privegheați, că potrivnicul vostru diavol, ca un leu răcnind, umblă căutând pe cine să înghită dintre voi, căruia stați împotrivă, întăriți fiind în credință (I Petru 5, 8).

Priveghează... iar de nu vei priveghea, va veni asupra ta furul, şi nu vei cunoaşte în ce ceas va veni asupra ta (Apocalipsa 3, 2).

Cap. 16
Creştinii sunt datori totdeauna să se pocăiască din suflet

În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul propovăduind în pustia Iudeii şi zicând, pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor (Matei 3, 1).

De atunci a început Iisus a propovădui şi a zice: Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor (Matei 4, 17).

Că de nu vă veți pocăi, să ştiți că toți aşa veți pieri (Luca 13, 3).

Pocăiți-vă, fraților, şi vă întoarceți către Dumnezeu, ca să se ierte păcatele voastre şi ca să vină vremi de răsuflare spre voi de la Domnul (Fapte 3, 19).

Pocăieşte-te şi fă faptele cele dintâi care le-ai făcut, iar de nu te vei pocăi, vină degrabă asupra ta şi voi mişca sfeşnicul tău — adică Biserica ta — din locul său (Apocalipsa 2, 5).

Cap. 17
Creştinii dacă nu vor întrece cu lucrurile cele bune pe drepții cei din Legea Veche, nu vor intra întru împărăția cerurilor. Şi creştinii de vor păcătui, mai greu decât cei fără de lege se vor munci

De nu va prisosi fapta bună a voastră, a ucenicilor Mei, mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor (Matei 5, 20)[75])

Iar sluga care a ştiut voia Domnului său şi nu a gătit, nici a făcut după voia lui, se bate cu multe răni; iar cel ce n-a ştiut şi a făcut cele vrednice de bătăi se va bate cu

[75] Pentru aceasta a zis şi Marele Vasile: „Ce este al creştinului? A prisosi dreptatea lui întru toate, mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, după măsura învățăturii care este în Evanghelia Domnului" (La sfârşitul hotarelor morale).

mai puține răni, căci celui ce s-a dat mult, mult se va cere de la el. Şi căruia i s-a încredințat mult, mai mult vor cere de la el (Luca 12, 47).

Câți fără de lege au greşit, fără de lege (adică mai uşor) se vor munci, iar câți au greşit după ce s-a dat legea, aceştia se vor judeca după lege (adică mai greu) (Romani 2, 12).

Mai bine era lor să nu cunoască calea faptei bune şi a bunei-credințe, decât după ce au cunoscut-o şi apoi s-au întors de la sfânta poruncă ce li s-a dat lor (II Petru 2, 21).

Sfârşitul „Hristoitiei" (Bunul moral al creştinilor) şi Dumnezeului nostru slavă totdeauna, acum şi pururea, şi în vecii vecilor. Amin.

Invățătura Sf. Ioan Gura de Aur cum trebuie să facem sfânta cruce pe piept când ne închinăm

Mulți din cei fără socoteală, fluturând cu mâna, îşi fac semnul crucii pe fețele lor, dar în deşert se ostenesc; de vreme ce nu închipuiesc crucea dreaptă pe fețele lor, numai dracii se bucură de îngâmfarea aceea.

Iar dacă îşi va face cineva cruce dreaptă avându-şi împreunate cele trei degete ale mâinii drepte şi punând mâna sa pe frunte, apoi la piept şi de aici în umărul drept, iar la urmă în cel stâng, atunci îngerul văzând se veseleşte de adevărata închipuire a Sf. Cruci pe fețele noastre şi scrie pe cei ce intră în Biserică, cu frică şi cu credință.

Rugăciune către Dumnezeu

Doamne, Dumnezeul nostru, Cel bogat întru milă şi necuprins întru îndurări, Care singur eşti din fire fără de păcat şi pentru noi fără de păcat Te-ai făcut om, ascultă în ceasul acesta această dureroasă a mea rugăciune, că sărac şi lipsit sunt eu de fapte bune şi inima mea s-a tulburat întru mine; că Tu, Doamne, înaltule împărat al cerului şi al pământului, ştii că toată tinerețea mea în păcate o am cheltuit şi umblând după poftele trupului meu, m-am făcut cu totul bucurie dracilor, cu totul am urmat diavolului, tăvălindu-mă totdeauna în noroiul poftelor. Că întunecându-mi-se gândul din copilărie şi până acum, niciodată nu am voit să fac voia Ta cea sfântă, ci cu totul robindu-mă de poftele care mă înconjoară, m-am făcut râs şi batjocură dracilor, nicidecum în minte socotind că nesuferită este urgia îngrozirii Tale celei asupra păcătoşilor şi gătită fiind gheena focului. Şi dintru această pricină întru deznădăjduire căzând şi nicidecum întru simțire de întoarcere venind, pustiu şi gol de dragostea cea de la Tine m-am făcut. Că ce fel de păcat nu am făcut? Ce lucru drăcesc nu am lucrat? Ce faptă grozavă şi înverşunată nu am săvârşit cu covârşire şi cu sârguință? Mintea cu totul mi-am întinat prin cugete trupeşti; trupul mi-am spurcat prin amestecări; duhul cu totul mi l-am pângărit cu învoirea spre păcat. Toate mădularele ticălosului meu trup a lucra şi a sluji la păcate le-am pornit. Şi cine dar nu mă va plânge pe mine, ticăitul? Cine nu mă va tângui pe mine, osânditul? Pentru că eu singur, Stăpâne, mânia Ta am întărâtat, eu singur, urgia Ta asupra mea o am ațâțat, eu singur răutate înaintea Ta am făcut, întrecând şi covârşind pe toți cei din veac păcătoşi, fără de asemănare păcătuind şi fără de iertare. Ci, de vreme ce eşti mult milostiv şi mult milosând, Iubitorule de oameni, şi aştepți întoarcerea oamenilor, iată şi eu mă arunc pe sine-mi înaintea înfricoşatului şi nesuferitului Tău divan, şi ca cum m-aş atinge de prea-curatele Tale picioare, dintru adâncul sufletului strig Ție: milostiveşte-Te, Doamne, iartă-mă, îndurate, ajută neputinței mele, pleacă-Te nedumeririi mele, ia aminte la rugăciunea mea şi lacrimile mele să nu le treci. Primeşte-mă pe mine, cela ce mă pocăiesc, şi rătăcit fiind, întoarce-mă, şi întorcându-mă, îmbrățişează-mă şi mă iartă, căci mă rog. Pentru că nu ai pus pocăință drepților, nu ai pus iertare celor ce nu greşesc, ci ai pus pocăință asupra mea, păcătosului, întru acele care spre întărâtarea Ta am lucrat. Gol şi descoperit stau înaintea Ta, cunoscătorule de inimi, Doamne, mărturisindu-mi păcatele mele, pentru că nu pot să caut şi să văd înălțimea cerului, fiind împilat de greutatea păcatelor mele. Deci, luminează-mi ochii inimii mele şi dă-mi mie umilință spre pocăință şi zdrobire de inimă spre îndreptare, ca cu bună nădejde şi cu adevărată deplin adeverire să merg la lumea cea de acolo, lăudând şi binecuvântând totdeauna preasfânt numele Tău: al Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Rugăciune
către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu
(Din Apantismă nr. 11)

Ceea ce singură eşti bucuria celor scârbiţi şi părtinitoare celor ce se nedreptăţesc, mângâiere celor ce plâng şi ajutor celor neajutoraţi, cercetare neputincioşilor şi acoperământ şi sprijineală celor ce se chinuiesc, liman celor ce se înviforează şi toiag orbilor, povăţuitoare celor rătăciţi şi scăpare tare celor din nevoi. Născătoare a lui Dumnezeu cu totul fără prihană, ia aminte la această ticăloasă şi netrebnică rugăciune a mea, pe care o aduc ţie întru înghesuirea inimii, şi mă slobozeşte de viforul cel rău al gândurilor. Izbăveşte-mă pe mine de somnul cel greu, care mi s-a pricinuit mie din lenevire şi depărtează de la mine trândăvia cea cumplită. Izbăveşte-mă de tirania cea amară a dracilor şi mă răpeşte de la obiceiul cel rău al patimilor. Şi precum ştii, mântuieşte-mă pe mine, nevrednicul robul tău, cel ce întru tine, după Dumnezeu, mi-am pus nădejdile mântuirii mele. Dă-mi mie, Prea Curată, cu osârdie să fac poruncile Fiului tău şi Dumnezeului nostru şi să păzesc totdeauna aşezământurile Lui cele mântuitoare. Şi mă întăreşte, ca cu cuget priveghetor şi cu minte deşteptată să întâmpin slavosloviile Lui, cele bine primite; că ţie, pricinuitoarei bunătăţilor şi ajutătoarei, nădăjduindu-mă, aduc această cerere. Deci, să nu cad din nădejdea cea către tine, Prea Curată, nici să mă întorc smerit şi ruşinat, ci să aflu prin tine, de Dumnezeu dăruită Stăpână, degrabă sfârşitul cererilor mele, ca totdeauna, ca pe o ajutătoare tare a noastră, a păcătoşilor, şi împlinitoare a cererilor mele, să te laud şi să te măresc pe tine, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tabla de materii
a Cuvintelor cuprinse în această carte